Horák Béla

Wohrab

l.

Herczeth Ráhman

Fadrusz János
élete és művészete.

Bp. 1925. 15. l.

szebb képpel és gyönyörű illatfelhőkkel jelenik meg, minden tagja részére teljesen ingyen adja.

A Szinyei Társaság baráti körének programmja továbbá, hogy a vidék nagyobb városaiban évente rendszeresítendő tárlatokkal decentralizálja a budapesti művészeti életet, viszont a vidéken élő művészcsoportok időnkint Budapesten való együttes bemutatkozását lehetővé tegye, stb.

Az évi tagdíj (azok részére, kik háromévi tagsági kötelezettséget vállalnak) 36 pengő, mely összeg évenkint — esetleg két részletben is — előre fizetendő.

Kérjük tehát mindazok csatlakozását, kik támogatni kívánnak bennünket nemes célunk megvalósításában: a művészi kultúra fejlesztésében.

A
SZINYEI TÁRSASÁG
BARÁTAINAK KÖRE
ELNÖKSÉGE

Ø Horacek Rosa

Czestmuves

Pest Nentlörinc

Nemesfok 1941

198. l.

801.

## 801. Claudio Coello.

Sz. Madridban. † ugyanott 1693-ban.

*A szent család.*

Az előtérben lévő Mária és szt. József kezeinél fogva vezeti a gyermek Jézust. Felettök a Szentlélek lebeg és mennyei fénynyel árasztja el őket. Fölül jobbra az Atya-isten trónol, jobbját áldásra emeli s baljában, melyet a három angyalnál lévő éggömbön nyugtat, jogart tart; balról pedig nyolcz Cherub zengedez. A Madonna jobb kezét keblére tette; feje fölött csillagkoszorú ragyog és jobbra fordulva Jézust szemléli, ki reá tekint és kinek fejét dicssugarak veszik körül. Öltözete: fátyol, rózsaszinű ruha s kék palást. Jézusnak bokáig érő köntöse lila, a melyet derekán megkötött. József kissé előre hajlik, feje felett dicsfény látható, baljában liliomvirágos botot fog, köntöse szürke, köpenye narancssárga és lábain sarukat hord. Alól jobbra a mester ezen jelzését olvassuk:

I

379.

CLAVDIO.
COELLO.

M.D.K.

Hórai Ferenc bábmüvész

A "Müvészeti dijasok" között a Jászai Mari-dijat, illetve annak II. fokozatát/ kapta 1969. április 4.-e alkalmából.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. ápr. 5.
XIII. évf. 14. sz. cimlap

Horák

Hanzai ötvös

5 évkönyvei erdőtből

1857-

XVIII. anke. Postatakarék

1923. marc

A hivatkozott 1881. XXXIX. tc.
szerint a műemléken semmiféle változtatást a
délye nélkül végrehajtani nem szabad. Az
megóvásáról intézkedik.

A fenti törvények és rendelet alapján
a műemléki jellegű kastély fenntartásáról gon
ingatlanon tervezett helyreállítási és esetleges á
céljából a Műemlékek Országos Bizottságána

Felkérem továbbá, hogy a mellékelt
állapotáról postafordultával a Műemlékek O
Amennyiben a kastélyról fényképpel rendelke

Budapest, .....

47.783. — Egyetemi

Horák

Otrok

Kárpáti numm. kat. 235 l.

Horarsek József festőművész

Fővárosi lapok 1865. VII. 19. 621.

Ifr. a pesti Műegylet kiállításáról

Horacsek József "Fiumei látkép" c.
festményéről

Földvári Napok 1865. VII. 19. 621.

Hír a pesti Műegylet kiállításáról

Kassa

Horák Ede ötvös, 1843

Arch. Közl. 1899. XXI. 313

Horacek Josef

Opus

Lit.:

Wurzbach. Biogr.

Lex. Wien. 1863. IX. 262.

Horacsek József

festő

1865. Fiume.

laid mügyl. Cat.

1364.

Horák Ede † 1825

aranymíves

† Kassán 63 éves korában

1888 jun. 25.

— 63

Mihalik Sándor dr

közlése




VI.TS ÉS GARAI NYOMDA
ER ANTAL NYOMTA HUSZÁR ISTVÁN

Horák Edle

otrokovice

1843 - 1878. Horák Matěj a Kassai Anna manželé. Tomek Matěj a 1843, apr 8 dne 15 rajnai fl. taxa lepsi. mollak Felsraba dithatik. manželé 1853. aug 14 dne vdala sa k mlynářu 50 o. e' fl. tot fried a Cek pekařabé

Mitalik Josef. Kassavaros otrokovice tört. Brno. 1900. 313 l.

Tuszkavárilak

Ötös.

XVIII. sz.

Horák Jiří

grafikus

1932–33

Iparm.Isk.Évk.

1930–34. 95.l



Horák József

grafikus

szül. Kolozsvár 1912 okt. 30.

1932-37 5 évi tanul. az Iparművészeti Iskolában Helbing oktatásán. Eddig még nyilvánosan nem szerepelt

Saját kérelmére

1935 dec. 5.

yűjtemény
RON,
zsef-tér 8.

A tekintetes

Müemléke



MDK.

Horák Egyed
nyomdász

Vidéken élt. A Kozma nyomdában Pesten segédfaktor. A pesti Kalonai január 1849 után nem ad neki engedélyt nyomda felállítására. Esztergomba megy élő városába, hol a Bainel nyomdát bérli. Később önálló off.
Firtinger Károly: Négy öreg nyomdász halála
Grafikai Szemle 1900 évf 8 sz. 123 l.

Horák Eduard

inspektor

Horák Egyed

nyomdász

Lukon?

l.

Kartéznyomtatott

269. l.

VERNET, HORACE (francia festő, 1789—1863)

*Hajóvontatás*

Vászon, olaj, 34×46 cm.

Lepold—Homor 97. l.

# T KÉPEK

— BALDUNG' HANS (német festő, 1480—1545) körül.

*Kálvária Szűz Mária és Szent János evangélistával* (136. kép)

Fa, olaj és tempera, 61×48 cm.

Régebben mint Altdorfer műve szerepelt.

Benesch Belved. 70. l. (Cornelis Massys köre.) — Gerevich: IPGY. 95. l. — Paul Ganz (szóbelileg): Baldung.

BLAAS, CARL VON (osztrák festő, 1815—1894)

*Madonna*

Vászon, olaj, 104×70 cm.

Jelezve lenn középen Carl Blaas, Rom 1841.

Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 44. szám. — Esztergom, 1876-os évf. 45. szám. —. Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár Új Magyar Sion, VII. 1876., 36. l. — —ó: Az esztergomi Hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 20. szám. — Rényi 23—24. l. — Z.: Az esztergomi érseki

M.D.K.

Franz Storák építész

Rozsnyómagyaróvár, iskola (Vártorház u. 4) 1820 körül.

Gerle: Műeml. 1959 I. 208

Zlorák (Zlorack) János

hegedűkészítő

1758-ban kért engedélyt a pesti városi tanácstól mesterségje gyakorlására, amit megkapott.

Zroz Bpzene

98. l.

1760-ban a budavári városi templom részére készített hangszert.

u. o. 99. l.

32769. közsági nyo

A folyami vár helyreállítá
díj és egyéb alapokból Pólvet
ből 1898 évi június hó
50 kr. tőke 4'5%. Banno
2400 kro és i - 740 kr.
mellett 1907 évi július

1899 jul. 1-én fizetve (tőke
1900 - 1906 ditto
1907. évi jul. 1-én

1904 évi 2400 kr. tőke
40.885 sz. rendele

A tők. tev. hatá
jóváhagyá

Horrak F.

Descauffy Marozel jeho archiv. Vlk.

Ebla Jakob. A Csorich és társai Descauffy Gr. Brod 1903 176. l

MDK

Horák József, graf.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

Horák József

Repr.: „Emlékezz!"

Emlékezz és cselekedj! Igazság, Kolozsvár 1965. jún. 12.

Horák József

„Olimpiai plakát" Repr.

Teljesítőképesség és olimpia.
Korunk Könyvei XXIII. 1964. 10. 1419. old.

Horák József, grafikus, 1937. végbizonyitványt
nyert

Iparművészeti Isk. Évk. 1940-1941. Kp. 1942.
33 l.

levéllel. A fülke alatt fel
oldva:

HOC TIBI FUNDAVIT SU
ORTVS LIPTOIS LA
HIC P/ro/AVOS VET/e/
TUTA FORET GREM
HUC ADES ALMA DEI MA
S/a/EPIVS ET CI

Alatta ives volutás diszité
Ezek szerint Lipthay I. Lós
"őseinek és drága szüleinek
e sirkápolna diszitésére sz
neszánsz szentségfülkék egy
olasz munka 1503-ból.(000 Ft

A sekrestyéből a szós
sett gotikus egyszerü nyilá
feljárattal. Kőmellvéd /pil
párkánnyal, négy lapos pill

Gotikus kő-keresztkut
lásd ott.

A templom többi beren

HORÁK József
Kolozsvár, 1912. október 31.
Iparműv. Főisk. Bpest, reklámgrafikus

Banner Erdély

akadályozta, támogatva a hercegi
l nehezebb dolga volt, amikor hivei
javitani. A papság nem élt az egy-
méltó életet, a pogányságból nem-
zen fogadták el az egynejüséget, a
n böjtöltek, nem ünnepeltek. Prága
fontosabb rabszolgapiaca, az otta-
a rabszolgakereskedést. Hat év
n, 988-ban kétségbeesetten menekült
XV. János pápa /985-996/ megértés-
nbe szeretett volna zarándokolni a
nem valósult meg. Adalbert pénzét
szegények között, s mivel nem telt
dult dél felé három társa kiséreté-
onte-Cassino hires monostorába,

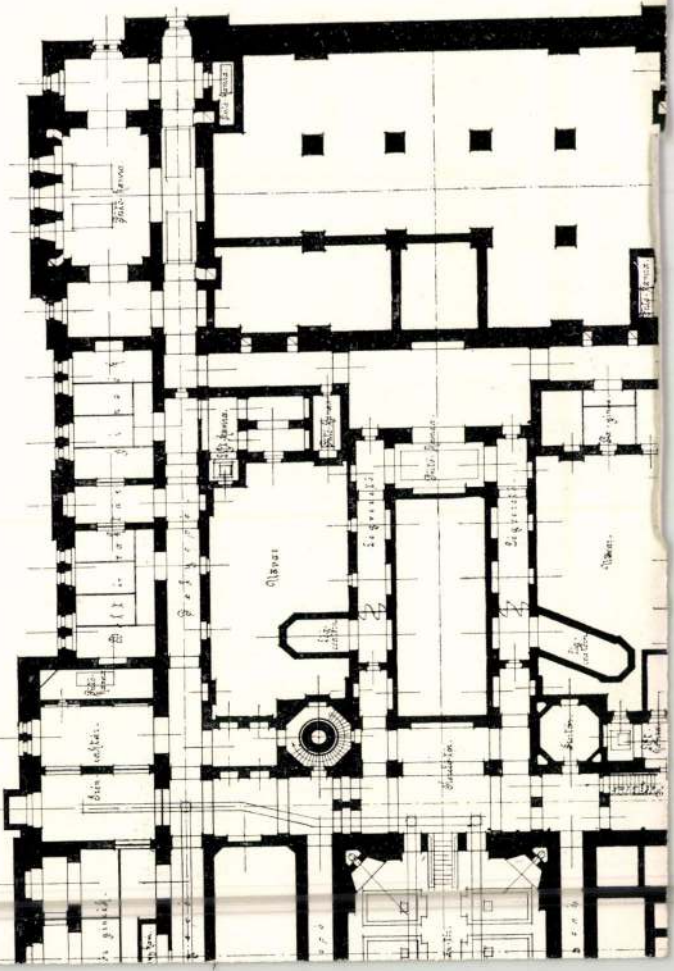
Horack, J.

Pest Bécs 1857

1,

Bibl. Portrhat

493.7.



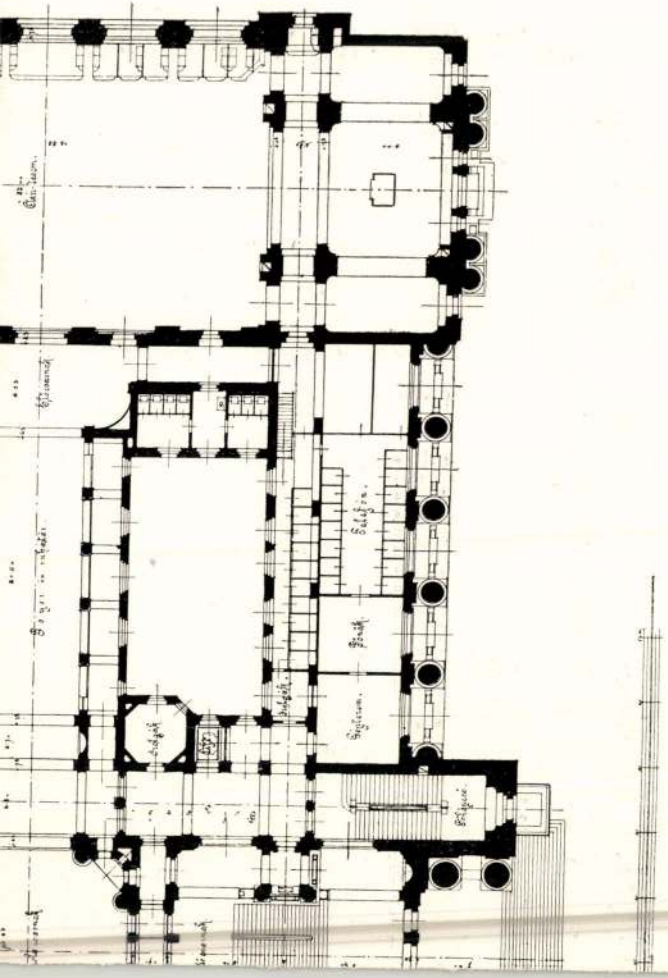
Horrak

festő Brassó 1847

1,

Bielz Portrait

684, 17.



A pince, a földszint és az első emelet alaprajza.

Horváth

festő.

A Ligetben aquarellbe festett arcképe után e czikkíró Horváth urat ajánlja, mint a Liget-et is élesen kritizáló. Lakik a Teréznél 82 és 83 számok alatt.

---

Hetilapunk. Honderű. 1846. II. 158. l.

Füredi Richárd.

---

zobrazí.

h. 1794 k.

Horák Mátyás, ötvös. A XVIII. század végén Kassán szüle-
tett. Az ötvösséget Widemann
János kassai mesternél tanul-
ta, kihez 1809. nov. 13-án szó-
ló ódolt. 1814-ben szabadult fel
s hat évi legénység után 1820
szept. 25-én lett mesterré. 1851
és 1855-ben a Kassai ötvös czéh
első czéhmestere volt. Fia, Ede
szintén ötvös lett.

---

Mikalik József: Kassav. ötv. tört. Ipsz.
1900. 312. l.

Kassa

Horáh Mátyás, ötvös, 1809

Arch.Közl.1899. XXI. 312

Negativ

Petrás: 571

Kerényiné

Horánszky: Tájkép.
grafika

M.D.K.

Horáik Vencel, kőműves

nevét említik Hilpert
Farkassal kapcsolatban. Horáik
1737-ben szerepel az összeírásokban először, 1741-ben megkezdi a klastromi plébániahaz építését.
melyet az ári halála után Hilpert
vezet át

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 340-341. old.

Horák Mihály

ötvös

1809–1855. Kassai születésű. 1809. nov. 13-ai vesekilk pel Samuelnál Wickemann Lajoshoz. Felsőrab. 1814. szept. 13. 1870. szept 21-e mesterré lett s lefipet 15 ft tartozik. 1851 ó. 1855-ben első céhmester.

Letiltatásra

Mihalik József Kassavárosi ötvösművészek élete. Bpest. 1900. 312 l.

Frankl Trigonar

festo.

L. Reichmann & Co.

Vételét (1894: VII. 28-án 10
Elsajátításá 1894: XII. 17-e
és a 27.910/95 min. sz. a.
1894: VII. 15-én kolay
Gyp. a vételhez hozzájárultak

1897: VII. 29-én az Iparmüvé

(ábrázolva)
ín ~~pálm~~ abban a pillanatban van ~~fák~~
Nyelvét visszahúzza ~~hátrafelé~~. Homloka a
áj oldalain ± ráncok vannak. Körül

a 41.5 cm.
illa Careggiból"
kr. = 896 Kr. 60 f.
37.

1).

| | | |
|---|---|---|
| 898 | Nr. 841 | **Mathias Horák, M 1820, MC 1851, 1855.**<br>Evőeszközök. — *Tafelsilber.*<br>Gregorovitz Henrik, Szepesszombat — *Georgenberg.* |
| 899 | Nr. 841 | **HORAK** Ugyanaz. — *Derselbe.*<br>*a)* Kávéskanna. — *Kaffeekanne.*<br>Dessewffy grófnő, Kassa — *Kaschau.* |
| | Nr. 841 | *b)* Sarkantyúpár. — *Sporen.*<br>Museum, Kassa — *Kaschau.* |
| 900 | Nr. 841 | HORÁK Ugyanaz. — *Derselbe.*<br>Kávéskanál. — *Kaffeelöffel.*<br>Mus. Nat. Hung. |

= K

12
Klára sz.

Anicét vt.
Izraelita
Ab 24

CSÜTÖRTÖK
13
Ipoly és K.

Protestáns
Ipoly
Görög
Maxim hv.
Izraelita
Ab 25

PÉNTEK
14
Özséb vt.

Protestáns
Özséb
Görög
Mikeás pr.
Izraelita
Ab 26

SZOMBAT
15
Nagy B A.

Protestáns
Mária
Görög
Nagy B. A.
Izraelita
S. Reëh

1936 Augusztus 31 nap

33-ik hét

Nap kelte 4 óra 47 pk. — Nyugta 19 óra 12 pk.

Horak Mátyás

ötvös

1820, 1828 Kassa

Kapmagyarországtvösök 36 l.

1857 szeptember 13-án.

Lederes fejű, papa-
szemes
(on és a)
hol a szalupai (körül különféle szerszámok
ő bakokra [illegible] feszített deszkát a mester
ll és előrehajlik [illegible] ingét, mellénykét, kék kötényét
. Az ablakon át tarka nyílik kilátás, hol lom-
jobbra: a H. Lindenschmitt-e.

.-- Lelt.sz. 4487.-- Értéke 400 K.--
2 márczius 9-én (621-913).-- A Ma-
-913).-- ~~Átvétetett 1913 április~~
1914 márczius 30-án (245-914).

82

MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG
SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE
BUDAPEST, IX. RÁKOS-U. 10

NYOMTATVÁNY

*Nagyméltóságú*
*Méltóságos*
*Nagyságos*

*úrnak*
*úrhölgynek*

*BUDAPEST,*

ifj. Kellner E. Bpest.

## LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

# CONFERENZE

che

il Rev.

**P. VITTORINO FACCHINETTI**

**Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano**

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

**DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA**

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

**LA RADIO IN VOLO**

LA PRESIDENZA

**Gli ospiti sono graditi.**

HORÁK /HORÁCH/ Vencel gyöngyösi kőművesmester, akit 1737-ben mint vagyontalant irnak össze és csupán mestersége után adózik. Ugyanezen évben szerződést köt a plébániaház épitésére. Az épitkezéskor városi konvenciót kap, hogy helybeli mester legyen. 1741-ben a plébánia munkálatai közben meghalt, utóda --+ Hilper János kőművesmester lett.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

HORÁK Vencel várkonyi kőmüves majszter. 1806-ból fennmaradt tőle a tiszavárkonyi csür tervrajza. /Egri érs.gazd.lltár. Tervj.78./

A Hevesiegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

MICH. H O R A N G E L , textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 4197. Herr Mich. H O R A N G E L
Felvétel ideje: 1831. 20. Sept.
Hová vették fel: Ung.Altenburg,/Magyaróvár/. 162.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA. A Xantus János Múz. évkönyve. 16. Győr, 1974

Horánszky Adolfin, festőnő; szül. 1888 junius 13-án Nyitrán.

1912-ben Paál László: Erdő belsejé cr. képét másolta a Szépművészeti Múzeumban.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Hornánszky Gyula

ÉLET ÉS IRODALOM

1066 MÁR 20.

/1021



*Hornyánszky Gyula: Portré*

## ...EJTETT REGÉN

...zovjetet és átveszi ...nat; igaerőt is sze... ...ítereli a falura ... ...új éhínség árnyait.

A könyv jellemra... ...atosak ugyan, kom... ...itt-ott kidolgozatlan, ám sok mindenért kárpótol az a friss mesélőkedv, az az élénk és izgalmas cselekményesség, amely Illés Béla egyéb műveit is jellemzi. S hadd tegyük hozzá e megszokott kritikai szempontokhoz: a könyvben benne vibrál az új életjelenségek írói felfedezésének, elsőkként való megragadásának az az izgalma, amely általában az úttörők tulajdonsága. A szerző olyan jelenségek ábrázolására vállalkozik (Wagner a szegénységből kollektív gazdaságot szervez!), amelyel az egész szovjetirodalomban is az elsők között áll. (Solohov: *Feltört ugar*ának első kötete 1932-ben jelent meg; Illéssel egyidőben egyedül Panfjorov írt a szövetkezetekről.)

...ben a proletár, a szocialista jelleget. Igaz, harcaikban gyakran sok túlzás, balos türelmetlenség fordult elő: kevés gondot fordítottak az irodalmi alkotások formai oldalára, lebecsülték a hagyományokat, csak az agitatív művészet létjogosultságát hirdették stb. Mozgalmuk azonban sok értékes alkotással gyarapította a szovjet irodalmat.

Illés Béla e másik regénye azért hihetetlenül érdekes olvasmány, mert a proletárírók szervezetének belső, forrongással teli életébe ad izgalmas pillantást. (Illés 1924 óta volt tagja a szervezetnek.) Lapjain olyan indulatok, érvek, összecsapások kelnek életre, amelyek egy későbbi kor olvasója számára csak ilyen „irodalmi" formában válnak elérhetővé. Borisz Volkov baloskodik. Nem érti meg a párt új politikáját. Számára még mindig csak a polgárháború rohamai léteznek. Az új gazdaságpolitika jelenségeit a forradalom elárulásának tartja, az igényes irodalmi színvonal megkövetelésében a proletariátus soraiból kikerült írók háttérbe szorítását látja. Türelmetlenségében botrányt csap, felesleges vitákat kavar — s végül magára marad. A párt azonban segítségére siet. Nem érvekkel, hanem azzal, hogy egy újon-

## ...yon"

...ért

...rab csokoládéval kínálta meg a kislányt. — Úgy látszik, mégis igaza volt Göbbelsnek — mondta az anya németül. — Hogy érti ezt? —

Hornyánszky Gyula

MAGYAR HÍRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DEC 19

**BUDAPESTER RUNDSCHAU**
**Budapest**

1021



**Gyula Hornyánszky: Portrait**



zig und ei
romantisch-
Intrigen un
mierende
„Prüfung d
sachen" und
*Poesie* auf d
zu bringen,
Zuschauer n
drückten Be
tik und sei
tarwerken
merksamkeit noch unbedingt
erfordert und erträgt. Im
Zeitalter der politischen
Morde, vor den Zeitgenossen
des unaufgeklärten, aber
selbst so „intrigenhaften"
Kennedy-Mordes und des
griechischen Militärputsches
beginnt dieses Drama — keineswegs eine Schillersche
Spitzenleistung — nicht nur
mit seiner Sebenswürdigkeit
und krimiartigen Aufregungen, sondern auch mit seiner
historischen Aktualität zu
wirken. Die Verschmelzung
der maßhaltenden „Faktenmäßigkeit" und des lyrischen
Dramas verband sich solcherart mit einem *latenten Problem des Zeitalters.*

Aus den fünf Stunden Totalplan wurden drei Stunden gespannter Fahndung. So schwanden die einstigen Obertöne a la Courts-Mahler und ideologischen Implikationen der *Stuart-Legende* — so blieb das nackte Krankheitsbild — seblstverständlich von der glühenden Grundschicht des Schillerschen Pathos erhitzt. So konnten wir auf der Ebene der allerhöchsten schauspielerischen Leistung eine der ältesten und boshaftesten Unterhaltungen des Theaters genießen: den Wettbewerb, der unbarmherzigen spielerischen Zweikampf von zwei Stars Die übrigen Darsteller schaffen in der tondämpfender einander unterstützend und miteinander argumentierend sich den gefühls- und gedankenmäßigen Spannungsgrad des in der Gegenwart lebenden Zuschauers anpassen können.

Seit jeher erntete *Maria Stuart* mit dem repräsentativen Kontrast der Roller Erfolg. Auch die gegenwärtige Aufführung stützt sich vor allem auf dieses schauspielerische Duell. Die von *Mária Mezey* geformte leidenschaftlich harte, aber innerlich empfindsam zerbrechliche Elisabeth trägt ihren selbstquälerischen Zweikampf mit einer ätherischen doch hysterisch-dämonischen Maria Stuart — der auffallend vielschichtigen Figur von *Hedi Váradi* — aus. Endlich

MDK.

Horánszky Gyula

Orbán Ottó ripportja a müvészről

Valóság 1965. 3. 93-95 lap.

MDK

Horánszky Gyula

Kiállitási hir

Szocialista Müvészetért 1968 márc.

MDK

Horánszky Gyula

Kiállitási kritika

Élet és Irodaiom 1968 febr.17.

MDK

x
Záborszky Viola

x
x
x
Kiállitási kritika
x

Horánszky Jenő

festőművész

Duna Kiállítás - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1933.II.1.

Horántzki György, asztalosmester

neve szerepel a kolozsvári céhkönyvben a XVIII. sz. harmadik negyedében.

14.o. (12.jegyz.)

Balogh Jolán: Kolozsvári renaissance láda 1776-ból.

Kolozsmegy. 9-23.o.

Horantzki György

XVII. k.

Kolozsvári asztalosok

A. l.




Europa

Film könyv- kapcsolatos és könyvszinház r. t.

Budapest

V Rothermere utca 12.

Herántzki Mihály, asztalosmester MDK

A kolozsvári céhkönyvben szerepel a neve.
(Kb. XVIII. sz. harmadik negyede.)

14.o. (12.jegyz)

Balogh Jolán: Kolozsvári reneszánsz láda 1776-ból.
KelemenEml. 9-23.o.

Horánt

Horantzki diákok

asztalom.

Kolozsvár

1759-ben bécsárómester

Jakab Kolozsvár

III. 269-l.

Chelyabinsk
609.

Horányi Géza

iparművész

## Egy iparművész halálos sétája

*Horányi* Géza 58 éves iparművész tegnap délután szokott obédutáni sétája után hazafelé tartott a *Hársfa*-utca 41. számú lakására. Midőn a 39. számú ház elé ért, hirtelen összeesett és mire a mentők megérkeztek, *halott volt*. Valószínűleg szívszélhűdés ölte meg az *iparművészt*.

Pest, 1944. febr. 3.

58

h. 1886



*zel, XVI. század.*

Hordubai Ágnes

műtárgyi tételek az

Iparművészeti Főiskola Vallástanár

az Ernst Múzeumban

Magyar Nemzet 1971 január 23

4. old.

Horányi Ágnes

Állatsírai a József Attila
Emlékmúzeum vallomásán
szerepelnek

Népszava 1972 július 12
2. old.

Horányi Ágnes

Üvegkompozíciójáról emlékezik,
szerepel a Balatonfüredi József Attila
Kiállításon

Magyar Nemzet 1972 szeptember 7
4. old.

Horányi Ágnes, [grafikus:]

Részt vesz a kiállításon.

—: József Attila-emlékmúzeum
Balaton-parton 8.

Népszabadság, Bp. 1972. júl. 12.

# Kardinyi Ágnes

Szászán megnyílt az állandó József Attila kiállítás, melyen ünnepi komponálója „Medáliák" c. albetása látható. A művet Balassa Zoltánnal közösen készítették. (emlitve)

B. Sz.: Látogatás a szászai József Attila kiállításon. Magyar Nemzet, 1942. szept. 4.

Horányi Ágnes

nagyméretü szines üvegkompoziciója a Petőfi Irodalmi Muzeum József Attila kiállitását disziti . és egésziti ki.

Magyar Hirlap 1974/lol Byp:Lirai geometria 6.old.

Kovácsi Ágnes

József Attila Emlékmúzeum megyei diákjainak második alkalommal meghirdetett írói versenykompozícióját, vagy elhelyezésre, második Bolyai Kollégiumnak ezüst alkotott. (Augusztus 25-ig.) A díj a „Medálisok" című versben született.

Péki Edit: József Attila-szavalók, Népművelés, 1992. szept. (2) 11-12. old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 ÁPR 13
Magyar Hírlap

Horányi Ágnes

1021



*Az irodalmi muzeológia új lehetőségeiről*

# Lírai geometria

A rövid hőskor már szinte mitikusnak látszó erőfeszítései után muzeológiánknak ez az új területe tulajdonképpen hamar rátalált kifejezőeszközeire. Kialakult a tárlók és tablók két szólama. Az üveges „vitrin" kínálta a dokumentumok sorát, a kasírozott „dobok" grafikái súgták a vezetőszöveget. Amit így kaptunk: filológiailag hiteles volt, látványnak legtöbbször szerény. Nem tagadhatjuk azonban, hogy ezek a sok gonddal és szeretettel megszerkesztett „duók" a maguk idején igen fontos feladatot láttak el (s látnak el még ma is), megoldásaik több vonatkozásban alapelvekké kristályosodtak.



Dési-Huber István illusztrációja József Attila Magyar Alföld című verséhez

A kezdeti aprószeres dokumentalizmus lehiggadt; az „egész" helyére a fontos, jellegzetes „rész" került. A helyesen kiválasztott hangsúlyokat, összefüggéseket saját eszközeivel szolgálta a grafika: következetesen használt színek, betűtípusok segítettek az értelmezésben. A „tárgy" és a felmutatására szolgáló installáció egyensúlyba került. Ez a megoldás klasszicizálódott, nem egy esetben kánonná is merevedett.

Amikor a fejlődés elérkezett ebbe a szakaszba, a törvény rendje szerint jelt adott magáról az új.

A *Petőfi Irodalmi Múzeum* első *József Attila-kiállítása* 1959-ben épült meg. Mivel a kiállításoknak is van életkora: ez a vállalkozás is megöregedett. Bezárták. Éveken át nem volt a költőnek jelentőségéhez méltó múzeumi bemutatója. Az új gondolatok, elképzelések sarjadzása szárszói emlékmúzeumának berendezése során indult meg. Ekkor talált egymásra egy irodalomtörténész, *Sára Péter*, a Petőfi Irodalmi Múzeum tudományos főmunkatársa, egy belsőtervező, *Boreczky László*, a Központi Múzeumi Igazgatóság művészeti vezetője és egy fiatal fényképész, *Szabóky Zsolt*. Ami Szárszón elkezdődött, az valósult meg, az teljesedett ki most a *magyar költészet napján* megnyitott új József Attila-kiállításon.

A négy teremben szokatlan világ tárul az irodalmi kiállítások áhítatos (és rutinos) látogatói elé. A tárlók-tablók hagyományos kettőse helyett *tiszta geometriai formák* veszik körül: kockák, négyzetes hasábok, téglalapok. Zenei hasonlattal élve, a megszokott „tercek" helyett bonyolult polifóniák csendülnek fel. Az installációnak ez az „újszerűsége" nem ötletszerű bútorcsere, hanem egy alapvető *irodalomesztétikai felismerés* megfogalmazása: József Attila költészetének egyik jellemzője az egyszerű, tiszta formákban való építkezés. Lírai logikáját ezek a geometrikus idomok sugallják, hordozzák, ezek idézik fel a költő világát. A kiállítás célja pedig éppen ennek a sajátos kozmosznak az érzékeltetése.

Nem jelenti ez azt, hogy a rendezők elhanyagolják a kezük ügyében levő *gazdag dokumentumkészletet*. Jelen van ez is: a közönség előtt még soha nem szerepelt darabokat is bemutatnak (például a költő párizsi diákigazolványát, budapesti lakásbejelentőit stb.). A „tárgy" azonban, még ha olyan nagy alkotóhoz tartozott is, mint József Attila, önmagában csupán kuriózum. Ha viszont a költő világának felidézését szolgálja, vagyis egy sajátos összefüggésrendszerbe kerül, jelentéssel telítődik.

Az így értelmezett dokumentum mellett jelentős újdonsága ennek a kiállításnak *a költő motívumvilágának megidézése*. A Petőfi Irodalmi Múzeum eddig is nagy figyelmet fordított az irodalmi alkotások és képzőművészeti kapcsolataik kutatására, gyűjtésére. Ezen az úton megy tovább most a József Attila-kiállítás, amikor *Horányi Ágnes* nagyméretű, színes üvegkompozíciója segítségével a fiatal költő ars poeticáját sugalmazza, segítve az értelmezést néhány kevéssé ismert levélrészlet beiktatásával. Hasonló feladata van *Ocsai Károly* 12 négyzetméteres, Elégia című fémdomborításának, és végül, de nem utolsósorban *Kondor Béla* grafikáinak.

A motívumkészlet megjelenítésében kiemelkedően jelentős munkát végzett Szabóky Zsolt fotóművész. Képei szinte beszövik, körülabroncsozzák a bemutató négy helyiségét. Mi az, amit megörökít kamerájával? Megfogalmazza a párizsi évek szürrealizmusát, majd az expresszszió gondolatvilágát. Döbbenetes erővel érzékelteti a magányosodás útján haladó költő érzéseit egy hajdani „proli bérház" üres lépcsőházának fényképével — mellette az idézet: „1919 karácsonyán meghalt anyám." A „nagy versek termében" a *Külvárosi éj* háttere egy hámló vakolatú, repedezett fal. Megjelenik a *Holt vidék* is. A *Lassan, tűnődve* megrázó képmontázsban fogalmazódik meg. Az egész termet: a mennyezetet, az oldalfalakat egy szúrágta fadarab óriásivá nagyított járatai rajzolják tele, utalva a láthatatlant megnyitó, az ismeretlen mélységeket feltáró költői erőre, de talán arra is, hogy ennek a ragyogó értelemnek a mélyén, akár a szú, a pusztulás munkált.

Azután, mint egy éles cezúra: az áttételek nélküli realitás villanása. Egy *enteriőr a Korong utcai lakásból*. A könyvállvány, a Teleki téren vásárolt, barna olajfestékkel átkent puhafa íróasztal, rajta az írógép... S máris felszikrázik a feszültség a *„teremtett"* és a *való világ* között. Az utolsó korszak tépettsége indokolttá lesz, s tragikus monumentummá növekszik a harc a tűnő értelemért. A finálé egy színes diasorozat a szárszói vég, az *Íme, hát megleltem hazámat* torokszorító „motívumaiból".

S mindez kockán, négyzetes hasábon, téglalapon — tehát jellegzetes költői alkatának geometriai „megfelelőin" — elhelyezve. Mert *ezek a formák a kiállítási installáció alapegységei is*, hol a hajdani tablók, hol az egykori vitrinek szerepében. Az idomok, illetőleg egymáshoz való, célszerűen variálható viszonyaik, az eddigi két (tárló — tabló) dimenzióba új síkokat hasítottak bele. Ilyen módon az összefüggések vizuális sugallásához újszerű kompozíciókra, „vágásokra" volt lehetőség. Az eddig statikus irodalmi kiállítás mintegy varázsütésre egyszerre megmozdul, a múzeumi tárgy élettel és jelentéssel telik meg, s természetes *egyszerűséggel* idéződik fel a József Attila-i élet és mű lírai logikája.

byp

# KÖZÉLET—DIPLOMÁCIA

### Lázár György a Szovjetunióba utazott

*Lázár György*, a Minisztertanács elnökhelyettese, az Országos Tervhivatal elnöke *N. K. Bajbakov*, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnökhelyettese, az állami tervbizottság elnöke meghívására pénteken baráti látogatásra a Szovjetunióba utazott.

Búcsúztatására a Ferihegyi repülőtéren megjelent *dr. Ganczer Sándor*, az Országos Tervhivatal elnökhelyettese. Jelen volt *V. J. Pavlov*, a Szovjetunió nagykövete is.

### A Szeged városi és a Csongrád megyei Tanács ülése

Pénteken ülést tartott Szeged megyei város Tanácsa. A Hazafias Népfront Szeged városi bizottsága elnökségének javaslatára a megyei tanács tagjává választotta *dr. Perjési Lászlót*.

A Csongrád megyei Tanács pénteki ülésén felmentette elnöki tisztéből *dr. Komócsin Mihályt*, egyben a Hazafias Népfront Csongrád megyei bizottsága elnökségének javaslatára dr. Perjési Lászlót megválasztotta a megyei tanács elnökének.

A megyei tanács ülésén jelen volt és felszólalt *Borbándi János*, a Minisztertanács elnökhelyettese és részt vett *dr. Papp Lajos* államtitkár, a Minisztertanács Tanácsi Hivatalának elnöke.

### Ülést tartott a Csongrád megyei pártbizottság

Csütörtökön ülést tartott Szegeden az MSZMP Csongrád megyei bizottsága. A pártbizottság a káder- és személyzeti munka helyzetéről, majd a KB ifjúságpolitikai határozatának végrehajtásáról tárgyalt. Ezt követően személyi ügyben hozott döntést: *dr. Komócsin Mihályt*, a párt-végrehajtóbizottság tagját, a megyei tanács elnökét megválasztotta a Csongrád megyei pártbizottság első titkárának.

A pártbizottság ülésén részt vett és felszólalt *Pullai Árpád*, a Központi Bizottság titkára is.

### Dr. Horgos Gyula hazaérkezett Kuvaitból

*Dr. Horgos Gyula* kohó- és gépipari miniszter hazaérkezett Kuvaitból, ahol április 8-tól 11-ig tartózkodott *Abdallah J. Ghanam* energia- és vízügyi miniszter meghívásának eleget téve. Dr. Horgos Gyula tárgyalásokat folytatott *A. R. Masari Al Adavani* közegészségügyi, *A. R. Atiki* pénz- és olajipari miniszterrel, továbbá a külügyminiszter helyettesével is. Fogadta őt a megbízott miniszterelnök, *Saad Al Abdalla* is. A magyar kohó- és gépipari miniszter tárgyalásai elsősorban a két ország közötti ipari együttműködés továbbfejlesztésére irányultak. Kuvaiti tartózkodása során dr. Horgos Gyula és kísérete megtekintett több olajbányászati és ipari létesítményt.

### Luigi Preti elutazott

kubai Ifjúsági Világszövetség kubai alelnökét, aki a közeljövőben végleg elutazik Budapestről. A kubai ifjúsági vezetőt — aki 1968 óta dolgozott a DIVSZ budapesti központjában — a KISZ központi bizottsága Barátság Érdeméremmel tüntette ki.

### Az amerikai kereskedelmi küldöttség látogatásai

*Huszár István*, a Minisztertanács elnökhelyettese pénteken fogadta *Frank G. Zarbot*, a Fehér Ház költségvetési és államigazgatási hivatalának helyettes vezetőjét. Véleménycserét folytattak a kereskedelmi kapcsolatok jelenlegi helyzetéről, a függő kérdések rendezéséről és a gazdasági-kereskedelmi együttműködés lehetséges területeiről.

Délután *dr. Dimény Imre* mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter folytatott megbeszélést a delegációval a mezőgazdasági együttműködés lehetőségeiről.

Az elmúlt napokban az amerikai üzletemberekből és hivatalos személyiségekből álló delegáció gazdasági életünk különböző területeivel ismerkedett meg. Frank G. Zarb és a delegáció tagjai látogatást tettek *dr. Szekér Gyula* nehézipari miniszternél, *Nagy János* külügyminiszter-helyettesnél és *dr. Szita János* miniszterhelyettesnél, a Minisztertanács Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Titkárságának vezetőjénél. A megbeszéléseken, amelyek során megvitatták és áttekintették a gazdasági együttműködés szempontjából kölcsönös érdeklődésre számot tartó területeket, jelen volt *Richard F. Pedersen*, az Egyesült Államok nagykövete is.

### Hazaérkezett Moszkvából az árhivatali küldöttség

Pénteken hazaérkezett Moszkvából az a küldöttség, amely *dr. Csikós Nagy Béla* államtitkárnak, az Országos Anyag- és Árhivatal elnökének vezetésével részt vett a KGST-országok árhivatali vezetői értekezletének második ülésén.

A tanácskozáson összeállították az értekezlet 1974—75. évi munkatervét, megvizsgálták a KGST-tagállamok árhivatalai közötti információcsere kiszélesítésének lehetőségeit. Az értekezlet meghallgatta a KGST-tagállamok árhivatalai mellett működő tudományos kutatóintézetek közös munkájáról és a további munka irányáról szóló tájékoztatást.

Az értekezlet baráti légkörben és az elvtársi együttműködés jegyében folyt.

### Szabványügyi küldöttségünk hazaérkezett Genfből

Hazaérkezett Genfből a szabványügyi delegáció, amely *dr. Olajos Józsefnek*, a Magyar Szabványügyi Hivatal elnökének vezetésével részt vett a Szabványügyi Világszervezet (ISO) tudományos kérdésekkel foglalkozó bizottsága (STACO) ülésén.

## Az iráni parlamenti k

Az iráni parlamenti delegáció pénteken délelőtt az Orion Rádió- és Villamossági Vállalathoz látogatott. *Dr. Vida Miklósnak*, a budapesti képviselőcsoport vezetőjének társaságában *Vankó Gyula* vezérigazgató üdvözölte a küldöttséget, majd ismertette a 4300 dolgozót foglalkoztató üzem történetét, fejlődését, terveit.

A vezérigazgató ezután az iráni vendégek kérdéseire válaszolt, majd a delegáció nevében *A. Ahmad* szenátor hangsúlyozta: magyarországi látogatásuk programjának igen érdekes része az Orion-gyár megtekintése. Gratulált ahhoz a nagyarányú fejlődéshez, amit az Orionban az alapítástól eltelt hat évtized alatt elértek. Kiemelte: joggal lehetnek

## Az országgyűlés mezőgaz

Az állami gazdaságok rendkívül dinamikusan fejlődtek az utóbbi években, jól töltik be feladatukat és teljesítik, amit a népgazdaság elvár tőlük — állapították meg az országgyűlés mezőgazdasági bizottságának pénteken a Komáromi Állami Gazdaságban megtartott ülésén. A *dr. Belák Sándor* elnökletével megtartott tanácskozáson *dr. Lénárt Lajos* mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszterhelyettesnek és *Klenczner Andrásnak*, az Állami Gazdaságok Országos Központja vezérigazgatójának tájékoztatója alapján az állami gazdaságok munkáját és feladatait értékelték a képviselők.

## Megyei képviselőcs

Pénteken Debrecenben — *dr. Szilágyi Gábor* vezetésével — ülést tartott az országgyűlési képviselők Hajdú-Bihar megyei csoportja. A tanácskozáson részt vett *Sikula György*, a megyei pártbizottság első titkára és *dr. Ambrus István*, a megyei tanács elnöke.

*Pataki György*, a megyei népfrontbizottság titkára az országgyűlés legközelebbi ülésszakának előkészítésével kapcsolatosan a családjogi törvény módosításáról tartott megyei ankéton tett javaslatokat ismertette a csoport tagjaival.

A szolnok megyei csoport Szolnokon tanácskozott. A képviselők meghallgatták *dr. Magyari Józsefnek*, a megyei bíróság elnökhelyettesének tájékoztatóját a családjogi törvény tervezett módosításáról.

## Budapesti képviselők lá

A kőbányai vásárváros építkezését tekintették meg tegnap a budapesti országgyűlési képviselők *dr. Vida Miklós* vezetésével.

*Földes László* a Hungexpo vezérigaz-

Horányi Árpes

a Tetőfi Irodalmi Múzeum Gósel Attila-kiállításáról készített a művész három üvegkompozícióját (emlékül)

Vadas Csilla: Megnyílt a Gósel Attila-kiállítás.

Tetőfi Népe, 1994. ápr. 12.

## JEGENYÉS János

*Cím/Adress:*
7624 Pécs, Székely Bertalan út 28/a.

*Születési év, hely/Date and place of born:*
1946. Komló

*Tanulmányok/Studies:*
Magyar Iparművészeti Főiskola
Szilikát tanszék, üvegtervező szak 1974

*Művei közgyűjteményekben/Works in public collections:*
Bakonyi Múzeum, Veszprém

*Egyéni kiállítások/One man exhibitions:*
Budapest, Pataky István Művelődési Ház 1976
Pécs – „A 200 éves mecseki szénbányászat" emlékművének kiállítása 1982
Paks – Munkásművelődési Központ 1985
Kiskunfélegyháza – Művelődési Ház 1985

*Csoportos kiállítások/Group exhibitions:*
Budapest, Ernst Múzeum – Iparművészeti Főiskola jubileumi kiállítása 1974
Budapest, Ü. M. Bemutatóterem – Építészet üvegpályázat 1975
Budapest, Építőművész Szövetség Építészeti üvegkiállítás 1976
Salgótarján, Zománc és Üvegművészeti Biennálé 1977–79
Pécs – Pécsi Galéria A pécsi Művészetiből indultak 1979
Pécs, Baranya Megyei Tárlat 1978, 82, 85
Valencia – Spanyolország, Nemzetközi Ipari Design kiállítás 1979
Kaposvár, IV–V. Dunántúli Tárlat 1981–84
Budapest – Vigadó Galéria „Az üveg" 1982
Pécs, Mozgalmi Ház, Ifjúsági Ház – Pécsi fiatal művészek klubjának kiállítása 1982
Prága – I. Nemzetközi Novy Bori Cristalex Üvegszimpozion anyagának kiállítása 1983
Budapest, Műcsarnok Országos Iparművészeti Kiállítás 1983
Novy Bor – Csehszlovákia 1982–85
Balatonfüred – Országos Üvegművészeti kiállítás 1985

*Köztéri munkák/Mural works and works at public places:*
Budapest, Délpesti kórház üvegfala
Alkotótárs: Buczkó György 1980
Pécs, Memi pasa fürdője – bevilágító üvegtéglák 1981
Miskolc, Miskolci Üveggyár tájékozódási plasztika 1983
Pécs, Hotel Pannónia étterem, falikar, csillár 1984
Pécs, Városi Tanács Dísztermének színes üvegablakai (a munka még folyik) 1985

*Kiállított művei:*
Kapcsolódás I./Connection I.
csiszolt, savazott üvegablak, fakeretben 152 x 52 cm
Kapcsolódás II./Connection II.
csiszolt, savazott üvegablak, alumínium keretben 14,5 x 29 cm
Andráskereszt I./St Andrew's Cross
lángnál formált üvegrúd, füstszínű flot 21 x 80 x 80 cm
Latin-kereszt II./Latin Cross II.
lángnál formált üvegrúd, füstszínű flot posztamensen 21 x 80 x 80 cm
Latinkereszt I./Latin Cross I.
kézzel préselt káliüveg ablak fém keretben 74,5 x 56 cm

I. Tihanyi üvegtriennálé, 1990. VI. 2–X. 31. Tihanyi Múzeum

## HORÁNYI Ágnes

*Cím/Adress:*
1124 Budapest, Zsámbéki u. 5.

*Szül. év, hely/Date and place of born:*
1946. Budapest

*Tanulmányok/Studies:*
Képző- és Iparművészeti Gimnázium
Magyar Iparművészeti Főiskola 1966–1971

*Csoportos kiállítások/Group exhibitions:*
Budapest Vigadó Galéria „Az üveg" 1972–1980
Balatonfüred Galéria „Az üveg" 1985

*Köztéri művei/Mural works and works at public places:*
Vigadó
Hilton Hotel
Szekszárdi Művészetek Háza
Szegedi Nemzeti Színház
Veszprémi Petőfi Színház

*Kiállított művei:*
Kancsó/Jug
fúvott opalinüveg 14 x 12 cm
Tál/Dish
fúvott opalinüveg 26 x 7 cm
Kaspó/Flowerpot
fúvott optis opalinüveg 14 x 13 cm
Tál/Dish
fúvott optis opalinüveg 20 x 10,5 cm
Tál/Dish
fúvott optis opalinüveg 25,5 x 5 cm
Kaspó/Flowerpot
fúvott optis opalinüveg 18 x 11 cm
Váza/Vase
fúvott optis opalinüveg 17 x 16 cm

## Ioannidou, THOMAI

*Cím/Adress:*
1082 Budapest, Kisfaludy S. u. 5. VIII. 5.

*Születési év, hely/Date and place of born:*

*Tanulmányok/Studies:*
Képzőművészeti Gimnázium
Bp. Iparművészeti Főiskola 1985
Derkovits-ösztöndíj 1987

*Művei közgyűjteményekben/Works in public collections:*
Székesfehérvár, István Király Múzeum
Sopron, Múzeum

## HORÁNYI Ágnes

*Cím/Adress:*
1124 Budapest, Zsámbéki u. 5.

*Szül. év, hely/Date and place of born:*
1946. Budapest

*Tanulmányok/Studies:*
Képző- és Iparművészeti Gimnázium
Magyar Iparművészeti Főiskola 1966–1971

*Csoportos kiállítások/Group exhibitions:*
Budapest Vigadó Galéria „Az üveg" 1972–1980
Balatonfüred Galéria „Az üveg" 1985

*Köztéri művei/Mural works and works at public places:*
Vigadó
Hilton Hotel
Szekszárdi Művészetek Háza
Szegedi Nemzeti Színház
Veszprémi Petőfi Színház

*Kiállított művei:*
Kancsó/Jug
fúvott opalinüveg 14 x 12 cm
Tál/Dish
fúvott opalinüveg 26 x 7 cm
Kaspó/Flowerpot
fúvott optis opalinüveg 14 x 13 cm
Tál/Dish
fúvott optis opalinüveg 20 x 10,5 cm
Tál/Dish
fúvott optis opalinüveg 25,5 x 5 cm
Kaspó/Flowerpot
fúvott optis opalinüveg 18 x 11 cm
Váza/Vase
fúvott optis opalinüveg 17 x 16 cm

I. Üvegművészeti Triennálé, Tihanyi Muzeum, 1990.VI.2.-X.31.

Kardinszki Ágnes

a Kölcsönzet napjaira a Petőfi Irodalmi Múzeum állandó Gyóni Géza kiállítását rendezett. E kiállítás képzőművészeti kísérőeseményeként látható műve: üvegkompozíciója

Lasonczi Miklós: Küzdelmek, kísérletek. Pest m. Hírlap, 1944. ápr. 18.

Horányi Ágnes és Bohus Zoltán

"József Attila Emlékmuzeum"cimmel -ved-" sign.-val megjelent cikkben ir a költő "Medáliák" c. verséről, melynek alapélményét a két művész készitette "többrétegü, hátulról megvilágitott üvegkompozició kiséretében."

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juli. 22.
XVI. évf. 3o. sz. 7. lap.

Horánszky Ágnes [ ]

A határon túlról jönet Attila – mielőtt
helyeslék el Horánszky Ágnes és Bohus Zoltán
művét, a Medáliákhoz készült üveg kompo-
zícióit.

(f-f): „Szép, mint ő maga ..." 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. aug. 11.

HORÁNYI Ágnes üvegtervező.

Szilágyi András: Horányi Ágnes.
= Üvegipar, 17, 1985, 4. 4.

Hordányi Ágnes építész

L: Harmos Zoltán

– Terv pályázat

Magyar Építőművészet, Bp. 1983 3-7.

83/4

dr Horányi Béla

az Európai Iskola új tagja

→ Anna Margit

Művészet 1987/4/55

Károlyi Gábor

1749 után a budai királyi vár palota építési felügyelője.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970. 151 l

461

HORÁNYI ILUS bábművész

BÁBMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁT nyitották meg tegnap Balassagyarmaton, a Palóc Múzeumban. Horányi Ilus bábművész, a népművészet kétszeres mestere 1949 óta készít bábukat; a tárlaton több mint három évtized során megalkotott munkái láthatók.

Népszabadság 1983. 1. 28.

MDK

Horányi Mária, jelmeztervező, Ifjúsági Színház

Az acélt megedzik, jelmez

Színház és Mozi. IV. évf. 51.sz. 1951. dec. 21.

11 1.

M.D.K.

Horányi Mária

"Az el nem számolt évek" cimmel irt TV-játékot Vészi Endre, amelynek jelmezeit tervezte a művész.

"Az el nem számolt évek" c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. juni 11. IX. évf. 24. sz. 11. lap

M.D.K.

M.D.K.

Horányi Mária

Jelmezeket tervezett Szilágyi György és Semsey Jenő: "Békebeli háboru" c. operettjéhez.
Fővárosi Operett Szinház előadása.

Geszti Pál- "Békebeli háboru" c. kritikája
Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. jan. 2o.
XI. évf. 3. sz. 6-7. lap

Horányi Mária

A Bethlen Kórus és Ivanki
Jenőnek a Operett
Színházban (emlékül)

Nyusza 1967 I. 25 2 old.

M.D.K.

Horányi Mária

A „Hotel Amerika" c. darabnak a Fővárosi Operettszinházban bemutatott előadásához tervezett jelmezeket.

"Krónika" c. rovatban "Uj magyar operett" c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. okt. 8.
IX. évf. 41. sz. 22. lap

M.D.K.

Horányi Mária

Kramer-Garinei-Giovannini: "Tigris a garázsban" c. darabjához készitett jelmezeit dicséri a kritika.
Fővárosi Operettszinház előadása.

Csik István: "Tigris a garázsban" c.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1966. okt. 28.
X. évf. 43. sz. 11. lap

MDK.

Horányi Mária

Kiállitási kritika

Északmagyarország 1966 nov.27.

Horányi Mária

Romániai Rezsolda c. daraboknak
felmérési terve 82

Operatőr: Kárász

Nógrád 1985 aug. 29.

M.D.K.

H orányi Mária

Az előadás jellemzei

/g.I./ Tigris a garázsban
Olasz musical az Operettszinházban

Magyar Nemzet 1966. okt. 23. 12. 1.

M.D.K.

Horányi Mária

"Békebeli háboru" cimmel történelmi kabaré-revüt rendeztek a Fővárosi Operettszinházban. Az előadás jelmezeit tervezte a müvész.

"Krónika" c. rovat hiradása.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1966. nov. 25.
X. évf. 47. sz. 23. lap.

.I.I.I.

H or ányi Mária M.D.K.

A előadás jelmemzei

Demeter Imre: H ó 41 A merika
Mag ar Nemzet 1965. nov. 21. 10. 1.

Horányi Mária

Jelmezterv Osiky Gergely: Nagymama c. rajzfilmhez az Operettminiatűrök (emlékirat)

Nagyvarad, 1969. nov. 6., 2 old.

Horváth Mária

Jelmezekről versek Rejtő:
A láthatatlan lépés c.
darabjához.

Nyíregyháza 1964. jún. 9. Boldi.

Harányi Mária M.D.K.

Az előadás jelmezei

Mártai-Betegh Béla: Tündérlaki lányok

Heltai Jenő műve a Fővárosi Operettszínházban

Magyar Nemzet 1964. február 2. 11.1.

Horányi Mária, jelmeztervező

A Fővárosi Operettszínházban bemutatott műhöz a jelmezeket tervezte.

M. Gy. P.: Tündérlaki históriák

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. febr. 12.

M.D.K.

Horányi Mária

A miskolci Kamaraszinház előadásában bemutatott: -Ferdinand May és Hans Schindler müve- Három Robinson c. zenésvigjáték jelmezeit tervezte.

/Lux/: Zenés vigjáték Miskolcon c. kritikája. Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. juni 12. III. évf. 24. sz. 31. l.

M.D.K.

Horányi Mária.

A "Hölgyválasz" c. operetthez készitett ruhaterveket.
Az előadást a Fővárosi Operett Szinház mutatta be.

D.L.:"Most minden kiderül" c. kritikája.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. szept. 22. V. évf. 38. sz. 26-27. l.

M.D.K.

Horányi Mária

Az Ifjusági Szinház előadásához, -Nyikoláj Osztrovszkij: "Az acélt megedzik" c.- készitett jelmezterveket.

Szinház és Mozi. Bp. 1951. dec. 21.-28. IV. évf. 51. sz. 11. lap.

M.D.K.

Horányi Mária

A Magyar Néphadsereg Szinháza bemutató előadására, készitett ruhaterveket.
A "Zója" c. drámai költeményt Margarita Aliger irta.

Szinház és Mozi. Bp. 1952. okt. 17-23. V. évf. 42. sz. 12. l.

M.D.K.

Horányi Mária

Szász Péter: "Két találkozás" c. szinművéhez tervezett ruhákat.
A darabot az Ifjusági Szinház mutatta be.

Szinház és Mozi. Bp. 1952. május 2-8. V. évf. 18. sz. 11. l.

Horóny Mária, jelmeztervező 7 Dk

Jelmezei jól hatottak a moszkvai operett-
színház nagyméretű színpadán is.

Tamás István: A Hölgyválasz előadásainál
varrónap fejezi be az Operettszín-
ház moszkvai vendégjátékát S.l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. júl. 28.

Horánszky Mária, jelmeztervező

Az Operettszínház orpheli bemutatójához a jelmezeket tervezte.

Fodor Lajos: Az állam és a nyolc. L.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jún. 14.

Horváthy Mária, jelmeztervező

A Fővárosi Operettszínház előadásához a jelmezeket tervezte.

M. G. P.: A kutya, akit Bozzi úrnak hívtak 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. márc. 3.

Horányi Mária

Fényes Szabolcs és Békeffy István: "A kutya, akit Bozzi urnak hivtak" c. musical-előadását a Fővárosi Operettszinház mutatta be.
Makkai Péter szinpadi zsánerképeit és Horányi Mária jelmezeit elismerésben részesiti Szekrényesy Julia: "Kutya-musical" c. kritikájában.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. márc. 13.
XX. évf. 11. sz. 12. lap.

Horváth Mária, jelmeztervező

A fővárosi Operettszínház nagyelőadásaihoz a kostümöket tervezte.

Halmosi András: Az állam és a nagyok 7.
Népszabadság, Bp. 1976. jún. 29.

Horányi Mária, jelmeztervező

a TV dísz a dásához a jelmezeket tervezte

fr. É. : Ismét kréta kör

2.

Esti Hírlap Bp. 1978 febr. 25.

Horányi Mária

Váncsa István: "Kikapcs" címmel ír Natalia Ginzburg: "Festetlen arcunk" c. TV-játékról.
Kiemeli Duba László díszlettervező és Horányi Mária kosztümtervező munkáját.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. jan. 29.
XXI. évf. 5. sz. 13. lap.

MDK

Horányi Róbert

ipari formaterv

4. Orsz. Iparműv. kiáll. Műcs. 1959. dec.

MDK

Horányi Róbert, ipari formaterv

4. Orsz. iparm. kiáll. Mücs. 1959.

MDK

Horányi Róbert

Horányi Róbert / ipari formaterv/ műveivel
résztvett a IV.Orszg.Képzőm.Kiall.-on.

IV.Országos Iparművészeti Kiállitás.Műcsarnok.
Budapest 1959.Dec. 18 - 1960.Jan.31.Kat.

MDK

Horányiné Sáfár Éva

V. Orsz. Iparm. Kiáll. Miskc. 1965.

Horányi Ágnes, Kertépítész — 1. Folytatás.

A Gundel kerthelyiség

1. A Gundel kerthelyiség 1930-ban / repr. /
2. Az étterem a kerthelyiség felől / repr. /

1. A Gundel kerthelyiség 1930-ban

2. Az étterem a kerthelyiség felől

3 3. A rekonstrukció során megmentett öreg platán



4. A Gundel kertjének rekonstrukciós terve. Horányi Ágnes, 1980

4



Magyar Építőművészet, 1984. 5., 24-26.

Hordányi Ágnes, kertépítész
A Gundel szórakozóhely

2.) Felújítás

5



5. A zenekari sátor és környezete

Magyar építőművészet, 1984. 5., 24-old.

Horár József

1 - plakát 5 db

Hét. 1974. dec. 16.

Flórárik.

műkedvelés Pozsonyban. XIX. sz.

A pozsonyi Hírdárik-kör rendes vasárnapi összejöveteleiről.

Ortvay Tivadar dr.

Pozsony város művelődési története. Pozsony, 1905

473. l.

MAGYAR KÖZLÖNY, VII. SZABADSÁG KÖR

T. Műemlék Orsz. Bizot
sának 129

Horváth István
szimpóziumi állítás a Múzsában

Mogyorósbánya 1983. VII. 23.

M.D.K.

HORATH, Josephus

mutariorum magister

Ágrár

9 sodal

1952)

Művért. Kassessy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban 136. l.

-Folytassuk kellemesebb témával a müsort.Milyen lesz a tavaszi, nyári cipő divat?Ezt látták munkatársaink,Megyeri Valéria és Molnár F.János Endrődön,és a Minőségi Cipőgyár szegedi gyáregységében.

-Odakünn még javában tart a tél,de a MINO Cipőgyár szegedi gyáregységének mintatermében már a tavaszt,nyarat idézik a körülöttünk lévő szandálok és a cipők.Mi is lesz az idei divat?

-Az idei divatra jellemző,az itt látható kis kollekció,nagyon nemes bőrökből készülnek.A divatra jellemző,általában a rövidített fejhosszak,a keskenyitett pánt megoldások,és nagyon jellemző,hogy a diszitése a modelleknek általában a saját anyagából készül.

-Végre kényelmes divatot találtak a tervezők.Apropó tervezők, a MINO Cipőgyár szegedi gyáregységének divatját ön határozza meg,mivel ön a cipők tervezője,de ön számára,kik,vagy mi határozza meg a divatot,hogy mi a divat?

-Hát részben valóban én határozom meg,de vannak tervező kollégák Budapesten,sőt van olyan modell,amit külföldről vásárol meg az amerikai vevő.Általában divatlapból,indulunk ki, résztveszünk külföldi kiállitáson,és ott a látott modelleket, fölmérjük,akkor jön utána az egyéni elképzelés,amikor is már átültetem abbaa kollekcióba az én egyéni elgondolásomat.

-Horányiné,Sáfány Éva,az Endrődi Cipőipari Szövetkezet,tervező iparművésze.Mi is lesz a divat idén tavasszal és nyáron?

-Várhatóan az idei tavasz,nyári divat,eléggé változatos, megtalálható benne a különböző korosztályoknak készülő típusok,ezen belül elsősorban a fiatalok részére balerina

1983. II.1. Televízió 1. 18.20 /Gulyás/
Dél-alföldi krónika.



cipő,alacsony sarokkal készülő szandálok,azonkivül az alkalmi jellegü elegánsabb cipők,és hát még ehhez kapcsolódóan,az egészen magassarku szandálok.

-Önök minőségi bőrből készülő és mondhatni luxus cipőket,szandálokat terveznek és készitenek,elsősorban zömét ha jól tudom exportálják?

-Minden esetben bemutatjuk a belkereskedelem megrendelőinek is,azokat a modelleket,amelyeket exportra készitettünk és amennyiben megnyeri a tetszésüket,akkor választanak és rendelnek is belőle,a hazai fogyasztók számára.

-Van-e különbség a nyugat-európai és a magyar izlés között?

-Én ugy érzem,hogy az utóbbi időben erősen közeledett,a hazai fogyasztóknak az izlése,a nyugati izléshez,ennélfogva, igyekszünk kielégiteni ezt az igényt.

-Remélem operatőrünk filmtrükkje,nem azt szemléltette,hogy ennyi marad ezekből a cipőkből a hazai fogyasztók számára, persze a választ,majd a kereskedelem adja meg.

Flordt Sándor

Hobrán

László

=

Egyházi Lap

I 221, 222 l.

224. l.

# Horák Sándor festőművész.

Eleinte Storno Ferenczy oldalán működött – ennek több terveit kivitelezi el. Grátzban a „Kirchenschmuck" szerkesztőjének Kraus János halála után dolgozott különösen a polychromiának és építészeti festészetnek kérdésein szakavatottsággal. 1880 körül tért vissza Magyarországba, hol Fülesen (Sopron m.) tartózkodott. Czabor Béla.

Egyházművészet.

Lap. Pest. 1880. 221. 224. l.



Hordt Sándor

Nobrai

fafaragó. Fülek (Sopron

megyében lakott 1880-ban.

Egy Éva csúcsíves stylu hajó-

oltárt Egyet Mária Jézussal

2 kis angyallal.

Ismeretl: gyöngén

Egyházművészeti Lap

1880. 224 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

**Engedél**

.....

a műhelyfőnök va
aláír

**8. sorsz.** Műhelyi minta. –

MDK

Hordt Sándor szobrász

Egyházmüvészeti Lap, 1880. 221.l.

MDK

Hordt Sándor szobrász

házioltárka

Egyházművészeti Lap, 1880. 224.l.

MDK

Horeczki János

A naturalista müvészek I.kiáll. Népakarat
1957. II.28.

Horeczky M

Ady Rajza

Uj Irás 1977-5-33

MDK.

Horb József

Kiállitási kritika

Napló/Veszprém/ 1967 szept.7.

Harbát István.

A Nemzeti Szalon csapattelepülé-
tésén munkája szerepel.

Magyarság, 1928. febr. 12.

ADK

Horesik ép.

Terv: Közösen Fischer ép.-el VII.Szabó József u. 2837/5 hrsz.a. emeletes toldalék.
/Neubold Kornél/.

Magánépitési engedélyek.-Ep.Ip.-Ep.müv. 1928.V.15.
77.-78.l.

Ø Flordinsky

1806

d.

Eperjesy 1929

10-l

Nyomt

A Műemlékek Orsz

Hordonyi József

orgonakészítő

Rozsnyó 1900.

l.

Gangel. 46. l.

Horvay Márton id

Ötödmás, Lombat hely

1687.

1.

Horváth Tibor

32. C.

Horay Márton ifj.

Otvösinas, Szombathely

1692. sia 2.

l.

Horváth Tibor

33 l.

Dr. HORER Miklós: Nyílt levél az elefántcsonttoronyból Ráday Mihálynak = Élet és Irodalom, 1989. nov. 17. 2.

Á'lt ir. / Műtárgy és műemlékvédelem

Horemans, Jan Josef
(1682 - 1759)

„Alkudozó gyerekek" o.v. 66 x 84 cm
Restaurált. Védett.
Kikiáltási ár: 80000 Ft

BÁV 53. Képaukció Bp. 1980. december



meg könnyen művészi önmagát. Ez — mondhatnók — csak természetes, hiszen a kutatás, kísérletezés korszakán mindenkinek át kell esnie. Abban az időben azonban nem kevés volt a tilalomfa, s bizonyos irányokban szigorúan kicövekelték a járhatóság gyepűvonalait. Kánonná avatódott a naturalista, fényképszerű ábrázolás, s a hitelesség ismérv-szintjére emelték fantáziátlan laposságából a pepecselő részletezést, kötelező volt továbbá az akadémizmus kikent-kifent derűje, csillogása, vagy öreges nyugalma, mozdulatlansága.

A fiatal Horescu János hol elfogadja és alkalmazza ezeket a tételeket — ezt mutatják színes, jól kidolgozott, de eredeti látásmódot nem ismerő portréi —, hol pedig kitér, próbálkozik, egyéni irányvételre tör. Jellemző e tekintetben, hogy legtöbb festményének a témája eleve távol áll a csillogástól: az ütött-kopott külvárosi házak, hegyre kapaszodó sikátorok, zsúfolt kikötők hű ábrázolása jelzi, hogy a művész jól ismerte a valóságot, tehetségesen ragadta meg jellemző vonásait, s kerülte a ragyogó színösszehozást, a hivalkodó bemutatást. Így magyarázható, hogy míg önarcképe s néhány portréja éles körvonalakkal, ellentett hatású színekkel dolgozik, addig tájképein gyakori az elmosódás, a hasonló színek egymásmellettisége, az enyhe átmenet. Ez nem is lehet másként. Horescu Jánosnak a Tordai és a Györgyfalvi út eleje, a régi Piski-híd és Agyagdomb utca, a hajdani szegénynegyed sikátorai, viskói alkották ifjúsága környezetét, s voltak első látnivalói. Ezzel is magyarázható, hogy habár Budapesten tanult, s élete második felét ott élte, igen sok vásznán jelenik meg a hazai táj s — mint városi embernél — főleg a városkép, legyen szó Konstancáról vagy az enyedi várról, a Bethlen-bástyáról vagy a régi Lépcső utcáról. Ez utóbbi képei egyúttal művészi dokumentumok is: olyan kerületeket, nyomortanyákat mutatnak be, amelyeket a fejlődés már eltakarított az útból.

Összegezésként: Horescu tárlata a ki nem érlelt, meg nem állapodott, de tehetséges és őszinte kutatás-keresés üzenetét hordozza.

**HERÉDI GUSZTÁV**

Horescu János

ÖNARCKÉP — olaj 80×65
BETHLEN-BÁSTYA — olaj 60×50
FARKAS UTCA — olaj 80×60
A VÍZ PARTJÁN — olaj 50×40
SZÜRKÜLET — olaj 70×50
VIRÁGOK — olaj 60×45
KOVÁCS LAJOS TANÁR — olaj 70×60
ADY ENDRE SZÜLŐHÁZA — olaj 40×30
ENYEDI HÍD — olaj 50×35
ENYEDI VÁR — olaj 50×40
VASÚT MELLETT — olaj 80×60
RÉGI KONSTANCA — olaj 80×50
MŰTEREMRÉSZLET — olaj 70×50
FALUN — tempera 60×50
JÁNOSKA — olaj 45×30
HALÁSZOK — olaj 60×50
RÉGI UTCA — olaj 50×40
MAGÁNYOS HÁZ — olaj 80×60
EFORIE — olaj 60×40
TÁJ HÁZZAL — olaj 30×25
ŐSZ — tempera 45×30
ENYEDI VÁSÁR — olaj 70×50
A VÁROS PEREMÉN — olaj 80×60
KORATAVASZ — olaj 70×50
FALUVÉG — olaj 60×45
ESŐ UTÁN — olaj 50×40
NYÁRI UDVAR — tempera 50×40

**108.**

**KORUNK GALÉRIA**

**1978. SZEPTEMBER**

I. P. Cluj, Municipiul Cluj-Napoca, 1978-7000, 500 ex.



## ÜZENET

A lezárt életmű mindig üzenetet hordoz — még ha csonka is. (De ugyan melyik életmű tekinthető kerek egésznek?) Mégis jogos a kérdés, miféle képet nyújthat a művészről vagy a szóban forgó korszakról egy korán befejezett életmű, amelynek alkotója fiatalon halt meg? Horescu János vásznai erre a kérdésre adnak nem megnyugtató, inkább fölkavaró, de tanulságos választ.

Most lenne ötvenéves, de már 17 esztendeje pihen a Házsongárdi temetőben. Nem találta

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 AUG 30

Dunántúli Napló

Horányi Attila népi iparművész.

1021

— Horányi Attila kiállítása.

Szombaton 15 órakor nyilik meg Pécsett, a Puskin Művelődési Házban Horányi Attila, népi iparművész kiállítása. A kiállítást Rácz Sándor, a Komlói Városi Tanács V. B. Művelődésügyi osztályának vezetője nyitja meg.

biztosít.

*„. . . Tanácsi szolgáltatásfejlesztési alap felhasználására javaslat."* A Baranya megyei Szövetkezet háló-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Horányi József

ASSZONYOK

1961 JAN 4

# Magyar kiállítás Moszkvában

1021

A Moszkvai Politechnikai Múzeum termeiben több mint két héten át sajátos, rendkívül megkapó világ fogadta a látogatókat. A neonlámpák szétszóródó fényében bágyadtan csillogtak a fémből, agyagból, kőből készült dísztárgyak. Furcsa növények, stilizált halak pompáztak a tárlókban, az asztalokon, a szőnyegeken és a falakon. A magyar iparművészet alkotásait mutatták itt be.

Az első látogatókat Horányi József Munkácsy-díjas iparművész vezette végig a kiállítás termein. Fényképezőgéppel a kezemben magam is csatlakoztam hozzájuk.

Nyolcvan művész több mint ötszáz munkáját állították itt ki.

A szovjet embereknek módjuk nyílt arra, hogy megismerkedjenek a magyar keramikusok, fémplasztikával foglalkozók és szőnyegszövők munkásságával, az utóbbi évek gazdag iparművészeti anyagával.

Két iparművész nemzedék képviselőinek munkáit mutatták be Moszkvában. Az idősebb nemzedékhez tartozók közül megemlítjük *Kovács Margitot*, *Gádor Istvánt*, *Gorka Gézát*.

A fiatalok munkáit az a törekvés jellemzi, hogy megtalálják a modern művészet és a monumentális kerámia harmonikus egységét. Sok dekoratív interieur-kerámiát is láttunk.

A modern fémplasztika az egyszerű formák és az egyszerű anyagok — réz, vas, alumínium — művészete. A műtárgyak művészi színvonala és tartalma jelentősen különbözik a régi iskolához tartozó ötvösművészet alkotásaitól. Ezt tükrözték a kiállításon bemutatott darabok is.



*Milyen gyönyörű ez a szőnyeg* A szerző felvétele

Változatos a magyar szőnyegkészítés. Mind a régi, mind az új szövési technika szerint készült szőnyegekre — a modern lakásberendezés igényeinek megfelelően — jellemzőek a mértani elemek és az élénk színfoltok is. Széles körben alkalmazzák a népi gobelin-művészet hagyományait. A Politechnikai Múzeum termeiben látható gobelinek tetszetősek voltak, s mintegy Magyarország levegőjét árasztották magukból.

A kiállításnak sikere volt a moszkvaiak körében.

*SZUCSÁK ELEMÉR*,
a Moszkvai Egyetem hallgatója

kor meg a Filmművészeti Főiskola [illegible] kedősegédet alakított, azt a durva és korlátolt rabszolgatípust, aki bármelyik pillanatban kész arra, hogy csússzékmásszék a gazdagok, az erősek előtt, de ugyanolyan buzgón kicsúfolja a gyöngét és a védtelent. A Jurij alakította figura ezenkívül még nevetséges is volt.

— *Valamilyen módon meg kell leckéztetni az ilyen barmot* — fortyant föl akkor Jurij.

A film rendezője, Grigorij Rosal így emlékezik vissza:

— *Belov ötletére forgatókönyvíró-társammal, Lev Taubergal egy erre alkalmas epizódot illesztettünk a filmbe, amit aztán kitűnően el is játszott Jurij.*

Az epizód a következő volt. Néhány fiatalember megragadta a kiöltözött, kipomádézott kereskedősegédet, s a kikötőből a tengerbe dobta . . . Lágyan zümmögött a felvevőgép. A parton halászok és asszonyaik zajongtak. A hullámok között föl-föltűnt Belov rémült arca. Rosal pedig fel-alá szaladgált és elragadtatottan kiáltotta:

— *Hogy játszik! Milyen remekül játszik!*

Ám Jurij abban a pillanatban korántsem játszott. Alig tudott úszni, de ezt nem közölte a rendezővel, és majdnem elmerült. Dublőze, egy úszóbajnok, jókedélyű fiatalember, sehogysem tudta megjátszani a fuldokló kereskedősegédet. Az ilyesmi, úgy látszik, ellenkezett a természetével. A dublőz néhány eredménytelen kísérlete után Belov maga lépett a tettek mezejére. Szerencsére jól végződött

tuális humorral tár[illegible] jellemeket.

A *Megtalált élet* [illegible] ezeknek a drámai [illegible] tehetségét. Csak h[illegible] című filmben — an[illegible] világ sok országába[illegible] neki való szerepet: Grisa Kolcovot.

— *Az volt ebben a szerepben a nehéz és az érdekes, hogy Grisa Kolcov szembenáll Ogurcovval, a művelődési ház ostoba, szolgalelkű, bürokrata igazgatójával. Nem akárkivel kellett ,,szemben állnom'', hanem korunk egyik legjelesebb komikusával, Igor Iljinszkijjel. Rettenetesen féltem, hogy az én Grisám émelyítően ,,pozitív'' hős lesz Iljinszkij erőteljes, élénk játéka mellett. De nem ez történt, s ezért elsősorban Iljinszkijnek vagyok hálás. A vele való közös munka kitörölhetetlen nyomot hagyott bennem egész életemre* — mondja a színész.

Elmúlt megint három esztendő, és Jurij Belov a *Két fiú, egy kislány* című filmvígjátékban eljátszotta Tolja Gracskin szerepét.

A film tartalma egyszerű. Két fiatalembert, akik gyakran megsértik a gyári fegyelmet, igyekszik megnevelni egy munkatársuk, Nágya, aki épp olyan naiv, amilyen fiatal (Nagyezsda Rumjanceva játszotta).

*zánk több*
*vagyok e*

*Annak*
*pülőgépen*
*kora hatás*
*jöttem, hó*
*körülbelül*
*haladna n*
*ném eljáts*
*gáltak arr*
*berek mil*
*gyítsa me*
*amelyet e*
*pen a régi*
*játék forg*
*pet is önn*

Mint te
nak: telje

Horesca János,

Külvárosi/csend, olaj, 50×60 cm

Budapest Művészek Kiállítása 1957.
Kat. nem. Kisdéginé Kiss Éva.

10

D

Horegschi

Korajolo.

(Zavai nádor mellké-

pe)

Nagy folio.

Color.

Lith Horegschy

Horescu János

kiállított festményei:

Külvárosi utca, olaj, 50×60 cm.

Tovarni történt. A Művészeti Alap kiállításán 1967. Sat. cserk.: Kiadóigné Kirimi Anna. Bp. 1967. 19 l.

10. l.

H.D.K.

Horescu Fános, festő

(a Szamara kollektíva tagja)

MDK

Horescu János, festö

Külvárosi csend. Olaj.

Mücsarnok.-Tavaszi Tárlat. 1957. Kat.lo.l.

Horescu János MDK

véleménye a kiállitásról.

--: Nagy érdeklődés kiséri a Budapesti Festőművészek Déri Muzeumbeli kiállitását.
Hajdu-Bihari Napló. 1957. márc. 26.

Horesku János, festö

Löcsei János Kossuth-dijas fömozdony-
vezetö. Olaj.

/Műcsarnok 7/.-III. Képzőműv. Kiáll. 1952. dec.-1953. márc.
Kat. 7. i.

Horĕscu János MDK

Külvárosi csend, olf.

Mücsarnok 1957 Tavaszi tárlat

HORESKU JÁNOS

Lőcsei János Kossuth-dijas főmozdonyvezető. Olaj
llox8o.

III.Magyar Képzőművészeti kiáll.kat.Műcsarnok 1952.dec-
1953.márc.

Horesku János MDK

Lőcsei János Kossuth-dijas főmozdonyvezető, olf.

Műcsarnok 1952-53 III. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Horescu János

Sztahanovista vasutáa, of.

Arckép kiáll. Ernst Mus. 1952. aug.

6 l.

MDK

Horescu János

Sztahanovista vasutas, olaj

Arckép kiáll. Ernst Muz. 1952. aug. 6 l.

Horescu János

Szabad Művészet

1932. 7. n. 302. l.

1570. IV. 18.

Jarítás.

Dido menekülése.

Az ezekből, idézett Dido előkészíti menekülését és társait. Összejönek, akiknek vagy a (tiranus) tirannus iránti gyűlölete elviselhetet-

Horescu, János fiuló

1928 (sept. 28) Temesvár

Bukarest kolozsvár

1947 keres.

1949-kép. Főisk - kizárták

Deklarációs NV.

1951 részvett a szamosi kollektivá[t] talakításába

több cikk-ben keresett

Horescu János

HORESCU JÁNOS emlékkiállitása a Korunk Galériában. /rövid hir./

Utunk, XXXIII,évf. 41./1563./sz. 1978. okt. 13. 8.old.

Moreska János, festő

L. Ék Sándor

Szélkely A.: Az „őrjöngés évek" művészetéhez 23-38
Magyar Világ, Bp. 1984. máj. X/3.

Florescu János, festő

L. Mátis K.

Gaál I.: Művészkelep . . 75-89.

Forrás, Kecskemét, 1980. maí - XI/3.

Hollósy János

festőművész,

a Dekoráció Vállalat művésze. A berlini nemzetközi kiállításra közösen készít egy festményt Szemerei Zoltán, Csellényi József és Csirmaczki Emil festőművészekkel.

Világosság, 1957, Jul. 17.

M.D.K.

Horescu János
festő

Június 28-án meghalt
Horescu János festő

Pro memoria

Születésnet 1961 október — 38 l.

Horesnyi Balázs

# A névtelen tulajdonképpeni

Dúl a médiaháború, öv alatt is, állak fölött is, és miért is szünetelne?! Minden, de legalábbis majdnem minden a pártharcok függvénye. Olyanok toporzékolnak a médiák sáncain, akik életükben nem írtak egy közölhető cikket (bár a közölhetőség ma sem jelent mindenütt előnyös minősítést), de hát pártállásuk ezt várja, és kapja is tőlük.

Majdnem mindenki ért a tévé- és rádióműsorok szerkesztéséhez, lapokhoz és azok ledorongolásához, pártállásuk – igazi jó szókapcsolat! most veszem észre: *párt-állásuk* – megfejthetőségének arányában dühöngenek a másik ellen. Nézem egyiket, másikat: azt hiszi, hogy tör-zúz maga körül, rombolja az ellent; holott csak belerondít a seregekbe, és nem veszi észre, hogy bizony nem kopjákat tör, csupán a szája habzik.

Én ma hálát adok a sorsnak, hogy a többpártrendszer láthatatlan „védelmében" dolgozhatok, élhetek valamennyit. Isten őrizzen attól, hogy itt bármelyik párt is egyeduralmat kapjon még egyszer! Akkor elvesztünk.

A minap *Hankiss Elemér*, a *Magyar Televízió* elnöke bizonyos – politikailag meghatározott – eltolódások, aránytalanságok és a hivatali alá-fölérendelés kutyába vétele miatt elbocsátotta *Pálfy G. Istvánt*, a *Híradó* és *A Hét* főszerkesztőjét. Punktum. Igen meglepett a hír, de nem kellett minden politikai előképzettségemet latba vetnem, hogy megértsem hamarosan: Hankiss most, a Csurka-féle nagysodrású dolgozat kavarta botrány idején nyeregben érezheti magát. Ahol tévedett *Csurka István*, majd *Tom Lantos*, az Egyesült Államok Kongresszusának képviselője, ott tarol Hankiss. Így kell ezt csinálni!

Így kell ezt csinálni?

A futballpályán ha valaki betart orvul, helyben büntetik. Mondanám, hogy hagyjuk ezt, ott mások az erkölcsök, és kézfogás is adódik elég a gyepen, ami nagyon ritka a civil pályán. Mert emezen rejtett olajfoltok, jól elhelyezett banánhéjak várják a korántsem gyanútlan – inkább gyanakvó – partnereket. És mágikus hatalmat kapnak a lapok, a tévé, a rádió, szinte istennek képzelnek ma kívülállók egy-egy sikeres (vagy: futtatott) újságírót. Arról azonban keveset és kevesen tudnak, mekkora kiszolgáltatottságban élnek egyesek közülük. Hiszen fertőz az ellenpárt lapja, ott devalválódsz, ha itt hű vagy stb. Tavaly télen megrázta Maxwell úr – nyugodjék békében immár – az *Esti Hírlapot*, és tizenketten azonnal kipotyogtak a lap öléből. Szinte ezzel egy időben élt át hasonlókat az *Új Magyarország*, aztán – ni csak! – egy év átszervező munka után egyik napról a másikra menesztették a *Pest Megyei Hírlap* főszerkesztőjét, helyét átvette *Vödrös Attila*, akit viszont a napokban menesztettek az újjászervezett *Új Magyarország* főszerkesztő-helyettesi munkaköréből...

Ilyen egyszerű a dolog? És ennyire olcsó a szerkesztő, az újságíró? Két öklét a föld, a megmaradt magyar anyaföld felé feszítve szűköl a másik kirúgott újságíró itt mellettem: – Ha a sátán a főszerkesztő, akkor is elszegődnék, hiszen négy évem van a nyugdíjig, két gyerekem főiskolán...

Urak, itt már nem tombol a Szempont, nem csöpög a pártlé, itt munkára szomjazik az embernek fia. Biztonságra. Tegnap beugrottunk egy sörre az Andrássy úti újságíró-szövetség (a MUOSZ) bárjába. Tisztaság, csönd, drága italok. Ma szinte leszedett lábamról a MUK (Magyar Újságírók Közössége) egyik harcosa, hogy *„Te beültél Bodor Palihoz?!"* Mondom, nem hozzá, ő csak elnök, a bár az más. És mintha szervezné valaki: hasonlóan vicsorgott rám a másik ismerős: „Mi, te írsz a Kósa lapjába?" Mondom, Kósa csak az ellenlábas szervezet, a MUK elnöke, a lap az más, az írás más. Mondom, mit írtam s hogy...

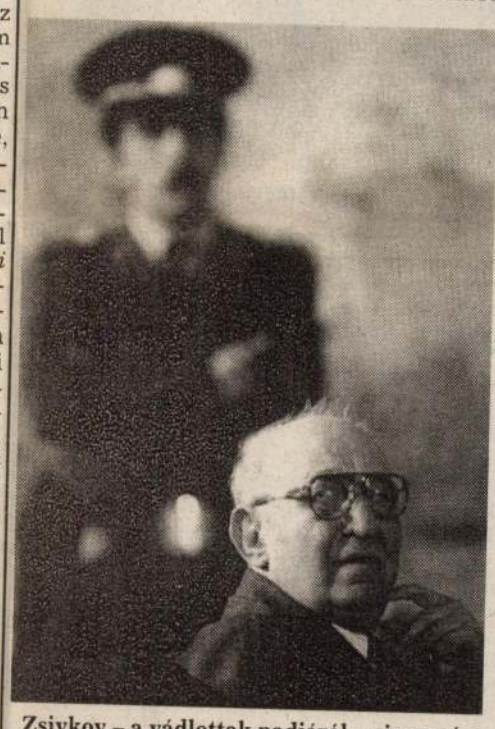
Bármennyire is rühellem az acsart, meg kell maradnom többpártinak; egyetlen oltalomnak látszik az ellen, hogy más földrészre vánszorogjak innen is. Ám még az is jobb lenne, mint a *Békési Pista* igaz jó barátom esete. Higanyfürge, szorgalmas újságíró volt a *Népszabadságnál*, aztán egy emelettel lejjebb jött az épületben, az *Esti Hírlaphoz*, ahol magam is dolgoztam akkor. Aztán a Népszabi elköltözött, kiutálták, az idén áprilisban kapta magát Békési Pista, és egy infarktus kapacitálásának engedve (még egy hónapot rendelt pihenőnek orvosa, de dolgozni ment, nehogy őt is kirúgják), egészen meghalt negyvenhat éves korában. Siratja ma asszonya, két kiskorú gyermeke. Meg az a két-három barát, kik figyeltük meredten, figyeltük a *Hírlapkiadó* homlokát: talán mégiscsak megérdemel egy lelógatott fekete rongyot az elmúlott újságíró... Nem. A lapokért folyó küzdelemben nem érdemel meg egy fekete rongyot a kidőlt újságíró! Illetve megérdemel, de nem *kap*. Ő, a *tulajdonképpeni*. De az ár duzzad, ömlik tova, és hord magával majdnem mindent, és annyi mindenkit a felszínen!

**Czegő Zoltán**
(újságíró)

BOLGÁR–MAGYAR PÁRHUZAMOK

# Rákmenetben

A *Todor Zsivkov* egykori bolgár pártvezért megbuktató *Petar Mladenov* csak néhány hónapja volt köztársasági elnök, amikor a televízió nyilvánossága elé került róla egy pár perces filmfelvétel. Az első viharos, de tettlegességig még nem fajuló szófiai tüntetést próbálta lecsillapítani. Ami nem sikerült a két legismertebb ellenzéki vezetőnek, *Zselju Zselevnek* és *Konsztantin Trencsevnek* sem. A fütyülés és pfujozás olyan orkánja kerekedett, hogy alig lehetett érteni, amint a parlament épületébe visszahátráló Mladenov feldúltan azt mondja a nemzetvédelmi miniszternek: *„A legjobb lenne, ha jönnének a tankok."*



Zsivkov – a vádlottak padjáról – visszanéz

Ennyi. Egy megjegyzés. Csupa feltételes mód. Semmiféle tankok nem jöttek, sem akkor sem később. Még az ellenzéki Zselev is úgy vélte: „Egy államfővel is előfordulhat, hogy cserben hagyják az idegei; ez emberi dolog..." Csakhogy a mondat folytatódott is, ekként: „...de nem engedheti meg magának, hogy becstelen legyen, ráadásul az egész nép szeme előtt". Az ominózus vetítés után sietve kiadott államfői nyilatkozat ugyanis „primitív montázsnak" minősítette a bemutatott filmet. Később Mladenov elismerte annak hitelességét, azt kérve a közvéleménytől, az ország javát szolgáló tetteit értékelje, ne a szavait.

Csakhogy egykori tettek későbbieket nem igazolhatnak, nem semlegesíthetnek, nem cáfolhatnak. Ez csupán fordítva lehetséges. Mladenovnak le kellett mondani. Azóta Zselju Zselevet már másodszor választották – utóbb népszavazással – köztársasági elnökké. (Trencsev szélsőjobboldali szakszervezeti vezért ellenben hivatalosan is vádolják, hogy része volt a szocialista pártház emlékezetes felégetésében; ilyen az élet...)

Ezeket az eseményeket, melyeket az MTI szófiai tudósítójaként éltem végig, *Fónay Jenő* juttatta eszembe. A Magyarok Világszövetségének alelnöke, persze, nem tankokat emlegetett minapi megszólalásában. Viszont – indulatosan – nem is feltételes módban állt ki a fasizmus mellett. Abban mégis rokonítható Mladenovval, hogy amit mondott, ő is kapásból letagadta. Később „megmagyarázta". Azután bocsánatot kért. Az ember hajlamos lesz azt hinni: az alelnök úr egyszerűen nem tudta, mit beszél. De ha ez lenne az igazság, az mentség? Mire? A politikában most is kitűnően működő kontraszelekcióra?

Nem értem. És azt hiszem, sokan vagyunk így.

Nem igazán értem *Réti Miklós* képviselő úr és *Győri Béla* elhíresült éhségsztrájkját sem. Különösen az utóbbiét. Réti úrra a parlamentből nem emlékszem, noha a tévéközvetítéseket nézem, amikor tehetem. De ki ne ismerné Győri Bélát, kinek neve a *Vasárnapi Újság* felelős szerkesztőjeként eltéphetetlenül összekapcsolódott *Csurka István* feledhetetlen jegyzeteivel?!

Egyébként nem Réti úr az első éhségsztrájkhoz folyamodó képviselő. A bolgár parlamentben *Mariana Hrisztova*, az első szabad választásokon abszolút többséget szerzett szocialista párt képviselőnője folytatott ilyen – szintén az ellenzéki köztársasági elnököt érintő – akciót. Intézkedéseket kért tőle annak megakadályozására, hogy a parlament körül szinte állandóan ott táborozó szélsőségesek újra és újra bántalmazzák az épületből távozó kormánypárti honatyákat csak azért, mert nekik nem tetsző beszédeket mondanak a nemzetgyűlésben. *Rumen Vodenicsarovot* (pedig nem is volt kormánypárti), felkoncolással fenyegették meg, amiért azt merészelte mondani: ha *Plamen Sztancsev* valóban felgyújtja magát, ő nem megy el a temetésére, mert egy parlamenti demokráciában az önégetés nem lehet a problémák megoldásának eszköze... Szóval, Hrisztova az utcai szélsőség ellen tiltakozott éhségsztrájkjával, melyet azonnal befejezett, amikor Zselev elnök azt írta neki: megteszi az ügyben, amit tehet. A szocialistákat Szibériába kívánó volt kommunisták, a féligazságok és a totális demagógia, az „igazság városai"-nak nevezett, manipulált és manipuláló belvárosi sátortáborok időszaka volt ez Bulgáriában. Hrisztova akciója az éhségsztrájk becsületét adta vissza. Mert akadtak ám szép számmal, akik a török családnevek visszaállítása ellen tiltakoztak így; több száz fegyenc – gyilkosságért, rablásért, nemi erőszakért elítéltek – éhségsztrájkkal akart amnesztiát kicsikarni a „teljes politikai rendszerváltás" jegyében. Az említett Plamen Sztancsevnek a televízióban is közhírré tett önégetési szándéka csődítette egybe a szófiaiak ezreit azon az estén, amely a szocialista pártház felgyújtásával végződött.

Mondanom sem kell: sem éhségsztrájk, sem önkéntes máglya nem okozta senki halálát. Illetve – bocsánat – egy önégetés mégis történt. Targoviste városában valaki benzinnel leöntötte és felgyújtotta magát. Egy sofőr. Mert a főnökei azzal vádolták meg, hogy lopja az állami benzint. „A saját disznóságaikat másra kenik" – mondta barátainak, mielőtt „elszakadt a cérna." Nem különös?

Az országban, amely e „párhuzamos esetek" színhelye volt, a kormány és ellenzék számára a magyar viszonyok jelentették akkor a kívánatos, ám elérhetetlen példát. Most mi leszünk olyanok, amilyen ez a balkáni ország több mint két évvel ezelőtt volt?

**Nagy Károly**
újságíró

# Ki féljen kitől?

A *Népszabadság* 1992. szeptember 28-ai számának „Érvek, vélemények" című rovatában *Lénárt György* cikket írt a magyar politikai és közéletben az utóbbi hetekben nagy viharokat kavart szélsőjobboldali, antiszemita eszmék ellen. Írásának bevezető soraiban felemlíti és kifogásolja a Magyar Televízió *Mesél a filmhíradó...* című sorozatának legutóbbi adásában elhangzott néhány mondatomat. Miután egy korabeli szereplő – 1942-ben vagyunk – a „keresztény kereskedelem" fontosságáról szónokolt, a cikkíró szerint ezt kérdezték tőlem: „Hát volt külön keresztény kereskedelem is?" Mire – ugyancsak Lénárt úr emlékezete és összefoglalója szerint – „Romsics doktor" ezt válaszolta: „számarányukhoz viszonyítva a kereskedelemben és bizonyos értelmiségi szakmákban a zsidók száma igen magas volt. – És igen halkan – mintegy mellékesen megjegyzi: ennek ugyan a történelmi előzménye is megvolt. A keresztény érdekek védelmében rendelték el a numerus clausust, majd később az úgynevezett zsidótörvényeket. Kommentár semmi". A szerző ezután kifogásolja, hogy a történész-szakértő nem beszélt a magyarországi zsidóság helyzetének alakulásáról Mátyás királytól, tehát a XV. századtól kezdve.

A történeti hűség érdekében és a Népszabadság milliós olvasótáborának a kedvéért szeretném felidézni, hogy *Mécs Károly* és köztem – az élő beszéd sete-sutaságait sem javítva – szó szerint a következő párbeszéd hangzott el:

– Mécs: *Ennek a legutóbbi riportnak a zavaros mondanivalójához társul még az, hogy rendkívül zavaros a címe is! Mi az, hogy keresztény kereskedelem?*

– Romsics: *Nos, azt hiszem, hogy aki egy kicsit is járatos a Horthy-korban, vagy netán élt abban a korban, az pontosan tudja, hogy keresztény kereskedelem alatt nem valami egészen speciális, különleges kereskedelmet kell érteni, hanem egészen egyszerűen nem zsidó kereskedelmet. A magyarországi zsidóság körülbelül öt százalékát tette ki az összmagyar társadalomnak; bizonyos foglalkozási ágazatokban azonban egy sajátos történelmi fejlődés következtében fölülreprezentált volt. Bizonyos értelmiségi pályákon és a kereskedelemben is. Ebből adódott, hogy már a XIX. század óta bizonyos foglalkozási ágazatokban nagyon éles konkurenciaharc alakult ki a keresztény és a zsidó csoportok között – például a kereskedelemben, az üzleti életben is. A két világháború között, a trianoni helyzet után kormánypolitikává vált tulajdonképpen, hogy a zsidósággal szemben a keresztény társadalmi csoportokat kell előnyben részesíteni. Ez a folyamat elkezdődött már 1920-ban, de különösen élessé 1938–39-ben, az első és a második zsidótörvénnyel vált.*

Ezután mondtam még néhány mondatot a két zsidótörvény konkrét tartalmáról (a százalékokról), ami azonban a film vetített változatából idő hiányában kimaradt. A műsor harmadik résztvevője, *Szakály Sándor* viszont részletesen beszélt arról, hogy mit jelentettek ezek a törvények a hadseregben; kiket szereltek le és miért.

Lénárt György cikke az alábbi fő- és alcímmel jelent meg: „Ne féljünk tőlük! Kirekesztők." Ezúton szeretném tudatni a szerzővel és mindazokkal, akik cikkét olvasták, hogy *tőlem* valóban ne féljen (ne féljenek); s ha a továbbiakban csak annyit hall ki az általam mondottakból és írottakból, mint amennyi szándékom és kutatói ismereteim szerint azokban benne foglaltatik, akkor ígérem, én sem fogok félni tőle (tőlük).

**Romsics Ignác**
(történész)

# Válasz a válaszra

**Tanács Istvánnak Eladó ez az ország... című cikkemre (Népszabadság, szept. 19.) adott válaszára legyen szabad röviden válaszolnom. Ugyanis ő érdemben nem az én írásomra válaszolt.**

**Úgy látszik, még többször kellett volna elolvasnia, hogy megértse: valóban nem sértegetni akartam. De nem értette meg, hogy mindaz, amiből az én vérgőzös álmaimat levezette, a térség jelenlegi véres harcaira vonatkozik, és semmi köze az én elképzeléseimhez. Ez igazán durva, de remélem, nem szándékos félreértelmezés. Csurkáról én egy szót sem szóltam, csak azért keveri bele, mert most a vízcsapból is Csurka folyik. T. I. azt állítja, hogy szerintem a keveredett lakosságú területeken a népek egymás rovására valósítsák meg önmagukat, és hogy lakosságcserét, elűzetést és legyilkolást javasolok. Ez viszont elképesztően hamis állítás, ez csak az ő agyában foganhatott meg. Az valóban tisztességtelen állítás, hogy ennek a legkisebb nyoma is felfedezhető lenne az én írásomban.**

**A magyarság fogyásával kapcsolatban pedig meg sem említettem, hogy a szaporodást erőszakos lépésekkel népszerűsítsük. Az viszont valóban nevetséges és primitív elképzelés, hogy a lakosság fogyásának nincs hatása a már munkaképtelen, nyugdíjas rétegek eltartására. Erre nem az a válasz, hogy a fejlett társadalmakban a népesség harminc-negyven százaléka az aktív értékteremtő, hanem az, hogy ez a harminc-negyven százalék az öregedő társadalomban könnyen ez alá a szint alá esik. A Kádár-rezsim iránti nosztalgiáról pedig csak azt tudom mondani, hogy amikor eltértek a „klasszikus" kollektivizálástól, például háztáji és névre szólóan kiadott parcellákkal, akkor lélegzett fel a mezőgazdaság Magyarországon. De idetartozik az a háromszáz veszteséges téesz ügye is, amely szintén a Kádár-rendszer hagyatéka. Arra viszont nem válaszol, hogy miért ilyen természetes neki a magyarság kipusztulása?**

**Dr. Zimányi Tibor**
országgyűlési képviselő
(MDF)

# Gyilkos áldozatok

A gyilkos is lehet áldozat, a kommandós is. Akit lőnek, és aki (parancsra) lő, akit vernek, és aki (parancsra) ver. Az emberi élet kioltása, ha nem önvédelemből történik, megbocsáthatatlan. Védtelen emberek legázolása egy stadionban barbár, civilizálatlan támadás az emberi nem ellen. Csakhogy VALAKI a mezőőr kezébe adta a puskát. És VALAKI a kommandósok kezébe adta a gumibotot. VALAKI megmondta nekik, hogy mikor, milyen körülmények között használják e fegyvereket, vagy nem mondott semmit, és rábízta a puskásokra és gumibotosokra, hogy lőnek-e vagy nem, ütnek-e vagy sem Gyanítom, hogy ez utóbbi történhetett. Mert az átmeneti társadalmakban még nincsenek tiszta játékszabályok, nincsenek igazán működő törvények, nincs igazi felelősségre vonás.

A dolgok ODALENT sokkal egyszerűbbek, mint ahogy ODAFÖNT a politikai széljárástól függően tálalják őket. Odalent nincs cigányozás, nincs „tótozás" és „rohadtmagyarozás". Odalent egyszerűen nem szeretik, ha hónapokon keresztül lopják a kört, ha nem lehet biztonságosan közlekedni a metrón, ha sörösüvegekkel fejbe verik őket. A lenti emberek szempontjából teljesen mindegy, hogy cigányok, skinheadek vagy Fradiszurkolók a tettesek. A kisember (és ilyen értelemben a rendőr, a kommandós és a mezőőr is kisember) rendpárti, és a tiszta játékszabályok híve. A tiszta játékszabályok nélküli dzsungeltársadalmakban élők a fenyegetettség és kiszámíthatatlanság okán egy idő után neurotikussá válnak. Egy részük félelmében lő, üt és önbíráskodik. A társadalom nagyobbik része (ma még) csendben rendpárti. Reméli, hogy a törvényesség előbb-utóbb győzedelmeskedik. Bízik (bízott) a parlamentben, a törvényes kormányban. Úgy gondolja, hogy nem az utca dolga a rendcsinálás, azért ülnek odafönt a választott képviselők. Csakhogy az utóbbi időben egyre nagyobb szerephez jut az utca, és ebben éppen a választott honatyák járnak elöl. A csendes többség (fentről érkező bátorításra) egyre inkább úgy érzi, hogy a kezébe kell vennie sorsát. Ki adja majd a kezébe azt a bizonyos puskát?

**Bonifert Mária**


**DAIHATSU HIJET: A TUTI ÜZLETTÁRS!**

DAIHATSU kisáruszállítók mindenféle városi szállítási feladatra.

HIJET ABLAKOS ÁRUSZÁLLÍTÓ
Magasított tető, tolóajtók mindkét oldalon,
további opcionális lehetőségek

HIJET FURGON
Kétüléses, zárt raktér, magasított tető, kétoldalt tolóajtó.

HIJET PLATÓS KISTEHERAUTÓ
Alacsony raklapmagasság, mindhárom oldalon lenyitható platós.



TAKARÉKOS, HÁROMHENGERES, 43 LÓERŐS MOTOR, KIVÁLÓ VEZETÉSI KÉNYELEM, MEGDÖBBENTŐ FORDULÉKONYSÁG, (3,6 m) KÖNNYŰ KI- ÉS BERAKODÁS, RENDKÍVÜL KEDVEZŐ ÁR, MELYBŐL AZ ÁFA VISSZAIGÉNYELHETŐ.

Ablakos áruszállító: **799.000.-** + ÁFA
Furgon: **749.000.-** + ÁFA
Platós kisteherautó: **650.000.-** + ÁFA

Daihatsu Vezérképviselet és Bemutatóterem
1146 Budapest, Dózsa György út 19.
Tel.: 142-6595 • Fax: 141-3579
Daihatsu Bemutatóterem
1133 Budapest, Gogol u.25. • Tell/Fax: 140-8336

DAIHATSU
A TUTITÁRS.

SZÍNHÁZI ESTÉK

# A testőr



Piros Ildikó és Huszti Péter

Hűvös, kritikai józansággal mérve *Molnár Ferenc* híres színdarabja nagy szamárságnak látszik. Kritikusok sokasága vállát vonogatta, lehetetlennek tartva, hogy egy asszony ne ismerje meg a férjét csak azért, mert bajuszt ragaszt, szőke parókát tesz föl és kardot köt oldalára. Karinthy Frigyes okos elutasítása pedig fölháborodottan elemezte a nőt megalázó durva férfigőgöt, de leszögezte: Molnár darabja mélyén kínos keserűség rejtezik.

Hogy mennyire jó író Molnár, abban a kritikusok a szerző életében és a halálától eltelt 40 évben rendre eltévedtek. Ketten ítéltek csak biztonsággal felőle: a szerepeit eljátszó színészek, valamint a nézők. Az előbbiek alkotói örömmel fogadják a színpad tudorának levegős ajánlatait: mivel a kimért technika feszes szabatossága mellett mindig marad elegendő önálló játéklehetőség; a nézők pedig bármennyit változtak A *testőr* első bemutatása óta eltelt nyolcvankét évben, betelhetetlen gyönyörűséget találnak ebben a szamárságban.

Péntek este a Madáchban lélegzetvisszafojtva néztem: sikerül-e a féltékeny színésznek álruhásan elcsábítania saját feleségét? Az érdeklődésre indoklás található a nézők bizonyos rétegeinek elmaradottságában, óságokhoz vonzódó kényelemszeretetében vagy a színház önáruló konzervativizmusában. Fölpanaszolhatjuk: mennyire hagyományőrző rendezőnek mutatkozik önmérsékelő ízlésével *Vámos László*, de ha összevetem ugyanennek a társulatnak legutóbbi Molnár-fölújításával *(A hattyú)*, amiben a rendezői autonómiára törekedés borzadályos eredményt csikart a deszkákra, vagy fölidézem azt a vastag unalmat, ami elől az elmúlt évben Párizsban a *Comédie des Champs-Elysées*-ben ugyanezen darabnak már az első része végén megszöktem, jóllehet, három francia színpadi csillag adta a főszerepeket, akkor köszöntendő *Horesnyi Balázs* nagypolgári szalondiszlete, valamint a második felvonásban Ybl operaházi páholyának szellemes látószögű kimetszése, méltánylandók *Kemenes Fanny* nem annyira szép, inkább jellemző és színészre szabott jelmezei.

Titok bujkál a darab mélyén. A titkot csak szellemes színészek értik meg és érzékeny nézők, akik mindahányszor összetalálkoznak Molnár színházi föladványának megoldásával: színházi örömöt kapnak.

*Huszti* és *Piros* hiba nélkül adja a színészpárt. Úgy játszanak, akár az igazi nagyok. *Psota* magával ragadó félrebillent nyakkal, bábszínházi gesztusokkal, ócska göncökben vagy puccparádéban az operai páholyban. Ősi pesti, magyar típust fogalmaz meg. Örököt és újratermelődőt. Gőgösen alázatosat, társasági formákra kinnal ügyelő feszélyezett szolgálót. Pöffeteg önmutogatással tud kiúlni a páholy előterébe, hogy fürdőzzék a társasági látszatban; ügyetlen kecsességgel akad bele a látcsőbe és a bókoló knixbe. *Mensáros* a premieren egészségi állapota miatt nem vállalhatta A kritikus szerepét – kívánunk neki mielőbbi gyógyulást! –, *Koltai* tartózkodó bölcsessége, száraz szelleme, aszkéta-eleganciája igen dicséretes volt. Csakúgy *Lelkes Ágnes* a kegyelemkenyéren élő jegyszedőnő és *Dózsa* (A hitelező) zsargon-telitalálatában.

Az előadásnak meg kell birkóznia az 1966-os vígszínházi emlékeivel: *Várkonyi* mindenre kiterjedő figyelmű remeklésével, s a *Ruttkai–Darvas–Sulyok–Páger* négyes messze fénylő csudájával. Az akkori rendezés merész frontáttörés volt a polgári színház értékei felé. A Madách mostani fölújítása nyitott kapukat dönget. Nem partizánkodik a magyar színház hagyományait visszalopni. Őrzi az eleganciát és az elmés őszinteséget. A keserűbe forduló véget azonban elhígítják. Huszti és Koltai úgy telepedik az asztal köré, mint a két kávéházi slemil a kabarében annál a függöny előtti slussznál, ami így hangzik: – *Megüt a guta! – Na, Sajókám, ezt még megvárom!*

**M. G. P.**

# Kézfogások Csanggal

Kis ünnepség zajlott a minap Pekingben. Érdekes volt. Azok a kultúrhivatalnokok köszöntötték *Csang Ji-Mou* rendezőt legújabb filmje okán, akik korábban két művét betiltották, őt magát pedig ellentmondásos alkotónak nevezték. Most nem annak hívták, merthogy Csang mozija, a *Csiu Csu története* szeptemberben elnyerte a 49. velencei filmfesztivál fődíját, az Arany Oroszlánt.

A film dicsőséget hoz a kinai nemzetnek, mondták most meglehetősen patetikusan az Állami Filmhivatal emberei. A rádió, film- és televízióügyi miniszter pedig – Kínában ilyen is van – meglepő nyíltsággal kijelentette, hogy Csang munkái elmozdulást jelentenek a filmtémákban: az osztályharc illusztrálásától a mindennapi emberek életének bemutatása felé.

A negyvenéves Csang a fiatalabb kínai filmrendezők ötödik generációnak nevezett csoportjához tartozik. Ők szakítottak a hagyományos kínai filmművészet képi eszközeivel. A Csiu Csu története egy falusi asszonyról szól, akinek férjét egy szóváltáskor megütötte a helyi előljáró. A férfi semmit nem mert tenni a kiskirály önkénye ellen. Felesége, Csiu Csu azonban útrakelt, s a városban bírósághoz fordult, pert nyert. *„A filmben megjelennek a káderek és a köznapi emberek konfliktusai; igaz történet”* – így a hosszú nevű minisztérium vezetője.

Gratuláltak az alkotónak a hivatalos kritikák kedvencei, a forradalmi témájú filmeket meglehetősen nagy számban gyártó rendezők. A farmernadrágot viselő Csang néha elmosolyodott a kézfogások közben. Mindössze tárgyszerű megállapítást tett: filmje az első mai témájú kínai produkció, mely nemzetközi elismerést szerzett. Az ünnepség véget ért, ki-ki szótlanul távozott.

*Peking, 1992. október*

**Laczik Zoltán**

# Szabó Magda születésnapjára



RÉDEI FERENC FELVÉTELE

Először talán történelmi drámáiban keltett feltűnést a tárgy és a stílus között érzékelhető anakronizmus. Szabó Magda ugyanis nem szokványos történelmi parabolákat írt, hanem realisztikusan jelenítette meg a múltat, az államalapítás, a tatárjárás, az azt követő újjáépítés idejét, a régi Debrecent, Csokonai pörét. És ebben a környezetben mutatott be huszadik századian beszélő, érző, gondolkodó figurákat.

Pedig fölösleges volt furcsállkodni az idők összevonásának ezen a módján. Az írónő egész munkásságára bizonyos értelemben jellemző volt és maradt a kétféle időben élés. Amikor a történelemről szól, akkor persze feltűnőbb, hogy nem az ábrázolt kor szellemében, az akkor szokásoshoz törleszkedni igyekvő nyelven és szellemben beszél és beszélteti alakjait. Hanem a maga huszadik században gyökerező tudásához igazítva villant meg politikai helyzeteket, ábrázol lelki problémákat, elemez pszichológiai konfliktusokat.

Szabó Magda talán valamennyi művében két időben él. Akkor is, amikor saját koráról, kortársairól beszél. Mert a mai történeteket is múlt századi módon kerekíti egésszé, logikus, áttekinthető, világos kompozícióvá. A modern prózáról szóló minden értekezés vagy azzal kezdődik, hogy századunk írója lemond a mindent tudásról, vagy azzal, hogy a tudomány elhódította a tárgyakat az irodalomtól, azért nem lehet a nagy elődökhöz hasonlóan írni. Szabó Magda bizonyára nem hiszi el ezeket az elméleteket. Szívós és avatott filologizálással nyomoz, és jó érzékkel pótolja ki kerek egésszé a tényeket. Mintha a kompozíció teljessége az igazság próbája volna. Mélyen hisz módszerében, nincs kételye aziránt, hogy a dolgoknak úgy kellett történniük, ahogyan logikusnak, értelmesnek tetszenek.

Alighanem ebben rejlik annak is a titka, hogy annyi műfajban volt képes színvonalas és népszerű műveket alkotni. Versben, prózában színpadon, esszében egyaránt. Nagyszerű műveket írt gyerekeknek, filmen és a televízióban is óriási sikereket aratott. A nemrég megismételt Abigél évtizedek múltán bizonyította rendszereken átlépő életképességét. Most a Régimódi történetet dolgozza televíziós sorozattá, azután pedig azt szeretné regényben megírni, hogyan élte át Bécsben az Anschluss idejét.

Születésnapján töretlen munkakedvéhez és törhetetlen optimizmusához illőbb időket kívánunk.

**Zappe László**


**Aki kipróbálta, tudja: egy Kodak-filmre készített fotón a zöld zöld, a sárga sárga. Mint a valóságban. Alighanem ma még kevesebben tudják azonban azt, hogy a Kodak színes fénymásológépeket is forgalmaz, amelyeken lemásolva – s netán közben többszörösére nagyítva – az említett fényképeket, tökéletesen ugyanazokat a színeket és tónusokat láthatjuk viszont. Vagy éppenséggel, ha szeszélyes kedvünk úgy kívánja, egészen másokat: egy mozdulat, s a gépből kicsúszó fénymásolaton a kék égbolt lilára, kedvenc karomfekete macskánk szőre pedig rozsdavörösre változik...**

TERJESZKEDŐBEN A KODAK

# „Testre szabott” fénymásolók



Németh György

A Kodak fénymásolóit persze általában nem efféle kunsztokra használják, hanem egyszerű sokszorosításra. A cég a közép- és nagy teljesítményű gépekre specializálódott, az úgynevezett asztali fénymásolók immár nálunk is meglehetősen telített piacán nem is kíván megjelenni. A Magyarországon tavaly júliusban bejegyzett, százszázalékos külföldi tulajdonban lévő Kodak Kft. szakembereinek elsősorban azokkal akad dolguk, akik percenként legalább ötven, netán száz(!) másolatot szeretnének készíteni. Ebben a kategóriában mindenkinek tudnak testre szabott megoldást kínálni a Kodak gépválasztékából. Ahogyan azt Németh György, a budapesti cég üzletág-igazgatója kiemeli: a Kodak nem csupán berendezéseket, hanem megoldásokat kínál partnerei számára. Méghozzá hosszú távú megoldásokat. Aki egyszer partneri kapcsolatba került a Kodakkal, az bízvást megnyugodhat: hosszú évekre megoldotta fénymásolással kapcsolatos problémáit. A cég szakemberei folyamatosan tartják majd vele a kapcsolatot, s ha esetleg igényei megváltoznának, meg fogják találni az újabb optimális megoldást, s ajánlanak majd egy másik Kodak gépet, amely maximálisan megfelel az ügyfél szükségleteinek.

Mindezzel együtt a legfontosabb a szerviz. És nemcsak a vevőnek, hanem a Kodaknak is. A budapesti cég szervizmérnökeire – akiknek rendszeres továbbképzése a cég modern európai tréningközpontjaiban zajlik – ugyanazok a normák vonatkoznak, mint bármelyik nyugati kollégájukra. Bizonyára ez is közrejátszott abban, hogy miután az IBM nemrégiben kivonult a fénymásológép-piacról – egy világméretű megállapodás keretében a Kodakra bízta berendezéseinek szervizelését. Ennek megfelelően, tavaly szeptembertől a Kodak Kft. tartja karban – illetve adott esetben saját gépeire cseréli – a Magyarországon használt IBM fénymásolókat is.

A Kodak által garantált megbízható, komplex szervizszolgáltatás volt a döntő szempont a Budapesten tavaly nyáron megnyílt Copy General fénymásoló szalon felszerelésekor is. A Lónyay utcai üzlet éjjel-nappal nyitva tart, nagyon fontos tehát, hogy a berendezések folyamatosan üzemképesek legyenek. „Nincs annál rosszabb, mint amikor bejön egy vevő, s a gép, amelyen másolni szeretne, épp nem működik. Ezt egyszerűen nem engedhetjük meg magunknak” – mondja Duda Ernő, a Copy General fénymásoló üzletlánc ügyvezető igazgatója. A Copy General – melynek időközben az Alkotmány utcában is megnyílt egy üzlete – igen nagy mennyiségű másolásokat is vállal, méghozzá rövid határidőre. Egy-egy önkormányzatnak, banknak, állami hivatalnak adott esetben már másnap reggelre szüksége lehet akár százezer másolatot igénylő csomagra. Ilyen munkákat azonban csak egy tökéletesen megbízható gépparkkal, illetve egy perceken belül kiérkező szervizszolgálat biztos tudatában lehet vállalni. „Ma a közép- és nagy teljesítményű fénymásológépek piacán egyértelműen a Kodak nyújtja a legmegbízhatóbb szervizszolgáltatást, méghozzá nem dealereken keresztül, hanem saját szervizmérnökökre támaszkodva. Ezért esett rájuk a választásunk” – mondja Duda Ernő.



Duda Ernő

A Copy General két üzletében ma 22 Kodak gép működik, köztük öt korszerű, színes berendezés. Ezekre építve a cég a szolgáltatások teljes szféráját nyújtja, a fekete-fehértől a színes másolatig, a könyvkötéstől a tervrajzmásolásig. Ők vezették be elsőként az önkiszolgáló fénymásolást, ami rendkívül népszerű, különösen a fiatalok körében. Terveik szerint – jóllehet más cégektől is vannak gépeik – elsősorban továbbra is a Kodakkal kívánnak együttműködni.

A Magyar Távirati Iroda nyomdájában csak két nagy teljesítményű Kodak gépet találhatunk, ám ezek kihasználtsága alighanem az elsők között van az országban: közel egymillió másolatot készítenek velük havonta, ami már tényleges nyomdai teljesítmény. Régi ofszetgépekből álló – az úgynevezett kőnyomatos híranyag sokszorosítására szolgáló – kisofszet-technikát cseréltek le erre a két, E235-ös jelű fénymásolóra, s a két hónapos működés során egyértelműen kiderült: többszörösen is jó cserét csináltak. Amint azt Farkas József nyomdavezető elmondja, lényegesen javult a másolatok minősége, nullára csökkent a selejt, s – a Kodak mindig készenlétben álló szervizmérnökeinek köszönhetően – megszűntek a géphiba miatti csúszások is. Az MTI esetében egyébként – lévén különösebb beruházási kerettel nem rendelkeztek az előrelépéshez – a Kodak „árajánlata” volt a döntő szempont. Nem kellett ugyanis megvásárolniuk a gépeket, ehelyett bérbe vették azokat.



Farkas József

A Kodak Kft. által kínált bérleti konstrukció szerint, a bérbe vevő havonta fizetendő, s a másolt mennyiségtől függő átalánydíj ellenében használhatja a berendezéseket, miközben a papíron kívül mindenről a Kodak gondoskodik. Emellett a lehetőség mellett a Kodak hamarosan lízingkonstrukcióval is meglepi majd ügyfeleit.

Ami a kínálatot illeti, a Magyarországon forgalmazott géppark egy körültekintő piacfelmérés alapján állt össze, ám az igények változásával, bővülésével ez a kör bővíthető. Ennek reményében például a Kodak hamarosan itt is bemutatja a ma legkorszerűbbnek számító, digitális képbontás és rögzítés elvén működő, számítógépes hálózatba kötthető lézersugaras fénymásoló berendezését.

Ilyen gépre persze valószínűleg még jó pár évig csak egy meglehetősen szűk fogyasztói rétegnek lesz szüksége. A nagy teljesítményű fekete-fehér másolók azonban – korszerű, tiszta technológiájukkal, kiváló minőségükkel, gyorsaságukkal – minden bizonnyal egyre inkább elterjednek majd. E növekvő piacért folyó versenyben a Kodak – nem utolsósorban az általa nyújtott magas színvonalú szervizszolgáltatásnak köszönhetően – meglehetősen jó esélyekkel indul, s minden remény megvan arra, hogy rövid időn belül vezető pozícióra tud szert tenni ezen a téren.

Ha ezt sikerül elérni, már csak „másolni kell” az addig jól bevált Kodak-stratégiát. Másolásban pedig, ugyebár, ez a cég igazán a profik közül való...

23779NP

Horeszku János

László́ffy Aladár: A festő emlékezete /Horeszku János/ - Utunk /Kolozsvár/, 1968.12.sz.7.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

160. l.

HORESCU JÁNOS
festőművész

László Aladár:
Horescu János képei alá.
/kolozsvári kiállitásáról/

Utunk, XXXVII.évf.11.sz. 1982 márc.12.
7.old., képpel.

# Nemzetközi kitekintő: Így taxizik a v

*Németország: csak URH-val*

## Kínálati piac

**BONN** – Ha valaki vonattal érkezik az alsó-rajnai Lobberich városkába, az állomásról hívhat taxit. A számon Frau *Müller* jelentkezik, ő az egyik helyi benzinkút gazdája (egy török mindenes segédmunkás asszisztenciájával). Müllerné ' URH-n felhívja a férjét, aki a helyi taxis, és küldi a kocsit. Ha Müller éppen utassal van úton, akkor a „török kolléga" jön a másik kocsival. A fontosabb vonatok elé egyébként Müller úr hivatlanul is a vasútállomás elé jön.

Ilyen boldog békebeli viszonyok persze már csak parányi településeken uralkodnak Németországban. A nagyobb városokban minden pályaudvaron seregestül állnak a taxik. Német földön – mint annyi mindent – a taxik piacát is a kínálat jellemzi. A konkurencia következésképpen éles, különösen manapság, hogy a németeken eluralkodott a pangás életérzése, ami beteges takarékoskodásra vezet. (Vagyis sokan nem hívnak taxit, hanem – saját autóval vagy ne adj' isten villamossal járnak, ami persze szintén nem olcsó mulatság.) Az egyszemélyes taxivállalat épp ezért ritkaság, mert bizony felkophat a taxis álla. Csak az él meg a piacon, akit az URH-központ ellát utassal. A taxisengedéllyel, a licenccel rendelkező vállalkozók rendszerint sofőröket foglalkoztatnak, akik az ő megbízásából és „szakmai felügyelete" mellett fuvaroznak.

**AZ ALKALMAZOTTAK** többsége nem főállású, hanem olyan ember, aki mellékkeresetként ül a volán mögé. A taxizó nők zöme például háziasszony, aki a háztartás mellett így keresi meg a butikravalót, a fiatalok pedig jobbára egyetemisták. Az éjszakások szinte kivétel nélkül másodállásúak. A javadalmazás legelterjedtebb formája a bevételben való százalékos részesedés, vagyis a sofőr igencsak érdekelt a forgalomban, mert anélkül egy vasat sem kap. Tisztességtelen verseny, például más URH-adásainak a lehallgatása és az utas „ellopása" ritka dolog, mert az összetartó és egymásra utalt taxistársadalom bosszúja hamar utoléri az íratlan szabályok ellen vétőt. A taxis mindenkit elvisz a megadott címre, legyen az egy utcasaroknyira vagy

*Egyesült Államok: hadban a hiénákkal*

# Az üzleti csalás nem bocsána

*(Tudósítónktól)*

**WASHINGTON** – Amerikában, ahol közismerten hadilábon állnak a nyelvtanulással, a legkönnyebben a keleti parti nagyvárosok taxisaival lehet külföldi nyelven szót érteni, angolul viszont már kevésbé… Ha az utas beül a taxiba New York vagy Washington repülőtereinek egyikén, jóval nagyobb esélye van oroszul, arabul vagy valamelyik afrikai nyelven társalogni, mint megszokni az amerikaiak angolját, amelyet különben a helyi feketék sem éppen a tévéműsor-vezetők szintjén beszélnek. Márpedig a taxikban főként velük és friss *külföldi bevándorlókkal* találkozhatunk (ültem már szomáliai mérnök, kameruni orvos, vagy éppen a fia itteni doktori diplomájának örvendező kazahsztáni orosz kocsijában). Taxizni ugyanis nem túlságosan jövedelmező, s a nagyvárosokban meglehetősen veszélyes foglalkozás. Washingtonban vannak negyedek, ahová sok taxis nem is vállal fuvart, New Yorkban *rácsos üvegfal* választja el a sofőrt utasaitól, kis ablakocskán kell átdugni éjszaka a pénzt.

Az amerikai taxi ugyanis olcsónak mondható, a távolságokat tekintve mindenképpen, s ezt a benzinnek az európainál jóval alacsonyabb ára is magyarázza. A kocsikat ugyanis a sofőrök többsége maga is bérli valamely cégtulajdonostól: napi hatvan-hetven dollárért, tehát csak annak leszurkolása, az üzemanyag megvétele után keres a saját zsebére. Mások ugyan a saját autójukkal taxiznak, viszont a céghez tartoznak, amiért szintén fizetniük kell, de ekként bekapcsolódnak a rádiótelefonos hálózatba. Egy taxisvállalkozást a helyi önkormányzatok szabályoznak. New Yorkban például óriási kincs a „taxisjelvény", amely az ütött-kopott sárga kocsik fontos ismérve: ha nincs rajta, s a műszerfalon kitéve a megfelelő, számmal is elkönyvelt, a sofőr fényképével hitelesített *igazoló irat*, az utas máris tudhat-



(A bécsi Der Standard rajza)

ja, *engedély*
ért manapsá
aztán lehet
Amerik
xishiénákka
roknál felir
kat. S az e
alkalmazott
taxik sorát,
ja a szóróla
jelekre figy
*val*. New Y
óra, amely
lát, másutt
pon a fonto
kérjünk sz
rendszámot
nem túl nag
autókért is
*lás nem bo*
Kennedy re
amikor a M
lárnak a k
húzták is el
rendőrség i
taxizást, s
ügyészségr
rendőrből i

*Párizs: a kezdő „pilótának" iskolában a helye*

## Szigorú rendőrség

**PÁRIZS** – Ha a turista a hadtörténeti múzeumnak otthont adó Invalidusok palotájának udvarán sétál, egy régi-régi gépkocsin akad meg a szeme. Az *autómatuzsálem* egyike a négyszáz legendás párizsi taxinak, melyek 1918-ban részt vettek a marne-i csatában. Önkéntes elhatározásukkal, hősiességükkel a sofőrök örök dicsőséget szereztek maguknak Franciaországban. Az első világháború befejeztével azután új szereplő jelent meg a Szajna-parti bérkocsik volánja mögött: a *Thuküdidészt* olykor eredetiben olvasgató, több nyelvet irodalmi szinten művelő orosz emigráns. Azóta már tizennégyezer-

újítandó taxisengedély? Az újdonsült sofőr *két lehetőség közül* választhat. Vagy önállósul, vagy pedig egy taxivállalatnál helyezkedik el. Az iskolák általában a második megoldást tanácsolják a tanoncoknak, akik közül sokat a munkanélküli-hivatal irányít hozzájuk. Ha az illető alkalmazott, naponta tíz, ha önálló személyfuvarozó, tizenegy órát vezethet. A hátsó ülés mögötti órán ellenőrizhető, hogy mennyi ideje dolgozik. A napi szabályozás mellett egy héten *akár hetven órát* is lehet „gurulni"… A párizsi taxisofőr azonban nemcsak időben, hanem térben is kötött. Utast ugyanis, ha nem hívásra megy, csak a fővárosban

*Izrael: „Bezzeg Bud*

## Feketefuvar

**JERUZSÁLEM** – Aki járt már Izraelben, az pontosan tudja, hogy ebben a hosszú, keskeny országban a taxi nem luxus, hanem tömegközlekedési eszköz. A vasúthálózat nagyon kicsi, és még a nagyvárosok között is legfeljebb, ha napi két vonat közlekedik, az autóbuszokra félórákat várni kell, villamos, trolibusz, metró nincs, és a Magyarországon járt izraeli turisták irigy sóhajtásokkal emlegetik, hogy *„bezzeg Budapesten" milyen jó a tömegközlekedés.*

Ennek megfelelően rendkívüli jelentőségük van az országban a taxiknak, amelyek például a nagyvárosok között *autóbuszáron* közlekednek

1982. nov. 11.

# A testőr a Madáchban

## Molnár Ferenc színész házaspárja

**SZÍNÉSZ HÁZASPÁR JÁTSSZA** a színész házaspárt, amely színészi szerepeket játszik egymásnak a házasságban. Ez a *Madách Színház* új bemutatójának kínálata: *Vámos* László rendezésében *Piros* Ildikó és *Huszti* Péter játssza *Molnár* Ferenc *A testőr*ének Színésznőjét és Színészét, telt ház előtt, mint az operában: az áriák után nyílt színi tapsok kíséretében, s végül a lelkes és hálás közönség tapsvihara közepette. Akinek ennyi jó kevés, azt érje gáncs és megvetés. A kritikusnak azonban épp az a dolga, hogy ilyenkor is gáncsoskodjék. Ő az, aki mint *A testőr* Kritikusa is, kimarad a játékból, pedig a szíve mélyén nagyon szeretne részt venni benne: hosszú évek óta reménytelenül szerelmes a Színésznőbe.



*A testőr* előadása közben azt találgatja mindig izgatottan a néző: tudja-e vajon a Színésznő, hogy a testőr jelmezében a férje teszi próbára, vagy mint aki egyébként is folyton szerepek és illúziók álomvilágában él, elhiteti magával, hogy a testőr testőr és újabb nagy szerelem ígérete. Józan ésszel a kérdés természetesen föl sem tehető, annyira abszurd, hiszen már hogyne ismerné fel a feleség a férjét, akárhogyan is elváltoztatja az magát. De a néző nem azért megy színházba, és Molnár Ferenc nem azért írt olyan darabokat, amilyeneket írt, hogy a józan eszét gyakorlatoztassa. *A testőrben* író, színész és néző közös játékot játszik: tegyük föl, hogy a színész tényleg képes arra az átváltozásra, amely a színészet eredendő és áhított, de igazán soha el nem érhető célja: megszűnik önmaga lenni, és egy időre másvalaki lesz. Ha a játékmester olyan varázsló, mint Molnár Ferenc, a néző készséggel és örömmel megy bele a játékba. Benne is ott lappang az átváltozás örök emberi vágya, csak semmi esélye sincs a megvalósítására. Talán majd helyette a színész, aki sokkal jobban ért ehhez.

Az a különbség *A testőr* Színésze és Színésznője között, hogy míg a Színészről mindig tudjuk, mikor játszik és mikor nem, mikor testőr és mikor férj (még ha ez időnként összekeveredik is benne), a Színésznőről ezt a darab végéig nem tudjuk meg, legfeljebb sejthetjük, sőt mivel a Színésznő a darab végén sem mond okvetlenül igazat (ha ez esetben van egyáltalán „igazság"), talán még akkor sem tudjuk meg. Piros Ildikó meggyőzően, női és színésznői vonzerejét mindenestül latba vetve „tartja titokban", hogy játszik-e a férjének vagy valóban testőrnek hiszi. A nyilvánvalóan egyetlen választható rendezői felfogás szerint a nézővel sem kacsint össze, azaz neki sem árulja el titkát. És amikor végül ugyanilyen meggyőzően állítja, hogy rögtön felismerte férjét a testőrben, a színészi játék törésmentes folytatódása egyáltalán nem zárja ki, hogy ennek az ellenkezője igaz, és a játék most a csalódás leplezésére szolgál.

**A SZÍNÉSZNŐ** szerepének következetes végigvitele, a „titokzatos nő" század elejei színekkel árnyalt sztereotípiájának hiteles megjelenítése Piros Ildikó nagy érdeme. A Madách Színház előadásának egészét tekintve azonban ez a produkció nincs igazán a helyén, nincs kellően összehangolva a Színészével. Míg ugyanis a Színész – már csak a szövege szerint is – lépten-nyomon kiszól a testőr szerepéből, Piros Ildikó olyankor is „játszik", amikor senki sem látja, csak a néző. Ez csak úgy fogadható el, hogy önmagának is játszik. Nem is volna ezzel baj, tökéletesen összefér ez a szerepével, csak éppen azt jelenti: hisz a testőrben, hinni *akarja*, hogy igazi, hogy olyan, akibe bele lehet, sőt bele kell szeretni. Csakhogy Huszti Péter testőre nem éppen hódító figura. Molnár Ferencé sem igazán az, de azért kell hogy legyen benne valami. A Színésznő azt mondja róla a Kritikusnak: *„... ez az ember egyszerű, becsületes, ostoba és csinos és fiatal és egészséges és kaszárnyából jön és nem tud viselkedni... Mezeikém, öreg barátom, annyi esztendő után végre egy férfi!"* Nos, a Színész testőrének nem kell okvetlenül éppen ilyennek lennie, hiszen mindebből sok mindent beléje is láthat az ilyen férfira vágyó Színésznő, de valamit hoznia kell ebből.

**HUSZTI** testőre ehhez képest egyértelműen vígjátéki figura. Egy kicsit az a bizonyos *gügye gróf*. Úgy láttatja a testőrt, ahogy mai szemmel tekintünk vissza egy ilyen teljesen idejét múlt, maskarás pojácára. Molnár Ferenc sem volt éppen royalista vagy a katonás erények hívője, de úgy vélte, a nők – ők tudják, miért – időnként elkábulnak a katonás, daliás vitézektől. Huszti bécsi akcentussal beszélteti degenerált testőrét. Molnár Ferencnél erről szó sincs. Az akcentus persze a rejtőzködés egyik eszköze, de itt a visszájára sül el. A közönség mulat ugyan a testőr-karikatúrán, csak épp nem értjük, a szép színésznő miért szédül meg tőle. Vagy csak a férje igyekezetét méltányolná? Vagy meg akarná mutatni neki, van ő is olyan színész, mint amaz? Ez leszállítaná kicsit a darabot valami házassági komédia szintjére, amihez egyébként is realisztikusabban jellemzett figurák kellenének.

Kimunkáltan, ízlésesen pereg különben az előadás, Horesnyi Balázs díszletei a dobozszínházi illúziókeltés mesterművei. A Kritikus szerepében *Mensáros* László fájdalmas és remélhetőleg csak átmeneti kiesését a nagyszerű művész sok tisztelője számára *Koltai* János nem tudja feledtetni, de feledtetni tudja Gábor Gábort, ami nem kis színészi teljesítmény. A Mama szerepét bevált eszközeivel *Psota* Irén a kerítőnő és a házmesternő kliséiből állítja elő. A szó jó értelmében vett bulvárszínházi siker minden bizonnyal évadokra biztosítva van.

**Györffy Miklós**

## A TÉVÉ MŰSORÁRÓL

# Vitray nem Rákosi

## Panoráma-gondok

Nemzetközi sajtótájékoztatót hívott össze kedd délután egy órára a *Panoráma* szerkesztősége a *Magyar Televízió Szabadság téri székháza*

Horesnyi Balázs dúlettenor

# Polányi Passió

Szent Márk evangéliuma alapján készült az a nagyszabású passiójáték, amelyet Polányi Jézus Krisztus Passió címmel mutatnak be május 30-án, szombaton este 21 órakor Magyarpolányban (Veszprém megye), a Kálvária-domb alatti templomtéren (esőnap június 1.).

*Pataki András,* az előadás rendezője lapunknak elmondta, Magyarpolányban több éves hagyomány a húsvéti passiójáték; idén azonban a szervezők úgy döntöttek, az eddigieknél teljesebb, mélyebb, és nagyobb szabású rendezést szeretnének látni – a bemutató időpontja pedig pünkösd szombatjára tolódott. A rendező arról is tájékoztatott, hogy a Márk-passió egy ötrészes előadássorozat első darabja: minden évben más evangélista írásain alapuló játékot mutatnak be, a bibliai iratok keletkezésének időbeli sorrendjében. Márk után a Máté-evangélium, majd a Lukács-evangélium és az Apostolok Cselekedetei (e könyvek szerzője ugyanaz a személy) alapján készült játék kerül színre, negyedik alkalommal János evangéliumát dolgozzák föl. Az ötödik előadás rendhagyónak számít: Szent Pál levelein alapszik. Ezek időben megelőzik a Márk-evangéliumot, az előadás témája azonban a korakeresztény egyház élete lesz, s ezért szükséges ezt az adaptációt utolsóként előadni.

A passiójátékot *Németh Ervin* alkalmazta színpadra, a koreográfus *Demcsák Ottó,* a zeneszerző *Kövi Szabolcs,* a jelmezeket *Németh Erzsébet* tervezte; a szakértő *Tájmel Antal* főiskolai teológiatanár. Szent Márk szerepében *Bánffy Györgyöt,* Jézus szerepében pedig *Törköly Leventét* láthatja a közönség. Az előadáson fellép az Ajka-Padrakút Néptáncegyüttes, a pécsi Janus Egyetemi Színház, az ajkai Forrás Színpad és a magyarpolányi Galagonya Színtársulat gyermek színjátszói. Az előadásra – amely iránt már most jelentős érdeklődés tapasztalható bel- és külföldről egyaránt – a helyi önkormányzatnál lehet jegyet rendelni.

Az előadás előtt és után, pénteken és szombaton számos más rendezvény várja a Magyarpolányra látogatókat.

KERÉK

Caragiale a Radnóti Színházban

# Mindenkinek a magáét

Dumitrache Titirca, a felkapaszkodott fakereskedő a polgárőrség kapitánya is. Primitív és gonosz. Kitekeri a „műveltsége" fitogtatására használt idegen szavakat. Utálja a feleségét fixírozó „értelmiségit", Rica Venturiano járásbírósági irattárost, joghallgatót, újságírót és bűnrossz költőt. Viszont fiaként szereti a segédjét, Chiriacot, aki nemcsak a polgárőrség buzgó őrmestere, hanem Vetának, Dumitrache szemrevaló, ám elhanyagolt feleségének is lelkes vigasztalója. Nae Ipingescu rendőrbiztos, Dumitrache barátja, lehet hogy a sok cujkától, de lehet, hogy csak úgy magától tompaagyú. Veta asszony húga, a vérbő fiatalasszony Zita éppen válófélben van alkoholista, buta és agresszív férjétől. Ez tehát a legjobb pillanat a számára, hogy összejöjjön az igazából őt bámuló Ricával. És miután ez a díszes társaság keresztül-kasul tiporja a maga s a többiek életét, leleplezve a magát nagyvárosnak képzelő balkánias Bukarest román kispolgárait, gazdag, kulturálatlan kereskedőit, a végén minden rendbejön. Dumitrache továbbra is bízik az őt felszarvazó Chiriacban, Veta továbbra is szorgalmasan félrelép, Ipingescu zavartalanul issza a cujkát, Zita birtokba veszi az asszonyka vad férfiéhségéről mit sem sejtő Ricát, aki lelkes szónoklatot vág ki a román jövőről. És marad a megvert, agyonhajszolt Spiridon is a tanonc és mindenes megalázott helyzetében. Csekély vigasz a számára, hogy átlát gazdái ostobaságán és manipulációin. A zűrzavaros éjszaka eseményeinek Spiridon a legrokonszenvesebb résztvevője.

Ahhoz képest, hogy *Ion Luca Caragiale* (1852–1912) huszonhét évesen, 1879-ben írt s bemutatott komédiája, a Zűrzavaros éjszaka, egy híján százhúsz éves, igen jó erőben van. Ma már persze nem csak azt a szatírát látjuk benne, amit, elértve a korabeli román és bukaresti lét csípős kritikáját, a premier közönsége kis híján a szerző alapos elverésével honorált. A Zűrzavaros éjszaka mára szinte abszurd vonásokat mutat. Mert a figurák és az események képtelenül valósak. Bamba kispolgárság, marha férj, férfiéhes nő, buta házicsődör, primitív nacionalista szólamokkal és versnek képzelt klapanciákkal nőt és híveket hódító politikai paprikajancsi ma is bőven akad – és nemcsak Bukarestben.

A Zűrzavaros éjszaka tehát kínálja a jelenhez illesztés lehetőségét. A Radnóti Színházban *Jordán Tamás* rendezése él is ezzel, de nem billenti ki a darabot a maga múlt századi román környezetéből. *Horesnyi Balázs* cifra, festett, bonyolult és falusias faházdíszlete, *Dőry Virág* fakult, fantáziatlan, mégis fennhéjázóan kirívó női jelmezei, ötlettelen színű és szabású egyenruhái és férfiholmijai adják meg a keretet. A játék maivá hangolása végett Jordan fölstilizálja a dialógusokat, a gesztusokat, kibontja a szöveg rejtettebb tartalmait (mint Zita – *Gubás Gabi* – első nagy monológjában, vagy Veta – *Kováts Adél* – és Chiriac – *Csankó Zoltán* – a szöveg felszíne szerint csak civakodó, a játék szerint vad szeretkezésre készülő jelenetben), és a félreértések, kergetőzések kavalkádját úgy szervezi meg, mint azt egy jól megírt darab megköveteli. Ehhez az említettek – és a Ricát a jelentéktelensége miatt veszedelmes mitugrásznak játszó *Görög László* – a legjobb partnerei.

*Koltai Róbert,* bár mulatságosan alakítja a magát nagyokosnak képzelő bunkó Dumitrachét, inkább egy jellemvígjáték mindenki által becsapott, szenvedő hősét formázza, mintsem Caragiale legszatirikusabban megrajzolt figuráját. *Kocsó Gábornak* (Ipingescu) két-három, idegesítő gyakorisággal elmondott üres frázis és egy cujkában ázó harcsabajusz jut, *Debreczeny Csaba* (Spiridon) pedig vitézül állja a rúgásokat, melyeket vétlen vétségeiért kap. *Száz János* fordítása érezhetően küszködik Garagiale sajátos, szófacsaró, szokatlan szavakat alkotó stílusával. Rica „publicisztikájának" és klapanciáinak, zavaros politikai szlogenjeinek, vagy Zita szóáradatainak a hangvételét azonban jól eltalálja.

A zűrzavaros éjszaka reggelére virradóan mindenki megkapja a magáét. Azt is, amit megérdemelt, azt is, amit nem. A közönség sem panaszkodhat: elsősorban Gubás Gabi, Kováts Adél, Görög László, Csankó Zoltán jóvoltából jól szórakozott, s tán egy icipicit el is gondolkodott.

TAKÁCS ISTVÁN

Laporzó



# Mentsd meg az Emberiséget az Emberiségtől!

A Magyar Napló májusi száma Európai Figyelő rovatában izgalmas összeállítást közöl a jelenkori izraeli irodalom java alkotásaiból. *Kiszely Gábor* állította össze és fordította a novellákat és verseket tartalmazó csokrot, melyhez előszót is írt. Ebben megállapítja: „...Az idén ötven esztendős Izrael állam héber nyelvű literatúrája nincs jelen a magyar irodalmi köztudatban. Bizony, luxus ez, ha meggondoljuk, hogy java részt olyan értékekről van szó, amelyek alkotói ihletüket a jelen izraeli valóságból merítve gyakorta öntudatlanul is abból az anyagból építkeznek, amelyet e kontinensről vittek magukkal ők vagy elődeik..." E hiányt pótlandó közli a lap illúzióvesztésig vezető rögös utat, ahogy lényegében az utolsó ötven esztendő során a világirodalom is.

Közli a lap *Kertész Ákos* izgalmas esszéjét (A nagy talk-show), melyben a szerző az utóbbi esztendők világpolitikai tendenciáit veszi górcső alá, hangsúlyozottan nem a politikus vagy – uram bocsá – a politológus, hanem kizárólag a szépíró szemszögéből. Vizsgálja a szovjet birodalom fokozatos összeomlását, ebben a hajdan hollywoodi profi-színész *Ronald Reagan* és az állítólag ifjú korában amatőr színjátszó *Mihail Gorbacsov* – többnyire igencsak színpadias – tevékenységét. Vizsgálja közben a mi sokszor periférikus és a világpolitika színpa-

# Mesetábor

Aki nem hiszi, járjon utána címmel mesetábort (népmesekutató tanácskozást) szervez Tiszasason a békéscsabai Életfa Kulturális Alapítvány és a rendezvény házigazdája, a Pitypang Egyesület. A június 25-ike és 28-ika közt sorra kerülő találkozón előadások hangzanak el a magyar mesekincsről. A tiszasasi népköltészetkutató országos tanácskozáson A világvándora herceg című magyar népmesét elemzik a résztvevők, s a zárónapi bábelőadáson is ez a mese kerül a tábor közönsége elé. A békéscsabaiak és a tiszasasiak Tisza-parti mesetáborának a Pitypang Közösségi Ház ad helyet; a részvétel iránt érdeklődők június 5-ig jelentkezhetnek az Életfa Kulturális Alapítványnál.

MTI

# Dunakanyar Hetek

Történelem, kultúra, művé... A látogatókat nap mint nap

# Izraeli győzelem

Eurovíziós Dalfesztivál: Charlie a 23. lett

Csatlakozási tárgyalás a gazdaság szereplői nélkül

# Véleményük nem jut el az EU-ig

**A magyar gazdaság egyik legnagyobb szeletét jelentő kisvállalkozások helyzete az Európai Unióba történő belépéshez kapcsolódó tárgyalások során az eddigieknél nagyobb hangsúlyt, a hátralévő ideig lényegesen nagyobb támogatást kell, hogy kapjon, mint a Horn-kabinet négy éve alatt. Az új kormány hathatós támogatása mellett sajátosságaink sem hagyhatók figyelmen kívül: ez az első eset, hogy volt szocialista ország csatlakozik, méghozzá olyan, amelynek gazdasága példátlan mértékben lemaradt – állapította meg Kassai Róbert, az Ipartestületek Országos Szövetségének elnöke, akit lapunk arról kérdezett, a kisvállalkozásoknak mire kell számítaniuk az Eu-csatlakozás során.**

Sohasem volt akkora különbség a bent lévő és felvételre jelentkező országok gazdasági ereje között, mint a mi esetünkben. Akár Portugáliát, akár Spanyolországot nézzük, az EU-átlag és saját GDP-jük között nem volt négyszeres-ötszörös különbség. Másrészről egyetlen tagországban sem volt 33 ezer vegyes vállalat, mint nálunk. Exportunk, importunk nagy részét ők bonyolítják, a világ ötven legnagyobb cégéből már a belépés előtt Magyarországra telepedett harminchét. Ez azt jelenti, hogy van a magyar gazdaságnak egy olyan szelete, amely hihetetlenül erős, tettrekész. Ezzel áll szemben az az 500-600 ezer magyar kisvállalkozás, amely még beszállítóként sem felel majd meg az EU-s normáknak. A csatlakozás minden pont-járól az első vonalban ugyan politikusok tárgyalnak, ám ez mégsem politikai, hanem gazdasági kérdés.

Magyarországon EU-csatlakozásunk után megkezdődik a tőke, a pénz, az áruk, a szolgáltatások szabad áramlása, ezért az unión belül olyan erős gazdaságú országokkal kerülünk versenyhelyzetbe, mint például Ausztria és Németország. De amikorra odakerülünk – nem ugyanabba az EU-ba lépünk be, mint amibe a spanyolok, a görögök, a portugálok, mert az unió az 1999-es átalakulás előtt áll – hangsúlyozta Kassai Róbert. – Utalhatok itt a közös pénzre kisvállalkozások helyzete miatt nagyon szeretnénk, ha a hazai gazdaság képviselői is részt vehetnének a tárgyalásokon, vagy a jelenleginél szorosabb konzultációk jönnének létre. Most ugyanis különböző munkacsoportokban dolgozunk, konzultálunk, az ott elhangzottak azonban nem befolyásolják a tárgyalásokat. A gazdasági szféra szerepe jelenleg nem több, mint egy konzalting cégé, lehetőséget sem látunk arra, hogy az érdemi tárgyalásokba bekapcsolódjunk.

Az tény, hogy a csatlakozásig bizonyos feltételrendszernek, így a maastrichti előírásoknak meg kell felelnünk. De érdekes kérdés, hogy vajon a gyengébb fejlettségű kelet-európai országok felvételének alapkövetelményeit a több éve bent lévő államok ma teljesítették-e? Nyílt titok, hogy Luxemburg az egyetlen, amely mind a hét feltételnek megfelelt, az államháztartás adósságának alakulásához kapcsolódó követelményeket többen nem teljesítették, közöttük Franciország sem. Éppen ezért gondolom úgy, hogy a derogációk kérdését minden körülmények között újra át kellene tekinteni. Lehetetlennek tartom például az infláció lényeges csökkentését, s több más feltételnek is hihetetlen gyorsasággal kellene megfelelnünk, ami egyenlő lenne a „gazdasági harakirivel". Helytelen lenne például a csúszó leértékelés helyett a forint lebegtetésének bevezetése. A gyógyszeres szinten szükséges elkészíteni, egyeztetni, majd számot adni róla az EU-nak.

Mindkét alap felhasználásának feltétele, hogy az adott régió húsz százalék saját forrással rendelkezzen. Ezért már most át kell tekinteni a régiók forrásteremtő képességeit, hogy már a belépésünk előtt is nagyobb pénzösszegekhez juthassunk. Ez lenne a tennivaló, csakhogy nincs hosszútávú gazdasági stratégia, nem látható a régiók saját forrásteremtő képessége sem. Márpedig enélkül az EU egy fillért sem ad. Valóban lényeges szempont az is, hogy a magyar gazdaság kettészakadt. A multinacionális cégeknek, vegyes vállalatoknak megfelelő a gazdasági erejük, infrastruktúrájuk, s félő, hogy továbbra is ők lesznek a pályázatok, a projektek, a beruházások nyertesei. Ez önmagában nem lenne baj, de az már igen, hogy az infrastruktúra, a szerkezet átalakításához, a Magyarország felzárkózásához szükséges nagyberuházások anyagi haszna ílymódon kiándorol az országból. A másik probléma, hogy ha a magyar beszállítói réteg nem alakul ki, nem erősödik meg, s mindazt, amire szükség van, importálni kell, akkor a külkereskedelmi mérlegünk még inkább felbillen. Az utóbbi hónapok statisztikája is jelzi, hogy egy 19 százalékos exportnövekedéshez 25 százalékos import kapcsolódik. Ennek csökkentése a magyar gazdaság és a kisvállalkozók érdeke, mert a beszállítói hálózat nyújtotta piaclehetőség nélkül a verseny, amelyre rákényszerülünk, tönkre teheti a gazdaság szereplőinek nagy részét.

**A csatlakozás időpontjáig milyen gazdasági stratégiát lenne célszerű az új kormánynak bevezetni, milyen kapcsolatokat kellene állami kedvezmények formájában támogatni, erősíteni?**

# Összefognak a nemzeti parkok

A Duna élőhelyeinek védelméért

Az európai Zöld Duna program által is szorgalmazott együttműködési megállapodást kötött az ausztriai Donau-Auen – Duna-ártéri – és a magyarországi Duna–Dráva Nemzeti Park (DDNP). A szerződés értelmében információ- és tapasztalatcserét folytatnak a vizes élőhelyek megőrzését, a fajvédelmi programok megvalósítását, az ártéri erdők védelmét és kezelését, az ökoturizmus és a biológiai figyelőrendszer fejlesztését célzó tevékenységükről, illetve annak eredményeiről. Együttműködnek a természeti értékek megóvását segítő oktatásban, és közös kiadványokat, videofilmeket és szemléltető eszközöket is készítenek e célra. A nemzeti parkok közti megállapodás azt is rögzíti, hogy együtt pályáznak a közös céljuk elérését támogató nemzetközi alapok pénzforrásaira. MTI

# Felminősítették Magyarországot

A Moody's szerint rossz a nyugdíjreform

A Moody's Investors Service, a New York-i székhelyű nagy amerikai hitelminősítő ügynökség a hét végén bejelentette, hogy az eddigi Baa2-ről – vagyis az alapfokú befektetői fokozatról – egygyel magasabb szintre, Baa2-re javította a Magyar Nemzeti Bank, mint a magyar állam nevében üzletet kötő pénzintézet hosszú lejáratú devizaadósságának besorolását, s egyúttal a kedvező minősítést adta ezen adósság kilátásait illetően – tudatta az AP–DJ.

A rövid lejáratú, devizában kibocsátott adóslevelek és a magyarországi székhelyű magántársaságok vagy közjogi testületek banki letéteinek besorolása a Prime-2 (Elsőrendű-2) fokozatra javult. A bankok besorolását külön-külön vizsgálják és azt majd egy későbbi időpontban teszik közzé. A közvetlen külföldi tőkeberuházások jelentős szerepet játszottak a bankszektor átalakításában is. Magyarország szélesebb értelemben is élen jár az átalakulófélben lévő országok között a piacorientált jog- és intézményrendszer kiépítésében. Az indoklás a térség leghatékonyabbjának nevezi a magyar csődtörvényt, viszont a legrosszabbnak a háromszintű nyugdíjreformot.

## Az EBRD a korrupcióról

Készülnek a gyorsjelentések

# Hét végi fellendülés a BÉT-en

A múlt hét első napján még közepes forgalom mellett csökkentek a részvényárfolyamok a Budapesti Értéktőzsdén. Csütörtökön azonban már nagy forgalom mellett emelkedett a részvények értéke. A BUX összességében 1,48 százalékkal, 8676,67 pontra nőtt. Az erősödés azonban nem volt általános. A nagyobb forgalmú részvények közül az OTP és a Matáv drágábbá vált, a BorsodChem, a TVK, a Richter és az Egis értéke viszont csökkent.

Az előző héten az áprilisinál jóval alacsonyabb áron kötöttek üzleteket a Horizon Multiplan részvényeire. Az előző hónapot még 80 forinton záró papírért csütörtökön 60, pénteken pedig 70 forintot adtak egy-egy üzletben. Az árcsökkenés annak következménye, hogy a cég április 30-án tartott közgyűlésén kiderült: a gyorsjelentésben közölt 128 millió forint helyett 192 millió forintot volt kénytelen a cég veszteségként elkönyvelni. Emellett az igazgatóság arról számolhatott be, hogy a Hofmann Schneider Capital az 500 ezer dolláros váltótartozásából csak 125 ezer forintot fizetett ki. A már rég esedékes váltótartozásról úgy állapodtak meg, hogy az az idei év első hónapjában, négy egyenlő részletben esedékes, ám a Hofmann Schneider nem teljesítette vállalását.

A tőzsdén szereplő A-kategóriás cégek megkezdték első negyedéves gyorsjelentéseik nyilvánosságra hozatalát. Közülük a TVK rendkívül jó eredményről számolhatott be. A tiszaújvárosi társaság másfélszeresére, 3,3 milliárdról 5 milliárd forintra növelte adózás előtti eredményét. Ezt a cég 10 százalékkal növekvő árbevétele, és 20 százalékkal emelkedő exportja alapozta meg. A Pick Szeged pedig azért tudta forgalmát 60 százalékkal bővíteni, mert a negyedéves adatok már tartalmazzák a tavaly év végén megvásárolt Ringa Húsipari Rt. adatait. A győri leányvállalat tavaly ilyenkor még veszteséges volt, most azonban már 77 millió forintos adózás előtti nyereséget mutattak ki.

# Tőzsdei árfolyamváltozások

| Értékpapír | 17. heti záróárfolyam (forint) | 18. heti záróárfolyam | árfolyam változás |
|---|---|---|---|

Horesnyi József

**Horesnyi József** építőmester,
tervező- és építővállalata, iroda, X.
Állomás-u. 18. 148-106

Bpftaivb. 1940. sept.

B u d a p

XI. Lágymányo

Dunántúl és

Floresnyi József

építészek

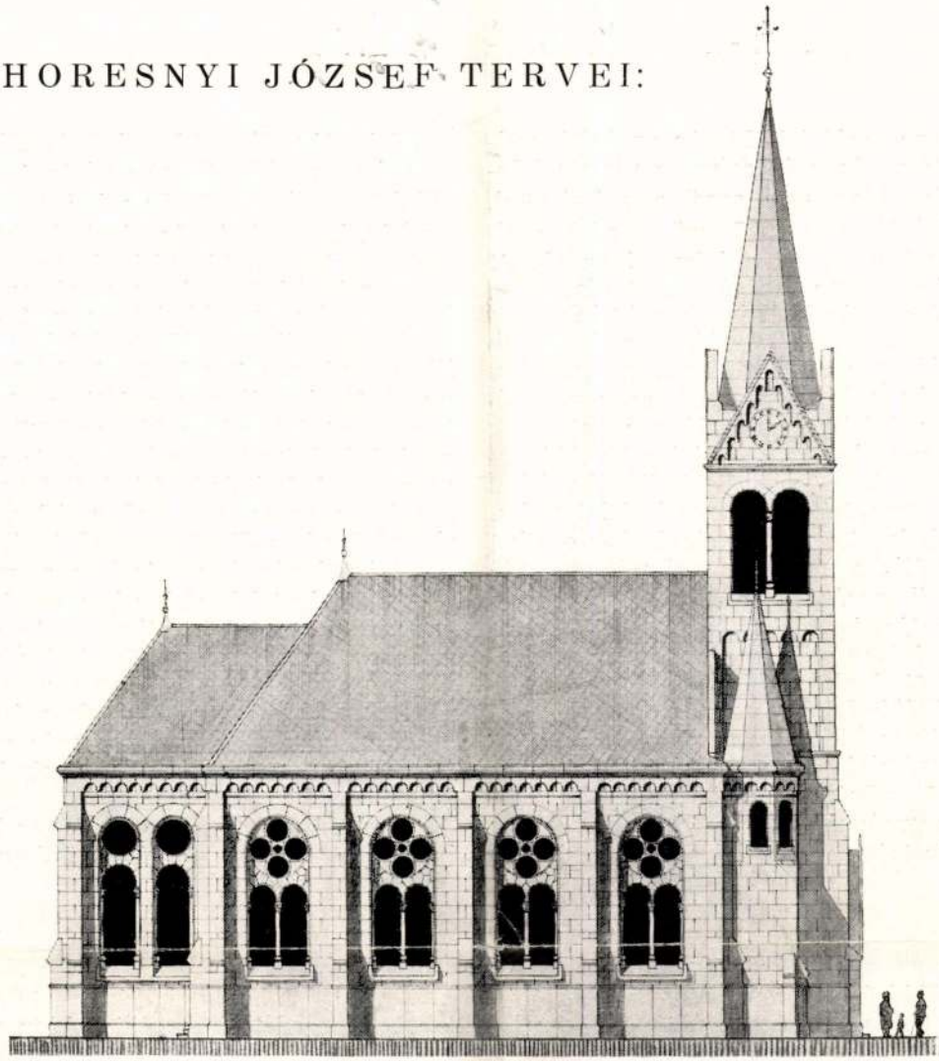
tervei szerint épült.

a MÁV budapesti lakótelepének temploma a Hungária-körúton 1930-31.

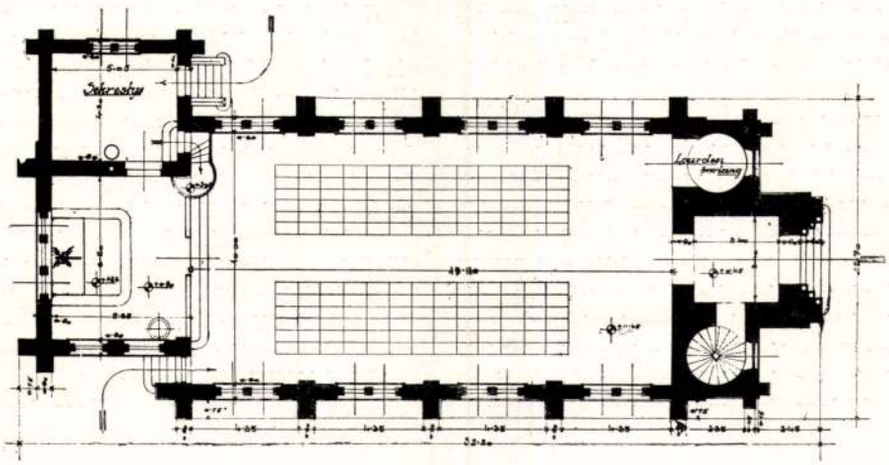
Florentemplom

34. l.

# HORESNYI JÓZSEF TERVEI:



**A BUDAPESTI „ÉSZAKI FŐMŰHELYTELEPI KÁPOLNAEGYESÜLET" TEMPLOMTERVEZETE OLDALNÉZET**



**ALAPRAJZ**



Képzőművészet
1928. 8–9. sz.

# A TAVASZI TÁRLAT ÉPÍTÉSZETI CSOPORTJÁRÓL

A Műcsarnok ezidei killításán az építés művészetét 12 tervezőnek 23 rajza és vázlata képviseli, nyilvánvalóan nem azzal a szándékkal, hogy az építőművészet 1927. évi termése nevében reprezentáljon. Mert aki ismeri az elmult év ilyen irányú munkásságát, az tudja, hogy a kivitelezett alkotásokból is, de még inkább a papiroson maradt pályatervekből, sokkal több mutogatnivaló anyagot lehetett volna összeválogatni. Azért ha a Műcsarnoknak az a véleménye, hogy az építészet odavaló a szent falak közé, akkor engedjen be, sőt hívjon be több érdemes építészt is a muzsák hajlékába. Mert amennyire nagymutatója a tavaszi tárlat a festészet és szobrászat eredményeinek, épp oly kevéssé regisztrálja a kiállítás az elmult esztendő építészeti tevékenységét.

Akkor azután, ha többen lesznek e kiválasztottak, valószínűleg alkalmasabb, szebb, világosabb termet tudnak majd maguknak kiérdemelni és méltóbb falakra avanzsálhatnak a jelenlegi homályos büfféfolyosó, tormásvirstli és pohár sör profanizáló szomszédságából.

A kiállító művészek közül *Jakab és Sós*, *Sándy* Gyula professzor, *Sterk Izidor* és *Vidor Emil* népszövetségi palota pályaterveit már láttuk és méltattuk az Építész Egyesület kiállítása alkalmával. A genfi országokházának építése jelenleg a közérdeklődés középpontjában áll, azért kár, hogy nincs itt a nagyobb nyilvánosság előtt a többi érdemes pályaterv is, közöttük *Vágó József* első díjnyertes munkájával, amelynek alapján a palota megépítésének is megbízott részesévé lett. E helyen kell megemlékezni a genfi nemzetközi zsüri bírálatáról is, amelynek ítélete — annyi érdek és befolyás között is — a *lehetőségig* pártatlan tudott maradni. Lehet, hogy vannak, akik az eredményt ennek dacára is kifogásolják. De ezeknek is el kell ismerniök, hogy a döntés emberileg igazságos volt: az elismerés nem a személynek szólott, hanem kizárólag a munkát, a művet, a zseni alkotását illette.

*Gregersen Hugó* tervét szemlélve, úgy tűnik, mintha annak architektúrája polémiába bocsátkoznék a szomszédságában levő alkotásokkal. Gregersen úgy látszik, tudja, hogy felhőkarcolót nem lehet hagyományos alapon építeni, és ezért csatlakozik azoknak táborához, akik a külföld ezirányú eredményeit igyekeznek a tökéletességig fejleszteni. Mammut-ház tervének egyenesvonalú, modern formáival eredményesen foglalhatott volna helyet a berlini toronyházpályázat kiállításán. Említésre érdemes, hogy épületének homlokzatán díszítőelemeket is alkalmaz. Helyes, ha nem követi azt az irányt, amely rideg szögletességében száműz minden ornamentikát. De kár, hogy díszítményeinek formái stílusokra emlékeztetnek és főleg kár, hogy azokat túlnyomóan a legfelső emeleten alkalmazza. Tény az, hogy a *rajzon* a földszint és a 16-ik emelet a néző szemétől egyenlő távolságban vannak, tehát a *papiroson* élvezhető a legfelső emelet ornamentikája is teljes pompájában. De a valóságban, az utcáról nézve, bizony ködbe vész a koronázó felépítmény oszlopsora és aprón kidolgozott kapiteljei. Azért hát kell, hogy itt is érvényesüljön az az egyszerű szabály, amely szerint elsősorban díszítendők az épületnek azok a homlokzati részei, amelyek a szemlélőhöz közel eshetnek; tehát elsősorban az alsó régiók és főleg a kapuzat környéke, amely esetleg 1—2 méternyire is megközelíthető. De ettől fölfelé távolodva csökkennie kell az ornamens gazdagságának és kidolgozottságának, arányosan a távolsággal. A legfelső részek már csak kontúrjaikkal és tömegükkel fejthetnek ki esztétikai hatást az alant járókra.

*Jakabffy Zoltán* terveinek architektúráján kívül a staffageul szolgáló növényzet grafikus ábrázolása is figyelmet érdemel;

*Dr. Lechner Jenő* terve a klasszikus architektúrát képviseli, alaprajzában is tökéletes pontossággal;

*Dr. Lux Kálmán* kőbányai templom-architektúrája eredeti és egyéni módon egyesíti magán a hagyományos kötött stílusnak és a modern magyar formakincsnek elemeit;

*Müller Tibor* mauzoleuma kis méreteiben is monumentálisan hat, artisztikusan megrajzolva;

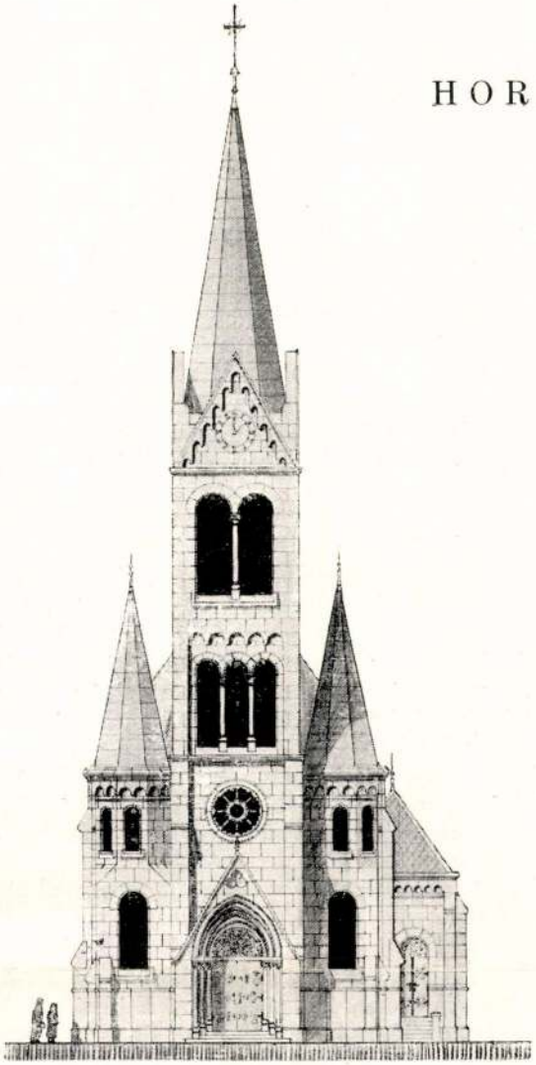
*Neuschloss és Gyenes* építészek munkásságát a „Képzőművészet" korábbi számában már méltatta, úgyszintén közölte már

*Sebestyén Arthur* műépítész művészi terveit is, akinek kiállított „Gellért-hullámuszoda" részletei a tárlaton kívül — a valóságban is állandóan a közönség szeme előtt vannak.

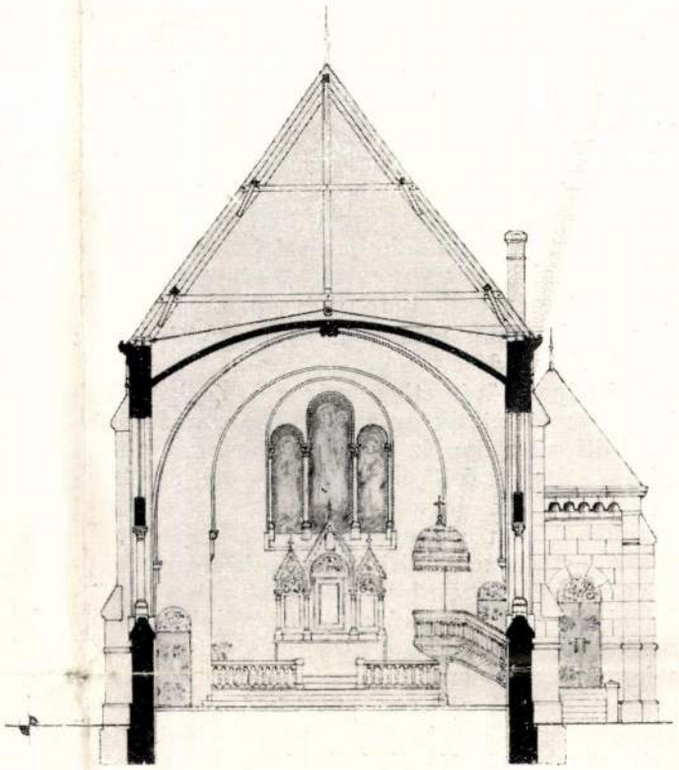
A betűrend szerinti beszámolóm legvégén, de nem utolsó helyen kell megemlékeznem *Szende Andor* építészről, akinek rajzai feltűnő grafikus rajztudást bizonyítanak és aki, ha nem állana az építészet szolgálatában, a tárlat előző termeiben, a festők között is feltűnést keltene. A jelen füzetben reprodukált rajzain kívül több díjnyertes munkája van, műveinek összessége pedig szép anyagot szolgáltatna egy önálló kiállítás számára.

*Becz Jenő*, műépítész.

HORESNYI JÓZSEF TERVEI:



ELŐLNÉZET



KERESZTMETSZET

## EGYHÁZI ÉPÍTKEZÉSEINKBŐL

A nagy világégés egyetlen gyakorlati pályára sem volt olyan sorvasztó hatású, mint éppen az építőművészetre. Kétszeresen érezte ezt az a fiatal generáció, amely alkotások gyakorlati megoldásának hiányában csak elméleti téren képezhette ki magát.

Éppen ezért a felfelé törekvő fiatalabb gárdának a lassan megindult építkezésekbe való bekapcsolódása iránt melegebb érdeklődéssel tekinthetünk, különösen akkor, ha a legnehezebb témával az egyházi építészettel foglalkoznak.

Egy mostoha térviszonyok között, utcasorban kápolna helyére, később szabályozás folytán kisebb parkirozott tér közepére kerülő templom tervezetét mutatjuk be, melyet *Horesnyi* József tervezett. A tervező a háború után a népjóléti minisztérium állami lakótelep építkezéseinél mint építési ellenőr kezdte gyakorlati pályán való működését, míg most egyik neves műépítészünk építésvezetője. Az általa készített tervek közül figyelemre méltó az a templom-terv, amelyet a budapesti *„Északi Főműhelytelepi Kápolnaegyesület“* megbízásából készített el és amelynek terveit itt bemutatjuk.

A székesfőváros tizedik kerületének földszintes és egyemeletes lakóházai közé kerülő templom a szűk térviszonyok ellenére is szerencsés alaprajzi megoldásával és harmónikusan egyensúlyozott külső kiképzésével bizonyára maradandó emléke lesz Budapest középületeinek.

*(G.—G. J.)*

# IPARMŰVÉSZET

## ANYAGSZERŰSÉG AZ IPARMŰVÉSZETBEN

Régi találó magyar közmondás a „fából vaskarika", mely az anyagszerűség ellen vétőknek intő például szolgál. A képzőművészetekben az anyagszerűség kérdése alárendelt szerepet játszik, mert pl. a festészetben a lefestendő tárgy anyagának érzékeltetése nemcsak a művészi felfogástól, de a mesterségbeli — mondjuk — technikai készségtől is függ. A bársony, selyem, fém, üveg stb. anyagok tökéletes utánzása a művészt ambicionálhatja és tetszést is érhet vele; a mai kor izmusos művészete azonban az anyagról még csak tudomást sem kíván venni. A szobrászatban plasztikai és formakérdés az anyag visszaadása.

Az iparművészetben már más és igen fontos szerepet játszik az anyag és anyagszerűség, mert itt nem annak utánzása, hanem felhasználása, megmunkálása és díszítése az, a mit az iparművésznek teljes összhangba kell hozni egymással és a célszerűséggel is.

A lakásberendezési tárgyak közül az úgynevezett műbútorok hibái nemcsak a legszembeötlőbbek, de használatban, mint céljuknak nem megfelelők, örökös bosszúságra adnak okot. Ki ne emlékezne a nyolcvan-kilencvenes évek erőszakolt divatjának sem megfelelő szalóngarnitúrákra, székekre és díványokra, melyek pipaszárvékonyságú lábaikal örökös életveszedelmet jelentettek azok számára, kik rá merészkedtek ülni, ha azonban kellő elővigyázattal ráültek, úgy biztosan a támla tört le egészben vagy részben. Itt tehát a felhasznált anyagnak, a fának tulajdonságait — teherbírását, ellenállását — teljesen kihagyták a számításból.

Az iparművészet minden ágában találkozunk az anyagszerűség törvényeibe ütköző hibákkal. A kerámia anyaga a tömör egységes formákat követeli meg, s ha a szobrász például előrenyujtott karokkal mintázza meg figuráját, mely bronzba öntve nagyobb veszélynek nincs kitéve, de márványból vagy kerámiai anyagból készítve, bizony a letörés ellen nincs biztosítva. Tehát a kerámiából készített dísz- vagy használati tárgy terve és modellje készítésénél tudatosan kell számolni azzal, hogy a kerámiai anyag nem fém és nem fa. A díszítése, hogy vonalban és színben anyagszerű legyen, sok szakismeretet követel meg. Egy szép szőnyegminta, vagy a magyar nadrág vitézkötése nem vázára vagy tányérra való. Nagyon hibás az általánosan ismert (magyarnak nevezett) rózsa és rózsacsokor naturalisztikus ráfestése vázára, ha az tényleg virágtartó célt szolgál, nem pedig mint művészi festésű vitrintárgy, mint például a régi bécsi és francia porcellánok, melyeken a virág vagy genreképek miniaturszerű képe adja annak karakterét és értékét.

Az anyagszerűség rovására megy a fonásszerű lukacsos kerámiai tárgy: váza, korsó stb., mely sem nem váza, sem nem korsó — mert célját nem szolgálja.

Az ötvösművészetben is találkozunk a fából vaskarikával. Gondoljunk csak a velencei pókháló-csipkeszerű ezüsttárgyakra, mint a gondolaformájú tintatartó, tollszár stb., de látta-e valaki ezeket használatban! Elhibázottak a pár évvel ezelőtt oly divatba jött és hála Isten hamar le is tűnt lakatosműves vasékszerek is.

Sok volna felsorolni a hibákat, melyek e téren történtek, azonban a jó iparművész ismerve a rendelkezésére álló anyag minden tulajdonságát, ahhoz alkalmazkodva igyekszik feladatát minden tekintetben jól megoldani. Bátran mondhatjuk — mert ezt be is bizonyították a magyar iparművészek, hogy e tekintetben a mi iparművészetünk minden nemzetek mellett állja a versenyt, s a jó ízlésű magyar közönség kötelessége, hogy ezt megértse és méltányolja, a kereskedésekben kapható kétes értékű külföldi iparművészi tárgyakat ne részesítse előnyben.

*Borszéky Frigyes.*


**BUDAPESTI NEMZETKÖZI VÁSÁR**

1928 ÁPRILIS 28—MÁJUS 7.

**A MAGYAR IPARMŰVÉSZET NAGY EXPORTMUTATÓJA**

(63. old.)

Horvay János

IV. éves diplom-tervező

A magyarországi Ludwig Alapítvány
díjazottja.

Művészet
89/1

Horga György, VII.o.tan. MDK

Rákosszentmihály,Csömöri uti iskola.

2oo. Erdei favágók.

Magy. Ifj.Képzömüv. Kiáll. /VIT/ Gyermekrajzok.

Föv. Képtár. 1949 aug.16. -szept. lo. Kat.

Horgas Béla, grafikus,
író

Rajz.

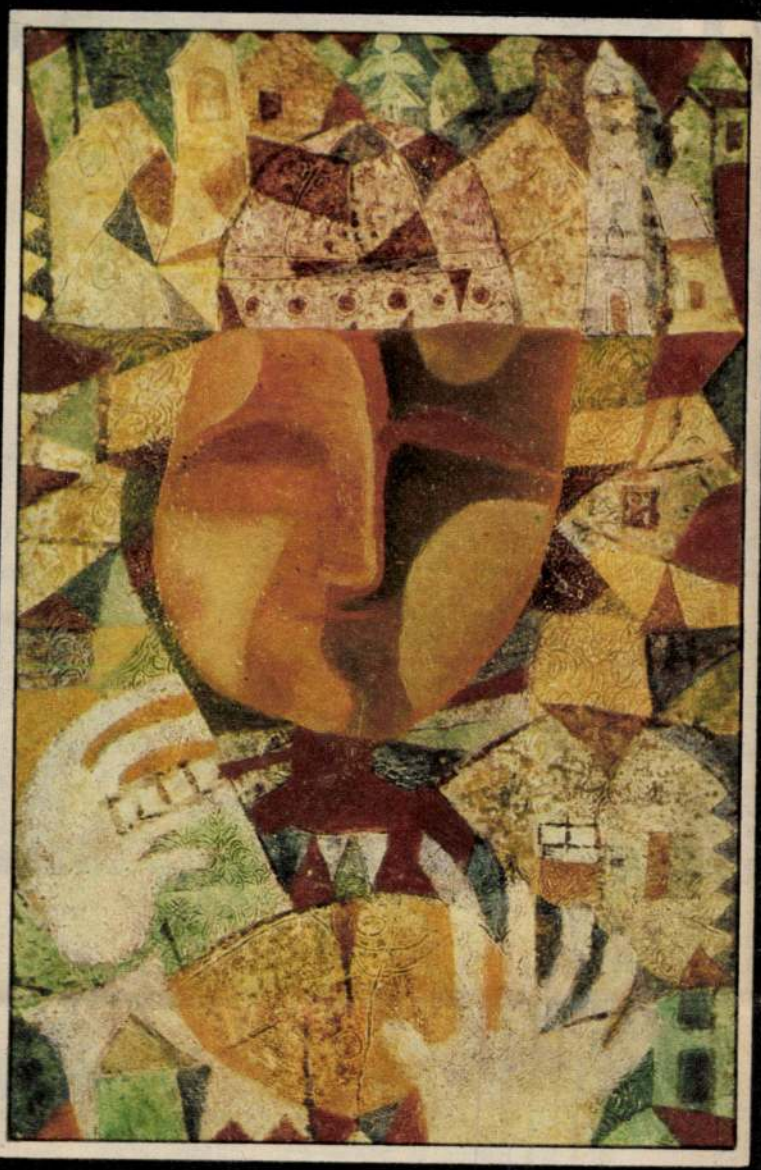
Repr.

Horgas Béla: Nőnapi futamok

10-11.
XXV
2.

Gyermekújság, 1974. február

1021
HORGAS BÉLA



Miféle mulatságok



Pokolfiakhoz leszállj

HORGAS BÉLA FESTMÉNYEI,
KÉKESDY KÁROLY REPRODUKCIÓI

HORGAS BÉLA

# Monológ szomszédjához

Ezt a deszkadarabokra festegető dilettánst,
arcán a vigyorgás idegesen csúszkáló maszkjával,
ezt a titkolózó exhibicionistát, sündisznóként motoszkáló
szomszédomat, az első tavaszi napsütésben kirügyezőt,
ahogy kölykei közt lökődve, szerelmén csüggve
csetteg és dünnyög, ahogy kopaszodik a villanyfényben
s dühös ordításai állathangokként törnek falamon át,
ezt a mulatságos és szorongó alakot közben megszerettem –

s míg sétálgatnak a lángoló hajú évtizedek
és húsevő parknak, panoptikumnak látom a világot,
parányi pályaudvarnak az űr eldugott zugában,
hol a hideg füttyögések nyakracsavarodása és
a horzsolások hője széttaszigál és kiűz minden
átjáróöblösödésből, mert kátrányömlenyek fakadnak
lépteinkre és örjöngés-ragály dúl, meddőség-burjánzás:

én beléd kapaszkodom, időpazarlás szutykos kismestere,
ártatlan gyújtogató, és szalmakazlamba húzlak,
gyere népeiddel kútkávám éjébe, pokolfiakhoz leszállj,
ülj a bádogvödörbe, utazz, verd bábod oldalát bottal,
te szorgalmas fényképész vagy, ugye? most
ne félj, ne dadogj, ne nézz émelyegve az ablak
alatti, testen túli szakadékba, izzadó nyakadat ne
tekergesd és lökd az iskolás ecsetet a festékbe
bátran, kenj a zöldre kéket és kapard szuszogva
a régi, száraz deszkát, darabold, üsd, reszeld,
boldogulj az érinthetőben, a színben és a súlyban;

az édes felelőtlenség cigány-báját és klasszikus
drasztikumát csúsztasd be szavaim elvont árnyjátékába,
zenémre fülelj, a tőled ellesett táncmozdulatok
mesebeli pózára, rokonom legyél, tükröm és vérem,
himnikus alany dróthurkot vető határozóim
és a kétes állítmányok, vak jelzők erdején, pojácaság
mérgében csöppnyi bohóc, ujjamnak szögvájta
sebhely egyik énem – ha tudsz, ha lehet.




Szállhat-e szárnyatlan

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRADÓ
HUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-128
1982 MAJ 2
Tükör

SOLTÉSZ ISTVÁN

# NYÍRSÉGI TÁJ

BALLA DEMETER KÉPEI



Balla Demeter útja nem a miáltalunk jobban ismert, a homokot hordó szelek nyíri tanyavilágából, hanem a hozzá csak hasonlító kunsági ridegvilág árvaszegénységéből vezetett szép és meleg művészi magaslatokra. Hite és hűsége miatt nem alakít sohasem szerepet, nem akar a valóság fölé emelkedni, ahonnan a sívódomb is vonzó lehet, a természetes emberi mozdulat is rémítően groteszk.

Balla Demeter legalább két tévhitet cáfol munkájával és magatartásával. Nem hiszi, hogy magát az eszményt kellene valóságként, vegytisztított, hófehér ruhában megjeleníteni, mert tudja, hogy „a rászerelt irányzatosság csak árt a műnek". Árt a társadalomnak, hiszen a valóságot „nem szabad ünnepi színekkel festett szentképként kezelni". Alighanem legfőbb közös vívmányunk, hogy feltárjuk gyatraságainkat és nyíltan beszélünk róluk, mert csak így van esélyünk megszabadulni kísérleteink gyengeségeitől. Tragédiához vezethetne, ha olyan mámoros érzés uralna el bennünket – s ha ebben ringatna a művészet is –, miszerint már tökéletesek, vagy majdnem azok vagyunk; hogy nincsenek új és nagyon komoly gondjaink; ha azt hinnénk, hogy könnyedén átlibbenhetünk az új feszültséggócokon; vagy ha azt gondolnánk, hogy mi vagyunk a követendő modell.

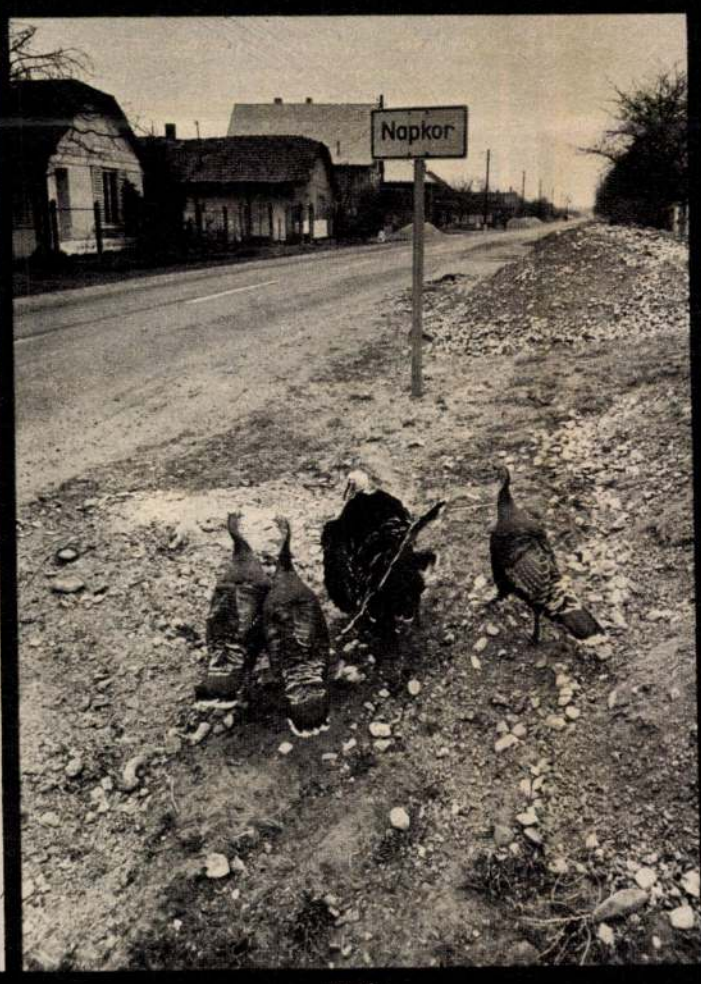
A forradalmi látásmód lényege – és ebben nincs különbség hivatás és hivatás között – a realitások szigorú tisztelete, így küzdve a valóság igaz ábrázolásáért, sőt megváltoztatásáért.

Balla Demeter tagadja a totális negativitást is, nem hiszi, hogy a művészet csak úgy válhat a valóság kritikájává, ha az életet minden porcikájában tagadással leplezi le. Azt vallja, hogy a leleplezés nem lehet sohasem kritika, hanem csak negatív elfogultság, vagy cinizmus, amely nem tiszteli, hanem kigúnyolja az életet és az embert. Nem állítja felvett pózzal azt a képtelenséget, hogy a nép beteg lelkű ott, ahol egy ezredévi szenvedés vált nemes és hasznos küzdéssé.

Balla kiállításán emberi mozdulatokat és emberi arcokat látunk.

Képei mozgást mutatnak: a famunkás gyötrelmes erőfeszítését valamiért, két váll szép egymásra borulását egymásért. A szigorú törvény jut eszünkbe, amely szerint az anyag legfontosabb vele született tulajdonságánál, a mozgásnál nem annyira a mechanikai, a matematikai mozdulás a figyelemre méltó, hanem az anyag törekvése, feszítő ereje, megújító életszelleme.

Képei arcokat mutatnak, amelyek mosolyognak és töprengenek. Az arcokon a mosoly nem boldogság, ami nem létezhet, hanem értelmes emberi öröm. A gond nem remény nélküli szenvedés, hanem értelmes emberi szembenézés. A művész nem retusálja a ráncokat, és azt sem akarja elhitetni, hogy a küzdelem öröm nélküli. Így válik a személyes mozdulat egy ország gesztusává, a személyiségek arca az ország ábrázatává.




Napkor



... a Szamosra (amiről és ahol Petőfi verse íródott)

Mit mondjak még Balla Demeterről és művészetéről, hogy ne vegye sértő hízelgésnek? A tehetség önmaga nem érdem, a művészi adottság sem. Igazi érdem, ha valaki jól él a lehetőségekkel, és nemcsak azt teszi meg, ami kötelezőnek tűnik, hanem mindent, amire lehetősége van. Nem érünk semmit a papírkosár-emberekkel, akikből csak azt kapja vissza a társadalom, amit belétett.

A tehetség nem merülhet ki abban a képességben sem, hogy valaki a magaslatra jut. Az is fontos, hogy mennyire tudja kitágítani életterét és emberré tenni a másikat is, hogy környezetében mindenki nagyobb legyen egy kicsit. Ezért hiszem, hogy Balla Demeter művészetének ember- és értéknövesztő ereje van.

Részlet a fotóművész nyíregyházi kiállítását megnyitó beszédből





HORGAS BÉLA

# Kép és vers: Ernőnek

És ha neked ez nem képez művészetet
Kedves Ernő: hát akkor nem művészet –

(Karinthy Frigyes)

Ez a zöld-szemű és az éjszakai város
falára karcolt mulatságos, idétlen alak,
no meg a falak időtlen áttűnése, a rétegek,
amint összetorlódnak a képzelt részletek
és a mindennapi formák egy drapp kalap,
egy holdsütésben fehérlő ház körül, ez
azt jelenti, Ernő, hogy amit elvesztek a réven,
azt megnyerem a vámon, kedvem kipingálom,
befelé fordulásom is kifelé mutat,
rád talál, rádismer, kedves Ernő; te vagy
ez a sehonnai, sehovai, holdkóros tekergő,
ne tiltakozz, de örülj, képmásod szeresd, mert
az éjszakai város levizelt kövein
fázó talpak császkálnak, rémült plakátokat
hasogat a szél és neonfényes pocsolyákban
érzelgős örömünnepek sisteregnek – figyelsz, Ernő?
jól érzed magad, Ernő? kérdezel, Ernő?
a jó érzés nem heherészés vagy
borotvahab az elefánt-borbély késén,
a jó érzés nem a praktikum praktikája,
tiki-taki taktika, pragmatika – Ernő!
A jó érzés nem a galambtenyésztők szárnyas
géniusza, kalitkában hízlalt házi démon,
de tenyeres-talpas, földi angyal: öreg
deszkadarabra színeket mázoltat velem, kéket
és zöldet összeránt, holdból és házból
képez külön világot; ez itt egy fa, láttál-e
már fát, Ernő? Keretezte-e már arcodat
barna karja és tartotta-e zöld gömbjét
ujjaid fekete árnya? Ernő, mit látsz
a képen? – Hogy az ember szabad
szeretne lenni valamiképpen.

HORGAS BÉLA

— Még nem találkoztál az igazival, így érthető.

— Azt sem tudom, hogy van-e egyáltalán kedvem találkozni az igazival!

— Így beszél mindenki, amíg meg nem állapodik egynél. És Göran? Mi volt a hibája? Volt kocsija, és nagy jövő előtt állt...

— Göran? Te jó isten, már három éve, hogy szakítottam vele! Ilyen régóta nem találkoztunk volna? Hát igen, szalad az idő, ahogy mondani szokás. De te nem értesz engem. Egyszerűen nincs kedvem férjhez menni, mert félek, hogy beleragadok ebbe a szerepkörbe. A háziasszonyéba. Kiegészítője lenni egy férfinak, meg ami ezzel jár.

Kia zavartan pillant fel, igazán nem is tudja, hogy mit mondjon.

— Szerep? — ismétli végül. — Nem egészen értelek. Nem vagy te színész!

Ulla elneveti magát, nem is próbálja palástolni a nevetést.

— Nos, az utóbbi évben elkezdtem tanulni.

Kia egyre nagyobb csodálkozással bámul rá.

— Tanulni? Szóval már nem az adóhivatalban dolgozol?

— Csak félállásban. Belefogtam az esti gimnáziumba.

— Esti gimnáziumba? Mi a csudát akarsz vele?

— Hát igen. Komolyan még nem tudok mit mondani. Lehet, hogy egyetemre megyek, talán beiratkozom az újságíró-főiskolára. Tudod, hogy mindig is érdekelt az írás. M
Mindenesetre e
A tudás sosem

— Hamaros
leszel — mon
kesernyésen.

Ulla nem
erről a kis tűs

— És te n
kezdeni valam
mot? Mindenk
lenne. És mi
ember például
vet...

— Nyilván megérted, hog
nem is menne. Csak esténként lehetek együtt Sixtennel.

— Hetente egy este azért még kibírja nélküled?

— Persze hogy ki! De nekem nincs kedvem. Azt hiszem, az asszonynak otthon a helye. Nem mehet csak úgy el, nem futkoshat összevissza. A gyereket akkor óvodába kell adni, meg minden egyéb. Ennek aztán züllés, ital és kábítószer a vége.

Ulla nem szól semmit. Tölt magának még egy csésze kávét. A kávé halvány, még langyos.

— Bárcsak eszedbe jutna, korábban mennyi remek dolgot csináltunk együtt! — mondja hirtelen.

— Az iskolában! Szombatonként! Meg ünnepnapokon!

— Igen — de Kia hangjában nincs semmi lelkesedés.

— Emlékszel, amikor stoppal elmentünk Gävléhez? — folytatja Ulla. — És találkoztunk azokkal az österválai srácokkal?

Nevet, ahogy mindezt felidézi. Kia azonban nagyon is zavartnak látszik.

SAJTÓIGAZOLÓ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., Üllői út 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
Tudósító
1983 MÁJ 1 5

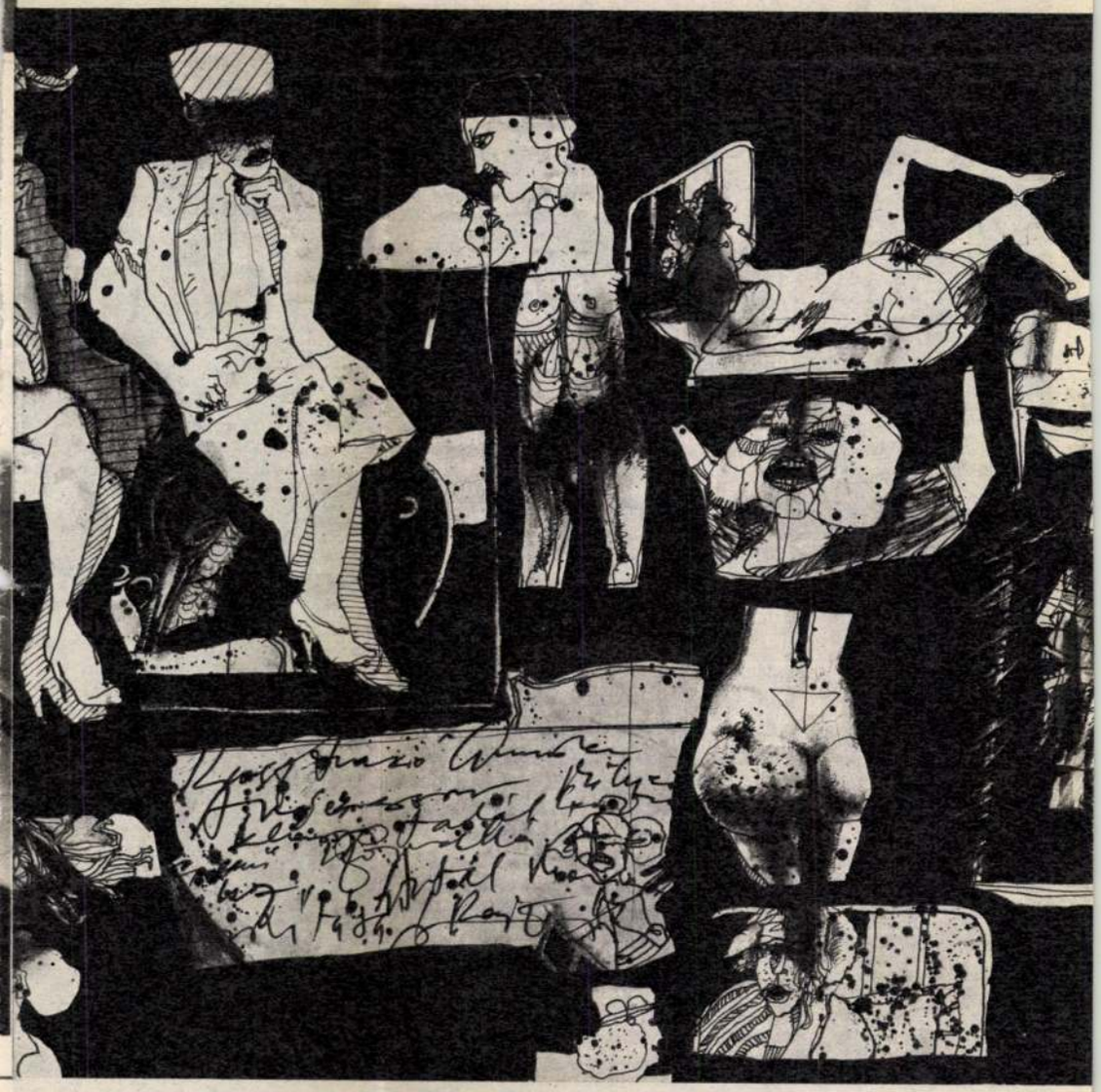
— De hát ez vol
klassz! És az izgalmas!

— Mindenesetre ma má
éretlen dolognak tartom —
válaszolja határozottan Kia
és felhörpinti az utolsó korty
teát is. Ulla rágyújt egy cigarettára, megkínálja Kiát
is, de ő fejével nemet int.
Ulla jól megszívja a cigarettát, a füstöt felfelé fújja.

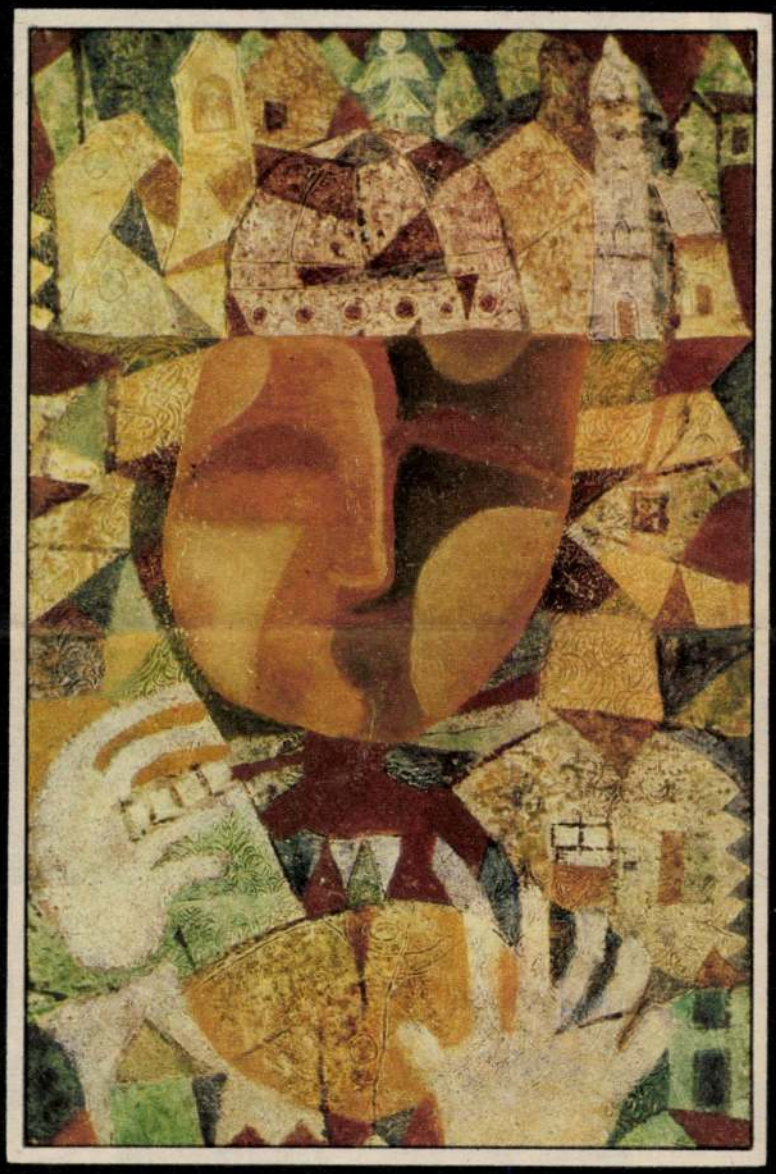
— Nem is sejted, hogy milyen szép szabadságom volt — mondja Kia hirtelen lelkesedéssel. Sixten vett nekünk egy víkendházat Härjedalenban. Ez aztán a bőkezűség, gondold csak el! Két udvar. Kilátás a tó fölött a hegyekre. A barátaink is kijöttek, hogy meglátogassanak minket. Halászgattunk, beszélgettünk, szóval nagyon szép volt. És még meg is hívtak bennünket...

— Miből tudtátok ezt kihozni? Előléptették Sixtent?

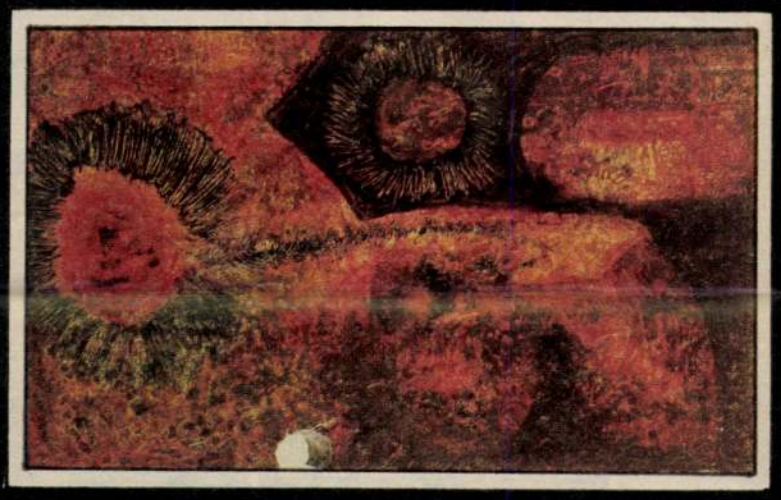
— Ahogy mondod. Most osztályvezető. A főnök jobbkeze. Legalábbis a gyakorlatban. Meglehetősen jól keres, persze az állandó drágaság mindent fölemészt. De azért marad is valamicske. A há-



HORGAS BÉLA
ÚJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 18. m.



Miféle mulatságok



Pokolfiakhoz leszállj

HORGAS BÉLA FESTMÉNYEI,
KÉKESDY KÁROLY REPRODUKCIÓI

HORGAS BÉLA

# Monológ szomszédjához

Ezt a deszkadarabokra festegető dilettánst,
arcán a vigyorgás idegesen csúszkáló maszkjával,
ezt a titkolózó exhibicionistát, sündisznóként motoszkáló
szomszédomat, az első tavaszi napsütésben kirügyezőt,
ahogy kölykei közt lökődve, szerelmén csüggve
csetteg és dünnyög, ahogy kopaszodik a villanyfényben
s dühös ordításai állathangokként törnek falamon át,
ezt a mulatságos és szorongó alakot közben megszerettem –

s míg sétálgatnak a lángoló hajú évtizedek
és húsevő parknak, panoptikumnak látom a világot,
parányi pályaudvarnak az űr eldugott zugában,
hol a hideg füttyögések nyakracsavarodása és
a horzsolások hője széttaszigál és kiűz minden
átjáróöblösödésből, mert kátrányömlenyek fakadnak
lépteinkre és örjöngés-ragály dúl, meddőség-burjánzás:

én beléd kapaszkodom, időpazarlás szutykos kismestere,
ártatlan gyújtogató, és szalmakazlamba húzlak,
gyere népeiddel kútkávám éjébe, pokolfiakhoz leszállj,
ülj a bádogvödörbe, utazz, verd bábod oldalát bottal,
te szorgalmas fényképész vagy, ugye? most
ne félj, ne dadogj, ne nézz émelyegve az ablak
alatti, testen túli szakadékba, izzadó nyakadat ne
tekergesd és lökd az iskolás ecsetet a festékbe
bátran, kenj a zöldre kéket és kapard szuszogva
a régi, száraz deszkát, darabold, üsd, reszeld,
boldogulj az érinthetőben, a színben és a súlyban;

az édes felelőtlenség cigány-báját és klasszikus
drasztikumát csúsztasd be szavaim elvont árnyjátékába,
zenémre fülelj, a tőled ellesett táncmozdulatok
mesebeli pózára, rokonom legyél, tükröm és vérem,
himnikus alany dróthurkot vető határozóim
és a kétes állítmányok, vak jelzők erdején, pojácaság
mérgében csöppnyi bohóc, ujjamnak szögvájta
sebhely egyik énem – ha tudsz, ha lehet.




Szállhat-e szárnyatlan

SOLTÉSZ ISTVÁN

# NYÍRSÉGI TÁJ

## BALLA DEMETER KÉPEI

Balla Demeter útja nem a miáltalunk jobban ismert, a homokot hordó szelek nyíri tanyavilágából, hanem a hozzá csak hasonlító kunsági ridegvilág árvaszegénységéből vezetett szép és meleg művészi magaslatokra. Hite és hűsége miatt nem alakít sohasem szerepet, nem akar a valóság fölé emelkedni, ahonnan a sívódomb is vonzó lehet, a természetes emberi mozdulat is rémítően groteszk.

Balla Demeter legalább két tévhitet cáfol munkájával és magatartásával. Nem hiszi, hogy magát az eszményt kellene valóságként, vegytisztított, hófehér ruhában megjeleníteni, mert tudja, hogy „a rászerelt irányzatosság csak árt a műnek". Árt a társadalomnak, hiszen a valóságot „nem szabad ünnepi színekkel festett szentképként kezelni". Alighanem legfőbb közös vívmányunk, hogy feltárjuk gyatraságainkat és nyíltan beszélünk róluk, mert csak így van esélyünk megszabadulni kísérleteink gyengeségeitől. Tragédiához vezethetne, ha olyan mámoros érzés uralna el bennünket – s ha ebben ringatna a művészet is –, miszerint már tökéletesek, vagy majdnem azok vagyunk; hogy nincsenek új és nagyon komoly gondjaink; ha azt hinnénk, hogy könnyedén átlibbenhetünk az új feszültséggócokon; vagy ha azt gondolnánk, hogy mi vagyunk a követendő modell.

A forradalmi látásmód lényege – és ebben nincs különbség hivatás és hivatás között – a realitások szigorú tisztelete, így küzdve a valóság igaz ábrázolásáért, sőt megváltoztatásáért.

Balla Demeter tagadja a totális negativitást is, nem hiszi, hogy a művészet csak úgy válhat a valóság kritikájává, ha az életet minden porcikájában tagadással leplezi le. Azt vallja, hogy a leleplezés nem lehet sohasem kritika, hanem csak negatív elfogultság, vagy cinizmus, amely nem tiszteli, hanem kigúnyolja az életet és az embert. Nem állítja felvett pózzal azt a képtelenséget, hogy a nép beteg lelkű ott, ahol egy ezredévi szenvedés vált nemes és hasznos küzdéssé.

Balla kiállításán emberi mozdulatokat és emberi arcokat látunk.

Képei mozgást mutatnak: a famunkás gyötrelmes erőfeszítését valamiért, két váll szép egymásra borulását egymásért. A szigorú törvény jut eszünkbe, amely szerint az anyag legfontosabb vele született tulajdonságánál, a mozgásnál nem anynyira a mechanikai, a matematikai mozdulás a figyelemre méltó, hanem az anyag törekvése, feszítő ereje, megújító életszelleme.

Képei arcokat mutatnak, amelyek mosolyognak és töprengenek. Az arcokon a mosoly nem boldogság, ami nem létezhet, hanem értelmes emberi öröm. A gond nem remény nélküli szenvedés, hanem értelmes emberi szembenézés. A művész nem retusálja a ráncokat, és azt sem akarja elhitetni, hogy a küzdelem öröm nélküli. Így válik a személyes mozdulat egy ország gesztusává, a személyiségek arca az ország ábrázatává.

Mit mondjak még Balla Demeterről és művészetéről, hogy ne vegye sértő hizelgésnek? A tehetség önmaga nem érdem, a művészi adottság sem. Igazi érdem, ha valaki jól él a lehetőségekkel, és nemcsak azt teszi meg, ami kötelezőnek tűnik, hanem mindent, amire lehetősége van. Nem érünk semmit a papírkosár-emberekkel, akikből csak azt kapja vissza a társadalom, amit belétett.

A tehetség nem merülhet ki abban a képességben sem, hogy valaki a magaslatra jut. Az is fontos, hogy mennyire tudja kitágítani életterét és emberré tenni a másikat is, hogy környezetében mindenki nagyobb legyen egy kicsit. Ezért hiszem, hogy Balla Demeter művészetének ember- és értéknövesztő ereje van.

Nyírségi táj






Napkor



. . . a Szamosra (amiről és ahol Petőfi verse íródott)

Részlet a fotóművész nyíregyházi kiállítását megnyitó beszédből

Horgas [Béla], [grafikus]

Rajz:
Repr.

Horgas Béla: Negyven lelé

10'-11.

Gyermekünk, Gy. 1974. november

XXV/11.



HORGAS BÉLA

# *Kép és vers: Ernőnek*

És ha neked ez nem képez művészetet
Kedves Ernő: hát akkor nem művészet –

(Karinthy Frigyes)

Ez a zöld-szemű és az éjszakai város
falára karcolt mulatságos, idétlen alak,
no meg a falak időtlen áttűnése, a rétegek,
amint összetorlódnak a képzelt részletek
és a mindennapi formák egy drapp kalap,
egy holdsütésben fehérlő ház körül, ez
azt jelenti, Ernő, hogy amit elvesztek a réven,
azt megnyerem a vámon, kedvem kipingálom,
befelé fordulásom is kifelé mutat,
rád talál, rádismer, kedves Ernő; te vagy
ez a sehonnai, sehovai, holdkóros tekergő,
ne tiltakozz, de örülj, képmásod szeresd, mert
az éjszakai város levizelt kövein
fázó talpak császkálnak, rémült plakátokat
hasogat a szél és neonfényes pocsolyákban
érzelgős örömünnepek sisteregnek – figyelsz, Ernő?
jól érzed magad, Ernő? kérdezel, Ernő?
a jó érzés nem heherészés vagy
borotvahab az elefánt-borbély késén,
a jó érzés nem a praktikum praktikája,
tiki-taki taktika, pragmatika – Ernő!
A jó érzés nem a galambtenyésztők szárnyas
géniusza, kalitkában hízlalt házi démon,
de tenyeres-talpas, földi angyal: öreg
deszkadarabra színeket mázoltat velem, kéket
és zöldet összeránt, holdból és házból
képez külön világot; ez itt egy fa, láttál-e
már fát, Ernő? Keretezte-e már arcodat
barna karja és tartotta-e zöld gömbjét
ujjaid fekete árnya? Ernő, mit látsz
a képen? – Hogy az ember szabad
szeretne lenni valamiképpen.

HORGAS BÉLA

ÚJ TÜKÖR 1983. XX. 20. 10. l.

— Még nem találkoztál az igazival, így érthető.

— Azt sem tudom, hogy van-e egyáltalán kedvem találkozni az igazival!

— Így beszél mindenki, amíg meg nem állapodik egynél. És Göran? Mi volt a hibája? Volt kocsija, és nagy jövő előtt állt...

— Göran? Te jó isten, már három éve, hogy szakítottam vele! Ilyen régóta nem találkoztunk volna? Hát igen, szalad az idő, ahogy mondani szokás. De te nem értesz engem. Egyszerűen nincs kedvem férjhez menni, mert félek, hogy beleragadok ebbe a szerepkörbe. A háziasszonyéba. Kiegészítője lenni egy férfinak, meg ami ezzel jár.

Kia zavartan pillant fel, igazán nem is tudja, hogy mit mondjon.

— Szerep? — ismétli végül. — Nem egészen értelek. Nem vagy te színész!

Ulla elneveti magát, nem is próbálja palástolni a nevetést.

— Nos, az utóbbi évben elkezdtem tanulni.

Kia egyre nagyobb csodálkozással bámul rá.

— Tanulni? Szóval már nem az adóhivatalban dolgozol?

— Csak félállásban. Belefogtam az esti gimnáziumba.

— Esti gimnáziumba? Mi a csudát akarsz vele?

— Hát igen. Komolyan még nem tudok mit mondani. Lehet, hogy egyetemre megyek, talán beiratkozom az újságíró-főiskolára. Tudod, hogy mindig is érdekelt az írás. Majd meglátom. Mindenesetre ez jó alap lesz. A tudás sosem árt.

— Hamarosan professzor leszel — mondja Kia kissé kesernyésen.

Ulla nem vesz tudomást erről a kis tűszúrásról.

— És te nem akarsz elkezdeni valami esti tanfolyamot? Mindenképpen hasznos lenne. És mindig jó, ha az ember például tud egy nyelvet...

— Nyilván megérted, hogy nem is menne. Csak esténként lehetek együtt Sixtennel.

— Hetente egy este azért még kibírja nélküled?

— Persze hogy ki! De nekem nincs kedvem. Azt hiszem, az asszonynak otthon a helye. Nem mehet csak úgy el, nem futkoshat összeviszsza. A gyereket akkor óvodába kell adni, meg minden egyéb. Ennek aztán züllés, ital és kábítószer a vége.

Ulla nem szól semmit. Tölt magának még egy csésze kávét. A kávé halvány, még langyos.

— Bárcsak eszedbe jutna, korábban mennyi remek dolgot csináltunk együtt! — mondja hirtelen.

— Az iskolában! Szombatonként! Meg ünnepnapokon!

— Igen — de Kia hangjában nincs semmi lelkesedés.

— Emlékszel, amikor stoppal elmentünk Gávléhez? — folytatja Ulla. — És találkoztunk azokkal az östervålai srácokkal?

Nevet, ahogy mindezt felidézi. Kia azonban nagyon is zavartnak látszik.

— Bizony, nem voltunk valami okosak azokban az időkben, sőt inkább buták és felelőtlenek.

Ulla felhagy a nevetéssel.

— Buták? Azt hiszem, nagyon is klassz volt minden.

— Éretlenül és felelőtlenül viselkedtünk. Az ember szinte szégyeli magát, így utólag. Mi mindent csináltunk!

Ulla csodálkozva mered rá, a kuncogást azonban nem tudja visszatartani, ott bujkál az orra körül.

— De hát ez volt benne a klassz! És az izgalmas!

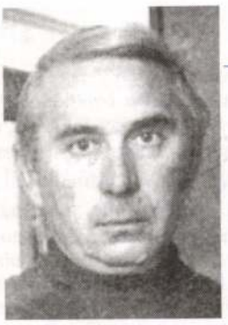
— Mindenesetre ma már éretlen dolognak tartom — válaszolja határozottan Kia, és felhörpinti az utolsó korty teát is. Ulla rágyújt egy cigarettára, megkínálja Kiát is, de ő fejével nemet int. Ulla jól megszívja a cigarettát, a füstöt felfelé fújja.

— Nem is sejted, hogy milyen szép szabadságom volt — mondja Kia hirtelen lelkesedéssel. Sixten vett nekünk egy víkendházat Härjedalenben. Ez aztán a bőkezűség, gondold csak el! Két udvar. Kilátás a tó fölött a hegyekre. A barátaink is kijöttek, hogy meglátogassanak minket. Halászgattunk, beszélgettünk, szóval nagyon szép volt. És még meg is hívtak bennünket...

— Miből tudtátok ezt kihozni? Előléptették Sixtent?

— Ahogy mondod. Most osztályvezető. A főnök jobbkeze. Legalábbis a gyakorlatban. Meglehetősen jól keres, persze az állandó drágaság mindent fölemészt. De azért marad is valamicske. A há-





# Múlt nélkül

A község polgármestere azzal az ötlettel állt a testület elé, hogy hívnák össze a faluból elszármazott, időközben elhíresült embereket egy baráti beszélgetésre. Kitűnő ötlet, vélték a képviselők, kitűnő ötlet, mondták a meghívottak a telefonba, mert ugyan mindenki meghívót kapott, a biztonság kedvéért, akit lehetett, telefonon is felhívtak, nem bízva a viszontválasz körülményes, személytelen változatában, így elérték, hogy jószerivel mindenki a részvételéről biztosította az ügyintézőt. A falu nem gazdag, nem is volt az soha, természetesen az érintettek első gondolata a büszkeség mellett az volt, hogy a falu valamiféle segítséget, támogatást vár, jó értelemben vett lobbizásra van szüksége, netán eladósodott, mint annyi más település e hazában, és ebben a helyzetben egyféle kedvezőbb elbírálást remél keresztülvinni a meghívottak rokonszenve, esetleg közreműködése által.

Megjelent majdnem mindenki, aki számít, a meghívottak életkorban közel húszévnyire különböztek egymástól, ott volt a tanító, az is akit tanított, a pap, az orvossá lett orvosgyerek, egy európai intézmény diplomatája, vállalkozó, ügyvéd, médiaszakember, politikus, és persze a hely képviselete. Az ilyen és hasonló találkozások egy kicsit mindig megrendítőek, nehéz megszabadulni az érzelmektől, és attól a gondolattól, ami valamikor elvitte innen az embert, mikor valószínűleg senki nem gondolt rá, hogy faluja egykor majd ünnepeltként várja vissza. A más-más korokban eltávozott emberek legfőbb indítéka nyilvánvalóan mindig is az lehetett, hogy innen el. Faluról. Ebből a faluból. Valaki elmondta, úgy szállt fel annak idején a vonatra, hogy ide többé be nem teszi a lábát, most pedig itt vagyok, magyarázta, és fogalmam sincs, hogy kellene viselkedni. Aztán volt bemutatkozás, a jelenlevők zöme nem is ismerte egymást, a polgármester előadásából kirajzolódott a község jelenlegi állapota, mint kiderült, szó sincs csődről, nagyon tisztességesen gazdálkodnak, persze, kellene több is, terepjáró gépkocsi például az orvosoknak, hogy ne a beteg vigye be a hátán a doktor urat a sárban a házig, jó lenne egy önálló rendőrőrs, annak felszerelés, addig is megalakították a polgárőrséget, mert elszaporodtak az egyelőre kisebb minősítésű bűnesetek, kellene egy középfokú tanintézet, hogy aki tanulni vágyik, ne kényszerüljön családot bontani, és egy sor csupa gyakorlatias, józan igény, egy halmozottan rossz adottságú település semmiképp sem maximalista elvárásai egy nagyváros sorvasztó közelségében.

Szóba került a legfontosabb is: a helység város szeretne lenni, hiszen ha elnyeri ezt a kegyet, lényegesen nagyobb összegű juttatásban részesül abból a közös költségvetésből, ami a megkülönböztetés nélkül mindenhonnan beszedett adókból áll össze, tehát jó dolog. Lehetne fejleszteni, építeni ezt-azt. És a várossá váláshoz tulajdonképpen már minden megvan, sőt, fürge elmék kutatják a falu múltját, kevés sikerrel. A falunak ugyanis szinte nincs múltja, pontosabban van, de nem olyan. Jobbágyfalu volt, dúlta tatár, török, német, orosz, de ebben nincs semmi rendkívüli, errefelé mindenki csak dúlt, fosztogatott. A községben gyakorlatilag nincsenek műemlékek, nem folynak régészeti feltárások, feltehetően az eredménytelenség biztos tudatában, itt nem voltak jelentős csaták, királyok sem fordultak meg, a természet is meglehetősen mostohán bánt a településsel: sem hegyek, sem víz, a puszta is messze van, és egyáltalán minden. A polgármester a célok között megemlítette, hogy kellene egy Petőfi- vagy Kossuth-szobor, hogy a falu az ünnepeinkről méltó módon emlékezhessen meg, ahhoz egy tér kialakítása válik majd szükségessé, nem valaki nagy művész alkotására gondolnak, hangsúlyozta, és ebben a kifejezésben mindjárt beleértette minden jelenlevő, egy olyan Petőfi, Kossuth kellene, amiről, akiről látszik is, hogy az.

Az ott levő elszármazottak feltehetően láttak már jó néhány szobrot nagyjainkról, és ez volt az egyik pont, ahol zajos egyetértés fejezte ki a rokonszenvet, és azt, mennyire fontosak a jelképek egy bizonyos hagyományos gondolatmenet szerint. Valóban, márciusról emlékezni, történelmi eseményekről, úgy él a tudatunkban, hogy valaki egy műalkotás előtt, mellett, alatt beszél, aztán koszorúk, kisebb-nagyobb zászlók lobognak a szélben, majd lehet hazamenni. Vagy állni a csata, koronázás, trónfosztás, hatalmi vagy törzsi jelképeinél, helyszíneken, áthatva annak szellemétől, a valamikori esemény kisugárzásában, mikről lehet ünnepi dolgozatot írni, színjátékot rögtönözni gyerekeink buzgó előadásában, hogy a tűzijáték pazar rítusáról már ne is beszéljünk. Az egykori jobbágyok, zsellérek, vándorló napszámosok szorgos, sokat bíró és sokat tűrő népe itt valószínű nem is álmodik nagy formátumú ünneplésekről. Egy szobor azért jó volna. Nem egy világhírű művész örökbecsű alkotására gondolnak, hiszen ennek a szobornak szinte gyakorlati funkciója, mondhatnánk hasznossága lenne mindjárt a terepjáró gépkocsi, a járdák, csatorna, telefon mellett, velük együtt, az lenne a dolga, hogy alkalmanként együtt ünnepelhessen a falu népe, egy kicsit gazdagodva önérzetében, divatosabb szóval élve: identitásában, hogy aztán menjen mindenki, végezze a dolgát, mint évszázadok óta mindig, csupa hétköznapokban. Erre áldozna is a falu, a lehetőségeihez mérten persze, és nehéz volt abban a pillanatban nem arra gondolni, hogy talán egy használt szobor is megtenné, olyan, ami máshol már nem kell, vagy van másik, jobb, szebb, értékesebb, vagy egyszerűen csak nélkülözni tudják.

Tavaly már megpályázták ezt a várossá válás dolgot, de az Elnök úr nem írta alá, mindenesetre az idén újabb pályázatot nyújtottak be, hátha. Egyszer sikerülni fog, úgy tudják más városoknál is két-három évig tartott. Jelentős történelmi múltat továbbra sem tudnak produkálni, de talán szert tesznek egy szoborra, és rendben lesz minden.

**TAR SÁNDOR**

# KRITIKA


*Köves András—Szamuely László:* Élbolyban – haladunk? ..... 2

*Lengyel László:* A konszolidáció választása ..... 6

A mór megtette kötelességét
Beszélgetés *Spiró Györggyel*
(Az interjút készítette: *Kovács Dezső*) ..... 11

*Heller Ágnes:* A boldogság hamis kék madara
(Fordította: *Stébel Éva*) ..... 14

*Pór Edit:* Amit lehet, vegyünk el, amit muszáj, engedjünk tovább ..... 18

*Radnóti Sándor:* Aczél György – közelről ..... 22

*Szabolcsi Miklós:* Ami szétporladt és ami megmarad 23

*Vámos Tibor:* Kor, kortársak, történész és Aczél .... 24

*Almási Miklós:* Ha én gazdag lennék ..... 27

Szkülla és Kharübdisz között kell hajóznunk
Beszélgetés *Tardos Mártonnal*
(Az interjút készítette: *Bossányi Katalin*) ..... 29

*Kis János:* Reform és forradalom közt – I.
(Fordította: *Rakovszky Zsuzsa*) ..... 32

*

Jean Baudrillard: Amerika (*Bazsányi Sándor*) ..... 42

Krasznai Zoltán: A birodalom romjain
(*Demszky Gábor*) ..... 43

Bozóki András: Magyar panoptikum (*Seres László*) . 43

George Tabori: Mein Kampf (*Kállai Katalin*) ..... 44

Stúdió K (*Götz Eszter*) ..... 45

Legány Dénes (*Hollós Máté*) ..... 46

Miért fest az író? (*Kováts Albert*) ..... 46

*Tar Sándor:* Múlt nélkül ..... 48



**TÁRSADALOMELMÉLETI ÉS KULTURÁLIS LAP**

**Megjelenik havonta**

**Főszerkesztő: BALOGH ERNŐ**

**Főszerkesztő-helyettes: VÖRÖS T. KÁROLY**

**Rovatvezetők:**
**BOROS GÉZA, JÓZSA ÁGNES,**
**KOVÁCS DEZSŐ, MÁTYÁS GYŐZŐ**

**Szerkesztőségi titkár: NÓTI ÉVA**

**Kiadja a**
**NÉPSZABADSÁG RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**

**Felelős kiadó: LENGYEL L. LÁSZLÓ**
**ügyvezető igazgató**

**Szerkesztőség és kiadóhivatal:**
**1034 Budapest, Bécsi út 122–124.**
**Telefon: 250-1680/128-, 129-, 130-as mellék**

**Terjeszti a Magyar Posta.**
**Előfizethető bármely hírlapkézbesítő hivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR)**
**Budapest XIII., Lehel u. 10/A 1900 közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra.**
**Előfizetési díj: negyed évre: 294 Ft, fél évre: 588 Ft, egy évre: 1176 Ft.**

**ISSN 0324–77–75**

**Szedte a Népszabadság Fényszedő Kft.**
**Számítógépes tervezés: KAMONDI SÁNDOR**
**Nyomta: Szikra Lapnyomda Rt.**
**(97-0382)**



talhattuk meg „a fiatal festőt", „a fejlődés lépcsőit". Noha a kiállított anyag nyilván több év termése, teljesen egységes képet mutat. (Mármint az egészséges egységnek azt a képét, amikor a festményeknek van egyéniségük, nem egymás egyhangú variációi.) Mindez alkalmas lehetne tudós művészettörténészek megzavarására. Ráadásul még egy igen fontos, és az összképet meghatározó mozzanat. Horgas Béla képei a klasszikus avantgárd, elsősorban Klee igézetében fogantak. Ha helyes a kifejezés. Mert ha a festő mondjuk 30 éves és nem festő író, hanem festő festő, akkor nem kétséges, teljesítménye a posztmodern (a transzavantgárd?) különös egyéni változataként lehetne ünneplendő. „A művész visszanyúl a modern festészet forrásaihoz, hogy az évezred végének megfáradt, kiüresedett formáit a korai avantgárd friss szellemével és optimizmusával töltse meg." Vagy: „A művész posztmodern szellemisége adekvát kifejezését ezúttal az első világháború körüli konstruktív expresszionizmus revitalizációjában találja meg."

Valójában Horgas mint „szakmán kívüli" nem érzi magára nézve kötelezőnek a legújabb művészi törekvések követését, a friss tendenciákhoz való igazodást. Horgas „örömfestő", aki szakmai meggondolásoktól és karrierambíciótól nem befolyásolva, a maga kedvtelésére fest. Ismét csak *a csinálás* örömét kell említeni, amit anyaggal, eszközzel, tárgyformálással közeli viszonyt nem ápoló ember nem ismerhet, s amelyet a rangos kézműves kisipar kihalásával hovatovább csak a képző- és iparművészet tart életben. Horgas nem is akarja eltagadni, hogy rajong Klee-ért. Örül, ha más Klee-hívek az ő művein keresztül lelik kedvüket, a „dülöngélő mértan" klee-i világában. Mert nem a „teljes Klee" inspirálja a festőt, hanem egy játékos, 1919–20 tájára szűkített mester. A közvetlen hatást ugyan nehéz lenne apróra kimutatni. (Kivétel talán a *Ráfestés az R villára,* bár az is inkább *hommage*). Ez inkább a kiállítás egészéből, a művész festői alapfelfogásából és színvilágából tűnik elő. A képek intimitásából, hangsúlyos személyességéből, a finom apró részletek fontosságából. Abból, ahogyan a képmezőt a szabadon tologatható képelemek játéktereként értelmezi, a formák képi szerepét civil funkciójuk elé helyezi, ahogyan az esetek többségében valamely színprobléma megoldásának rendeli alá a kicsiny kompozíciót. (Ragyogóak a színek. Horgas kiváló kolorista.) Általában véve a folyékonyan beszélt képi nyelv biztos és árnyalt használata lep meg, a mesterség alapos ismerete, a felületet élénkítő eszközök, az itatás, kaparás, idegen anyagok vagy a lazúrozás szakavatott alkalmazása.

Két mozzanat azonban eredetivé és egyéni teljesítménnyé is emeli ezt a festészetet. Az egyik *a ráírás.* Betűk, szövegek mint képelemek: amúgy szintén a klasszikus avantgárd eszköztárából valók. De Horgas ráírt, ráfestett, beleírt és belekarcolt szövegei túlmutatnak a dekoratív és a hangulatkeltő szándékon. Voltaképpen *a festő verbális megnyilvánulásai.* Az író és a festő megmutatkozásának együttes dokumentumai, egy kétműfajú „összművészet" formái. Az írás magától értetődő természetességgel jelenik meg a képeken, tolakodás nélkül, s mégis kellő hangsúllyal. A ráírás, átírás, újraírás mint alkotásmód egyébként elsősorban íróként foglalkoztatja az utóbbi években. Sejthetően közel jár ahhoz, hogy képi formákat alkalmazzon a verseiben. (Érdekes, hogy a *Ráírás* című kötete, melyben „tépett és ragasztott képek és versek" vannak, kép és írás közelítésében, egyneműsítésében kevésbé látszik sikeresnek. Inkább csak igényes könyvművészet, illusztráció-kísérlet.) Kölcsönhatás, áttűnés, „gondolatátvitel" van Horgas műfajai közt. Történeteit gyakran „megfesti". Ez viszont nem illusztrálás, hanem az írott szöveg képi továbbgondolása. Az ecset kalandjai pedig a meséhez tudnak új motívumokkal szolgálni. Mozog, kígyózik előre mindannyiunk Nagy Története, s benne néhol párhuzamosan, máskor egymást keresztezve vagy megelőzve, egymás tetejébe mászva, vagy a másikat félretaszítva Horgas Béla szó- és képtörténete. Legutóbbi kötetének címe után *Papírkígyó*nak nevezhetnénk ezt a folyamatot. Hiszen a kettő egy, ugyanannak a játékosan villódzó szellemnek kétféle (kétfelé) villódzása. A kiállítás arról tanúskodik, hogy ebben a vibráló élet-játékban a festészet egyenrangú szereplő.

Még inkább alátámasztja ezt *a tépés* hangsúlyos szerepe. A kiállításon nagy teret foglaltak el a tépett szélű képek. Horgas régebbi, papírra festett képeinek egy részét, leküzdve belső ellenállását, öncsonkító módon körbetépkedte, majd háttérként-paszpartuként szolgáló lapokra ragasztotta. Nem ismertük az „eredetiket", ám teljesen biztos, hogy izgalmasabb képi jelenségek keletkeztek így, melyek a kollázs és a dekollázs ismérveiből egyaránt viselnek magukon vonásokat. „...széttördeli vagy megragasztja álmát?" - kérdezi a költő Horgas a festő Horgasra mutatva. Paradox módon (*a dekollázs* paradoxona) a rombolás gesztusával többletet hoz létre a korábbihoz képest. Vagyis szét is tördel, meg is ragaszt. A rongálás-rombolás gesztusa, a töredék mint jelenkori alapélmény, utalás *az idő* pusztító-csonkító szerepére – ez mind része a hatásnak. Horgas az elmúlás érzékeltetésének, az emlékezésnek fontos eszközére talált. A klasszikus modern képi nyelv a körültépés gesztusától egy csapásra szimbiózisba kényszerült a ma kifejezőeszközével, az avantgárd optimizmusa a századvég borús tapasztalataival. (Ha van posztmodern, akkor gyaníthatjuk, hogy ez tényleg az.) De nemcsak az eredmény, hanem maga a cselekvés, „a tépés csinálása" is fontos. „...csak helyben vagyis fejben csak a járás / lábon avagy kézen mintha képen / derengne a lépés tettlegesen tépés..." – írja *A tépéscsináló* című versében. Itt éppen az írás erejével elégedetlen, a képzőművészeti formáláshoz mint kielégülést nyújtó tetthez forduló lélek mutatkozik meg. A többször is említett „csinálás öröme" szélesebb értelmet nyer: *a körülmények, a viszonyok,* által korlátozott ember tettvágya keresi a kielégülést a képzőművészetben. S mintha a műnemek közötti egymást erősítő áthallás és átszikrázás ismétlődnék meg a Klee-nosztalgia és a *tépés* ütközésében. Ez a belső dúlás és vajúdás végül is merőben mai, fájdalmasan időszerű pokoljáró művészetet segít a világra. Ezért fest az író.

**KOVÁTS ALBERT**


Lapunk támogatói

Soros Alapítvány
Nemzeti Kulturális Alap
Szabad Sajtó Alapítvány
József Attila Alapítvány
MHB Sajtóalapítvány
Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság
KOPINT-DATORG
Konjunktúra Kutatási Alapítvány
EGIS Gyógyszergyár Rt.
és magánszemélyek




Májusi számunk 3. oldalán Bródy András: *Gertrúd, Gyuri bácsi és Ferkó* című cikkében Jánossy Ferenc képe helyett Jánossy Lajosét közöltük. A tévedésért a hozzátartozók és olvasóink elnézését kérjük!

bugyborékoló felület e hangsúlyos jelen-kritika után lelappad, a kiürült rendszerek ismét átveszik az irányítást.

**GÖTZ ESZTER**

## ZENE

### *Intráda*
### *Pályakezdő zeneszerzők arcképe*

**Legányi Dénes**

Tartsunk képzeletbeli közvélemény-kutatást: ki milyennek képzelné a zeneszerzőt? „Az utca embere" alkalmasint a filmeken megjelenített figurát idézné maga elé, a padlásszobában húrok közé csapó zsenit, a meg nem értettet, akiről persze mi már tudjuk, hogy ujjai alól a jövő zenéje pereg ki. Talán akadna, aki a zongorából felszárnyaló hangokat slágereknek hallaná, a komponistát pedig mindenki lelkéből szólónak, s mindenkiét meg is pendítőnek szeretné ábrázolni. Meglehet, a századunk szellem-bugyraiba mélyebben alámerültek viszont papíron számítgató, „tiszta fejű", a lélek romantikáját mereven elutasító „mérnököt" vázolnának, talán el is hagynák a képről a zongorát, hisz mit neki, ha van számítógépe vagy legalább logarléce...

A világban ma induló zeneszerzők a korábbi évtizedekhez képest kevésbé „logarlécesek", inkább a szép hangzás, a hagyományból aktualizálható forma-, dallam- és harmóniavilág inspirációja alatt állnak. Legányi (ejtsd: *legáni*) Dénes különös helyet foglal el közöttük. Hiszen a hangnemiséghez (tonalitáshoz) való visszatalálás a neo- és retro-irányzatok képviselőinél általában nosztalgikusan történik. Vagy elkendőzik, esetleg idézetek jelmezébe bújtatják a múlt felé való karnyújtást, vagy éppen kihangsúlyozzák a vissza- (előre-) lépést: 80–100 évvel ezelőtti mesterek hangvételét és fordulatait illesztik azokéval mégsem összetéveszthető zenéjükbe. Legányi egyik utat sem követi. Őt a zongora mellett képzelhetjük el, amint saját játéka folyik át, nemesedik leírt kompozícióvá. Legányiból – csakugyan mondhatjuk – árad a zene, s azt csak a szakmai tudás tartja mederben, esztétikai vagy zenén kívüli koncepciók nem terelik különféle irányokba. Hangja természetes, a letét mindig hangszerszerű, az előadó tehát szívesen száll szembe az esetleges technikai nehézségekkel. Legányi mint nemcsak saját, hanem mások zongoraműveinek is tolmácsolója ügyel az előadói feladatok ésszerű és gyakorlatias keretek között tartására.

Kompozíciói a pódiumon kívül zeneszerző versenyeken is sikert aratnak. A komponisták élete nincs oly kiszolgáltatottan versenyekhez kötve, mint az előadóművészeké, de Legányi Dénesnek akkor sem volna nehéz sora, ha a szerzői pályakezdés versenyfüggő lenne. A legújabb trófea az idén februári Musica Mundi Zeneszerző Versenyen *Három gyermekkar*ával nyert díj, amely immár a tizenhatodik a hazai és nemzetközi elismerések között. (Bemutatója a neves Riva del Garda-i kórusfesztiválon esedékes.) Nem egy alkalommal – például 1993-ban és 1995-ben a Liberális Szegedért Alapítvány pályázatán, 1994-ben a IV. Európai Ifjúsági Zenei Fesztivál zeneszerző versenyén, a KÓTA tavalyi Ünnepek zenéje megmérettetésén egyszerre több díjjal, több helyezéssel is jutalmazták.

A most 32 éves szerző három diplomával zsebében járja a világot. A zeneszerzésen kívül ugyanis nemcsak a legfelső fokú zenetanári oklevelet szerezte meg – mint mindannyian, akik a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola kompozíciós szakán végeztünk –, hanem a zongoraművészit és -tanárit is. 1983 óta utazza be Európát, Amerikát és Ázsiát vendégtanárként és előadóként. Itthon is gyakorló zenepedagógus: a mind jelentékenyebb Weiner Leó Zeneművészeti Szakközépiskolának 1993-tól 96-ig igazgatóhelyettese, ma zeneszerzés és kamarazene tanszakvezetője. Sokirányú érdeklődése és tehetsége bizonyára a szülői házból fakad: édesapja a nagy hírű Legányi Dezső zenetörténész, édesanyja Hegyi Erzsébet, zenei nevelésünk országhatárokon túl is ismert kiválósága.

Az avantgardistáknál jövőt jósolni könnyű. Többségük idősebb korára lehiggad. Ha mégsem, fenegyerek marad, őszen is lobogó hajú örökifjú. Legányi jövője talány. Lehet, hogy idős korára vad újító válik belőle? Nem hihetjük komolyan. Vajon mennyit változik majd a stílusa? Távolodnak-e valaha a leírt hangok az improvizáltaktól, az alkotó a muzsikustól?

Várjuk az évek, a szerzői invenció válaszát.

**HOLLÓS MÁTÉ**

## KÉPZŐMŰVÉSZET

### *Miért fest az író?*

*„...halljuk mi ez a kiállítás*
*a tépéscsináló sebre szert szerez*
*vagy vakonszülő szörnyeket nemz?"*

Az író, ha *Horgas Béla*nak hívják, többféle okból fest. Úgymint: *a)* Mert festeni jó. *b)* Mert festőnek készült valamikor. *c)* Az író, aki végül is nem lett festő (mert író lett), könnyebben fest, mint egy festő, aki festő lett. Tudniillik a festő, amikor fest, a festőművész-társadalom leendő véleményére gondol, és óriási szakmai felelősséget érez. Nyomasztja a teljes művészettörténet. Úgy gondolja, hogy egy festő nem festhet akármit (akárhogy). (Nem biztos, hogy igaza van.) *d)* Az író viszont, aki író lett, de szeret festeni, úgy gondolja, hogy akármit (akárhogy) festhet. (Valószínűleg igaza van.) Mert mint szakmán kívülinek, nem jut eszébe a festők véleményére gondolni. (Az írók véleményére lehet, hogy gondol, de az nem baj.)

A félreértések elkerülése végett: az „akármit" és az „akárhogy" szavak mögött komoly művészettörténeti és művészetelméleti fogalmak lappanganak. (Melyek feltárására itt most nincs terünk.) Vagyis és természetesen nem a minőség, a művészi érték mellőzésére célzunk itt, mert úgy gondoljuk, hogy rosszul, alacsony szinten festeni nem-festőknek, íróknak sem illendő. (Illetve ha erre vonatkozólag mégis leküzdhetetlen belső kényszert éreznek, akkor az eredményt föltétlenül tartsák családi körben.) Tehát a jelen meglepetést okozó esetben (lásd alább) magától értetődő, hogy az író festői tevékenységének eredménye teret kapott a *Budapesti Városvédő Egyesület* Eötvös utcai helyiségében. (Amely igen alkalmas kiállítóhely – ez is meglepetés.)

De lássuk tovább: *e)* A festésnek előnye, hogy azonnali kézzelfogható eredményt hoz, szemben az írással. Tudjuk, az író csak akkor érzi befejezettnek, teljesnek a művét, ha könyv formában veheti kézbe. Ez pedig sok idővel és különféle bonyodalmakkal jár. A festő (a festő író) viszont tárgyat formál a tulajdon két kezével. Hatalmában áll az anyagot tetszés szerint alakítania. A végleges forma az utolsónak ítélt gesztusa nyomán születik meg. Az eredmény azonnal megszemlélhető, megtapintható. Ez sajátságos örömérzés okozója lehet, kivált, ha az alkotó belső képe és az eredmény egybevág. Ez az öröm gyakran előrevetül munka közben, erre mondja a festő (a festő író), hogy festeni jó (lásd *a)* pont).

Ha meggondoljuk, igazából nem méltányos dolog a festő író író voltát felemlegetni. Valaki fest, mindegy, kicsoda, kiállítja: nézzük meg, mire is jutott. Ám nehéz eltekinteni attól, hogy az alkotó, akit eleddig íróként ismertünk és kedveltünk, most „teljes festői vértezetben" lép elénk. Hatvanévesen ez az első kiállítása. Nem tapasz-


**Előfizetőknek számonként 98 Ft**

**MEGRENDELŐLAP**

Megrendelem a KRITIKA című lapot ..... pld-ban, az alábbi címre:

Megrendelő neve: .....

Címe (város, kerület): .....

(utca, tér, ltp): .....

(emelet, ajtó): ..... irányítószám: .....

Előfizetési díj egy évre: 1176 Ft
fél évre: 588 Ft
negyed évre: 294 Ft

Az előfizetési díjat a részemre küldendő átutalási postautalványon egyenlítem ki.

.....
aláírás

A megrendelőlapot borítékban, bérmentesítve az alábbi címre kérjük feladni:
Hírlap-előfizetési és Lapellátási Iroda – 1900 Budapest, Lehel u. 10/A



az halott, amelyik ember, az vegetáriánus." A falfirka eme szép példánya pillanatnyi létünk boldog felszabadultságát hirdeti. Mégpedig azzal, hogy figyelmen kívül hagyja a vágóhíd kifejezés e században kialakult gazdag jelentésárnyalatait.

(A falfirkát az üzlet időközben leragasztatta.)

**KÁLLAI KATALIN**

## *Stúdió K*

A magyar alternatív színházi élet meghatározó eleme már több évtizede. A hetvenes évek kiugró sikerei, a nyolcvanas években raktárpincékben játszott előadások, a legendás Woyzeck-előadás, a sokszori átalakulás, a tagok szinte teljes kicserélődése után is ugyanaz, ami mindig volt: Stúdió „K". Gondolkodó és gondolkodásra késztető színház, egy kivételes szenzibilitású művész, Fodor Tamás köré szerveződött műhely. Intézménnyé lett kérdőjel a megmerevedett formák, a megszokott kis hazugságok állóvizében. A Stúdió K valahogyan mindig akkor jelentkezik erőteljesebben, amikor túl nagyra nő a felhalmozódott közhazugságok mértéke.

Jelenlegi formájában 1996 elején indult be, egy ferencvárosi pincében, fekete falak és fűtéscsövek között, alig ötven férőhellyel, színpadként működő, mélyített fekete tér körül. Mindössze ketten vannak itt ma is a legelső Stúdió K tagjai közül. A többieket, a profi színház berkeitől és patentjeitől mentes tehetséges fiatalokat, jórészt Fodor maga kereste-találta. Együttesük a mai szóhasználat értelmében nem egyszerűen színházi csapat: értelmiségi klubként működik, a műsoron tartott négy előadáson túl a legkülönfélébb programokat csinálják, általában együtt. Komolyzene, dzsessz, filmvetítések, vizuális műhely a gyerekeknek, teaház-performance-ok, legújabban Lepkeháló címmel kéthetente közös Internet-járást, egy-egy témában szellemi szörftúrát ajánlanak. A kínálat rendkívül heterogén. Egy valami azonban egyben tartja mindezeket a színházon kívüli műfajokat a színi előadásokkal: mindegyik a kommunikáció egy-egy alapsémáját járja körül.

Ugyanakkor, ha a '90-es évek Stúdió K-jában egy élet- és közösségformát látunk, nem távolodunk el a színpadi jelenlét kérdéskörétől. Fodorék hitvallása szerint a színészlét e kapcsolódási pontok nélkül gettóélet, semmilyen köze nincs a valósághoz, és ez ma, ahogyan mindig, megengedhetetlen. Ezek a programok tehát részben a színészmesterség gyakorlati oldalát egészítik ki, de a közönség részvételével együtt. A kommunikáció csiszolása mindkét oldal befogadói és kifejezési lehetőségeit, az igazság felismerésének képességét fejleszti. A kibernetika ezt interaktivitásnak nevezi – Fodorék igazi színháznak.

Ionesco-, Csáth Géza- és Grimm-előadások után a műhelymunka legfrissebb eredményét nemrég mutatta be a társulat. A *Caspar Hauser* Jacob Wassermann regényéből profán passióvá lett, feszes, jó ritmusú, stílusváltásaiban arányos előadás. Caspar Hauser 19. századi történetében a polgárságra bilincsként rázáruló polgári rend utolsó kiútja jelenik meg. A fiatalember, aki titokzatos származásával mint a felvilágosodás ideális vadembere egyszer csak megjelenik egy nyugodt városkában, senki és semmi, a polgári értékeket létével tagadó „csak"-ember, érzékeny pontot érint. Azonossága nem lévén, a többiekére kérdez rá, és a szembesítésben a korábbi szilárd értékek megdőlnek. Merthogy a fiú nemcsak megtanul beszélni, de érzékeli is a szavak és a valóság közötti anomáliákat, és a társadalom kommunikációs rejtvényeit állati ösztöneivel életveszélyes csapdának fogja föl. A csak önmagához tartozó, önmagával azonos és választásaiban abszolút szabad Caspar Hauser életképtelen a polgári világban. És viszont: a megállapodott struktúrában működő társadalom a természetes élet, tiszta lét fogalmával nem tud mit kezdeni.

Fodorék előadása az alapjában romantikus szituációt modern, ezredvégi misztériumba ülteti. Finom, leplezett eszközökkel megfordítja realizmus és teatralitás értelmezési tartományát, és így a valóságot pontosabban jeleníti meg az unott műkedvelők által elpróbált húsvéti élőkép vagy Caspar naplóbejegyzései a kerti virágokról, mint a társasági jelenetek és a Caspar körül bonyolódó pszeudokrimi. A szereplők jelenléte erős, ugyanakkor nagyon fegyelmezett, senki sem lép ki a maga jól megformált stíluskarakteréből, a filmszerűen pontos váltások sorából. A játéktér és a nézőtér egysége, az a tény, hogy a színészek a nézők mellől állnak föl, amikor sor kerül a jelenetükre, vagyis a minden értelemben közös jelenlét, csakis így működik. Különösen jó a Káplár szerepében *Novák Géza Máté*, a Doktorében *Rácz Attila* és a régi Stúdió K-ból már ismert *Illés Edit* Ladyje. A Caspar Hausert alakító *Tzafetás Roland* kivételes tehetségnek látszik. Zárt, eszköztelen, robbanással fenyegető visszafogott játéka rendkívül puritán, nem hoz semmilyen hagyományos színpadi megoldást. Testi megjelenésében is misztikus levegőt áraszt. Csontsovány figurája és szögletes arcában a sehová sem néző, égő szemek befelé dolgoznak. Mintha nem is akarna részt venni a kommunikáció bármely formájában: jelen van, de légüres teret kavar maga körül, némaságában provokál, és auráján a többi figura kívül reked. Csak a *Fodor Tamás* alakította Törvényszéki Elnök lát bele, nem érzelmek, előítéletek vagy titkokat leleplező tudás révén, hanem mint az egyetlen lény, aki megértette, milyen megtisztulási esélyt kínál ez a különös fiú a közösségnek, és összetört a felismert tudás súlya alatt. Nem véletlen, hogy sohasem találkoznak szemtől-szembe a darabban, ők ketten egyetlen dialógust sem váltanak.

A csupasz térben *Német Ilona* néhány kellékből és székekből álló díszlete maga is élőlényként funkcionál. A székek a Caspart körülvevő figurák megszemélyesített alteregói, állandó mozgásuk a cselekmény rejtett indulati szerkezetét követi. Rajtuk kívül csak egy hol börtönként, színjátéktérként, csapdaként és szobaként működő, falak nélküli paravánkeret játszik, és a színészek pasztell tónusa ellenére is agresszívnek ható korhű jelmeze. A tárgyak és anyagok a társadalomban élő ember bástyáiként támadólag lépnek föl a kívülről jövővel, az inkább állati vagy növényi, mintsem emberi közösséghez szokott fiúval szemben. De a gépezet tökéletesen működik, és egyszerűen megeszi, elfogyasztja az idegent. Caspar Hauser története egy harsány vásári komédia elő- és utójátéka közé szorul, az első egy szépen kidolgozott pantomimjátékkal az egyszeri történetet mindennapossá stilizálja, a zárójelenet marionettjében visszatérő eltávolodás ugyanezt a népi vigalmat egy megváltási kísérlet után is fenntartja. A fel-

Nappali ház
MŰVÉSZETI ÉS IRODALMI SZEMLE

HORGAS Péter



*A Szonda Ipsos előre jelezte Komáromi elsőségét*

# „Ne legyen újabb Kisbér"

**Mint arról már tegnapi számunkban is hírt adtunk: eredménytelen volt az időközi országgyűlésiképviselő-választás első fordulója Bács-Kiskun megye 4. számú választókerületében, ahol a közelmúltban elhunyt Faddi József (FKGP) mandátumáért nyolc jelölt igyekezett elnyerni a szavazatokat.**

A hivatalos végeredmény szerint a 45 717 választásra jogosult polgár közül 9991 ment el szavazni, de csak 9822-en adtak le érvényes voksot. Ez 21,8, illetve 21,4 százalék. Az első fordulóban a legtöbb szavazatot *Komáromi István* (MSZP) kapta: 2414 szavazat, 24,5 százalék. A további sorrend: *Bernáth Balázs* (FKGP) 1648 szavazat, 16,8 százalék; *Kisjuhász József* (Fidesz—Vállalkozók Pártja) 1644 szavazat, 16,7 százalék; *Ablonczy Gábor* (KDNP) 1440 szavazat, 14,7 százalék; *Tóth András* (MDF) 1237 szavazat, 12,6 százalék; *Szatmári Ferenc* (Agrárszövetség) 704 szavazat, 7,2 százalék; *Halász Antal* (SZDSZ) 421 szavazat, 4,3 százalék; *Csegezy Béla* (független) 317 szavazat, 3,2 százalék.

Az eredmények egyébként igazolták a november 8-án lezárt előzetes közvélemény-kutatás több megállapítását. A Szonda Ipsos munkatársai pusztán annyiban „tévedtek", hogy — bár ők is biztosra vették az első forduló eredménytelenségét — a részvételt 30—35 százalékosra becsülték. Az adatokból azt is megállapították: azok között, akik biztosra mondták, hogy elmennek szavazni, s még érdemi választ is adtak a „kire" kérdésre, az első helyet Komáromi István foglalta el. A második helyre tették ezek alapján a Fidesz—Vállalkozók Pártja képviselőjelöltjét, a kisgazdákét viszont csak a negyedik helyre. Tóth András itt is az ötödik helyre szorult, míg az SZDSZ és az Agrárszövetség jelöltje „holtversenyben" volt a 6—7. helyért.

Már a hivatalos végeredmény ismeretében kérdeztük Komáromi Istvánt:

— *Hogyan értékeli az első fordulót?*

— Magasabb részvételi arányt vártam, arra azonban nem számítottam, hogy ilyen jó eredménnyel végzek az első fordulóban.

— *A következő két hétben, a második fordulóig mit tart legfontosabbnak a kampánya során?*

— Azt, hogy meggyőzzem az embereket: el kell menni szavazni azért, hogy a körzet ne maradjon képviselő nélkül, és hogy ne kerüljön olyan sokba a választás. Nem szabad egy második „Kisbért" eljátszani ezért a másfél évért, de nem is szabad magukra hagyni az embereket.

— *Legutóbb, a kampány idején Horn Gyula, az MSZP elnöke azt mondta: ha a második forduló is eredménytelen lesz, nincs értelme tovább folytatni. Ön is egyetért ezzel?*

— Magam is megdöbbentem ezen a véleményen. Ha a második forduló eredménytelen lesz is, akkor sem lépek vissza, mert ez a forduló is igazolta, hogy sem a választóimmal, sem pedig az engem támogató párttal szemben ezt nem szabad megtenni.

**Csoknyay Edit**

**Mit mondott Balsai Kecskeméten?**

# A guruló dollárok ügyében még nincs vádemelés

*„A felelős magyar kormány felelős miniszterétől elfogadhatatlan felelőtlenségnek számít az a kijelentés, amelyet Balsai István tett Horn Gyulával kapcsolatban a hét végén Kecskeméten"* — mondotta hétfőn az MSZP rendkívüli sajtótájékoztatóján *Szekeres Imre*, a párt ügyvezető alelnöke. Mint ismeretes, az igazságügyi tárca vezetője az MDF nőfórumának tanácskozásán kérdésre válaszolva kitért a guruló dollárok ügyére, mondván, az védelmi Alap fenntartásához Moszkvába. A küldeményeket a legnagyobb titoktartás övezte, amelyekről az MSZMP vezetői közül is csak kevesen tudtak. A párt a Magyar Nemzeti Banktól vásárolta a dollárt, amelyet a mindenkori budapesti szovjet nagykövetnek adtak át, és az ügyészség feltételezése szerint a pénz kiviteli engedély nélkül, a vámhatóság megkerülésével jutott ki az országból.

Mint mondotta, joggal vetődik fel a kérdés, ki tájékoztatta a minisztert, ha egyáltalán erről van szó, nem pedig arról, hogy Balsai befolyást akar gyakorolni az ügyészekre. A miniszter magatartását az MSZP alelnöke azért tartja jelzésértékűnek, mert világosan kitűnik belőle, mi lenne akkor, ha az ügyészség a már megfogalmazott szándék szerint valóban a kormány befolyása alá kerülne. Szekeres ezt követően kijelentette, várják

Györgyi Kálmán legfőbb ügyész azokat az információ-

**Váratlan FM-engedmények**

# Az állam kivonulása összeomláshoz vezetne

A *Társadalmi Agrárparlament* júniusban alakult 29 szervezet összefogásával, azzal a szándékkal, hogy politikától mentesen, a társadalom minden rétegét képviselve lépéseket tegyenek a mezőgazdaság és az élelmiszeripar összeomlásának elkerülése érdekében. Június óta — többszöri próbálkozás után — valójában csak hétfőn értek el meghatározó eredményeket a mozgalom képviselői, amikor is hat minisztérium képviselőivel tárgyaltak e kérdésekről.

Hangsúlyozták: legfontosabb devizaszerző ágazatunkról van szó, melynek helyzetét súlyosbítja, hogy a falusi népességből kerül ki a munkanélküliek 50 százaléka. A mezőgazdaságban több mint 40, az élelmiszeriparban 20 százalékkal csökkent 1991—92-ben a foglalkoztatottak létszáma. Előreláthatóan a jövő évben tovább folytatódik ez a tendencia. Az agrárparlament szóvivője, *Piros László*, az *Élelmiszerfeldolgozók Országos Szövetségének* főtitkára hangsúlyozta, olyan agrárjövővel értenek egyet, amely magántulajdonon alapul és szabályozott piaci viszonyok között működik, mert ez a rendszerváltásnak is alapfeltétele.

*Raskó György*, a *Földművelésügyi Minisztérium* közgazdasági államtitkára bejelentette: a tárgyalás során megállapodást kötöttek az agrárparlament képviselőivel olyan lépésekről, amelyek valóban kilendítik a mélypontról az ágazatot. Elsőként három közös albizottság kezd dolgozni, melyek december közepéig elkészítik javaslataikat.

Első helyre sorolták a piac védelmét, amelynek ugyan jogi feltételei már megvannak, de a végrehajtáshoz a hazai termelők és fogyasztók védelmében még meg kell keresni a lehetőségeket. A másik albizottság a munkanélküliség, illetve a munkahelyteremtés kérdésével foglalkozik. Az államtitkár szerint a szociális ügyek legjobb kezelési módja a piacképes árutermelés feltételeinek biztosítása. A kormányzat e tekintetben kész elfogadni az agrárparlament javaslatait. A harmadik bizottság az élelmiszertermelés finanszírozásának kérdését vizsgálja.

Nincs arról szó, hogy az agrárparlament ne értené meg a támogatások visszavonásának szükségességét, de az állam drasztikus kivonulása az ágazatok összeomlásához vezet. A kormány offenzív exportpolitikát kíván megvalósítani az élelmiszeriparban. Ehhez, mint az államtitkár mondta, olyan támogatást nem tudnak adni, mint Nyugaton, de nem zárkóznak el a versenyben legjobban szereplők segítésétől.

Az agrárparlament képviselői szerint alapvető változás történt az FM fogadókészségét illetően, ez kiderült a hétfői ülésen, amikor kemény vitával, de előrejutottak álláspontjaik elfogadtatásában.

**L. V.**

# Vasutassztrájk után

*(Folytatás az 1. oldalról)*

sztrájkban. Elenyésző volt azoknak a száma, akik nem támogatták az akciót. A munkabeszüntetés 250 ezer utast érintett. Bejelentette, újabb egyeztető megbeszélésekre csütörtökön kerül sor, s a szakszervezetek remélik, hogy a kormány — elkerülendő a decemberi kétnapos általános sztrájkot — ezúttal nagyobb rugalmasságot tanúsít.

*Péter Mihály*, a *Vasutasok Szakszervezetének* alelnöke szerint nem lehet cél a vasút visszafejlesztése. Szerinte maximum 6-10 millió forintról lehet szó, s *„ez sem kár, hanem csupán hátrány"*.

Kerényebben fogalmazott piaci helyzetben vannak, mert akit elbocsátanak, nem tudja szakképzettségét más területen maradéktalanul kamatoztatni. Ezt erősítette meg egyébként *dr. Végh Lajos*, az alkalmazottakat tömörítő érdekvédelmi szövetség képviselője is.

A szakszervezetek elismerik, hogy szükség van a MÁV átgondolt fejlesztésére, s ennek során szükség lehet elbocsátásokra is. Ám ennek feltételeit egy új kollektív szerződésben kell rögzíteni, csakúgy, mint a vasútnál végrehajtandó bérfejlesztés alapelveit is. Valamennyi szakszervezet cáfolta, hogy mereven ragaszkodnának a

a munkabeszüntetéshez a pénztárosok is csatlakoztak, tegnap pótdíj nélkül lehetett jegyet váltani a vonatokon a jegyvizsgálóknál. A Népszava információi szerint egyébként a rendszeresen vonattal utazók többsége vagy már jóval korábban igyekezett eljutni úticéljához, vagy megvárta a sztrájk után induló első vonatot. A főváros környékén járatokat közlekedtető Volánbusztól kapott tájékoztatás is megerősíti ezt, hiszen néhány távolsági járatot kivéve nem volt sokkal több utasuk, mint egy átlagos hétköznapon.

A szakszervezetek követeléséhez kapcsolódva a *Levegő Munkáscsoport* [illegible]

# Müllerre várva

*Németh Ákosnak* öt színdarabját ismerhetik azok, akik igényt tartanak a fiatal magyar drámaírók műveivel való ismeretségre. Mind az öt darab olvasható volt a *Színház* című folyóiratban, s színházban közülük eddig másfelet mutattak be. Ugyanis a *Madách Kamarában* összemixelték a *Lili Hofberget A Heidler-színház utolsó napjaival*, s Lili Hofberg címen színre vitték, a nagyközönség meglehetős közönyétől kísérve.

Németh Ákos első két alkotása egy képzeletbeli bécsi színházba kalauzolt el, a második világháború előestéjén. Következő műve, a *Vörös bál* a Tanácsköztársaság idejét és szereplőit idézi. Újabb két drámájával a szerző elérkezett a mába. Ezek egyikét tűzte most műsorra a *Kamra, Máté Gábor* rendezésében.

A *Müller táncosai* itt játszódik, rendszerváltott jelenünkben. Hősei fiatalok: egy tánccsoport tagjai, akiket vezetőjük otthagyott. (Az nem derül ki, hogy a tovalibbent főnök milyen erőt és értéket képvisel. Annak sincs nyoma, hogy e csoport *csapat* volt valaha.) A darab azt a folyamatot próbálja ábrázolni, ahogy a gazdátlanná vált együttes — és a tagság egyenként is — szétbomlik, elzüllik, leépül. A fokozatok nemigen érzékelhetők. A dráma voltaképp egy reménytelen várakozás története, mint *Beckettnél*. Müller nem jön, hogy célt és értelmet adjon az erkölcsileg és egzisztenciálisan elbizonytalanodott táncosoknak. A döntő történés — Müller távozása — már lezajlott, mielőtt a darab elkezdődött. Mint némely görög klasszikusnál vagy *Ibsennél*. A hősök cselekvésképtelenek, s bele vannak betonozva terméketlen emberi kapcsolataikba. Mint *Csehovnál*. Tehetetlenségükben egymást gyötrik, életüket kölcsönösen teszik egyre elviselhetetlenebbé. Mint *Strindbergnél* vagy *Osbornenál*. Németh Ákos létezésdrámát írt, de nem nélkülözi a cselekményt, a történéseket. Sőt. Lezajlik itt két véres gyilkosság meg egy kísérlet. A szereplők fogynak, mint a néző életkedve.

Máté Gábor szakszerűen nyomaszt; hatásosan rendez a kényelmetlen darabból kíméletlen színházat. A Kamra talán sose árasztott ilyen reménytelenül pinceszagot, mint most, amikor *Horgas Péter* koszlott átmeneti szállást rendezett be a Müller táncosainak. S itt vannak a *Katona József Színház* fiatal színészei, hogy a — tán csöppet — túlméretezett szereplőgárdát megelevenítsék. Többségüknek elnagyolt jellemrajzzal van dolga. *Bertalan Ági* a legtetszetősebb: elragadó infantilizmussal formál örök gyermekségre ítélt leányzót. *Söptei Andrea* szép kiborulásokkal tűnik ki, *Csapó Virág* fh. kellően közönséges. *Vasvári Emese* fh. egy-egy finom gesztussal talál pontos kifejezést arra, hogy hőse jobb sorsra érdemes. *Stohl András* magabiztosan domborítva lép a bűnözés útjára, *Lengyel Ferenc* viaszsínű arccal gyilkolász. *Takátsy Péter* fh. fiús bájjal adja a legártatlanabb szereplőt, *Rajkai Zoltán* fh. markáns alakításából viszont némiképp hiányzik a férfiúi vonzerő. *Soós Edit* egyetlen mondat köré drámát sűrít, *Szirtes Ági* pedig nagyfokú érzékenységgel formálja meg a leszbikus tánckritikust, akit lemészárolnak. (Feszengek, amikor kritikust ölnek a színpadon.)

Németh Ákos eddig megismert színdarabjai nagyon különbözőek: más-más a tematikájuk, a helyszínük, az idejük, a stílusuk. Általában igen míves, kulturált, tehetséges munkák. De írójuk egyéniségét és arculatát egyelőre kevéssé tükrözik. Még nemigen hallani ki belőlük a szerző legsajátabb hangját.

**Stuber Andrea**



**Takátsy Péter és Vasvári Emese** Tamássy Andrea felvétele

## TELE/VÍZIÓINK

# A Tréfa-űzők megűzetése

Amikor 1968-ban magyarul megjelent *Milan Kundera Tréfa* című regénye, állítólag azonnal bezúzásra ítéltetett, valahogy azonban (erről meg *Hrabal* könyvzúzdája jut eszembe) életben maradtak példányok, s amikor úgy húsz év múlva megjelentek az *Európa Kiadó* könyvesboltjában, a szenzációra éhes olvasók azonnal elkapkodták.

A regény végére odaírta Milan Kundera: *„Befejezve: 1955. december 5."* A film belőle — amelyet a múlt héten láthattunk a televízióban — 1968-ban készült el (micsoda év volt!), és húsz évig némán pihent a dobozban.

Megint csak Hrabal elbeszélése jut eszembe: micsoda titkos vágyak, remények működhettek a háttérben, talán csak néhány „kisember" jó ízlése, tiltakozása a művészet vagy egyáltalán az elvégzett munka megsemmisítése ellen, hogy ezek a művek megmaradtak. Hrabal könyvzúzója ugyanis, mint valami ellencenzor, szintén szelektált. Cenzúrázta a cenzorokat. Mi más ez is, ha nem tréfa?

Miért jelentett oly nagy szenzációt a könyv, megírása után húsz évvel is nekünk, magyaroknak, cseh létére? Nem valószínű, hogy azért, amiért a francia író, *Sartre* üdvözölte, mert beváltotta azon jóslatát, hogy a XX. század nagy regénye *Kelet-Európában* születik meg. (Sartre ugyanis őszintén lelkesedett a könyvért, nem csupán művészi szempontokból.) Bizonyára azért volt reveláció, mert felfedeztük: soha nem volt ekkora egység e térség népei között, mint a személyi kultusz éveiben: egység és azonosság a lelkesedésben, a félelemben, az egyetemeken, a munkatáborokban, a munkás- és parasztkáderek átverésében, az osztályellenség éber üldözésében — de még a „káderszerelemben" is —, talán ezredévekre visszamenőleg. Hazánk virtuális haza volt, élhettünk *Csehszlovákiában, Lengyelországban, Magyarországon*, az élet minőségének vagy minőségalattiságának ilyen egysége soha nem valósul meg a Nagy Európaházban.

Nem véletlen tehát, hogy Kundera Tréfa című könyve mintegy kiegészítette a magyar irodalmat. Ez nem a tehetség, a tisztánlátás nagy különbségének a következménye, hanem valószínűleg abból a történelmi helyzetből fakadt, hogy míg 1956 hirtelen viharral és sok vérrel érkezett, addig a Prágai Tavasznak volt egy szép éve, a felvilágosodás reményének a kora, amely szellemi értelemben '56 kiteljesedésének látszott.

A film tehát voltaképpen filmként nem is értelmezhető. A rendező, *Jaromir Jires* az őszinte megszólalás őszinte örömét fejezte ki, s ettől az örömtől nagyon komollyá — meghatottá — vált a tréfa.

Hősünk a maga kettétört életével elindul bosszút állni azokon, akik őt — hozzá hasonló kamaszok — kinyírták egy buta tréfa miatt. Szerelmének a pártfőiskolára egy levelezőlapra azt írta: *„Az optimizmus az emberiség ópiuma. Az egészséges lélek ostobaságtól bűzlik. Éljen Trockij!"* Később persze megtudjuk, hogy ha nem írja le ezt a hülyeséget, akkor sem lesz belőle soha a párt központi bizottságának a tagja.

Hogy alakul a bosszúhadjárat? Amely persze társadalmilag pitiáner. Ám bosszújának kiválasztottjai még ennél is pitiánerebbek. Karrierjük nem karrier, hatalmuk nem hatalom, boldogságuk nem boldogság — mit lehet ezekkel kezdeni? Annyira kiüresedett az életük, a lelkük, hogy az elégtétel lényegét meg sem értenék. Sőt a végén még második

*Gyűlésezett a színházi szakma*

# Az összefogás ideje

Az *Arany János Színház* nézőterén ezúttal nem a közönség ül, hanem a színházi szakma. Bő fél ház előtt kezdődött tegnap reggel a *Színházművészeti Szövetség* közgyűlése, ám hamarosan benépesültek a széksorok. Elöljáróban *Huszti Péter* szólt, aki annak a reményének adott hangot, hogy ez az ülés baráti találkozó lesz, melynek keretében a színházi em-

konkrétan is szükség van, csakúgy, mint a Színész Kamarára. Létezik közös platform, van olyan érdek, mely közös nevezőre hozhatja a rendkívül heterogén színházi szakmát, s ez maga a színház léte.

*Bálint András* a színházak helyzetét jellemző szervezeti és gazdasági információkkal látta el a hallgatóságot, majd

# Claudia korholja Itáliát



A Goodbye, és ámen című filmben

D

De Horghe

rézm.

lásd

Szerecsi–Genthon

A magyar történet
képeskönyve
Bp. 1935. 151 l.

Horgonyi Ágoston

Ferk pzomfoisk vk

1939-41. 141. l

—4

Becker: Kreuzenstein

Géfin Gyula: A szombathelyi székese

Dobosy: Pierre Choque

Tabellen zur sächsis

Horgonyi Ágoston

Forrás

Ferkópzomfoiskávk

(1939-41. 148. l.)

Horgonyi Ágoston

1943. képzőműv. főisk.

Vj. Kösémek kiáll.

Bányácska,

vízf

MDK

Horgonyi Ágoston

Bányácska, v.

Képszőm. Főisk. Ifj.körének karácsonyi kiáll. 1943.

MDK

Horgonyi Ágoston, festőm.

Bányácska. Vizf.

Az OMK Képzőm. Főisk. Ifj.Kötének karács.kiáll. 1943. Kat.

MDK.

Horgos Ferenc

Kiállitási kritika

Helyipar és városgazdálkodás

1966 ápr.

MDK.

Horgos István, felsö ép-ip. MDK.
tanuló

Dr. Radocz Jenö irányitása mellett felvételezte és me
rajzolta az egyes müemlékeket.

37. Sükösd siremlék elölnézete és két oldalnézete.
Megrajzolta: H.I.

Dr. Radocz Jenö: Kolozsvári müemlékek.
A m.kir. felsö ép-ip.isk. 1941-42.évi szünidei fel
vételei. Bp.1943.

MTA

Horgos János

A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának tagja.

Új Írás 1966. febr., 2. sz., 2. l.

Horgos Jéno

Grafika (repr.).

Új Nés VI. évf. 1966. febr., 2. sz., Borító
2. oldala

Horgos János

... most a Fiatal Képzőművészek Stúdióját mutatják be ... szemléltető a Stúdió fiatal jainak változatos tevékenysége ... Horgos János lélekelemző munkáiról vallanak Don Quijote ~~figuráinak~~ korszerű figuráinak drámai ábrázolásával.

Új Ifjúság VI. évf. 1966. febr. 2. sz. Mű-melléklet, 1. oldal

MDK.

Horgos János

Rajza bemutatva

Uj irás 1966 II.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 JUN 14

BÉKÉS MEGYEI NEPÚJSÁG
Békéscsaba

# Tárlat a szerkesztőségben



*A Tanácsköztársaság Művészeti Szemlén aranyérmet nyert két szarvasi KISZ-fiatal, Horgosi Klára és Szabó Judit alkotásaiból nyílott kiállítás Békéscsabán, a Békés megyei Népújság Szerkesztőségében. A fiatal művészek festményeit, dekoratív faliszőnyegeit elismeréssel fogadták az érdeklődők. Képünkön a kiállítás egy részletét mutatjuk be.*



# Életmentő iskolás

Május 15-én délben a Mezőhegyesi Kendergyár víztároló medencéjébe ugrott Stál István második osztályos tanuló. A medencében 180 centiméteres víz volt és Stál Pisti nem tudott úszni. Szerencsére a közelben tartózkodott ifj. László István és kimentette a vízből a fuldokló kisfiút.

A fenti esemény egy hónappal ezelőtt történt, de csak most kaptunk róla értesítést a mezőkovácsházi járási úttörő elnökségtől. Úgy hisszük, figyelmeztetésnek még most sem késő a nyári strandszezonra. Dicséret illeti ifj. László Istvánt, aki gyors és szakszerű közbeavatkozásával megmentette egy vigyázatlan gyermek életét.

## Az olimpiára kés

Vasárnap délelőtt a b
Hotel Ifjúságban veszi át
Iván békéscsabai gimnaz
Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny első díját. Iván a kémiából érte el ezt a szép eredményt és kapta meg így a diákolimpián való részvétel jogát. Az olimpiát a lengyelországi Katowicében rendezik meg, ahol a szocialista országok ifjú kémikusai mérik össze képességeiket. A Rózsa Ferenc gimnázium tanulója egy hét múlva tér vissza Békéscsabára. Akkor majd beszámolunk arról, hogy milyen eredménnyel képviselte a színeinket az olimpián.



KATI

— *Megkeresem*
*korosztályhoz tartozó kislányt, általában a zenéről. Azt mondta, hogy imád táncolni és imádja a beat-et. Egy húszéves már bővebben vallott. Az természetes, hogy szereti a beat-et és a tánczenét, de egy idő óta inkább vonzódik a klasszikus komoly zenéhez. Remélte, hogy ezt nem könyvelik el az öregedés jelének. Kedvence Bach és Bartók.*

*Kati rendszeresen jár a zenei könyvtárba és a könyvesboltba. Az ott látottakról így összegezte benyomásait:*

— *A Megyei Könyvtárban 1800 nagylemez van és csaknem teljességében megtalálhatók Bartók és Kodály lemezei. A legkeresettebbek Beethoven lemezei. A hanglemezboltban viszont Illéséknek. Véleményem szerint a*

Hongosi vk. templom

kézi-repr.

Zsil Csong

II. 268. l.

Horhauser Elek építőmester MDK

a Bécsikapu téri ev. tpl. 1895.

Győry Aranka: Evangélikus templommüvészet Bp.en.
Bp. 1935, 30 l.

1021

1983.X.10. Kossuth S.Gyné

Láttuk, látjuk, látni fogjuk...

- És most néhány festményről, amelyeket - müsorunk cimével ellentétben - aligha fogunk valaha is látni. Csak hallottunk róluk. Tehát: hogyan lett egy zseniális magyar festőtehetségből hirhedett hamisitó? Kulcsár István.

- Gon Conelli. Emlékeznek még erre a névre? 1963-ban Texas állam kormányzójaként ő fogadta John Kennedyt Dallasban és sebesült meg oldalán, amikor az elnökre tüzet nyitottak. 1980-ban republikánus szinekben az Egyesült Államok elnökévé akarta választtatni magát. Egyébként milliomos és legujabban a mükereskedésbe is belefogott. Forest Sennel, egy Santa Fe-i galáriatulajdonossal karöltve olyan festményeket árul 12-15.000 dollár körüli áron, amelyeken Picasso, Matis, Modiáni aláirása szerepel. Mint az árukból is nyilvánvaló, ezek természetesen nem valódiak. Hamisitványok. De olyan tökélete-

lották, mert tudja, hogy én jobb képekkel foglalkozom, de rögtön fölmérte a kirakott képek árulistájából, hogy én nem vagyok vevő a legdrágább, több százezer dollárban levő képekre és ezért port folien ... tisztán vissza tudok emlékezni, hogy nagyon szép Raul Dissi vizfestményeket mutatott, kérem, egy pillanatig föl nem merült bennem a kérdés, hogy ez valódi-e?

- És, nem volt az?

- Nem tudtam azt, hogy nem valódi. Utána történt dolgokból tudtam meg, hogy ez minden valószinüség szerint nem volt valódi. Beszélgettem vele, az ár, amit kért, az olyan volt, hogy ha én ezt megvenni nem tudom, inventorja, vagy én, saját magam eltegyem, arra nem volt elég pénzem, hogy megvegyem, de arra, hogy közvetitsem esetleg más galériák fele, az ár olyan elfogadható volt, hogy kértem, adom nekem egy néhány napot és adjon fényképet a képekről és megpróbálom telefonon összehozni ezt az üzletet. Ez után még egyszer találkoztunk, sajnos nem jött létre az üzlet, akkor még mutatott nekem fényképeket más képekről, flaminkokról, amik csodálatosak voltak. Kérem, még akkor sem merült föl bennem gyanu. Ha volt valami icike-picike gyanu bennem, akkor csak a rendkivül nagymennyiségü jelentős képből arra gondoltam, hogy hát az eredeti hamis, tehát a provenant hamis. Ez azt jelenti, hogy lehet, hogy lopottak, de még valószinübb, hogy háborus lopottak, amit eltulajdonitottak, tovább adtak, de a tulajdonosuk valóban nincs is meg. Ilyesmire gondoltam, de különösebben a kérdés nem foglalkoztatott.

- Tehát Hóri Elemér tulajdonképpen képkereskedéssel foglalkozott.

- Én, mint képkereskedőt, ismertem őt meg, mint közvetitőt. A továbbiak azok akkor történtek, amikor a sajtóból informálódtam róluk. A 60-as évek végén óriási sajtója volt egy rendkivüli nagy hamisitott sorozatnak, rögtön felismertem, hogy kiről van szó. A festő, aki hamisitott, az Elemér Hóri volt. Ezt követően megjelent egy könyv, aminek az volt a cime, hogy Képhamisitás és Clifford Arwin nevü iró irta a könyvet Hórival való beszélgetései alapján. A könyv rendkivül érdekes bestseller lett, mert mindenkit akkor, mint kuriózum, érdekelt.

- Hórit tehát leleplezték, mint képhamisitót, az Egyesült Államokban. Milyen müveket hamisitott nagyobb mértékben?

- Ja, kérem, itt még vissza kell térnem egy mondatban a személyes kapcsolatra. Én gyakran adtam el Texasban. Texasban lepleződött le Hóri. Egy dallasi mükereskedő vette észre, hogy egy dallasi multi milliomosnak a sok sok képe, amit Hóritól vásárolt, az hamis. Még pedig ugy vette észre, és ez egy nagyon érdekes kuriózum, hogy olyan jó Raul Dissiket adott el ennek a multi milliomosnak, amilyen jót Raul Dissi soha nem csinált.

- Ebből az következik, hogy Hóri olyan ragyogó festő volt?

- Hóri ragyogó festő volt feltétlenül. Kétségtelen dolog. Na most tovább megyek a botrány kérdésre. Ennek a mükereskedőnek a fölfedezéséből elindult egy hosszu bünügyi eljárás és Hóriról megálla-

pitották, hogy hamis képeket adott el ennek a Medo nevü multi milliomosnak, ez egy hosszu évekig menő processzura volt, Hóri eltünt. Hóri teljesen eltünt a világpiacról.

- És fizikailag is eltünt? Bortonbe került?

- Ő akkor még nem került börtönbe. Amerikából teljesen elkerült és többé, mint kereskedő, ő maga, a saját nevében nem jelent meg, mint eladó, a 60-as évek második felétől kezdve, amikor a botrány Amerikában kirobbant.

- Ez azt jelenti, hogy hamisitani, hamisitott tovább, csak nem maga hozta forgalomba?

- Amikor ő saját maga megszünt eladni az amerikai piacon, akkor már volt neki két ügynöke, akivel együtt müködött. Ezek az ügynökök adták el a képeket, teljesen kimaradt a Hóri neve. Ő csak gyártotta a képeket. A képeket ezek a kereskedők, akik valószinüleg olyan kapcsolat, intim kapcsolatban is voltak vele, mert homoszexuális volt és az ügynökei is homoszexuálisak voltak, ő maga egy öregedő ember volt és bizonyos fokig, hát fizikailag is kiszolgáltatva az ügynökeinek. Az ügynökeit ő akkor, amikor az első lebukása Amerikában történt, figyelmeztette, hogy nagyon kell vigyázni ezekkel a kitünően megcsinált Hóri müvekkel, mert ezeket nem szabad, amint ő megcsinálta, rögtön eladni, ezeknek idő kell. Na most, a végleges lebukása, kuriózumként elmondom, ugy történt, hogy ő utasitásba adta az ő ügynökeinek, hogy a Vlaminkot csak az általa való megcsináls után, kb. 4, vagy 5 évvel szabad eladni, mert Vlaminkot nagyon vastagon kell, paletmeipat késsel kombinálva festeni és annak a beszáradási ideje, még akkor is, ha ő technikailag képes ezt rendkivüli módon meggyorsitani, ehhez szükség van 4-5 évre. Természetesen az ügynökök kierőszakolták, hogy ezt oda adja az ő kezükbe, amit ő nem akart, mert nem bizott az ügynökeibe és ő lent akarta tartani az ibicai villájának a pincéjében ezeket a képeket 5 évig és csak aztán, egy-egy darabot odaadni eladásra. Az ügynökök kierőszakolták és az egyik kapzsi ügynök egy ilyen Vlaminkot oda adott jól bepiszkitva egy párizskörnyéki aukció, árverezőnek eladásra. Az árverező kitüzte nagyon boldogan és az árverezésnek a lebonyolitója, az a tisztviselő, aki a képeket restaurálja, rendbetartja és elrendezi, az azt mondta a főnöknek, hogy uram, ez a gyönyörü Vlamink nagyon piszkos. Engedje meg, hogy megtisztitsam. A főnök azt mondta, csináljon, amit akar. És elkezdte tisztogatni, egy kicsit megtisztitotta és kispriccelt a festék belőle. Ebből indult el a végleges lebukás, amiből aztán Hóri börtönbe került Spanyolországban. Spanyolországi börtönéből kiszabadult és ujból Ibicen volt. Hogy azután müködött-e még, azt pontosan nem tudom. A két ügynök, az francia állampolgár volt és Franciaországban a képzőművészet védelme rendkivüli módon állami kontroll alatt van, azaz börtönbe kerültek. Hóri, ugy volt, hogy nem kerül francia börtönbe, de végül is a spanyol hatóságok a franciák nyomására kiadták a Hórit. Amikor megtudta Hóri az ügyvédeitől, hogy kiadják Franciaországnak, öngyilkos lett.

- Mikor történt ez?

- Ugy emlékszem, azt hiszem, a 70-es évek közepén, nem tudom pontosan. No, ezt megelőzően a spanyolországi börtönből való kiszabadulása és öngyilkossága közötti időben Orson Well, a világhirü amerikai filmszinész, rendező, intellektuel, olyan érdekesnek találta a Hóri problémáját, egy ilyen képzőművész zseniből hogy lesz prostituált, hogy ő saját maga fogott hozzá, hogy egy filmet csináljon Hórival és az előbb emlitett irótársával, aki a könyvet irta, még pedig ugy, hogy az iró Hóri és Orson Well beszélgetnek. Nagyon érdekes volt a film, mert Hóri bebizonyitotta, hogy milyen nagy fölkészültséggel volt képes utánozni. Sosem másolt, hanem utánzott, azoknak a nagyon nagy festőknek a maniéreit, összes trükkjeit, vonalvezetését, ecsetvezetését, vászonhasználatát, festékkeverését képes volt utánozni olyan fokon, hogy a festők között nem egy, elismerte saját munkájának.

Zene

Horiv — karikatuurista MKD

Syksykeä.

Reger.

— : Kesä nõvet mõlkuil 6

ESTI HIRLAP, Bp, 1967. nov. 13.

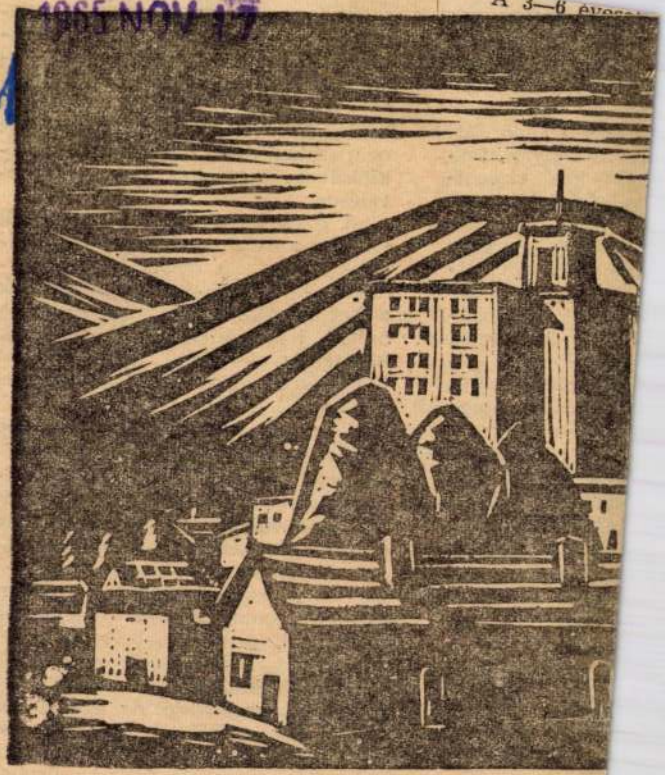
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Herkai György

KÖZNEVELÉS

1965 NOV 17

A 3—6 éves





Horkai György linómetszete (Olaszliszka)

Horkay

Művei, a Szegedi Képzőm.Egyesület tárlatán.

Szegedi Uj Nemzedék,935.IV.14.

Hori Horváth Adorján MDK

Szent Margit, gipsz

Mücsarnok 1938 Szent István kiállitás

MCMXX

Horti Horváth Adorjánné

Szent Margit, Gipsz

Millenniumok 1929 Szent István Kiállítása

Hori Horváth Adorján MDK

Mária a kis Jézussal, gipsz

Mücsarnok 1938 Szent István kiállitás

MDK

JOSEPHUS HORITSEK, papirmunkás

---

Az apátfalvi papirmalomban dolgozott. A Bélapátfalvi R.kath. Plébánia Anyakönyvében szerepel 1820-ban. 254.old. 9.jegyz

MOLNÁR LÁSZLÓ: Porcelángyártással kisérletezők Apátfalván 249.old.

AZ EGRI MÚZEUM ÉVKÖNYVE. VII. kot. 1969. Eger, 1970. Alföldi Nyomda Debrecen.

# pintér sonja

**kortárs galéria**

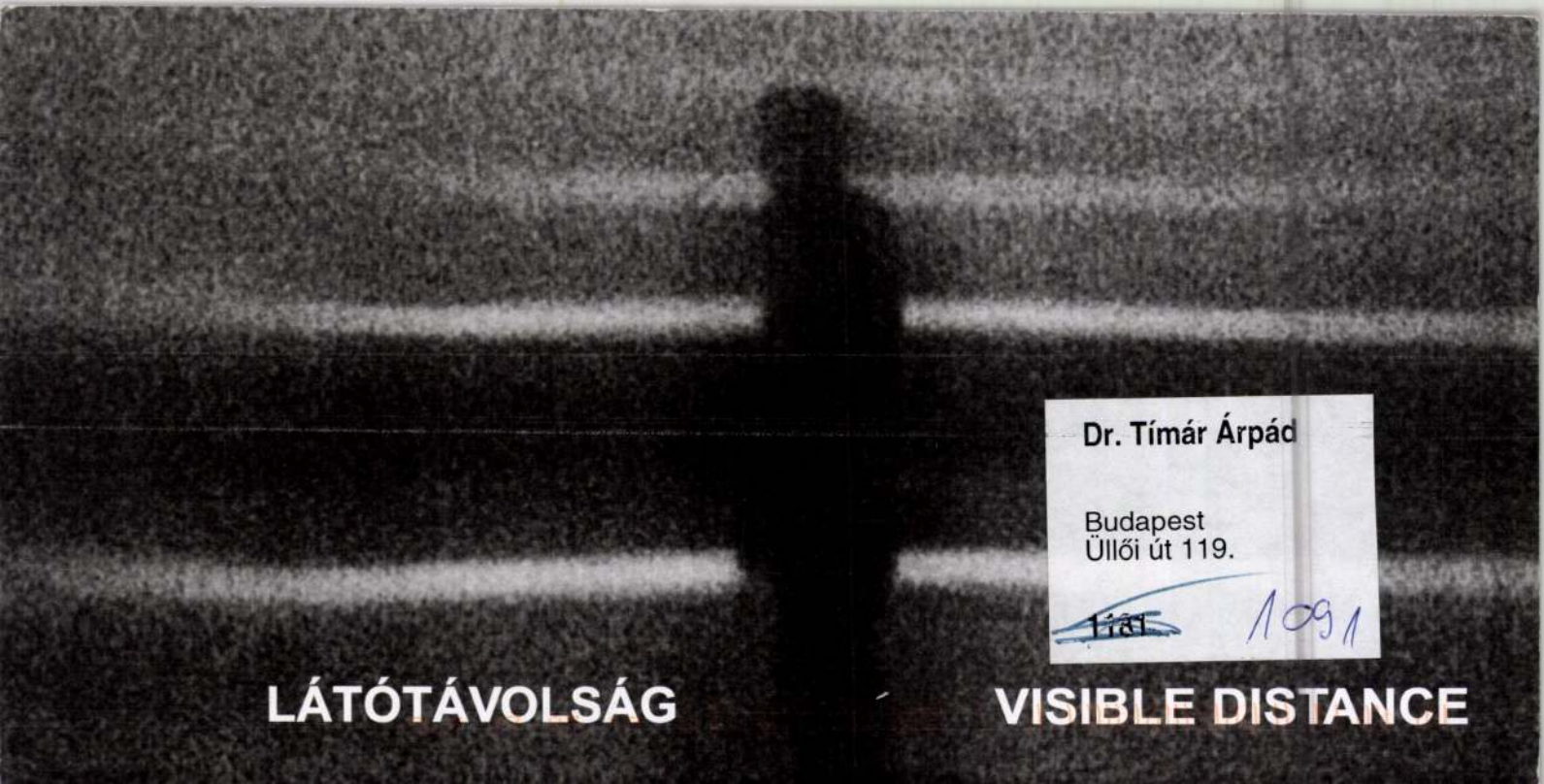
Tisztelettel meghívjuk Önt és családját
HORITZ KARINA képzőművész kiállítására.

Megnyitja Roskó Gábor
2007. május 24-én, csütörtökön 19 órakor. A megnyitón a látogatás 19-24 óráig tart. A kiállítás megtekinthető 2007. június 23-ig, hétfőtől péntekig 10-18 óráig, szombaton 10-14 óráig.

A Jazz H.C. Trio játszik 21-24 óráig.
www.pinterantik.hu

pintér ANTIK

BÉRES SZŐLŐBIRTOK ÉS PINCÉSZET



Dr. Tímár Árpád

Budapest
Üllői út 119.

1091

# LÁTÓTÁVOLSÁG

# VISIBLE DISTANCE

Horkai György [építész] 1104

Petermihet központjának rendezésére kiírt tervpályázat második díjának cseh megtese.

M. L.: Október 16-án: Kinlegs tanácstagi választások
A Petermihet központjára kiírt tervpályázat
Zat eredménye

Népszabadság. Bp. 1960. júl. 28. 2. l

41-a K

HORKAY György

Részvétel a pályázaton munkatársaival

Tervezők: Ládonyi Erzsébet, Lány Tivadar

Gyarmathi Pál: A budapesti Árpád-híd pesti hídfőjének városrendezési terve – pályázata

Magyar Építőművészet 1954 (VI) 5/6. 126-129 l

M. D. K.

HORKAY György építész

Részletes a leosztva leí-Réna Lés
rendezésére kiírt tervpályázaton

Tanácsadó: Lóng Tivadar, Fenke
Tibor

magyar Építőművészet 1960. 1-2.
64. l.

Harkay István

kapjai linitb hangvételiek, de jellegzes tendenciájúak

V. Miskolci Orsz. Grafikai Biennale. Miskolci Galéria 1969. Kiáll. zárt. Bev.: B. Supka Magdolna

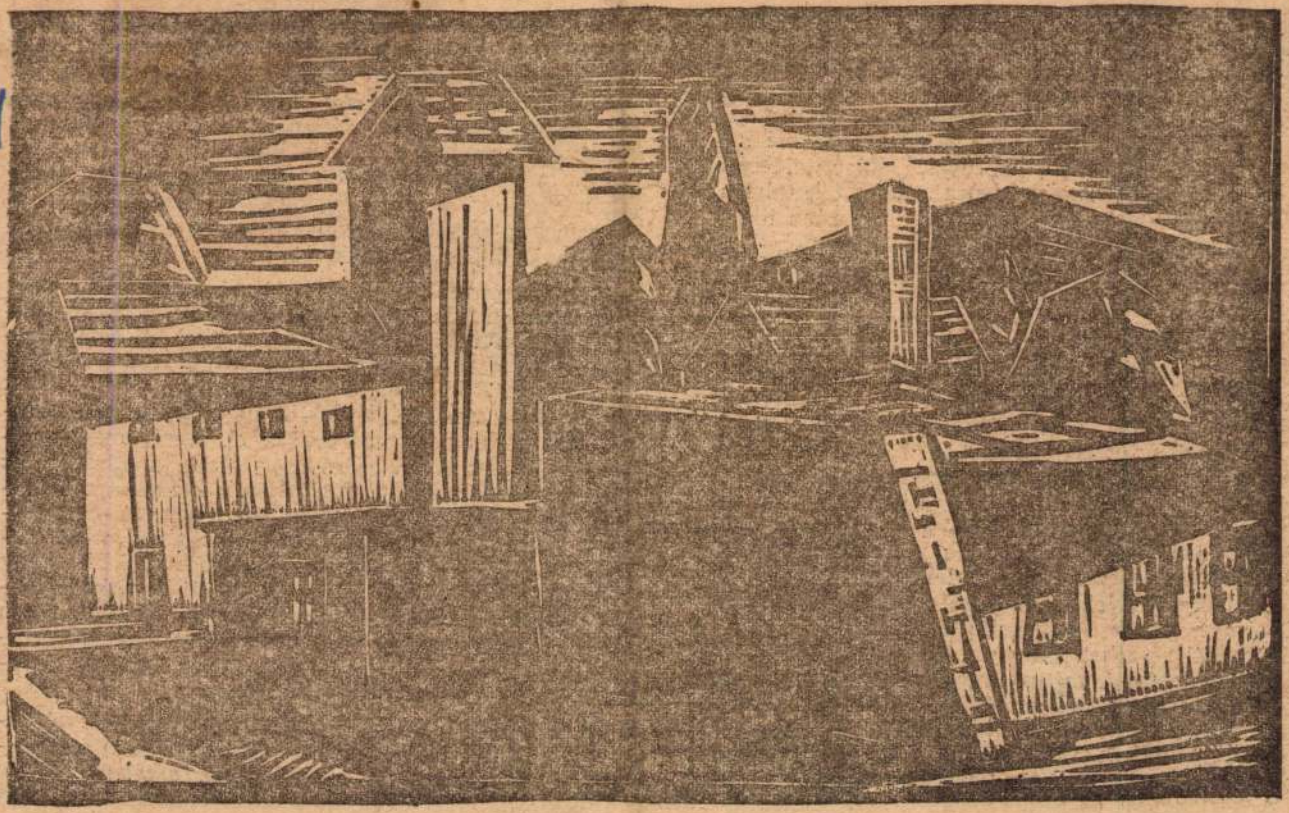
Horkay István

| | | | |
|---|---|---|---|
| 90. | Kuszenie: A kőgyök hamva | linó | 48×34 |
| 91. | A múltak álmán | rézkarc | 49×41 |
| 92. | Nyúlpeneráció | litó | 57×44 |

5. Miskolci DSSR. Grafikai Biennale. Miskolci Galéria 1968. Kiáll. kat. Bev.: B. Supka Magdolna

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Horkay György
KÖZNEVELÉS
65, II 17,

1021



*Horkay György* (Olaszliszka) linómetszete

ugyanis az erdők, parkok, sétányok is.

A legtöbb belterületi zöldterületünk nyilvános, közköltségen fenntartott, rendszeres ápolás alatt álló, bárki által bármely időben igénybevehető park, amelyben tartózkodni, sétálni és pihenni lehet, de játszani nem szabad. Sőt, a parkőrök egyik legfontosabb feladata, hogy a játszani szándékozó gyermekeket a parkokból elriasszák, a füves, gyepesített részeiből kiűzzék, Egyébként az olvasni tudókat hatalmas táblákon figyelmeztetik: „fűre lépni szigorúan tilos!"

Gyermekjátszóterek létesítésének szükségességét a nevelési és hygiénés tényezők mellett egyéb körülmények is indokolják, A gyermekek játékos igénye veleszületett adottság, természetes jelenség és ott játszanak, ahol tudnak. Az új lakóhelyek lakásaiban alig akad játszóhely a gyermekek részére, ami még inkább növeli — főleg a városokban — a nyilvános játszóterek fontosságát. Kisebb gyermekeknél könnyebb a helyzet, mint iskolás korban. Kísérőikkel oda mennek, de még inkább oda kívánkoznak, ahol játékos örömeiket legjobban és legszebben kiélhetik. Amikor a gyermekek már szabadon mozoghatnak, keresik a nyilvános játszóhelyeket. Ha nem találnak, akkor a lakóházak és az iskola közelében maguk alakítják ki a találkozóhelyeket. A játszó gyermekek kihasználják, igénybe veszik a legkisebb térséget, az ablakok előtti és alatti részeket. Bizony gyakran megzavarják a lakók nyugalmát, zajt okoznak, sőt fel is izgatják őket. Még ennél is veszélyesebb, ha közlekedési területeket, utcákat, tereket, vagy áttekinthetetlen építési gödröket foglalnak le. Világszerte — városban és falun egyaránt — az utca lett a legéletveszélyesebb játszótér. A közlekedési balesetek jelentős százaléka a gyermekek utcai játékának következménye.

Nyugat-Európában az igényeknek megfelelően igye-

tott 52 $m^2$ zöldterü
tosítani. Ettől függ

A játszóteret ját
dezés — homokozó
hanem azok a ber
pontból mind a gy
szükségesek. Az o
lemhely, árnyékos
nincs, a meglevő legszebb játszófelszerelés ellenére sem elégíti ki a játszótér fogalmát. Berendezés és a gyermekek életkora szerint a gyermekjátszóterek 3 csoportját különböztetjük meg:

1. Kis gyermekek részére játszómezők (még nem játszóterek). Rendelkeznek homokozóval, kis asztalokkal és a mamák számára ülőpadokkal. A homokozóban a gyermekek fantáziájukkal saját világukat építhetik meg. A kis homokozók szétszórtan jobbak, mint a hatalmas, nagy felületűek, A homokozók szélét 40—60 cm magas peremmel látják el, amely megakadályozza a homok szétszóródását, alatta a csapadékvíz elvezetését biztosítják. Külföldön a homokot mindennemű szennyeződéstől, különösen a kutyák és macskák ürülékeitől — mint a bélférgesség terjesztőitől — nagyon védik, s e célból éjszakára rácsokkal, vagy bádogtetőkkel látják el. Az így védett homokot évenként egyszer kicserélik, s az elhasználtat pedig télen porozónak használják fel. A nem védett homokot nyáron gyakran cserélik, hogy bakteriológiai és parazitológiai fertőzések forrása ne legyen.

2. 5—10 éves gyermekek részére tornaszerekkel felszerelt játszóterek. A játszótéren legyenek a) felfutáshoz, lesikláshoz, télen a ródlizáshoz alkalmas domb; b) mászófák, melyeket részben a homokban (kisebbeknek), részben szabadon hagynak (nagyoknak), állítanak fel; c) bokrok bújócskához, indiánosdihoz; d) bú-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

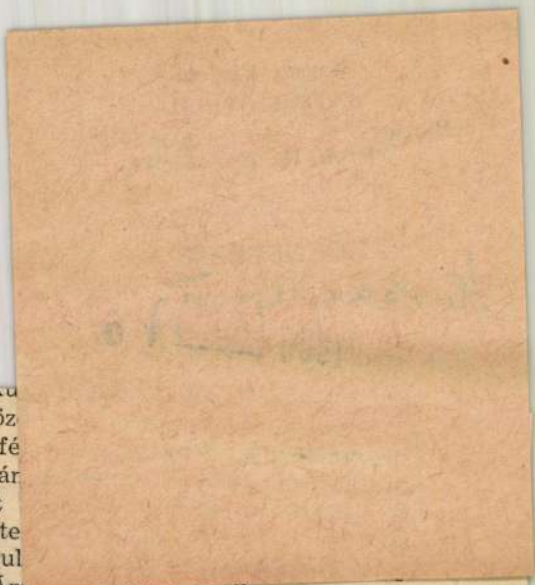
KÖZNEVELÉS

Horkay György
1966 március 6.

1021



*Horkay György (Olaszliszka) rajza*



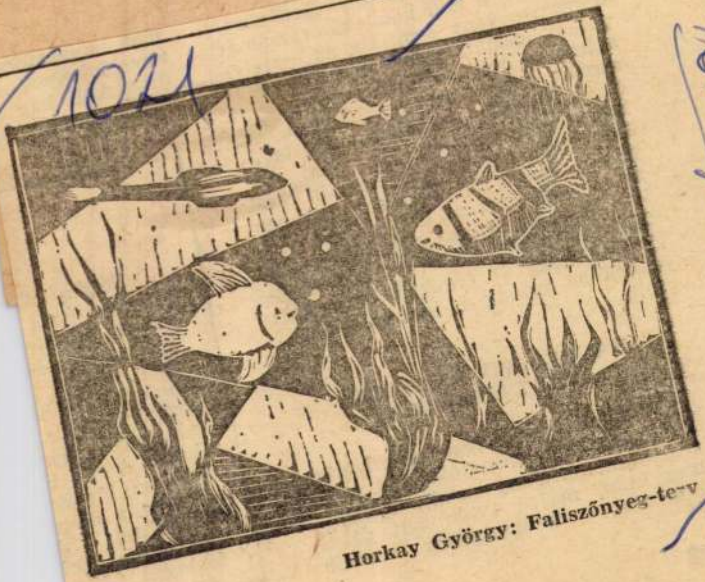
A szöveg nélkü
hatástényezők köz
kozza a komor, fé
visszatérő „délutár
kísérettel együtt
utolsó rész kezdete
morú, sötét hangul
zésre juttatni." Ám ugyanekkor ennél a csoportnál a szövegértés és értelmezés felületesebb, a művet csak hangulati egységében, nem tartalmi mélységében tudják megragadni. A Torreádorsirató első részét — zsúfolt, tág asszociációjú képhalmazával — különösen nehéz egyszeri hallás után befogadni. Erről ez a negatív állítású mondat is árulkodik: „A második részben nem váltakoznak olyan sűrűn és váratlanul a gondolatok." Nyilvánvaló, hogy a tanuló a versmondás tempóját követve nem tudta megkeresni azt a maga módján „asszociatíve logikus" rendszert, amire a mű épült. Így minden újabb kép *„váratlanul"* hatott rá.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-387
1968 OKT 25

KÖZNEVELÉS

1021

Horkay György



Horkay György: Faliszőnyeg-terv

7

az adott he
tályfőnök)
teljesíti-e
vezető (osz
száma a h
azonos va
osztályvezet
kenység el
óra díját
fizetni. Ebb
az említett
kell naphoz,
tüntetni, hanem csak azt kell meg-
jelölni, hogy az érdekelt pedagógus
ennek az órának a díjazására jogo-
sult.

## TÁVOLLEVŐ IGAZGATÓ HELYETTESÍTÉSE

**Általános iskolai igazgatóhelyettes írja:** „Iskolánk igazgatója 1968. már-
cius 3-án kórházba került. Gyógyu-
lása után, május 17-én állt újból
munkába. Betegségének ideje



*Fasang Árpád*
vezető, Tapolc
OPI munkatá
társa, Varsó;
Budapest; *Juh*
szakfelügyelő,
*zár István* újs
*István* tanár, E
katársa, Moszk
*Ferenc*, a Közi
nár, Eger; *Sül*
Budapest; *Szal*
főelőadó, Műve

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-361

KÖZNEVELÉS

1967 JAN 13

1021



Házak — Horkay György (Olaszliszka) rajza

van szüksége annak
kialakult érdeklődé
gal rendelkezik. I
sokszor összefüggést
a tanterv és utasít
ismereteket, csak a
korszerű alapművel
ges. Viszont rendezi
mereteket is és meg
ket. Így az új dokumentum elsősorban a logikus gondolkodást kívánja fejleszteni, építve a felnőttek logikai emlékezetére. Ennek alapján határoztuk meg az ismeretanyag mennyiségét és az ismeretszerzés útját, ezért a tantervi anyagban csak a legszükségesebb adatok, évszámok szerepelnek. Annál intenzívebben törekszünk a logikus gondolkodás fejlesztésére, formálására valamennyi tantárgy keretében. Például a mértanban a derékszögű háromszög szögeinek összegére vonatkozó tételt igazolhatjuk a téglalap szögösszegére tett utalással (ha átlója mentén a téglalapot két háromszögre vágjuk), vagy a földrajzban az ipartelepítési tényezőket a természetföldrajz alapján állapíttatjuk meg a tanulókkal.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

SZÍNHÁZ

LÉTAY VERA:

# LÉLEKVÁNDORLÁS

Teleki László *Kegyenc*-ének lángoló eszméi kiszabadultak a szertelenül romantikus múltszázadi színmű testének börtönéből és *Illyés Gyula* drámájában reinkarnálódtak. Ez az irodalmi lélekvándorlás talán kissé misztikusan hangzik, pedig valóban ilyesmi történt Kossuth elvbarátja és küzdőtársa, a tragikus sorsú forradalmár egyetlen darabjával. Teleki fiatalkori próbálkozása zseniális szellem, de dilettáns kéz munkája, helye évszázados vitatéma. Hol elvetették, mint Bajza, hol túlértékelték, mint Hevesi, aki jelentőségében a Bánk bán mellé helyezte. „Kiállották az idő próbáját — írta lelkes tanulmányában —, s velük szemben minden magyar nemzedéknek élő kötelessége, hogy fölvegye őket magába." Igazság szerint, a Kegyencnek csupán az eszméje állotta ki az idő próbáját, de hiányzik dramaturgiai és nyelvi hitele, hogy a mai nemzedék „fölvehesse magába". Az abszolút monarchia, a zsarnokság elleni lázadás eszméjét Teleki élete drámaibban fejezi ki, mint drámája élete. (Telekiről szól Illyés A különc című darabja.) Illyés először csak átírással akarta a legendás Kegyencet színpadra segíteni, az alakító munka azonban kevésnek bizonyult.

A drámának, melyet *Vámos László* rendezésében most a *Madách Színház* bemutatott, az 1962-ben megjelent mű előszava szerint „nincs több köze az eredeti Kegyenchez, mint Faustnak a Faust-legendához, a rengeteg Ödipusznak, Tristannak, Jeanne d'Arcnak előző változataikhoz, illetve ősi történetmagvukhoz." Izgalmas szellemi detektívjáték lenne visszakövetkeztetni, milyen meggondolások alapján vetette el az író sorra egymásután az ős-Kegyenc nyelvének, cselekményének, jellemeinek burkait, míg végül kezei között csupán a meztelen eszme maradt, amelyet saját művészi ízlésének, s korunk kívánalmainak megfelelően öltöztetett fel ismét. Teleki Kegyence az eszevezett bosszú drámája, Illyés Kegyence az eszeveszett hűségé. Teleki Maximus Petroniusa a romantikus szenvedély ámokfutó őrületével rohan célja felé, hogy bukásba taszítsa a zsarnok római császárt. Kegyébe férkőzik, mindenben rosszra befolyásolja, a jóravaló embereket kipusztíttatja mellőle, maga küldi hozzá szeretett feleségét, elcsábítja a császárnét, a népre rótt súlyosabb terhekkel magasra korbácsolja az elégedetlenséget, s mikor a lázadás kitör, maga öli meg a császárt. Felesége és fia holttestе fölött kiáltják ki caesarrá, s ekkor mondja a szállóigévé lett szavakat: „Ne gúnyolj, Róma!"

Illyés Gyula Kegyence vadonatúj, önálló dráma. Nem is azért időzünk az előzményeknél, hogy sorra összehasonlítsuk a két mű cselekményét, lélektani vonalvezetését, hanem mert nehéz napirendre térni a világosság és a rend születésének ritka élménye felett, amelyet mindenki átérezhet, aki sajátmaga szórakoztatására egymás mellé helyezi a két különböző írói elképzelést. A romantikus káoszból a realista drámai világ teremtését kísérhetjük figyelemmel, a csodálatos folyamatot, ahogyan az azonos figurák, azonos motívumok lélektani átrendezésével, az alakok közötti újfajta drámai kohéziós erő létrejöttével, a jellemábrázolás kibomló igazságával, szinte a szemünk láttára magasodik a klasszikus harmóniájú tragédia.

A római birodalom felbomlásának történelmi környezete Illyésnél — éppen ellenkező megközelítésből — ugyanazt a máig eleven belső intelmet sugározza, mint Teleki drámája: egyformán vétkes, aki szadista bosszúvággyal, vagy aki mazochista önfeláldozással játszik az önkény kezére. Az erkölcstelen eszközöket, az embertelenség elfogadását a legnemesebb, legigazságosabb cél sem igazolhatja. Illyés Kegyence az eszményi tragikus hősök tulajdonságait egyesíti magában. Maximus Róma legnagyobb politikusa, gazdag, művelt, tehetséges, irigylésre méltó felesége van, bátor, nagylelkű jellem; a birodalom megvédésének érdekében saját érzésén, ízlésén is képes erőszakot tenni. A zsarnok Valentianus császár személyét illetően nincsenek illúziói, „cinikusan" és „moráltalanul" hisz Róma fennmaradásának mindenek feletti fontosságában. Magatartása azokéra emlékeztet, akik még saját halálos ítéletükbe is beletörődtek a magasabb cél érdekében. „Elismered az abszolút uralom jogosságát?" „Akkor ismerd el... az abszolút engedelmességet is!" Maximust becsapják, megalázzák, elveszti önbecsülését — a felbillent erkölcsi mérleget csak saját halálával tudja egyensúlyba hozni. Amikor Illyés Teleki kegyencét morálisan kényesebb, nagyszabásúbb hőssé növelte, ezzel az öngyilkos sorsot is rámérte.

Illyésnek — többek között — leginkább tiszteletre méltó művészi tulajdonsága, hogy nemcsak mások, de saját drámáit is átírja. A párizsi bemutató tapasztalatain okulva, a Madách Színházban előadott változat expozíciója szigorúbban célratörő, mint a nyomtatásban megjelent darabé, a sallangtalan drámai nyelv tovább egyszerűsödött, a lélektani fűtöttségnek megfelelően rövidebb vagy hosszabb dialógusok a jelenetek belső ritmusának szinte zeneileg is érzékelhető, moliere-i dobpergését idézik. Az új változatból eltűnt a dráma végkicsengésének borongó szkepticizmusa; Maximus fia, a forradalmi tüzet, az ifjúság tisztaságát hordozó Palladius életben marad. Illyés a fiú és az apa szembenállásának hangsúlyozására új jelenetet is írt; Palladius a forradalmi cselekvés felelősségét fiatal vállára veszi, a mindent lenyelő gyávák helyett. A Kegyenc nem csupán gondolati tartalmában modern érvényességű, de társításaiban, párbeszédeiben, szóhasználatában is. A római patriciusgyerek „vidéki nagy becs-szavával", az uszodában titokban gyakorolt fejeseivel, kamaszos lelkesedésével olyan, mint egy pesti gimnazista.

*Vámos László* rendezői elképzelése — ma, amikor divatos az antik tragédiákat is modern öltözékben, aktualizált felfogásban játszani —, Illyés modern alaphangú drámáját hangsúlyozottan történelmi foglalatba helyezte, a nézőre bízva, mit mikor és mennyit emel gondolatában a cselekmény idősíkja fölé. A hatalmas kőcsarnokok nehéz, anyagszerű díszletei (*Siki Emil* tervei), a színpad súlyos, és költői fényei, a korhű jelmezek (*Jánoskúti Márta* munkája) klasszikus nyugalmú összhatása is ezt a tartózkodó művészi törekvést fejezte ki. Vámos sohasem akarja rendezői ötleteivel magára vonni a figyelmet, az irodalmi „ablaküveg" stílust valósítja meg a színpadon, mely a drámai életet szinte észrevétlenül ereszti át. Mindig a lélektani igazságra, a jelenet realizmusára összpontosít, a dekoratív hatásokkal csak mérsékelten törődik. Bravúrosan teremti meg a palotán kívüli, láthatatlan tömegjelenetek hangillúzióját, légkörteremtő, stilizált zeneiségét.

A címszerepet alakító *Mensáros László* közismert intellektuális érzékenységével formálja meg a nagyhatalmú udvari ember figuráját, de az okos, túlságosan is higgadt rezonőr-magatartás nem rendelkezik elegendő belső energiatartalékkal, hogy a nagyszabású tragikus hős rakétapályája felíveljen. Mensáros kitűnően ábrázolja a politikus simaságát, alkalmazkodó készségét, a cselekvéstől való idegenkedés „megideologizált" gyávaságát, határtalan nyelőképességét, de szinte egyáltalán nem tudja érzékeltetni, hogy ez a sorozatos erőszaktevés, érzéseín, büszkeségén, milyen belső ellenállásba ütközik, milyen elementáris drámai szenvedélyeket kényszerül magába fojtani. Pedig csakis a belső erkölcsi ellenállás adhatja meg Maximus alakjának tragikus jelentőségét.

*Gábor Miklós* szerepelemzése most is hibátlan. Valentinianus császára a létező legveszedelmesebb jellemképlet: kisebbrendűség érzésétől, önbizalomhiánytól szenvedő, korlátlan hatalmú zsarnok. Ugy rimánkodik a hűség újabb és újabb bizonyítékáért, mint valami féltékeny, szerelmes asszony. Gyáva és alattomos. Szadista lélektani kísérleteit a nyílt sebeket hordozó lelkekkel, a legelemibb tapintat nélkül végzi. Gábor alakítása azonban mégsem tudott olyan egyértelmű lelkesedést kelteni, mint egyébkor, mert sajátos, idézőjeles, fájdalmas bohóckodásába most más szerepeiből nagyon is jól ismert hangok és gesztusok vegyültek. Játéka felfokozottabb, szembetűnően kitaláltabb, pantomímszerűbb volt, mint amit jellemábrázoló művészete megengedhetne magának. *Tolnay Klári* Júliája viszont tökéletes. Az ő finom, érzelemgazdag, emberi alakítása képviselte az előadás igazi szellemét. Kitűnő volt még *Körmendi János*, a rajongó fanatizmus ijesztő jelképeként, a császár másik kegyencének, a herélt Heraclius szerepében, *Juhász Jácint*, az egyiptomi csillagjós és hóhér elszánt gonosztevője, *Szemere Vera* közönséges Eudoxia császárnője és *Cs. Németh Lajos* lelkesedést és természetes fiatalságot sugárzó Palladiusa. *Pécsi Sándor*, Fulgentius ellenzéki szenátor életrekeltésében ismét tanúságát adta jellemfestő erejének, de olyan gyors ritmusban, olyan furcsán lökte ki szájából a szavakat, hogy szövegének jó, ha felét lehetett érteni.

A dráma utolsó részében, a sűrűsödő fordulatok, a hihetetlen számban összetorlódott patetikus vagy szörnyűséges halál, a kivont kardú katonák tömegjelenetei elhalványították a modern lélektani ábrázolást, előbukkant a Victor Hugót idéző, eredeti romantikus alapozás, s a befejező színpadkép akarva, akaratlanul, múlt századi történelmi tablóba merevült. A Teleki-dráma lelke teljes szépségében vándorolt át Illyés művebe — de vele egy kevéske a forma porhüve'yéből is.

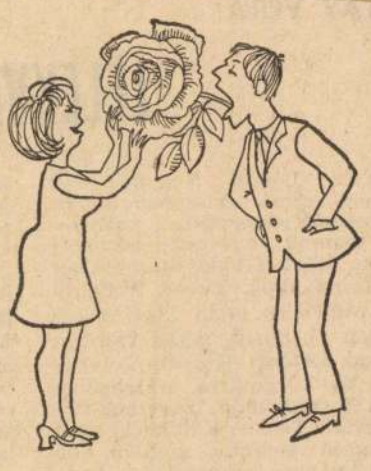


*Horkay István: Önkivület*





Fregoli



Frázis

# YÜNK SZERINT

„Hanghasználatunk legyen kellemes, hangsúlyos." „Legyen kézfogásunk határozott, erős, de ne akarjuk mások kezét széttörni." „Kinézésünk, cselekedetünk, érzésünk életteliek, elevenek legyenek." (!)

Össze se törtem eddig kezeket, széttörésüktől tartózkodnom nem lesz nehéz. Majd ügyelek arra, hogy kinézésem életteli legyen, meg azzal az egy szem cselekedetemmel se legyen baj. S így tovább, hogy fenntartsam a férfiasságot, persze jól agyamba vésve azt is, hogy mi rombolja le, azaz mit tilt a magvas tanácsok második részének tizenkét aranyszabálya. Például: „Ne látsszunk gyenge, ernyedt, letört embernek." Vagy: „Ne mulasszuk el a mélylégzést, a helyes testtartást, az arc életteli kifejezését." „Ne bízzunk a »hosszú« italokban vagy a kávéban — nem serkent..." S ami roppant fontos: „Ne akadályozzuk a belek szabályos, napi kiürülését" és „Ne várjuk az eredményt türelmetlenül."

A testkultúra alapelveinek ez a lényegre törő kiválogatása, ilyen igényes fogalmazásban, remélhetőleg minden férfit mozgósítani fog. Magam mindenesetre ezentúl sokkal jobban ügyelek majd arra, hogy minek látszom, minden nap türelmesen, helyes testtartással fogom várni az eredményt, és amíg várok, nem mulasztom el az arc életteli kifejezését.

**(bors)**

## SYMPHONIA

Miért kellett megváltoztatni a Symphonia cigaretta csomagcímkéjét, hiszen a régi jobb volt, szebb volt. Most, amikor az új mechanizmus első évében a vállalatok versenyeznek, hogy márkákat, védjegyeket teremtsenek. Nekünk nincsenek évszázados emblémáink, mint a skót whiskynek, de a Symphoniás dobozt *negyedik évtizede* ismeri a közönség. *Evergreen* — örökzöld sláger volt. És művészettörténeti értéke is van: a magyar grafikusművészek doyenje, *Végh Gusztáv* tervezte annak idején.

**— s —**

## IDEGEN SZAVAK

Elolvastam az ÉS-ben, amit Kosztolányi írt az idegen szavakról. Másnap a filmhíradóban láttam egy termelőszövetkezetet, ahol még az üvegházban is hővízből nyerik a szükséges *temperaturát.*

Aki odafigyel, észreveheti, hogy az utóbbi években a rádióban, sajtóban újabb kapuja nyílt az idegen szavak szinte korlátlan térhódításának. Azokra az esetekre gondolok, amikor egy fogalmat kétszer kellene leírni vagy kimondani, s a magyar szó után másodszorra idegen szóval fejezik ki ugyanazt, nyilván stilisztikai találatnak érezve a megoldást.

A latin műveltségnek nagy hagyományai vannak nálunk, ennek következtében elvont fogalmak esetén például csaknem mindig alkalmazhatónak látszik ez a megoldás: a latin szó, természetesen szokott magyaros formájában. Így születnek meg azok a mondatok, amelyekben *történelmünk véres história, hazánk szép pátria,* és így tovább. Aki leírta, úgy véli, hogy itt valamit jól megoldott, mintha csak rokonértelmű szót talált volna a stílus színesítésére. Ugyanez az ember természetesen rossz tréfának érzi az olyan szókapcsolást, mint *pardon, bocsánat,* vagy *boy-fiú.* Pedig alapjában ez a két dolog nem is áll távol egymástól.

Van megoldás. Ha szükséges, ismételni kell, a magyar ezt eltűri, szellemével összefér. Ha valaki azt akarja mondani, hogy történelmünk véres történelem, mondja azt. Nem ügyetlenség lesz ugyanaz a szó akár egy mondatban kétszer, hanem szabadon választott, szándékos megoldás. Magyarul tanuló idegeneknél tapasztaltam, hogy az ilyen szerkezetet nem a nyelv gyengéjének, hanem erejének érzik, amely különleges dallamot biztosít.

Amellett érdemes meggondolni, hogy milyen jól jár anyanyelvünk: hisz minden ily módon elhagyott idegen szóért egy-egy magyar szót kapunk cserébe.

Utóvégre: üzlet az biznisz.

**(lengyel)**

## AZ ORVOS HÁLÁJA

A szívátültetés orvostudományi ügy. De az első pillanattól fogva etikai ügy is. A csodálat, az öröm, a reménykedés kórusában rögtön felhangzott az erkölcsi aggályosság szólama.. És most mi is ehhez a szólamhoz csatlakozunk.

Nem azért, mert minden bizonytalan végű átültetési operációhoz egy fiatal ember biztos halála szükséges. Ez, ha úgy tetszik, a sors bűne: kell egy friss szívet szállító haláleset az operációhoz, hogy egy másik élet fennmaradjon. A dolog kegyetlen, de erről senki sem tehet.

Nem is azért, amit sok neves szakértő az operációk koraiságáról mond. Igaz, hogy az átültetés még a kísérlet stádiumánál tart, s kísérletezni az állatokon kell, nem az embereken, de hát a kísérletek minden eddigi halálos áldozata önként vállalta sorsát. A dolog kegyetlen, de ebben sem bűnös senki.

Erkölcsi aggályunk azért támadt, mert egy amerikai szívátültetés kapcsán *elhatározott* kegyetlenségről olvastunk hírt. A kaliforniai Stanford kórházában szívátültetést végeztek az ötvennégy éves Mike Kasperakon. A műtét után két héttel meghalt. Nagyon sokat szenvedett, testileg is, lelkileg is: hozzátartozóival együtt a reménytelen reménykedés iszonyú tizennégy napját kellett végigélnie. Azt is mondhatnánk, némi önnyugtató farizeizmussal, hogy hős volt, a tudomány önkéntes mártírja. De *az üzlet* nem engedi, hogy elérzékenyüljünk. A mártír özvegye, akinek orvosi hála és állami életjáradék dukálna, megkapta a stanfordi kórház számláját. Fizessen a műtéti és kezelési költségekért 28 845 dollárt. Ő fizessen. Majdnem egymillió forintot.

Mike Kasperak acélgyári munkás volt, amíg élt. Most az orvostudomány halottja. Sírja körül árverési végrehajtók állnak, levett kalapjukon gyászszalagot, kezükben jogerős végzést lobogtat a stanfordi szél.

**— f. v. —**

# MLÉKEZÜNK

dezéséig a legjelentősebb fegyver volt. 25. Kiejtett mássalhangzó. 27. Ezzel a szóval kezdődik Arany Koldus-ének című versének refrénje. 29. Békés megyei város. 30. A markába nyom valamit. 33. Régi kártyajáték. 34. Ismert férfi műkorcsolyázónk. 37. A. H. E. 38. Kórházi osztály. 39. Por betűi. 40. Szám, sorszám rövidítése. 44. Község Baranyában. 46. A mesék királyfija. 48. Gyümölcs. 51. Folyó Nyugat-Európában. A Rajnával és a Marne-nal csatorna köti össze. 53. É. A. 54. „Mi" szintén nem. 55. Átüt. 57. Körülbelül. 59. Pezseg. 60. ÉÉÉÉÉ! 63. Női név (+'). 65. Vágószerszám (—'). 68. Azonos betűk. 69. Sporteszköz. 70. Kéz mássalhangzói.

**Kovács Ágnes**

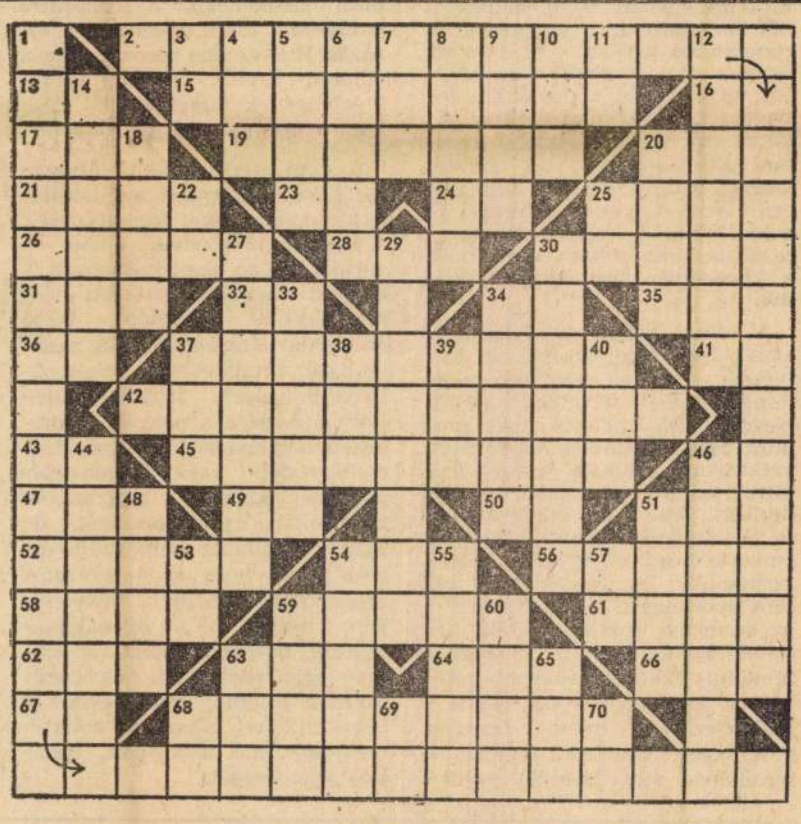
**A vízsz. 42., valamint a függ. 1. és vízsz. 2. számú sorok megfejtését 12 napon belül kérjük beküldeni szerkesztőségünk címére, levelezőlapon. A lapra ráírandó: REJTVÉNY. A helyes megfejtők között 10 példányt sorsolunk ki az Első Ének című antológiából.**

**Megfejtés a 16. számból.**

Gvadányi J., Petőfi, Gyulai Pál, Kisfaludy K., Kelemér, Laborfalvi, Tóth Ede, Tinódi.

**Jutalmazottak:**

**Fekécs Ferenc, Ispán Zoltán, Méhes Emőke, Szalontay József, Szépe József** — budapestiek: **Angyal Zoltán** — Szentendre; **Dóczi István** — Székesfehérvár; **Győrffy Mária** — Debrecen; **Kusnyár Ferenc** — Üröm; **Sztaroveczky Ágnes** — Miskolc III.

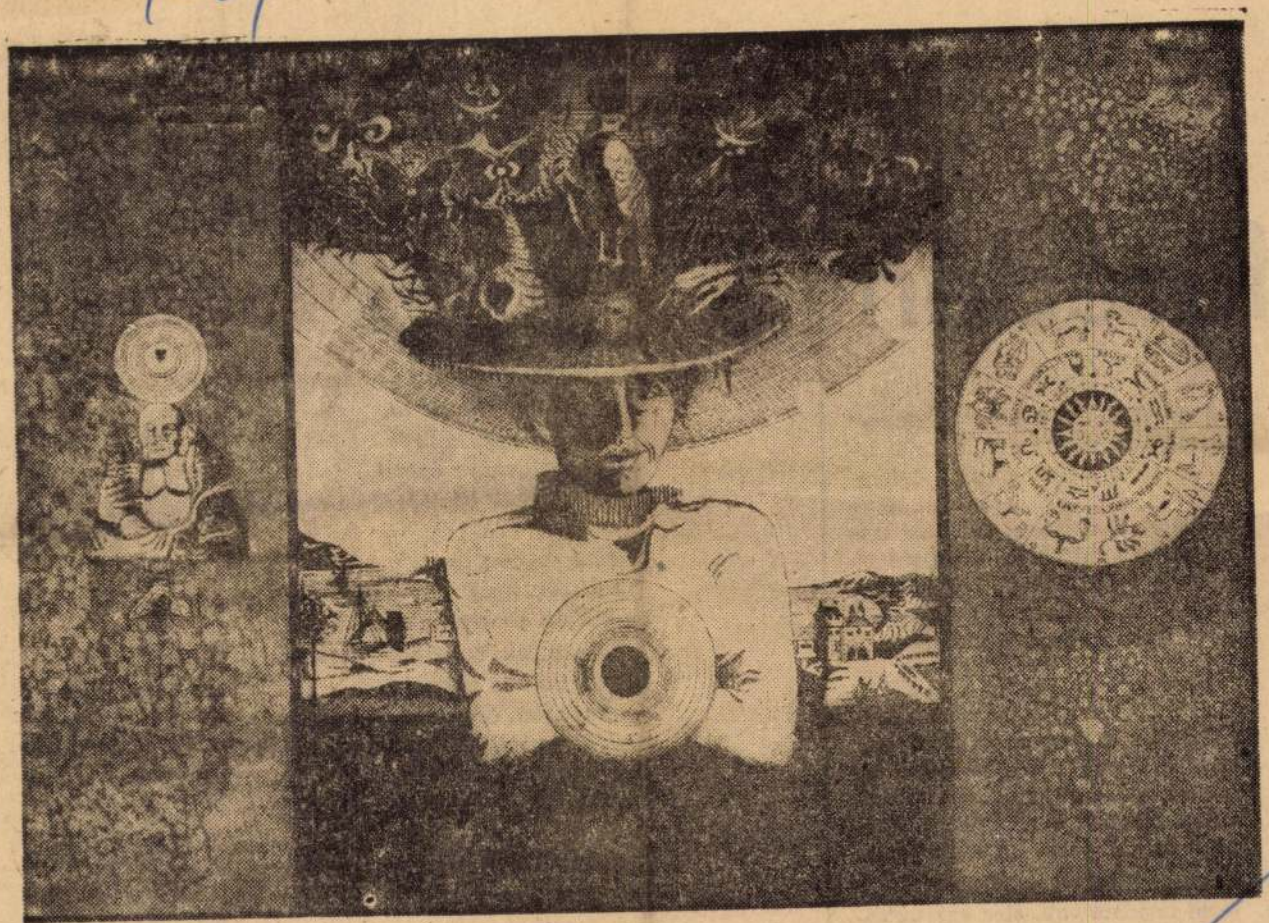


Horkay István

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMondó
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: (138-068, 337-748, 340-776
1969 SEP 5
1969 SEP

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021



*Horkay István: Illusztráció*

LÁZÁR ERVIN:

# afüreden

könnyebb bizonyos „kényes" politikai témákat érinteni, mint legyűrni például az erotikával kapcsolatos kispolgári prüdériát. *Darvas József* zárszava az *egész* írótársadalom számára lényegesnek ítélte a tanácskozást, s a közéleti megnyilatkozásokat hallván, az írói publicisztika újraélesztésére buzdított.

A vita természetesen nem zárulhatott le. Minden résztvevő érezte, hogy csak művekkel, jó művekkel lehet bizonyítani, s ez még jórészt a jövő feladata. A *„készenlét"* állapotát egymásnak s az egész társadalomnak tudtul adni azonban a jelen feladata volt, s ez egy tartalmas, zökkenőmentesen szervezett tanácskozás keretein belül sikerült.

**Hernádi Miklós**

**BÉRES ATTILA:**

## *Magunkra, végképp*

*Tőled sem kívántak mást,*
*csak szép legyél,*
*keveset egyél,*
*és ne rontsd az összhatást*
*saját életedből estél ki,*
*ahogy fájáról*
*ilyenkor ősszel*
*kiszáradáskor hámlik alá a régi háncs.*

*Csak a nagyon öregek, a bölcsek,*
*a hiszékenyek meg a gyerekek*
*gyanitják a korai alkonyban.*
*hogy a falu széléig kergetett*
*idegen volt az isten,*
*énekes ajkú, öreg, botos, kutyás,*
*csak ők sajnálják, hogy innen is elüzte*
*őt a torokból morduló*
*koncát tépő féltékeny ugatás.*

*Igy maradtunk magunkra végképp,*
*hangok vesznek körül.*
*és éjszakai felébredések*
*győznek meg, hogy elhidd*
*mégsem álmodtad az egészet.*

Horkay István

sokszorosító grafikus a Képzőművészeti Főiskola pályaalkotmányos oklevelét 1970/71 tanévben fejezte be.

M. Képzőművészeti Főiskola, Budapest, 1971. Kozlese.

M.D.K.

Horkay István

"Illusztráció" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

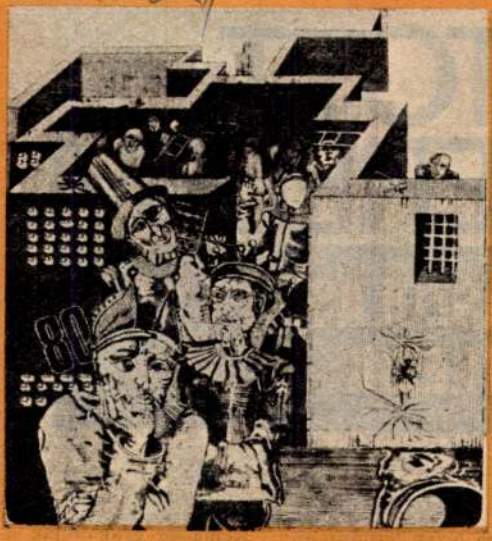
Élet és Irodalom, Bp. 1969. szept. 6.
XIII. évf. 36. sz. 5. lap

Horkay István

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-740, 340-726

**IFJÚSÁGI MAGAZIN**
**Budapest**

1021



HORKAY ISTVÁN: KINT ÉS BENT

***FÖLDES ISTVÁN:***

***Rondó a bakancs alá***

*Az utcakő egy szürke kő*
*S ha itt az est, sötét idő*
*Ki látott még ily szögletest*

# TIL
# SZERELEM

## HOZZÁSZÓLÁSRA KÖVETKEZIK: AZ IM

Bizonyos fogalmakba olyan természetességgel nő bele az ifjúság, mint a civilizációs állapotokba. Kinek jutna ma eszébe gyorsvonat helyett bérszekéren utazni Debrecenbe? Ki tűrné ma el zokszó nélkül, hogy őszinte érzelmei ellenére a szülők választottjához kösse sorsát? Valamennyiünk részvételével zajlott le az emberi kapcsolatok nagy átrendeződése, ezen belül új arculatot öltött a házasság, a szerelem.

formában gyakorolják a konze telemben vett szülői tekintélyt, gyobb összeütközést készítene kritikus időszakra. Ilyenkor azt omlik össze valamennyi korábl eredmény, s a nevelést pótló csődje ráadásul lelki megh sújtja az érdekelteket. A vesz szeres: egyrészt eleve hiányzik dült fiatalból a célszerű nevel másrészt a rossz dresszírozás normák beszűkítése, hagyjál

Horkay István

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-724

1970 FEB

IFJÚSÁGI MAGAZIN
Budapest

1021



▲ CIRCE



JÓMAGAM ▼

▼ HÁBORÚS IKON



KÍSÉRTÉS ▼





NEVEM HORKAY ISTVÁN 24 ÉVES VAGYOK; HA MINDEN JÓL MEGY, IDÉN A KRAKKÓI KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLÁN MŰVÉSZDIPLOMÁT KAPOK. HATODIK ÉVE TANULOK ITT. ÉRDEKEL A SOKSZOROSÍTÓ GRAFIKA, A RÉZKARC, A LITOGRÁFIA ÉS A FAMETSZET. KRAKKÓBAN, KOPPENHÁGÁBAN KIÁLLÍTOTT MUNKÁIMÉRT 1. DÍJAT KAPTAM

# TELESZUBJEKTÍV



## MINI-INTERJÚ GARAY ATTILÁVAL

Dr. Garay Attila amatőr diákzenekarokban játszott zongoristaként, majd egyetemi tanulmányaival egyidőben akadémiai fokon tanult zenét. 1955-ben jogi diplomát szerzett, 1957—58-ban másfél éves törökországi turnén vett részt, majd a skandináv államokban szerepelt. Részt vett a varsói, prágai, bledi, nürnbergi, landskronai és a budapesti jazzfesztiválon, 1961-ben Karlovy Varyban pedig együttesével az első helyet szerezte meg. Több lemeze jelent meg itthon és Csehszlovákiában, csaknem valamennyi országban készített rádiófelvételt, és szerepelt a Magyar Televízión kívül a prágaiban és a helsinkiben.

— Milyen fő irányzatok vannak jelenleg a magyar jazzben?

— Az előadók egy része a virtuozitást helyezi szinte kizárólagosan előtérbe, ez azonban öncélúsághoz vezethet. A másik irányzat sem természetes jazzhatásokon alapul: minden előre le van írva, ki van számítva. Epp az éltető improvizáció, az érzések spontán kifejtése vész el. Az igazi jazz mindig megőrzi tradicionális magvát, s ez a muzsika képes szerintem megtartani a közönséget is. A jazz nem tűri a korlátokat, a spekulációt. A legnagyobb muzsikusok sem szeretnek begombolkozva játszani. Ez feszélyezi őket. Magam is csak a közönség jelenlétében, intimebb helyeken, klubokban tudok igazán feloldódva játszani. Egyedül, asztal mellett nem lehet jazzmuzsikát kigondolni. A zenészek között az összeszokottság a legfontosabb, hogy megérezzék egymás gondolatait.

— Milyen a jazz hatása a fiatal hallgatókra?

— A ritmikus lüktetés bizonyos optimista hangulatot teremt, kikapcsolja a mindennapok gondjait. Ez a hangulat művészi élményt képes létrehozni. Ha a zenész művészi fokon játszik, akkor megfogja a közönséget. Ha a közönségnek hátat fordít az előadó, ennek a muzsikának sem marad talaja. Ez történt Nyugaton is, ahol az üzleti szempontok a mindenáron újat erőltették. Így aztán a puska visszafelé sült el. A jazzközönség kiábrándult, nem kapta meg a megfelelő atmoszférát, és többet nem ment el a koncertekre.

— Ezért pártoltak át a beathez, a soul-muzsikához?

— A beatzene az egészséges ritmusérzékre épülő atmoszférát is képes megteremteni, ami teljes szinkronban van a közönséggel. De a fiatalság továbbra is vonzódik a jazzhez, ahol megkapja ezt a ritmikai ekszтázist, ezenkívül intellektuális zenei élményhez juthat. Ha tehát az ifjúság igazi jazzt kap, akkor növekszik a kedvelők tábora, ha elvont spekulációkkal traktálják, odapártol, ahol az előbb említett élményt megkaphatja.

VEN
HÁZ



...nevezünk meg februári Teleszubjektívunk vendégének, de valóban arról van szó, hogy örvendetesen megerősödött a popmuzsika legrégibb ága 1979-re. A jazz újbóli előretörését látszik bizonyítani néhány új jazzpódium rendszeres jelentkezése — például a Zeneművészeti Főiskola jazztanszakosainak állandó bemutatkozása a Petőfi Sándor utcai Építők Klubjában — néhány lemezvállalkozás, és az a tény, hogy a fiatal együttesek számaiban egyre több alkalommal fedezhetünk fel jazzes hatásokat. A Hanglemezgyártó Vállalat februárban jelenteti meg a Modern Jazz VII. című nagylemezét, amely a hazai legjobbakat — a Dobsa-együttest, Garay Attila trióját, Gonda és Vukán György zenekarát, Dobsa—Berkes, Kovács Andor, Tomsits Rudolf, Deeső Csaba, Bálint Béla, Pege Aladár együttesét — reprezentálja. Ennek jegyében közöljük mini-interjúnkat Garay Attilával, mutatjuk be a jazzben is jeleskedő Astor-együttest és várjuk Oscar Peterson (képünk) sorra kerülő tévé-filmjét.

## JIMMY CLIFF MÁSODVIRÁGZÁSA

*A Traffic-együttes emlékezetes budapesti vendégszereplésével egyidejűleg hazai színpadon megismerhettük Jimmy Cliff jamaicai származású angol énekest is. Jimmy szép sikert aratott nálunk, a szigetországban azonban most ívelt fel igazán pályája. Új kislemeze listasiker lett, az optimista című Wonderful world, beautiful people (Csodálatos világ, gyönyörű emberek) kislemezéből több mint egymillió kelt el a piacon.*



Horkay István

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1970

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021



Horkay István: Illusztráció

## ELMISÉG?

*ekkal*

demokrácia eller. harcolunk, amint ezt ellenfeleink odahaza és külföldön állítják, mi nem tagadjuk a szocializmus humanista tartalmát. Sőt, a mi célunk az, hogy a szocializmuson belül ez a demokrácia valóban érvényesüljön, ellentétben például a január után kibontakozott jobboldali erkölcsi terrorral, amely minden ellenvéleményt elnémított. Mi nem likvidálni akarjuk az 1968-as januári plénum eredményeit, hanem kiteljesítésükért küzdünk, s ezért tartjuk szükségesnek a jobboldal torzításait leleplezni. Sokan centristának tartanak bennünket, és bírálnak is ezért, mintha a kultúrális élet szélesítése érdekében feladtuk volna elvi álláspontunkat. Az ilyen szektás kritikával szemben is a párt vonalát képvi-

# A MAGYAR KULTÚRA KÜLFÖLDÖN

## Weöres Sándor versei németül

Szép kiadásban jelent meg a majna-frankfurti Suhrkamp kiadónál Weöres Sándor verseinek németnyelvű válogatása.

A több mint félszáz vers — négy kivételével, amely itthon kötetben még nem jelent meg — a következő kötetekből került ki: *Elizium, 1945; A hallgatás tornya, 1956; Tűzkút, 1964; Merülő Saturnus, 1968.* A válogatás tehát nem törekedett teljességre, de sikerült kitűnő ízelítőt adnia Weöres költészetéből: jó érzékkel rakta egymás mellé az eddigi életmű legváltozatosabb darabjait; kezdve az *1931*-ben íródott korai rövid verstől egészen az 1968-as keltezésű, csak az ÉS-ben közreadott gyermekversig. (Külön érdekessége a kötetnek a költő néhány németül írt költeménye és maga készítette groteszk-játékos rajzfantáziája.)

A verseket *Barbara Frischmuth* és *Robert Stauffer* fordította. Ugyancsak Barbara Frischmuth írt utószót a kötethez; a rövid utószóban — a legfontosabb életrajzi adatokon túl — szinte vallomásszerű közvetlenséggel ismerteti-értékeli Weöres szokatlan, mindig mozgásban levő eredeti és sajátos költészetét.

## Kassák a Times-ban

M.D.K.

Horkay István

"Angyal" c. képének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1968. dec. 21.
XII. évf. 51. sz. 6. lap

Horkay István

A mulatságok (c. műve/cml.)
képpel az alább. Tárlaton

(foskái): Kiemelt grafikák
az ép. képzőművészeti

Népújság 1970 VI. 25

Horkay István

"Circe" c. képének rper.-ját bemutatja a lap címlapján.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. január 3.
XIV. évf. 1. sz.

Horkay István

"Illusztráció" c. müvének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. január 31.
XIV. évf. 5. sz. 5. lap

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1968 DEC 21

ÉLET ÉS IRODALOM

HORKAY ISTVÁN

1021



*Horkay István: Angyal*

# POSTÁ

*Igen tisztelt Uram!*

*Levelét, mellyel megtisztelt, részvéttel és rokonszenvvel kezdtem olvasni, s mert az ünnep közeleg, még az az ellágyulás is erőt vett rajtam, amely külön igazságtalanságnak érzi az élettől, ha egy családot olyan időpontban szomorít meg, amikor mindnyájan készebbek vagyunk az örömre, otthonunk békéjének méltánylására, mint az év más szakaszában. Ez az alapvető igényem, amely szeretné minden sötéttől megmenteni a karácsony ragyogását, tett olyan különösen érzékennyé első sorai olvasása közben: éreztem, Önnek nagy bánata van, segítségre van szüksége, különben nem írta volna mindjárt a levél kezdetén azt: „Kérem, álljon mellém, ne hagyjon cserben". Még nem tudtam, miről van szó, de már feltámadt bennem a kívánság, hogy valóban tegyek, tehessek Önért valamit. Milyen gazdag vízia*

*Kazinczynéról már n*
*ve. Mert Petőfi Sándor apjának a művészi pályáról formált véleményét pontosan tükrözi fia lírája, s az ország első költőjeként is anyagi katasztrófától rettegő, a nagy író rangját teherként viselő Arany János öregkori verseiből akkor is kiolvashatja az Arany-szülők riadozását, ha egyébként nem ismerné állásfoglalásukat az iskolája irodalomoktatásából. Az Ön viszolygása szelid panasz özvegy Kazinczyné vulkán indulatához képest, az bezzeg szemébe kiáltotta Ferenc fiának, bár csapták volna le az ő fejét is a Martinovics-pör többi áldozataiéval együtt, semhogy örökké veszélyeztesse családjukat irodalmi mániájával. Irodalmunk klasszikusainak szülei zömükben az Önéhez hasonló módon reagáltak gyermekük pályaválasztására, csakhogy sose feledje, milyen talajról, miféle társadalmi-gazdasági körül-*

*akkor író lesz belőle, s ebben so*
*senki se fogja tudni meggátol*
*se szülő, sem az Ön által em*
*tett objektív körülmények. Va*
*mivel ugyanis nem számolt: ma*
*val a művel, amely olykor m*
*akar születni. Mert nem csak*
*író választja meg, miről akar ír*
*a mű is kiválasztja magának*
*íróját, s ha létre akar jönni, e*
*szerűen teherbe ejt valakit önn*
*gával, s világra jön akkor is,*
*maga az író állna ellen foganá*
*nak, ha mint Jónás, „rühellené*
*a prófétaságot", és menekülne*
*vatása elől, csak hogy ne kellj*
*tolmácsolójává lenni valamin*
*ami olykor őt magát is megijes*
*Ha egy mű az Ön fiát választo*
*ki arra, hogy létrejöjjön, létrej*
*s ha gyermeke keservesen és k*
*serves eredményre hozza is vil*
*ra, akkor se szánja miatta, m*
*az író nemcsak ad, kap is. An*

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1970 JAN 3

1021

Horkay István



Horkay István: Circe

ÁRA 2.50 Ft

**LÁZÁR ERVIN**
(próza)

**LENGYEL PÉTER**
(interju)

**MEZEI ANDRÁS**
(vers)

**MOLNÁR ZOLTÁN**
(publicisztika)

**NAGY LÁSZLÓ**
(képszerkesztés)

**PINTÉR TAMÁS**
(nyomdai szerkesztés)

**VARGA DOMOKOS**
(riport)

Szerkesztőség:
Budapest V., Alpári Gyula u. 22.
Tel.:
111—424
310—920
314—164
111—087
113—221

Kiadja:
Lapkiadó Vállalat
Budapest, VII., Lenin krt. 9/11.
Tel.: 221—285

Felelős kiadó:
**SALA SÁNDOR**

Nyomda:
Szikra Lapnyomda

Terjeszti a Magyar Posta

Előfizethető:
bármely postahivatalnál,
a kézbesítőknél,
a Posta hírlapüzleteiben
és a Posta
Központi Hírlap Irodánál
(Bp. V., József nádor tér 1.)
Külföldiek részére előfizethető:
Kultúra Könyv- és Hírlap
Külkereskedelmi Vállalat
Budapest 62. P. O. B. 149

Előfizetési díj:
1 hónapra: 10 forint
negyed évre: 30 forint
fél évre: 60 forint
egész évre: 120 forint

KÉZIRATOKAT ÉS RAJZOKAT
NEM ŐRZÜNK MEG ÉS
NEM KÜLDÜNK VISSZA

INDEX 25 244

**Az írószövetség minden tagjának alkotó munkájához sok sikert és boldog új esztendőt kíván: a Magyar írók Szövetsége Titkársága.**

VARGA DOMOKOS:

# CIG… PEDIG VANN…

Az egy időben szinte kötelezőnek tekintett állami illúzió szerint elég volt proklamálni az egyenjogúságot, s kijelenteni: cigányok pedig nincsenek. Vannak ugyan emberek, akiket régebben cigánynak neveztek, de ehhez a szóhoz annyi lesajnálás, megvetés, sőt gúny tapadt, hogy jobb, ha ezután szájunkra se vesszük. Különben is az új rendben mindenki előtt megnyílt a tanulás, a társadalmi emelkedés útja, így majd a kissé ironikus népi szóhasználattal *újmagyarok*nak nevezett volt cigányok dolga is egyénenként—családonként magától elrendeződik, kiből munkás lesz, kiből értelmiségi, kiből más egyéb: az átrétegződő osztálytalanodó társadalom munkamegosztásában lassan mindegyik megleli a helyét.

Egyéb kötelező illuziók is szétfoszlottak azóta, szétfoszlott ez is. Cigányok pedig vannak — ezt ma már senki sem vitatja. Vannak, sőt sokasodnak: ha ennek az elegykésedett országnak a népe egyelőre — nagyon lassan — még szaporodni látszik, az az életkor általános meghosszabbodása mellett nem utolsósorban nekik tulajdonítható. Lassan már százával kezdenek olyan faluink lenni, ahol a lakosság negyedét-harmadát, sőt a felét ők teszik ki. Holott sokan közülük ma is félnomádként élnek, mások meg kisebb-nagyobb városok peremére szorulva, vagy olykor a nemcigányok között el is oszolva.

Márkus István múltheti cikke — *Sejtelmek a cigányvilágról* — két igen fontos tételt fejtett ki, ha vázlatosan is, az ÉS hasábjain. Az egyik szerint a cigányok — mivel soha nem ismerték a földtulajdont — nem jutottak el még a feudalizálódásig sem: jórészt mindmáig ősközösségi jellegű társadalmi csoportokban élnek. A másik szerint e csoportok hagyományos erkölcsi és szokásrendje minden egyéb hatást másodlagossá tesz: „a cigányt a maga világa neveli, a másik, a külső világ is oda rekeszti".

Nem akarok vitába szállni vele, még ha itt-ott kissé általánosító megállapításokat tett is (például a cigányság hézagos munkahagyományairól). Inkább ott folytatnám, ahol abbahagyta: a perspektíváknál.

Ma már világos: a cigányság egyénenkénti felszívódására, nyomtalan elkeveredésére egyelőre nem számíthatunk. Még nagyon lassú, nagyon fokozatos, több emberöltőre elhúzódó folyamatként sem.

Vannak felszívódók, elkeveredők, a különféle cigányközösségekből kiszakadók, de hányan? Az utánpótlás sokkal gyorsabb, mint az elmorzsolódás. A „cigányvilág", tehát a többé-kevésbé éles elkülönültségben — mondhatni, gettókban — élő cigányok társadalma egyre népesebb. Némely borúlátó hazánkfiai máris azt emlegetik: eljuthatunk lassan oda, hogy a hazai cigánykérdés az amerikai négerkérdéssel vetekedő társadalmi gonddá válik.

Feltéve persze, hogy a már ma

## HOZZÁSZÓLÁS MÁRKUS ISTVÁN CIKKÉHEZ

sem egészen zárt cigányvilág nem nyílik meg időközben még jobban a külső hatások előtt, s hogy nem veszi át — legalább nagyjából — a környező társadalom életstílusát: szokásait, munkatempóját, erkölcsi és egyéb normáit, de még a gondolkodásmódját és a beszédmodorát is.

A jövő érdekében ezt a *közösségi áthasonulást* kellene minden eszközzel meggyorsítani.

Minden eszközzel, tehát például civilizáltabb cigánylakótelepek építésével;

elsősorban e telepek lakóinak szánt állandó munkahelyek létesítésével;

a nagyobb cigányközösségek valamiféle hivatalosan elismert autonómiájával;

e helyi autonómiára épülő képviseleti joggal, mely járási, megyei és országos fórumokon egyaránt érvényesíthető lenne;

s nem utolsó sorban a művelődés alkalmainak a gyors gyarapításával.

Ez utóbbiról külön beszélni kell. Márkus is említette a „cigányosztályok", „cigányiskolák" széles hálózatának a szükségességét. De említhette volna a nem kevésbé szükséges cigányóvodákat, cigánynapköziket, cigánykollégiumokat, cigány iparitanuló intézeteket, cigány művelődési házakat, cigány kultúrcsoportokat, de akár a cigányság népi hagyományaival és szociológiai problémáival foglalkozó tudományos műhelyeket is, amelyeket mind meg kellene teremteni ahhoz, hogy lényegesen előbbre juthassunk. Azokat a cigányszármazású értelmiségieket, akik felelősséget éreznek egykori közösségükért, lehetőleg minél nagyobb számban be kellene kapcsolni ebbe a munkába, de természetesen másokat is, akik szívesen szánják erre az életüket. Aminthogy

MDK

Horkay István

Baden mezz otinzó

11. M. Képzőm. kiáll. Műcs. 1968.

M.D.4

Korbuly István
grafikus

"Illusztráció"

Élet és Irodalom, 1968. okt. 21 – 4 kép.

Horkay István
grafikus

Tanulóbaleset-biztosítás" című
"biztosítási plakátjával, az 1972-es
év legjobb plakátjai közé tartozik.

---: Interjú az év legjobb plakátfala előtt.
Művészet, 1973. augusztus - 42. oldal

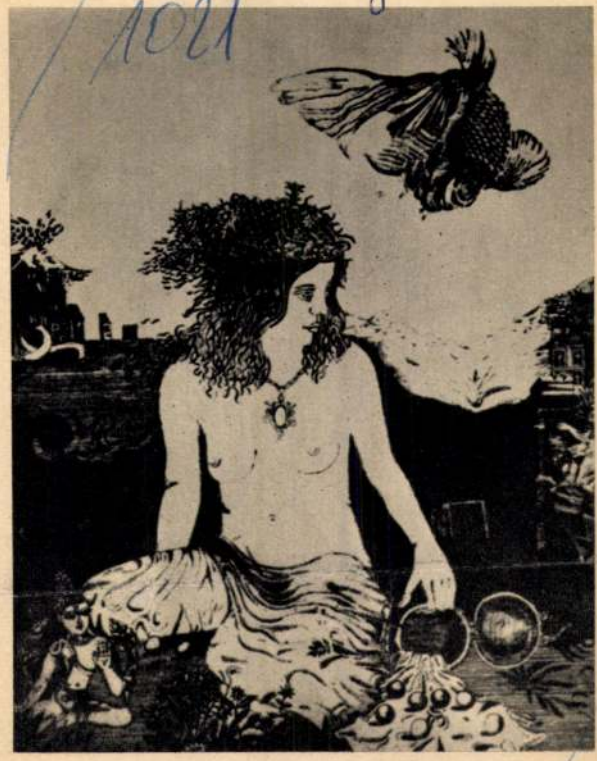
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

**MŰVÉSZET**

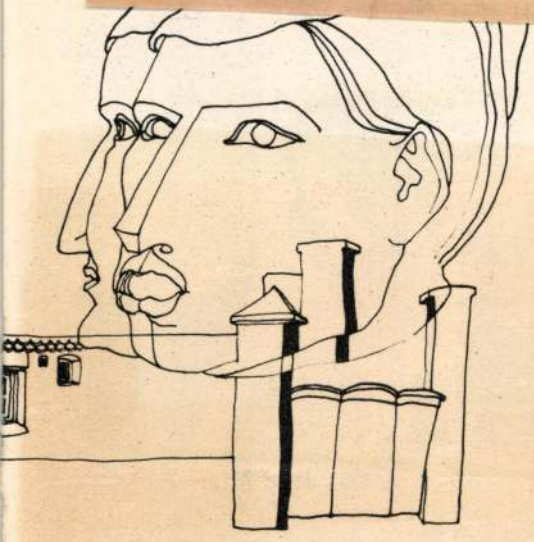
1972 JUN

Horkay István

1021



*Horkay István: Gulliver utazásaiból I.*
*Voyages de Gulliver I*
*Из путешествий Гулливера I*



zük; többségük régebbi keletű, nem egy kiállításon találkoztunk már velük, éppúgy, mint a Dürer-évfordulóra készített, s a Galériában már kiállított munkákkal (csak egy statisztikus jellegű adat: a kétszázhatvan kiállított grafikából a Dürer kiállításon negyvenöt szerepelt). Még elgondolkodtatóbb ez a tény, ha egy-egy művész egyéni teljesítményén ke-

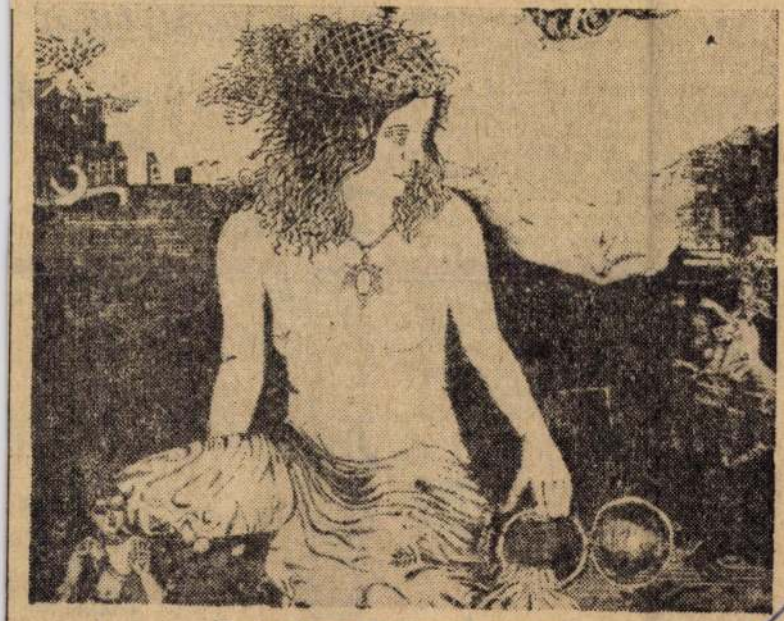
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 JUL 29
Magyar Hírlap

Horkay István

1021

MAGYAR HÍRLAP



Horkay István: Gulliver utazásaiból

MAGYAR HÍRLAP

## Barátaink életéből

# Így f



Amikor leszállás előtt a tiszteletkört tette repülőgépünk, olyannak láttam *Szófiát*, mintha a természet tenyerében feküdne a maga kupolás szépségével, s a tenyér öt ujja a várost körülölelő hegycsúcskoszorú, melyek közül a kétezer méternél magasabb *Vitosa* a legszebb havas csúcsával.

Sokat ődöngtem céltalanul a főváros macskaköves utcáin, az új lakótelepek széles betonjárdáin s láthattam a múlt, és a jelen összefonódását. A kertes házikók mellett, ahol az udvaron bárányok, birkák bégetnek, tíz-, tizenöt emeletes modern lakóházak nyújtózkodnak a magasba.

Ez volt az első, amit megjegyeztem *Stephan Staynov*nak, a *„Sofprojekt Genplan"* igazgatójának, amikor leültünk beszélgetni. Ez a fiatal, ősz hajú, szürke szemű férfi bolgár módon bólogatott azaz jobbra-balra forgatta fejét és mosolygott.

## Módosított tervek

# TELEFAX

GALÉRIA XXI.
1056. Budapest. Váci utca 59. Telefon:(36-1) 267-54-45
Fax:(06-1)266-6885 E-mail:tour .trading @mail.matav.hun

| | |
|---|---|
| Cég: | Új Művészet |
| Név: | Sinkovits Péter |
| Fax: | 331-6702 |
| Dátum: | 1999. 03. 04. |

*Tisztelettel meghívjuk a*

GALÉRIA XXI.

*Almásy Aladár*
*Balás Eszter*
*Bakos Ildikó*
*Banga Ferenc*
*Dienes Gábor*
*Duschanek János*
*Gaál József*
*Horkay István*
*Aljosin Szergej*
*Kabanov Alekszander*
*Katona Zsuzsa*
*Korsunova Galina*
*Kő Pál*
*Orosz István*
*Szabó Éva*
*Szemethy Imre*
*Varga Amár László*

*megnyitására*
*március 9-én 16 órára.*
*(1056. Budapest, Váci utca 59.)*

*Megnyitó beszédet mond:*
*Dr. Demszky Gábor*
*főpolgármester*

*Közreműködik :a*
*Bartók Vonósnégyes*

*R. S. V. P. 267-5445 Horkay Istuán*

*TOUR TRADING-91 Kft.*
*Támogató-Restaurant THAIKOVSKI*

HORKAY ISTVÁN

## Néhány szó a Galéria XXI.-ről:

Európa népeinek kultúrája mindig is hatott egymásra.
Különösen igaz ez a Kárpát-medencére.
Az itt lakó emberek évszázadok óta élnek egymás mellett -
ha a politika nem szól közbe - békében.
A képzőművészet a béke, a megértés eszköze, a közös Európa alapja.
A Galéria XXI .e missziót felvállalva, a kortárs
magyar és orosz
képzőművészet rendszeres bemutatására vállalkozik,
közelítve az emberek lelkében mindazt,
amit a határok szétválasztanak.

# TELEFAX

## GALÉRIA XXI.

1056. Budapest, Váci utca 59. Telefon:(36-1) 267-54-65
Fax:(06-1)266-6865 E-mail:tour_trading@mail.matav.hun

| | |
|---|---|
| Cég: | Új Művészet |
| Név: | Sinkovits Péter |
| Fax: | 331-6702 |
| Dátum: | 1999. 03. 04. |

Vételtelel megbízás a

## GALÉRIA XXI

Nélkülöz szó a Galéria XXI.-ről:

Európa nepjeinek kultúrája mindig is lanott egymásra.
Különösen igaz ez a Kárpát-medencére.
Az itt lakó emberek évszázadok óta élnek egymás mellett -
ha a politika nem szól közbe - békében.
A képzőművészet a béke, a megértés eszköze, a közös Európa alapja
A Galéria XXI. c. műsorát felvállalva, a kortárs
magyar és orosz
képzőművészet rendszeres bemutatására vállalkozik,
közelítve az emberek jellegében mindazt,
amit a határok szétválasztanak.

HORKAY István

91 10. 53-55

Új Művészet

HORKAY István

Entwurf,1990,o.v. - 91.lo. 54

Massages,1991,vegyes technika - 91.lo. 55

Új Müvészet

Harkány István

Gulliver utazásaiból.

Magyar Hírlap 1972/208 IV. old.

Horkay István

1. Gulliver utazásaiból III. rézkarc
2. — " — — " — IV. — " —

33 x 33

6. Miskolci Országos Grafikai Biennálé 1971

WYCINKI PRASOWE GLOB RSW „PRASA"

BIURO WYCINKÓW PRASOWYCH

Warszawa
Pl. Starynkiewicza 7
Tel.28-59-59

Słowo Powszechne
Warszawa, ul. Mokotowska Nr 43
A
1021
wydanie
26-11-1973
Nr 282 z dn.

# Wspólna wystawa polskich i węgierskich grafików

Z okazji 25-lecia Węgierskiego Instytutu Kultury otwarto 20 listopada wspólną wystawę polskich i węgierskich artystów-grafików. Swoje prace powstałe w ciągu ostatnich trzech lat prezentują: Stanisław Rozwadowski, Antoni Boratyński, Istvan Horkay, Gabor Rádoczy-Gyarmathy i Kazimierz Lipiński, który w swojej twórczości przedstawia wybitne postacie węgierskiego świata artystycznego. Wystawę, na której znajduje się 37 ciekawych prac, można oglądać jeszcze tylko przez najbliższy tydzień. A naprawdę warto. (A. Kor.)

| | | | |
|---|---|---|---|
| 9. AZS Warszawa | | 0:4 | 3—12 |
| 10. Skra | | 0:4 | 3—12 |

# Sztangiści Siemianowic z tytułem najsilniejszych

Na pomostach Siemianowic, Bydgoszczy, Opola, Lublina i Gdyni rozegrano ostatnią kolejkę trójmeczów I ligi podnoszenia ciężarów.

W Siemianowicach gdzie walczyły czołowe zespoły triumfował Górnik

Horkay István

Lakásfestés c. plakátjával elnyerte az 1973 legjobb plakátja nívódíjat a festés kategóriában.

Népszava. 1974. dec. 10. 102 lf. 8 Sz. 5p.

Horkay István

1. Gulliver utazásaiból I. rézkarc
2. — " — — " — II. — " —

40×33

6. Kisgrafikai Országos Grafikai Biennálé 1971

Horkay István

1. Mindennapi emberi dolgokhoz I.

2. — " — — " — II.

rézkarc 49 x 64

6. Miskolci Országos Grafikai Biennálé 1971

Horváth István festő-grafikus

főiskolai tanulmányait Lengyelországban folytatta, művei szerepelnek a varsói magyar kulturális intézetben rendezett kiállításon

Magyar Nemzet 1973 november 21
4. old.

Horkay István

Bemutatott művei: Gulliver utazásaiból I; rézkarc, 40 x 33 cm /reprodukció/; „Gulliver utazásaiból II", rézkarc, 32 x 33 cm; „Gulliver utazásaiból" III., rézkarc, 33 x 33 cm.

Kortárs Művész: VI. Miskolci országos grafikai biennálé, Miskolc, 1971

Szokay István

---

„Gulliver utazásaiból" IV., rézkarc, 35×50;
„Minden rendű emberi alakokhoz I", színes rézkarc, 49×64; „Minden rendű emberi alakokhoz II", színes rézkarc, 33×26 cm.

Katona László: VI. Miskolci országos grafikai biennálé, Miskolc, 1971.

Horkay István

Bemutatott művei:

90/ Kuszenie: A könyvek haszna, linoleummetszet
49 x 34 cm

91/ A multak álmán rézkarc, 49 x 41 cm

Katona László: V. Miskolci országos grafikai biennálé, Miskolc, 1960.

Horkay István

lirai hangvétellel, mindig jelképes tendenciájuak lapjai.

Katona László : V.Miskolci országos grafikai biennálé, Miskolc, 1969.

Hopkay József

Bejnstoft műve:

„Baden", mezzotinta, 23 x 30.

Zala Tibor: XI. magyar képzőművészeti kiállítás, Budapest, 1968

91

Horkay István
grafikus

" Gulliver utazásaiból I. "
(1977)

Borbély László: A VI. miskolci országos grafikai ...
Művészet, 1972. június - 45 oldal.

Horkay István
grafikus

Részt vett a tárlaton.

Borbély Sándor: A VI. miskolci országos grafikai ...
Művészet, 1972. június - 45 oldal

HORKAY István

## Tárlat az Operában

*Horkay István* képzőművészeti alkotásaiból nyílik kiállítás április 28-án, kedden 17 órakor az Operaházban. „Az átfestett írás" című tárlatot *Delly Rózsi*, a Magyar Állami Operaház örökös tagja nyitja meg.

Uj Magyarország, 1992. április 27. 11.p.

HORKAY István fordító



HIRDETÉS


## Görögország Ajánlat

Thessaloniki - Halkidiki

8 napos nyaralás, repülővel. Charter Tu 154

Időpontok és személyenként

★ Június 7, 14, 21.
4 csillagos szálloda,
félpanziós ellátás: 37.900 Ft
3 csillagos szálloda,
félpanziós ellátás: 29.350 Ft
Stúdiókban és apartmanokban
23.650 Ft
7 napos, campingekben,
repülőgéppel: 16.500 Ft

★ Június 28, Augusztus 30.
★ Szeptember 6, 13, 20.
4 csillagos szálloda,
félpanziós ellátással:
40.200 Ft-tól
3 csillagos szálloda,
félpanziós ellátással:
31.995 Ft
Stúdiókban és apartmanokban:
25.850 Ft-tól
★ Július 5, 12, 19, 26.
★ Augusztus 2, 9, 16, 23.
4 csillagos szálloda,
félpanziós ellátással:
42.500 Ft
3 csillagos szálloda,
félpanziós ellátással:
35.030 Ft
Stúdiókban és apartmanokban:
27.150 Ft

COSMORAMA
XIII. BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ UTCA 6
tel. 1 223 012

## Vízvezeték-szerelés:

- teljes családi ház
- mosdó, mosogató csaptelepének cseréje
- kád, bojler cseréje
- WC-tartály javítása, cseréje
- WC-tartály átalakítása nyomógombosra.

## Burkolómunkák:

- csempézés
- padlóburkolás
- márványozás
- szőnyegpadló-, PVC-leragasztás
- festő-, tapétázómunkák.

Rövid határidő, garancia.
Megrendelhető a 178-1681-es telefonon.

**HÍVJON, ÉRDEMES!**

Új MAGYARORSZÁG
POLGÁRI NAPILAP

Szerdánként (előfizetőknek ingyenes)
tele MAGAZIN

Megrendelem az Új MAGYARORSZÁG c. napilapot.....példányban,
és kérem az alábbi címre kézbesíteni:

Megrendelő neve: . . . . . .

Címe: . . . . . .

. . . . . .

Az előfizetés díja egy hónapra: 316.- Ft,
negyedévre: 948.- Ft

Az előfizetési díjat a fenti címen nyugtával jelentkező kézbesítőnek fizetem.
A megrendelőlapot borítékban, bérmentesítés nélkül az alábbi címre kérjük feladni:
1410 Budapest, Pf.: 199. Publica Rt.

. . . . . .
aláírás

## Ingatlanok értékbecslése, vagyonértékelés, műszaki tanácsadás

Az Önök rendelkezésére áll:

**Szűcs János**

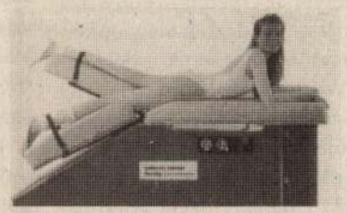
okleveles építőmérnök,
ingatlanérték-becslő

*CENTIKET NYER, mert megszabadul felesleges kilóitól.*

*ÉVEKET NYER, mert törődik az egészségével.*

Buda Fitt

Amerikai, csúcsminőségű, aktív és passzív gépekkel, otthonos környezetben várjuk azokat, akik **LEFOGYNI,**



Passzív fitness

## HALLOTTA MÁR?

- Több mint 50 millió forintnyi árukészlet
- több mint tízezer féle alkatrész
- passzív és aktív alkatrészek, szerelési anyagok, kábelek, dobozok, akkumulátorok
- mennyiségtől függő, verhetetlen árak
- teljes körű kiszolgálás, műszaki információ, anyagkészletezés

Budapest első híradástechnikai nagykereskedelmi raktáráruházában

Az értékesítés termelői áron történik.
Nem hánia meg

# Kazinczy után magyarul

**Az idén is kiosztották a Kazinczy-díjakat, a Péchy Blanka művésznő által 1960-ban életre hívott alapítvány jutalmaként. Hírt adtunk róla, hogy 1992-ben Koncz Zsuzsa előadóművésznek, Héjja Sándornak, az Erdélyből Pécsre elszármazott színművésznek és Kerekes Barnabás középiskolai tanárnak ítélte oda a kuratórium a díjakat.**

Az ünnepélyes díjátadás, továbbá *Biszterszky Elemér* közigazgatási államtitkár méltató és egyben a közszereplők felelősségére emlékeztető beszéde után a három kitüntetettet kérdeztük: mit jelent számukra az elismerés, milyen tennivalók vannak szerintük az anyanyelvi kultúra pallérozása terén.

**KONCZ ZSUZSA:** – Számomra ez egyfelől biztatás, másfelől visszaigazolása annak a pályám legelejétől bennem lévő törekvésnek, hogy egy eredendően angolszász műfajt nem csupán magyarul tolmácsoljak, hanem helyes, és főként érthető magyarsággal. Mégpedig azért, mert az általam énekelt verseknek, szövegeknek is elsősorban a tartalma, a mondanivalója a fontos. Természetesen a zene segítségével jut el a közönséghez, de számomra mindig borzasztóan fontos volt, hogy mit énekelek. a katedrán adnak elő. Ezért is megerősítő, hitet adó, hogy sokaknak feltűnik, ha valaki sokat tesz az ügyért. Nagy szükség van arra, hogy sokan vallják magukénak az anyanyelvi kultúra ügyét, mert az embereket sokkal több értékvesztő károsodás érte az utóbbi évtizedekben, mint azt gondolnánk.

**HÉJJA SÁNDOR:** – Mindennel egyetértek, amit a tanár úr mondott. Azt hiszem, nagyon fontos lenne, hogy a szép magyar beszéd legyen a természetes. És az is, hogy választékosan fejezzék ki magukat az emberek. Úgy gondolom, hogy az elérhető út ehhez az olvasás gyönyörűségének felismertetése lenne a fiatalokkal. Sajnos, a mai gyerekek inkább a tv-t nézik olvasás helyett. Nem akarok a rádió, televízió ellen szólni, de azok sem nyújtják az anyanyelvi műveltségnek azt a szintjét, ami segíte-



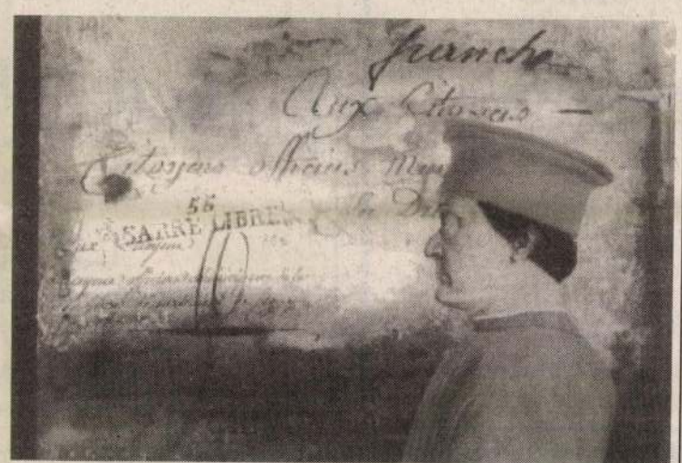
**Héjja Sándor, Koncz Zsuzsa és Kerekes Barnabás**
Mussa Zeineb felvétele

# Az átfestett írás

Néhány évvel ezelőtt Wunderblock címmel rendeztek tárlatot Bécsben *Sigmund Freud* emlékére. Nem csupán a tudós életművét tekintették át, hanem felvillantották egy-egy fontos mozzanatát annak a hosszú folyamatnak is, amelynek eredményeként a freudi munkásság egyre nagyobb hatást gyakorolt századunk képzőművészetére is. A cím, a Wunderblock – csodatömb – egy sokszor idézett Freud-metaforára utal: ha a papírt, amelyre írni szándékozunk, viaszozott felületre helyezzük, a betűképek nemcsak a papíron látszanak, hanem lenyomatként ott maradnak a viaszozott felületen is – és megfelelő világításban kitűnően olvashatók.

Viaszozott felület, lélekmélység – tudatalatti –, s harmadik síkként, mintegy az érzelmek, információk kollektív rögzítéseként mellékük helyezhetjük valóban a művészetet is, amely úgy ír tele új és új papírlapokat, hogy azok alatt rejtve-előbukkanva mindig ott maradnak a korábbi korok művei.

*Horkay István* tárlata kapcsán, amelyet az Operaház vörös szalonjában rendeztek meg, önkéntelenül is felidéződik a nézőben a Wunderblock-effektus. Még akkor is, ha a művész számára valójában a freudi életmű egy másik mozzanata vált fontossá, amikor néhány évvel korábban Üzenetek című kiállításának anyagát kezdte festeni. Nevezetesen az a tény, hogy a tudós egy alkalommal hosszú levelét – tanulmányt – írt orvos barátjának az emberi lélekről, s e levelet ötven évvel az orvos halála után fedezték fel, szinte bontatlanul, mindenesetre olvasatlanul. Az elveszett üzenet, a hiábavaló tudás drámája rejtezik ebben a történetben.



Azóta Horkay István festményein jelen vannak Freud szövegei, ahogyan azonban az egyetemes kultúra, művészettörténet más rétegei, elsősorban az olasz reneszánsz, azon belül *Piero della Francesca* képei is. A reneszánsz portré – Federico da Montefeltro és Battista Sforza arcképe –, a századfordulós íráskép mellé olykor a festmény felületére ragasztott anyagok társulnak. Az egyik oldalon a művészet, az intellektus által preformált motívumok, a másikon korunk tömegtermelésének anyagai.

A különböző minőségek, az egymástól távoli időbeli rétegek között a kohézió valamiféle, az emberi kultúrát egyetlen nagy egységnek tekintő szemléletnek köszönhetően jön létre – no meg annak az igen artisztikus hatásnak a következtében, amelyet az árnyalatgazdag színvilág ad a képnek. Színek rakódnak a szövegképre, majd szinte észrevétlenül újra előtűnnek a betűk. Átfestett írást szemlélünk vagy átírt-átértelmezett színes felületet? Ez is, az is igaz. Az egyik réteg alatt – s persze ez esetben a *másik* is *egyik* – mindig ott van az a bizonyos viaszozott felület.

**P. Szabó Ernő**

# A könyv ünnepnapjai

*(Folytatás az 1. oldalról)*

A mai események közül érdekesnek ígérkezik például az *„irodalmi terasz”* (Kossuth Lajos Könyvesbolt előtt, V., Vörösmarty tér 1.). Házigazdája: *Wisinger István* és háziasszonya: *Katonáné, Újvári Éva*, „Magyarország legszebb asszonya” a következő programokra várja az érdeklődőket. Tíz órától bemutatkozik az AB OVO Kiadó (beszélgetés *Vámos Miklóssal* és *Spiró Györggyel*). 11 órától a Püski Könyvkiadó programjaként *Gábor Áron:* Az embertől Keletre című regényét mutatják be. 12 órától a Szent István Társulaté a könyvsátor, fél háromtól az *Orpheusz Kiadó* programja következik. A vendégek: *Döbrentei Kornél, Petőcz András* és *Tamás Menyhért*.

Június 7-én 11 órától az Amerikában élő *Charles Fenyvesivel* találkozhatnak az érdeklődők. Délután négy órától a *Püski* Könyvkiadó *Németh László:* A minőség forradalma – Kisebbségben című kötetét mutatja be. A beszélgetést *M. Kiss Sándor* történész vezeti. Vendégek: *Németh Ágnes, Németh Magda, Püski Sándor,* fellép *Sinkovits Imre* és *Vitai András*.

Június 8-án a *Fókusz* Könyváruházban Irodalmi játék keretében mutatják be *Alföldy Jenő:* Irodalmi fogalomtár A–Z-ig című művét. Játékvezető *Tarján Tamás*, a Könyvvilág főszerkesztője.

**– y-s –**

*(Magazinunkban részleteket közlünk néhány könyvheti újdonságból. Képriportunk a 24. oldalon)*

HORKAI István

**Kedden** a Rátkai Márton Klubban (Bp. VI., Városligeti fasor 38.) délután 6 órakor Horkai István kiállítását nyitják meg. — A Cseh és Szlovák Kultúrában Elena Holéczyová csipkéiből összeállított kiállítást nyitnak meg délután 5 órakor (Bp. VIII., Rákóczi u. 15.)

Vasárnapi Hírek
1992. dec. 6.



Vigadó Galéria

Meghívó

# HORKAY



A Vigadó Galéria
tisztelettel meghívja Önt

# HORKAY ISTVÁN

festőművész

kiállításának megnyitójára
1993. július 1-én, 17 órakor.

A kiállítást megnyitja

## ANDRÁS FERENC

filmrendező.

Megtekinthető: 1993. július 18-ig.

TERVEZET

# HORKAY ISTVÁN

(EGY PSZICHOLÓGIA VÁZLATA)

Horkay István

A Pesterzsébeti Múzeum Gaál Imre Galériája
szeretettel meghívja
Önt és barátait

# HORKAY ISTVÁN

festőművész
kiállítására.

## TERVEZET (EGY PSZICHOLÓGIA VÁZLATA)

1990. október 5-én 17 órára

Megnyitja:

ANDRÁS FERENC
filmrendező

Nyitva:
november 5-ig, hétfő kivételével naponta 10–18 óráig

Gaál Imre GALÉRIA

Budapest XX., Kossuth L. u. 39.
Telefon: 127-8017

HORKAY István festő

P.Szabó Ernö: Az átfestett irás. = Uj Magyarország, II.évf. 133.sz.1992. junius 6. 9. p. ill.

Bp., Operhaáz Vörös Szalonja, 1992

lysis of Beauty, 1753.

in ultima analysi - vég

368.lap: Rottmann, Carl /17

képfestő

1 sor

~~Németnyelvüxtanulmányokx~~

Német nyelvü irások

1/2 sor

Der Baumeister Hild in einig

Pesther Tageblatt, 1839. Jul

161. S. 1558-156o. 1569-157o

1/2 sor

373.lap: Hild József /1789-1

szicizmus egyik legkiválóbb

mos bérházat, középületet és

dapesten és vidéken egyaránt

Horkay István

Csak kép: látszat

Kísérő: Nagy Tamás

Egy szakmális tér zenéje

Atrium 96/6



Horkay István (1945–)
**Museum factory** 2000
vegyes technika 100×100 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Beck, Ulrich 1986: Die Risikogesellschaft. Frankfurt.
Beck, Ulrich, 1993: Die Erfindung des Politischen. Frankfurt.
Blair, Tony 1998: The Third Way. New Politics for the New Century. London.
Castells, Manuel 1999: The Information Age: Economy, Society and Culture, Vol. I – II – III. Oxford.
Cuperus, René / Kandel, Johannes (szerk.) 1999: Transformation in Progress: European Social Democracy. Amsterdam.
Dauderstädt, Michael / Gerrits, André / G. Márkus György 1999: Troubled Transition: Social Democracy in East Central Europe. Amsterdam–Bonn.
Esping-Andersen, Gösta 1990: Politics Against Markets. Princeton.
From, Al 1999 (April): The Third Way: Progressive Governance for the 21st Century. DLC Forum, Washington.
Gates, Bill 1996: Der Weg nach vorn. Die Zukunft der Informationsgesellschaft. München.
Giddens, Anthony 1999: A harmadik út. Budapest.
Glotz, Peter 1999: Die beschleunigte Gesellschaft. München.
Grundwertekommission beim Parteivorstand der SPD 1999 (September): Dritte Wege – Neue Mitte, Sozialdemokratische Markierungen für Reformpolitik im Zeitalter der Globalisierung. Berlin.
Harvey, David 1990: The Condition of Postmodernity. Oxford.
Lash, Christopher / Urry, John 1994: Economies of Signs and Space, London.
Márkus, G. György 1995: A szociáldemokrácia két modernitás között. Budapest.
Martin, Hans-Peter / Schumann, Harald 1998: A globalizáció csapdája, Budapest.
Merkel, Wolfgang 1999: The Third Ways of European Social Democracy at the End of the Twentieth Century. Heidelberg–Madrid. (Magyarul: FES-kiadvány, 2000. június.)
Meyer, Thomas 1999: The Third Way – some crossroads. Amsterdam–Berlin.
Meyer, Thomas / Kampmann, Martina 1998: Politik als Theater. Berlin.
Parti Socialist de la France 1999: Pour un monde plus juste. In: Die Zukunft. 1999/1 18–26. Wien. (Magyarul: FES-Tallózó, 24. sz., 2000.)
Robinson, Peter 1999: Britain's Labour Government: a third way for social democracy. Berlin.
Thrift, Nigel J. (szerk.) 1990: The Sociology of Time. London.
Touraine, Alain 1992: Critique de la Modernité. Paris.
Trends, Trends, Trends 1999 (Institut für Trendanalysen) in: Die Zukunft, 1999/1 18–21. Wien.






Horkay István munkái (66. o.)

## > Egy váltás paradigma <

/ wittenbergi pontok HORKAY ISTVÁN műveihez /

„Vegyezd füled, belvárosi junker!"
(Hans Blumenberg)

1. Mielőtt bármely alkotó szembekerülne a végső" nagy kérdéssel ( was ist das Bilagit? ), hajlik rá, bár a szakadatlan átalakulásban formázódó geodétikus esztétika elvhatárán kívül aligha találhat olyan - negyedéves állandóját fonák módon hánytorgató - daktiluszbábát, ki esküdni merne.

2. Az értelmező agyteke számára gondot jelenthet s duchampiáner forrásmintára utaló kettőskürt-alakzatban obstálhat amaʼ okosságon: mit tészen a formulázott és visszaható összefüggéseket egyaránt felhasználó szimultán autográfia HORKAY képein?

3. Munkáin a reaktív világgal terhelt út, idő, mozgás és momentum adják a képtelen nyugvás felső pontját kutató fulguráns tanerőimádat omegakészletét; tablómezején a fiktív nyomatékkal bíró monopikula-tézis dinamikai térváltozata dominál, kalkulatív töredékei megfelelésben állnak egy kialkudott harmóniát tételező többrétű szintézissel, mely alterdns predikátum szerint a bármit teremteni kész természeti irányultság jele.

4. HORKAY a felbukkanó izotrópia reményében a kvizoid alkatú újnemesi réteg ízlése nyomán terjedetbe jött hektomurális halmazt a stiláris vegyképzés oly fokának tekinti, melytől utóbb a megbízó is riadozni kénytelen.

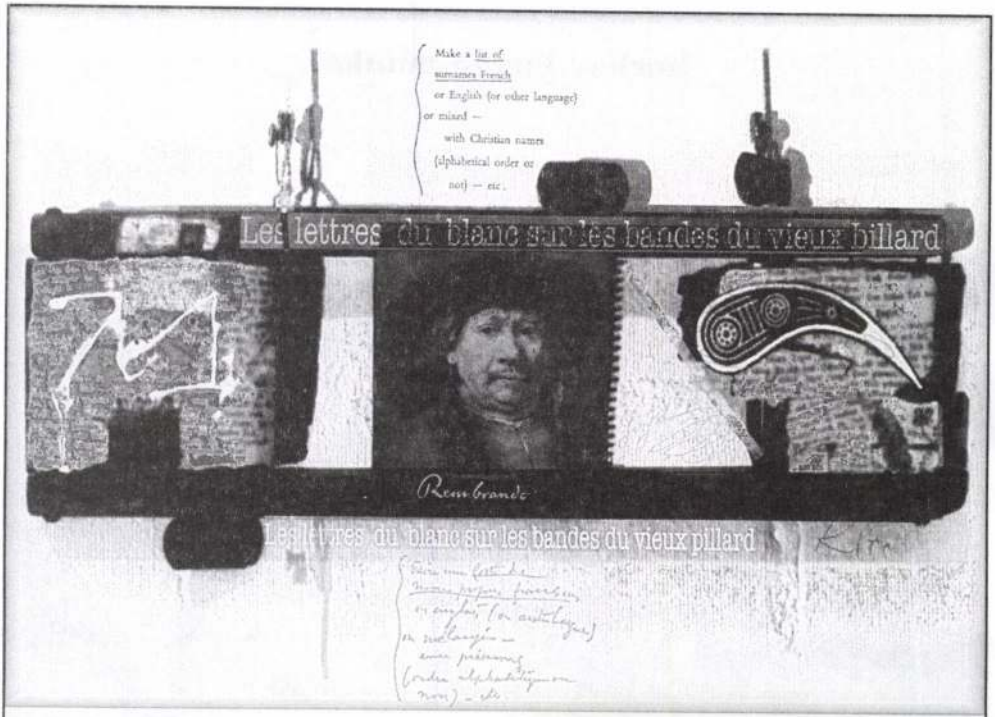
5. A dublőrágazat diametrikus emésztőkúpjának csúcsán tanyázó birizgántokra szakasztólag fújtató önképzet nyilvánlatai a kontrer világ indexét idézik. Hogy miként korlátozódhat a tökéletes magyarázat, azt a globalizált kacormagzat is kivallotta, midőn ekként empirizált: - Logikai modalitásokra való tekintet nélkül a külső-miocént statisztikusan rendetlenül, átlagban egyenletesen zavartam el. Punktum defice!

Szemethy Imre

# Horkay István munkái

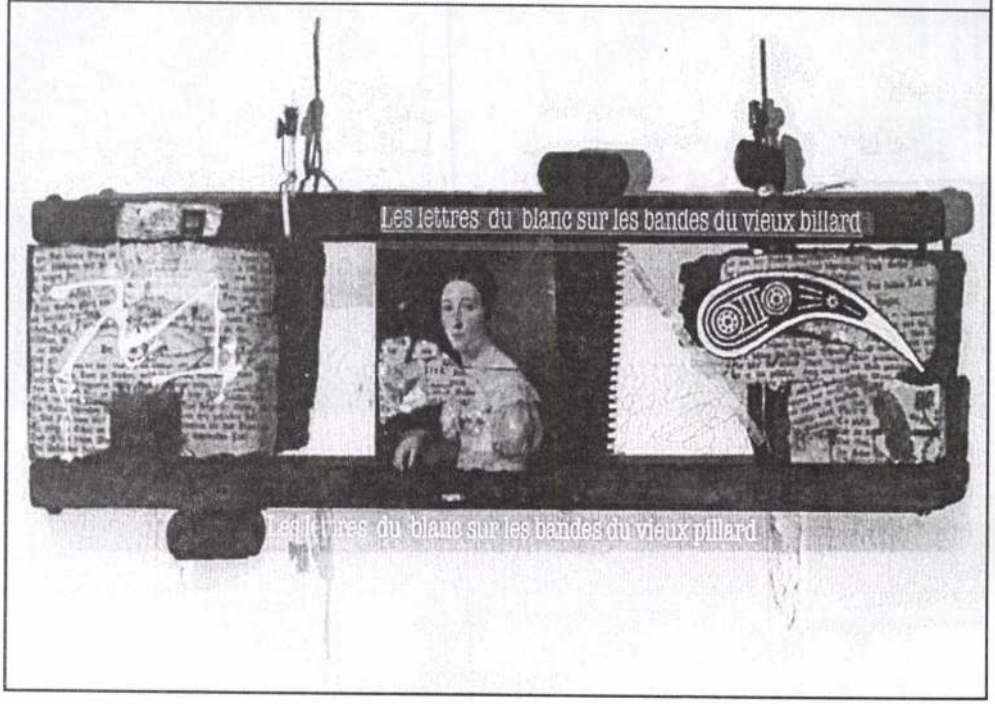



Dada 1.



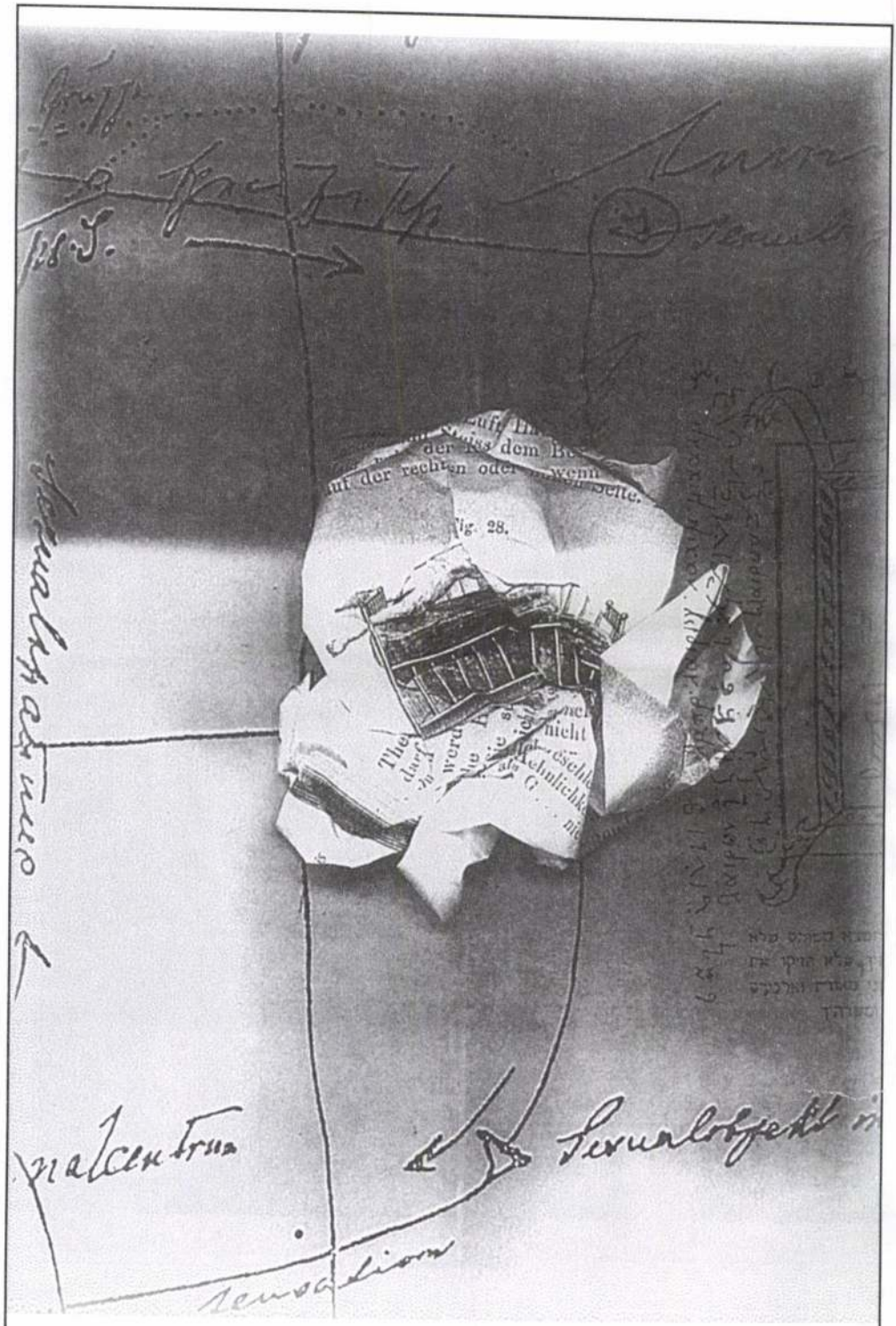

**Museum factory (Rembrandt)**

**Afrikai benyomások**

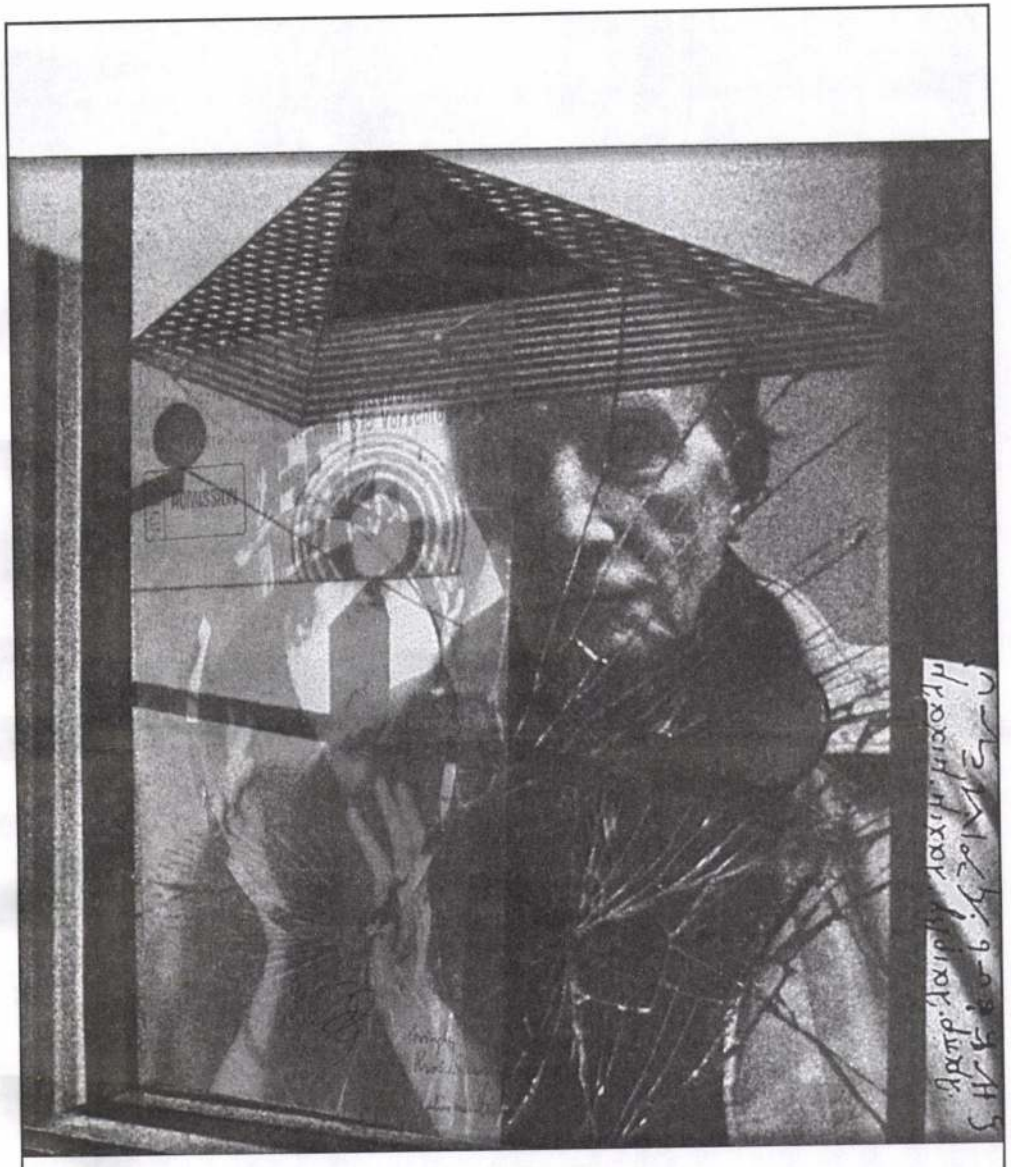





Rrose Sélavy




Museum factory

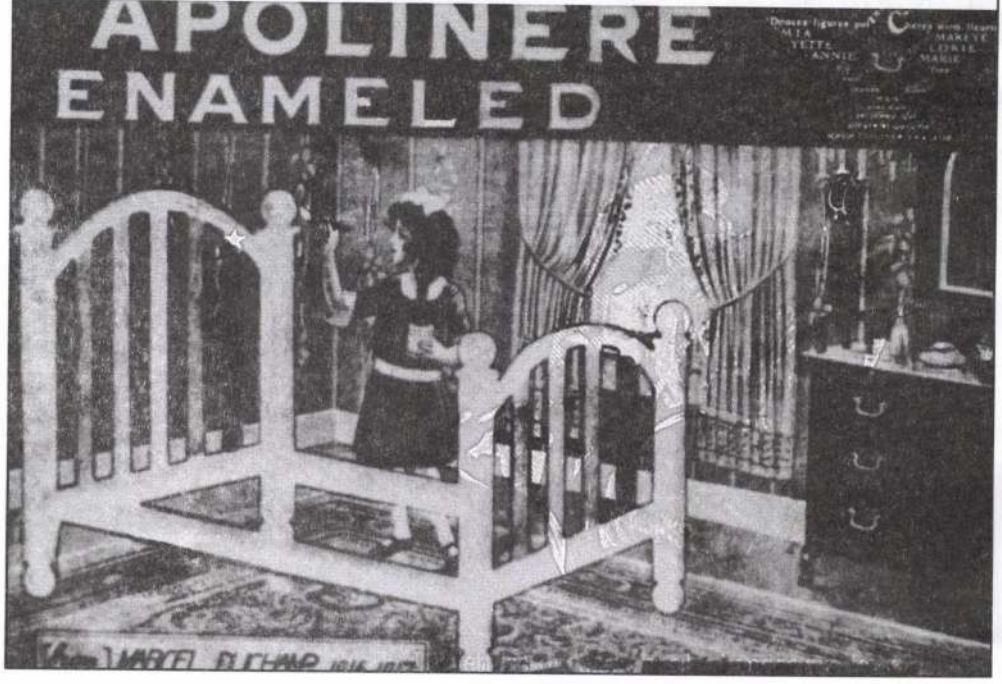


Dada 2. – a törött üveg



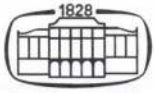
Marcel Duchamp

Sapolinere–Apollinaire 2.






Sapolinere–Apollinaire 1.




# AKADÉMIAI KIADÓ RT.

## Új magyar irodalmi lexikon CD-ROM

Ez az elektronikus kiadás az 1994-ben megjelent *Új magyar irodalmi lexikon* javított és bővített változata. Az átdolgozás folyamán kritikai észrevételekkel, életrajzi és bibliográfiai adatokkal bővült a hatalmas adatbázis. Az adatgyűjtés 1999. december 31-én zárult le, de 2001-től évenkénti frissítési lehetőséget biztosítunk honlapunkról. *Ára: 18000 Ft*

## Marx György: A marslakók érkezése

A huszadik század történelmi viharaiban számos magyar tudós emigrált Amerikába. Közéjük tartozott például Szilárd Leó, Teller Ede, Neumann János. Tevékenységük meghatározó nemcsak a tudományos fejlődésben, hanem a század történelmének alakításában is. Az amerikai pályatársak tréfásan „marslakóknak" nevezték a magyar tudósokat. A könyv őket mutatja be. *Ára: 2300 Ft*

## Jókai Mór: Elbeszélések (1858) 8. kötet

**(Jókai Mór összes művei)**

A kötet az író 1858-ban megjelent 28 elbeszélését tartalmazza. Ezek közül néhány kiemelkedő esztétikai értéket képvisel, és a szakirodalomban is gyakran szerepel. Az értékes szépirodalmi anyagot a gondos szövegkritikai apparátus irodalomtudományi szakkönyvvé is avatja. *Ára: 2350 Ft*

## Társadalom (Magyar néprajz VIII.)

Nemzeti kultúránkat, különösen a művészetet, az irodalmat és a zenét szoros szálak kötik a népi kultúra örökségéhez. Ezt a hagyományt rendszerezi, elemzi és értelmezi a *Magyar néprajz* sorozat. Jelen kötet a falvak-mezővárosok társadalmi típusait, intézményeit, a hagyományos értékrendet és erkölcsöt mutatja be. *Ára: 6580 Ft*

## Vörösmarty Mihály: Vegyes prózai dolgozatok (1826-1841)

**(Vörösmarty Mihály összes művei 15.)**

A kötet Vörösmarty nem szépirodalmi jellegű prózai írásait tartalmazza. Nyitottság, tudásvágy, sokoldalú érdeklődés, a magyar nyelv és kultúra iránti odaadás jellemzi ezeket a cikkeket, tanulmányokat. *Ára: 1800 Ft*

**Akadémiai Kiadó Rt. Vevőszolgálat**
**1519 Budapest, Pf. 245. Tel.: 4648-200 Fax: 4648-201**
**www.akkrt.hu E-mail: custservice@akkrt.hu**

## Karafiáth Orsolya

# memóriajáték

arcokat juttatsz eszembe
megnyúlt ábrázatot
karikatúrát ócska vicclapokban
vonásokat mik szinte minták
gyűrt párnáink közepén

valahogy elgondolkoztatsz
arcod éle megkérdőjelez

---

## Polgár Teréz

# Függőben

Többször hozzám értél,
finoman, bizonytalanul,
levettél rólam ezt-azt
– nem szokásod –,
arra tereltem a szót,
amitől sírhatok,
legálisan,
akkor is, ha látod.
Székem hátrább toltam,
bele ne essek
a megnyíló mélybe,
majd egyet léptem,
utánam lépsz-e.
Föllibbent egy-két szösz,
függőben pár hajszál sorsa,
ruhámon – örökké leeszem –
maradt valahány morzsa.

**Kerék Imre**

# Hat japán haiku a télről

A szürke égről
Hóra hó szállingózik:
Tündöklő ékszere a háztetőknek!
*Kigô*

A tél sirályai –
Életük hontalanság,
Halálukat nem jelzi sírhant.
*Shuson*

Akárha ráspoly csikorogna –
Nyaláb szalmát rágcsál a ló
Alkonyi havazásban.
*Kyûkoku*

A téli förgeteg
Szirtekkel hasogatja darabokra
Bömbölését a tengerárnak.
*Buson*

Hajnali szürkeségben
Egy bálna fújtat
A tengerár fagyos hullámain.
*Gyôdai*

Újév hajnalán
Régmúlt időkből átfúj
Szele a fenyveseknek.
*Onitsura*

# Áprilisi változatok

*W. S.-imitáció*

Április! Kinyílt idő!
Bimbó fakad, bolyhos barka
barna vesszőit ringatja,
harapós a levegő.

Horkay István

Átrium
96/1

Szöveg: Halasi Rita, Fotó: Everling Csaba

# Írásképek, képírások

## Horkay István képeiről

A festészetben mindig is szokás és gyakorlat volt nagy mesterek képeit másolni, újragondolni. Ez kezdetben csak a festő művészi fejlődését szolgálta. A 20. században a posztmodern alkotó már nem technikai okokból fordul vissza a múlt festészetéhez, hanem repertoárként, katalógusként kezeli azt. Számára minden eddigi alkotás és alkotó együtt, a jelenben adott és megörökölt hagyományként létezik. Válogat ebből a kéznél lévő tradícióból, és párbeszédet folytat elődeivel.



Horkay István képein a 14. századi festő, Piero della Francesca újraértelmezése történik meg. Battista Sforza és Federico Da Montefelro arcképe az egyik legszebb reneszánsz kettősportré, s Horkay nemcsak az itt látható képen állítja művészete középpontjába. Képsorozataiban állandó, újból és újból visszatérő elemeket használ, sajátos technikával gondolatmontázsokat hoz létre.

A Francesca-képen a reneszánsz hátteret Freud felülfestett kéziratai váltják fel. Horkay nem építészeti elemeket, hanem szöveget fest az alakok mögé, szándékosan tekintve el a perspektívaábrázolás tradíciójától. S teszi ezt pont Francesca esetében, aki a geometriailag szerkesztett háttér legkövetkezetesebb alkalmazója volt. Az a sejtésünk, hogy a destruktív, modern háttér nemhogy elvenne, de még hozzá is ad a kép erejéhez, mintegy meghatványozza az alakok szépségét. Egy 15. századi festő műve szükségszerűen lesz más 20. századi újjáélesztése során. Paradox, de mégis azt kell mondanunk, hogy Horkay éppen ilyen mérvű változtatások révén lett Francesca hűséges interpretátora. Megváltozott tudatunk, látásmódunk számára teszi újra jelenvalóvá, befogadhatóvá a nagy elődmű vészetet, nem engedve át azt a felejtésnek.




**MEER 1994 (olajfestmény, vegyes technika – selyem)**

Az emlékezés és a felejtés kettőse visszatérő témája Horkay István festészetének. A képen ezt egy rozsdás könyv is képviselheti, amit megevett az idő vasfoga. De a könyv maga is vasból van. Borítóján szövetfoszlányok, roncsolt szövegrészletek, kézírástöredék és még valami, egy titokzatos szó: Meer. Ha ki tudjuk betűzni a nyomtatott szöveg címét – Eine Gondelfahrt in Venedig –, akkor a német szó egyik jelentésére, a tengerre gondolhatnánk. Csakhogy itt egy tulajdonnévről van szó. A művész egy másik festőre, Vermeer van Delftre utal, tehát megint a képzőművészeti tradícióhoz nyúl, de meghökkentő módon. Nem Vermeer valamelyik alkotását emeli be a saját művébe, hanem csak az aláírását, úgymond a szignóját. Ez a gesztus nem nélkülöz minden iróniát. Egy kép értékét gyakran alkotója neve határozza meg, s esztétikai ítéletünket mindig befolyásolja az, hogy kinek is tulajdonítjuk a kérdéses művet. Ha kiderül, hogy nem eredeti a kép, – tehát az aláírásával együtt hamisítvány –, legyen mégoly mesterműnk is, menthetetlenül kiesik a kegyeinkből. Festőnk mesterien hamisítja Vermeer szignatúráját, de valójában nem él vele.

A 17. századi művész kézjegyéből csak az írás képét használja fel, hiszen az aláírás értelme egy más kontextusba kerülve elmosódik. A nyomtatott, töredékes szövegrészleteknek is háttérbe szorult az értelme, hiszen alig kibetűzhetők, és gyakorlatilag olvashatatlanok. S mindez, amiről beszélünk egy rozsdás könyv fedelén látható. A nyelv puszta vizualitására redukálódott. A könyv, amely az írás hordozója, az emberiség emlékezetének egy formája, rozsdás ócskavassá vált. A 20. század vége az írott és a könyvkultúra vége. Helyüket a kép, a vizualitás és a multimédia veszi át. A könyv sorsa a felejtés lesz, s minden vele kapcsolatos dolog atavizmusnak bizonyul.

**LÁTSZAT 1992 (olajfestmény, vegyes technika – selyem)**

a melltűk közepére gyémántok, egyéb drágakövek, féldrágakövek, esetenként gyöngyök kerültek.

Szükséges szót ejtenünk még a karkötőkről, melyeket száz évvel ezelőtt is kettesével, hármasával hordtak mindkét karon. Divatos ékszer volt a karperec, kerek ékkőberakással, levehető zománcdísszel, római motívumokkal.

A múlt század utolsó éveiben az ékszergyártásban is érezhető volt az art nouveau kecses, nőies formavilága. A kor egyik legnagyobb mestere Louis Cartier volt, akinek 1902-ben nyitott londoni, majd New-York-i üzletét a legmagasabb arisztokrácia és a művészvilág hírességei is előszeretettel látogatták. Az itt kapható girland stílusú ékszerek világhírűek lettek. A század eleji ékszerek könnyedsége és finomsága elképzelhetetlen lett volna a platina használata nélkül.

Az 1920-as évektől a nők férfiasabb divatra cserélték a kényelmetlen fűzőt, a hosszú szoknyákat. Divatba jött a fiús alkat s a rövid frizura. A hölgyek előnyben részesítették a nadrágot, a szexis alkalmi ruhákat az estélyekre tartogatták. Coco Chanel praktikus és kényelmes nappali kosztümjei megreformálták a divatot, s ennek megfelelően változtak az ékszerek is, melyek geometrikus mintákat kezdtek követni, és káprázatosan élénk színekben pompáztak. Nem szolgáltak többé a gazdagság fitogtatására, hanem a ruhák fontos kiegészítőivé váltak. Az emancipált, aktív, sportos életet élő nők éjjel-nappal karórát hordtak, a felgyorsult élet jelképeként. A díszes alkalmi karórák készítése új területet jelentett az ékszerészeknek. Az egyiptomi királysírok feltárása és a távoli egzotikus kultúrák addig ismeretlen motívumai nemcsak Cartier-t, hanem Boucheront, Van Cleeft és Arpelst is megihlették.

A második világháború erősen visszavetette az európai ékszergyártást. A drágakövek ritkasága miatt fokozódott az érdeklődés az olcsóbb ékkövek iránt. Elsődlegesen a rendkívül gazdag színárnyalatú citrint, valamint ametisztet és topázt használtak. A békeidő beköszöntével Balmain, Givenchy és Balenciaga megteremtették az igazán nőies, fényűző ékszereket viselő nő imázsát. Ezt követte a gyémánt ékszereket tökéletesen kiegészítő szőrmék divatja. 1954-től ismét megnyílt Chanel stúdiója, s erősödött az arany ékszerekkel és gyöngysorokkal kiegészített kosztümdivat. Az ötvenes évek ékszervilágát egyaránt jellemezte a naturalizmus, az egzotikum, az absztrakció és a klasszikus formák.

A hetvenes évek vége felé a római Bulgari cég rendkívüli népszerűségre tett szert azzal, hogy felismerte, hétköznapi és alkalmi viseletre egyaránt érdemes ékszereket készíteni.

Az ezredforduló közeledtével mind az európai, mint a tengerentúli ékszergyártó cégek hatalmas mennyiséggel és óriási választékkal vannak jelen a piacon. Rengeteg gépi másolat készül a különleges század eleji ékszerekről, amelyek ma ismét reneszánszukat élik, s amelyekhez itthon még mindig olcsóbban lehet hozzájutni, mint Nyugat-Európában.

Collier tűszere
14 K arany és ezüst azsúr fo
75 darab briliánssal, 1900
Leütési ára 320 ezer forint volt a Polg
Galéria szeptemberi ár
glalat
kórül.
-ár







Kitűző, 18 K arany.
Leütési ára 25 ezer forint
volt a Polgár Galéria
szeptemberi árverésén

Szöveg: Halasi Rita, Fotó: Boldizsár Zoltán

# Emberek tárgyakról, tárgyak önmagukról

*Horkay István festőművésznek a szembesítés során két eltérő stílusú asztalra esett a választása a V.A.M. Design Centerben.*



**M**iért döntött a Ronald Schmitt cég étkezőasztala mellett?

Horkay István: Egyfelől a tiszta funkcionalizmusa miatt. Én leginkább a finn formatervezéshez vonzódom. Nem fetisizálom a tárgyakat. Három fiam van, elég nagy a család, és egy megfelelő méretű asztal mindig gondot okozott. Másfelől vonzott az asztal ötletessége. El is neveztem fordított kínai asztalnak, mert ennek nem a közepe, hanem a szélei forgathatók, pörgethetők ki. Fordított gondolkodásra utal. Tudom, hogy ezzel az asztallal kapcsolatban tíz év múlva sem változna meg a véleményem. Nagyon szép a cseresznyefa felületkezelése, klasszikusan egyszerű formát talált a tervező.

*– Hová állítaná ezt a tárgyat, milyen környezetet teremtene neki?*

– Amikor azt mondom, hogy ez az asztal egy klasszikus darab, akkor az időn kívüliségére gondolok. Tudják, ez a tárgy soha nem fog patinát kapni. A lakásomba nem vinném, mert az egy vidéki ház Révfülöpön, s nem illeszkedne ebbe a légkörbe. A műtermembe viszont biztosan beállítanám. Ennek régi padlástéglával burkolt tágas terét japán szellemben rendeztem be, eltolható ajtókkal, kevés tárggyal, s egy „beépített" körtefával.



Horkay István festőművész

Itt az asztal egy régi, öntöttvas fürdőkáddal kerülne egy térbe.

Én állandóan rendet csinálok az életemben, mindig újragondolom, elhagyom a felesleges dolgokat. Rájöttem, hogy sokkal nehezebb, de termékenyebb elvenni bizonyos elemeket, mint hozzáadni. Az alkotási folyamatot is ilyen rendcsinálásként, lecsupaszításként értelmezem. Ebben az asztalban is rend van. Megnyugtató a visszafogottsága, az egyszerűsége. A szó nemes értelmében ez a tárgy semmivel nem több és nem kevesebb, mint egy asztal.

*– Ön szerint van annak jelentősége, hogy ez az asztal kerek?*

– Nagyon is. A kerek asztal sokkal jobban összehozza az embereket, mellette mindenki egyenrangú, nincsenek kitüntetett helyek, nincs ültetési rend. Mi is milyen jól el tudunk beszélgetni mellette!

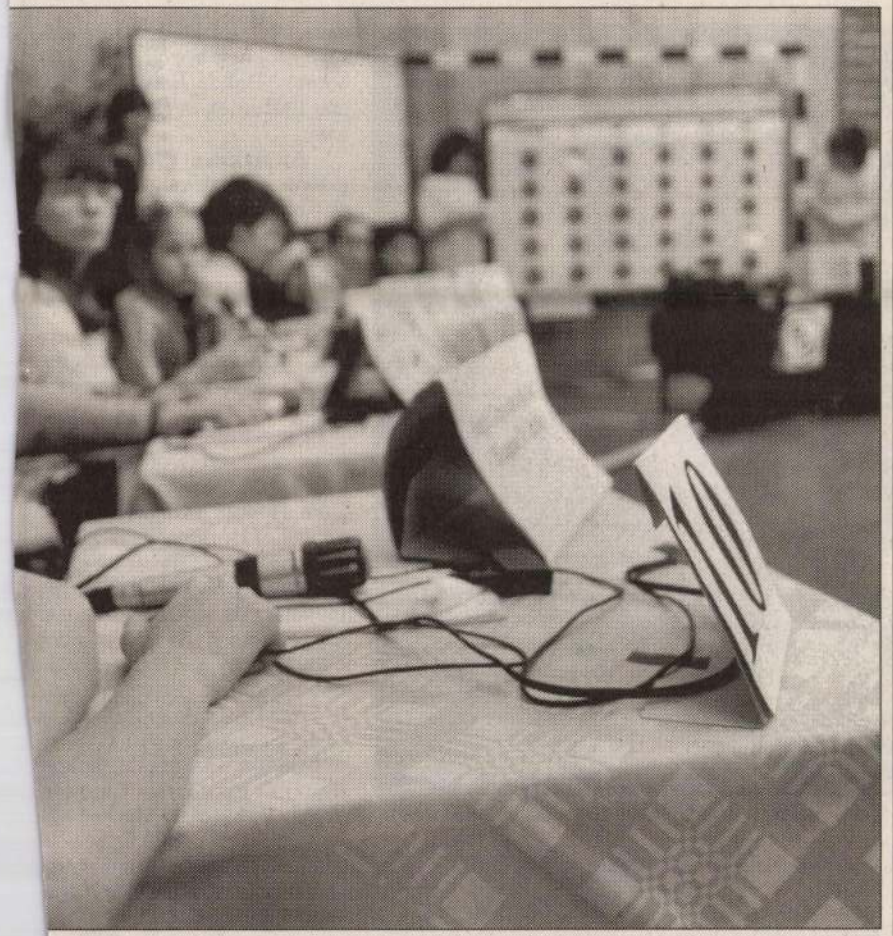
*– Másodikként a Fabricia Scassellati Sforzolini építész tervezte „Arabella" íróasztalt és Roberto Lazzeroni hozzá tartozó két „Ottilia" karosszékét választotta. El tudja képzelni saját íróasztalaként?*

– Nem, semmi esetre sem. Ez egy abszolút nőies darab. Engem valahogy a nagymamám bútoraira emlékeztet, bár a széklábak ívelése és az egész kifinomultsága inkább az empire stílusát idézi. Be kell, hogy valljam, azért választottam, mert ambivalens érzések fűznek hozzá. Egyrészt lenyűgöz az anyaga és a kivitelezése. A mahagóni és a franciabársony társítása pazar. Összességében is csodálatos darab, lényege egy régi forma újraértelmezése. Sok rejtett gondolat, finom részlet van benne. Például el tudom képzelni, ahogy egy gyönyörű nő verseket ír mellette, de mégis egy kicsit hivalkodónak és túl tökéletesnek érzem. Kifelé beszél ez a bútor és nem a gazdájához. Egy adag dicsekvést érzek ki belőle.


SARRE LIBRE

# lent vagy semmit!

*rendeztek televíziós vetélkedőt Kőbányán*



FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

# Drága csepeli bérlakások

**Korábban a földhivatali bejegyzések miatt nem vásárolhatták meg önkormányzati lakásaikat, most az irreálisnak tartott árak okoznak gondot a csepelieknek. Az Akácfa, a Zöldfa és az Erdősor utca néhány társasháza esetében tavaly nyárig voltak rendezetlenek a bejegyzések. Kiderült, hogy a vételárat a forgalmi érték 115-130 ezer forintos négyzetméterára alapján szabja meg a kerület. A lakók sokallják az összeget.**

A csepeli önkormányzat vagyonkezelő társasága, a Csevak Kft. jelentéséből kiderül, hogy a kérdéses lakóépületek – jogilag egy telken egy épületként! – 1988-ban készültek el, a használatbavételi engedélyt 1988. december 28-án adták ki. A következő évben a beruházó Főber elkészíttette a telekalakítási tervet, amelyet a fővárosi tanács (VÉFO) jóvá is hagyott. 1991 májusában a Budapest Fővárosi Ingatlanrendezési Iroda meghozta határozatát, amelyben a 173 lakást tartalmazó épületek alatt úszótelket és a házak között közterületet alakított ki. A Főber azonban az említett határozatot nem nyújtotta be a földhivatalhoz, így be sem jegyezték.

Az akkor hatályban lévő rendelet tiltotta a tíz éven belül épült házak eladását. A szóban forgó, 1988-ban átadott épület is szerepelt a tilalmi listán, tehát a telekkönyvi rendezetlenség megszüntetése nem volt első rangú feladat, ráadásul a hetvenes években épült házak gondjai elsőbbséget élveztek az ügyintézésben. A kérdéses épület a VÉFO kezelésében volt nyilvántartva, tehát első lépésben kérni kellett átadását a fővárostól.

meghallgatáson a lakók felháborodottan kifogásolták, hogy az elmúlt esztendőkben hiába jelezték vásárlási szándékukat, az önkormányzat a rendezetlen viszonyokra hivatkozva elutasította őket – most viszont a lényegesen megemelkedett lakáspiaci árakat veszik alapul, és a „hivatali malőrök" következményeit önhibájukon kívül a bérlők viselik.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a hosszasan húzódó ügy ideje alatt változtak a bérlakáseladások jogi feltételei is. Ha valaki 1995. november 30-ig vásárolta meg bérleményét, először is a panelépület miatt 10 százalékkal csökkentették a forgalmi értéket, majd ennek 40 százaléka képezte a vételárat. A hátralék egyösszegű kiegyenlítése esetén a tartozás 60 százalékát kellett a vásárlónak befizetnie (40 százalékot jóváírtak). Részletfizetésnél a tartozást 25 év alatt, 3 százalékos kamattal törleszthették. A határidő után szigorodtak a feltételek: a 10 százalékos „panelcsökkentéssel" a vételár a forgalmi érték 50 százaléka lett (a korábbi 40 helyett), és az egyösszegű kifizetésnél 70 százalékot kellett letenni az asztalra. Részletfizetés esetén a hátralékot 10 év alatt 3, vagy 25 év alatt 10 százalékos kamattal kell megfizetni.

Januárban Dékány László vezetésével megalakult a Lakásbérlők és Lakók Egyesülete (LABE) csepel-csillagtelepi szervezete, amely a panasszal megkereste a kerületi önkormányzatot. Abszurdnak tartják ugyanis, hogy az a 82 bérlő, aki 1995. november 30-a előtt jelezte vételi szándékát, a mai, sokkal kedvezőtlenebb feltételek mellett vásárolja meg ingatlanát. Emellett a főváros többi kerületével összehasonlítva drágállják a csepe-

HORKAY ISTVÁN



# Múzeumgyár a Váci utcában

## *A Galéria XXI. ad otthont Horkay István állandó kiállításának*

**A kortárs alkotókat régóta foglalkoztatja a gondolat, hogyan lehet a modern technikát és a képzőművészetet összekapcsolni. Horkay István képzőművész, a Galéria XXI. (V. kerület, Váci utca 39.) tulajdonosa digitális technikával régi mesterek műveiből alkot új képeket. Múzeumgyár. Így nevezte el Horkay a Rembrandt-, Duchamp- és Goya-festményrészletekből összerakott képi világot.**

– Azért idézek, hogy idézhetővé váljak – mondja *Horkay István* képzőművész, a Galéria XXI. tulajdonosa. Múzeumgyár című programjának alkotásaiban régi mesterek műveiből digitális technikával alkot új képeket. Művészetből csinálni művészetet eddig sem volt ismeretlen az alkotók előtt. A Múzeumgyár programfüzetében megnevezi az elődöt: Marcel Duchamp-ot, az újítót. A francia művész a múlt század elején vált hírhedtté, amikor olyan hétköznapi dolgokat avatott képzőművészeti alkotásokká, mint a biciklikerék és a pissoirkagyló. Horkay nem tárgyaknak, hanem képzőművészeti alkotásoknak ad új jelentést. A Múzeumgyár ötlete Duchamp előállítási elvével jellemezhető a legjobban: – Ha egy méter hosszú, függőleges helyzetben lévő egyenes zsineg egy méter magasból sík felületre hullik – olvasható a programfüzetben –, önmagát saját kedvére átformálja, s új hosszmértékegységet alkot.

– A Múzeumgyár utazás a szellemi értékekben – mondja a képzőművész. – Ez a pimaszság lírája. A képek nem Goya-, Rembrandt- vagy Duchamp-alkotások, hanem Horkay-alkotások. Véletlenszerűen választom ki a műveket, amelyekből digitális kollázsok lesznek. Azt a kultúrát hozom át a múltból a jelenbe, ami tetszik. Egy kép általában több klasszikus alkotásból áll össze, de szerepelnek rajta a keresztény és a zsidó kultúra elemei is, és még számtalan dolog, ami körbevesz minket. A képekkel azonban óvatosan kell bánni, nehogy lélektelen gyártermékké váljanak.

Digitális technikával készült művei hatvan-hetven egymásra helyezett képből állnak össze. A klasszikus festményrészletek mellett gyakran jelennek meg az alkotásokon idézetek, nevek és képversek. A Goya című nyomaton a francia avantgárd költő, Guillaume Apollinaire képverse, a Sebzett dal olvasható. A pontos megjelenítést a digitális technika tette lehetővé, amit a művész nyolc évig tanult.

– Két éve készítek digitális képeket, a nyomtatás minősége akkorát fejlődött ezalatt, hogy egészen nagy méretben is lehet printelni. A Múzeumgyár Epson nyomatai kétszáz évig bizonyára nem fakulnak ki.



**Nagy festők műveit állítja össze digitális technikával**

A Galéria XXI. kiállítótermet két éve nyitották meg a modern kortárs művészeteknek. Digitális művészete mellett fotósoknak, szobrászoknak és festőművészeknek ad kiállítási lehetőséget: többek között Nagy Gábornak, Bakos Ildikónak, Balázs Eszternek és Orosz Istvánnak.

– Az árakra nem tesszük rá a galéria százalékát, hanem az első eladott kép ára a művészé, a második a galéria bevétele. A képek kilencven százaléka külföldön megy el. Az alkotások árából tartjuk fenn a galériát, havonta hétszázezer forintot kell megtermelnünk, ennyibe kerül a bérleti díj, a fűtés és a telefon.

Lengyelország, Kanada, Németország, Olaszország, Hollandia, Oroszország és Belgium. Hosszú az országok névsora, ahol Horkay István kiállított. Legutóbb február elején a moszkvai Magyar Kulturális, Tudományos és Tájékoztatási Központban nyílt tárlata, ahol a Múzeumgyár összes alkotását kiállították. Szintén februárban, Los Angelesben a Leslie Sacks Fine Art Gallery Web kiállításán kaptak helyet digitális nyomatai Chagall, Degas, Picasso és Warhol képei mellett.

– Ez utóbbi olyan érzés, mintha egy ismeretlen focicsapat után hirtelen leigazolna az ember a Real Madridhoz.

**Rumpler György**

# ent vagy semmit!

*endeztek televíziós vetélkedőt Kőbányán*



FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

# Drága csepeli bérlakások

**Korábban a földhivatali bejegyzések miatt nem vásárolhatták meg önkormányzati lakásaikat, most az irreálisnak tartott árak okoznak gondot a csepelieknek. Az Akácfa, a Zöldfa és az Erdősor utca néhány társasháza esetében tavaly nyárig voltak rendezetlenek a bejegyzések. Kiderült, hogy a vételárat a forgalmi érték 115-130 ezer forintos négyzetméterára alapján szabja meg a kerület. A lakók sokallják az összeget.**

A csepeli önkormányzat vagyonkezelő társasága, a Csevak Kft. jelentéséből kiderül, hogy a kérdéses lakóépületek – jogilag egy telken egy épületként! – 1988-ban készültek el, a használatbavételi engedélyt 1988. december 28-án adták ki. A következő évben a beruházó Főber elkészíttette a telekalakítási tervet, amelyet a fővárosi tanács (VÉFO) jóvá is hagyott. 1991 májusában a Budapest Fővárosi Ingatlanrendezési Iroda meghozta határozatát, amelyben a 173 lakást tartalmazó épületek alatt úszótelket és a házak között közterületet alakított ki. A Főber azonban az említett határozatot nem nyújtotta be a földhivatalhoz, így be sem jegyezték.

Az akkor hatályban lévő rendelet tiltotta a tíz éven belül épült házak eladását. A szóban forgó, 1988-ban átadott épület is szerepelt a tilalmi listán, tehát a telekkönyvi rendezetlenség megszüntetése nem volt első rangú feladat, ráadásul a hetvenes években épült házak gondjai elsőbbséget élveztek az ügyintézésben. A kérdéses épület a VÉFO kezelésében volt nyilvántartva, tehát első lépésben kérni kellett átadását a fővárostól.

meghallgatáson a lakók felháborodottan kifogásolták, hogy az elmúlt esztendőkben hiába jelezték vásárlási szándékukat, az önkormányzat a rendezetlen viszonyokra hivatkozva elutasította őket – most viszont a lényegesen megemelkedett lakáspiaci árakat veszik alapul, és a „hivatali malőrök" következményeit önhibájukon kívül a bérlők viselik.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a hosszasan húzódó ügy ideje alatt változtak a bérlakáseladások jogi feltételei is. Ha valaki 1995. november 30-ig vásárolta meg bérleményét, először is a panelépület miatt 10 százalékkal csökkentették a forgalmi értéket, majd ennek 40 százaléka képezte a vételárat. A hátralék egyösszegű kiegyenlítése esetén a tartozás 60 százalékát kellett a vásárlónak befizetnie (40 százalékot jóváírtak). Részletfizetésnél a tartozást 25 év alatt, 3 százalékos kamattal törleszthették. A határidő után szigorodtak a feltételek: a 10 százalékos „panelcsökkentéssel" a vételár a forgalmi érték 50 százaléka lett (a korábbi 40 helyett), és az egyösszegű kifizetésnél 70 százalékot kellett letenni az asztalra. Részletfizetés esetén a hátralékot 10 év alatt 3, vagy 25 év alatt 10 százalékos kamattal kell megfizetni.

Januárban Dékány László vezetésével megalakult a Lakásbérlők és Lakók Egyesülete (LABE) csepel-csillagtelepi szervezete, amely a panasszal megkereste a kerületi önkormányzatot. Abszurdnak tartják ugyanis, hogy az a 82 bérlő, aki 1995. november 30-a előtt jelezte vételi szándékát, a mai, sokkal kedvezőtlenebb feltételek mellett vásárolja meg ingatlanát. Emellett a főváros többi kerületével összehasonlítva drágállják a csepeli

# Múzeumgyár a Váci utcában

## *A Galéria XXI. ad otthont Horkay István állandó kiállításának*

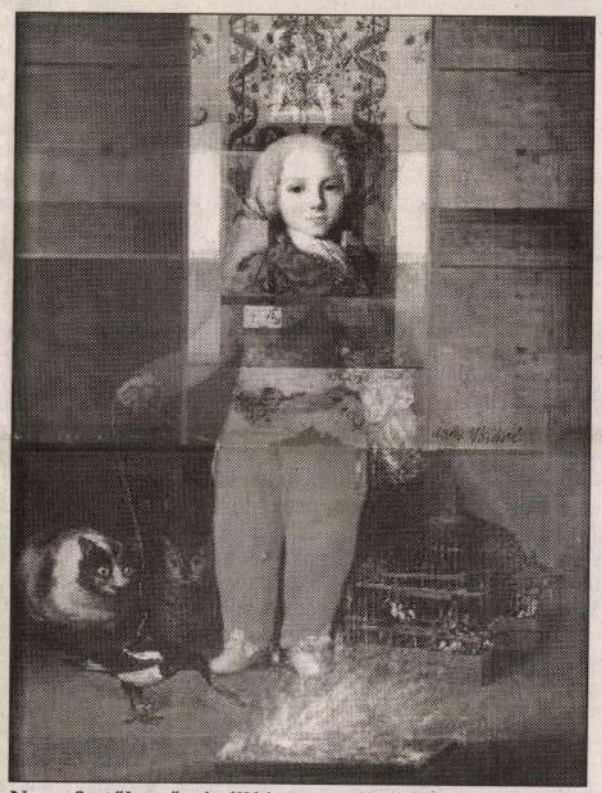
**A kortárs alkotókat régóta foglalkoztatja a gondolat, hogyan lehet a modern technikát és a képzőművészetet összekapcsolni. Horkay István képzőművész, a Galéria XXI. (V. kerület, Váci utca 39.) tulajdonosa digitális technikával régi mesterek műveiből alkot új képeket. Múzeumgyár. Így nevezte el Horkay a Rembrandt-, Duchamp- és Goya-festményrészletekből összerakott képi világot.**

– Azért idézek, hogy idézhetővé váljak – mondja *Horkay István* képzőművész, a Galéria XXI. tulajdonosa. Múzeumgyár című programjának alkotásaiban régi mesterek műveiből digitális technikával alkot új képeket. Művészetből csinálni művészetet eddig sem volt ismeretlen az alkotók előtt. A Múzeumgyár programfüzetében megnevezi az elődöt: Marcel Duchamp-ot, az újítót. A francia művész a múlt század elején vált hírhedtté, amikor olyan hétköznapi dolgokat avatott képzőművészeti alkotásokká, mint a biciklikerék és a pissoirkagyló. Horkay nem tárgyaknak, hanem képzőművészeti alkotásoknak ad új jelentést. A Múzeumgyár ötlete Duchamp előállítási elvével jellemezhető a legjobban: – Ha egy méter hosszú, függőleges helyzetben lévő egyenes zsineg egy méter magasból sík felületre hullik – olvasható a programfüzetben –, önmagát saját kedvére átformálja, s új hosszmértékegységet alkot.

– A Múzeumgyár utazás a szellemi értékekben – mondja a képzőművész. – Ez a pimaszság lírája. A képek nem Goya-, Rembrandt- vagy Duchamp-alkotások, hanem Horkay-alkotások. Véletlenszerűen választom ki a műveket, amelyekből digitális kollázsok lesznek. Azt a kultúrát hozom át a múltból a jelenbe, ami tetszik. Egy kép általában több klasszikus alkotásból áll össze, de szerepelnek rajta a keresztény és a zsidó kultúra elemei is, és még számtalan dolog, ami körbevesz minket. A képekkel azonban óvatosan kell bánni, nehogy lélektelen gyártermékké váljanak.

Digitális technikával készült művei hatvan-hetven egymásra helyezett képből állnak össze. A klasszikus festményrészletek mellett gyakran jelennek meg az alkotásokon idézetek, nevek és képversek. A Goya című nyomaton a francia avantgárd költő, Guillaume Apollinaire képverse, a Sebzett dal olvasható. A pontos megjelenítést a digitális technika tette lehetővé, amit a művész nyolc évig tanult.

– Két éve készítek digitális képeket, a nyomtatás minősége akkorát fejlődött ezalatt, hogy egészen nagy méretben is lehet printelni. A Múzeumgyár Epson nyomatai kétszáz évig bizonyára nem fakulnak ki.



**Nagy festők műveit állítja össze digitális technikával**

A Galéria XXI. kiállítótermet két éve nyitották meg a modern kortárs művészeteknek. Digitális művészete mellett fotósoknak, szobrászoknak és festőművészeknek ad kiállítási lehetőséget: többek között Nagy Gábornak, Bakos Ildikónak, Balázs Eszternek és Orosz Istvánnak.

– Az árakra nem tesszük rá a galéria százalékát, hanem az első eladott kép ára a művészé, a második a galéria bevétele. A képek kilencven százaléka külföldön megy el. Az alkotások árából tartjuk fenn a galériát, havonta hétszázezer forintot kell megtermelnünk, ennyibe kerül a bérleti díj, a fűtés és a telefon.

Lengyelország, Kanada, Németország, Olaszország, Hollandia, Oroszország és Belgium. Hosszú az országok névsora, ahol Horkay István kiállított. Legutóbb február elején a moszkvai Magyar Kulturális, Tudományos és Tájékoztatási Központban nyílt tárlata, ahol a Múzeumgyár összes alkotását kiállították. Szintén februárban, Los Angelesben a Leslie Sacks Fine Art Gallery Web kiállításán kaptak helyet digitális nyomatai Chagall, Degas, Picasso és Warhol képei mellett.

– Ez utóbbi olyan érzés, mintha egy ismeretlen focicsapat után hirtelen leigazolna az ember a Real Madridhoz.

**Rumpler György**




manet
Rask Kolnikov
Dostojevskij
icnlaire
Drusus Tod.

Horkay István (1945–)
**Windows 2000** 2000
vegyes technika 80×60 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Horkay István (1945–)
**Talált könyv** 1998
vegyes technika 29×21 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

# Mindent vagy semmit!

*Televízió nélkül rendeztek televíziós vetélkedőt Kőbányán*



**Gyerekek játsszák, de nem gyerekjáték**

FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

*Nem baj*

jó a válasz, máris bátrabban nyomja azt

# Drága csepeli bérlakások

**Korábban a földhivatali bejegyzések miatt nem vásárolhatták meg önkormányzati lakásaikat, most az irreálisnak tartott árak okoznak gondot a csepelieknek. Az Akácfa, a Zöldfa és az Erdősor utca néhány társasháza esetében tavaly nyárig voltak rendezetlenek a bejegyzések. Kiderült, hogy a vételárat a forgalmi érték 115-130 ezer forintos négyzetméterára alapján szabja meg a kerület. A lakók sokallják az összeget.**

A csepeli önkormányzat vagyonkezelő társasága, a Csevak Kft. jelentéséből kiderül, hogy a kérdéses lakóépületek – jogilag egy telken egy épületként! – 1988-ban készültek el, a használatbavételi engedélyt 1988. december 28-án adták ki. A következő évben a beruházó Főber elkészíttette a telekalakítási tervet, amelyet a fővárosi tanács (VÉFO) jóvá is hagyott. 1991 májusában a Budapest Fővárosi Ingatlanrendezési Iroda meghozta határozatát, amelyben a 173 lakást tartalmazó épületek alatt úszótelket és a házak között közterületet alakított ki. A Főber azonban az említett határozatot nem nyújtotta be a földhivatalhoz, így be sem jegyezték.

Az akkor hatályban lévő rendelet tiltotta a tíz éven belül épült házak eladását. A szóban forgó, 1988-ban átadott épület is szerepelt a tilalmi listán, tehát a telekkönyvi rendezetlenség megszüntetése nem volt első rangú feladat, ráadásul a hetvenes években épült házak gondjai elsőbbséget élveztek az ügyintézésben. A kérdéses épület a VÉFO kezelésében volt nyilvántartva, tehát első lépésben kérni kellett átadását a fővárostól.

Időközben, 1994. január 1-jén hatály-

meghallgatáson a lakók felháborodottan kifogásolták, hogy az elmúlt esztendőkben hiába jelezték vásárlási szándékukat, az önkormányzat a rendezetlen viszonyokra hivatkozva elutasította őket – most viszont a lényegesen megemelkedett lakáspiaci árakat veszik alapul, és a „hivatali malőrök" következményeit önhibájukon kívül a bérlők viselik.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a hosszasan húzódó ügy ideje alatt változtak a bérlakáseladások jogi feltételei is. Ha valaki 1995. november 30-ig vásárolta meg bérleményét, először is a panelépület miatt 10 százalékkal csökkentették a forgalmi értéket, majd ennek 40 százaléka képezte a vételárat. A hátralék egyösszegű kiegyenlítése esetén a tartozás 60 százalékát kellett a vásárlónak befizetnie (40 százalékot jóváírtak). Részletfizetésnél a tartozást 25 év alatt, 3 százalékos kamattal törleszthették. A határidő után szigorodtak a feltételek: a 10 százalékos „panelcsökkentéssel" a vételár a forgalmi érték 50 százaléka lett (a korábbi 40 helyett), és az egyösszegű kifizetésnél 70 százalékot kellett letenni az asztalra. Részletfizetés esetén a hátralékot 10 év alatt 3, vagy 25 év alatt 10 százalékos kamattal kell megfizetni.

Januárban Dékány László vezetésével megalakult a Lakásbérlők és Lakók Egyesülete (LABE) csepel-csillagtelepi szervezete, amely a panasszal megkereste a kerületi önkormányzatot. Abszurdnak tartják ugyanis, hogy az a 82 bérlő, aki 1995. november 30-a előtt jelezte vételi szándékát, a mai, sokkal kedvezőtlenebb feltételek mellett vásárolja meg ingatlanát. Emellett a főváros többi kerületével összehasonlítva drágállják a csepeli panelépület 115 és 130 ezer forint közötti induló forgalmi értékét.

# Múzeumgyár a Váci utcában

## *A Galéria XXI. ad otthont Horkay István állandó kiállításának*

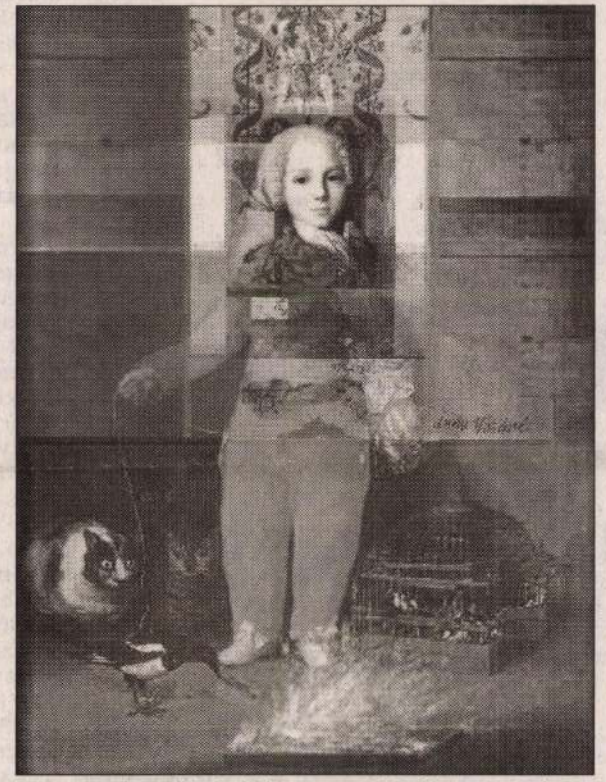
**A kortárs alkotókat régóta foglalkoztatja a gondolat, hogyan lehet a modern technikát és a képzőművészetet összekapcsolni. Horkay István képzőművész, a Galéria XXI. (V. kerület, Váci utca 39.) tulajdonosa digitális technikával régi mesterek műveiből alkot új képeket. Múzeumgyár. Így nevezte el Horkay a Rembrandt-, Duchamp- és Goya-festményrészletekből összerakott képi világot.**

– Azért idézek, hogy idézhetővé váljak – mondja *Horkay István* képzőművész, a Galéria XXI. tulajdonosa. Múzeumgyár című programjának alkotásaiban régi mesterek műveiből digitális technikával alkot új képeket. Művészetből csinálni művészetet eddig sem volt ismeretlen az alkotók előtt. A Múzeumgyár programfüzetében megnevezi az elődöt: Marcel Duchamp-ot, az újítót. A francia művész a múlt század elején vált hírhedtté, amikor olyan hétköznapi dolgokat avatott képzőművészeti alkotásokká, mint a biciklikerék és a pissoirkagyló. Horkay nem tárgyaknak, hanem képzőművészeti alkotásoknak ad új jelentést. A Múzeumgyár ötlete Duchamp előállítási elvével jellemezhető a legjobban: – Ha egy méter hosszú, függőleges helyzetben lévő egyenes zsineg egy méter magasból sík felületre hullik – olvasható a programfüzetben –, önmagát saját kedvére átformálja, s új hosszmértékegységet alkot.

– A Múzeumgyár utazás a szellemi értékekben – mondja a képzőművész. – Ez a pimaszság lírája. A képek nem Goya-, Rembrandt- vagy Duchamp-alkotások, hanem Horkay-alkotások. Véletlenszerűen választom ki a műveket, amelyekből digitális kollázsok lesznek. Azt a kultúrát hozom át a múltból a jelenbe, ami tetszik. Egy kép általában több klasszikus alkotásból áll össze, de szerepelnek rajta a keresztény és a zsidó kultúra elemei is, és még számtalan dolog, ami körbevesz minket. A képekkel azonban óvatosan kell bánni, nehogy lélektelen gyártermékké váljanak.

Digitális technikával készült művei hatvan-hetven egymásra helyezett képből állnak össze. A klasszikus festményrészletek mellett gyakran jelennek meg az alkotásokon idézetek, nevek és képversek. A Goya című nyomaton a francia avantgárd költő, Guillaume Apollinaire képverse, a Sebzett dal olvasható. A pontos megjelenítést a digitális technika tette lehetővé, amit a művész nyolc évig tanult.

– Két éve készítek digitális képeket, a nyomtatás minősége akkorát fejlődött ezalatt, hogy egészen nagy méretben is lehet printelni. A Múzeumgyár Epson nyomatai kétszáz évig bizonyára nem fakulnak ki.



**Nagy festők műveit állítja össze digitális technikával**

A Galéria XXI. kiállítótermet két éve nyitották meg a modern kortárs művészeteknek. Digitális művészete mellett fotósoknak, szobrászoknak és festőművészeknek ad kiállítási lehetőséget, többek között Nagy Gábornak, Bakos Ildikónak, Balázs Eszternek és Orosz Istvánnak.

– Az árakra nem tesszük rá a galéria százalékát, hanem az első eladott kép ára a művészé, a második a galéria bevétele. A képek kilencven százaléka külföldön megy el. Az alkotások árából tartjuk fenn a galériát, havonta hétszázezer forintot kell megtermelnünk, ennyibe kerül a bérleti díj, a fűtés és a telefon.

Lengyelország, Kanada, Németország, Olaszország, Hollandia, Oroszország és Belgium. Hosszú az országok névsora, ahol Horkay István kiállított. Legutóbb február elején a moszkvai Magyar Kulturális, Tudományos és Tájékoztatási Központban nyílt tárlata, ahol a Múzeumgyár összes alkotását kiállították. Szintén februárban, Los Angelesben a Leslie Sacks Fine Art Gallery Web kiállításán kaptak helyet digitális nyomatai Chagall, Degas, Picasso és Warhol képei mellett.

– Ez utóbbi olyan érzés, mintha egy ismeretlen focicsapat után hirtelen leigazolna az ember a Real Madridhoz.

**Rumpler György**

## PALETTA

**A SELYEMFESTŐ** *Rehberger Ildikó* tárlata március 9-én, este hat órakor nyit a csömöri Petőfi Sándor Művelődési Házban. A kiállítás két hétig látható.

**ALSÓNÉMEDIBEN** az idén áprilisban is megrendezik a Széchenyi-napokat. A mottó: A tudás hatalom. A rendezvényen iskolatörténeti állandó kiállítás is nyílik, a tárgyi emlékeket március 20-ig kell leadni az intézmény titkárságán.

**KÉZMŰVES-FOGLALKOZÁST** rendeznek szombat délután négy és hat óra között a pócsmegyeri művelődési házban. A gyerekek a közelgő nemzeti ünnepre huszárcsákót és kokárdát készíthetnek.

### SZÍNHÁZAK

**Bárka Színház:** Díszelőadás (7). **Budapesti Kamaraszínház a Tivoliban:** Amerikai Elektra (7). **Budapesti Kamaraszínház Ericsson Stúdió:** Szappanopera (7). **Shure Stúdió:** Örkény István-ösztöndíjasok (fél 8 – Felolvasó Színház). **Katona József Színház:** A fösvény (7). **Kamra:** Közellenség (7). **Kolibri Fészek:** A boldog herceg (fél 11). **Komédium Színház:** „Március 15-re készülődvén" (10). **Lézer Színház:** Pink Floyd 3D (fél 8). **Madách Színház:** Nyomorultak (7). **Madách Stúdió:** Széchenyi (fél 8). **Madách Kamara Színház:** Alku (7). **Várszínház:** Ifjúság édes madara (7). **Merlin Színház:** Mesterdetektív (7). **Radnóti Színház:** Erdő (7). **Thália Színház:** Jazz-Sekt (7 – a Budapest Táncszínház és Creative Art Jazz Quartet ea.). **Thália Színház:** A vihar kapujában (fél 8). **Új Színház Stúdiószínpad:** Woyzeck (7 – utolsó ea.). **Vígszínház:** Vízkereszt (7). **Pesti Színház:** Tóték (7 – Pethes-bérl, 3. ea.). **Zeneakadémia:** Klukon Edit és Ránki Dezső kétzongorás és négykezes hangversenye (fél 8).

MDK

Horkai Katalin III.dij

textil

Ipm. és Képzm. felszabadulási díjak. Szm. 1955.
48. l. /Hírek/

Horkai László

"Kalapos nő" c. müvének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. juni. 27.
XIV. évf. 26. sz. 7. lap

MDK

Horkay Kiérlő
grafikus

"Önkívület"

Élet és Irodalom, 1968. május 4 - 9 lap.

le. D. V.

HORKAI Mór építészhallgató

diplomatervei:

Festőművész telep Alcsutón (Rest.)

Balázs Éva: Tervezés-oktatás az

építészettörténeti tanszéken

Magyar Építőművészet 1960. 4. sz. 21-22 l

Horkai Péter

Parasztlányok c. műve a Szegedi Képzőm.Társ. tav.tárlatán.

Délmagyarország, 935.IV.14.

Horkay Peter

Berzsenyi-Társaság ezüstérmet nyerte.

PH.932.V.10.

MDK

Horkay Péter

1925-26. a kecskeméti müvésztelepen dolgoztak.

Képzőm.Főisk. évk. 1925-27. 21. l.

Horkay Péter

Művével nevepel a Szegedi
Képzőművészeti Egyesület
mai Tárlatán.

Szegedi Új Napló, 1934. XI. 18.

Horkay F. Péter festőművész

A dunántuli képzőművészek tav. tárlatán, a Berzsenyi Társaság bronzérmét kapta.

N.U.931.IV.8.

N.U. 691.IV.6.

Horkay Péter

Kaposváron a dunántúli tava-
szi képzőművészeti tárlaton díjat
nyert.

NM. 932. v. 10.

MDK

Horkay Péter

1926-27. a kecskeméti müv.telepen dolgoztak.
Képzőm.főisk. évk. 1925-26-1926-27. 32. l.

MDK

Horkay Péter

Dunántúli tav. tárlat. Képzőművészet, 1932. 51.sz.

136.l.

Horkay Péter

Önarckép, mgt.

Szeged 1934

Zlorkay Péter

festő

Pádnai templom
Szabadság
Bohóc no[5]
Vajron

Szeged 1934?

*Ti égő pipacsok, ti őrült lángok.*
*nyaldosva szerte, ti mit gyujtanátok?*
*E szép mezőben e vesztett világot...*

*Ti napraforgók, rongyos mécsesek ti,*
*kinek tartjátok sorvadó világtok?*
*Segits a gyásznak némán térdepelni.*

*Ti dülők fái, merre vándoroltok?*
*Ily árnyak árnyán meghalnak a lombok.*

*S ti vakondokok odalenn a földben?*
*A halálthozók utját járjuk bölcsen.*

*Ti vigdereku pitypangok, a bálba?*
*Alvód tanitjuk a könnyü halálra —*

*... Kurjants, kakas! mielőtt hajnalodna,*
*még mielőtt az árok éje tárul...*

*Fölébredek. Fehér madár. ragyogva:*
*az őrület szól a fekete fákrul.*

**Dudás Kálmán**

*s nem maradt egy könny utána.*

*Haja selyme ugy ellibbent,*
*illata sem maradt itt lent.*
*Szeme fénye most hol lehet,*
*hol kacsint rám, hogy még szeret?*

*Jaj, Istenem nem találom.*
*Hova bujt az édes párom?*
*Talán bizony felhőn sétál,*
*s kandin kacag vissza én rám?*

*Vagy tán itt a bokor megett*
*rejtőzködik, les engemet,*
*s azt várja, hogy rám ijesszen,*
*kicsufoljon, kinevessen?*

*Óh, csak egyszer fogjam még el,*
*nem eresztem többé én el.*
*csók pecsétet teszek rája,*
*s két karom lesz börtön rácsa.*

**Lázs Sándor**

tétnek lennie elvileg, mert a szemközti ház nem volt magas; mégis mindig félhomály volt abban a lakásban és csillárok, lámpák égtek nappal is. Sok fura szekrény volt a hallban meg a két szobában, amelyek össze voltak nyitva, azt mondták, ezek a vitrinek. Volt vitrin a Vera néni heverője mellett az ablaknál, és volt a másik szobában, ahol egy kicsi öregasszony, Vera néni mamája, a nagymama lakott, nemcsak a falaknál álltak vitrinek, hanem a szoba közepén is, mintegy térelválasztó gyanánt, ez a térelválasztó valójában két vitrin volt egymásnak háttal fordítva. Sokszor bámultam ezeket a vitrineket közelről illedelmesen, vigyázva, nehogy hozzájuk érjek és összetörjem az üvegüket, s az üveg mögött felhalmozott csecsebecséket, a színes üvegekből vagy festett porcelánokból készített madarakat, emberfigurákat, virágokat, hamutartókat, kicsi és még kisebb tányérokat, teáskészleteket; nem tetszettek nekem ezek a csecsebecsék, és csak azért bámultam őket kitartóan, mert undorítottak és félelmet keltettek bennem. Vera néniék és a szüleim, emlékszem, érdeklődésemet félreértették, azt hitték, szeretem azokat a kincseket, és meg voltak nyugodva, hogy a vitrinek szépen lekötnek engem, és azalatt ők zavartalanul beszélgethetnek.

Azért is bámultam inkább azokat a csecsebecséket, mert volt abban a lakásban még egy valami, ami mindennél jobban undorított, amitől mindennél jobban féltem, a képek.

Sötét tónusú, barnás képek voltak mind, és nem volt a lakásban fal, amelyen legalább egy ilyen hatalmas kép ne lógott volna. És szinte az összes képen ugyanazt lehetett látni: fából ácsolt valamin, kereszten, mint felvilágosítottak, zilált férfi fordította az ég felé a fejét meg a szemét annyira, hogy csak a sze-

És mindig odarohantam Vera néniéknél a zongorához, volt úgy, hogy a gyakorló Pistát túrtam ki a helyéből, és vertem a billentyűket, és játszottam, ők azt mondták, az, amit én csinálok, az az improvizáció.

Évekkel később határozták el a szüleim, hogy most már tényleg tanuljon zenét a gyerek, járjon hegedülni.

Tiltakoztam: én zongorázni akartam, mint a Pista.

Anyám azt mondta, a hegedű szebb hangszer, és azt is mondta: „A hegedüt mindenhova magaddal viheted a világon".

Apám azt mondta, hogy ő is tanult hegedülni.

Mondtam, én zongorázni akarok.

Kiderült, hogy a zongora drága, még a pianínó is, és ha nem vesszük meg, hanem béreljük, az is sokkal drágább, mint hegedűt venni. És nincs is hova tenni a lakásban.

Nem emlékszem, megkérdeztem-e, hogy Vera néniéknek ugyan mitől van több pénzük, mint nekünk, és hogyhogy a Pista zongorázhat, én meg nem, ha megkérdeztem, biztosan mondtak erre valamit.

De a hegedű is jobb, mint a furulya, így hát belementem, hogy hegedüljek.

Akkor aztán el kellett mennem a zeneiskolába felvételizni.

Egy tanteremben sokan ültek és mindenfélét követeltek tőlem. Leütöttek hangokat a pianinón, hogy énekeljem el, amit hallok. Mindig utáltam énekelni, én fütyülni szerettem, akkor még a szabályozatlan fogaimnak hála több szólamban is tudtam fütyülni, de nem ez érdekelte őket, úgyhogy igyekeztem ezúttal énekelni mégis. Aztán szolmizálnom kellett a hallott

— de mindvégig
akarok hegedüln
belőlem sose lesz
gedű nem érdek
punktot, zenesz
„Édes fiam, a h
külni kell." Hiá
van mindenütt.

Egyébként Pis
Bécsig, aztán Sv
zést. Sok évvel k
el és kivitte mag
de Vera néni n
lett az egyik leg
log. Csalódottan
szeretet árad b
lett belőlem, h
utólag azt gon
énnekem nem

Gyakran álm
Margit nénihez
nája világít, pul
nem visel mellt
kos sötét szövet
tam játszani el
tem, és kíséri
dallamot, és eg
holni. Mindig s
és nem tudom



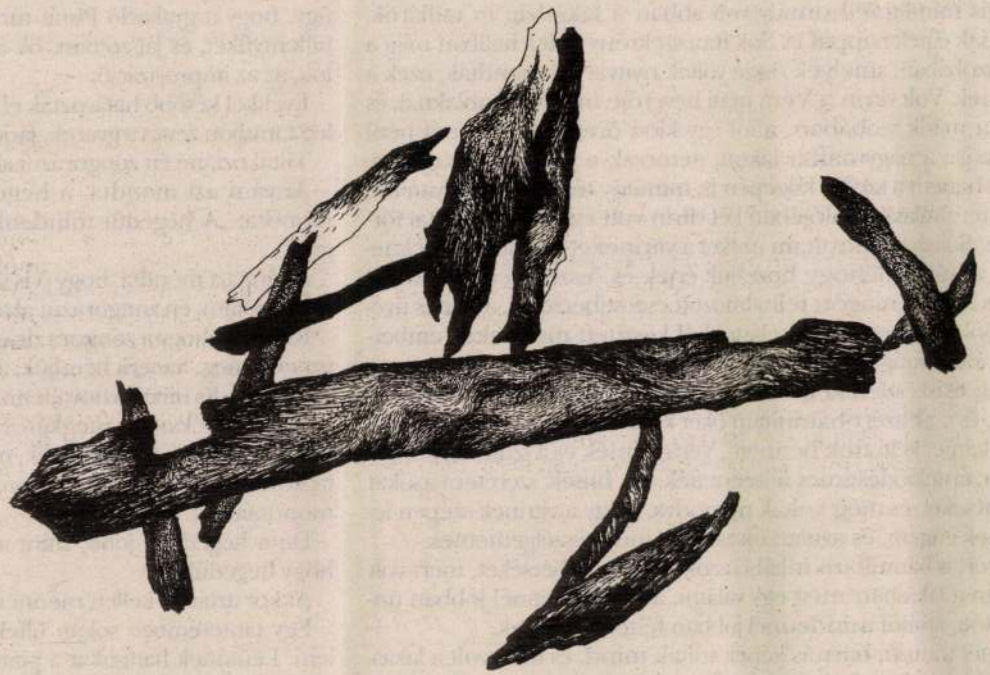
Horgos Hegedűs

*Hej fény-lopóval fölszívott*
*Pitymallat-alkony-óborok*
*Miket kifröccsentett az Úr*
*(Talán nem fogta jól alul)*

*Hej Nap kövér hordója fenn*
*Mely ott görög a pince-menny*
*Grádicsain alá az éjbe*
*Tudom gurulhat még elémbe*

*Ha majd a gálickék egek*
*Szőlőhegyén a Hold kerek*
*Kőasztalára könyökölve*
*Nagyot sercintek rá a Földre*

*S pipámat olykor félrerakva*
*Napot verek naponta csapra*
*S iszom kancsójából az égnek*
*Reggel vöröst délben fehéret*



**Horkovitz Magdolna rajza**

MDK

Horkay Piroska

a Május 1 utcai általános leányiskola tanulója

Andersen-illusztrációt készített a Dániában rendezendő nemzetközi kiállításra.

B.B.: Írta: Andersen- rajzolták: a gyerekek.

Néplap, Bp. 1955. június 9. [5. l.]

Horkai Péter

1924/25 – 1925/26
kecskeméti telep

Ferképzomfoiskèvk
92.l.

eredetileg csak Avalokitesvara saktiját [l. *Hindú művészet*] tartották, a valóságban azonban 24 Tarát különböztetnek meg, kiknek egyrésze „sze-
[illegible] vadi". Hasonló istensé-

Horler F.

felmérés: Úri u. 37. alaprajz

sepr.

Seitl: Budai kút 1957. 345. o.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Horler F.

Falucsèse : Kín u. 37. – az uolvar uiai
dèli homulopati fala – repr.

Seith: Buolai Kòr 1957. 346.o.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Horler F.

Uri a 19. a kraj déli homoklejtok - fel-
ujítése

repr.

Seitl: Budai Fór 1957. 330 o.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Horler F.

Uri u .19. alopraji repr

Seik: Buolo thór 1957. 332.0.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Horler F.

felmérése: kb. a 19. az uolvar nyugati homlokzati fala elott feltárt középkori épület maradványa

Seitl: Buda kör 1957. 333. o.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Horler F.

Linz u. 19. A ház déli homlokzatán feltárt gótikus, rózsás ablak – felmérés és rekonstrukció

Zeitl. Buvári Hírl. 1957 331. l.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Horler F.

felmerése: Szenthárom sáj n. Sz. alsó nyír

repr.

Seitl: Buda kör 1957. 309. r.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Horler F.

Szentkirályi Zs. – S.: A kelet szülés utáni hüvelyelapadása

repr.

Seitl: Budapesti Orvosi 1957. 310. o.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Horler F.

felnőttkori : Szenthárom. ... a nyugati
... nővérei kontaktusának feltárás
középkori településen

repr.

Seitl: Buvári Hár 1957. 313 o.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Horler F.

Feldolgozás: Szentháromsági u. 5.

repr.

Seitl: Buvalvíz kora 1957. 313 o.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Horler F.

rekonstrukciója Szentháromság u. 5. A kapualatti és az udvarban feltárt gótikus ajtó

Hpr

Seik: Buvári Hír 1957. 314. o.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

M.D.K.

Horler Ferenc, építész

ablak-rekonstrukciós rajzát körli a szerző, a másik oldali budai várpalotából származó reneszánsz kőfaragó fényképével együtt.

Balogh Jolán: A művészet Mátyás király udvarában
Bp. 1966. 2 köt.

2. köt. 44-45. old.
45.-46. á

M.D.K

Horler Ferenc
építész

Az óbudai egykori Trinitárius
kolostor újjáépítési tervét kiállította

Cikka Péterné: A Kiscelli Múzeum új kiállításáról
Művészet, 1963. április – 34 kép

MDK

Horler János

Budiparrajzisk 1939-4o. 28. l.

Horler Mátyás, [epitéz]

A műemlék védelem területén végzett kiemelkedő munkát.

Rózsa Gyula: Simontornya nem Simon tornya

17.7.

Népszabadság, Bp. 1972. ápr. 16.

Horler Miklós

Turistaszálló a várgesztesi várban /Erdei Ferenc építész/. - Ism: Horler Miklós, Magyar Építőművészet, 1968.4.sz.52-53.l.

**Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182.l. 156.l.**

Horler Miklós

Horler Miklós: Középkori templomok helyreállitása, Nagybörzsöny /Erdei Ferenc, Sedlmayrné Beck Zsuzsa építészek, Orsi Károly kertterveső, Szakál Ernő, Reisinger Mária restaurátorok/. - Magyar Építőművészet, 1968.2.sz.42-49.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182.l.

157.l.

Horler Miklós

és Mendele Ferenc tervei alapján
állítják helyre a pismantornyai várat.

Depresényi Dezső, Entz Géza, Horváth
Pál, Mezényi Ferenc: Magyar műemlék-
védelem V. (1967-68) Budapest, 1970.
354 l.

Storler Miklós

a sipmontornyai vár renesánsz kondolóablakkeret helyreállítására vonatkozó tervét készítette el.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Horváry Pál,

Mezényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem V. (1967-68) Budapest, 1970.

37/2.

Horler Miklós

a műemlékek restaurálását
~~[illegible]~~ érintő kérdésekről tartotta kongresszusi előadását

Prokopp Mária: A XXII. nemzetközi művészettörténeti kongresszus /Bp. 1969.IX.15-20./ - Művtört.Írt. 1971.1.sz. 38-46. l.

44.l.

Horler Miklós

az újonnan alakitott ICOMOS magyar nemzet i bizottság tagja.

Beszámoló a bizottság 1971.III.13-i üléséről.
Müemlékvédelem, 1971.3.sz.172-173. l.

Horler Miklós

Horler Miklós: A szigligeti Lengyel-kúria helyreállítása. Építész: Csoh István. Kertépítészek: Örsi Károly, Fődör Katalin. Berendezés: Földesi Csongor. - Képes ismertetés /fotók: Mihalik Tamás/

Magyar Építőművészet, 1969. 3.sz. 46-49. l.

Horler Miklós

cikkét a Magyar Miemlékvédelem IV. /1963-1966./ kötetében említi Vargha László recenziója.

Magyar Építőművészet, 1970.5.sz. 64. l.

Horler Miklós

műemléki bibliográfiáját említi:

Merényi Ferenc: A müemlékvédelmi tevékenység a szakirodalom tükrében.
Müemlékvédelem, 1971.3.sz.148-15o. l.

Horler Miklós

műemlékvédelmi témájú
cikkeit említi

Fáller Lóczi: A műemlékvédelem hazai irodalma
1969-ben. - Műemlékvédelem, 1971.2.sz.113-116. l.

114.l.

Horler Miklós

cikkét az OMF négyéves építészeti tevékenységéről /megjelent a "Magyar Műemlékvédelem 1963-1966" kötetben/ recenzeálja Bonus László

Műemlékvédelem, 1970.1.sz.56-57.l.

Bonus László

Horler Miklós

bemutatójáról az OMF kéléves ~~tudo~~ restaurálási munkáiról, valamint ~~cikkét~~ munkáiról bibliográfiájáról

/megjelent a Magyar Műemlékvédelem 1967-1968. c. kötetben/ recenzálja Komárik Dénes.

Műemlékvédelem, 1971.4.sz.254-255. l.

Horler Miklós

Csák Máté cikkben válaszol Horler Miklósnak és dr. Radnai Lórántnak a budai Várnegyeddel kapcsolatos cikkeire.

Csák Máté: A budai Várnegyed rekonstrukciójának néhány kérdéséről. Magyar Építőművészet, 1968.5.sz. 63-64. l.

Horler Miklós

Horler Miklós és Komárik Dénes gondos müemléki kutatás alapján tervezte meg 1954-ben az Apáczai Csere János u. 3.sz. müemlék-ház helyreállitandó homlokzatát.

**Pereházy Károly: Müemlék lakóépületek restaurációja a pesti Belváros rekonstrukciójában. /Müvtört.Ert. 1969.4.sz. 285. l.**

1

Horler Miklós

felnólalása az MTA Építészetelméleti és Történeti Bizottsága Műemléki Albizottságának hollókői ülésén

Műemlékvédelem, 1969. 4. sz., p. 243.

Horler Miklós
~~Fiv~~ epitészmérnök épületei

1923 dec BP –
műemlék
BP épít Tört
BP műemlék I–II 1955
műemlék jelentőségű
Buda építészete 1955
Gerlóczy városképi
és műemlékvéd
Belváros "
Spatar "
Fedre

Horler Miklós.

építész

Bud. 1923. Bpest

bpesti műegyetem

Szabó Ervin jegyz

| Tétel-szám | Mértek és mennyiség | A munka n |
| --- | --- | --- |
| | | Horler Mihály<br>építőmester<br>1923 dec. 6. Pécs -<br>Munkavégzési igazolás<br>Munkavégzés -<br>Rózsa u. 13. 1950. jan. 1. |

| neme | Egységár | | Összesen | |
|---|---|---|---|---|
| | kor. | fill. | korona | fill. |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |

Horler Miklós

Horler Miklós: Šoproni lakóházak helyreállitása I., Caesar-ház. /Kiss Tiborné Nagypál Judit épitész/ Magyar Epitőművészet, 1966.15.évf. 1.sz. 42-45. 1.

Horler Miklós: Prépostsági templom helyreállitása, Felsőörs. /Erdei Ferenc épitész/ - Magyar Épitőművészet, 1966. 15.évf. 4.sz. 44-47.1.

Horler Miklós: A kőszegi vár helyreállitása. /Sedlmayr János épitész./ - Magyar Épitőművészet, 1966. 15. évf. 3.sz. 58-63.1.

**Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-283. 1./ 251. 1.**

Horler Miklós

Horler Miklós: Soproni lakóházak helyreállitása II., Uj utca 8.sz. és Kolostor utca 5.sz. ház. /Sedlmayr János épitész/ - Magyar Epitőművészet, 1966. 15.évf. 2.sz. 54-56. l.

Horler Miklós: Várromok restaurálásának módszertani kérdései. - Épités- és Közlekedéstudományi Közlemények, 1966. 1o.köt. 1.sz. 13-2o.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Irt. 1969. 3.sz. 243-283. l./ 251. l.

Horler Miklós

Horler Miklós: Lakóház, Bp. I. Tárnok u. 7. /Sedelmayer János építész, Örsi Károly kerttervező./ - Magyar Építőművészet, 1966. 15.évfolyam, 6.sz. 44-49. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz.243-283.l./ 248. l.

Horler Miklós

Plébániatemplom helyreállítása, Mátraverebély. — Magyar Építőművészet, 1965, 6. sz., p. 38-41.

Irodalom tizenöt év műemlékvédelmához Nógrád megyében /1954-1969/ - Összeáll. Faller László
Műemlékvédelem, 1969. 4. szám, p. 256.

dr. Flotter Miklós, az Orsz. Műemléki Felügyelőség tudományos titkára Fővárosi kitüntetések.

Hazánk felszabadulásának 43. évfordulója alkalmából Reiter Ferenc-díjban részesült dr. Flotter Miklós.

Budapest folyóirat, 1988., 5., 3-old.

Horler Miklós, építész - építéstörténész, kandidátus.
Horler Miklós: Építészet és ötlékeség negyed századdal ezelőtt.

5. Simonbotnyai vár, építész: Horler Miklós, Mendele terem
|-repr.|

Magyar Építőművészet, 1988, 3, 38-old.

Horler Miklós

Levette a Simontornyai vár helyreállítását. Munkatársai: Mendele Ferenc, Vándori Klára.

Horler Miklós: Az Országos Müemléki Felügyelőség építészeti helyreállitásai /1963-1966/. Magyar müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l.,369 kép, 229-247. l.

232. l.

Horler Miklós épitész MDK

Majakovszkij-u.9.helyreállitása repr.

Borsos László:Műemlékhelyreállitások a fővárosi közületi tatarozások keretében Magyar Epitőművészet 1955.IV.évf.9-10.sz.281.l.

Horler M. MDK

építész

Repr.: Helyreállitott barokk palota /Bp.VII Majakovszkij u. 9./ 1954.

Gerő ÉpMüe 408.o.

Horler M.
építész MD K

Bp.V. József tér 1. épület
helyreállitása.

Két repr.: Elrontott földszint 236.o.
Visszaállitott földszint 237.o.

Gerő:ÉpMüe 236-237.o.

Horler Miklós

cikkei:

"Egy műemlék halálára (Bp. V. Váci u. 21.)
Műemlékvédelem, 1967. 11. évf. 3. sz. 152-156.

Horler Miklós: A visegrádi Salamon-torony helyreállitása. /Sedlmayr János épitész./ - Magyar Épitőművészet, 1967. 16.évf. 3.sz. 46-51. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört. Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

77. l.

Horler Miklós

cikkei
Egy kárdomb a budai Várban (az Uri u. 34-38.)
-Magyar Épitőművészet, 1967, 16. évf. 2. sz. 2-9. l.

Horler Miklós: Árpádkori templom helyreállitása, Héviz - Egregy. /Mendele Ferenc épitész./ - Magyar Épitőművészet, 1967. 16. évf. 1. sz. 49-53. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört. Ért. 1970. 1. sz. 68-107. l./

77. l.

Horler Miklós

Horler Miklós: A nemesvámosi csárda helyreállitása. /Cseh István épitész, Örsi Károly kertterv./ - Magyar Épitőművészet, 1967. 16.évf. 5.sz. 46-48. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Irt. 1970. 1.sz. 68-107. l./

77. l.

Horler Miklós

cikkei.

Gondolatok Aquincum jövőjéről. - Magyar Építőművészet, 1967. 10. sz. 6. sz. 63-64. l.

A műemlékhelyreállítás irányelvei. - Építés- és Közlekedéstudományi Közlemények, 1967. 11. köt. 3-4. sz. 447-460. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Irt. 1970. 1.sz. 58-107. l./

77. l.

MDK

Horler Miklós épitész

Budapest. Fő-utca 3.rest. repr.
Budapest. Apáczai Cseri J.-u.5. rest. repr.

Dercsényi Dezső:Tiz év müemlékvédelme Magyar Épitőmüvészet 1955.IV.évf.3-4.sz.137.l.

Horler Miklós

építészmérnök MDK

Hozzászólása " A budapesti müemlékvédelem kérdései " cimmel az építészet történeti-és müemléki konferencián /1959/ 1957. okt. 22-én

ÉKK 1959 3-4. 455-460. o.
3 repr.

Horler Miklós

MDK

Bp. V. Dorottya u. 11. sz. házat építette Pollack Mihály kétemeletesre 1822-ben Kardetter Lipót részére.
1885-ben Weinreb és Spiegel harmadik emeletet épített rá és a homlokzatot átalakította.

Földszintjét 1953-ban helyreállította Horler Miklós.

Itt volt az 1860-as években a svájci származású Engerth Vilmos műegyetemi tanár építészeti és szabadkézi rajziskolája.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961. 98.l.

Horler Miklós
VII. Majakovszkij u. 9.
Valószinüleg Brein Fülöp müve 1805 körül.
Helyreállitotta 1953-ban Horler Miklós

Repr. 248 kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp.1961.

152-153. l.

Horler Miklós MDK

VII. Majakovszkij u. 21.
Volt "Jó Pásztor-ház"

Pollack Mihály épitette Diauchy Ferenc lakatos számára 1833-ban.
Udvázán a kétemeletes keresztszárnyat Dieucher János épitette 1845-ben Tihanyi Ferenc számára.
Helyreállitotta 1956-57-ben Horler Miklós.
Repr.: 249. kép.

Zakariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961. 153.l.

Horler Miklós

részt vett az Építésügyi Minisztérium által 1950-ben a budai palota főhomlokzatára meghirdetett pályázaton. Kupolás megoldását javasolta.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

138. l.

Horler Miklós építőmű.

136. Lakóépület helyreállítása, Dobrentei utca (1958) (terv. Pfannl E.-al) (2 foto)

137. Lakóép. Majakovszkij u. 9. (1 foto)

Budapest Városépítési Tervező Váll. 1949–59. (Tervei, épületei)
Szerk. Gerlóczy István, Kaiser Ervin, Kiadja 1959

Horler Miklós, építész MDk

1956-59. években a budapesti műemlék restaurálások egyik vezető építésze volt.

Perecházy Károly: Új épületek a budai Várban 78-82. l

MŰEMLÉKvédelem, Bp. 1961. 2. k.

MDK

Horler Miklós

Angolkisasszonyok templom
Váci u. 47.

Kö épkori elpusztult templom helyén 1747-48 közt épült, a torony 1755-ben, a domonkosrend számára, talán Mayerhoffer András müve.
Mai toronytető 1809-ből.

Helyreállitási 1957-ben Horler Miklós gondozásában megkezdődött.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

129. l.

Repr. 231. kép.

Horler Miklós

1957-ben Pfannl Egonnal helyreállitotta a Döbrentei utca 17. sz. házat.

Repr. 4. kép.

ZAKARIÁS G. SÁNDOR: BUDAPEST. Bp. 1961.

21.1.

Horler Miklós MDK

1958-ban helyreállitotta a Fortuna u. 11. sz. házat.

ZAKARIÁS G. SÁNDOR: Budapest. Bp. 1961.

23 23.1.

Horler Miklós
építész

M.D.K.

A Várnegyed újjáépítését
tervezte

Ismertető: Újjáépül a budai Várnegyed.
Műemlékek, 1961. október–dec. 181.

Horler Miklós

MMK

Wurm-udvar /Apácsai Csere János u. 15/a-b/.
Pollack Mihály 1821-22-ben kétemeletesre épitette Wurm János számára.
Diescher József 1867-ben még két emeletet épit.
A Dorottya utcai kapu és földszinti ablakok vasrácsai Hauszmann Alajostól tervezett bankká átépitésekor készültek.
Borbiró Virgil 1946-ban tatarozta.
Horler Miklós 1952-ben helyreállitotta.

Repr: 169.kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
93-94. l.

. Horler Miklós

MK

Szemerédy-ház/ Apáczai Csere János u. 3/

Hofrichter József épitette 1811-ben

Hel reállitotta Horler Miklós és Komárik Dénes.

Repr.: 168. kép.

ZAKARIÁS G; Sándor: Budapest. Bp. 1961.

93.1.

Horler Miklós

MIK

Fővárosi Tört. Muzeum volt trinitárius templom és kolostor. (Kiscelli utca 108).
Johann Entzenhoffer bécsi épitész 1744-48 közt a kolostort, 1747-60 között a templomot épitette.
A kolostorrészt 1957-ben Horler Miklós és Pfannl Egon helyreállitotta. A templom romokban.

Repr. 155. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

83.1.

MDK

Horler Miklós

1956-ban helyreállitotta a Bp. III. Kolosy tér. 3. sz. házat.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961. 83.1.

Horler Miklós MDK

Gyürky-ház /Apácsai Csere János u. 5/

Hofrichter József 1813-ban épitette.
Szobrászati disz Dunaiszky Lőrinctől.

Helyreállitotta 1953-ban Horler Miklós és Komárik Dénes.

Repr. 171. kép

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

93.1.

Horler Miklós M.D.K.

Nagykereki, egykori Bocskay-vár megmaradt főépületeinek restaurálása

Magyar műemlékvédelem 1961-1962, Bp. 1 66. 241.l.

Horler

Horler Miklós MDK

Uri utca 34. sz.

1896-ban Bárczy Imre átalakitotta.
Belsőleg helyreállitotta Horler Miklós 1951-1952-ben, teljesen Dragonits Tamás 1959. ben.

Repr. 108. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
59.1.

Horler Miklós

Úri utca 33.

Helyreállíttotta 1949-ben Horler Miklós és Riedelmayer Gyula.

Repr. 109. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
59.l.

Herler Miklós épitész M.D.K.

A kiscelli templom helyreállitásnak terve

Pfannla Egonnal

Balog János: Uj lakó költözik a "Kiscelli kastély-
b a" az épitészeti muzeum
Magyar Nemzet 1964. februar 9. 11.1.

Horler Miklós MIK

1847-ben Wagner János átalakitásokat végzett a Bp. V. Magyar u. 25. sz. házon, ő épitette hozzá az udvari szárnyat egyemeletesre.
Helyreállitotta 1956-ban Horler Miklós.

Zakariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961.
110.1.

Horler Miklós

József nádor tér. 1/ /Blumenstockl/
Hild József épitette 1824óben Gross Ferenc számára.

a földszinti architekturát 1954-ben Horler Miklós rekonstruálta.

Repr. 195. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

106.1.

Le. D. U.

HORLER Miklós épülés

a budapesti műemlékek restaurálási-
sának egyik vezetőépítésze

(1956-1959)

Perchásy Károly: Új épületek a budai
várban

Műemlékvédelem 1961. 2. sz. 49. l.

MDK

Horler Miklós épitész

épül, szépül fővárosunk. Magy.Nemz. 1949. nov .12.

[illegible]. Stúdiolapgrafikai kiállítás 1921. évben.

Le .D. K

HORLER Lehel

volt trinitarius kereszlom (Kis cellai utca 108.) helyreallitása. 1955.

helyszíni, Pfannl Ede

Budapest müemlékei I. k. 1962. 387. l.

Horler Miklós MDK

Kossuth Lajos u. 3. Horváth-ház.
Épitette kétemeletesre Pollack Mihály 1816-ban.
Wieser Ferenc III. emeb tet épitett rá és átalakitotta 1851-ben.
Itt nyomták a Landerer és Heckenast-nyomdában a szabad sajtó első termékeit: Nemzeti dal, Tizenkét pont..
Helyreállitva 1949-ben, az erkély hibásan, a szép utcai szárny és főlépcsőház, valamint a főhomlokzat 1956-ban Horler Miklós és Komérik Dénes tervei alapján.
Repr: 189. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
109.l.

K.D.K

HORLER Miklós építész

A Petőfi u 3. sz. alatti (Fraknói, Károlyi) ház helyreállítása (1955.)

Társtervező: Komáriek Dénes

Zolnai Gy. Sándor: Egy régi pesti ház

Magyar Építőművészet 1958. (VII.) 6. sz.

198. l.

M.D.K.

Horler Miklós építész

Részt vett a pályázaton / megvéve/

Társtervezö: Sedlmayr János, Nándori Klára

repr.

Szanyi József: Budai Várnegyed lakóház terv-pályázata

Magyar Építőművészet 1964/1 2-12. l.

HORLER lelkész épületén

Vác, március 15. tér lelkészlakásának
Terve Popánay Frigyessel (1951.)

Detsenyi-Ignancsárik: Vác, Pest. 1960. 170.l.

Horler Miklós

alapraja a budai vár karmelita templomról. 306. sz. reprodukció.

Depresényi Dezső, Entz Géza dr.: Magyar műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969.

2121

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

BUDAPEST

1968 SEP

1021

# Műemlékhelyreállítási nívódíjak kiosztása

Az 1967. évi műemlékhelyreállítások tudományos, műszaki és művészeti értékelése során az Országos Műemlékvédelmi Bizottság javaslatára és az Országos Műemléki Felügyelőség előterjesztése alapján a műemlékhelyreállítási nívódíjakat Bondor József építésügyi és városfejlesztési miniszter az alábbiak szerint osztotta ki:

**I. fokozat:** NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUM; tervezők: Borsos László és Thurszky Béla, kivitelező: Fővárosi 4. É. V. Venekey Gyula főépítésvezető, Márai János technikus.

**II. fokozat:** NÓGRÁDSÁPI GÓT TEMPLOM; tervező: Schőnerné Pusztai Ilona, régész: Kozák Éva, falkép restaurátor: Rádi Ferenc.

**Miniszteri dicséretben részesültek:**

NAGYBÖRZSÖNYI BÁNYÁSZTEMPLOM; tervezők: Sedlmayer Jánosné Beck Zsuzsa, statikus: dr. Urbán István, régész: Romhányiné Ruttkai Ida, falkép restaurátor: Reisinger Mária, kerttervező: Őrsi Károly.
Kivitelező: OMF építő kiviteli O.; Barna Gyula építkezési vezető, Ferencz Sándor művezető.

NÓGRÁDSÁPI GÓT TEMPLOM; Őrsi Károly kerttervező. Kivitelező: OMF kiviteli O.; Barna Gyula építésvezető, Ferencz Sándor művezető.

BUDAPEST, FERENCZES TEMPLOM; tervezők: Borsos László és Thurszky Béla. Kivitelező: Fővárosi 2. É. V. Mészáros Antal főépítésvezető, ÉM Kőfaragó V.: Nick Endre, Borsos Pál.

BUDAPEST, I., TÁNCSICS U. 26. KÖZÉPKORI ZSINAGÓGA; tervező: T. Papp Melinda, régész: Horler Ferenc, falkép restaurátor: Reisinger Mária.

lyes szikla-hegy zárja a kiá
zem, és évek óta rögzítőc
a hegy. Elmúltam húszéve
ros mértani tengelyében
perspektívából szemlélem
Évente egyszer-kétszer, le
vendégeimet felviszem a Ci
badság szoborhoz, és olyan
ból gyönyörködünk a kitá
Valaha gyalog jártam a sziklás ösvényeket. De évtizedekkel ezelőtti emlékük elmosódott már. Szokványos, gyakran fellengzős képzetek rögződnek az emberben. Egy időben — minden bizonnyal egy riói képeslap hatására —, mindenáron a délamerikai nagyváros romantikus Cukorsüveg csúcsához hasonlítgattam a Gellérthegyet. S mit tudtam róla? Holmi kisiskolás szöveg, amolyan vulgáris útikalauz magyarázat volt minden ismeretem, amit úgyszólván minden pesti elmond, ha idegen előtt büszkélkedik városával, mert a hegy nacionáléja röviden ennyi: *„A Gellérthegy a Duna jobb partján terül el, szinte Budapest földrajzi középpontjában. Magassága 224 méter. Bizarr dolomit sziklái 35 fokban dőlnek észak-keleti irányban. Alkotó eleme az oligocén-kori breccia, budai márga és kiscelli agyag. Keleti tövén húzódik észak-dél felé a termális törésvonal, melyből hévforrások törnek elő...”* Ennél többet nem mond az Új Magyar Lexikon sem.

korképben.

ttem

ofana
nda l
Mir
Rákóc
dél
van eg

áruházak rakodómun
járnak ide: sörre, fröc
lére. Alacsony, ránco
masztotta a könyöklő
sen feltűnő volt bok
köpenye, melyről ho
sem lehet ma már m
gyedszázada Európát
melyik hadseregének
szélgetést ő kezdte. A
kihajtotta csontvelőjé
A külső és belső mele
most is tisztán a bort
keringő vére „meg
csak hallgattam és a
alácsüngő kopott aktat

Tudom-e, ki a bold
A kérdés váratlanul
szemébe nézni. Ekko
honnét ismerem ezt a
gót. Minden összeza
Távoli és közeli múlt
között. Dönteni képte



HORKAY István festőművész.

**Az 1991-es tárlaton díjat kaptak:**

**Bodnár Ede** *grafikusművész*
**Morvay László** *grafikusművész*
**Pánti Imre** *festőművész*

**A kiállításon alkotásaikkal bemutatkoznak a következő művészek:**

**Bata László** festő
**Bálványos Gabriella** grafikus
**Bodnár Ede** festő és grafikus
**Budehelyi Tibor** szobrász
**Bunda János István** festő
**Czétényi Vilmos** festő és grafikus
**Czina Mónika** festő
**Dékány Ágoston** grafikus
**Goda Zsuzsa** festő
**Gombosné B. Éva** festő
**Gulyás László** festő
**Gyeney Judit** festő
**Gyólai Gabriella** festő
**Hartung Sándor** festő és grafikus
**Hernádi Paula** grafikus
**Horkay István** festő és grafikus
**Kadarkuti Richárd** festő
**Kalmár György** festő
**Kemenesi Zsuzsanna** grafikus
**Kocsis Előd** szobrász
**Kováts Borbála** grafikus
**Lacza Márta** grafikus
**Ledniczky Gyula** festő
**Lóska Mari** festő
**Lukács József** grafikus
**Mokrai Orsolya** grafikus
**Morvay László** grafikus
**Nagy Vera** grafikus
**Németh Miklós** festő
**Orbán Nándor** grafikus
**Pánti Imre** festő
**Pleva Ilona** festő
**V. Pleva Margit** szobrász
**Rácz Edit** szobrász
**Szűcs Miklós** grafikus
**Temesi Péter** grafikus
**Tóth Kristóf** grafikus
**Tóth Orsolya** grafikus
**Traurig Lőrinc** grafikus
**Vizsolyi János** szobrász
**Gy. Vad Erzsébet** festő
**Volni Veronika** festő

A Pesterzsébeti Múzeum Gaál Imre Galériája
szeretettel meghívja
Önt és barátait a

# 27. Tavaszi Tárlat

megnyitására

**1991. március 18-án du. 16 órára**

Megnyitja: **Perlaki Jenő**
Pestszenterzsébet–Soroksár
*polgármestere*

Megtekinthető: 1991. április 29-ig
hétfő kivételével naponta 10-18-ig

Gaál Imre Galéria
1203 Budapest, Kossuth Lajos utca 39.
Telefon: 127-8017

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1970 JUN 27

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Horkai László

1021



Horkai László: Kalapos nő

# end, eső

tapad testünkre és lélegze-
nyögő szenilitás és az öngyil-
ezek, minden homlokon ott a
blája, tetszhalottak utcáin já-
emmel és a halál húzza meg
ı csengőzsinórokat, hogy jö-
ı tizenhetedik vagy harminc-
ről, nagy húscsöppek ruhák-
n, fénytelen, halott üstökö-
külők, élőhalottak, ámokfu-
nekülők —

y kapun, a legmocskosabb,
apun, követem, nem látni jól,
olna, szürkül, odakint tán
ap, itt már erősen szürkül,
ási égigérő dögletes rongy-
ne az utunk, szemétdombok-
tt csontok zongorabillentyű-
csontok, fehér tűzvillaná-
életsugarak, förtelmes, búz-
ájuktapadt mocskos és szi-
hártya rongyszerű rétegei-
rcaival és infoszlányaival,
jajgató idő fehér üszkei,
anásai, fehér s szilárddá
sugarai semmivé hamva-
szaga mindegyik csontnak
te tépi a tüdőmet, ruhá-
telített földalatti hodály az
pelyhű világ, baljós életű
onykoszorú s dilinós kor-
ás és sikoly, ferdére torzult
tfojtó csend, kőpattanású
nyértörés, dobaj, üvegcsö-
ésszerű hang, akár a nyi-
fut, sikolt, test döng, ajtó
mondatra a pont, és aztán
lásszerű csend —

aptatunk fölfelé, zikkurat-
sőház-törmeléken, ő vezet,
hol, könnyű lábait szélse-
, szoknyájának szegélye az
s úgy tipratok utána, el-
, tenyeremmel minduntа-
akhoz verődve, mintha a
kiszemelt, kijelölt s ki-
, így furakszunk előre, föl-
s márga- és palarétegek-
redeken a nem-tudom-há-
és különösképpen egyre
écé-, vizelet- és dohszag,
ıcsok, a rothadó hulladék
osabbak a lépcsők, noha
redekebb, alattunk szédítő
ely olyan szűk, hogy lépni

ts
te
pa
cs
[illegible] te, mert nem
nézünk magunk alá,

végre megáll egy ajtó előtt, megállsz egy fekete ajtó előtt, és ennek a feketeségnek nincs fénye, a gyalulatlan deszkák szurokfeketék, mattfeketék, borzasfeketék, kilincse vas, zihálva, ernyedten neki dűl, én egy kiálló téglába fogódzom, alattunk félnégyzetméternyi betonlap, körül se korlát, se semmi, a rozsdás, meggörbült gömbvasak oldalt kiállnak, úgy állunk ott, pihegve, akár holmi rettentő trambulinon, s a romtorony inog, talán a magasságtól, talán a huzat ingatja, lihegve lessük egymást, alattunk a szörnyű mélység, ő úgy tapad a fekete fához, mintha oda volna szegezve, moccanni se mer, de jobbkeze motoz s az ajtó hirtelen feltárul és ő csaknem bezuhan a benti helyiségbe —

tétovázva követem, sietve bezárja mögöttem kulcsra az ajtót, most már menekülnék, de ő rettegve tapad az ajtóhoz és elzárja menekülésem útját, borzadva látom az ócska, szemérmetlenül kitakart ágyat, szürke foltok a lepedőn, lábtól a széken mosdótál, támláján vizes törülköző, s édeskés furcsa szag

ránézek — egy angyal tisztaságával állja a tekintetemet, noha már tudom, kiféle, miféle... de az a szem! a fehér arcban a nagy bársonyos fekete szem, tisztaságot sugárzó fekete szem, két óriási fekete gyémánt, több annál, az ősember szene az otthontalan éjszakában, ősidőkből sugárzó fekete ragyogás, annál is több, otthon, otthon, otthon, és nincs köztünk semmi válaszfal, idegenség, azon a pillantáson át lélek a lélekhez ér, ámultan körülnézek, a falakon réglátott képek, apám és anyám képe, gyermekkori rövidnadrágos másom és halott húgom képe — úgy látszik, haza értem

lehet, hogy hazaértem? csakugyan hazaértem, szemétől megittasultam, megittasultan nézem, hogy kigombolja ruhája legfelső gombját, a többi sorra magától kipattog, hófehér körte-melle, tompora, ágyéka, combja kirobban, kilángol a ruhából s ott áll előttem meztelenül, forró ember-kereszt, sajgató kéj-szobor — a sarokban megrokkant hintaló, behorpadt bugócsiga, gyermekkori játékaim, s testemen motozó ujjak, és már meztelen is vagyok, hűvösen puha test érint légáramlásszerűen, idegen test, női test, ernyesztő vágy és felfoghatatlan borzalom —

egy mozdulat, egy ölelés, egy csók, egy simogatás, s már ott fekszem az ágy-koporsóban, üvegesszemű halott, mögöttem a múlttá vált jövő, fölöttem könnyező fehér-fekete szobor; áldozatom, rabtartóm, gyilkosom — magányos asszony-kísértet.



**TASNÁDI VARGA ÉVA:**

## Aludj szerelmem

*Megyek az utcán. Neon,*
*és hirdető oszlopok.*
*Verebek fújják a kardalt,*
*én meg csak hallgatok.*

*Ködös szemhéjjú ablak*
*bámul rám szép szeliden,*
*lépésem kong a szélben,*
*sikolt, búg egy rekviem.*

*Őrséget állnak a fák,*
*törzsük fekete kordon,*
*házsorok énekelnek,*
*s búcsúztatómat mondom:*

*— Aludj szerelmem mélyen,*
*koporsód láthatatlan.*
*Holnap reggel még egyszer*
*elsiratlak a nappal.*

**ZELEI MIKLÓS:**

## Varázsolás

*Megrázkódtak,*
*állnak a folyók.*
*Le testükön*
*hajók pörögnek.*

*Fejünk fölött*
*hegyvidék röpül.*
*Csapdos fala,*
*elszáll a ház is.*

*Látok sétáló*
*búzamezőt,*
*s ha én nem ölelném*
*feldőlne a város.*

**SZILÁGYI ÁKOS:**

## A kád fölé hajolva

*csöndesen*
*mosnak az asszonyok.*
*Buborék babrál napszínű ujjaikon,*
*s arcuk riadt vizeken remeg —*
*a csendet apró csobbanások*
*szaggatják: víz alá buknak*
*a halacska kezek.*
*Távolról gyermeknevetés, dobogás,*
*jegenyék suhogása.*
*Sarkosodnak a gömbölyű gőzök.*
*Kint a kötélen csipeszek,*
*éhes csibe-csipogással.*
*A lefolyó forró habokat hörpöl,*
*és zsugorodnak a szappandarabok,*
*zsugorodnak a vágyak.*

# IM tárlat



BÚCSÚ



VÖRÖS PAPNŐ

22 ÉVES VAGYOK. ELSŐ ÍZBEN SZEREPELEK NYILVÁNOSSÁG ELŐTT, EZÉRT TALÁN BE IS MUTATKOZOM: HORKAY LÁSZLÓNAK HÍVNAK, KÉPZŐMŰVÉSZETI GIMNÁZIUMOT VÉGEZTEM; JELENLEG GRAFIKUSKÉNT DOLGOZOM. MAGAMRÓL, ILLETVE MUNKÁIMRÓL MÉG TALÁN ANNYIT, HOGY AZ ÉLETRŐL VALLOTT ELKÉPZELÉSEIM, GONDOLATAIM KIFEJEZÉSÉRE, KORSZERŰ MEGJELENÍTÉSÉRE TÖREKSZEM E MŰFAJON BELÜL.

**LOVASS ÁGNES:**

## Albérlet

Átizzik a falakon
a néma forgolódás
— Oltsd el a villanyt
aludj,
ne mozogj,
ne lélegezz,
fizess,
mesélj,
hagyd a betűket,
szemrehányás,
alázat,
satnya fejbólintás,
kulcs-csörgés,
lábujjam görcsbe rándul.
Tüdőm laposan bordáimra fekszik.
A pillanat tört része alatt
bűvölöm magam álomba
gyűlölve az idegenségtől
fénylő, csöpögő,
tarka falakat.

**VÉKEY TAMÁS:**

## Napfogyatkozás

Kibújt-e már a nap az
irigy, vak hold mögül,
vagy sárga tűz-labdája
sarlónyivá szűkül?

Még várj, majd kipöndörül,
s észbontó vak homályt,
árnyakkal telt éjszakát
suhintva eltörül.

## Idegenben

S a félelem
az embert derékon kapja,
már csak a fuldoklást,
a vizek bugyborékolását hallani,
nehéz vizeken,
a teljes elnémulásig vall e kor,
félelem sodor
körülöttünk örvényt,
a szív kavarog,
s mintha az egész föld
óriás dob lenne
s verő rajta sok dübörgő láb.

**KOZMA JÓZSEF:**

## Látomás

Az estillatú venyigéből kicsúszik a nap.
Kék füst gomolyog, s illatot érez a szem.

Sápadt hangú hold sikolt.
A szem s a hold, majd te leszel.
Ébredezz, ha fényt hallasz nyafogni,
hát vedd észre, hogy boldogtalan
az ébrenlét, mi alkotott.
Sikátorok pókhálós ablaka
a megsárgult jelen.
Már álmodban megindult feléd az éjszaka.

Szemed most fénytelen.
Narancshéj a hold,
Te csak képzeled a napot.
S összezárt ujjaid
izzadnak egedre csillagot.
Most érezd velem te is,
s őrülj meg mint a fénytelen szelek,
kik elhitték, mit maguk mondanak.
S egy szép hajnalban kiülnek a holtak
a fehérfalú kriptáik elé.

**MÉSZÁROS GABRIELLA:**

## Akkor este

Hangod arcomhoz simult,
szavaid, mint aranypénzek
hullottak
kifeszített tenyerembe.

Az alkony
bíbor-fényburokba öltözik,
karodban álmodtam, hogy
kinyílt madárfészek
meleg-magánya
tárva-nyitva.
Akár indulhatunk.

Hangod arcomhoz simult,
szavaid, mint aranypénzek
hullottak
kifeszített tenyerembe.

Az alkony
tapadó homályából
özönlik az este,
hurokkal fonja össze
testünket a sötét.

**BENCZE JÓZSEF:**

## Radványi képeslap

Megpihenni szálltam erre,
búcsúzkodó madárdallal,
virágoknak rezzenése
hívott a csók diadalra.
Öreg kastély, kebel-hegyek
testvérem itt minden bokor,
vallomás szól a lombokból
s a szerelem vígan sodor.
Szeret engem ez a vidék
átkarolnak a virágok
amíg megyek árva füttyel
fogaim közt füvet rágok.

**APÁTI MIKLÓS:**

## Riadó

hömpölygő sodró folyam
fölfelé zúduló fáim
felriadó fűz
Riadó

engem sodor a víz

vágódj tarkómra kenderkötél
hadd szorítsalak át
ments meg

nem a haláltól
a sodortatástól

**APOR PÉTER:**

## Holttükör szemed

Amikor így becsukódsz előttem,
megbénulok én is:
állok a fájdalmas tehetetlenség
bűvöletében.

Csak nézem drága, idegen arcod,
segítenék, kérlelem a szád —
de nem beszélsz.
Nem beszélsz.

Néma ölelésünk ilyenkor
menekülő állatok összetapadása.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-724

IFJÚSÁGI MAGAZIN
Budapest



CREDO



TÁBORNOK HINTALÓVAL



JELENSÉG



EGYSZERŰ VÁGYAKOZAS



LÁNY, VIRÁGGAL



MAGANY

# POPTÁRLAT

HEGEDŐS LÁSZLÓ

## SEGÍTSÉG GITÁRRAL, DOBBAL, ORGONÁVAL

A MOM KISZ-szervezete, a MOM „Szakasits Árpád" Művelődési Ház és az Ifjúsági Magazin június 30-án kitűnően sikerült koncertet rendezett az árvízkárosultak megsegítésére. Három együttes írta alá a részvételt vállaló nyilatkozatot, a negyediket, az Omegát, mivel éppen Spanyolországban turnéztak, telefonon kerestük meg — s vállalták a fellépést.

Az elsőként fellépő Kexék egy „underground" ihletésű groteszk improvizációt adtak elő — remekül. Kellemes volt a Nonstop-együttes előadása is. A szünet után az Omega következett. Egy új, spanyolos ritmusú zenekari számmal kezdtek, majd második aranylemezük, a Tízezer lépés számait adták elő. Most készülő nagylemezük dalai közül is játszottak egy számot, nagy sikerrel. Külön köszönetet érdemelnek az Autóközlekedési Technikum diákjai, akik oroszlánrészt vállaltak a koncert megszervezéséből, név szerint: Takács András, Tőrös István és Jády József Lucián.

Az árvízkárosultakért történt összefogásban sajnos akadt egy árnyékos pont is. A plakátokon is jelzett negyedik együttes, a MINI a MOM környékére sem nézett, sőt azóta sem értesítettek bennünket távolmaradásuk okáról.



## KEXÉK, METRÓÉK FILMSZEREPBEN

A múlt havi Zenebona böngészdében már említettük, hogy Mészáros Márta filmrendezőnő Szép leányok, ne sírjatok címmel nagy játékfilmet készít a Kex-, a Metró-, a Syrius-együttesek és a Tolcsvay duó közreműködésével. Szereztünk egy példányt a film forgatókönyvéből, így a „sztori már nem titok".

A történet egy pesti gyár klubjában kezdődik. Itt lép fel a Kex-együttes, és itt dolgozik egy munkásfiúkból álló baráti társaság — Savanyú, Zsiráf, Olasz, Néma és Tóni — ők cipelik egy szintén a gyárban dolgozó lánnyal. Julival Kexék hangszereit. Megismerkednek Gézával, a Kex elektromos emberével. Juli az egyik fiú — Savanyú — menyasszonya, mégis megtetszik neki a jóképű Géza, aki egy magnetofon segítségével csellóművésznek adja ki magát. Kexék és a munkásfiúk együtt mennek ki az Ifjúsági Parkba, ahol Zoránék játszanak. Géza innen tovább csábítja a társaságot a Syrius klubba. Sötétség, vad jazz, igazi underground klub. Géza megcsókolja Julit, Savanyú, a vőlegény nem szól semmit.

Lényegében ettől a ponttól kezdődik a konfliktus, de a cselekmény nem a szabvány szerelmi háromszög történetek sémája szerint bonyolódik. Harsányan vidám és elkeserítően szomorú jelenetek váltják egymást. A filmnek nincs vidám befejezése, a szereplők furcsa ellentmondásos emberek, nincsenek „jók" vagy „rosszak", hibákkal és erényekkel egyaránt rendelkeznek. A színészek legnagyobb része amatőr, így bízhatunk abban, hogy a rendezőnőnek sikerül „elkapnia" azt a hangnemet, amely valóban létezik a mai fiatalok között, s amelyet az elmúlt évek fiatalokról szóló filmjeiben — jóformán a Sodrásban óta — nem nagyon találhattunk meg. A lány főszerepet, Julit, egy cseh lány, Jaroslava Schallerova játssza. Géza, az elektromos ember Balázsovits Lajos, Savanyú: Zala Márk. A beatzenészek saját nevükön játszanak. Kexék szinte az első jelenettől az utolsóig állandóan a színen vannak. Számaik: A család, Nálunk, Csillagok, Nem szól ránk a házmester és József Attila: Tiszta szívvel-jének feldolgozása. Komoly szerepe van a Metró-együttesnek is. Hogy a film sikerül-e, azt még nem tudhatjuk, de hogy a Metró-számok közül jó néhány beatsiker lesz, az biztos. A címek: Ha fánk vagy, örülj, hogy élsz, Hol az a hely?, Könnyűvérű lányok, Ha Júliát kérdeznék meg, Radnóti Miklós: Lapszéli jegyzet habakuk prófétához című versének feldolgozása és a címadó dal: Szép lányok, ne sírjatok! Syriusék jazzt játszanak, a Tolcsvay duó a filmbéli cigánytáborban adja elő Kék virág című számát. Szerepel Zalatnay Cini is, az egyik befejező jelenetben színészi képességeiről is tanúságot kell tennie. Cini számainak még nincs címük, s a forgatókönyvben kérdőjellel szerepel néhány Kex- és Metró-dal is.

A főszerepet játszó Kex-együttes szinte hónapról hónapra ugrik előre a „népszerűség listán". Sem lemezük, sem rádiófelvételük nincs. Úgy látszik, groteszk stílusukra csak a közönség figyelt fel, a zenei szerkesztők nem. Önerejükből zárkóztak fel a legeslegjobbakhoz és ez tiszteletreméltó teljesítmény. Reméljük, a második magyar beat-film őszi bemutatója után a hivatalos elismerést is megkapják.

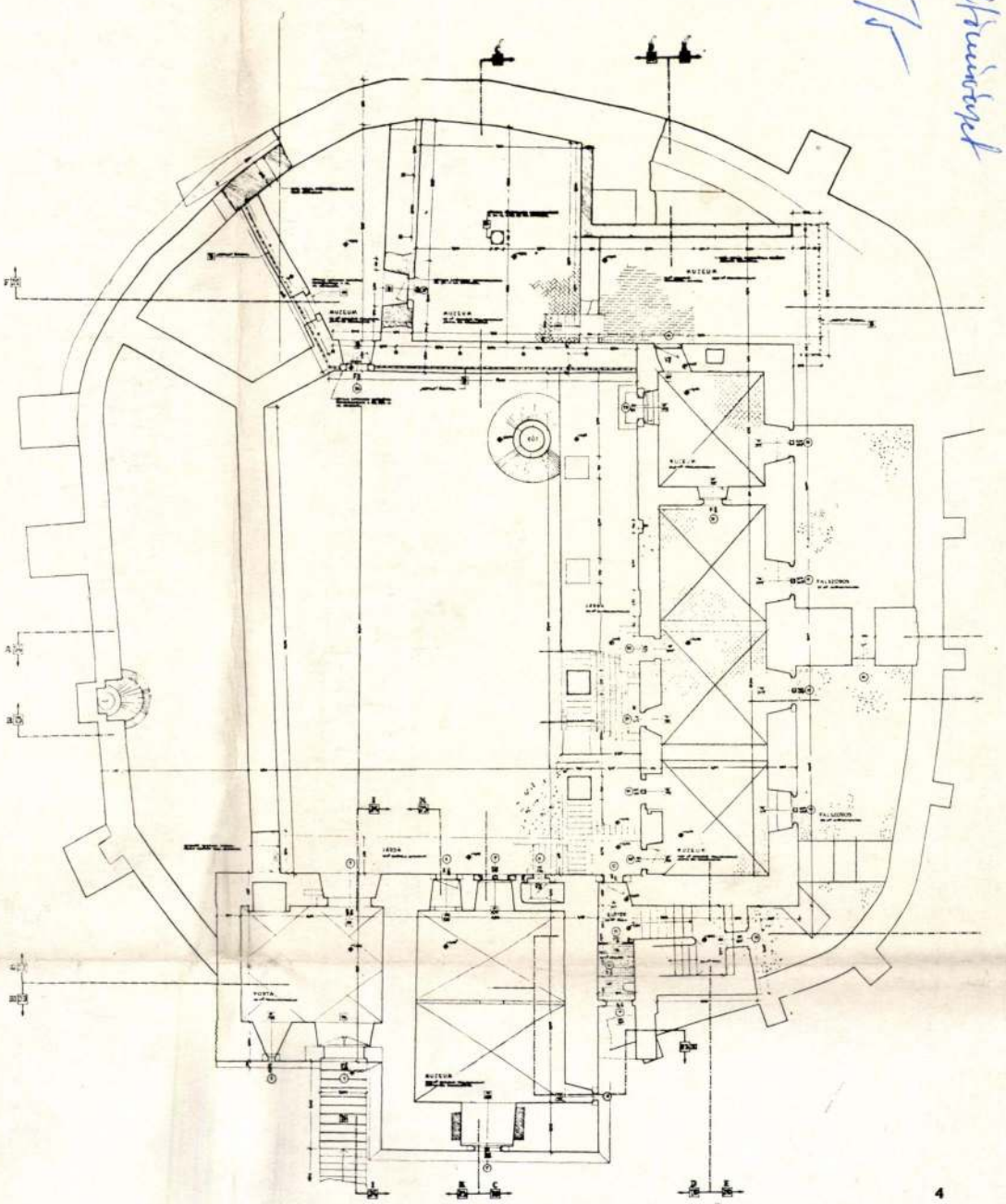
A simontornyai vár helyreállítása. Építészek: Horler Miklós
Mendele Ferenc (OTF)

Magyar Építőművészet 1971/5

Ámilyen gazdag ez a magyar föld, még mindig nem tudjuk, mi mindent rejt magában. A tolnai táj, ahonnan Bartók első népdalait gyűjtötte, ahonnan Illyés Gyula indult el a világba és ahová madzagra kötve akarta volna hazahúzni a Sió, Kapos és Koppány vizein Szent Lajos szigetét — most új meglepetéssel ajándékozott meg minket. Azt már rég tudjuk, hogy egy kőhajításra innen, Ozorán már fél évszázaddal Mátyás előtt olasz művészeket foglalkoztatott Ozorai Pipo, és itt volt a magyar protoreneszánsz egyik fészke, de azt csak az utolsó tíz évben tudtuk meg, hogy itt, Simontornyán pedig a Mátyás után szétterülő Jagelló kori udvari művészet, a kora cinquecento egyik főúri rezidenciája, az urbinói palota egy késői kisugárzása maradt ránk.

Mikor először találkoztam vele, tizegynéhány évvel ezelőtt, egy esős délelőttön, kormos, pudvás falaiból cigánycsaládok kályhacsövei álltak ki, udvara gazos dombként folyt ki az útra, csak befalazott kapujának hatalmas, csorba tömbkövei fehérlettek évszázados titkokat ígérve. Valahogy ez az évszázados, titokzatos elhagyatottság, és az első előkerülő reneszánsz faragványok felidézte diákkori vonzalom a reneszánsz kor levegője iránt volt az, ami megfogott, ide vonzott, és tíz évig nem engedett el innét.

Három évig tartott, amíg *Lócsy Erzsébet* ásója nyomán az alaktalan domb alól kezdtek kibontakozni a vár körítőfalai és az elpusztult északi szárny maradványai. Eközben már százznál több faragott kő gyűlt össze és tanúsította az írott források igazát, amelyeket még 1938-ban a község körorvosa: *dr. Kiss István* gyűjtött össze és adott ki könyv alakban. (Ez a csendes szorgalommal megírt és hivatásos kutatóknak is becsületére váló munka mindvégig haszonnal forgatott segítségünk volt saját kutatásaink során.) A kutatások eredményei nyomán lassan kezdett kibontakozni előttünk a vár építéstörténetének egymásutánja, kezdett látszani, mivel van dolgunk. A legreménytelenebbül nézett ki a hosszú magtárépület, földszintjén egy-egy helyiség-



4

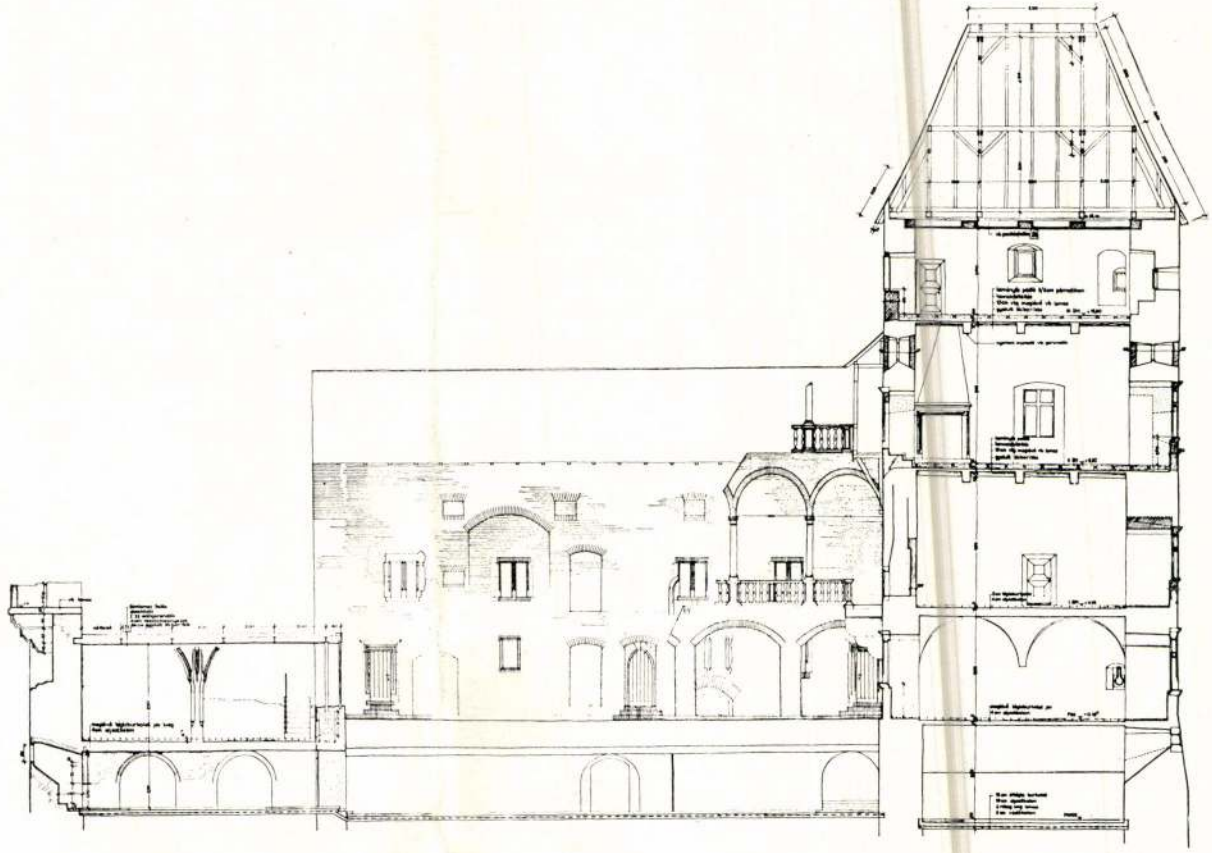
5



6



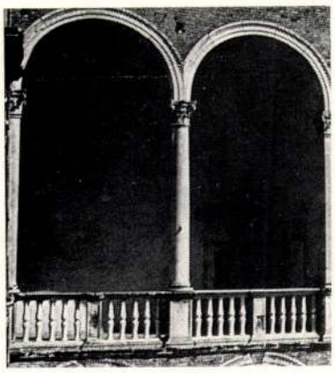
*1. A déli homlokzat*
*2. A vár délkelet felől a helyreállítás előtt*
*3. A vár keleti oldala*
*4. Alaprajz. 1 : 300*
*5. Részlet a délkeleti sarokról, a helyreállított gyilokjáróval*
*6. Összkép a templomtoronyból*



2

1

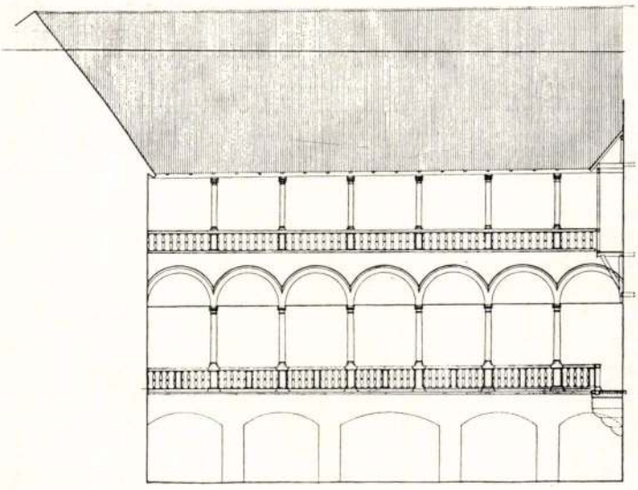


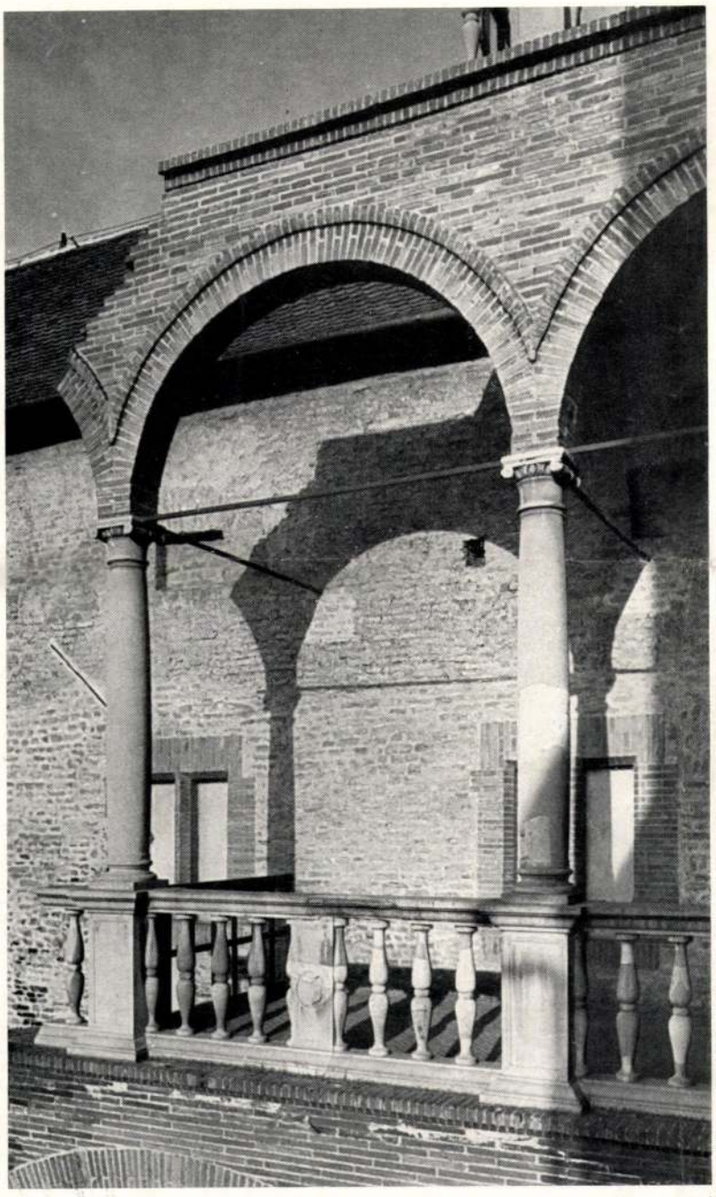


3



4





6

7



1. *Hosszmetszet, 1 : 300*
2. *Nézet északnyugat felől*
3. *Reneszánsz loggia az urbinói palotából*
4. *A krakkói Wawel reneszánsz árkádos udvara*
5. *Az udvari homlokzat elméleti rekonstrukciója 1 : 300*
6—7. *A simontornyai vár reneszánsz árkádos udvarának egy szakasza töredékekből rekonstruálva*

ből álló füstös nyomortanyákra osztva, emelete korhadt pórfödémmel kettévágott magtárrá alakítva. Építészeti formának semmi nyoma nem látszott rajta. Amint a keleti homlokzatot szinte teljes magasságában eltakaró, féltetős toldalékot elbontottuk, elénk tárult az egykori palotaszárny homlokfala, borzasztóan eltorzítva, de a reneszánsz ablakrendszer ismétlődő csonkjaival, valamint egy befalazott, korábbi ikerablak körvonalaival. Kiderült, hogy ez a vár legkorábbi magja: a Simon alországbíró által a XIII. század végén épített vár palotája, amely a mai belső udvar körül húzódó falnégyszög keleti oldalát zárta. Két primitív kőrtetaggal keretezett ikerablaka mindjárt a kutatás elején napvilágra került. Nem így a hozzátartozó „Simon tornya", amelyet sokáig nem tudtunk a meglevő konfigurációból kihámozni, mígnem az északkeleti sarkon a pincében előjött 2 méteres falcsonk rá nem vezetett, hogy itt, a palota északi végéhez csatlakozott egy kb. 9×12 méteres, vastagfalú építmény, amely minden valószínűség szerint azonos volt a névadó toronnyal.

A vastag újkori feltöltődés alól köröskörül előbukkanó, erősen lepusztult külső körítőfalak — az okleveles adatokkal összevetve — a Garaiak korában, a XV. század második felében történt bővítés eredményének bizonyultak. A falak helyzetéből világosan látszott, hogy ezt a XV. századi falgyűrűt, amely a korai négyszögű vár köré épült második védőövként, egy későbbi időpontban dél felé áttörték és egy új épületrészt emeltek a helyén: a ma is álló kaputorony — öregtorony — lépcsőház tömbjét. Az öregtorony földszinti ablaka, a szemöldökébe vésett évszámmal azt is elárulta, hogy ez 1508-ban történt. Megdőlt tehát az a legutóbbi időkig is az irodalmi említésekben fennmaradt hiedelem, hogy a ma itt álló torony árpádkori lakótorony, azaz „Simon tornya".

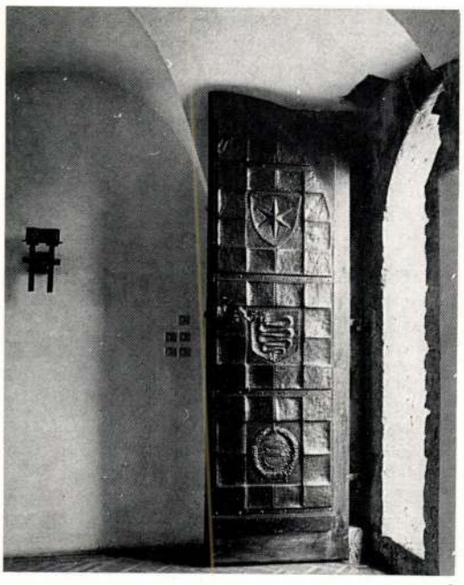
A kutatás előrehaladtával fokozatosan kirajzolódott az a kép, hogy ez az 1508-as átalakítás az egész várra kiterjedő, nagyvonalú építkezés volt, amely a középkori várat egy gazdag és művelt humanista főúr otthonává alakította. A történeti adatokból már jól tudjuk, hogy ez a mecénás Gergellaki Buzlay Mózes volt, aki Ulászló alatt több udvari főméltóságot viselt, külföldön is megfordult diplomata, aki a Budán már virágzó itáliai reneszánsz építkezések hatása alatt magának is hasonló rezidenciát kívánt formálni. A kutatómunka emlékezetes percei voltak, mikor a papíron már ismert adat egyszerre megelevenedett és a délkeleti várárokból előkerült az első Buzlay-címeres ballusztrád töredék, majd valamivel később a palotaszárny egyik küszöbe alól a kaputorony kandallójának frize, rajta a Sárkány Lovagrend jelvényével körülvett címerpajzzsal.

A címeres kövek mellett azonban a legkülönbözőbb építészeti töredékek sora is bizonyította Buzlay Mózes építkezésének jelentőségét és művészi rangját. Nemcsak a várárokból jött százával a kő, hanem az épület legkülönbözőbb részeinek későbbi elfalazásaiból, átalakításaiból is. A török után viszonylag jó állapotban visszakerült várat a kuruc háborúk előtt a császáriak megerősítették, afféle katonai erődöt csináltak belőle. Ajtó-, ablakkereteit, kandallóit, árkádos udvarának oszlopait és báboskorlátait szétverték s a faragványok egy részét falazóanyagnak használták. Sajnos csak egy részét, mert míg a puha mészkő keretek nemritkán egészben kerültek elő, úgy, ahogy kibontották őket, addig a finom márgából faragott címeres, levéldíszes, rozettás töredékekből jobbára csak öklömnyi — arasznyi darabokat sikerült „fogni". Sokáig megszállottként kerestük, hová tudták befalazni a húsz méter hosszú kétemeletes loggiát, a tucatnyi kandallót és ajtókeretet, mígnem egy várárokba zuhant barokk-kori faltestben megtaláltunk néhány mészégetésből maradt félig égett selejtet, amit hulladékként a falmagba hánytak. Nekünk csak az maradt, amit bontás, feldarabolás és mészégetőbe való hordás közben szerte a várban elhullajtottak.

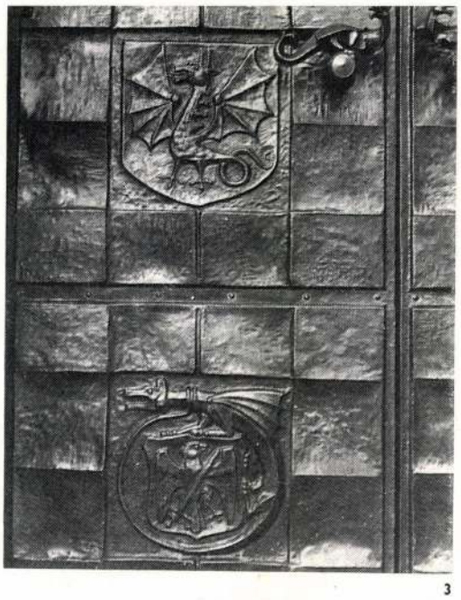
Valami olyan különös szerencsénk volt mégis, hogy minden részlethez jött egy-egy olyan sarok, bütyök, hajlat, levél, ami támpontot adott az elméleti rekonstrukcióhoz s így a töredékek nagy részének megleltük az összefüggéseit, építészeti értelmét. Mindez azonban még csak a dolog egyik fele volt, a másik az, hogy a megtalált és értelmet nyert kőnek megtaláljuk az eredeti helyét is valahol az épületben. Évekig nem unatkoztunk, amíg a megtalálás helyét, körülményeit, az egyes kövek színét, faragását, törésfelületeit, csaplyukait és más adottságait egymással és az épület falaival összevetve sikerült lépésről lépésre egy-egy újabb részletet „helyre tenni". A reneszánsz kandalló hatféle helyről összeszedett darabjaiból már nagyjából összeállt az elméleti rekonstrukció (hála az itáliai analogiáknak), de hónapokig kerestük a helyét,



1



2



3



4

1. *A kaputorony I. emeleti szobája*
2. *A földszinti kapuőrszoba részlete a főkapu egyik szárnyával*
3. *Részlet a főkapu rézdomborításából (Péri József ötvösművész munkája)*
4. *A lépcsőház I. emeleti pihenője*
5. *A palotaszárny földszinti nagyterme a vártörténeti kiállítással*
6. *A kiállítás török kori szobája, a palotaszárny földszintjén*

míg a fal kongása el nem árulta azt az elfalazott üreget, amelyben az egész jobb oldali kőszerkezet fészkei érintetlenül megmaradtak kétszáz éven át. A II. emeleti gótikus kandalló keretét 30—40 centiméteres darabokra törve a szembenlevő ablak befalazásából bontottuk ki, de csak egy fél év múlva jöttünk rá — mikor az egész vakolatfelület megtisztításakor egy falba beletörött profildarab nyomra vezetett —, hogy az utólag tört barokk kori ajtó egy kandalló nyílásából készült és az ablakból kibontott keretkövek ennek tartozékai.

Az ajtókkal, ablakokkal viszonylag könnyebb dolgunk volt. A hatalmas reneszánsz ablakfülkéket sértetlenül hagyták, csak befalazták és lőrést, később magtárablakot csináltak belőlük. A kőkeretek nagyrészét ugyan kibontották, de még így is találtunk néhány eredeti helyén — ha csonkultan is —, de megmaradt egész ablakot, meg egy tucat bontáskor beletörött és helyben maradt párkánydarabot, amelyek a kiegészítéshez támpontul szolgáltak. Ahol ilyen hiteles maradvány volt, ott a kereteket műkővel egészítettük ki, beleillesztve minden kis töredéket, ami csak a tagozatok alapján azonosítható volt. Azokon a helyeken, ahol a nyílás fülkéje megmaradt ugyan, de egyetlen darab sem maradt a helyén a kőkeretből, nem lehettünk egészen biztosak a formát illetően, ezért ezt a bizonytalanságot úgy jeleztük, hogy a feltételezhető keretet leegyszerűsített tagozatokkal téglából falaztuk ki. Mivel a vár összes korábbi építési korszakai téglából épültek, a megkülönböztetés végett egy azoktól mindenben eltérő, 4 cm vastag téglafajtát készíttettünk, és ugyanebből csináltuk a szerkezeti falak minden kiegészítését is. A különleges méretű tégláért három téglagyárat jártunk meg, amíg egyáltalán nem különleges minőségben, de különlegesen drága áron — megszereztük. Az új falak most minden eső után szépen kivirágzanak, ami a téglagyár szerint majd el fog múlni.

Az egyik legnagyobb izgalom — és talán legnagyobb eredmény is — az udvari loggia rekonstrukciója volt. Már az épület első végigjárásakor feltűnt az öregtorony udvari homlokzatán, a belső saroktól nem messze, egymás felett két heveder indítása. Az ásatás első leletei között pedig mindjárt egy oszlopfő, bábos korlát töredékei, az északi körítőfal barokk kori erődítéséből pedig egy oszloptörzs darabjai kerültek elő. Mindezekből hamarosan kiderült, hogy itt egy olyan oszloposárkádos reneszánsz folyosó kellett hogy legyen, amilyen a budai Várban, meg a nyéki vadászkastélyban lehetett s amelyek mind nyomtalanul eltűntek, csak töredékeikből, meg leírásaikból tudunk róluk. Maguk az itt előkerült töredékek is úgyszólván az azonosságig hasonlítottak a harmincas években Nyéken kiásott darabokhoz, amiből arra is következtetni lehetett, hogy az építtető Buzlay Mózes, Ulászló főudvarmestere, a királyi építkezések műhelyét foglalkoztatta Simontornyán.

A hevedercsonkok tengelyében az udvaron nyitott első kutatóárokban mindjárt elő is jöttek a földszinti árkádpillérek alapjai s ezekből, meg az ívek indításának sugaraiból már rekonstruálni lehetett, hogy a földszinten öt-, az emeleten hét-nyílásos árkádsor húzódott a palotaszárny egész homlokzata előtt. A továbbiakban aztán — egy sor újabb töredék segítségével — sikerült megállapítani az egész kétemeletes loggia modulrendszerét is, míg végül előttünk állt az egész homlokzat elméleti rekonstrukciója.

Az első perctől kezdve elhatároztuk, hogy ebből a magyar építészettörténetben egyedülálló eredményből valamit be kell mutatni, azonban eleinte csak egyetlen árkádív visszaállítására gondoltunk. Mikor azonban az öregtorony második emeletén előjött gótikus kandalló helyreállítása miatt az annak helyén tört barokk kori nyílást meg kellett szüntetni, ebből értelemszerűen következett, hogy a második emeleti toronyszoba eredeti megközelítésére szolgált fafolyosót is vissza kell állítani. Mivel ennek egész lenyomata a gerendafészkekkel együtt úgyszólván rá volt rajzolva a homlokzatra, nem volt nehéz hiteles rekonstrukcióját megoldani. Ezzel járt együtt az a módosítás, hogy egy árkádív helyett kettőt állítottunk vissza, ami végül is minden szempontból jobbnak bizonyult.

Talán nem túlzás, ha ennek a loggia-rekonstrukciónak bizonyos jelentőséget tulajdonítunk, hiszen a magyar építészettörténetben elég szerteágazó szálak csomópontjában áll. Először áll előttünk egy olyan 1500 körüli reneszánsz árkádos palotahomlokzat, amelyet most már részletesen össze lehet vetni másokkal, előzményeivel és hatásaival is. Először visszamutat Budára, a magyar reneszánsz kiindulópontjára, képet adva arról a királyi palotaudvarról, ahonnan ez a motívum elindult, majd az itáliai eredet felé, az eddig nálunk kevéssé tárgyalt Urbinóra, amellyel egészen meglepő rokonságot mutat. De kézzelfoghatóbbá teszi a Budáról Krakkóba vezető szálakat is, ahová köztudomásúan Budáról viszi Zsigmond herceg a mestereket és terveket. Végül először van a kezünkben annak a folyamatnak egyik legelső láncszeme, ahogyan ez a magyar építészetben oly kedveltté vált motívum a királyi udvarból a főúri várakba és nemesi kastélyokba, majd a polgári lakóházakba s innen a vidéki kúriák tornácaira és a falusi házak ámbitusára mintegy négy évszázadon át szétterjedt.

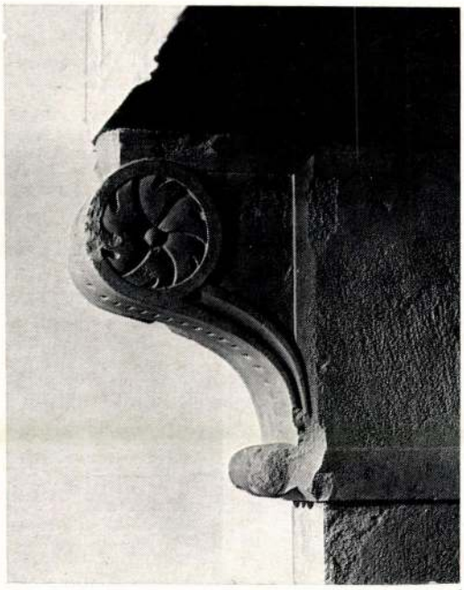
Ami újat, mait a várhoz hozzá kellett tennünk, az az északi szárnyon épült. A várnak ez a része teljesen elpusztult s csak a földszinti padlószintek, falmaradványok és az architektúra széthullott elemeinek kevés töredéke került elő a föld alól. Középen, az öregtoronynyal szemben egy négymezős, keresztboltozatos, késő gótikus lovagterem volt, melynek nyolcszögű középpillérét, ajtókeretét és számos boltozati bordáját bezuhanva megtaláltuk. A többi földszinti helyiségből csak téglapadlómaradványok, ajtóküszöbök maradtak meg. A várárok feltöltéséből kerültek elő olyan ajtó- és ablakkeretek és egyéb részletek,



5



6

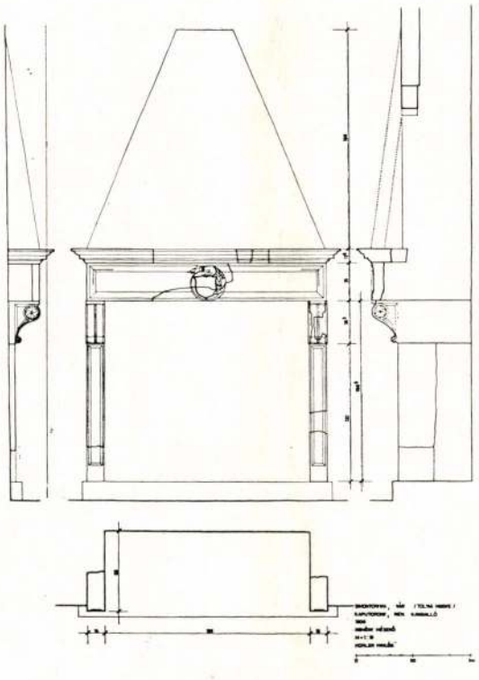


1

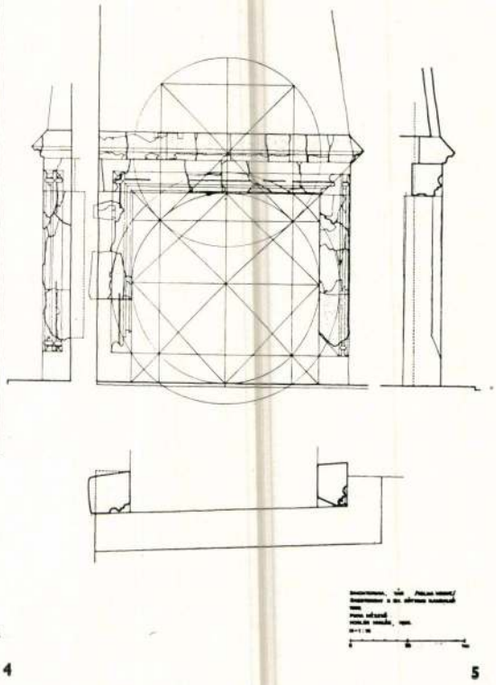


2

1. Reneszánsz kandalló-konzol
2. A helyreállított reneszánsz kandalló a kaputorony I. emeletén
3. A reneszánsz kandallót díszítő Buzlay címer
4. A reneszánsz kandalló rekonstrukciós terve, 1 : 60
5. A gótikus kandalló rekonstrukciós terve, 1 : 60
6. A várudvar az északi szárny védőépületével
7. Keresztmetszet, 1 : 300



4



5

amelyekből az emeletre is következtetni lehetett. Ezek között a legtöbb fejtörést azok a hatalmas kőkonzolok okozták, amelyek egy emeleti nagyterem erkélyéhez tartozóan díszíthették az északi homlokzatot. Végül az északkeleti sarkon nagy számban jöttek elő olyan késő gótikus boltozati bordacsomópontok és pálcatagos ablakkeret-töredékek, amelyekből sikerült rajzban rekonstruálni a siklósi várához hasonló várkápolnát. Mindezek a részletek azt mutatták, hogy az északi szárny is a Buzlay-féle átépítés eredménye volt és újabb adalékul szolgáltak a reneszánsz és a késő gótika együttélésére, mint ahogy azt már sokfelé tapasztalhattuk.

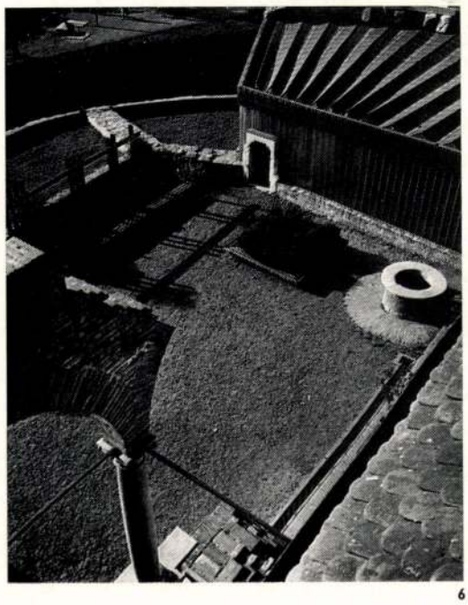
A rombadőlt északi szárny bemutatására azt a megoldást választottuk, hogy a földszint maradványai fölé egy korszerű védőépületet emelünk, amely egyben lehetőséget ad az eredeti összefüggéseibe már vissza nem helyezhető kövek kőtár-szerű elhelyezésére. Egy épületet mindig nehéz megmagyarázni, miért olyan amilyen? Ezt sem nagyon lehet, úgy éreztük, a helyzet meg a feltételek ilyennek diktálták. Zárni akartuk vele az udvart északról, ahol valamikor épület állt, egyszerűen, szerényen, de időállóan, amilyen a környezete. Ne akarjon többnek látszani, mint ami, de a maga kis szerepét gonddal alakítsa. Az üveg mellett lényegében azok az érvek szóltak, amelyek az üveg iránti személyes vonzalmamat egyébként is táplálják: könnyű, nagyvonalú, egyszerű, mindenféle anyaggal és formával harmonikus kapcsolatba tud lépni, alkalmazkodó, de mégis megvan a maga saját világa, s egyszerűségében is igényes szerkezeteket kíván. A profilüveg mellett több érv is szólt. Az egyik az, hogy ez a tömör falak helyén húzódó áttetsző üveghártya megőrzi a belső tér zárt világát és nem engedi összekeveredni a külsővel. A másik: úgy látszott, hogy a tégla-környezet a maga szabályos kis elemekből rakott felületeivel valahogy szereti ezt a szintén elemekből rakott, valamilyen textúrát adó falsíkot. Ezt akartuk tovább vinni a vörösréztető és párkány műves megfogalmazásával is. Az utolsó — nem is mellékes — érv az volt, hogy ha a folyton galambokra vadászó simontornyai gyerekek ennek becsúzlizzák az oldalát, egy elemet könnyen ki lehet cserélni, ami egy belga üvegtábla esetén nem ilyen egyszerű. Az építész mindig az adott környezetbe valót tervezzen.



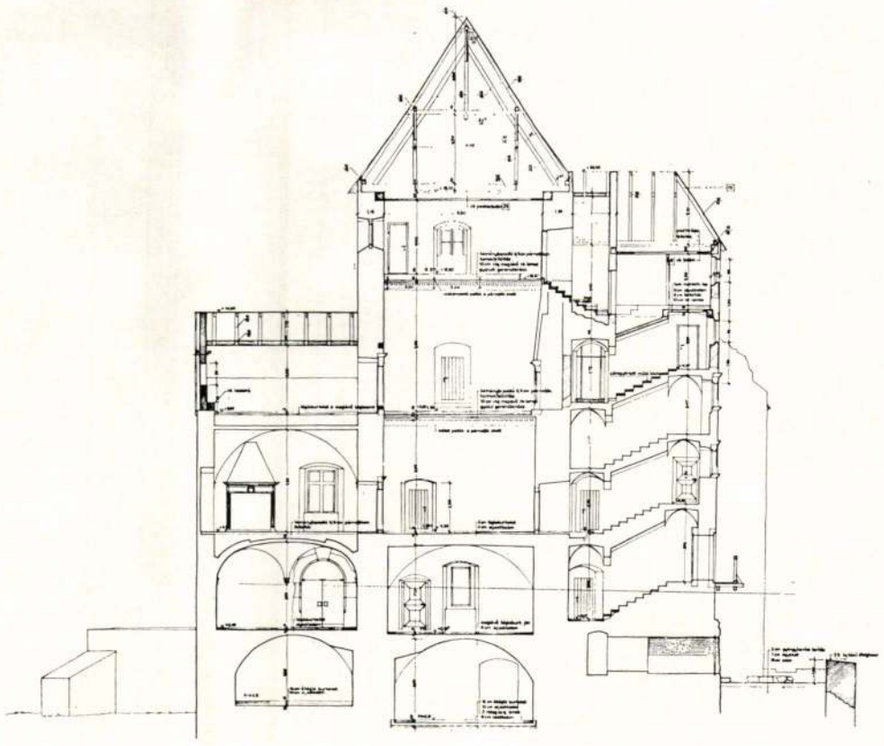
Az eredetileg három helyiséget magában foglaló belsőt egy térként kezeltük, hiszen romokról van szó. Az egykori helyiségeket így is világosan elválasztják a falak és padlószintek. Ami a lovagterem architektúrájából megmaradt, azt úgy próbáltuk bemutatni, hogy valami élményt adjon a tér eredeti hatásából.

Az ajtókeretet és a több darabra tört középpillért a boltvállindítással újra felállítottuk a maga helyére, a boltozat bordáit pedig föléje függesztettük, abban a helyzetben, ahogy a keresztboltozat rendszerében elhelyezkedtek. Mindehhez a vörösfenyővel burkolt mennyezeten a bordák vastagságával azonos résekkel felrajzoltuk az egész négymezős keresztboltozat rendszerét. Az egész tér rekonstrukciójához túl kevés volt a megmaradt anyag, így nem akartunk mást, mint kőtárszerűen kiállítani azt, ami van, de úgy, hogy érzékeltessünk valamint az összefüggésekből is. A falak mentén néhány összetartozó ajtó- és ablakkeretkövet úgy állítottunk ki, ahogy eredeti szerepükben elhelyezkedtek, a többit tanulmányi raktárként polcokon helyeztük el. Itt semmit sem egészítettünk ki, arra építettünk, hogy a gondolat kövesse tudja a pusztulás okozta hiányokat. Szándékosan akartunk gondolkozásra késztetni, hogy ezáltal a megismerés, átélés a kereső, következtető látogatóban tudatosabbá váljék. A tér magasabban fekvő keleti részében egy kis fényképkiállításban magyaráztuk el az egész helyreállítás menetének legfontosabb fázisait.

Az elpusztult északi szárny egyetlen pontján sikerült az emeletből valamit visszaidézni a külső képben s ez az északi homlokzat zárterkélye. Az északi fal tövében lezuhanva megtalált hatalmas késő gótikus konzolkövek egyértelműen egy nagyméretű zárterkély alátámasztó szerkezetére utaltak, de hamarosan kiderült, hogy annak csak egy részét teszik ki, a többit nyilván széthordták a faluban. Izgalmas türelemjáték volt, amíg a hat megmaradt konzolból ki tudtuk következtetni a tizenöt kőből álló, hét konzolállásban, egymás fölött három sorban felépített rendszert és annak a körítőfalhoz viszonyított helyzetét. Szerencsére épp ezen a szakaszon a körítőfal csaknem az emelet magasságáig állva maradt, így lehetőség nyílt arra, hogy a konzolokat, amelyek a földön egymás mellé rakva nem sokat mutattak volna, eredeti elhelyezésükben mutassuk be. A hiányzó konzolok helyére olyan vasbeton elemeket terveztünk, amelyek tárgyilagos penge-tartókként töltik be szerkezeti szerepüket s csupán az eredeti konzolok hullámvonalas végződésére utalva illeszkednek bele az összhatásba.



6



7

Mármost mire lehet használni egy ilyen várat? Ezt kitalálni könnyebb volt, mint megvalósítani. Szerencsére Tolna megye vezetőiben megértő és kitartó partnerekre találtunk, akik maguk is mindent megtettek, hogy az épület értékeihez méltó rendeltetést kapjon. Egyetértettünk abban, hogy a valóban egyedülálló reneszánsz belső terek mindenféle megosztás nélkül, a maguk eredeti szépségében kell érvényesüljenek, ezért csak olyan felhasználás jöhet számításba, amely ennek a feltételnek megfelel. A végeredmény ideálisnak mondható. A földszinten és a déli szárny emeletén a vár és a község történetét bemutató múzeumi kiállítás kapott helyet a szekszárdi múzeum fiókjaként. Ehhez kapcsolódik az északi szárnyban berendezett kőtár is. A helytörténeti kiállítás mellett a déli szárny emeletét egy kissé az egykori enteriőr-kultúra bemutatására is szántuk, amikor a kaputorony emeleti, reneszánsz kandallós szobáját néhány, ebből a korból való bútorral és műtárggyal rendeztük be, a mellette levő öregtorony termében pedig egy-két XVIII. századi darabot állítottunk ki.

Ezzel a megoldással a vár legszebb és legjellemzőbb belső terei a látogatók számára megtekinthetőkké váltak anélkül, hogy az egyéb funkcióit zavarnák. Emellett azonban fontos szempont volt az is, hogy ne csak a turistáké legyen, hanem a helybeliek életébe is valami új színt tudjon vinni. Épp ezért az emeletek többi részén a községi könyvtárat helyeztük el. A palotaszárny emeletén berendezett szabadpolcos olvasó-kölcsönző teremhez csatlakozik az öregtorony második emeletén a gótikus kandallós teremben a folyóirat-olvasó, amelyből egy reneszánsz kőkeretes ajtón át a kaputorony tetőterében kialakított kis kávézóbüfé nyílik. Szervezetileg a könyvtárhoz tartozik az öregtorony harmadik emeletén levő szoba, amely klubhelyiségnek berendezve, kisebb összejövetelek rendezésére nyújt lehetőséget.

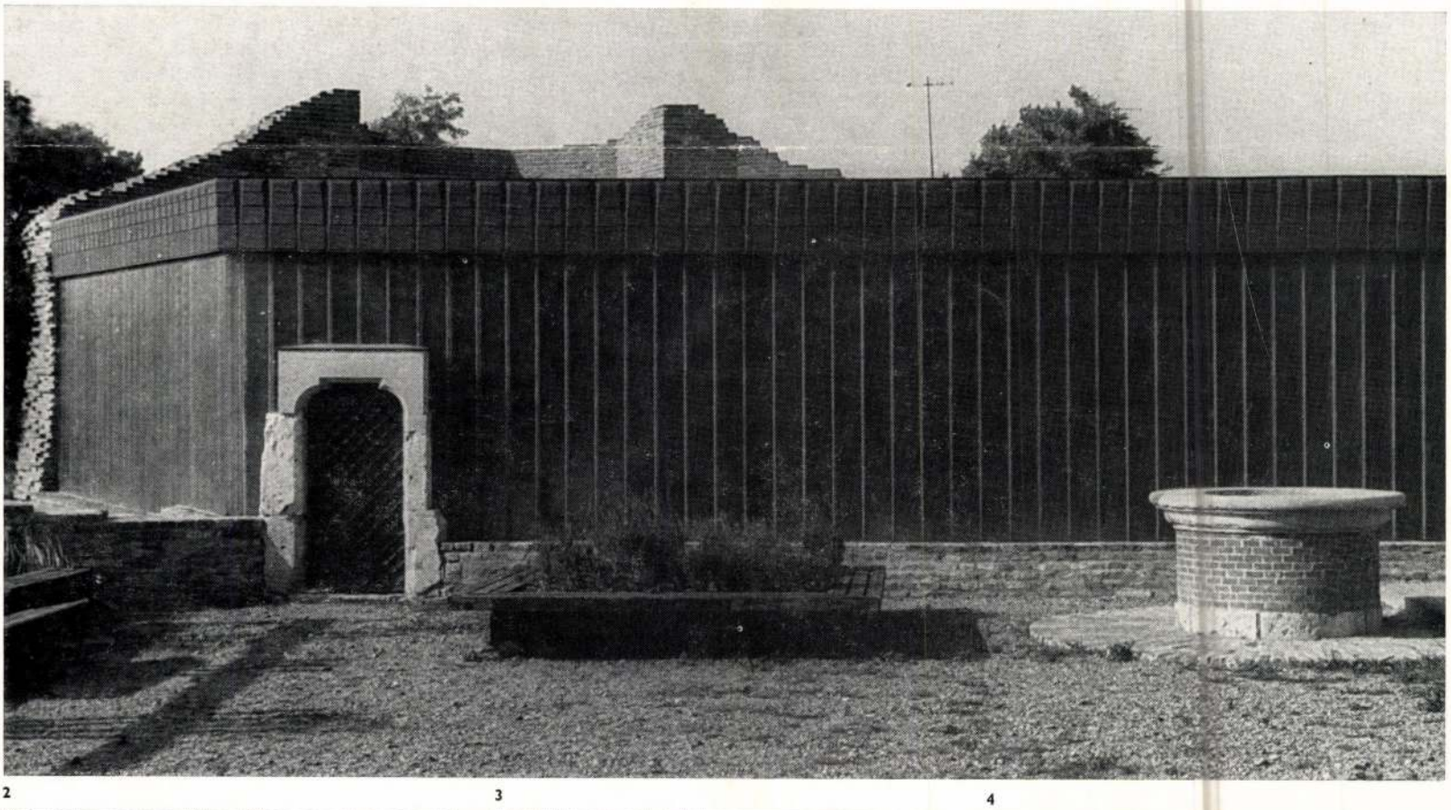
A vár pincerendszerének nagyrészt reneszánszkori boltozatos terei önként kínálkoztak egy olyan hangulatos és igényesebb vendéglő-borozó számára, amely a község életéből is teljesen hiányzik, és amely az ide látogatókat is képes kiszolgálni.

Kissé elgondolkoztató volt, hogy ezt a viszonylag egyszerű programot mennyi nehézség árán sikerült csak életre hívni. Ez is azt bizonyította, hogy a műemlékvédelem nem csak egyszerű tudományos vagy építészeti feladat, hanem kultúrpolitikai misszió is. Ennek tudatos vállalása nélkül, a puszta falak megmentésével, még keveset tettünk. Együtt kell élni és lélegezni a vidékkel, hogy elfogadják és magukénak érezzék azt, ami az övék.

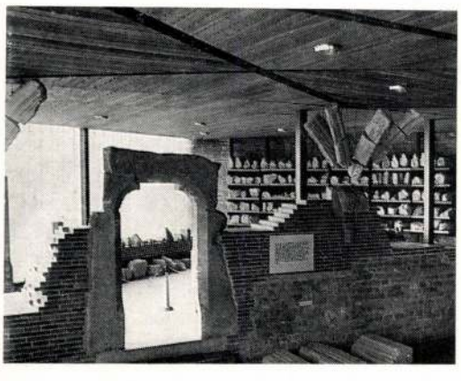
A részletek megoldásáról csak annyit, hogy szerkezetekben, anyagokban nem akartunk többet és előkelőbbet nyújtani, mint ami a vár sajátja volt. Megőriztük a maga tégla-kőcserép-vakolat-fa világát s eredeti elképzelésünk szerint, amit ehhez mait hozzáteszünk azt mai anyagokból: betonból, üvegből, alumíniumból, mellékhelyiségekben műanyaglemezből akartuk csinálni. Ezt csak részben sikerült megvalósítani, mert pl. az új fémszerkezetekhez megfelelő színű és minőségű eloxált alumíniumot nem tudtunk szerezni s így kilincsek, ajtólábazatok, csatornák, tetőfedés dolgában a hagyományos rézhez folyamodtunk.

A szerkezetek és anyagok megválasztását néhány kis didaktikai jelzésre is felhasználtuk. A lépcsőház legfelső karjának helyreállításánál az utolsó pihenő hiányzó keresztboltozatait nem állítottuk vissza, hanem helyére annak formájára utaló nyers vasbeton lemezt tettünk. Ugyanígy az utolsó megmaradt kő lépcsőfok után a folytatást fából készítettük, jelezvén, hogy a lépcsőház felső végződését nem ismerjük biztosan, s a mostani megoldás már a mai helyzethez alkalmazkodik. Az eredeti reneszánszkori ajtónyílásokba egyszerű, kicsit

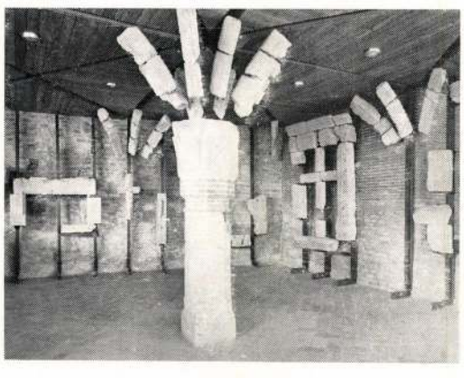
1



2



3



4



Herder Miklós

a síremlékmozgalom és helyreállításának

története

Magyar Műemlékvédelem 1969-70
Bp. Akadémiai Kiadó 1972

377. old.

Horler Miklós - Mendele Ferenc

a Simontornyai Vár helyreállítási munkálatai (197. lap)

Magyar Műemlékvédelem 1969-70
Bp. Műsz. Kiadó 1972

195. old

Horler Miklós

Horler Miklós Ybl díjas építészmér-
nök 1945 tavaszán építette újra
a romos Sunouto-hidat

Ordas Iván: Vár a vár.
Tükör, 1976. okt. 5 - 18. oldal.

Horler Miklós

Uri u. 34.sz. épület

helyreállitásának tervező épitésze

(1951)

Magyar Müemlékvédelem 1971-72

Bp.Akadémiai Kiadó 1974 72.old.

Horler Miklós

Uri u. 52. sz. épület

helyreállitásának tervező épitésze

-1950-

Magyar Müemlékvédelem 1971-72

Bp. Akadémiai Kiadó 1974 72. old.

1975. XII. 19. Televízió 21.25 óra
műsorszerkesztő
Magazin 75/12

- Most valamit nem értek bocsáss meg. Kedves Horler Miklós, ha megfogná addig a mikrofont. Hozott t.i. Ön egy 1687-ből származó rajzot Budáról és ott van tér. Hát mutassuk meg talán ha megengedi. Sziveskedjék csak ide.

- Igen, itt van a Mátyás templom, látható a Mátyás templom keleti fele, ez a Mátyás templom nyugati oldala, nyugati frontja .Ez

előtt, ahol ma a barokk tér elhelyezkedik itt tér nincs, itt nem nem nem az egy szélesebb utca, tulajdonképpen egy kereskedő negyed volt itt nagyon érdekes különböző árusok árultak, talán a legizgalmasabb, leg kereskedőbb jellegü területe volt ez Budának és szembe tulajdonképpen vele házak álltak ugyan ugy oldalt. Tehát házak közé volt befogva. Ez a középkori téralkotás teljesen más szemléletü volt, mint a barokk, amelyeknek távlat, tér az igazi értelemben, mai értelemben X vett térre volt szüksége az épületek valódi szemléleténé1, itt nem, itt az volt, hogy egy szük utcán kijött valaki és egyszerre hirtelen előtte felugrott szinte meredeken az égre emelkedett egy hallatlan drámai hangulatot keltve a fölemelkedő templommal.

- Most van ez a tér most nem tudom, talán Horler Miklós mesélné el ezt hogy ez a tér ez a Szentháromság tér, hogy alakult ki, annál is inkább, hiszem műsorunkban szeretnénk valahogy a Vár jövőjét, akár hogy igy mondhatnám a Szentháromság tér jövőjét is az épitkezéseket, a foghijas telkeket szóval milyenné alakul majd ez a tér a jövőben, hiszen minden század hozzátesz valamit.

- De én azt hiszem a kérdés és talán ez adja az összefüggést a mi beszélgetésünknek a lényege talán az, az az érzésem, hogy a mult és a jövő hogy illik össze, hogy függhet össze és valóban összefügg-e, megtudjuk-e teremteni ezt azösszefüggést.

- Igen olykor a látogató azt érzi, hogy nem. Kedves Horler Miklós.

-

- Szeretnék mégegyszer visszatérni arra a kérdésre, amit Gerevics professzor emlitett, hogy miért is volt ez a tér beépitve. Itt egy városszerkezeti jellegzetességről van szó, nem véletlen, hogy a Mátyás templom előtt a középkorban nem volt tér, mert hiszen a középkori városoknak az összes európai középkori városoknak jellegzetessége, hogy a templom a házépületek szövevényéből a maga monumentalitásával ugy emelkedik ki, hogy ott ráépül a városszerkezet, tehát valószinü, hogy itt is ebbe egy középkori gondolat rejlik, és nem véletlen, hogy a Mátyás templom elé a középkorban nem épitettek teret. Viszont most amikor ez a tér létrejön, ez lényegében 1686 a török hódoltság alól való felszabadulás időpontja. Mikor minden romokban hever és megkezdjük az uj életet alakitani Budán. Na most ne felejtsük el, hogy 1686-ban amikor a 150 éves török hódoltság után itt elkezdődik az élet, akkor már jócskán benne járunk a barokk korban Európa szerte.

- Na most lényegében egy történelmi pusztitás teremtette meg a tér lehetőségét?

- Hát nemcsak a történelmi pusztitás, mert hiszen a házak nagy része helyreállitható állapotban maradt ránk, nagyon érdekes 1702-ből fennmaradt egy jegyzőkönyv, német nyelven irták, amelyben házról házra leirják a házak akkori állapotát,

ebből megtudjuk, hogy tulajdonképpen a Budai vár házai azért ugy nagyjából helyreállitható állapotban meg voltak, tehát ez a kis tömb is a Mátyás templom előtt tulajdonképpen helyreállitható lett volna. Na most a városszerkezeten általában nem változtattak, mert hiszen arra törekedtek, hogy minél előbb az életet valami módon tovább vigyék, tehát hogy ezeket a házakat a legegyszerübb eszközökkel igyekeztek használhatóvá tenni. Hogy itt mért bontottak mégis, amögött már egy gondolat rejlik. Tehát ezért utaltam az előbb arra, hogy itt most már bent vagyunk a barokk világban, Buda 150 évig kiesik a történelemből, és ugyanakkor Európaszerte már a barokk épiti a maga városait.

- Most azok a képek, amiket Ön hozott azok a régi fotók illusztrálják lényegében ezt a folyamatot?

- Igen.

- Akkor engedje meg, hogy nézzük meg a legjellemzőbbeket. Tehát van egy olyanképünk ugye, amely azt hiszem a templomot és az utcát mutatja, rögtön nézzük, nézőink is látják.

- Igen, na hát ez nagyon jellemzően mutatja, hogy itten miről van szó. A barokk kornak szüksége volt az épületek előtt előtérre, előkészitésre, rávezetésre, tehát egy teljesen más térművészeti koncepció világában élünk már. Tehát ők azért bontják le ezeket a kis házakat a Mátyás templom előtt, hogy létrehozzanak egy uj városközpontot, egy uj központi teret, amelynek a tartalma tulajdonképpen egyrészt a közigazgatás ujjászervezése, tehát a városháza, másrészt az egyház ujjászervezése ami ebben a korban döntő tényező a Mátyás templom és a hozzá csatlakozó jezsuita épületek felépitése.

- Tehát az épitészetben egy barokk gondolat érvényesül.

- Egy barokk gondolat érvényesül, tehát ez az ami tulajdonképpen ennek a tömbnek a lebontását eredményezte. Hát ezek soha sem véletlenek, tehát nemcsak pusztán a pusztulás önmagában adta ezt az ötletet, hogy hát bontsuk le itt az épületeket, mert ezeket is helyre lehetett volna állitani, Tehát itt egy tudatos tér alakitás egy tudatos barokk téralakitás történik egy korszakváltás egy szemléletváltás és ennek következtében a városszerkezetben is egy változás. Itt pont, ahol ennek tartalmi magyarázata van. Na már most az előbbi képen láttuk, ahogy rávezet a Szentháromság utca a térre és láttuk azt is, sajnos most már a másik képet látjuk, hogy hogy nézett ki a Mátyás templom a hozzá épült barokk épületekkel. A templom két oldalán szorosan rá ragasztva a templom épületére két hatalmas kolostor épületet épitettek fel a jezsuiták, az északi oldalon a kollégiumot a déli oldalon pedig a szemminárium a papneveldét. Ez hozta létre ezt a hosszu tömböt, amely a Vár tetején, mintegy uralkodóan megjelent, és ami a Mátyás templomot közrefogta, közreszoritotta, tehát a Mátyás templom önálló tömege ezáltal, mintegy megszünt a két épület közrefogta. Ezen a képen nagyon jól látjuk, hogy a

két barokk épület és a közrefogott Mátyás templom egységes hosszu tömböt alkotott. Na most ez az amit aztán Sulek Frigyes a mult század végén megváltoztat, mert ő kiszabaditja a Mátyás templomot a két barokk kolostor szoritó öleléséből és leválasztja és ujra visszaállitja a középkori templomnak azönállóságát. Tehát ez a térnek a keleti oldala. Na most ezen a képen látjuk a tér északi oldalát, ahol a mai kollégium, illetve a háboru előtt a Pénzügy Minisztérium épülete állt. Ez a mult század végi állapot mutatja, hogy hogy nézett ki ez a tér, mielőtt a mai kollégium, illetve minisztérium épület felépült. Meg kell mondani, hogy ennek a térnek ez az oldala épitészetileg, térmüvészetileg nem volt nagyon megoldva. Itt felépült egyrészt ez az előbbi képen látható jezsuita akadémia, szintén egy egyházi épületet, amely ezen a képen látható, amely a végfalát mutatta a térre ezt aztán később a XVIII század végén átalakitották, ez a nagyon szép késő barokk architektura ez már abból a korból származik, amikor ezt a jezsuita rend megszüntetése után átalakitják és a királyi kamara nyer benne elhelyezést. Ugyanakkor a tér másik oldala, tehát balra ettől a háztól, beépitetlen marad egészen a XVIII század közepéig. Most az az épület, amely mellette ~~ég~~ állt egy klasszicista homlokzatu épület, valószinüleg átépitették a XIX században és ezáltal egyilyen féloldalas nagyon festői, de tulajdonképpen nem adott egy monumentális lezárást a tér fő nézetének. Na most ennek a két épületnek, illetve nemcsak a két épületnek, hanem az egész háztömbnek a lebontása árán épül fel a századforduló körül ez a pénzügyminisztériumi épület, amit ezen a képen látunk. A Felner Sándor által épitett neogótikus épület, ami léptékében egy óriási törést eredményezett ugyan a városszerkezetben, és egy sor értékes középkori házat lebontott, de meg kell mondani, hogy ugyanakkor térmüvészetileg először adott a tér északi térfalának egy egységes épitészeti lezárást. Ugyanakkor léptékében kiesett ebből a térből. Na most a második világháboru után egy ujabb etappal előbbre lépünk a tér történetében, ez a pénzügyminisztériumi épület sulyosan megrongálódott és felmerült annak a lehetősége is, hogy lebontsák, és a helyére valami mást épitsenek. No most ekkor az a döntés történt, hogy az épület maradjon meg és a homlokzatát a tér felőli homlokzatát bizonyos módositással bele kell simitani a tér mai arányaiba. Ezt Rados Jenő professzor egy igen jól sikerült átépitése eredményezte, és ennek az eredményeképpen látjuk ma tulajdonképpen ezt az épületet. Ő nem akarta ezt a Felner féle neogótikus épületet mássá formálini, csak a Vár léptékébe belesimitani, abból az adottságból kiindulva, hogy ugy is romokban hever, tehát ahelyett, hogy lebontottuk volna, ahelyett egy jó érzékü épitészi átfogalmazással egy a tér északi oldalát nagyon jól lezáró lényegében eklektikus, de jó épület keletkezett.

- GEN. 1975

# NOTIZIE D'ARTE

un pénétrable de Soto



DA TENERIFE

*Santa Cruz de Tenerife, été 1974*: les touristes débarquent par « charters » entiers et avant de rejoindre leur paddock collectif à Puerto de La Cruz ou sur la Costa del Silencio, procèdent à un rituel tour de ville. La rambla de Franco, à la fois Champs Elysées et Park Avenue d'une mini-métropole, leur réserve une surprise: un véritable musée de la sculpture en plein air, de Moore, Calder, Zadkine et Mirò à Tinguely, Niki De Saint-Phalle, Paolozzi — les accueille au fur et à mesure de leur promenade. Le clou de la manifestation se trouve dans le parc municipal: un pénétrable supertropical de Soto, la reconstruction du Chat-Monument de Oscar Dominguez, enfant du pays, et des tas de sculptures espagnoles et sud-américaines bien vite recouvertes de la parure libératrice des graffiti anonymes. Mario Ceroli mérite la palme de la poésie: un jardin en silhouettes de plantes, structure-berceau de la vraie végétation. 50 participants, dont la moitié laisseront définitivement leurs oeuvres à la ville: une belle réussite du « Colegio de Arquitectos ». Malgré l'isolement et la distance, « il faut savoir vouloir » comme me le disait l'ami Westerdahl, pontifex maximus de la critique locale, qui a apporté son soutien enthousiaste au projet ambiteux conçu par l'architecte Saavedra. C'est ainsi qu'est né un prestigieux musée de sculpture au pays des Alizés.

*P.R.*

DALLA POLONIA



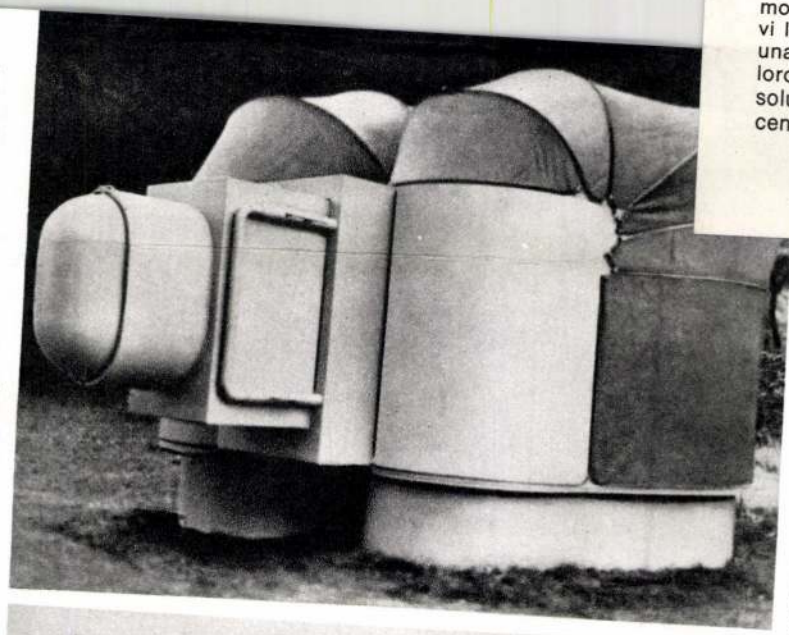
Varsavia: alla « Quinta Biennale Internazionale del Manifesto », manifesti di Edward Drobickj (I premio), Stanislaw Pudetko, Saul Bass+Art Goodman+Vincent Carra (USA), Dietrich Schade+Jürgen Stoch (RDA).

In Kazimierz (Polonia) si è tenuto, dal 14 al 19 ottobre 1974, il convegno internazionale di studi sulla « integrazione di elementi contemporanei nei centri storici ».
Il convegno è stato indetto congiuntamente dall'ICoMoS (International Council of Monuments and Sites), dall'UIA e da EUROPA NOSTRA. Dopo una visita al Laboratorio di ricerche sulle malattie delle pietre della Università « Niccolò Copernico » di Torun, il convegno si è svolto in Kazimierz sotto la presidenza di Pietro Gazzola.
Sono state presentate relazioni ufficiali, oltre che dal presidente Gazzola (Italia), da Bonfil (Spagna), Werner Bornheim (Germania Occ.) presidente del Collegio dei conservatori dei monumenti di Germania, Crosby (Inghilterra), Erder (Turchia) della Università di Ankara, Helander (Finlandia), Miklos Horler (Ungheria), Hruska (Cecoslovacchia) presidente della sezione cecoslovacca dell'ICoMoS, Menardi (Austria) conservatore dei monumenti, Meyer (USA), Bertrand Monnet (Francia) ispettore generale dei monumenti storici, Nikola Moutsopulos (Grecia) della Università di Salonicco, Ostrowski (Polonia) ordinario di urbanistica presso l'Università di Varsavia, Lord Duncan Sandys (Inghilterra) presidente di EUROPA NOSTRA, Jan Tange (Belgio) del Politecnico di Mons, Jean Pierre Vouga (Svizzera) del Politecnico di Losanna, Weill segretario generale dell'UIA, Wilhelm Wohlert (Danimarca) della reale Accademia di Belle Arti di Copenhagen.
Fra le molte comunicazioni presentate si ricorda quella di Agnoldomenico Pica (Italia) nel titolo della quale si enuncia il fondamentale problema messo in discussione al convegno: « L'ancien et le nouveau en architecture: conflit de générations ou vivante continuité de l'histoire? ».

Gli uffici Olivetti contribuiscono alla creazione di ambienti di gusto moderno che, ad ogni livello, esprimono il prestigio dell'ufficio e la personalità di chi vi lavora. Consentono una razionale utilizzazione e una sostanziale economia dello spazio. Grazie alla loro concezione modulare, offrono la possibilità di soluzioni e combinazioni diverse, variabili e avvicendabili col variare delle necessità e dei luoghi.

**olivetti**

# FOTOGRAFIA



Erhard Hössle e Werner Kraus espongono alla Terza Esposizione Mondiale della Fotografia (Norimberga, 22.11.1974—12.1.1975) questo loro nuovo apparecchio fotografico gigante «Imago 1:1». Dimensioni m 7×4×3. Tipo di fotografia: esemplare unico su carta senza negativo. Formato: m 0,60×2. L'immagine è pronta 15 minuti dopo la ripresa. ▶



Nicéphore Niépce: veduta dalla finestra a Gras, 1826



Arnold Newman

«Man mano che la crisi della società contemporanea si dilata, man mano che i suoi singoli elementi si contrappongono in un antagonismo moribondo, (...) la creatività diventa un feticcio le cui sembianze sopravvivono soltanto perché illuminate dall'alternarsi delle mode. Quella che in fotografia viene chiamata creatività non è che obbedienza alla moda». Quando Walter Benjamin, nel 1931, scrisse queste parole, divampavano i litigi tra i denigratori della fotografia (colpevole secondo loro «di voler trattenere attraverso una macchina prodotta dall'uomo l'immagine di Dio») e i fanatici assertori di una nuova arte che avrebbe definitivamente scalzato la pittura. Il difficile compito che si pose Benjamin fu di discernere, tra la fotografia come ritrattistica tardo-romantica e la fotografia come avvento della macchina sul pennello, una terza definizione, frutto di un'accurata analisi storico-sociale e di non poca chiaroveggenza. La fotografia come mass-media.

La nuova tecnica avrebbe diffuso a basso costo immagini di luoghi e opere d'arte, di guerre e carestie, rendendo gli uomini partecipi (e in un certo senso anche artefici) di una realtà che era stata loro per secoli occultata. Smantellando per sempre il mito dell'obbiettività, la fotografia avrebbe modificato il nostro sistema di percezione e intaccato in maniera irreversibile «l'unicità» dell'opera d'arte. «I capolavori non appaiono più come il prodotto di singoli individui: sono diventati immagini collettive».

E effettivamente le immagini sono diventate collettive; prima con la diffusione di libri, riviste e giornali, e poi con l'avvento degli altri mass-media. Come prevedeva Benjamin, il fotografo ha «svelato le colpe e indicato i colpevoli» diffondendo non delle semplici repliche bensì, come voleva Brecht, «delle costruzioni meditate della realtà». Nei suoi attimi di oscurantismo, la fotografia è stata anche utilizzata a fini demagogici, strumentalizzata dai mitomani della tecnologia, dai nostalgici, dall'underground psichedelico e dai professionisti della pornografia; è stata complice del turismo più ottuso e della inflazione pubblicitaria, confezionando immagini stereotipe e tendenziose. Né più né meno degli altri media essa ha accumulato nei suoi centocinquantanni in bilico tra arte e tecnologia un curriculum di colpe e di meriti dovuti in gran parte a un fenomeno che Benjamin non aveva previsto; il perdurare dei moribondi antagonismi, la sopravvivenza quasi cosmetica del capitalismo che, come ultimo exploit, sta ora tentando di trasformare in un feticcio anche la «creatività» della fotografia.

La massiccia escalation, condotta con le più raffinate armi del consumismo, è scattata in questi ultimi anni a New York e occhieggia già all'Europa. Dopo la grande mostra dedicata a Diane Arbus, la fotografia degli emarginati, emersero a ritmo sostenuto dal reparto fotografico del Museo d'Arte Moderna di New York, sterilizzato sacrario con lavabo per abluzioni, una serie di mostre retrospettive, collettive, personali e a soggetto. I collezionisti d'arte, affamati dai prezzi vertiginosi della pittura e forse inappagati dalla povertà dell'arte concettuale, si resero conto che esistevano altre immagini atte tanto alla speculazione quanto all'affissione sul sofà. Cominciò l'Operazione Obiettivo. La prima tappa fu il conferimento di una dignità aristocratica che distinguesse la fotografia dai sottoprodotti popolari, come il manifesto e la cartolina. I critici d'arte, coloro che per anni l'avevano relegata in un ghetto da paparazzi e fotoromanzi, presero a rovistare furtivi le collezioni di riviste specializzate e le voci dell'enciclopedia, sfornando lussuose monografie da table à thé. La ascesa nell'Olimpo dell'arte fu determinata dall'ineluttabile principio delle utilità marginali decrescenti: il valore dipende dalla rarità. Nel caso di artisti viventi, venne elaborata una serie di norme che garantissero l'underground, alla pornografia) procedettero a immettere sul mercato eleganti fotoconfezioni impacchettate in «portfolio» patinati o incorniciate e già pronte per l'uso. Per scoraggiare lo spettro del falsario, ogni fotografo stabilì un proprio codice ferreo da comunicare solo al ristretto Intelligence Service di critici e galleristi: c'è chi utilizza esclusivamente pellicole di una data marca e dimensione, c'è chi stampa solo in 8×8 e chi addirittura accumula tutti gli antifurti. Trasgredendo il codice, lo stesso fotografo rischia di produrre un falso difficilmente rivendicabile e poco smerciabile.

Se l'artista invece è morto, i competenti stabiliscono elevati prezzi di mercato che raggiungono, per un dagherrotipo, i cinque milioni di lire. Anche in questo caso il criterio di valutazione è quello della rarità: una fotografia di cui non si conoscono copie eseguite dal maestro o di cui si è magari perso il negativo vale molto di più di quelle «inflazionate», per non parlare di quelle ritoccate a mano o acquarellate, un pregio che rasenta il prestigio (e il fascino) dell'artigianato più primitivo, e può alzare i prezzi fino ai dieci milioni (vedi la sbiadita istantanea di una gita lacustre, opera di Mr. P. H. Emerson in vendita alla galleria Scott Eliott). Le case d'aste dei due continenti si sono messe ad allestire vendite esclusive di ritrattistica ottocentesca; i settimanali, da Newsweek a Spiegel, dalla New York Review of Books al Sunday Times pubblicano improvvisamente lunghi saggi sull'argomento; la fiera annuale di materiale fotografico di Colonia ha finalmente aperto le porte a un'esposizione di fotografie, e il Whitney Museum lancia per la prima volta una grande retrospettiva dell'American Scene mentre a pochi blocchi di distanza viene inaugurato l'International Center of Photography, l'unico museo dedicato esclusivamente al reportage.

Tanto ardore non meriterebbe che laudi se corrispondesse a una effettiva e tanto attesa valutazione del mezzo. Esistono biblioteche, cinetheche: la necessità di raccolte fotografiche, opportunamente protette e schedate, si sentiva da alcuni decenni. Il guaio è che, sbandierata all'insegna dell'Arte, questa «rivalutazione» rischia di sottoporre la fotografia a un processo di castrazione forse irreversibile. Limitare la tiratura e distruggere il negativo equivale a stampare solo dieci copie di un giornale o a proiettare un film per soli due giorni, affinché gli avventori si accapiglino all'uscio. Farne un feticcio significa tradirne la natura stessa, che consiste nella riproduzione, riducendola a neofita dell'arte, imbrigliandola in un codice di «purezza» e «rarefazione» che ne disconosce l'infinita complessità. Significa anche operare a priori una discriminazione tra i fotografi, quelli degni di accostarsi alla mensa di Pittori, Scultori e Compositori e gli altri, i manovali del fotoromanzo e della cartolina. Invece di incoraggiare, come doveroso dopo tanta trascuratezza, la massima divulgazione della fotografia in quanto tale, la si costringe in quel medesimo ghetto dal quale l'arte ormai da decenni tenta di evadere. E, come è avvenuto per gli altri mass-media, che di mass ormai non hanno più nulla, anche questa volta la collettività pagherà lo scotto degli speculatori e dei manipolatori, vedendosi un giorno costretta ad andare alla Galleria d'Arte Moderna per guardarsi una riproduzione del colosseo.

*Vicky Alliata*

Horler Miklós

A szinoptikus városrekonstrukció építészeti része Horler Miklós és Mendele Ferenc munkája.

Kovács Anikó: Nemzeti Színház
Művészet, 1975. július – 13 oldal

Horler Miklós

1953-ben állítsa helyre az V. Dorottya u.
11. sz. ház főlépcsőjét.

Benza László, Bernáth György, Ekolei Fe-
renc stb.: Budapest lexikon, Budapest
1973 1335 l

250 l

Horler Miklós, épitész

A Π. f.-t kapta.

– : Átadták az idei Ybl Miklós-díjakat 5.

Népszabadság, Bp. 1972. március 31.

Hodler Miklós

és Mednyánszky Ferenc képviselték a pármonostorunyai vár-homlokzatrészlet helyreállítási tervét. 172-73. p. reprodukció.

Déryné-nyi Dezső, Entz Géza, Horváth Pál, Mezényi Ferenc: Magyar műemlék-védelem 1969-70. 206

Hodek Miklós

---

Képzőtette a simontornyai vár kon-
zoljának helyreállítási tervét. 186. p.
reprodukció.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál,
Mezényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem
1969-70. Budapest 1972

215

Horler Miklós

---

képzitette a simontornyai vár kandallós
szobájának ajtókeret rekonstrukciós tervét.

Detrsényi Dezső, Entz Géza, Horvay Pál,
Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem,
1969-70. Budapest 1972

418

Horler Miklós

és Pfannl Egon terve[i] szerint állították
helyre a III. Kiscelli u. 108. Kiscelli kolostor
épületét 1957-ben.

Bezsán László, Bernáth György, Erdei Fe-
renc stb.: Budapest lexikon, Budapest
1973 1335 I

361

Kopler Miklós

állítsa helyre az V. József nádor tér 1. sz.

a. házat.

Benza Sándor, Bernát György, Erdei Fe-

renc stb.: Budapest lexikon, Budapest

1973. 133 5 f

5061

Horler Miklós

és Domokos Dénes állították helyre /1954/
az V. Apáczai Csere János u. 3 sz. épületet.

Bezza László, Bernát György, Erdei
Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973 1335 l

52 l

Sorfej Miklos

Fejrei alapjón állitották helyre a pimo-
tornyai vároft. 1966. Munkatárs: Mezno-
le Fejenc és H. Nónolopi Ilona.

Depesényi Dezső, Entz Géza sdk.: Magyar
műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969.

232 l

Horler Miklós

építész, több műemlék jellegű ház helyreállítója.

Vezza László, Bernát György, Erdei Ferenc lb.: Budapest lexikon, Budapest 1993. 1335 l

4470

Hopler Miklós

1958-ban állíttatta helyre az I. Fortuna u. 11 p. o. lakóépületet.

Gerza László, Gernót György, Erdei Ferenc

Lsd.: Budapest lexikon, Budapest 1973.

1335

3418

Horler Miklós

megbízott tagja,

az MTA Építésztörténeti és Történeti Bizottságának,
s ezen belül a műemlékvédelmi Albizottságnak tagja.

Rubinyi Mihály: Az MTA Építésztörténeti és Történeti Bizottságának tevékenysége 1967-1969. években.
Épít. 1970 /XI/ 3-4.sz. 445-448.l.

Horler Miklós

Mezőlaki Ferenc munkatársával készítette a szimonfornyai vár helyreállítási tervét.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál, Mezőlaki Ferenc: Magyar műemlékvédelem 1969-70. Budapest, 1972.

378

Horler Miklós

és Mezőkeleti Ferenc fényei alapján helyreállította Simonfornyai vár. 147. sz. regestáját.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Hazánk Dél, Mezőnyi Ferenc: Magyar művelődéstörténet 1969-ig. Budapest 1972 194p

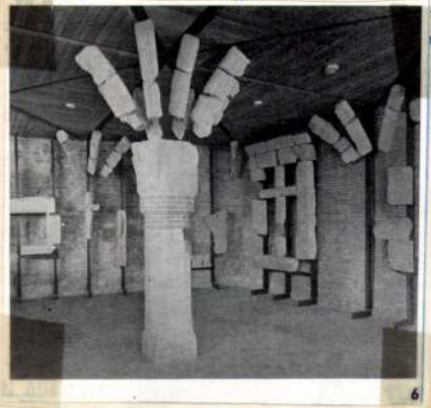
HORLER Miklós építész

HORLER MIKLÓS Ybl-díjas építészt, a művészettörténeti tudományok kandidátusát, az Országos Műemléki Felügyelőség tudományos tanácsadóját a Belga Királyi Tudományos és Művészeti Akadémia kültagjává választotta.

Népszabadság 1983. II. 2.

Horler Miklós, épülőn, építéstörténeti
építészeti oktatások helyreállított műemlékeinkben.

6. Simontornya, Vár. A középpaszlopos teremben a boltozatot a felakasztott kőbordák és a mennyezeten lévő hornyok együttesen jelzik. Horler Miklós és Mendele Ferenc.



6. Simontornya, Vár. A középoszlopos teremben a boltozatot a felakasztott kőbordák és a mennyezeten lévő hornyok együttesen jelzik.

Magyar Építőművészet, 1986. 5., 26-27-old.

Horler Miklós

1956-57 ben a Vitotta helyett a VI. Majakovszkij u. 21. p. lakóházat.

Bertalan László, Bernáth György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973.

1335 l

F131

Horler Miklós

Riedlmayer Gyula és Mecznet Lajos tervei szerint épített 1932-ben az I. Ilka u. 33, 35. és 40. sz. alatti épületeket.

Gerle László, Gerlai György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973.

1335 P

7441

Horler Miklós

dlistotto helyre a VI Majakovszkij u. 9. sz. a. épületet (1958).

Benzo László, Bernáth György, Ekolei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 133 sk.

712

Sopter Miklós

állította helyre 1952-ben az V. Apócai Csepe
János 15 a.-b. sz. a. épületet.

Bezzo. László, Bezmót György, Erdei Fe-
renc stb.: Budapest lexikon, Budapest
1973 1335 l

521

Harlos Miklós

1972-ben az Ybl Miklós-díj II. fokozatát nyerte el.

Magy.Ép.műv.1972.5.sz.17.l.

Horler Miklós

Szerelte a Kossuth Lajos u. 3. sz. ház
1945 utáni felújítását.

Barkóczi Péter: A Kossuth Lajos utca 3.
Budapest, 1972.6.sz. 36-38.l.

Horler Miklós, építész

Tervei alapján végezték el
a helyreállítást.

↓

– Újjáépítették a simontornyai várat

7

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. május 24.

Hosszúlehlós

épiten

Az Országos Műemléki Felügyelőség
építészmenéke az 1972. évi Ybl Mik-
los díj II. fokozatát nyerte el.

— · 1972. évi Munkácsy díjak
Művészet, 1972 április - 9 oldal

Horler Miklós

Az Országos Müemlék Felügyelőség mérnöke az Ybl Miklós-dij II. fokozatát kapta, az 1972 év müvészeti dijasai között.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. ápr. 1.
XVI. évf. 14. sz. 4. lap.

Horler Miklós építészmérnök

Román András és Mendele Ferenc építészmérnökök az intézet igazgatójával, Merényi Ferenc építészmérnök részvételével tartott megbeszélésen vett részt Vedres Vera, aki "Az Országos Müemléki Felügyelőségnél" cimmel számol be a müemlékekkel kapcsolatos teendőkről, s az azokat védő törvényről.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. május 27.
XVI. évf. 22. sz. 7. lap.

Hoppál Miklós

és Dobos Frigyes állítsák helyre a
régi piactéri kőrakást.

Cseke László: Dunakanyar, Budapest,
1973. 139 l

100 l

dr Horler Miklós, építész

a ME 83/1-6 száma munkatársa

Cikkek

dr HM: Egy új kór a budai várban 38 old.
40. kk

– : Tartalomjegyzék
Magyar
Építőművészet Bp. 1983 83/1

Horler Miklós, kandidátus, építész, építészettörténész,

Az MTA Egyházművészeti és Műemléki Tanács idei tavaszi ankétját máj. 29-30-án rendezte meg a Budapesti Központi Szemináriumban. – Az ankét főelőadását Horler Miklós kandidátus, az OMF művészeti tanácsadója tartotta. – Az ankét részvevői megtekintették az újonnan épített gyéli templomot amely Dávid Dénes tervei szerint a Hősök áldozatkész munkájával készült el.

Farkas Attila: A Szovjetek iránti tiszteletünk.
Új Ember, 1954. jún. 24.

Korek Miklós, építész

L: Nagy Elemér

— : hővetsépi kúch

Magyar

Építőművészet, Bp. 1983

· Boríték 3

83/2

. Horler Miklós, építész

L: Farkasdy Z.

– : Körvetségi kilch

Magyar

Épít ömüvészet Bp. 1983

6.

83/3

**Horler Miklós**

Vigilia 1984/1.

# A TEMPLOMI KÖRNYEZET MEGÚJULÁSA ÉS A MŰEMLÉKVÉDELEM

A II. vatikáni zsinat hatása a liturgiára és a megújuló liturgia hatása a templomi környezetre, a szakrális tér esztétikai-művészeti problémái immár két évtizede foglalkoztatják az egyházat és közvetve a műemlékvédelmet is. Az Országos Egyházművészeti és Műemléki Tanács is számos alkalommal tűzte napirendjére a magyar katolikus templomok új liturgiához való alkalmazásának különböző kérdéseit. Ugyancsak az Egyházművészeti és Műemléki Tanács kezdeményezéséből jött létre az a kézikönyv, amely részletesen feldolgozza mindazokat a kérdéseket, amelyeket a liturgikus reform a meglévő műemléki értékű templomainak belső átrendezésével kapcsolatban felszínre hozott. Összefoglalja azokat a szempontokat, amelyeket egyrészről a papság, másrészről az építészet és társművészetek alkotói szem előtt kell tartsanak a liturgikus tér újjáalakítása során.

A téma tehát nem új és úgy tűnik, hogy nem is igen lehet már olyan lényeges dolgot mondani, ami eddig el nem hangzott volna. Az eddigi viták, kísérletek és azok eredményei mégis inkább azt mutatják, hogy a kérdés távolról sincs lezárva. A liturgikus konstitúció két évtizedes évfordulója körül talán nem felesleges ismét áttekinteni annak a templomi környezet megújulására gyakorolt hatását, és ezzel kapcsolatos teendőinket.

Másrészt az elmúlt két évtizedben mindinkább előtérbe került Európa-szerte az ember maga alkotta környezetének újraértékelése, a modern építészet nyújtotta kereteké éppúgy, mint a múltból örökölté, és e kettő viszonyáé. Magának a hagyományos műemlékvédelemnek az elvei és módszerei is már közel két évtizede, hogy újrafogalmazódtak Velencében, s mint minden eszmei rendcsinálás után, e téren is máig gyűrűznek az életbe történő átvitel gondjai.

A templomi környezet megújítására irányuló törekvések tehát egybeesnek az egész emberi környezet újraértékelésének törekvéseivel, s ezen belül is az egyik legfontosabb kérdés: környezetünk történetiségének mint identitásunkat kifejező és társadalmi tudatunkat formáló tényezőnek helyes értékelése.

A Zsinat óta eltelt idő számos szempontot vetett fel a liturgikus konstitúció alkalmazásának e területéről nemzetközi és hazai körben egyaránt. Érvek és ellenérvek ütköztek össze. A viták minket most közelebbről érdeklő részének középpontjában a templom új értelmezése, és ennek környezetalakító, építészeti-művészeti konzekvenciái állnak.

A kérdés – úgy tűnik – kettős: 1. milyen legyen a zsinati szellemű mai és holnapi katolikus közösségek temploma, és 2. mi legyen a múltból örökölt templomokkal?

Ami az elsőt illeti, az külön is érdemes volna arra, hogy a liturgia és az építőművészet szempontjából foglalkozzunk vele. A 35 év katolikus építészetéről három éve megrendezett kiállítás mennyiségében impozáns, minőségében rendkívül elgondolkoztató anyaga alkalmat is, lehetőséget is ad a kérdéssel való őszinte szembenézésre. Amire ez alkalommal vállalkozom, az a kérdés másik fele, s erről szeretnék néhány elméleti megfontolást, és néhány személyes tapasztalatból fakadó véleményt elmondani.

Mint minden megújulás, a Zsinat is kétirányú szélsőséges tendenciával kellett hogy szembenézzen: egyrészről akik változatlanul meg akarják tartani a hagyományos templomi környezetet, másrészről pedig akik teljesen el akarják vetni azt, mint amelyik alkalmatlan az új szellem befogadására.

A műemlékvédelem nem áll értetlenül e jelenséggel szemben, hiszen korunkban nemcsak az egyház, hanem az egész emberiség viharos átalakulás és felgyorsuló fejlődés korszakában él. S éppen ebben a korban bontakozott ki az a törekvés, amely az egyre gyor-

sabb ütemben változó világban azokat az értékeket kívánja megmenteni, amelyek az Idő dimenziójának és az *Emberi*-nek legmagasabb színvonalú kifejezőiként akkumulálódtak környezetünkben.

Korunk embere teljes környezetének átalakításán fáradozik, és ennek az átalakulásnak során egyaránt kérdésessé válik lakóhelyének, közösségi életének és vallási életének régi formája, s mindegyik területen egyforma erővel hat az újnak a régit megsemmisíteni kívánó igénye. A műemlékvédelem nehéz, de szép feladata éppen abban áll, hogy irányt mutasson a társadalomnak értékei felismeréséhez, kiválasztásához, megőrzéséhez s a sokszor szélsőséges irányú áramlatok közt megfontoltan egyengesse az utat az emberi környezet harmonikus fejlődése számára.

A műemlékvédelem tehát nem vállalhat egyik szélsőséges irányzattal sem közösséget, mert célja nem az, hogy a régit az újjal szemben megőrizze, hanem hogy a régiből a maradandót az újba beépítse.

A régi értékek védelme a múltnak a jelennel és a jövővel fennálló folyamatos összefüggésén alapul, továbbá annak felismerésén, hogy az embert és az emberit kifejező alkotások mondanivalója nem évülhet el. Létünk időbeliségének tudata, az egész emberiség történelmi múltjának átélése az emberi tudat legfontosabb elemeinek egyike. Az emberi alkotások sokasága tehát nemcsak elmúlt korok igényeit tükrözi, hanem történetiségünk tudatának kifejezője is.

Ebben az értelemben tekintjük maradandó értéknek elmúlt korok rég megszűnt társadalmi viszonyai számára épült műemlékeinket. Egy régi városháza, egy királyi palota nem egyszerűen a feudális vagy polgári társadalom bizonyos megszűnt intézményeit testesítik meg, hanem egy közösség összetartozásának és kultúrájának kontinuitását fejezik ki.

A Zsinat szellemében történő megújulás első évtizedében Európa-szerte számos olyan állásfoglalás született, amely radikálisan elutasítja a régi templomok adott liturgikus környezetét, mint amelyik teljesen alkalmatlan az Új befogadására, és többé nem fejezi ki a Ma vallásos közösségének életformáját. Elég, ha utalunk itt *P. Bekaert* jezsuita atya Budapesten elhangzott referátumára az ICOMOS 1972. évi közgyűlésén.

Anélkül, hogy most részleteiben vitába szállnék ezzel az állásfoglalással, néhány szóban utalni szeretnék azokra a szempontokra, amelyek ezzel szemben a műemléktemplomok külső-belső egységének megőrzése és a megújított liturgikus funkciónak a régi falak közti továbbélése mellett szólnak.

Európa egyes részein egészen a régi templomok áruba bocsátásáig és lebontásáig ment el az a mozgalom, amelynek egyik – itt Budapesten képviselt – irányzata a műemléki értékek elkótyavetyélését és elpusztítását ugyan elítélte, de a hívő közösségeket régi templomaiknak elhagyására buzdítva, a társadalom gondjára kívánta volna bízni azokat, hivatkozván az egyházi funkciótól független társadalmi jelentésükre. E gondolat nem vesz figyelembe egy sor olyan megfontolást, amely elképzelhetetlenné teszi a hívő közösségek kivonulását ősi templomaiknak falai közül. Mindenekelőtt: a múlt – így az egyház múltja is – nem csupán negatívumokból áll, s a régi templomokat megtagadva megtagadnánk azokat is, akik ezek között a falak között máig érvényes eszméket hirdettek, és akiknek csontjai e templomok alatt nyugszanak. Az a szemlélet, amelynek a San Pietro nem jelent többet, mint az inkvizíció, alapvetően arra a történelemből jól ismert tévútra futott, amely a megújulást nem a fejlődés megszüntetve megőrző folyamatában értelmezi, hanem türelmetlen és merev magatartással csak a múlt egészének kategorikus megtagadását tudja elképzelni, és első és legsürgősebb feladatának véli a megvetett múlt építészeti, művészeti alkotásainak lerombolását.

Ugyanakkor azt tapasztaljuk, hogy régen éppen az egyház járt elöl templomainak ugyanazon a helyen való megőrzése és továbbfejlesztése terén. Az utóbbi évtizedek építéstörténeti kutatásainak eredményei példázzák, hogy az egyes templomok hány és hány építési periódust ötvöztek, tükrözvén azt az igyekezetet, amely háborús pusztítások, a közösség számának növekedése, a liturgia változása és más körülmények nyomán is megőrizte a régi falakat a régi helyen, hirdetve a közösség életének folyamatos fennmaradását. Sem a reformáció, sem az ellenreformáció nem rombolt le és nem hagyott üresen templomokat, noha

az ellentétes eszmék abban a korban még élesebben és hevesebben csaptak össze, mint napjainkban.

A régi templomok megtartása elleni mozgalom ideológiájának egyik érve az a kétségtelen tény, hogy az egyház sohasem adott határozott utasításokat arra, hogy a templomi építészet és művészet milyen stílust vagy előírásokat kövessen. „A hivők és az egyházi épületek viszonya nem egyéb – írja *P. Bekaert* –, mint egyik sajátos megjelenési formája a társadalom és egy bizonyos társadalmi életformát kifejező építészet általános, mindig változó kapcsolatának." Ahogy az egyház a hivők dinamikus közösségéből egy mindinkább megmerevedő intézménnyé alakult át, úgy alakultak ki a „keresztény művészet" és „egyházi építészet" fogalmak, amelyek bizonyos meghatározott stílust vagy kifejezésmódot azonosítottak az egyházzal mint intézménnyel. A valóságban nincs ilyen sajátos kapcsolat az istentisztelet és valamely stílus vagy formanyelv között.

Az egyháznak bizonyos formákkal való téves azonosítása különösen a XIX. század folyamán vált igen veszélyessé. Az általános ízlésnek és vizuális kultúrának nemcsak az egyházon belül, hanem az egész társadalomban megindult a hanyatlása, és az ezzel párhuzamosan kifejlődő „kegyszeripar" fokozatosan elárasztotta a templomokat silány termékeivel. Ugyanakkor a sokszor a kerti törpék szintjére lesüllyedt „kegytárgyak" a templomban egyszerre látszólag „megszenteltekké" váltak, s így akarva-akaratlanul tovább rombolták az általános korszellemtől amúgy is megrontott egyszerű hivő ízlését, aki ezután már hitelesnek és igazinak tekintette mindazt, amit „egyházművészet"-ként egyházával és hitével azonosnak vélt.

Érthető tehát, ha némelyek a kereszténység egész életformájának egzisztenciális átalakulását követelő zsinati szellem és az ebből következő liturgikus reform nevében menekülni kívánnak a kegytárgyakkal zsúfolt régi templomokból, nem vállalva azokat többé saját megújuló életük keretéül, sem hitüknek, közösségüknek kifejezőjeként, s a társadalomra kívánják bízni, hogy őrizze meg belőle, amit jónak lát, és hasznosítsa tetszése szerint.

Érdemes elidőzni ennél a gondolatmenetnél, mert több megfontolást és tanulságot vonhatunk le belőle. Mindenekelőtt ellentmondásaira szeretnék rámutatni. Abból a tényből, hogy az egyház története folyamán sohasem adott határozott utasításokat a templomépítésre, az áldozat bemutatásának környezetére, stílusára, formáira vonatkozóan, nemcsak az következik, hogy a történelmi korszakokban kialakult templomok egyikének stílusa sem kötelező, és a mai ember szabadon választhatja meg, és alakíthatja ki liturgikus környezetét. Éppen a liturgikus tér milyenségével kapcsolatos teljes szabadságunk teszi lehetővé azt is, hogy más megfontolásokból egy hivő közösség évszázadok óta fennálló ősi templomát tartsa meg, és alakítsa úgy tovább, ahogy azt elődei is tették. Ha be lehet mutatni a szentmise-áldozatot egy gyár szerelőcsarnokában, miért ne lehetne egy műemlék falai között, különösen akkor, ha ez a műemlék egyébként is évszázadokon át erre a célra szolgált. Képtelenség azt kívánni a hivő közösségektől, hogy régi templomaikban kizárólag negatív történelmi asszociációkat lássanak, és a hagyomány, kegyelet, emlékezés, összetartozás, otthonosság számtalan érzelmi kapcsolatát, a kontinuitás történelmi tudatát, a műalkotások szépségének mindennapos örömét egy csapásra megtagadva, valami homályosan megfogalmazott „általános jelentéssel" próbálják felruházni azokat.

Végeredményben a történelmi asszociációk bizonyos negatívumai minden műemlékben jelen vannak, s ha a társadalom nem volna képes ezek fölé emelkedve birtokba venni őket, úgy egyetlen műemléket sem lehetne másra felhasználni, mint múzeum céljára.

De kétségtelen az is, hogy a mai hivő közösségeket szolgáló templomoknak valamiképp másnak kell lenniük, mint a tegnapiaknak, tehát változatlan formában nem használhatók. Mennyiben áll ez ellentétben a műemlékvédelem szempontjával? Lényegében minden műemlék-helyreállítás változással jár, és részben elvesz, részben hozzátesz valamit a műemlék meglévő állapotához. Történeti kutatások útján igyekszik feltárni mindazt az értéket, amely benne rejlik. Olyan összkép kialakítására törekszik, amely a legjobban érvényesíti a benne felhalmozódott történeti és művészi értékeket, és a mai kor szemléletét is kifejező, harmonikus összképet alkot.

Voltaképpen ugyanezt a műveletet kívánja a régi templomnak az új liturgia számára való átformálása is. Az értékek számbavétele során nem lesz nehéz megtartani és elfogadni az adott környezetből mindazt, ami valódi művészet, s amely elmúlt korok nyelvén mondja el ugyanazt, amit a ma embere mai formanyelven próbál kifejezni. Az új összképnek azonban ismét harmonikusnak kell lennie oly módon, hogy abban már a mai ember szemlélete is kifejezésre jusson. Mit jelent ez? Elsősorban azt, hogy a régi templomnak a mai hívő közönség számára alkalmassá tétele ne csupán egy „szembemisézős oltár" jól-rosszul történő elhelyezésében merüljön ki, hanem az egész tér belső összefüggéseinek átértékelésén alapuljon, és adjon alkalmat ahhoz, hogy az új liturgikus tér a régibe szervesen beépülhessen, és így az egész templom belső élete megújulhasson.

A műemlék-helyreállítás korszerű értelmezése éppen azt jelenti, hogy a műemléket, annak minden rétegét megismerve, értékelve megtisztítjuk mindattól, ami nem érték, ami valódi értékeit eltorzítja, és egy új, alkotó szellemű szintézisben egyesítjük azzal, amit a mai kor hozzátenni kíván. Tegyük a mai ember számára használhatóvá, és szervesen illesszük bele mai és továbbélő környezetünkbe.

Egyre sokasodó példáink bizonyítják, hogy az ilyen szellemben megújított műemlékek alkalmasak a modern ember életigényei számára is, sőt életünk nélkülözhetetlen és megbecsült részeivé lesznek. Ugyancsak általános tapasztalat, hogy a társadalom mint egyetemes értékeket fogadja el s elsősorban pozitív jelentések hordozóját látja bennük, és a netalán hozzájuk tapadó negatív történelmi asszociációk már nem válnak befogadásuk akadályává, nem teszik retrográd eszmék szimbólumaivá őket.

Az emberi értékek egyetemességének felismerése térben és időben a mai kor emberének nagy felfedezése és élménye. A XIX. században, a műemlékvédelem hajnalán a múltat még csak a középkor jelentette, és a művészetek iránti érdeklődés központjában az európai gótika állott. A mi korunk emberéhez minden idő és minden nép alkotása egyformán szól, a kőkori barlangrajzoktól Vasarely-ig, Pheidiastól Henry Moore-ig és az egyiptomi piramisoktól Kenzo Tange-ig.

Ebben az értelemben válhat a régi templom is a mai hívő ember mindennapi közösségi életének keretévé anélkül, hogy elmúlt korok túlhaladott eszméit szimbolizálva akadályozná az egyes ember és a közösség belső megújulását.

*(Folytatjuk)*

## KÖNYVJELZŐ

**Kutas Kálmán: NAPLEMENTE. JÓNÁS.** Az immár 95 éves költő „ajánlja e könyvét barátainak" – ezzel a szerény ajánlással adja kezünkbe Kutas Kálmán a verseskötetét; s valóban barátainak tekintheti olvasóit, hiszen az ezres példányszám eleve nem teszi lehetővé egy kötet széles körű elterjedését. De nem is baj: így legalább biztosan tudhatja, hogy az olvassa verseit, aki csakugyan fogékony erre a tiszta hangú istenes lírára. A szerző főleg a Jónás közzétételének örül, mert ebben a drámai költeményben szól egyetemesebben a nem Istenhez, hanem az Istentől elfutó világ sorsáért érzett aggodalmáról; de – azt hiszem – olvasói ugyanúgy szeretik rövid verseinek szelíd áhítatát, nyugodt természetszemléletét, muzsikáló ritmusait, aranyjánosi ősziességét. Kutas Kálmán evangélikus lelkész, és költői hivatása természetesen fonódik egybe papi küldetésével; az ostorozás neki is nehezére esik, akár Jónás prófétának, és úgy érzi, a harmónia felé kell vezetni az embereket: *Költőnek lenni: égrendelte sors! –: / siratni egyre azt, mi szörnyű, torz, / s vad kornak verni bús harmóniát.*

Bízunk benne, hogy ezt verseivel el is éri, s elolvasása után éjjeliszekrényünkre tesszük a könyvét, hogy bármikor belelapozhassunk *(A szerző kiadása, 1983)*

*K. G.*

architektonische Verwirklichung und innere Raumgestaltung einiger modernen finnischen Kirchen. Im für unsere Zeitschrift traditionellen Sinne des Dialogs publizieren wir den Artikel von ZÁDOR TORDAI, betitelt „Kirche und Zeremonie" der die Geschichte der Struktur und Raumarchitektur der Kirchen vom marxistischen Gesichtspunkt aus untersucht und von der Entwicklung derselben interessante gesellschaftsgeschichtliche und ästhetische Lehren zieht. Professor PAOLO SANTARCANGELI (Torino) beschreibt in seinem Essay, betitelt „Der Turm", diesen Bau als Symbol, als eine zentrale Achse die die Erde mit dem Himmel verbindet, vom Leuchtturm bis zu dem Kirchenturm.

JUDIT KOÓS führt uns über das Chagall Museum in Nizza (Musée du Message Biblique Marc Chagall). Wir präsentieren einen Teil des modernen Kreuzweges der aus Ungarn stammenden Künstlerin MÁRIA SZÉKELY, betitelt „33 Fußspuren", der in der Kirche des neuen Priesterheims des Erzbistums von Buenos Aires im Jahre 1979. installiert wurde. Bei der Einsegnungsfeier der Kirche und der Via Crucis war auch der Primas von Argentinien, Mons. Aramburu anwesend. In unserer Spalte *Die Kirche in der Welt* publizieren wir ein Interview erschienen in der Zeitschrift der ungarischen Jesuiten in Kanada A Sziv *(Das Herz)* im Jahre 1982. das sich mit dem religiösen Leben in Nicaragua befasst. Das Gespräch wurde von APOR SAJGÓ mit dem in Nicaragua dienenden Jesuiten Pater *Péter Mustó* geführt.

## CONTENTS

This issue's central theme is Church buildings and Architecture, especially from the point of view of comtemporary trends and preservations of the national heritage. ILONA RÉV and MIKLÓS HORLER's article in the light of Vatican II., writes about the formation of different places of liturgy and the points of esthetics. The Art of Hungarian Churches – a new book, published by the Hungarian Catholic publishing house „Szent István Társulat" –, is the work of Ferenc Lévárdy and reviewed here by ERNŐ MAROSI. Three years ago – in October 1980 – the Pope consecrated a new chapel within St. Peter: the Magna Domina Hungaria. ATTILA FARKAS tells the whole and interesting story of the planning, the execution and the artistic consideration from the start to the end of the building and interior decoration. ZÁDOR TORDAI – a marxist philosopher, in the spirit of dialogue – explains some points of liturgy in general and the internal connection between the acts of liturgy and the concrete places of worship, from a sociological angel. Professor PAOLO SANTARCANGELI (of Torino) wrote an interesting piece on the ancient and symbolic role of Towers all over the World and within every denominations. The Tower which „is" the central axis between Earth and Heaven.

JUDIT KOÓS is our guide to the Musée du Méssage Biblique Marc Chagall in Nizza. We introduce MÁRIA SZÉKELY, the Hungarian born artist in Buenos Aires, who's new work „33 Steps", i.e. a Calvary was consecrated in the presence of Cardinal Aramburu, Primate of Argentina. Finally, we publish an interwiew with PÉTER MUSTÓ a Hungatian Jesuit father, serving in Nicaragua. The interview first time has appeared in the Hungarian Jesuits (Abroad) magazine in Canada.

## SOMMARIO

La tematica del presente numero, CHIESE E ARCHITETTURA, tratta i problemi dell'architettura sacra moderna e della tutela dei monumenti storici. MIKLÓS HORLER, nel saggio „Il rinnovamento ambientale delle chiese e la tutela dei monumenti storici", formula le esigenze estetiche dell'architettura e della formazione dell'ambiente liturgico nello spirito del secondo Concilio Vaticano. ERNŐ MAROSI recensisce il libro di Ferenc Lévárdy *„Arte delle chiese ungheresi"* apparso nell'edizione della Società di Santo Stefano (Szent István Társulat). ATTILA FARKAS espone le vicende della realizzazione della cappella Magna

HORLER MIKLÓS 1984/2 Vigilia

Domina Hungarorum in Vaticano con una valutazione critica della sua conformazione interna e delle opere artistiche che la ornano. DÉNES JÓZSEF, nell'articolo „Ricordi della Finlandia – edifizi, architettura", fa un apprezzamento della soluzione architettonica e della forma interna di alcune chiese finlandesi moderne. Nello spirito dialogico ormai tradizionale nella nostra rivista pubblichiamo l'articolo di ZÁDOR TORDAI „Chiesa e liturgia" che analizza dal punto di vista marxista lo sviluppo della struttura e dell'architettura interna delle chiese, rilevandone interessanti conclusioni estetiche e di storia sociale. PAOLO SANTARCANGELI nel saggio „La torre" descrive questa construzione come un simbolo: un'asse centrale – dal faro al campanile – che congiunge la Terra al Cielo.

JUDIT KOÓS conduce i lettori al museo Chagall di Nizza (Musée du Message Biblique Marc Chagall); di MÁRIA SZÉKELY, di origine ungherese, presentiamo invece un particolare della Via Crucis moderna „33 impronte" che è stata sistemata nel 1979 nella chiesa del nuovo ospizio sacerdotale dell'archivescovato di Buenos Aires, alla cui consacrazione è stato presente anche il primate dell' Argentina mons. Aramburu. Nel quadro della rubrica *„La Chiesa nel mondo"* presentiamo un servizio apparso nel 1982 sulla rivista dei gesuiti ungheresi in Canadà „Cuore", in cui APOR SAJGÓ intervista il padre gesuita *Péter Mustó*, di servizio nel Nicaragua, sulla vita religiosa in quel Paese.

SZÁMUNK ÍRÓI

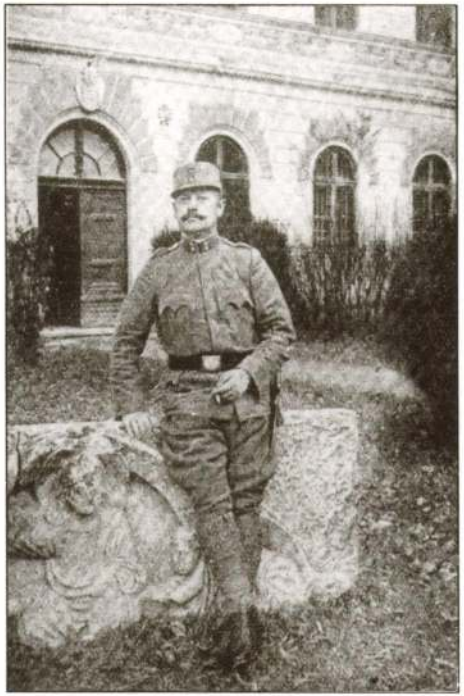
HORLER MIKLÓS dr. techn. 1923-ban született, Ybl-díjas építész, a művészettörténeti tudományok kandidátusa. Az Országos Műemléki Felügyelőség tudományos titkáraként annak állandó képviselője az Országos Egyházművészeti és Műemléki Tanácsban. Mintegy két évtizeden át irányítója volt a legfontosabb magyarországi műemlékhelyreállítások tervezésének és maga is több műemlék restaurálását, liturgikus terek kialakítását tervezte. Tudományos téren a műemlékvédelem elvi és módszertani kérdéseivel, történetével és a magyar reneszánsz építészettel foglalkozik. Számos cikke és tanulmánya jelent meg magyar és külföldi folyóiratokban.

A műemlékhelyreállítások elveit tanítja a budapesti Képzőművészeti Főiskolán, a Műegyetem műemlékvédelmi szakmérnöki tagozatán és a leuveni egyetem nemzetközi restaurátorképző intézetében. A belga Királyi Akadémia kültagja.

JÓZSEF DÉNES 1941-ben született, a budapesti Műszaki Egyetemen szerzett építészmérnöki diplomát. Az ALUTERV–FKI műszaki szerkesztője. Publikációi, kritikái a Magyar Építőművészet és a Kritika című folyóiratokban jelentek meg 1977 óta Tudományos munkásságát is a korszerű iparépítészet, a formatervezett, esztétikai minőségű környezet kialakítása érdekében folytatja.

MAROSI ERNŐ 1940-ben született, művészettörténész, az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportjának igazgatóhelyettese, az ELTE művészettörténeti tanszékének címzetes docense. Szakterülete a középkori művészet története. Könyvei: A középkori művészet világa, 1969; A román kor művészete, 1972; Magyar falusi templomok, 1975; Emlék márványból vagy homokkőből, 1976. Számos, különösen a magyarországi középkori építészet és épületdíszítő szobrászat történetére vonatkozó tanulmány szerzője.

PETHŐ GÁBOR újságíró, író. Első írásai Ijjas Antal szerkesztői támogatásával jelentek meg a katolikus sajtóban progresszív, neokatolikus szellemben, mint az akkori fiatal reformnemzedék tagjának. 1956 óta Kaliforniában él, jelenleg ny. egyetemi tanár. Közlekedési közgazdaságtant tanított a Los Angeles Universityn. Karcolatokat, humoreszkeket publikál az amerikai magyar lapokban, szaktudományából számos tanulmánya ismeretes angol nyelven. Itt közölt írása azonos című regényének egyik részlete.



*Tisztelettel meghívjuk Önt*
*1993 szeptember 3-án 15 órakor a*

# Budapest a századfordulón

című

## Petrik Albert fényképeit

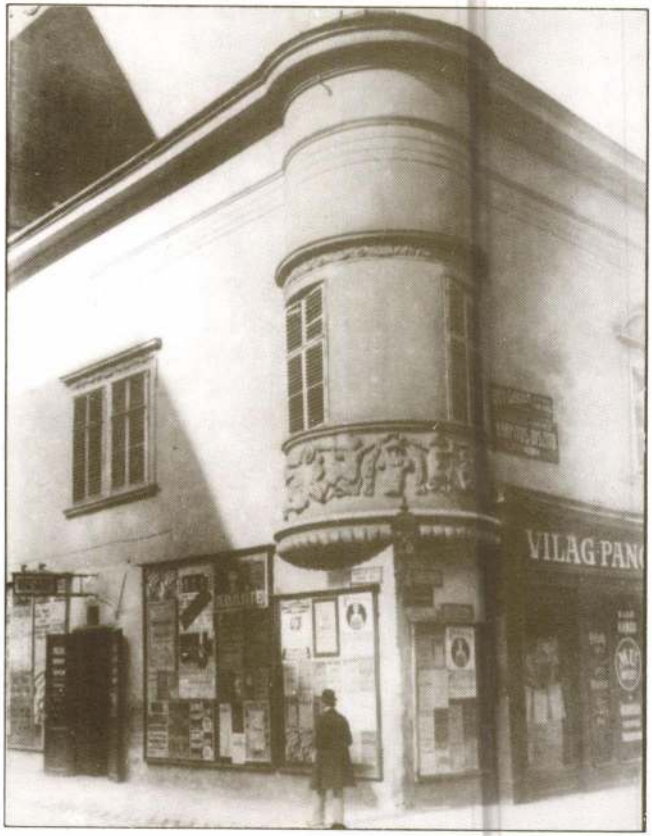
bemutató kiállításra

*A kiállítást megnyitja:*

Dr. Horler Miklós
*az OMvH elnökhelyettese*

*Megtekinthető:*
1993 szeptember 26-ig, naponta 9-17 óráig

*Helyszín:*
Országos Műemlékvédelmi Hivatal
**Pincegaléria**
(Budapest, I. Táncsics Mihály u. 1.)


VILAG PAN

HORLER MIKLÓS

HORLER, Miklós: Bilan critique des restaurations des monuments hongrois. - Acta Historiae Artium, Tom XXX, Fasc 3/4. 1984 357 - 374.p. i

itement engendered by exhibitions of the latest a
ironically, recalling that he "had done all th
d on this path of his own kind of realism -
' - he never deviated or became influenced
the day. Neither did he show much interest in t
hen so popular in the Soviet Union.

e - 1965 - Peri felt his loneliness acutely. Hi
On the whole, it had been a very meaningful and
hten, a music student, had met Peri in the hecti
enties. After the war, however, Peri suffered
shed aside. During this period (the fifties) Pe
icity and their love of peace attracted him. At
. They didn't see eye to eye over religion an
th two children to bring up.

e Peri told me his best friend was his charwom
brimful of his sculptures. Some of his favourit
p in his tiny bedroom. "I don't like to sell the
pany".

time Peri was busy with commissions from Ed
d private firms creating outside sculptures ir
esin. He managed to make a living, though it was
arkably good at getting along with the people
. He would meet with the Education Committee an
ating what the figure would look like by showing
tte.

HORLER MIKLÓS



# Törvényes ajándék



Dr. Horler Miklós

Az idén előkészítendő törvények között ott találjuk a műemlékvédelemről szólót is. Az érdemi munka a szakemberek első véleménycseréjén már túljutott, most a tárcaközi egyeztetésre vár. A munkákat dr. Horler Miklós, a Műemlékvédelmi Hivatal általános elnökhelyettese koordinálja.

Megtudtuk tőle, hogy utoljára 1881-ben készült műemlékvédelmi törvény, az 1949-ig volt érvényben. Ezután törvényerejű, majd miniszteri rendelkezések próbáltak összhangot teremteni a meglévő értékek feltárása, megmentése és karbantartása között. A mai, megváltozott helyzetben feltétlenül szükség van arra, hogy újra törvény foglalkozzon a műemlékvédelemmel, hiszen az alkotmányban foglalt állampolgári jogok némelyike ütközik a közérdekkel.

Az általános elképzeléseket már 1990-ben felvázolták. Az európai színvonalú szabályozáshoz ismét meg kellett határozni, hogy mit értünk műemlék alatt, melyek azok a nemzeti értékek, amelyeket ilyen védelem alá kell sorolni. Azt sem árt megfogalmazni, hogy ezeket a műemlékeket hogyan kell feltárni, értéküket meghatározni, hogy igazolódjon az az áldozatvállalás, amely létesítésüket, fenntartásukat indokolja. Milyen szervezet alkalmas erre és az hogyan épüljön be a kormányzati munkába, milyen jogok és kötelezettségek háruljanak az önkormányzatokra és az állampolgárokra. Meg kellett vizsgálni azt a kérdéskört is, hogy milyen pénzügyi fedezettel garantálható, hogy a műemléki létesítmények kellőképpen feltárhatók, megóvhatók és bemutathatók legyenek. A szakemberek még azt is figyelembe vették, hogy Európában is, a világon is igen keményen büntetik azokat, akik nem megfelelően bánnak egy-egy műemlékkel. Elengedhetetlen tehát, hogy ennek törvényi kihatásai a büntető törvénykönyv egyes fejezeteiben is ott legyenek.

Dr. Horler Miklós felhívta figyelmünket arra, hogy olyan új motívumok is meghatározott fejezetet kaptak, melyek hosszú távra előremutatnak és megerősítik e szép szakma tekintélyét. Fontossá válik a műemléki együttesek védelme: nemcsak magát az épületet, hanem annak egész környezetét igyekszik megóvni. Az európai gyakorlatban is a régi városmagok teljes védelme van előtérben. Példaként kedvencét, a simontornyai Jagelló korabeli várat említette, amelyhez majdnem tízévi feltáró, tervező és kivitelező munka emléke fűzi. A teljesen egyszerű falusi környezetben lévő épület nemcsak a várrestauráció egyik igen sikerült darabja,



A simontornyai vár

hanem megtalálták legjobb funkcióját, léte az ott élőknek is mindennapi élményt jelent. Ehhez természetesen sok türelemre és jó szándékra volt szükség, hiszen nem mindenki lelkesedett az első időben azért, hogy a községi és bőrgyári könyvtár bekerüljön a várba, hogy az Öregtoronyban grafikai kiállításokat, a Kőtárban koncerteket és a pincében borozót rendezzenek be.

A föld alatt rejtőző leletek megelőző védelme igazán nem könnyű. A hazai gyakorlatban jó példa az Árpád híd felújítása. A régészek évek óta tudták, hogy a budai hídfőnél római fürdőváros kövei tarkítják a terepet. Bemutatásukra csak úgy kerülhetett sor, hogy az akkori kormánybiztos — Dalmy Tibor — vállalta a gyors áttervezéssel járó pillanatnyi megtorpanásokat, így a Közép-Európában egyedülálló lelet nem esett a buldózerek áldozatául.

Újdonságként emelhető ki a törvénytervezetből a történelmi kertek, a kastélyok, uradalmi házak köré tervszerűen épített környezet védelme is.

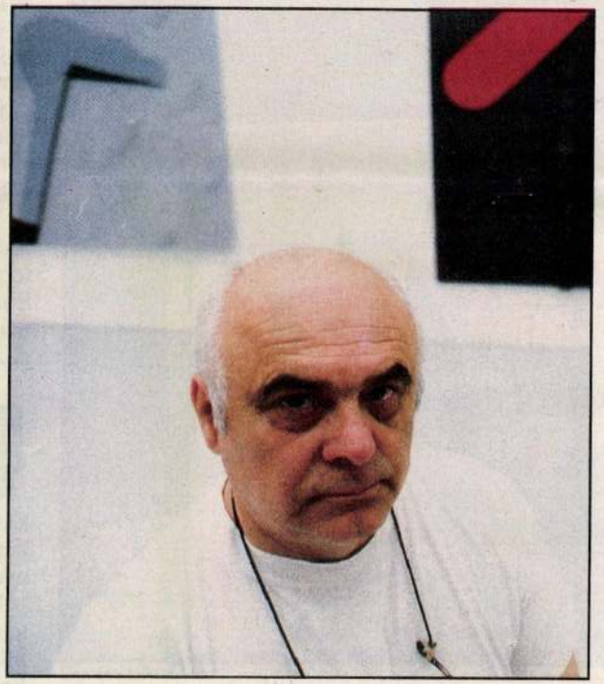
Életem nagy ajándéka — mondotta dr. Horler Miklós. Miféle ajándék egy törvény? Értékes, ha valaki fiatal diplomás korától végigjárja a szakmai ranglétrát, most pedig gazdag tapasztalatok birtokában megvalósulni látja nagy álmát, a műemlékeket hamarosan jó törvény védi.

# „Szálkák" a mindenség szemében

***Szentendrén, a festők városában született 1932-ben Deim Pál.***

Húszéves korában jelentkezett a Képzőművészeti Főiskolára. A negyedik próbálkozásra, 1958-ban vették fel. Mesterének Barcsay Jenőt, Gadányi Jenőt és Vajda Lajost vallja. Részt vett a Zuglói Körnek nevezett művészcsoport munkájában, majd a Fiatal Művészek Stúdiójához csatlakozott. A IV. Országos Kisplasztikai Biennálén 1974-ben első díjat nyert, műcsarnokbeli kiállítása után felfigyeltek rá a magángyűjtők. Munkácsy-díjas, kiváló művész, címzetes egyetemi tanár. A Magyar Művészeti Akadémia 1991-ben tagjai sorába választotta.

Geometrikus tér, sűrűn zuhogó vonalkák, bábformájú emberek magányosan vagy párosan, ezek Deim legjellemzőbb motívumai. Erotikus festő. A testi szerelem mozzanatait teszi képei főtémájává. A szerelem, a teremtő aktus, mint az új élet forrása jelenik meg képein. Alkotásain a Természet parancsára örökkön egymást kereső férfi és nő egyesül, hogy a két „félből" a legteljesebb Egész bontakozzék ki. Két ember násza Ember és Kozmosz egyesülése — vallja Deim. „Valahogy belehelyezni az embert a nagy áramkörbe, igazolandó, hogy nemcsak egy porszem..." Deim, aki jelenleg is Szentendrén él, minden ízével kötődik városához. Képeibe beépülnek a város motívumai: keresztek, ikonok, templombelsők.



Deim Pál

„Hiszem, hogy erős provincializmus-érzet nélkül nehéz jó művészetet csinálni." Alkotásait kezdetben a konstruktív geometrikus szemlélet jellemezte, e korszakának összegzése Ketten (1964) című műve. A korai képeken látható vonalrendszerből lassan bukkan elő a tudatosan használt „szálkázás", amely a bábuvá alakuló emberrel együtt főmotívummá lép elő. A geometrikus rendszer lassan egyszerűsödni kezd, két új motívum is megjelenik: a mag és a csipkebokor.

E korszakának legnagyszerűbb alkotása a Szárnyasoltár, amely férfi és nő összetartozását vizsgálja és feleleveníti az androgünmítoszt, amely szerint Zeusz kettévágta az embert és azóta a két fél örökké elveszett párját keresi. Deim eddigi életművében szinte minden anyagot kipróbált a papírtól a bronzig, de a „deimi" stílusjegyek ugyanazok maradtak. Egy 1970-es ars poeticájában így határozta meg munkájának leglényegét: „A festőnek úgy kell megalkotnia szűk építményét, hogy azon keresztül minél több fény hatolhasson be a végtelen sejtések birodalmából. Így kapcsolja az aktuálist a végtelenhez. Ez biztosítja a hitet a jövőben, és a hit biztosítja az alkotást."



Ember és ház



Lehajló figura

*Az idézetek Kolozsváry Marinanna: Deim Pál című könyvéből valók*

**BÓKA B. LÁSZLÓ**

...KLER MIKLÓS építész

1993 Széchenyi-díj

HORLER MIKLÓS

Törvényes ajándék [Berilgetés Horler Miklóssal] = Vasárnapi Magazin, 1903. máj. 13-14

7 p. ill

# A FORUM KÖNYVKIADÓ KÖNYVEI 1992-1993

## Ősz-tavasz

HORLER Miklós

Pallagi Szabó Ferenc: Tudomány és épületesség :
Beszélgetés dr. Horler Miklóssal. = Esti Hírlap.
XXIX. 78. 1984. márc. 31. 2. p.

- életrajz

connu. Entre les hommes et les choses, les seuls liens pour la tragédie sont ceux d'une nécessité absolue, étrangère à la succession des faits.

Voilà le sens métaphysique de la règle paradoxale à laquelle se soumettaient les tragiques français, celle de l'*unité du temps*. Elle signifie que l'action tragique est intemporelle. Et c'es la justification du grand dialogue, froid et abrupt de Corneille et du meilleur Racine. Dans ce grand intellectualisme, ce qui subsiste seul, c'est la conscience claire et l'implacable vouloir qui accepte et provoque le destin. Devant cette action tout entière située dans les âmes, toute complication matérielle des événements serait un non-sens. Les événements sont du réel, et ne sont donc pas de la vie supérieure. Dans la peinture de cette vie, il n'y a que des paroles et des gestes mesurés, tendus de la force intérieure des résolutions désespérées; et il a la grande solutide des hommes devant la destinée. C'est, au sens malebranchien, une „vision en Dieu", des âmes humaines, dépouillées et réduites à leur essence pure, que la tragédie française, comme c'était un spectacle donné aux dieux, conduit et jugé par eux, que la tragédie grecque. C'est le spectacle de l'histoire humaine, jugée par l'universelle pensée, que la tragédie allemande de Hebbel. Les peuples ont la tragédie

HORLER MIKLÓS

KOMOR Vilma: Keresem valag a kajtáján : Horler Miklós a magyar-francia építészeti kapcsolatokról. = MN XLVII. 70. sz. 1984. márc. 23. 6. p.

[interjú]
-művészetkritika

## 8. Ügykezelési rend

### a/ Aláírási jog

- Általában az igazgató irj
hatalmi és társadalmi sze
és az országos hatáskörü
helyetteseiknek cimzett
a leveleket, amelyeknek t
érinti.

- Pénzügyekben aláírási jo
zás jogával rendelkezik
ellenjegyzésre jogosult
A bankszámlával kapcsolat
aláirási jog a Magyar Ne
bejelentetteket illeti m

HORLER MIKLÓS

HORLER Miklós: Két évtizeddel a Velencei Karta után.
= Műemlékvédelem, XXVIII.évf.4.sz.1984 228 - 230.p. E

Köszönettel:

(Bardoly István)
könyvtárvezető

HORLER Miklós

HORLER Miklós: Müemlékhelyreállitási modszereink európai mérlegen. - Magyar Müemlékvédelem, IX. (1984) 13 - 30.p. G

Szépek a hozzátartozó kolostor keresztfolyosó
román oszlopfői. Hatalmas tornyának vaskos fo
mas, legfelül négyosztatú ablakok szelídítik.

Aostából indul a 4317 m magas Grand Con
Blanc között 2473 m magasan húzódó *Szen*
Havasi tó partján, kietlen sziklarengetegben fe
zadban alapított menedékház. A nagyszakállú s
mindig nevelik bernáthegyi kutyáikat, melyek
fulladt vándorokat kutatták fel és juttatták erő
kötött palackokból.

Az Aostai-völgy folytatása azonban nem ez
a Dora-patak legfelső folyása, a Mont Blanc
meredek falként zárja el a világtól. Azaz csak
már 12,5 km hosszú autóalagút fúrja át az óriá
össze Franciaországgal.

Pré St. Didier-től az út a dunántúl
emlékeztető sudár jegenyefák között halad. Mét
vek, vadvirágok, kétoldalt fenyvesekkel tarkított

HORLER MIKLÓS

**Horler** Miklós
A műemlékvédelmi gondolat kialakulása Európában / Horler Miklós. – Bp. : BME MTI, 1984. – 70 p. ; 24 cm. – (A Budapesti Műszaki Egyetem Mérnöki Továbbképző Intézete, ISSN 0230 – 2802 ; 5229.)
Kézirat. – Bibliogr.: p. 59-70. – Példányszám: 298
ISBN 963 431 455 4 fűzött : 90.- Ft

A magyar grafika 150 éve, Rózs János kiállítása
Magyar Nemzet, 1943. október 27.
Aláírás: Oltványi Imre

**Művészeti krónika**
Kelemen Emil képei (Tamás Galéria), Pohárnok Zoltán kiállít
(Műbarát), Vajda Lajos festő (Alkotás)
Magyar Nemzet, 1943. november 5.
Aláírás: Oltványi Imre

**A képzőművészek új társaságának (KUT) kiállítása**
Magyar Nemzet, 1943. november 16.
Aláírás: Oltványi Imre
1 suum cuique – mindenkinek a magáét

**Művészeti krónika**
Paizs Goebel Jenő képei (Alkotás), Kotász Károly, avagy a pr
Magyar Nemzet, 1943. november 26.
Aláírás: Oltványi Imre
1 Knut Hamsun (1859–1952) Nobel-díjas norvég író.

212

Csoportkiállítás a Nemzeti Szal
Nagy Lajos, Illés János, Mágori

ez hova?
Ez a Daisiba
szeretem. Jó lesz?

Horton Mills

# Mit tekintünk ma nemzeti értéknek?

A közelmúltban az úgynevezett „nemzeti intézmények" finanszírozása kapcsán, majd mostanában, március 15-e környékén gyakorta hallani a *nemzeti értékekről*. Védelemről, hagyományról, kötelességről, identitásról szólnak a szavak, de hangoztatóik többsége bizony nagy bajban lenne, ha felelnie kellene arra a kérdésre, mi is valójában az a nemzeti érték. Csak felületes politikai vitákban húzzák elő – érvek helyett trumfként – mint nyulat a kalapból, hogy elkápráztassa a partnereket. *A nemzeti érték ugyanis bonyolult fogalom.* A mai magyar szellemi élet három kiválóságát kérdeztük róla, akik természetesen a maguk szakterülete felől közelítettek a kérdéshez. Válaszaikból kitetszik, mennyire összetett, egymástól eltérő gondolatsorokat indíthat el ez a látszólag hétköznapi kérdés.

## A fontosságról döntöttünk

– A nemzetté válás folyamata a közös kulturális jegyek tudatosításának folyamata – kezdi beszélgetésünket *dr. Sárkány* Mihály néprajzkutató. – Magyarországon a XIX. században olyan erős volt a társadalom tagozódása, hogy felmerült a kérdés, vajon a különféle társadalmi rétegek találnak-e kulturálisan *közöset*, azonkívül, hogy megértik egymás beszédét. Az igény élt, tehát súlyt fektettek arra, hogy megteremtsék azokat a kulturális javakat, amelyen mindenki osztozik, osztozhat, osztoznia kellene. Ennek a teremtési folyamatnak a során jegecesedtek ki bizonyos javak, amelyekre úgy tekintünk, mint nemzeti értékre.

*– Természetesen merülhet fel a kérdés, hogy miután a nemzetté válás bekövetkezett, szükségét érezzük-e hogy ugyanezeket a javakat, mint nemzeti kincset tovább őrizzük, még mindig úgy tekintünk-e rájuk, mint aminek a révén a nemzet tagjai egymással érintkezni tudnak.*

– Nem feledhetjük el, hogy a műveltség megoszlása a társadalomban változatlanul fennáll. Hiába jött létre egy egységes iskolarendszer, ha nincsen valamelyest közös ismeretanyag és látásmód, nehéz helyzetbe kerül a társadalom. Főként akkor, ha valamire egységesen reagálnia kell. Ennek kényszere különösen konfliktus szituációkban nyilvánvaló. Az ismeretanyag folytonos növekedésével újra és újra felül kell vizsgálni, mi kerüljön bele abba a tartományba, amit mindenkinek el kell sajátítania annak érdekében, hogy továbbra is beszélni tudjunk egymással. Tehát folytonosan felül kell vizsgálni, melyek azok a dolgok, amelyeket mint értékeket emelünk ki.

*– Ehhez persze az érték fogalmát is végig kellene gondolni.*

– Amikor ezt a szót használjuk, hajlamosak vagyunk arra gondolni, hogy a világ felosztik értékesre és értéktelenre. Ám amikor nemzeti értékről beszélünk sokkal inkább arról döntünk, hogy mit tartunk *fontosnak* (illetve kevésbé fontosnak) arra, hogy beépüljön a közgondolkodásba. Az emberek vélekedése e tekintetben sokféle lehet. A közmegegyezés nem gyors. Hosszabb történeti folyamat során alakul ki, hogy mit tartunk viszonylag sokak egyetértésével nemzeti értéknek.

*– Változik, bővül, esetleg csökken-e a nemzeti értékek köre?*

– A nemzeti értékek fölülvizsgálata nem könnyű. Elég jó elképzeléseink vannak arról, hogy mit tekintünk nemzeti drámának, hiszen a magyar drámairodalom viszonylag könnyen áttekinthető. Mégsem könnyű e kört tágítani, holott erre bizonyára szükség volna. A magyar költészettel már nehezebb problémák vannak, hiszen gazdagabb, mint a drámairodalom, s egyáltalán nem könnyű annak a teljesítménykörnek a meghatározása, amit mindenkinek ismernie kell. Nézzük csak meg például, mit változott az elmúlt nyolcvan évben azon versek köre, amelyek bekerültek a tankönyvbe. Ha elfogadjuk azt a tételt, hogy az érintkezésrendszer fenntartásához azonossági pontokra van szükség, akkor vannak nemzeti értékek, amiket időről időre meg kell határozni, fogalomkörét ismertetni kell.

## Esztétikum, átélhetőség, eszmeiség

*– Ezek szerint van olyan nemzeti értéknek nevezett dolog, amelyről bebizonyosodhat, hogy nem is annyira nélkülözhetetlen a közös érintkezés fenntartásához. De ennek kimondásába, gondolom, a társadalom minden tagjának beleszólása van.*

– Nem hinném, hogy bárki letéteményese lehetne annak az igazságnak, amelynek alapján eldöntheti, melyek azok az értékek, amelyek nemzetieknek nevezhetők. Ebbe mindenkinek, aki a nemzet részének tekinti magát, beleszólása van. Éppen ezért ezek a viták bármely szinten folytathatók. Nyilván más súllyal ésik latba, amikor ezt kormányzati tényező vitatja, mint amikor egy kocsisor mellett beszélget két ember, de ez nem jelenti azt, hogy az utóbbiaknak ne lehetne figyelmet érdemlő véleményük.

*– Van azonban a nemzeti értékeknek egy olyan köre, amely ugyan szintén társadalmi konszenzusra épül, ám kijelölése, nemzeti értékként védetté nyilvánítása egy hivatal dolga. S ez a műemlékek csoportja. Magyarországon négymillió épített objektumot tartunk nyilván, ebből 10 500 műemléket védünk.*

– Ezek különböző helyet foglalnak el az értékek struktúrájában – mondja *dr. Horler* Miklós, építész professzor, a Műemlékvédelmi Hivatal elnökhelyettese –, de valamennyi nemzeti érték. A kör persze az évek folyamán bővülhet, az a társadalom dolga, hogy mikor mit tekint értéknek. Ma, amikor a tulajdon korlátozását igen rosszul tűrik az emberek, paradox módon megnőtt az igény a védendő környezet kiszélesítésére. De nem minden nemzeti érték, amihez az emberek valamiért ragaszkodnak.

*– Mi határozza meg tehát a nemzeti értéket a műemlékek esetében?*

– Három összetevőből áll a műemléki érték fogalma: Első a művészi, *esztétikai* érték. Szép-e művészi mércével mérve. Második történeti értéke, amely *átélhetővé teszi számora az idő dimenzióját.* Összeköt a múlttal, s olyan információkat közül róla, amelyek nem olvashatók ki egykönnyen máshonnan. A harmadik az *eszmei érték*, amiben benne rejlenek az érzelmi kötődések, a szimbólum-értékek, valami magasrendű eszmei értéknek a kifejeződése. Például a Parlament az állami létnek a kifejezője, a templom egy világnézeti eszmerendszernek a jele, s így tovább. Természetesen a műemlékek ezen értékeket nem egyforma súllyal tartalmazzák. De ezek azok a jellemzők amelyek alapján egyes épületek kiválnak a többi közül. Egy nemzet életében ez a folyamat körülbelül úgy megy végbe, mint az egyén életében saját értékeinek kiválasztása. Nekem magamnak is van egy egyéni környezetem, amely terekből áll és tele van olyan tárgyakkal, amelyek sorsáról, használatáról naponta döntenem kell. Mindennap öröklök valamit a tegnaptól. Ez egy állandó folyamat, amelyben – ezt az emberek régóta felfedezték – vannak olyan elemek, amelyeknek különös jelentősége, értéke van számukra. Ezeket kiválasztják és kitüntetően bánnak velük, ezek a térrendszernek azon elemei, amelyek többek, mint a materiális létezés eszközei. Így jutunk el az érték materiális és immateriális fogalmához. Azok az elemek, amelyek immateriális értékkel is bírnak, azok a műemlékek, amelyeket ma már tágabb értelemben kulturális örökségnek nevezünk.

*– Ez a felismerés persze együttjár azzal a szándékkal, hogy meg is akarom őrizni ezeket.*

– Mert tudom, hogy erre az örökségre nem csak nekem, hanem az utánam következő generációnak is szüksége lesz. Nagyon fontos tudni, hogy a műemlékvédelemben az értéknek tekinthető tárgyak, a műemlékek nem múzeális tárgyak, mint ahogyan a lakásom sem múzeum. Ezeket a tárgyakat nem csak azért tartom itt, hogy bemutassam a barátaimnak, hanem mert használom őket, életem fontos részei. Ha a lábuk megroggyan, nem dobom ki, hanem restaurálttatom, újra használhatóvá teszem őket. Ez a házakkal is így van. A műemlék esetében is az a szerencsés, ha a társadalom használja, de tudatában van annak, hogy az egész nemzet számára jelentőségük van, és ezért megbecsüli, vigyáz rájuk, és áldozatot is vállal értük.

## Kezelhetetlen ellentmondások

*– Vannak azonban olyan értékek, amelyeket felhalmozunk, ellentétben mindennapos tárgyainkkal, múzeumba zárunk, s nemzeti gyűjteményként tartunk nyilván. Az ilyen-olyan szempontok alapján kiválasztott értékek tehát egy gyűjteménybe kerülve nemzeti értékké is válhatnak?*

– Nem – mondja *dr. Marosi* Ernő akadémikus, az MTA Művészettörténeti Kutatóintézetének igazgatója. – A gyűjtemények esetében a nemzeti jelző leginkább a tulajdonlás miértjét határozza meg. A *nemzeti* múzeumok modellje a British Múzeum volt, amely egy magángyűjteménynek a parlament általi megvásárlásával jött létre. A következő nemzeti múzeum a Louvre lett, amikor a párizsi konvent a nemzet tulajdonába iktatja a királyi gyűjteményt. Rögtön ezután következik be a pesti múzeumalapítás, amikor is 1802-ben *Széchényi* Ferenc az országgyűlésen keresztül a nemzetnek adományozza a múzeumot. Ekkor még minden, könyvtár, régiségtár, természettudományi ritkaságok, majd a képtár egyben van. A szakosodás később kezdődik, a XIX. század végén, amikor különválnak a különböző típusú gyűjtemények. Az általános nemzeti múzeumból, a követelményeknek engedve, külön válik a Szépművészeti Múzeum (de ez 1956-ig egyesíti a magyar és az egyetemes képzőművészeti gyűjteményt), különválik a Természettudományi Múzeum, kialakul az Iparművészeti és a Néprajzi Múzeum. A szakosodás további útja egészen különös módon a II. világháború után folytatódik, amikor a Szépművészetiből kiválik a *Nemzeti Galéria*. Ettől kezdve intézményesen is *különválik az, amit egyetemesnek és amit magyarnak nevezünk.* Hajmeresztő ellentmondások születnek. Ha egy római tucattárgyat, amit biztosan importáltak, Magyarország földjében ásnak ki, akkor a Nemzeti Múzeumba kerül. Ha ugyanazt nem itt találják, de magyar tulajdonban van, akkor a Szépművészetibe kerül, mert ott van az egyetemes gyűjtemény. Ilyen értelemben nemzetivé válik az, ami egyértelműen nemzetközi, hiszen ha valami, a Római Birodalom az volt. Előfordulhat az a mulatságos eset, hogy a Szépművészeti Múzeumban van egy Magyarországon készült Maulbertsch festményvázlat, ám mert a mester sokat dolgozott hazánkban és műemlékeink egy része őrzi kezenyomát, a Nemzeti Galéria pedig szerez egy osztrák művázlatot. Kezelhetetlen ellentmondások. A művészeti érték tekintetében tehát egyetemes vagy nemzeti értékről beszélni, szamárság.

*– A művészet nem tűri ezt a felosztást?*

– A „művészet" fogalom absztraktum, öntörvényű fejlődése van. Ez az absztraktum egy és oszthatatlan: *Ars una*. Ez azért van így, mert nem vezethető le művészekből vagy műtárgyakból, ez valami eszmei dolog. A művészet idea általános fogalom, s osztani nem lehet. Nem lehet felparcellázni népekre, nemzetekre, jóllehet a XIX. század óta minden népnek ez a legnagyobb törekvése. Nagy mintaképnek tekinthető nemzeti fejlődések adták meg ehhez a lökést. A gótikát mindig franciaországi, a barokkot Római, a reneszánszt firenzei példákon mutatják be. Ez a fajta normatív szemlélet, hogy meghatározott szülőhelye, termőhelye van egy stílusnak, természetesen ösztönözte az ebből a kulturális folyamatból kimaradt népeket, hogy a maguk fejlődését is hasonlóan írják le.

*– Akkor hát a művészetben nincs nemzeti érték?*

– De van. De ez nem a művészetre általában, hanem a habitus, a karakter nehezen leírható sajátosságaira, s mindenekelőtt a művészek hovatartozására vonatkozik. Azt gondolom, *Fülep* Lajos 1951-es székfoglalója e tekintetben nagyon fontos. Ő leszámolt azzal, hogy visszavetítsük a nemzet XIX. századi fogalmát a magyar művészet kezdeteire. Nagyon jól használható fogalompárt alkotott, a nemzet kialakulása előtti korszakban ő *magyarországi* művészetről beszél, *magyar* művészetről pedig csak ott, ahol a kialakult népnemzeti felfogással és ennek a művészetre gyakorolt hatásával számolhatunk.

**Hajdú Éva**

HORLER Ferenc festőművész

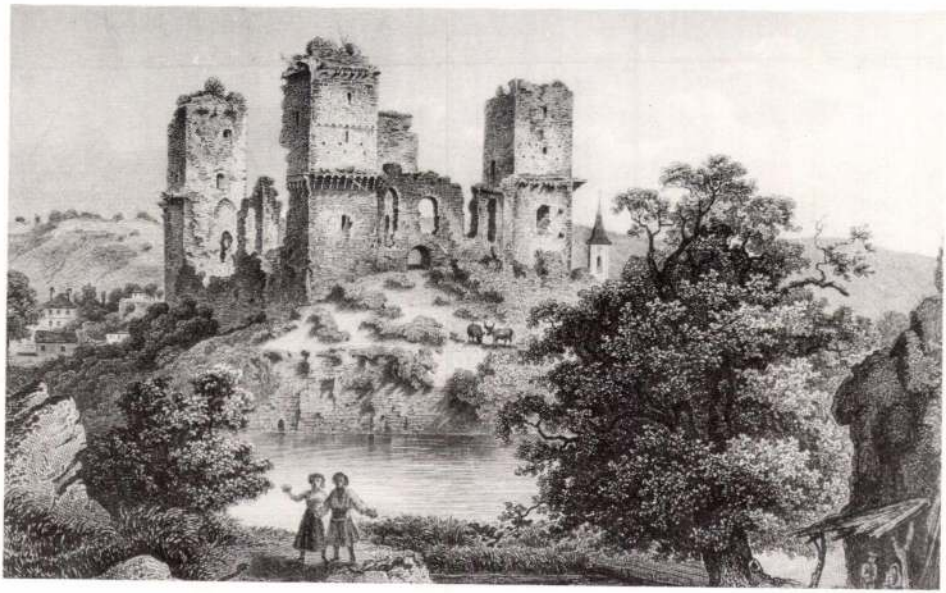
1897
1980

. A díszkapu restaurálása.
öltségek: NKÖM 1 M Ft.

11 Gyulafehérvár (Alba Iulia; Románia)
zékesegyház
. Műemlék
. A mai székesegyház alatt, egy 11. sz.-i bazilika maradvány
12. sz. negyedik negyedében épült. A tatárjárás idején leége
dőlt. A 13. sz.-ban három felújításon esett át. Megépült ötsz
ét emelete és a nyugati kapu. A torony felső részét Hunyadi
isakja csak a 19. sz. közepén készült el. A reneszáns stílusú
. Építészettörténeti kutatás és dokumentálás.
. Költségek: NKÖM 0,7 M Ft.
. Kutató: Sarkadi Márton

11 Gyulafehérvár (Alba Iulia; Románia)
zékesegyház
. Műemlék
. A székesegyház és a Lázói-kápolna restaurálása.
öltségek: NKÖM 3,5 M Ft

11 Gyulakuta (Fîntînele; Románia)
ef. templom
4. sz. első felében épült, egyhajós, sogszögzáródású, nyugat
z épület, alacsony, többosztató tápillérsorral megerősített. A



# meghívó

HORLER MIKLÓS

Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal
tisztelettel meghívja Önt

**1995. április 18-án, 15 órára**

a ***Várak és kastélyok Magyarországon a 12–19. században***
című kiállítás megnyitására.

A kiállítást megnyitja:
dr. Horler Miklós

*Megtekinthető: 1995. június 30-áig Budapest I., Táncsics Mihály u. 1.*

HORLER MIKLÓS

Törvényes ajándék [Beszélgetés Horler Miklóssal]
= Vasárnapi Magazin, 1993. márc. 13-14.
7-p. ill

# HORLER Miklós

KÖHEGYI Mihály: Horler Miklós - H. Tabajdi Mária: A sümegtornyai vár. [rec.] = Danubia, XIV. évf. 1. sz. 1991. 78-79. p.

Szekszárd, 1987.

*egyébként megrendítően szép és emberi — az összes Ady-szobra, a József Attila-oltára, a Radnótija. Ha ennyire tiltakozott ellenük a hatalom, miért fogadta el mégis őket? Hiszen mindegyik szobra áll valahol, és a Kossuth-díját is elsősorban köztéri szobrászatáért kapta ...*

— Nézze, ne kerülgessük: az én szobrászi működésem első percétől fogva az Aczél György-féle „kulturális uralom" évtizedei alá esett. S lehet, hogy sokak körében nem leszek népszerű azzal, amit a továbbiakban mondok, de vállalom ezt is, mint eddig mindent az életemben: nekem, ha már végképp ellehetetlenült a munkám, Aczél György mindig csak segített. Amikor Raffai Sarolta — nyugodjék béke szélgetés zajlott le Aczél és köztem: „— Mehet a Turul." — „Köszönöm szépen." — „Jó munkát" ... Tudom, hogy például írók ügyében közel sem volt ilyen engedékeny, sőt ... De én egyszerűen tisztességtelennek tartanám, ha mint szobrász, beállnék az ócsárlók sorába. Pályatársaim az absztrakttól a project-artig mindent csinálhattak, legfeljebb nem éltek, nem éltünk jól. Én csak annyit mondhatok: a főiskoláról való kikerülésem óta minden szobromat ő „kultúrfelügyelte", s én mindent megcsinálhattam, ha csaták árán is. Amelyik szobrom pedig nem sikerült, azt én rontottam el.

— *Mondja, mit gondol; elfogadják-e az egyszerű emberek a maga eretnek*

SÁRKÖZI MARIANNA FELVÉTELE



sze. És én azt szégyellje magát tő vagy szobrász, képét vagy szol rongálták meg — nem tudott tekir rehozni.

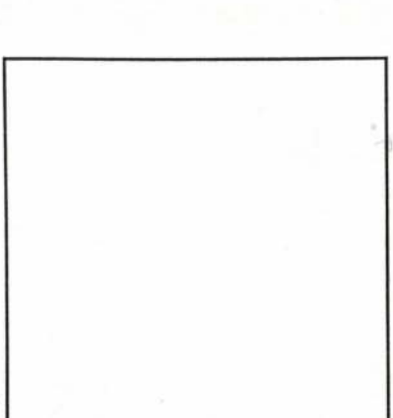
— *Beszélgetésü végig a mássá Érdekes, hogy n sejében, beszédn is nagyon más: éves korára ne: ötvenes"-külseje nem szép, alig ő hosszú szőke ha mas bajusza, s e lönös szavak csolatokat hasz másság is tudato*

— Azt hiszé Egyébként én a zasságomig egé képp beszéltem. húgom, Kinga, szidáltság után elcsodálkozott, h nyire másképp mint azelőtt. A neki: te Au megtanultál a meg benősülter családba — Rác rász volt az els — s a Lukács ut tanultam mag hogy én ma má sem mondom a azt, hogy létez mondom, hog áldásnak néz e azt, hogy szül keverem össze a helységgel. hogy mindig sz na másképp ki többi ember. dig? Tudja, an

HORLER MIKLÓS

FEKETE Judit: Egy pofon háttere : Ostrom alatt a várnegyed [beszélgetés Ligeti Imrével és Horler Miklóssal] = Magyar Nemzet, 1993. julius 23. 8.

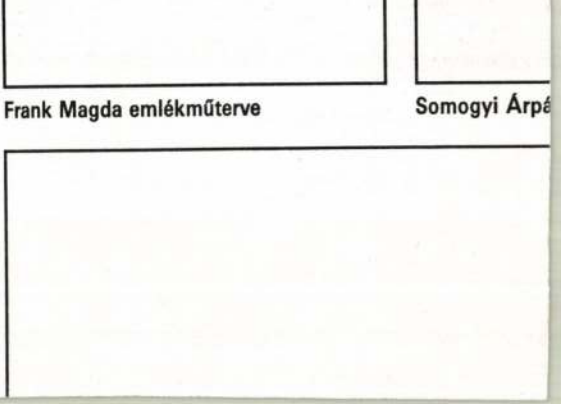
Bp.,I. Vár környék - rendezési terv



Frank Magda emlékműterve

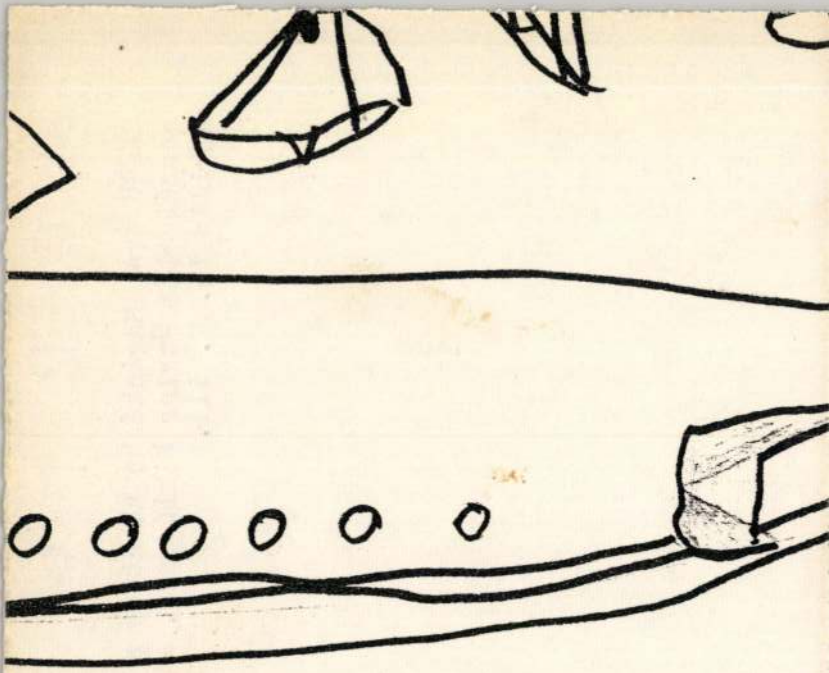


Somogyi Árpá



HORLER Miklós

HAJDU Éva: Magánkézbe adható-e a müemlékvédelem? [beszélgetés Horler Miklóssal]. = Magyar Nemzet, 1993. április 16. 7. ill.



HORLER Miklós

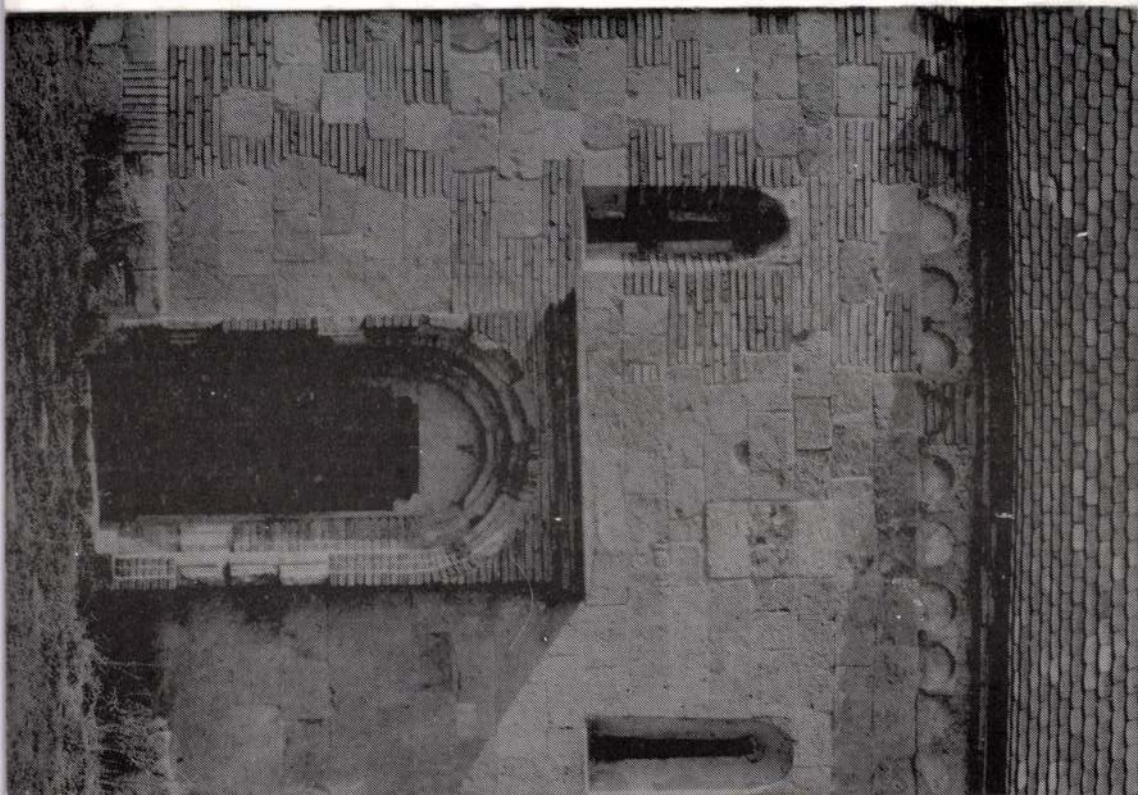
JUHÁSZ Erzsébet: A nemzeti kultura szolgálatában [beszélgetés Horler Miklóssal]. = Uj Magyarország, 1993. április 23. 12. ill.

Fertőd, Esterházy kastély

HORLER MIKLÓS

B.SZÜCS Margit: Horler Miklós:A Bakócz-kápolna.Bp., Helikon-Corvina, 1987 /rec./ = ÉÉT XX. évf. 1/2.sz.1989 258. p.

Harlem Hills



*Tisztelettel meghívjuk Önt*
*1993. december 17-én 15 órakor az*

# ERDEI FERENC
# YBL DÍJAS ÉPÍTÉSZ ÉLETMŰVE

*kiállításra.*

*Megnyitja:*
***Dr. Horler Miklós***
*az OMvH elnökhelyettese*

*Megtekinthető:*
*1994. március 1-ig, naponta 9 – 17 óráig*
*az*
*Országos Műemlékvédelmi Hivatal*
*aulájában.*
*Budapest I., Táncsics Mihály u. 1.*

HORLER Miklós: A Velencei Carta húsz éve. = Építés- Építészettudomány, 17, 1985, 1-2. 99 - 108.

ılatú munka Kolozsvári Tamás azonos témájú

›szlophoz kötözött Krisztus. Vékony, pálcaszerű
onázott fülkében áll. Sértetlen felsőteste fedetlen,
dalt gazdag, tört vonalú redőkben omlik le. Kezei
tözve. Rövid szakállú, finom, keskeny arcú fejét
sé felhúzott jobb lába, a kinyújtott ballal mintha
zás Krisztusát" idéző alaknak más ikonográfiai
va tartott „bűnöst" jelenti. Ez az elkülönített,
sen a keleti egyházban különféle ikonográfiai
felfedezett jelentéstartalom, amely még fokozza
ıl is inkább, mert hazai művészetünk egészében –

ısszerű ülőalkalmatosságon van fehér ruhában a
n csavart „korona" övezi, melyből tövisek állnak
Amilyen gyakori a Krisztus Pilátus előtt-jelenet,
Lukács-evangélium (23,8) írja, hogy Pilátus a
ıert az ő tartományából, Galileából származik.
ıdó művelni, az haragjában trónusra ültetve, a
l visszaküldte Pilátushoz. Ez a kép is csonka, térd
már tárgyalt felsőnél. A casulakereszt hosszanti
típusok, a kezek formája és a kompozíciók légies
1400-as évek legelejére jellemzők. A másodlagos
ikerült megmenteni ezekből az egészen kivételes

HORLER, Miklós: Architectural heritage and European culture : New dimensions in the preservation of monuments in Hungary. = NHQ, 26, No 100, 1985 2o5-210., ill.

HORLER MIKLÓS

MV 2003/6

KÖSZÖNTÉS

*Marosi Ernő*

# HORLER MIKLÓSNAK, NYOLCVANADIK SZÜLETÉSNAPJÁRA

Most már elmesélhetem: 1978 novemberében Sopronban, az OMF kőszobrászati műhelyének udvarán, Horler Miklós társaságában átkeltem egy meszesgödrön – pontosabban egy annál valamivel azért mégiscsak sekélyebb mészoltó ládán. A Sopronban akkor rendezett s a műemléki kutatásról szóló továbbképző összejövetellel összefüggő történetnek a vízenjáráshoz semmi köze nincs, legfeljebb csak a lényegét tekintve: ahogyan a bibliai történet (Mt 14, 24-32), úgy – legalábbis számomra – ez is arról szólt, hogy nem kell kishitűnek lenni.

A mindkettőnk figyelmét tökéletesen lekötő elbeszélés Ioannes Fiorentinus Felsőelefántról Nagygombára került Forgách-síremlékének sorsáról, illetve a naiv politikai buzgóságból tönkretett, majd eltüntetett becses reneszánsz faragvány utáni nyomozásról szólt (ahogyan ez a szocializmust építő népi demokrácia szinte teljes keresztmetszetét ábrázoló, 1973-tól 78-ig tartó krimi a síremlékről szóló tanulmányban: Építés – Építészettudomány XV/1983. olvasható). Az elbeszélésnek nem közvetlenül a készülő tanulmány tárgyára, a firenzei mester három fennmaradt szignatúrája közül az egyiknek fellelésére s vele a magyar reneszánsz egyik – addig is, azóta is sokat vitatott – alapkérdésére vonatkozó tanulsága az elbeszélő személyiségét mutatta meg. Horler Miklóst úgy ismertem meg ekkor, mint a már reménytelen helyzetekben is kitartó kutatót, a teljes igazság felszínre hozásáért a vandálok felelősségre vonásától sem visszariadó, lelkiismeretes tisztviselőt, a dokumentumok hitelességét feltétlenül tisztelő szakembert. Egyszóval, mint olyan példaképet, aki szemmel láthatólag nemcsak vallotta, hanem gyakorolta is annak az alapelvnek a műemlékes szakmára alkalmazott változatát, amely a „kézirat nem ég el" bulgakovi megfogalmazásában vált közismertté. Elegendő ok, hogy felnézzünk a nálunk idősebb férfiúra és figyeljünk rá.

Horler Miklós tartózkodó eleganciájával, udvariasságával, de igaza tudatában élesen felfortyanó visszafogott indulatával is, számunkra egy sok tekintetben letűnt világnak az értékeit és mentalitását közvetíti és jeleníti meg. Ahhoz a világhoz alkot élő kapcsot, amelyet a magyar műemlékvédelem és körei alkottak a második világháború után, megteremtve a folyamatosságot a teljes százötven év hagyományával. Részt vett a műemlékügy háború utáni újjászervezésében, részt vállalt a főváros műemlékeinek számbavételében és nagy részük – különösen a budai Várnegyed – máig érvényes megőrzésében. Nemcsak ebben, hanem elméleti téren is egyik meghatározó egyéniségévé vált annak a szellemi körnek, amelyet méltán a műemlékvédelem magyar iskolájaként tarthatunk számon. Egyik megfogalmazója, nemzetközi színtéren (Velencei Charta, 1964) is érvényesítője, professzorként terjesztője volt ez iskola metodikájának. Munkásságában ünnepi méltatások – és sajnos, meglehetősen nagy számban nekrológok – jelölik ki ezt a kört, amelyhez Csemegi József, Várnai Dezső, Pogány Frigyes, Nagypál Judit, Havassy Pál, Czagány István, Rados Jenő, Gerő László, Entz Géza, Dercsényi Dezső, Mendele Ferenc tartozott. Elegendő anyag és ok arra, hogy a műemlékvédelmet magát is történelemként szemlélje, mint tette is alapvető, nagy tanulmányában (Az intézményes műemlékvédelem kezdetei Magyarországon, 1996).

Nagy tudományos vállalkozásai is e kör/iskola célkitűzéseinek szolgálatában állnak: részt vett az 1950-es évek városképi és műemléki vizsgálatainak munkálataiban (Békéscsaba, Szentendre, Sárospatak, Budapest), melyek nélkül ma aligha beszélhetnénk „örökségről", legföljebb csak hagyományról. Nem kevésbé fontos – s mai szemmel irigylendő sikerrel és gyorsasággal elvégzett – feladata volt részvétele Magyarország műemléki topográfiájának keretében Buda-

pest műemlékeinek topográfiai feldolgozásában (Pogány Frigyes szerkesztésében: Budapest I: 1955 és Budapest II: 1962) – egyebekről nem is szólva, ki vállalkozhatnék ma csak e megjelent kötetek szokásos „lényegesen bővített és átdolgozott új" kiadásának elkészítésére is? Ez a munka – és kritikai fogadtatása – adott alkalmat módszertani kérdések tisztázására is, közöttük olyanokra, amelyek a topográfiai munka jellegét, építészettörténeti vagy művészettörténeti irányát érintik. Ma is eleven kérdést érintenek a látszólag csupán a szerkesztéssel kapcsolatos dilemmák: *„A jellemző összképet természetesen a művészettörténeti összefüggések biztosíthatják, de csakis akkor, ha a műemlékek keletkezésének történeti feltételein kívül maguk az alkotások, a műemlékek – a történetiségében vizsgált művészeti tevékenység produktumai – is kézzelfogható jellemző képben rajzolódnak ki."*(Pogány Frigyessel: A műemléki topográfiák módszeréről, Művészettörténeti Értesítő V /1956/ 310.). Minden topográfiai munkának s minden műemlékvédelmi beavatkozásnak máig alapvető problémája, vajon lehetséges-e helyi (regionális, országos, nemzeti stb.) szintézis, vagy csupán az emlékeknek a művészet egyetemes fogalmára vonatkoztatása. Ennek a dilemmának egyik feloldása – s egyben a topográfiai problematikán túl is mutat – az együttesek ábrázolhatóságának, kvalitásaik megfoghatóságának kérdése: s még hangsúlyosabb napjainkban, amikor kronológiailag kevésbé szűkre szabott műemlékfogalommal van dolgunk, mint még az 1950-es évek elején is: *„A műemléki topográfia műemléki értékek számbavételét jelenti. Ma már a műemléki érték nem szigetelődik el egyetlen alkotásban. Az emlékek együttese gyakran külön önálló „műemlék", amelynek éppen úgy van története és morfológiai, stilisztikai, esztétikai jellege, mint minden egyes műemléknek."* (uo.) Aligha tévedünk, ha azt hisszük, egyéb tényezők mellett éppen ennek a kellő időben felismert és tudatosított szempontnak a hiánya vezetett a műemléki „nagy" topográfia válságához, ha nem megszűnéséhez. Kevésbé az építész sajátos, az emlékekben kreatív támaszt kereső szempontja: *„A típusjelenségek, helyi jellegzetességek, hagyományok rendszeres, tudományos igényű feltárása – mint tudjuk* [s e ponton lehetetlen nem a budai Várnegyed Horler által is lelkesen fogadott és ösztönzött, a történeti környezetbe illeszkedő, modern építészeti alkotásaira gondolunk] *– az élő művészetre lendítő erőt is jelent. Lehet, hogy az ún. építészszemlélet valóban megmutatkozik abban a törekvésben, hogy a művészettudomány lényeges célját az élő művészi kultúra fejlesztését, elmélyítését ilyen jellegű analízisekkel is hatékonyabbá kívánja tenni."*(uo.)

Nem független ettől az utóbbi szempontól az a harmadik nagy inventarizációs vállalkozás, amely – bizonyos mértékig a műemléki topográfia munkát helyettesítve – az utóbbi három évtizedben került Horler Miklós érdeklődésének középpontjába: a *Lapidarium Hungaricum* immár 6 kötetet számláló kőtöredék-katalógusa. Szinte meglepetés ma szembesülni az első, 1976-ban megjelent, még egy 1974-es akadémiai bizottsági határozatra visszanyúló helyzetfelmérésbe foglalt első programmal (Építés-Építészettudomány VIII/ 1976), amelynek elvei aligha avultak, legfeljebb a számbavételre, feldolgozásra váró anyag mennyiségének becslése bizonyult túlzottan optimisztikusnak. A vállalkozás igazi komplex, iskolát teremtő munkának bizonyult, amely eddig is fontos pontokon (a gótikus Visegrád, Buda kronológiai kérdései, újabban Vas megye középkori művészetének nem sejtett gazdagsága) hozott eredményeket. Még fontosabb talán a kidolgozott szempontrendszer normaként való alkalmazása más területeken is: ma már aligha képzelhető el a kőanyag eredményes tanulmányozása másként. Mindez a munkába bevont különböző szakterületek képviselői (művészettörténészek, régészek, építészek, geológusok) számára kötelező útként jelöli ki a művészi kvalitás történeti megközelítését.

Ezen a ponton az ünnepi köszöntő művészettörténész szerzőjének meg kell vallania egykori aggodalmát: félelmét attól, hogy a kőemlékek rendszeres gyűjteménye valamikor historizáló rekonstrukciók elszaporodásához fog vezetni, s attól, hogy a hipotetikus rajzi rekonstrukciókról lekopván az érvényüket megszorító jelző, ezek hamarosan kiviteli tervvé válnak. Az utóbbi évek fejleményei ezeket az aggodalmakat részben alátámasztják. Ezek a fejlemények azonban semmiképpen nem felelnek meg Horler Miklós tanításának.

Ha az utóbbi éveknek a konzerválásról, restaurálásról és rekonstrukcióról folytatott vitái közben sokszor feledésbe is mentek a tanításának és gyakorlatának alapjául szolgáló definíciók, illő felidézni ebben az össze-

függésben egy kategorikus szigorú, rövid mondatát: *„Teljesen megsemmisült műemlékek eredeti állapotban való újjáépítése nem műemlékvédelmi feladat".* Valamint: *„Másolatok és hamisítványok készítése a műemlékvédelemmel kapcsolatos közvélemény és felfogás összezavarodásához vezet, és alkalmas arra, hogy a valódi történeti és művészi értékek hitelét lerontsa, azokkal szemben bizalmatlanságot keltsen."* (Műemlékvédelmünk elvei és módszerei, Építés-Építészettudomány XIII./1981/ 80.). Ugyanitt található az ellenkező, a műemlékvédelem definíciójából kirekesztett esetek, a háborúban elpusztult emlékek újjáépítésére felhozható tragikus példák megértő és történeti magyarázata. Ő maga kevésbé megértő, ha a „közvélemény összezavarodása" mögött hátsó szándékokat észlel. Mint az Ybl-féle Lónyay-villa esetében, ahol *„ma is a városszerte folyó önző történést"* éri tetten *„a főváros minden talpalatnyi üres területének beépítésére, akár beleilleszkedik az egy átgondolt fejlesztési koncepcióba, akár nem."* (Ybl-villa vagy Arany-bástya, Műemléklap II/1998/7–8, 4.). Persze, könnyű vitázni tisztázott elvek alapján, könnyen és hatásosan lehet védelmezni kollégáját és hivatali utódját annak, akinek egykori gerinces hivatalnokként nem kell igazítania elvein. S a szerény, közvetlen ember emelt fővel írhatta vitacikke alá címeit: *dr. Sc. Horler Miklós, Ybl és Széchenyi díjas építész, c. egyetemi tanár, az MTA Köztestület tagja.* A felsorolás nemcsak tekintélyelvű figyelmeztető érv egy méltatlan irányba tolódott vitában, hanem egy becsületes pályafutás hozta külső (s talán keveslendő) dekórumoknak összefoglalása is.

Nincs, mert nem lehet közöttük az építészettörténész érdemeinek méltatása, a műemlékvédő Horler Miklós minden tevékenységének időt álló fedezete. Azon magyar művészettörténészek közé tartozik, akiknek a hazai emlékek tanulmányozása, az állapotuk alapján kényszerű *pars pro toto* szemlélet jelentette a kiindulópontot a tágabb, egyetemes összefüggésekhez. Aligha tévedünk, ha esetében Simontornya várának kutatását tekintjük olyan kiindulópontnak és támasznak, amely az épület alakulása révén bevált történelmi vezérfonalnak is, s megfelelt a rekonstruktív fantázia inspirátorának is. Ha esetében lehet beszélni az építész sajátos szemléletéről, ez a Budapesti Műegyetem Építészettörténeti Tanszékének magával hozott öröksége: a töredék rendszer- (*ordo)* beli helyének felismerési képessége, az egész felidézésének adottsága – inkább csak a megjelenítés módjában (rajz, részleges anastylosis) különböző a művészettörténész eljárásától, de annak is előfeltétele. Simontornyától az út Budához vezetett; közben mindig szem előtt tartva Krakkót is, Urbinót is. Nem kevésbé az esztergomi Bakócz-kápolna esetében, ahol a firenzeiek nyomon követése Gnieznót és Menyőt éppoly természetesen fogja át, ahogyan a buda-nyéki villa háttere is Poggio a Caiano és Prága között feszül. A kulcsszó: a rekonstrukció, tudományos pontossággal, követhető, a természettudományos bizonyítási eljárásban megkövetelt és megismételhető műveletekkel. Látszólag száraz, logikus érveléssel, a részletből, a töredékből kiindulva, a visszafordíthatatlanul elveszett nagy egész elképzeléséig. De ki ne tudná, hogy ennek a rekonstrukciónak más értelme is van: egy kiismerhető világ iránti nosztalgia, melyben a bázisból szükségszerűen következik a párkányzat aránya, amelyben az antikvitás hagyatéka egyformán érvényes Itáliában és Magyarországon, s amelynek életformája még harmóniát kínált a városlakó számára az általa csak ekkor felfedezett természettel.

Mint Horler Miklósnak a zene. Soha nem hallottam énekelni. Gondolom, a kórusban is örömét leli abban, mikor hangja a szólamot erősíti, hogy az összefonódjék a többivel.

HORLER MIKLÓS IRODALMI MUNKÁSSÁGA, 1993–2003*


1993

Préface. In: Koppány, Tibor: Châteaux de Hongrie XIIe-XIXe siecles. Exposition presentée par l'Office National des Monuments Historiques de la Hongrie. Angers-Paris-Tournai. Budapest, OMvH, 1993. 5.

1994

Beszámoló a magyarországi építészeti kőtöredékek korpusza című OTKA-támogatással folyó kutatási program 1994 tavaszáig elért eredményeiről. = Műemlékvédelmi Szemle, 1994, 2. 159–163.

Gerő László 85 éves. In: Gerő László nyolcvanötödik születésnapjára. Tanulmányok. Szerk. Pamer Nóra. Budapest, OMvH, 1994. 11–16.

Hangulat vagy történelem? A budai Vár sorsa. = Magyar Nemzet 1994. november 24. 12.

Mendele Ferenc (1934–1994). = Magyar Építőművészet, 85, 1994, 2. 58., ill.

Mendele Ferenc (1934–1994). = Műemlékvédelmi Szemle, 1994, 2. 141–143., ill.

1995

Bevezető. In: Koppány Tibor: Várak és kastélyok Magyarországon a 11–19. században. Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal kiállítása. Budapest, OMvH, 1995. 5.

Előszó. In: Lapidarium Hungaricum. Magyarország építészeti töredékeinek gyűjteménye. Szerk. Horler Miklós. 3. Győr-Moson-Sopron megye I. Sopronhorpács, plébániatemplom. Írta Bazsó Gábor. Budapest, OMvH, 1995. 9–13.

Magyarország építészeti kőtöredékeinek korpusza. In: Kiemelkedő kutatási eredmények. OTKA I/1. és I/2. pályázatok (1986-1991). Budapest, OTKA Iroda, 1995. 23–24.

Mendele Ferenc a hazai és az európai műemlékvédelemben. In: Mendele Ferenc 1934–1994 Ybl-díjas építész életműve. 1995. Az Országos Műemléki Hivatal Magyar Építészeti Múzeumának kiállítása, 1995. július 21. – október 20. A kiáll. rend. és a kat. szerk. Petravich András. Budapest, Országos Műemléki Hivatal, 1995. [javított kiadás] 7–10.

Mit tekintünk nemzeti értéknek? [beszélgetés Sárkány Mihállyal, *Horler Miklóssal*, Marosi Ernővel]. A riportot készítette: Hajdú Éva. = Magyar Nemzet, 1995. március 14. 19.

Requiem. In: Rados Jenő legendája. Tanítványainak visszaemlékezései születésének centenáriumán 1985–1995. Szerk. Hajnóczi Gyula. Budapest, Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Kar, 1995. 57–59.

A Velencei Carta 30 év után. = Építés- Építészettudomány, 25, 1995. 7–22.

1996

Előszó. = Magyar Műemlékvédelem, 10. 1996. 5–7.

Hozzászólás a Nemzetközi Műemlékvédelmi Nap alkalmából 1986. április 18-án megtartott vitaülés témájához [válasz Marosi Ernő recenziójára, Ars Hungarica, 13, 1995, 2. 243–245.]. = Magyar Műemlékvédelem, 10. 1996. 28–30.

Az intézményes műemlékvédelem kezdetei Magyarországon (1872-1922). In: A magyar műemlékvédelem korszakai. Tanulmányok. Szerk. Haris Andrea, Bardoly István. Budapest, OMvH, 1996. 79–144.

Műemlékhelyreállítási elveink és azok alkalmazásának időszerű problémái. = Magyar Műemlékvédelem, 10. 1996. 18–26.

A műemlékvédelmi szemlélet alakulása a Velencei Cartától napjainkig. In: Tusnad. A műemlékvédelem elméleti és gyakorlati kérdései. Szerk. Bencédi Sándor. Sepsiszentgyörgy, T3 Kiadó, 1996. 5–9.

Une protection en pleine évolution. Histoirede sauvegarde des monuments historiques. = Monuments Historiques, No 201, 1996. 10–16., ill.

1997

Emlékbeszéd Dercsényi Dezső temetésének 10 éves évfordulójára 1997. július 7. = Műemlékvédelem, 41. 1997. 209–210.

Henszlmann Imre és a műemlékvédelem. = Művészettörténeti Értesítő, 46. 1997. 105–107.

Raymond Lemaire (1921–1997). = Műemlékvédelem, 41. 1997. 233–234., ill.

*1998*

Előszó. In: Lapidarium Hungaricum. Magyarország építészeti töredékeinek gyűjteménye. Szerk. Horler Miklós. 4. Budapest I. Budai királyi palota 1. Középkori idomtégla töredékek. Írta: Végh András. Szerk. Feld István. Budapest, OMvH, 1998. 9–11.

Koppány Tibor 70 éves. In: Koppány Tibor hetvenedik születésnapjára. Tanulmányok. Szerk. Bardoly István, László Csaba. Budapest, OMvH, 1998. 9–12.

– *H. Tabajdi Márta–Takács Mária*: Simontornya, Vár. 3. jav. kiad. Budapest, TKM Egyesület, 1998. 16 p., ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 138.)

Ybl villa, vagy Arany bástya. = Műemléklap, 2, 1998, 7/8. 1–4., ill.

1999

Raymond Lemaire: ICOMOS – Un regard en arriere, un coup d'oeil en avant. Liège, ICOMOS, 1999. = Műemlékvédelmi Szemle, 1999, 1/2. 151–156., ill.

2000

Lista. A kormányok, a kultúra nemzetközi szervezetei és az ún. NGO-k számára készült legfontosabb, a műemlékvédelemmel kapcsolatos egyezményekről, ajánlásokról, kartákról és egyéb dokumentumokról. Összeáll. Horler Miklós. = Műemléklap, 4, 2000, 3/4. 5.

Nemzetközi szervezetek állásfoglalásai az építészeti örökség jelentőségéről és annak megőrzéséről (egyezmények, ajánlások, karták). In: Tusnád 2000. Épített örökség és társadalom. A műemlékvédelem elméleti és gyakorlati kérdései 9. nemzetközi tudományos ülésszak. Szerk. Makay Dorottya. Kolozsvár, Transylvania Trust Alapítvány, 2000. 70–74.

– *H. Tabajdi Márta*: Esztergom, Bakócz-kápolna. Budapest, TKM Egyesület, 2000. 20 p., ill. (Tájak–Korok–Múzeumok kiskönyvtára, 635-)

2002

Előszó. In: Lapidarium Hungaricum. Magyarország építészeti töredékeinek gyűjteménye. Szerk. Horler Miklós. 5. Vas megye I–II. Vas megye műemlékeinek töredékei 1–2. Szerk. Lővei Pál. Budapest, KÖH, 2002. 9–13.

2003.

A közettan szerepe az építészettörténet-tudományban. In: Mérnökgeológiai jubileumi konferencia Dr. Gálos Miklós, Dr. Kertész Pál, Dr. Kleb Béla tanár urak tiszteletére. Szerk. Török Ákos. Bp., Műegyetemi Kiadó, 2003. 139–143.

*(Összeállította: Bardoly István)*

* Horler Miklós 1951–1993 között megjelent publikációit ld. Horler Miklós irodalmi munkássága. Összeáll. Bardoly István. In: Horler Miklós hetvenedik születésnapjára. Tanulmányok. Szerk. Lővei Pál. Budapest, OMvH, 1993. 13–21.

Horler Miklós

Horler Miklóés és Komárik Dénes a müemléki kutatás figyelembevételével végezték el a Bp.V. Apáczai Csere János u. 5.sz. müemlékjellegü ház helyreállitását 1954-ben.

Pereházy Károly: Müemlék lakóépületek restaurálása a pesti Belváros rekonstrukciójában /Müvtört.Ert. 1969.4.sz. 286. l.

HORLER MIKLÓS

*Ambasciata d'Italia*
*Budapest*

*Ufficio dell'Addetto Culturale*
*1445 Budapest, Bródy S. u. 8.*
☎ *118-8144, 118-8089*
*Telegr.: Italcultur*
*Casella postale: Pf. 368*

*Budapest,* 21/03/94

Caro Amico,

nell'ambito del ciclo di manifestazioni dedicate ad "Urbino, città ideale", ho il piacere di invitarLa alla tavola rotonda su **"Le relazioni tra Urbino e Buda all'epoca del re Mattia Corvino"** che avrà luogo alle ore 10 di mercoledì 20 aprile 1994, nella Sede dell' Istituto Italiano di Cultura (Sala Conferenze, I piano - VIII., Bròdy S. u. 8.).

Interverranno:

- il Dr. Miklòs Horler, Vice Presidente dell'Ufficio Nazionale per la Tutela dei Monumenti, su "L'influenza di Urbino sull'architettura del Rinascimento ungherese attraverso la mediazione di Buda";
- il Prof. Péter Farbaky, storico dell'arte, su "Urbino ed il Palazzo Reale di Mattia Corvino in Buda";
- l'architetto Maria Luisa Polichetti, Direttore dell'Istituto Centrale per il Catalogo e la Documentazione - Ministero dei Beni Culturali ed Ambientali, su "Il Palazzo di Federico da Montefeltro in Urbino";
- l'architetto Luciana Miotto, curatore della mostra "Urbino città ideale" e docente presso l'Università di Parigi VIII, su "Urbino: da città medioevale a città rinascimentale";
- il Dott. Paolo Garbini, collaboratore tecnico presso la Cattedra di Lingua e Letteratura latina medioevale della Università di Roma "La Sapienza", su "1456: una cometa e una corte".

Con i miei più cordiali saluti.

L'Addetto Culturale
(Prof. Giuseppe Manica)

Olasz Köztársaság Nagykövetsége
Budapest

Kultúrattasé Irodája
1445 Budapest, Bródy S. u. 8.
☎ 118-8144, 118-8089
Táviratcím: Italcultur
Pf. 368

Budapest, 21/03/94

Prot.n.: 200 - A/1

Kedves Barátom!

Az **"Urbino, az eszményi város"** című eseménysorozatunk keretében szeretném tisztelettel meghívni egy kerekasztal találkozóra 1994. április 20-án 10 órára az Olasz Kultúrintézet I. emeleti előadótermébe, melynek tárgya: Kapcsolatok Urbino és Buda között Mátyás király uralkodása idején.

Hozzászólók:

- Dr. Horler Miklós, az Országos Műemlékvédelmi Hivatal általános elnökhelyettese: "Urbino hatása a magyar reneszánsz-kori építészetre, Buda közvetítésével";
- Farbaky Péter, művészettörténész, a Hild-Ybl Alapítvány munkatársa: "Urbino és Mátyás budai királyi palotája";
- Maria Luisa Polichetti, építész, a Kulturális és Környezeti Javak Minisztériuma Katalógus és Dokumentációs Központi Intézetének igazgatója: "Federico da Montefeltro urbinói palotája";
- Luciana Miotto, építész, a párizsi Sorbonne tanára, "Urbino, az eszményi város" c. kiállítás rendezője: "Urbino átalakulása középkori városból reneszánsz várossá";
- Dr. Paolo Garbini, a római La Sapienza középkori latin nyelv és irodalom tanszékének technikai munkatársa: "Az 1456. év: egy üstökös és egy udvar".

Szívélyes üdvözlettel

Giuseppe Manica
kultúrattasé

HORLING RÓBERT

Horling Róbert Balázs Béla-díjas fotoművész, az MTI művészeti vezetője volt a vendége január 27-én a kiskunhalasi Új Tükör Klubnak. A neves szakember elsősorban az aktfotózás műhelytitkairól adott tájékoztatót.

*

ÚJ TÜKÖR 1983.XX.évf. 7. sz. 47.

ZŐDÉS
gyéb jogviszony létesitéséhez

szettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

esorolás

MDK.

Horling Róbert

Fotókiállitási hiradás

Magyar Nemzet 1966 nov.lo.

MDK.

Horling Róbert

Kiállitási kritika

Kisalföld 1966 okt.16. 16.

Horling Róbert

A kulturális eseményeket ismertető rovat közli:
Ambrus Imre grafikus a Csók István Galériában szeptember 27.-től,
Dohnál Tibor festőművész a salgótarjáni Képcsarnok bemutató teremben szeptember 27.-től,
M. Szücs Ilona festőművész a Fényes Adolf Teremben szeptember 27.-től,
Timár József festőművész a szolnoki Aba-Novák Teremben szeptember 27.-től,
Balla Margit grafikus a szegedi Ifjusági Házban október 2.-ig,
Horling Róbert fotóművész a Műcsarnokban szeptember 28.-tól mutatja be müveit.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. szept. 22. XXIII. évf. 38. sz. 8. lap.

Hörling Robert

HORLING ROBERT fotóművésznek kiállítása nyílt pénteken. A Műcsarnok három kiállítási termét megtöltő tárlaton ezúttal a művész több mint 100 színes és néhány fekete-fehér felvétele látható. A kiállítás — amelyet Pálfy József, a Magyar Újságírók Országos Szövetségének elnöke nyitott meg — október 21-ig várja az érdeklődőket.

Magyar Hirlap 1979/228/1

HORLING RÓBERT 2

Csakhogy Horling Róberttől felesleges volna olyasmit számon kérni, amit nem akart felmutatni. Az ő kiállítása *nem hagyományos értelemben vett fotókiállítás, sőt még csak nem is dokumentációs reklámfotókiállítás;* egyszerűen egy szuverén alkotóművész belső látásmódjának bemutatása. Horling itt tart, ezt látja a világból; ez érdekli.

MAGYAR HIRI

Vinkó Józse [illegible] a reklámfotónak

HORLING RÓBERT

A kiállítás egyik nagy erénye éppen az anyag homogenitása. A három terem különböző anyagait *egyéni látásmód sajátos kompozíciókészség, érzékeny színkultúra* köti össze. Horling felismerte, hogy a szép fotónak csak akkor van esztétikai értéke, *ha tartalma is van.* Reklámfotóit (amelyek az alkalmazott fotográfia mestermunkái) ez a tudatos látásmód jellemzi. *Képei (mint oly gyak-*

MAG

Vin

nfotónak

HORLING RÓBERT 4

MAGYAR HIR

Vinkó Józs ...otónak

*ran a rèklámfotó esetében) nem egyszerű tárgyfotók, szépségüket nem a fotografált tárgy szépsége adja, hanem sokkal inkább a színek és arányok bensőséges egyensúlya, lényegre törő szerkesztési készség, egyszóval: előzetes gondolkodás.* Ötlet és szakmai felkészültség. Magas szintű mesterségbeli tudás, amit manapság (és nemcsak a fotó területén!) divat alábecsülni. Megkérdőjelezni. Öncélú művészkedésnek tituiálni. *Mintha bizony szakmai tudás nélkül bármiféle művészet létezhetne.* Mintha az intuíció helyettesíthetné, akár egy pillanatra is (s főleg a fotóban) a mesterségbeli tudást.

HORLING RÓBERT

E kérdésben, azt hiszem, sokkal inkább La Fontaine meséje a mérvadó az alamuszi rókáról, amely miután hiába ágaskodott, hogy a pirosló almákat leszakítsa, egyképpen vállat vont: „Eh, nem kellenek, túl zöldek még!"

MAGYAR HIRLAP 1979/242/6

Vinkó József: Reklám a reklámfotónak

HORLING ROBERT

MAGYAR HIRLAP 197

Vinkó József: Rekl

Persze, félreértés ne essék, Horling reklámfotói között *jócskán akad közepes fotográfia is.* A kitűnő kompozíciókat (Woolmark, gumimatrac, Lignimpex, harisnya-, kristálypohár-reklám, stb.) sablonos megoldások követik (tv-reklám, divatfotók), amelyekkel talán szigorúbban is bánhatott volna a kiállítás tervezője. Jóllehet, az is igaz, hogy még ezek a reklámfotók is *értelemről, kom-*

HORLING RÓBERT 9

A kiállítás harmadik része az aggteleki—jósvafői *Baradla-cseppkőbarlangban* készült. Horling több éves munkával, újra és újra visszatérve a föld alatti me-

MAGYR HIRLAP 1979/242/6

Vinkó József

sevilágba, „menekült" a valódi világból, s egy barlangász izgalmával fedezte fel e természeti tündér-tünemény világ titkait. Fotói egyedülállóak a maguk nemében, tudtommal máig nem készült könyv leghíresebb cseppkőbarlangunkról, jóllehet a Horling-anyag évek óta együtt áll.

Vajon miért?

HORLING RÓBERT 10

A *Charon birodalmában* készült képek egyébként egyértelműen bizonyítják, hogy *a jó fotográfus nemcsak operatőr, de rendező is egyúttal;* Horling a képek sötét tónusaival, a mélységi hatások kiemelésével valóságos mesevilágot teremt, különös asszociációkkal, nem várt élményekkel.

MAGYAR HIRLAP 197[illegible]

Vinkó József

HORLING RÓBERT 11

MAGYAR HIRLAP 19

Vinkó József

Néhány kifogást azért emelhetnénk: kevesebb kép több lett volna. Horling nehezen mozgat figurákat, s a bőség zavarában még arra sem ügyel, hogy fekete-fehér képekkel ne rontsa el az anyag hatását. Ráadásul ezeket a képeket (valószínűleg) nem is ő készítette, hiszen ő maga is rajtuk van. Ha célja mindezzel a barlang meghódításának dokumentálása volt, úgy elérte célját. Horling a barlang vizében ijesztő látványt nyújt. De vajon érdemes-e kizökkenteni a nézőt e nagyszerű ezeregyéjszaka világából, s bizonyítani neki, hogy a művész mennyire megszenvedett ezekért a képekért?

Azt hiszem, nem. Márcsak azért sem, mert néha egy-egy jó reklámfotó emberfelettibb munkát takar, mint egy cseppkőbarlang megmászása oda és vissza.

**Vinkó József**

Horling Róbert

Reklámfotó-pályázaton díjat nyert.

Magyar Hírlap, 1970. jan. 20. 8. l.

Horling Róbert
fotós

Tájkompozíció"

" (aerro)

—: Az MTI fotó tárlatán
Nők Lapja, 1972. március - 19 szám

Horling Róbert

Szines és fehér-fekete fotói ma is láthatók a Műcsarnok három termében. Egyéni egyéniségét a konstruktivizmus (még a romantikus tájérzésletével is).

Láttuk - kulturtuk (Bojár Judit sz.); Magyar Hírlap 1970. II. 11. 9.

HORLING RÓBER T 7

MAGYR HIRLAP 197

Vinkó József

pozíciós készségről tanúskodnak. Hiszen, ha meggondoljuk, a tavalyi közös reklámfotó-kiállítás után *ez az első eset, hogy magyar fotográfus önálló reklámfotó-kiállítással jelentkezik. Hogy valaki nyiltan vállalja Pécsi József, Reismann Mariann, Kublin Tamás, Langer Klára ilyen vonatkozású örökségét is. Egy olyan területen, amelyet sokáig értetlenség és gyanú övezett.* Éppúgy, mint a kiállítás második termében látható „fantáziaképeket".



RÓBER T

8

MAGYR HIRLAP

Vinkó József

Ez az anyag, talán a kiállítás legmarkánsabb, legmeggyőzőbb része. Képzőművészet és fotográfia. látvány és tudatos sűrítés eredménye ez a néhány kép, amely korlátlan kifejezőképességről tesz tanúbizonyságot — *a fotográfia nyelvén.* Horling, a Bauhaus példáján okulva a színek belső tartományát kutatja, s különös (egy színen belüli) dinamikát teremt; *hangulatokat,* majdnem azt írtam: testményeket. valahol egyébként, akkor itt ncként lehúzza a fotográfust echnika dás. Szerencsére ezetten és szolinböző segédeszlú. A Szindállítás legAz I. és a I. sajnos erisztna ta-

4

HORLING RÓBERT 1

MAGYAR HIRL
Vinkó Józse

Biztos akad majd, akiben ellenérzést kelt *Horling Róbert* fotókiállítása a Műcsarnokban. Lesznek, akik az emberi sors ábrázolását, a pillanat riportszerű megragadását, a világ dokumentálását kérik majd számon. És igazukat nehéz volna elvitatni. Megint mások megkérdőjeleizik majd a „túlzott" technikai felkészültséget, s az amerikai retus és a parttalan absztrakció gyakoriságában *l'art pour l'art művészkedést* vélnek felfedezni. Meglehet, az ő igazuk is látszólag vitathatatlan.

HORLING

Robert



**Ausztrália Magyarországi Nagykövetsége és a Horling Róbert érdemes művész Ausztrál pillanatok 1997. szeptember 12-én (pénteken) a Magyar Fotográfiai A kiállítást megnyitja: Patrick Robertson, és Bársony András képviselő, A kiállítás 1997. október 25-ig tekinthető (A megnyitó után szeretettel látjuk az Ausztrál**

*Magyar Fotográfiai Múzeum tisztelettel meghívja Önt című fotókiállításának megnyitójára délután 4 órára Múzeumba (Kecskemét, Katona József tér 12). Ausztrália magyarországi nagykövete a Magyar-Ausztrál Parlamenti Baráti Társaság elnöke. meg, hétfő és kedd kivételével naponta 10-17 óráig. Nagykövetség által tartott állófogadáson.)*

**The Embassy of Australia and the Hungarian to the opening of the photographic of the Hungarian Republic on Friday 12th September (Town of Kecskemét, Katona József tér 12). The exhibition will be and Mr. András Bársony M.P. President of the can be seen until 25th October, 1997 between 10 a.m. (We also request your presence the reception hosted by the Australian**

*Museum of Photography cordially invite you exhibition Australian Moments of Robert Horling Merited Artist 1997 at 4 p.m. in the Hungarian Museum of Photography opened by H.E. Ambassador Patrick Robertson of Australia Australia-Hungary Parliamentary Friendship Group. The exhibiton 5 p.m. daily, except Mondays and Tuesdays. with great pleasure at Embassy, at the museum after the opening ceremony.)*

**Robert Horling** (1931-1992) photoartist's name has marked the history of Hungarian photography between 1949 and 1992 as a creative artist of the Hungarian News Service MTI. Travelling with his camera all over the world, he was at home in report, genre, portrait and landscape photography as well as in taking technical, illustrative and advertising photos. Dedicated very early to colour photography, he had a pioneer's role as an artist and lecturer in popularizing it. The first individual all-colour photo exhibition in Hungary was his one-man-show in 1970 at the Mücsarnok Art Gallery of Budapest, under the title "Canada". At the various international and Hungarian photo competitions and exhibitions he has won more than 300 prizes. His work has been acknowledged by the International Photoartists Association in 1959 with A.F.I.A.P. and in 1966 with E.F.I.A.P. His colour collections have won three times first prizes at the Interpress Foto world competitions. In Hungary he has been awarded among others with the József Pécsi and Béla Balázs prizes, got the honorary title of "Merited Artist" and a special prize "For Hungarian Advertising". During the past decades he has brought close to the viewers the secrets of colour photography in his more than 50 one-man exhibitions.
His photographs selected for our exhibition, were taken in Australia in 1988 are so captivatingly lively, they could have been made today.

*"My ars poetica is to make authenticly true and beautiful pictures. I believe that even if a photograph is 'beautiful' it can still be good and meaningful... A photograph has to evoke emotions in its viewers... and it is the photoartist's task and mission to bring its subject and theme close to people... by compressing his message into one moment, emphasizing the essentials from the details."*

**Horling Róbert** (1931-1992) fotóművész neve, az MTI alkotójaként 1949-től 1992-ig fémjelezte a mai magyar fotográfia történetét. Kamerájával bejárta a világot, otthonosan mozgott a riport, zsáner, portré és tájfotó készítésében, a műszaki, illusztratív és reklámfeladatok megoldásában. A színes fényképezés elkötelezettjeként, annak népszerűsítésében alkotóként és oktatóként is úttörő feladatot vállalt. Az ő nevéhez fűződik az első hazai egyéni színesfotó-kiállítás, mely Kanadát mutatta be 1970-ben a Műcsarnokban. Több mint 300 díjat nyert hazai és nemzetközi kiállításokon, pályázatokon. Tevékenységét a Nemzetközi Fotóművész Szövetség már 1959-ben A.F.I.A.P., majd 1966-ban E.F.I.A.P. kitüntetéssel ismerte el. Színes kollekciói három ízben nyertek aranyérmet a nemzetközi Interpress Foto pályázatokon. Munkásságáért itthon, többek között Pécsi József- és Balázs Béla-díjjal, Érdemes Művészi címmel, a Magyar Reklámért díjjal tüntették ki. Az elmúlt évtizedekben több, mint ötven egyéni kiállításán hozta emberközelbe a színes és reklámfotográfia titkait. 1988-ban Ausztráliában készült felvételeiből válogattuk kiállításunk anyagát.

*„Hitvallásom szerint hiteleset és szépet kell alkotni. Nem baj, ha egy kép szép, attól még tartalmas és jó is lehet... olyan legyen, hogy érzelmet tudjon kelteni a nézőben... Hozzuk tehát... tárgyát, témáját emberközelbe... egyetlen pillanatba sűrítve a mondanivalót, kiemelve a részletekből a lényegest."*



dr. Hornai Miklós forogó alsó ajkán jobb oldali

Részlet él. Sebészfőorvos. Gyűjteményes
kiállítása nyílt Pécsváradon

K. M.: Farekas találkozó a pécsváradi
lebunyvárban

Kőrösközi Hírlap 1968 X. 17

dr. Hormai Mihály
pécsbányatalepi korházi orvos

MD K

tán A /Baranya/ megyei KISZ bizottság Pályázata
dobozfaragásáért a II. népművészeti dija

Papp Erzsébettel megosztva kapta.

—: Elbírálták a pályaműveket.

Dunántuli Napló, 1963. jun 12.

Dr. Hormay Mihály

Helenke háromszor ügyeletes - gipszel, csontot illesz. A városi kórház sebészeti osztályán megegyezésüket aszkórik a műtéten. Dr. Hormay Mihály ily módon az orvosi hivatás egyik legkeresettebb, legkeresettebb „lélekmentésiko" területén dolgozik. Nagy a felelősség és lélekjelenlét kell. Eroda-e hát, ha ehhez éppen egy olyan ősi, csendes, időtlen és finom, kiegészítő sportágat" társított, mint a csont és papírragasz?

Hallanak tőle: A doktor úr mániája.

Ország - Világ 1969/16 10 old.

Dr. Hornyay Mihály

egy 30-40 perces összeszedettség megfogalmazása nehéz feladat, ha az illető egy másodosztályú területre felszakadt apró motívum is elfér... Pécs új városrészében lakik Hornyay Mihály. A falon paraszthorbotok, ivócsanak, lőtáblák, faragott kaspók, pálykalóka, a modern falon népi faragások és cserepek. A könyvek között kétpályás szakirodalom: orvosi és emberi. - A magyarsági hangyi népruhája, Miskyen. - A magyarsági hangyi népruhája, Miskyen. - A vészkedő magyar paraszthorok, a magyar nép művészete, a két faragó Szapári és a Dinnen-hüli hímzések, angolul.

Hallama részlet: A doktor úr mániája

Dr. Harmay Mihály

A határozott és energikus jelleg bizonytalan, zavart mosollyal nem tűnt „művészkedésének" árnyoldalai közt. Illik szólnak a kollegák a kórházban? kérdem tőle. „A listán népművész" és nevetnek. – idézi a doktor úr, meg azt is mondják hogy „kifogyva a beteg erőket is művészien" Az ügyhöz részletkérdés azonban hiszen ez óta nem hűdja meg akadályozni, hogy ha szabad estéje akad, ki ne ülje a bonyhái-a egy kupa bőkkel, vagy egy darab fiú szóval körtepálinkával, meg a szerszámaival, szép rendezésre, állítsa a műhelyét és hagyjuk dolgozgatson.

Hallgassuk közben: A doktor úr muzsikája.

Országos Vidéki 1969/16 10 old.

Dr. Hornay Mihály

Vagy, hogy ha történetesen kiránduláni megy, egy nyomozó szimatával be ne fogja az erdőt egy elszabadult fanatikusaiért. Mert a fő-fő mindjon fontos és nem is olyan könnyű hozzájutni. Néha a lelkesek megtudják hogy a doktor urnak „ez a mániája" és felajánlják neki a diófájuk egy levágott ágát. Vagy pedig már valódi öhörszarvat ez alföldiből és valódi kolbakhőhöt Bulgáriából. Ősszel már kiállítást is rendeltek minthai bál Pécsváradon.

Hallatta szavával: A doktor úr mániája.

Országos Világ 1969/16 10 old.

Dr. Hormay Mihály

Most jó lesz rá milyen heves anyagom van. Tíz év alatt csak négy negyven munkát hiddam befejezni. De hát nem is ez a fontos. Hormay Mihály egyszerűen azért jónak, mert négy írói, ehhez van tehetsége. Még ilyenkor simcsenek, hogy az ő ilyen kül sok hőlüvöre akadna. Azt hiszem, hamarosan találhat a népművészetnek és az óra - mondja szomorúan - pedig nagy hair. Irodalmatörténészeknek szép dolgokat írhatnak.

Hallanunk kellene: A dokhoz is munkája.

Országos Tükör 1969/16 10 old.

Dr. Hornyay Mihály

A hajlam a vére született, de talán fel-
ébredt elötte a gyermekkora is, amikor
először kezébe vette a fonalgörgőket. Apja tör-
vényes volt annak idején a Somogy megyei
Lábod községben, s gyűjtötte a környékbe-
li pásztorok fonalgyűrűit. Hornyay Mi-
hály még látta dolgozni is ezeket a pász-
torokat. Szerszámait mind maga készítet-
te: csontból, agancsból, kovakőből, kiselejtezett
fogászati műszerekből és selyemkésekből.
Hallama hosszát: 18 méter is maximuma

Országos Világ 1969/16 10 old.

Dr. Hermary Mihály

Felesége, aki az egyik kutatóintézetben dolgozik, lélekhirdetőn „segít" férjének elbírni a kitűnős, szép hobbyjában. Egy szobához, amely palóchímzésekkel díszített karjain gyerekekkel, még modellt is állt. Gyarjein műsorral, a fiúkkal, akik pedig már nyolcévesek voltak akkor, és a Lilya mint a Sz... És az is biztos, hogy ő még jobban örül a díjaknak és okleveleknek amelyekkel Dr. Hermary Mihály munkáit, a szakmai körök elismerik. Hallama részéről: A doktor úr maniája.

Országos Világ 1969/16 10 old.

Dr. Hermann Mihály

Egy órországos megfigyelése fél évig is eltarthat.

Különböző fényképek

(fotó)

Hallama Irmgard: A doktor úr mániája

Országos Világ 1969/16 10old.

Dr.Hormay Mihály
népi iparmüvész
/:Budapest:/

Az idős Kapoli Antal orsz.faragópályázat
egyik első díját kapta a müvész .

Népszava,1976.augusztus 8.
12.oldal

dr. Hornai Mihály (Budapest) Szőlővirág

Balatonalmádiban rendezték meg a Kapoli Antal Országos Szőlővirág Pályázat díjkiosztását. Az első díjat nyerte dr. Hornai Mihály, aki Kaposváron, 1935-ben született. Édesapja Lábadon volt körorvos. Gimnáziumi tanárai közül került ki főorvosi. A Weil Emil Területi Vezető Kórházban dolgozik, ideg-területen.

Szombat délelőtt.

1976. VIII. 14. 10,00 Petőfi

Gromay Tibor
reklamgrafikus

A miskolci nyári akadémián kiállított munkáiból Kecskeméten, a Fegyveres Erők Klubjában rendezett kiállítást

—:—

Művészet, 1970. december – 45 kép

Hornay Tibor
reklámgrafikus

A művészi nyári akadémián részt vett Hornay Tibor budapesti reklámgrafikus is.

Művészet, 1970. december - 45 lap

Thomay Tibor
festő-

„Rajz" (repro)

— : —

Művészet, 1970. december – 45 kép

Hormay Tibor MDK

Részt vett az 1957-es pécsi őszi tárlaton.

-di-: Gondolatok az őszi tárlaton.
DUNÁNTULI NAPLÓ, Pécs. 1957. nov. 21.

Hornyay Tibor festő

Kecskeméten a Városi moziban rendezték meg kiállítását.

Kiállítási kalendárium.

Szocialista művészetét, 1942. jún. 5.

Hlavmay Tibor
budapesti festőművész akvarelljeiből
kiállítás nyílt a kecskeméti
városi mozi előcsarnokában.

Magyar Hírlap 1972/114 Pold.

MDK

Hormayr

magyarbarát a történelmi témákat ajánlja a
müvészetben elötérbe helyeztetni.

Pogány G.C.M.emobrósmat a 19.sz. elsö felében.
Bp.1930. ?.30-M.I.

M.D.K.

Horman Lipót
festő

124.) Jakob viaskodása az angyallal.
(O.M. Zsidó Múz.)

Egyiptomi közutalajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke.
Budapest, 1952. 8l.

Hermann Dániel

Ötvös

1700 ban Hermannstadtban
tűnik elő ötvös céh-
mester Nagyszebenben.

Pulszky Károly. Iparmű-
vészeti jegyzetek. Arch. Ért
1879. 268. l

Hormann Mihály

Ötvös

1721-22.

Vizakna

Schuller-Zwei

380, 381. l.

Kedves Barátom!

Borgó Ernő



dr. Tomasi Mihály

szemorvos-paraszt

A pécsi szemészorvos precíz, apró lépésekben
Mezgumkált Barátnőjével Beregsán.

Borossné Mariette: id. Nagy Antal.
Művészet, 1969. November - 38 kép

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
dr. Hormay Mihály
IFJÚ KOMMUNISTA
Budapest
1977 7

1021

# Dr. Hormay Mihály

## — népi iparművész



A legutóbbi balatonlellei országos Kapoli Antal népművészeti emlékkiállításon dr. Hormay Mihály sebész és aneszteziológus orvos első díjat nyert egy körtefából faragott mángorlóval, egy szarvasagancsból készített lőportartóval és egy szaruból faragott sótartóval.

Apja Lábodon (Somogy megye) volt körorvos, és a népművészet rajongója. Az évek során gazdag faragási gyűjteményre tett szert. A szép darabokat naponta nézegette-vizsgálgatta kisfia, akinek ily módon a szülői ház egyszerre két irányban adta az indíttatást. Tehetségben és érdeklődésben is. A kisiskolást egyformán érdekelte a biológia és a népművészeti faragások. Gimnazista korában kezdett faragni: dobozokat, sótartókat. (Édesanyja máig őrizgeti, s meghatottan mutatta az első faragást: egy velőscsont darabból készített dobozkát.)

Aztán az orvosi egyetemre jelentkezett, fölvették, tanult — és faragott tovább. Csak úgy, puszta kedvtelésből. A faragást soha senkitől nem tanulta. Elleste, ő is megpróbálta a híres, régi fafaragók motívumait. De persze utánozni, másolni nem szabad — ezt már ő mondta, a kevésbeszédű és szerény orvos —, hiszen az a lényeg a faragásban, hogy egyéni legyen, megismerhető legyen: ki csinálta, kinek a munkája? Ezért nagyon nehéz a tervezés, a minta megrajzolása. Azt állítja: nehezebb, mint a kivitelezés, a kifaragás.

A kórházban sokat dolgozik, az intenzív osztály — a közvetlen életveszélybe került emberek gyógyítása — testet-lelket kimerítő munkát követel. E mellett négy gyermek édesapja. Bámulatraméltó: honnan van ideje, energiája a csodálatos, sok időt-munkát követelő, valóban művészi faragásokhoz?

Fából, szaruból és csontból farag. Az utóbbit kedveli a legjobban. Pedig talán ez a legnehezebb. Körülbelül hatvan faragása van már. Egyetlen darabot sem hajlandó eladni — dollárokat is kínáltak már értük —; csupán ötöt ajándékozott el. Bútort még nem faragott, most arra készül, a diófarönkök már majdnem kiszáradtak...

Hívták már: hagyja ott az orvosi pályát és legyen kizárólag fafaragó. Bizonyára jól megélne belőle. De nem: „ha már elvégeztem az egyetemet, orvos is maradok! Viszont e mellett mindig faragok. És szeretnék egyszer egy kiállítást a faragásaimból..."

EÖRY ÉVA





nint egy évszázad, il-
?"

, Lenin időszerűségé-
lényegében az egész

és mégis aktuális, mi
a kötetben szereplő
elmúlt 13 évben íród-
seket és módszertani
napi ideológiai, poli-

ak, ha az érintett té-
rben maradnak. Ez a
lmélete, amely mint
írásokat. Ennek bizo-
és megjelentetési dá-

ogása" című írás 1970-
Ugyanott 1975-ben a
című írás található
szorosan kapcsolódik:
n" írt tanulmány.
rosan összefügg, és az
lezárja az utolsó e
me: Lenin a proletár

séget mint a szocialista
emzetközi jogi normát
zdasági kapcsolatoktól.
y politikai síkon olyan
iul a szocialista ország
ny nem egy területen
kat köt össze politikai
agy jelentősége a pro-
en való továbbfejlesz-
g szorosabb koordiná-
nézve a két írás már
st.

ot még sok helyen fel-
zoros ideológiai egysé-
zereplő kérdésre, arra,
Marx, Engels és Lenin

k fontos kérdéseire, a
rácia vagy diktatúra,
lémákra kap kimerítő

a különböző antimar-
méleti fegyvert adnak

S. M.




dr Hormay Lajos

a pécsi városi kórház sebészorvosa nyerte az országos forgópályázat 3. díját a balatonfelvidéki id. Kapoli Antal népművészeti kiállításon.

Sebészorvos az országos forgópályázat egyik nyertese
(A nap hírei)

Magyar Hírlap, 1968 augusztus 5. 8. l.

Hormeiszter János (Villamos és Kábelgyár)

„Nagyanyánk" bronzportré

Képzőművészkörök Országos Kiállítása a Nemzeti Szalonban (Péter Imre)

Művelt Nép 1952. dec.

Horn Anna MDK

porcelán, üveg

Az Iparművészeti Társ. Karácsonyi Vásár, kiáll.
Magyar Iparművészet 1937. 247.d.

MDK

Horn Anna

porcelánmunkával résztvett az alábbi kiállításon

Karácsonyi vásár akadályokkal. Magyar Iparművészet 1937. 247.l.

Horn és Zobel könyvnyomdászok M.D.K.

a 19. sz. végén működtek Pesten

1.) dr. Telessky István

Gyóni, A magy. könyvkiadás. 1960 153

Horn

Stat. IV. 100

Besons

II. c.

Horn, Albert von
augsburgi ötvös

l.
Genthon István

Az esztergomi főszé-
kesegyházi kincstár.
Bp. 1938. 14. l. 19. t.
Officina.

Mély tisztelettel

Mészáros

Herr

Empfang

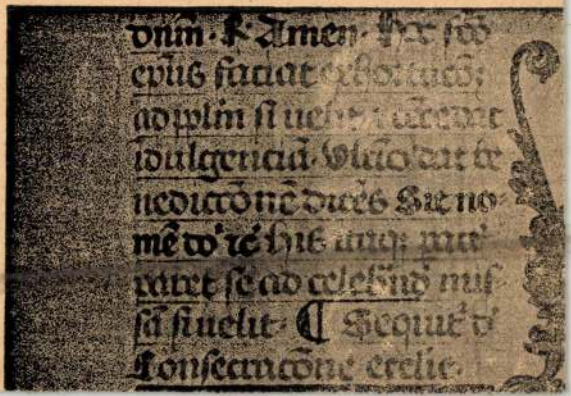
Batthiány Lajos gróf, első miniszterelnök.
Mellrép. Könyvnak, 1870. Horntól
Rézm. 16·5–18·5, lapm. 22–31 cm.
Kmsőr Acsr. jegyz. (32.) 50.

Horn Antal festőművész
Lévai utca hóban
Őszi fák
Földcsuszamlás a Debrői uton } vízf.
Napnyugta
Budai major
Magyar Aquarell és Pastellfestők Egyesülete
VI. kiállitása, 1919 február

illesztett templom ajtaja előtt teljes ornatusba öltözött püspök áll, kezében pásztorbottal. Mellette három férfi, kezükben bottal, karddal, rongyos zöld ruhában. (308. kép.)

*150b lap* (CXLIII'): „(Admonicio quam facit episcopus in consecracione ordinandorum antequam ordinentur. Nos Johannes permissione diuina episcopus ecclesie Waradiensis generalem ordinacionem celebrare ad presens in nostra ecclesia Waradiensi in missarum solemniis intendentes . . ."

*176b lap* (CLXIX'): *B* szöveghasáb az *1b* lap írásával írva.



Budapest, 1928. évi június hó

K. Róbert s.k. helyettes áll

A Hivata

minisz

A MAGYAR KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTÉRIUM

Alsóra kutac

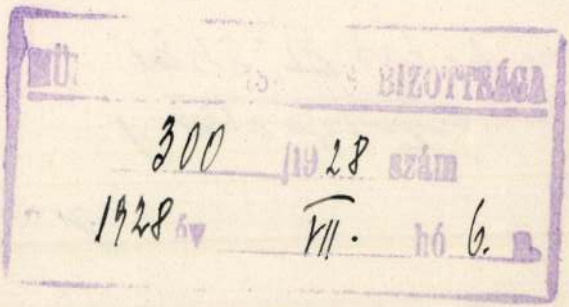
Rajzoktatás

1943. IV. évf. - 9. sz

65. l.


OKTATÁSÜGYI MINISTERIUM




BIZOTTSÁGA
300 1928 szám
1928 VII. hó 6.

Horn Antal

az 1919 júniusában szervezett oroszherti rajstan[illegible]
képző tanfolyam oktatója volt.

Bónay György: Intézkedések és tervek a művészetnevelés
megreformálására 1918-ban és 1919-ben. Művtört.Írt.
1970. 2.sz. 141-147. l.

147. l.

Horn Antal

**HORN ANTAL,**
festőművész, okl. középiskolai rajzi szakos tanár. Rendes tanárrá kineveztetett 1922. évi december 21. A Főiskolán tanít 1920. november óta.

Képzm. Főisk. Évk

1936/37. 64 l

Horn Antal

1.

Képzőm. Főrok. Evk

1933-34.

22. l.

Horn Antal

1903/4 - 1904/5, 1905/6, 1906/7,
1907/8 II., 1908/9, 1909/10 I.

Ferképzomfoiskèvk

92.l.

kulla, Pradzsnaparamita, Usnisavid-zsaja, Vadzsratara és Maricsi. A hit *[dharma]* védői a borzalmas külsejű Dharmapalák és a világnak szintén rettenetes külsejű, de jótékony őrei, a Lokapalák, kiknek ősei a szancsi és barahati sztupák kőkerítésein ábrázolt *yaksák* [természet szellemei] és *magák* [vízikigyók]. A buddhizmus 5 Dharmapalát és 4 Lokapalát ismer. Az utóbbiak közül mindegyik egy-egy égtáj felett uralkodik. A Lokapalák közé számítják még Kuverát is [Észak urát és a gazdagság istenét], kit gyakran Dzsambhala néven tisztelnek. A Yaksik közé tartozik Hariti, egy madonnaszerű istennő kezdetben a himlő emberevő szelleme, kit később Buddha megtérített.

A B. a fentemlített különböző területeken különböző jellegű lett. [L. az illető népek művészetét.] Mélyreható különbséget okozott az eszoterikus és exoterikus iskolák kialakulása. A misztikus eszoterikus szekták természetesen a mahayana kebelében keletkeztek s művészetük ennekfolytán hinduisztikus jellegű lett Kínában és Japánban is. Legmesszebb ment a theologus okoskodásban a jelképesség terén a lamaizmus, mely Tibetben és Mongolországban uralkodik. (L. *Tibeti művészet.)* Viszont egészen szabad szárnyalású művészetet fejlesztettek ki a kontemplativ csan [japán nyelven zen]-buddhizmus, melynek apostola Bodhidharma Indiából vándorolt Kínába, hol igen termékeny talajra talált. A csan-tanok, melyek egyébiránt végső fokon az Upanishádok mélységeiből fakadnak, találkoztak a kínai taoizmussal. Ami művészetet ezzel összevegyülve kifejlesztettek, annak nem is volt teológiai jellege. Legszebb eredményük a keletázsiai tusfestés szellemének az elmélyítése volt [l. *kínai és japáni festészet*], melyről ilyenformán az állítható, hogy [mai mesterének legmagasabb

Horn Antal

képz. főiskola rendes tanára

1923 —

mértani tárgyak.

Évk. képz. főisk. 1931-32. 75. l.

10241.

ezve. Tollal diszitett fövegjén IMP.
ó gallérú és balra a felhők közt
llegorikus alakok diszitik. A lap

. 16:15 cm.

0.
8.

Horn. Antal

MAPFE 1928. 081. Gráf.

7 virk

560.

Erhard Johann Christoph

Az öreg kertész. Rk.

87 m. 90 p.

K. 1. –

Horn Antal

Jeszö

Udvar Kendrén

verf.

Nemzeti Szalon

MAFE 14. kiáll. 1928

okl.



MEDGYESSY FERENCZ:
Női portré.

Horn Antal

**Dr. Hám Antal: IFJÚ SZENTEK ÉLETE.**
Fiúk és leányok számára. Második kiadás. Horn Antal rajzaival és négy színben nyomott borítékával. 114 oldal. Díszes vászonkötésben P 3.50.

Élet. 1934. 48 sz.

Horn Antal

1.

Szépmüvészet
1944.180.1




„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-337.

## HÁM ANTAL

## IFJÚ SZENTEK ÉLETE

*Illusztrált kiadás, színes címlappal, díszkötésben 3.50 P*

Az első századok kedves kis szentjeitől és vértanuitól egész a bájos Kis Szent Terézig beszéli el ez a könyv az ifjú szentek kedves, megindító életrajzait Horn Antal kitűnő képeitől kísérve.

## HÁROM SZÁZAD A KATAKOMBÁKBAN

*Illusztrált kiadás, díszes címlapba fűzve 3.40 P*

Az egyik oldalon a bűnös Róma, a másik oldalon, a fényűzéstől távol, egy keletkező új világ vonul fel előttünk ebben a könyvben, hogy végül mindeneken diadalmaskodjék a megváltó kereszt.

## KRISTON ENDRE

## PATKÓ PISTA

*Illusztrált kiadás, félvászonkötés 1.80, díszkötésben 3.20 P*

Kriston Endre püspök nagy szeretettel és sok művészettel megírt ifjúsági elbeszélése, Márton Lajos pompás képeivel.



A Szent István-Társulat könyvesboltjaiban bőséges választékot talál.

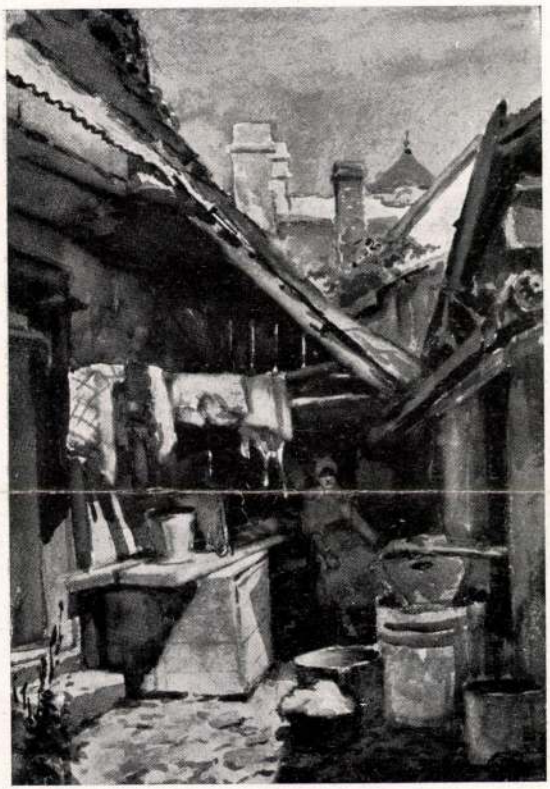
(Avál

# Horn Antal

1919 febr. MAPE kiáll. N. palon
Leiai utca hóban, vízf. 400.—
Ó-gi fák, vízf. 500.—
Földkiszámlás a Debrői-utcán,
vízf. 400.—
Napnyugta, vízf. 300.—
Budai major, vízf. 350.—

~ ~~bronzmedaillon, prima fr. 21.~~

Flora Antal



180. HORN ANTAL: Udvar Szentendrén. Vizfestmény

Magy. akv. és Pastell egy-
XIV. kiáll
1928.

Flórn Antal

1920. M Akv Pf Egy

kiáll. Nemzeti Szalonban

Utca Szentendrén, vízf 2000.-

Lépcsős sikátor Szentendrén.

vízf 2500.-

Lázár István dr. VI. 311.

Horn Antal

HORN ANTAL MŰVEI:

311. Március.
312. Budai út.
314. A Törökvész télen.
315. Szentendre.

Kiállítás, 1929. őszi
kiáll.

MEGJELENT

## Z ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT

# ÉVKÖNYVE

## AZ 1928. ÉVRE.

Gazdag irodalmi és művészi tartalmával a karácsonyi nyvpiac eseményévé lett. Irodalmi részét *dr. Lukács örgy, Herczeg Ferenc, dr. Szmrecsányi Miklós, Pethő Zoltán, ő Ödön, Kézdi Kovács László, dr. Ybl Ervin, dr. Pipics tán, dr. Milotay István, Csathó Kálmán, Dóczy Jenő, int Lajos, dr. Némethy József* írták. Kétszáz mélynyomású e a Műcsarnok kiállításainak kiváló alkotásait örökíti g 208 oldalon.

Ezt a ritka szép kötetet a Képzőművészeti Társulat *des tagjai* – akik 24 pengő évi tagdíjukat befizették — illetmény gyanánt kapják, ráfizetés nélkül.

*Az 1929. évtől kezdődőleg belépő új rendes tagok, valant a látogató tagok*

### 15 pengő ráfizetéssel

számvevőségnél (Műcsarnok, Városliget) ugyancsak megphatják, korlátolt számban, amíg a készlet tart. Ezen kiltásnál a tagjegyek feltétlenül felmutatandók lebélyegzés gett.

Horn A. tanár MDK

Mücsarnok. Képzőm. Főisk. kiáll. 1937.

H



Albert Horn augsburgi ötvös

275. Pázmány Péter házi oltárának hátlapja

162o körül

fő

Esztergomi Székesegyházi Kincstár Katalogusa
Budapest, 1942.
84 lap

Horn, Albert von

MDK

ötvös

Pázmány ébenfára dolgozott ezőst házioltára
1620 körül

60.o.

ZOLNAY LÁSZLO: AZ ESZTERGOMI VÁR . Bp. 1960.

Horn Antal

Az Ördögpatak tavasszal, vizf.

Mócsárnok 1939 dec-1940 január

MDK

Horn Antal

Budapest Képszalon a "Művészház"-ban. Dunántul
1922. márc. 5. 11.l.

MDK

Horn Antal

Kampfőick.

MDK

Horn Antal festőm.

Gy.N. cikke. Képzőművészet, 1928. 14.sz. 229. l.

Horn Antal

A Képzőművészeti Főiskola
tanára

Ujság 1937 III. 20.

Horn Antal

A kegyúri főiskola tanára.

Nemzeti Újság 1937 III. 20.

MDK

Horn Antal, festöm.

| | |
|---|---|
| Lévai utcza hóban. | vizi. |
| Őszi tág. | " |
| Földcsuszamlás a Debröi uton. | " |
| Napnyugta. | " |
| Budai major. | " |

Nemz. Szal. - A HAZ VI. kiáll. Kat. 1919. febr. 12.1.

MDK

Horn Antal

d.r: Két kiállitás. Függetlenség, 1937.márc.21.
8 l.

Dömös (Komárom)

Nep.Sz. János- szobor magas tal
gált. / A Kossuth Lajos-u.21.sz

(Szabó Ernőtől, 1951)

Horn Antal

MDK

Március, vizf.

Budai ut, vizf.

A Törökvész télen, vizf.

Szentendre, vizf.

**Mücsarnok 1929 őszi kiállitás**

Hajn Antal.

tanár

A Képzőművészeti Főiskola növendékeinek ~~tanulmányai~~ kiállítására tanulmányainak rajzai szerelnek.

Ujvidék, 1924. Május 20.

HornaAntal

MDK

Erdő koratavasszal, vizf.

Mücsarnok 1943 A magyar müvészetért c.kiáll.

Horn Antal

MDK

Kárpátaljai falu, vizf.

Mücsarnok 1943 A magyar müvészetért c.kiáll.

Horn Antal MDK

Az Ung folyó Hajasdon, vizf.

Műcsarnok 1943 A magyar művészetért c.kiáll.

MDK

Horn Antal, festö

Erdö koratavasszal. Vizf.
Kárpátaljai falu. "
Az Ung folyó Hajasdon. "

Mücsarnok. IV. Képcsarn. kiáll. "A Magyar Művészetért".
1943 máj. 16-30. Kat. 18.1. 19.1.

Horn Antal MDK

az 1919 jul. 10- szept. 10-ig tartandó nyári rajztanár és festőművész átképző tan folyamra kinevezést nyert, mint geometria tanár.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960. 183.o.

MDK

Horn Antal

Az Ördögpatak tavasszal, vf.

Horthy jub. kiáll. Műcs. 1939. dec.

25.l.

MDK

Horn Antal

Tavaszi esős nap, vf.

Hárshegy, vf.

Ó-Massa, "

MAPE 13. kiáll. N.Szal. 1927. máj. 8 l.

MDK

Horn Antal

Zivatar, vf.

Csendélet, "

Ördögárok,"

MAPE 13. kiáll. N.Szal. 1927. máj. 8 l.

HDK

Horn Antal

Mária-Remete, vf.

Köd, "

MAPE 13. Kiáll. M.Szal. 1927. máj. 8 l.

MDK

**Horn Antal**

Erdőirtás, vf.

Udvar Szentendrén, vf.

Nagy. Akvarell és paszt. festők 14. kiáll. N. Szal.
1928. okt.
11. 1.

MDK

Horn Antal

Remetevölgy, vf.

Tabáni házak, vf.

Nagy.Akv. és tanszt.festők 14.kiáll. K.Szal. 1928. okt.
10. l.

MDK

Horn Antal

Tabán Cipő ucca, vf.

Tabán Hold ucca, "

Kora tavasz, "

Magy. Akvarell és paszt. festők 14. kiáll. N. Szal.
1928. okt.

11. 1.

MDK

Horn Antal

középiskolai rajztanári oklevelet kapott.

Képzőmüv. Főiskl. Évk. 1908-9. 64 l.

Hlom Antal

Nemzeti Kaszinó

1919. febr

~~Brioda VII. 248.~~

Horn Antal

Uemeti Kalon

~~1919~~ 1920

music

Budakeszi Erzsébet Királyné tüdőbeteg
Sanatorium népkk.

X. 174, 176.

Flora Antal

Árverési Csarnok Rt. aukció

32. tt. 1926. ápr.

A. 151 (10).

MDK

Horn Antal

Köd, vf. repr.

MAPE 13.kiáll. N.Szal. 1927. máj.

MDK

Horh Antal, tanár

tanitványai rajzokkal szerepelnek a kiáll.-on.

(e.a.);

A Képzömüv. Föisk. növ. kiáll. - Mücs.
Ujság. 1928 máj. 2o. 22 l.

Horn Antal

Sok Sándor: "A napos hegyről" c. költeményét illusztrálta a hegytetőn épült napfényben fürdő vár rajzával.

---

Vampa: „Vasárnapi levél", "A temetők" c. írásait illusztrálta temetői képpel, az előtérben sirkő, hatalmas urnával.

---

Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1910. okt. 23. II. évf. 41. sz.
" " " " 30. " " 42. "
517, 545. lapokon.

Horn Antal

Tájkép egy távoli templomtoronnyal.
Szacsvay S. rajza.

---

Sik Sándor: "A torony kürtöse" c. versét illusztrálta a vártorony rajzával, s a költő "Zengő liget" c. költeményét zengő liget-szerű rajzzal Horn Antal.

---

Ratkóczi: "Boldas éj" c. felvétele.

---

Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 1910. okt. 2. II. évf. 38.sz. 417, 425, 435, 463. lapokon.

Horn Antal

Rajzát a belső cimlapon hozza a lap. Temetőt ábrázol halállal és a sirból kiemelkedő, kiabáló halottakkal.
Repr.

ÉLET, Bp. 1909. okt. 31. I. évf. 45. sz.
567. lap.

Horn Antal

Vizparti tájkép vitorlás csónakkal. A képen kivül magas férfi szemléli a tájat.

---

Rajza asztali lámpa mellett iró fiatal férfit ábrázol.

---

Fiatalember hegedüvel. rajz.

---

Repr.-ók.

303.lap

ÉLET, Bp. 1910. szept.4.II.évf.34.sz.321.lap
"" " " " 11. II." 35.sz.337."
" " " " 18. II.évf.36.sz.353."

Horn Antal

D. Ormándy Miklós: "A tavasz hirnökei" c. -virágokat megszólaltató-meséjét illusztrálta a müvész. Öreg tudós a talajból kiemelt virágokról beszél tanitványainak.
A meseszerü illusztráció virágokat megszemélyesitő fiatal leányokat ábrázol.

ÉLET, Bp. 19o9. március 14. I. évf. 11. sz. 350-351. lap.

Horn Antal

Keskeny utcát ábrázoló képét hozza a lap.
Repr.

ÉLET, Bp. 1909. január 17. 3. sz. 78. lap.

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1969 DEC 2 ?

# PETŐFI NÉPE
## Kecskemét

Horváth T. '69 dec

Berlet szünet

— TEGNAP Horváth Tibor akvarelljeinek bemutatóján, Kecskeméten, a fegyveres erők klubjában megjelentek a városi és megyei kulturális élet képviselői, közöttük Madarász László, a megyei tanács vb elnökhelyettese.

— **Nagyszabású** tenyész-

Hormay Tibor

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1966 DEC 21

**PETŐFI NÉPE**

**Kecskemét**

## Hormay Tibor kiállítása

1991

A kecskeméti fegyveres erők klubjának ifjúsági klubja Hormay Tibor akvarelljeiből a földszinti nagyteremben kiállítást rendez. A megnyitóra — amelyen Szappanos István festőművész-tanár mond bevezetőt — ma délután 16 órakor kerül sor.

A kiállítás december 27-ig lesz nyitva.

Változások a tv

Donath Hans

Neues Zierafenbuch. Ornamens-stiche

repro

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp. 1975.

367. old.

MDK

Horn Ede,

a meghivott müvészek közt örömmel látjuk itt müveit.

Baranski E.László: ?
Képzömüvészet. 1929. 24.sz. 214.l.

HORN EMIL

Magyar Péter: A pénz beszélt

Heti Világgazdaság 2001 febr. 10

valamint eleddig magyarul nehezen hozzáférhető tá
kiadványok magyarországi és nemzetközi terjesztés

A 2001.évben a Magyar-francia Társadal
megvalósítása érdekében a következő tevékenysége

a) Két kutatási projektet indít útjára:

1. A *kulturális örökség* témáját
diszciplináris kutatásokra gyakorolt hatását.

2.Átfogó kutatást indít a társadalomt

b) Két alkalommal (május, november) meg
*Történelem – Társadalomtudományok konfe*

c) Biztosítja az elmúlt évben indult *Cahie*
folyamatos megjelenését, mely tematikus é
magyar nyelvű publikációs lehetőséget ny
diákoknak. 2001-ben két kötetmegjelenése v

d) Közreműködik a párizsi Poli
partnerintézményének kialakításában.

A tájékoztatás folyamatossága érdekében a Közpor
lesz elérhető a **www.atelier-centre.hu** címen.

Minden kezdeményezést örömmel fogadunk.

# deck attack presents:

# ben horn



**2006. december 15. péntek, 22.00**
**@Nagy West-Balkán, Budapest VIII. Futó u. 48.**

**A Deck Attack és a Műcsarnok közös szervezésében:**

# Ben Horn (AuditoryDesigns, DK)
# Infragandhi
# Fonetik (Budapest Cafe Lounge)

A Ben Horn név nem egy, hanem mindjárt két koppenhágai illetőségű dj/producert takar. A norvég Mikkas Skulstad és a dán Lars B.- mindketten képzett, a mai napig tanító zenészek - 2001-ben kezdett el együtt dolgozni, amikor a Dán Királyi Balett előadásához készítettek formabontó, elektronikus zenét. A tánczenében a 2002-es „Stripped Down" jelentette az áttörést: a húzós latin-funkbreak nemcsak a Mr Scruff, Rainer Trüby vagy a Kruder & Dorfmeister páros támogatását nyerte el, de felkerült LTJ Bukem minden idők 10 legkedvencebb felvételei közé is. Azóta számos független kiadónál (Jacques Laverne, Cooker, AuditoryDesigns, Jack To Phono) jelentettek meg hol downtempo, hol funkos breakbeat zenéket, és készithettek remixet a Junior Seniornak vagy éppen a Gotan Projectnek.

Ben Horn-ék imádják a hatalmas fúvóstémákkal megküldött funkokat, mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a tavalyi év legnagyobb funk-break klubslágere, a „Get A Groove Going". Gyakran lépnek fel teljes zenekarral, de dj-ként is kivételes produkciót nyújtanak. Változatos szettjeiket saját készitésű bootlegjeikkel igyekeznek feldobni, ezek közül a Doors dalból készült „Bossarocker" minden idők legtöbb példányban eladott nem hivatalos remixe lett - igaz, a srácok egy fillért nem láttak az eladásokból.

A program a Műcsarnok Dreamlands Burn / Álmok égő tájain című skandináv kiállításának a társrendezvénye.

**A belépés ingyenes!**

EXIT
deep
www.deep.hu
radiocafé 98.6
van barátod.
MŰCSARNOK
kunsthalle | budapest

Éva és Bea.

Fájdalommal tudatjuk, hogy

**HORN EMIL**

muzeológus

életének 74. évében,
hosszú szenvedés után elhunyt.
Hamvasztás utáni búcsúztatása
2002. január 16-án, 14 órakor lesz
a Fiumei úti temető urnakiadójában.
A gyászoló család.

Fájdalommal tudatjuk, hogy

**DR. BRANOVICS LÁSZLÓ**

sebész főorvos
70 éves korában,
hosszú betegség után elhunyt.
Akaratának megfelően szűk családi körben
helyezzük örök nyugalomra.
A gyászoló család.

## Részidős egyetemi képzés német és magyar nyelven, a Budapesti Közgazdaság-tudományi és Államigazgatási Egyetemen

A 2002/2003-as tanévben először hirdetünk német nyelvű blokkot a kiegészítő alapképzés hallgatói számára is.

A német nyelvű részprogram kialakításában egyetemünk a Passaui Egyetemmel működik együtt, amely a szaktárgyak adott blokkjának sikeres elvégzése esetén közös bizonyítvánnyal egészíti ki a képzésben elérhető magyar egyetemi diplomát.

***A jelentkezés feltételei:***

- az alapfeltételek: megegyeznek a magyar nyelvű program feltételeivel
- kiegészítő feltétel: német nyelvből legalább középfokú, C típusú állami nyelvvizsga vagy ennek megfelelő nyelvtudás.

***Információ:*** **DSG Iroda.**

A központ igazgatója: dr. Simon Judit,
programkoordinátor: Vadász Eszter.
***Cím:*** 1093 Budapest, Fővám tér 8. 379-es szoba.
Telefon és fax: 217-2795,
e-mail:
dsg@dsg.bke.hu http://www-bkac.hu/gkar

## ÁLLÁST KÍNÁL

**A Balassi** Bálint Intézet munkatársakat keres az alábbi területekre: **Nemzetközi – tájékoztatási,** jelentkezés feltétele: egyetemi diploma, idegennyelv-tudás, marketing és/vagy tudományszervezésben szerzett tapasztalat előnyt jelent. **Hungarológia,** jelentkezés feltétele: egyetemi diploma, idegennyelv-tudás, tudományos háttér, hungarológiai területen szerzett tapasztalat. **Titkárnői feladatra,** jelentkezés feltétele: idegennyelv-tudás, számítógép-ismeret és -használat. Érdeklődni 2255/133-as telefonon

**Irodavezető,** rendszerinformatikus, programozó esti OKJ-szakképzések érettségizetteknek, februártól. FORRAI MAGÁNISKOLA, 350-8326.

**Mérlegképes** könyvelő, társadalombiztosítási ügyintéző, grafológus, asztrológia tanfolyamok. Tel.: 233-2271.

## JÁRMŰ

(B075958)

## ÜDÜLŐK

**Balatonkenesei,** 2000–2001-ben épült, 140 nm-es luxusház + teraszok + pince, balatoni panorámás, összközműves, 460 négyszögöles telken, Balatontól 1 percre eladó. 06 (30) 933-8639.

## ÜDÜLÉSI JOG

☎ **Üdülési** jog átadó Bükfürdőn, február 6–19-ig. 383-7364. (A239268)

☎ **Bükfürdőn** január 3-tól február 12-ig, 3 fős üdülési jog átadó. 418-9657. (A239634)

☎ **Bükfürdői,** 1,5 szobás üdülési jog január 23-tól február 5-ig átadó. 362-1822. (A239676)

☎ **Keszthelyen** örökölhető üdülési jog eladó. 06 (28) 404-809. (A239716)

## BÉRLEMÉNY

☎ **Europarknál,** jól megközelíthető helyen, fűtött raktárak (640, 120 nm), 480+60 nm-es iroda, valamint 117 nm-es irodabemutatóterem hosszú távra, kedvező áron bérbe adó (1000–1500 Ft/nm/hó + áfa, rezsivel). Telefon: 282-3093, 06 (30) 942-1375. (A239282)

**SZIK Kft.,**
**Budapest XI., Hunyadi János út 162. szám alatti**
**raktárbázison**

| | |
|---|---|
| **irodák** | 1600 Ft/nm/hó/áfa + rezsi |
| **raktárak** | 1100 Ft/nm/hó/áfa + rezsi |
| **szervizépület** | 1000 nm |
| **betonozott szabad területtel** | 9000 nm |

2 400 000 Ft/hó/áfa + rezsi **KIADÓ.**

Ingatlanirodák közreműködésére számítunk.

235-6486-os faxszámon. (A239837)

**Budapesti** egészségügyi vállalkozás fül-orr-gégészeti gyakorlattal, számítógépes ismeretekkel rendelkező egészségügyi végzettségű munkatársat keres. Tel.: 06 (30) 210-9479.

**Budapest** XVI. kerületi ipari vállalkozás keres jó anyagmérnöki ismeretekkel rendelkező gépész- vagy kohómérnököt, angol- vagy francianyelv-ismerettel. Érdeklődni: Juhász Gyula, 06 (30) 954-8178.

**Budapest** XVII. kerületi vagyonkezelő kft. építésztechnikus társasházi ügyintézőt felvesz. Feltételek: társasház-kezelési ismeretek, közgyűlés-szervezési és -lebonyolítási gyakorlat. Jelentkezés: Milics Mihály, tel.: 253-0762.

**HOLDING KERES**
**pénzügyi és számviteli munkatársat.**
A munkakör betöltésének feltétele: közgazdaság-tudományi egyetemi, vagy pénzügyi és számviteli főiskolai végzettség.
Előny: angolnyelv-tudás.
Fényképes szakmai önéletrajzát kérjük, juttassa el a 469-6182-es faxra.
Személyes bejelentkezés a 469-6136-os telefonszámon.

☎ **Budapesti** székhelyű, nagy múltú oktatási intézmény fiatalos csapatába, főállású munkakörbe, ügyfélszolgálati munkatársat keres. A pályázóval szembeni elvárásaink: középfokú (érettségi) végzettség, felhasználói szintű számítógépes ismeret (Word, Excel, PowerPoint), jó kapcsolatteremtő képesség és jó kommunikációs készség. Hasonló munkakörben szerzett tapasztalat előnyt jelent. Pályakezdők jelentkezését is várjuk. Az önéletrajzokat 2002. jaunár 15-ig a 237-7212-es faxszámra várjuk. (A239558)

**Csepel** Plazában, a hamarosan nyíló bowlingpályára keresünk jó megjelenésű, érettségizett recepciós, valamint szakképzett pultoslányokat. Érdeklődni: (52) 524-252, 06 (20) 981-6622, 8–16 óráig.

**Faipari** mérnököt, üzemmérnököt keresünk! 2011 Budakalász, Vasút sor 156., tel.: 06 (20) 932-4244.

**Külföldi tőkével működő ruhagyár felvételre keres fiatal, agilis, franciául kiválóan író és beszélő**
**TITKÁRNŐT.**
**Jelentkezés szakmai önéletrajzzal,**
**Elegant Design Rt.,**
**1089 Budapest, Elnök u. 1. Tel.: 334-4450, 303-0163.**

Mindannyiuknak jó egészséget, izgalmas-szép feladatokat – és irántunk sok türelmet kívánok!

*Újlaki Pongrácz Zsuzsánna,*
*Budapest Főváros régészeti felügyelője*

## Személyi hírek

### Díjak, kitüntetések

#### 2002. április 18-án, a Műemléki Világnapon átadott kitüntetések

***Forster Gyula-díj***ban részesült: *Dr. Détshy Mihály* építész, *dr. Harkai Imre* építész, *dr. Kreho János* építész, *dr. Szőke Mátyás* régész és *Prof. Dr. Winkler Gábor* építész. ***Schönvisner István emlékérmet*** kapott: *Balega Sándor* művészettörténész, *dr. Berczik Árpádné* tanár, *Daróczi Miklós* építész, *Károlyi György,* a Károlyi József Alapítvány elnöke, *Keszthelyi Ferenc* megyés püspök, *dr. Kovalovszki Júlia* régész, *Mihály Zita* építőmérnök, a Nyíregyházi Városvédő Egyesület, *Salamin Kálmán* épületgépész és *Szilágyi István* építész.

#### Dr. H. Otto Braasch a Pécsi Tudományegyetem díszdoktora

Eredményeit, tapasztalatait, magas szakmai színvonalat képező tanulságos felvételeit számos tanulmányban tette közzé. Az Aerial Archaeology Research Group egyik alapító tagja és motorja. Számos nemzetközi konferenciát, légirégészeti gyakorlatot kezdeményezett és szervezett. Tevékenységért többször is részesült hazájában és külföldön magas szakmai elismerésben. 1999-ben a berlini Freie Universität megválasztotta díszdoktorává, 2000-ben a lengyel műemlékvédelem arany rendjét, 2001-ben az Európai Régészeti Társaság (European Archaeological Association) Európai Örökség Díját nyerte el.

Dr. Otto Braasch gazdag életpályája, sikeres szakmai tevékenysége, és nem utolsósorban egyetemünkhöz fűződő szoros kapcsolata révén méltóképpen rászolgált a Dr. honoris causa cím odaítélésére. *Ideo rogo te, rector magnifice, ut eum, virum archaeologiae aeriae doctissimum, ad amplissimum doctorum ordinem huius almae universitatis honoris causa promoveas.*

*V. Zs.*

## In memoriam

### *Dr. Farkas József néprajzkutató (1931 – 2002)*

Akit most gyászolunk, Farkas József néprajzkutató, „intézménye" volt városának Mátészalkának és az egész Szatmárnak. Akik megfordultak nála vagy a mátészalkai Szatmári Múzeumban, soha nem felejthetik el az embert, a Szatmárról mindent tudót, hiszen évtizedek múlva is emlegette a vele való találkozást minisztertől az újságíróig mindenki, vagyis a néprajz szakos hallgatóktól a barátokig tartó, ezrekre rúgó sokaság.

Farkas József azért kereste a kapcsolatot a tudomány nagyobb műhelyeivel, az egyetemekkel, azért fogadta azok hallgatóit, a jövő kutatóit oly lelkesedéssel, azért szervezte néprajzi, régészeti, történeti tájkonferenciáit, mert úgy vélte – Szatmár múltjával és jelenével különleges darabja a világnak, az országnak.

S amikor nem fogadott, kalauzolt, gyűjtött (gyakran a család pénzét költve el), nem szervezett, konferenciázott – a nyugalom viszonylagos óráiban –, idejét az írás töltötte ki. A születése 60. évfordulójára kiadott emlékkönyv az 1954–1990 közötti évekből 141 általa írt cikkről, tanulmányról könyvről tesz említést, s e szám az elmúlt tíz esztendőben folyamatosan gyarapodott. Szinte kivétel nélkül valamennyi a szatmári embert, a szatmári tájat mutatja be azzal a meleg szeretettel, amelyet ő is megkapott gyűjtőútjain adatközlőitől és olvasóitól egyaránt.

S ez az „egyszemélyes intézmény" – ahogy egy születésnapi köszöntőben neveztem egykor őt – hosszú évek szívósságával megteremtette a város és Szatmár máig egyetlen tudományos műhelyét, a Szatmári Múzeumot. Ám az addig vezető út kacskaringós, veszélyes kanyarokkal teli volt. A Megyei Könyvtár munkatársa, a Szabad Szatmár-Bereg szerkesztőbizottságának tagja, a kocsordi általános iskola pedagógusa, a Járási Könyvtár igazgatója, a Baross László Mezőgazdasági Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézet tanára sorsában mégsem látom kitérőnek, inkább a múzeumalapítást segítő előétenek a felsorolt munkahelyeket.

A múzeumigazgató rangja – bár vékony pénzű sarzsi volt – mégis a szabadsággal ajándékozta meg a kötöttségeket nem kedvelő Farkas Józsefet. Élete erőben leggazdagabb éveiben a város vezetőinek támogatásával teremtette meg – szinte a semmiből – az induló múzeumot, ma már világszerte ismert néprajzi gyűjteményét, a kocsi és a szekérkiállítást.

Az a tizenhét esztendő, amit a Szatmári Múzeum élén töltött, munkássága révén beemelte Mátészalkát a tudományos közéletbe, támogatókat, barátokat szerzett a városnak és a tájnak.

Ez Farkas József soha el nem múló érdeme, emiatt fogják nevét emlegetni még sok-sok évtized múlva is.

*Dr. Németh Péter*

Hom Emil †

# In memoriam

## *Horn Emil történész-muzeológus (1928–2002)*



Eltávozott a történeti-muzeológia első „nagy generációjának" emblematikus alakja: 74 éves korában elhunyt Horn Emil, az egykori Lejújabbkori Történeti Múzeum nyugalmazott főmunkatársa.

Mint az 1950–60-as években kibontakozó új szakág legtöbb akkori művelője, ő is más területről érkezve vált történész-muzeológussá (hiszen szakszerű képzés még nem is létezett). Eredeti szakmája szerint elektroműszerész volt; a Központi Fizikai Kutatóintézetből iratkozott be az ELTE Bölcsészettudományi Karára, ahol 1960-ban szerzett történelemtanári diplomát. Mindössze egy éve tanított egy budai gimnáziumban, mikor lehetőséget kapott régi elképzelésének valóra váltására: muzeológus lett, a Legújabbkori Történeti Múzeum munkatársa. 1961-től – az intézmény többszöri átszervezése, névváltoztatása (Munkásmozgalmi Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum filiája), illetve székházcseréi (József nádor tér, Szentháromság tér, Budavári Palota) ellenére – jó három évtizedig dolgozott szinte ugyanabban a munkakörben; onnan is került nyugdíjba, 1994-ben.

Ami a két évszám között van: egy eredeti, öntörvényű, sikerekben gazdag életpálya, melynek során talán a szakma elismerten legjobb kiállításrendezőjévé vált. Az 1975-ben és 1977-ben megnyitott állandó kiállítás több fejezete mellett olyan, máig emlékezetes bemutatók fűződnek a nevéhez, mint pl. a Párizsi Kommün emlékkiállítás (1971); a Bíró Mihály plakátkiállítás (Bécs és Budapest 1986); a „Sztá-lin! Rá-ko-si!" című tárlat (1990) – ez utóbbit nyitvatartásának néhány hónapja alatt közel 165 000 látogató kereste fel! Ő rendezte az első „Magyarországi politikai karikatúra" kiállítást 1983-ban; a holokauszt témáját pedig egész sorozatban dolgozta fel (1979: auschwitzi magyar állandó kiállítás; 1984: „Memento, '44"; 1994: „Holocaust Magyarországon"). Kamaratárlatokkal adózott olyan történelmi személyiségek, mint Nagy Imre (1991) vagy Raoul Wallenberg (1993) emlékének.

Munkatársai, barátai azonban színes egyéniségének sok más oldalát is megismerhették. Tudtak zeneszeretetéről és hallatlan kultúrtörténeti tudásáról, mely révén hol vetélkedők nyerteseként, hol éppen a kérdések összeállítójaként találkozhattak vele a rádióban, a televízióban. Számukra ő – az egyébként is valódi „világutazó", aki vagy 35–40 országban járt – élményekben gazdag külföldi utak, szakmai kirándulások szervezője is volt pl. Ausztriába, Jugoszláviába, Németországba. És ő volt a nagy igazságkereső is, akihez bárki, bármikor fordulhatott sérelmével; biztos lehetett abban, hogy Emil azonnal rohan az illetékes főnökhöz, ha kell, követel, vitatkozik – másik ember, a kolléga érdekében.

Szakmai kiállítási terveit és energiáit nyugdíjas korában sem adta fel: még az 1990-es évek második felében is „bombázta" leveleivel a kulturális minisztereket, a Múzeumi osztályt, hogy megvalósíthassa pl. a Kádár-korszakot bemutató „Janus és kora" kiállítást, vagy az auschwitzi tárlat felújítását.

Elképzeléseinek egy része – legalábbis úgy, ahogy az ő fejében léteztek – most már bizonyosan csak elképzelés marad; de az általa képviselt történeti kiállítási iskola, szakmai újításai tovább élnek, és reméljük, hogy még sok élményt okoznak a jövendő múzeumlátogatóinak.

*dr. Nagy László G.*

# Múzeumi könyvtárak

## A miskolci Herman Ottó Múzeum könyvtára

A miskolci Herman Ottó Múzeum könyvtára több mint 100 éve szolgálja a város tanulni, művelődni vágyó közönségét. Történetében természetesen voltak hullámhegyek és hullámvölgyek is, de a cél, amiért eleink létrehozták, ma is élő, aktuális: a tudományos kutatómunka segítése, támogatása.

Magyarországon a 19. század végén sorra alakultak a közművelődési egyesületek, múzeumok, könyvtárak. Ebben az időben – pontosan 1899-ben – alakult meg Miskolcon is a mai Herman Ottó Múzeum jogelődje a Borsod-Miskolczi Múzeum. Létrehozója a Borsod-Miskolczi Közművelődési Egyesület

Horn Sándor

1920. Mare

M Akv Pf Egy
kiáll. Nemzeti Szalonban

Az álom, tusrajz 1000.-

Lukács evang. VI. 253.

Budapesti népkönyvtár VII. 216.

Horn Sándor

Nemzeti

Szalon

1920 március

3805. Hunnia nyomda rt.

Flora Ferenc

Orostruncus

Bp. VII. Király u. 27

Nemesfészek 1941

198-l.

A szent szűz. — 1873: XIV. 26. *L. Tavarone:* Die heilige Jungfrau. — 1876, 1878, 1879: XVI. 685. *L. Tavarone:* A szent szűz. — 1881: 773. *L. Tavarone:* Immaculata. — 1888: XXII. 803. *L. Tavarone:* Immaculata conception. — 1896, 1897: XXII. 803. *L. Tavarone:* Mária gyermekkorában. — 1897: XXII. 803. *L. Tavarone:* Maria als Kind. — 1898: XXII. 803. *L. Tavarone:* La sainte Vierge. — 1901, 1904: XXII. 803. *L. Tavarone:* Mária gyermekkorában.

Horn Zsuzsa

"Téli palota rohamozása" c. műve az 1967-es Ifj. Rajz és Iparmüv. kiállításon szerepelt. /repr./

Bp. XII. Hárshegyi út 34. iskola VII. oszt. tanulója. Tanár: Bakonyi Mihály.

Rajztanítás. 1967. V. dinlap

MDK

Horn Emese, gyermekrajzai

Díjat nyert.

– : Átadták a díjakat a nemzetközi gyermekrajz-pályázat magyar nyertesének 13.

Népszabadság, Bp. 1969. jún. 7.

M.K.D.

Flora Zsuzsa, [gyermekrajzok]

A budapesti kiállításon
díjat nyert.

– : Díjnyertesek 2

ESTI HÍRLAP, Bp. 1967 nov. 3.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR NEMZET
1967 OKT 15.

## *Ifjúsági rajzkiállítás az Iparművészeti Múzeumban*

Az Iparművészeti Múzeumban *Somogyi* József Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Képzőművészek Szövetségének elnöke szombaton megnyitotta a budapesti ifjúsági rajz- és iparművészeti kiállítást. Az ünnepségen átadták a legjobb pályázóknak a jutalmakat és díjakat. Hatan kaptak egyéni kitüntetésként első díjat: *Horn* Zsuzsa, *Wieger* Mariann, *Zele* János, a Martonhegyi úti általános iskola, *Bíró* Krisztina, a Rákoshegyi leányviskola, *Tóth* Mária, a Martos Flóra Gimnázium és *Fillencz* István, a József Attila Gimnázium diákja.

Sik Endre könyvét, csak hosszú töprengés után tudja eldönteni, hogy amit olyan izgalommal olvasott, az mindinkább regény, egy újfajta regény, hosszú időre képet ad, elfogadható képet azokról a nagy esztendőkről, amely történetek mindegyike csak ott és csak akkor történhetett meg.

Azt hinném, biztosra venném, hogy e történetek sze-

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848.....l. II/130

Név: Hornbach Sebastian

Foglalkozás: arnyst (Maurer)

Szárm.hely: Fretzingen

Hitfelekezet: R.K. Csal.állapot: nős

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1801.VII.20

A polgárjogért fizetett összeg forintban: 12

Hornbostel A

Laird

Czetter

..... *műhely.*

# főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

m.

évi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

mdk

Hortneck Ulrikról

versesKrónikájában 1301-ben gyilkolt először a budai pénzverőkáz mester a Kammerhof.

Venczel Király budai beavatkozásának leírásakor

Huszti Gyula: A Budai Pénzverés Története a Kezdetektől. Budapest, 1938. 19. l

Hornemann
Jens

Varju 1929
68 l.

| számla | | Alapitói költs. | | Ber | |
|---|---|---|---|---|---|
| nyesek | | | | | |
| Kör | | Tart. | Kör. | Tart | |
| 228.136 | 25 | 63480. | 18900. | 6000 | |
| 150000. | | 2316 | 40 | 364 | |
| | | | | | 272 |
| | | | 27200. | | |

Horn Róbert

a budapesti nemzeti színház
régi díszletfestője, a falcy épü-
letdíszleteket festett, igen nagy sikere
volt 1882. nov.

Halálozások - Vas. Ujs. 1882.
753. l

Horn

l.

LykaMagyműI800-50

488.l.



Ybl Ern

színházi festő és színész

festette a budai színház

előfüggönyét 1843-ban.

A mitologiai alakokat a

függönyre a színház tervező

építője Sigody József építész

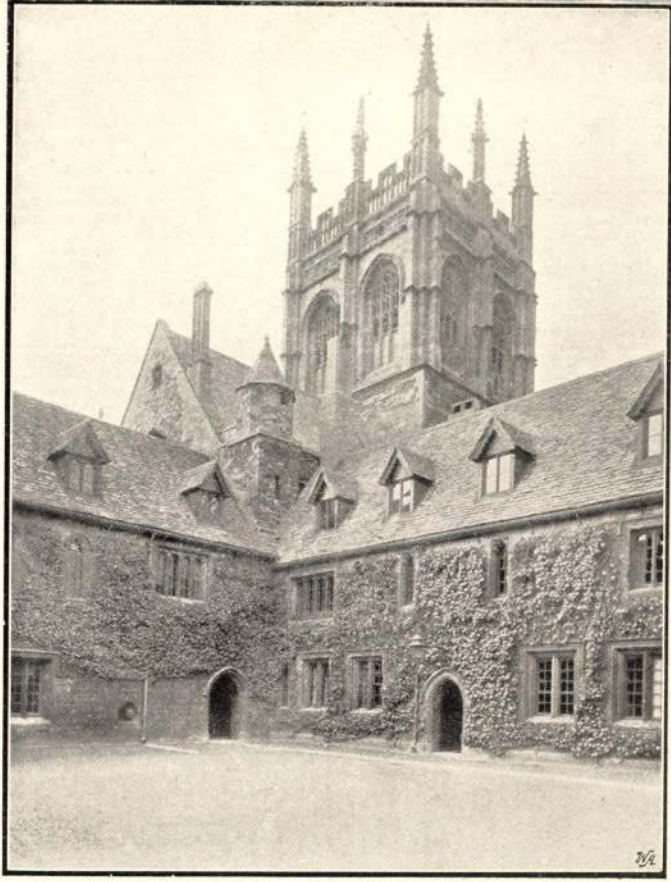
festette.

↓ részletei stb.

Országh Sándor:

Budai színházak és játékszín

1783–1895. Bp. 1895. 68. l.



„Merton College“ Oxfordban.

Nagy Virgil: Az 1906. évi Londonban tar

MDK

Horn Károly, szobrász -kőfaragómester
XXXXXXXXXX. Besztercebánya.

az utolsó választm.ülés óta rendes tagul jelentkezett.

Az O.M.Iparm.Társ. választm.ülés 1916.jan.8.
MIP.1916. 3-4.sz.

Horn Lajos

1878/9. I. osti tanfolyam
hobaferto. Szul. Dunaföld-
varon 1859-ben. Fr.
1878/9. II. osti Tanf-

Wawel, krakói V. 212.

Flom Lajos

hangversenyző

Apatin

szül. u.o. 1888.

De Sgar

személyi adatokat

163. kapcsolat

Horn Lajos

Apatini hangver-
kéjtő

l. Eredeti kiáll

I. B. 18. l.

305/1935 szám.

A

Műemlékek o

magyarországi

Hivatalból

Díj átalányozva

Horn Lajos

apatini hangversenyző

Alapítva 1844.

l.

Ereredési idő

I. B. 25. l.

Szerk.: CZOBOR BÉLA és SZALAY IMRE. Budapest—Bécs, (1896). c. munkában (I. köt.) CZOBOR BÉLA: Egyházi emlékek 51— l. számos képpel.

Horn Lajos

hangversenyző

Lásd a Kiáll. szám

Közlezrkiáll

1271. l.

**OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!**

# Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
**És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?**
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
**Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!**

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Horn Nándor

Hangszerész-Apa-
tanban

l. Ezredes kidőlt

I B. 19. l.

Horn testvérek

hangszerészek

Budapesten

I. Erzsébet kiállítás

I. B. 19. l.

2 db is!

Carroll's Post

M.D.K.

HORN, Leonardus kőfaragó

1807-ben Besztercebányán szerepel

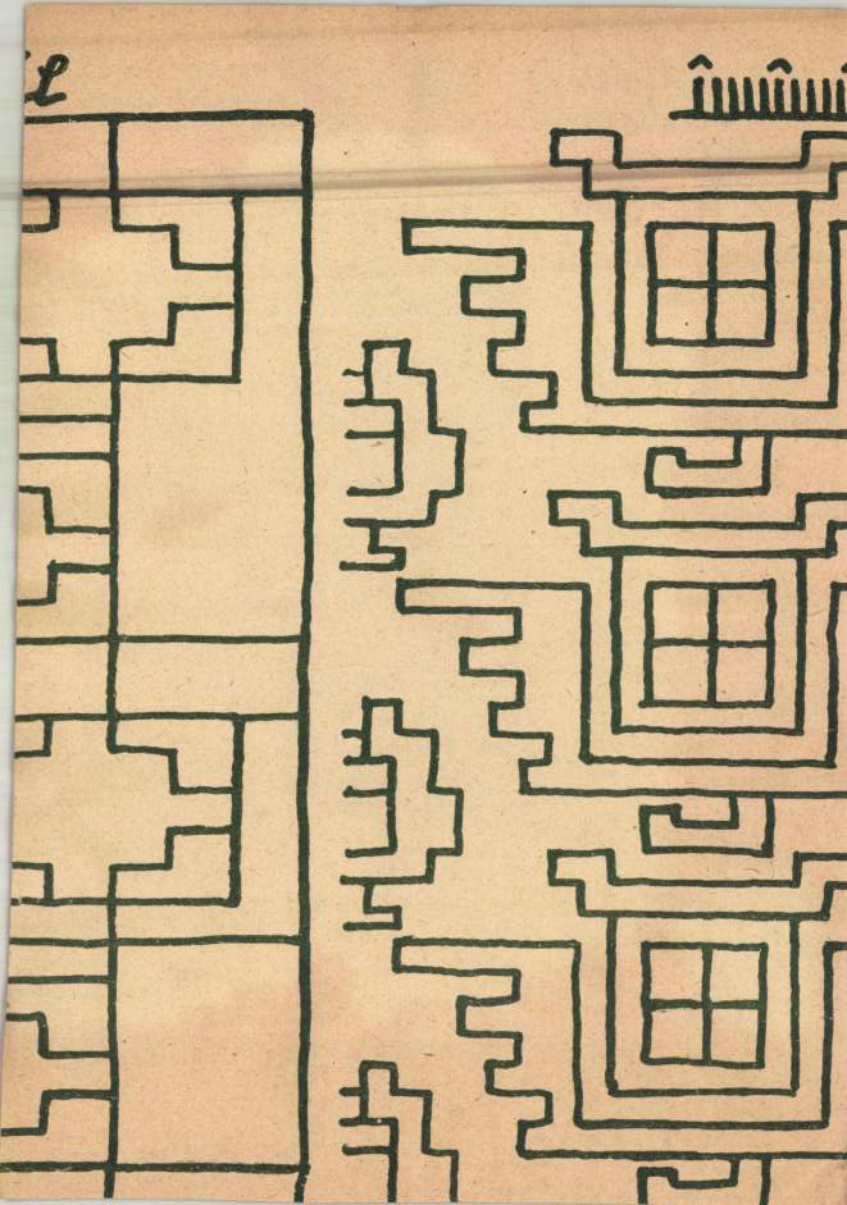
Kelényi: Barokk szobrászat ... Bp. 1959.
I. 216.

Horn F. Nándor



Horn F, Nándor; Hazafelé, Vers la maison, Towards Home.

Európai Kurir
1935. II. évf. 1. 7



MDK

Horn E. Nándor

Hazafelé, of.

Uj Szalon...karácsonyi kiáll. 1934. dec.
9. 1.

Horn József

Harangöntő

Pest 1844

l.

Kovács Harang

30. l.

© Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtár

IV. Múzeum-körú

Telefon: 1-854-11.

Kmhel Jenő, Budapest

Horn József

Pesten 1844-ben öntötte az ürömenyházi (ref.) templom harangját, melyet 1916-ban Szebenben találtak meg.

Az Est. 1916. jan. 23.
(Magyar harang Szebenben.)

U. 2128.

**M. KIR. KÖZPONTI ILLETMENYHIVATAL**

**BUDAPEST, I., VÁR.**

BUDAPEST 1934 MÁR 14 21

V. 1239 szám.

631/1933

Műemlékek orsz. Bizottsága

Bpest.

VI ker., Andrássy utca 1. sz.

Hivatalból.

Díj átalányozva.

2808/1933.

29.45

54.95

326.80

106.80

153.00

326.80

153.00

Horn József

harangöntő Pest

1844-ben öntötte az ür-
meinházi templom ha-
rangját

21.1961.

Az Est. 1916. márc. 2

(Hazakerült az ürmeiny-
házi harang.)

ak annak idején lerótt forgalmiadóvált-
ciónkra a forgalmiadóhivatal most azt
forgalmiadóváltságot nem engedi levo-
ytelenül vonták le tőlünk éspedig álli-
félreértették a minisztérium rendeletét.
hogy ezt az ügyet, tekintettel a fent
ni és amennyiben tévedés történt volna,
hozott összeget pótlólag megfizetni
nás az Önök által hivatkozott minisz-
se alapján történt, ugy kérjük, méltóz-
másolatban hozzánk eljuttatni, hogy
at megfelelően alátámazstva kereshessük.
nk mielőbbi nb. elintézését és vagyunk

teljes tisztelettel:

BUDAPESTVIDÉKI GŐZTÉGLA- ÉS CSERÉPGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Szappanos

Flórn József

pesti harangöntő

Ungarischbrod, 8. Dez. 1844

(Trostal mj)

Fml

~~Pusztamérgesi népkut~~ VI. 224

Horn Josef

U. 2128

Klavier-Basso Concerto II. 27.

Érkezett 1904 február 15.

112/1904 (Szeged 1904 február 12. — 46. tt. a.)

A szegedi Somogyi könyvtár és városi muzeum h. igazgatója részletező jelentést tesz a könyvtárnak beszolgáltatott 1903 évi I. fél évi sajtóügyi köteles példányokról (Tudomásul szolgál 1904 február 19.)

MDK

Horn János Frigyes

szobrász és kőfaragó

1704-ben Faigenpucz szenátorral szerződött az ottani ferences templom számára készitendő Szt Magdolna oltár ügyében.

Talán ő a mestere a nyirbátori minorita-templom Krucsay oltárának.

210.1.

BARANYAI BÉLÁNÉ: A nyirbátori minorita-templom berendezése. Müv.Ért.1960.IX.évf.3.sz.196-229.

Horn Ilona

végbizonyitványt kapott

Minisk 1914-15. 84 l.

MDK

Horn János Frigyes
szobrász kőfaragó

Lehet hogy az ő müve a nyirbátori Krucsay oltár
210-211. l.

Repr.: Nyirbátor:Krucsay oltár
206.l. 18. kép.
Szószék a Krucsay oltárral.
200.l. 5. kép.

**BARANYAI BÉLÁNÉ: A nyirbátori minorita-templom berendezése. Müv.Ért.1960.IX.évf.3.sz.196-229.**

FRANZ HORN,hangszerkészitő

"MEISTERBUCH/1836/1867-ig/,179 lap,63-on német szöveg, 3 irástipus.a/Kalligrafált"gestorben ist..."sir,kereszt szomorúfüz.1836-1845.b/Lent halálozási dátum tintával 1845-1870.c/Lent adat,halálozás"vékony"tintával,1846-1870.-1856-tól ceruza bejegyzések. 6,jegyz. 63.lap./Ceruzával:/Franz Horn,Gewerbe Patentiert 21.dec. 867.Nichts gezahlt.". 199.old

GÁBRY GYÖRGY: A pesti hangszerkészitő céh Mesterkönyve 193.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy.Nemz.Múz.Évkönyve. XXI. 1970. Bpest

FERDINAND HORN, hangszerkészitő

---

"MEISTERBUCH[1836"/1867-ig/, 179 lap, 63-on német szöveg 3 irástipus.a/, Kalligrafált "gestorben ist..."sir, keresz" szomorúfüz.1836-1845.b/.Lent halálozási dátum tintával 1845-1870.c//Lent adat, halálozás "vékony" tintával, 1846-1870.-1856 után ceruza bejegyzések. 6.jegyz "47.lap.FERDINAND HORN/BLAS/Instrumentenmacher/9ten Jäner/1854.". 198.old

GÁBRY GYÖRGY: A pesti hangszerkészitő céh Mesterkönyve 19 .old

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy.Nemz.Múz.Évkönyve. XXI. 1970. Bpest

Horn Ferenc

Vándor

Pesto

VI. Izabella u. 84.

MKSz 1947

MDK

Horn Frigyes kőfaragó, lőcsei származ.

1723.Az alanti szobor kőfaragó munkának vezető mestere

Sisek Béla dr: A kassai Immaculata-szobor története.
Kosice-Kassa, 1928.
15 l.

M.D.K

HORN, Fridericus könyvnyomtató

1715 / 1720. között szerepel

Irodalom: Barokk szobrászat ... Bp. 1959.

I-216.l.

Horn Frigyes

kassai kőfaragó vezette 1721-ben a Kassai Immaculata-szobor kőfaragó munkáit.

Wick Béla dr. A kassai Immaculata-szobor története. Košice – Kassa 1928. 15. l.

1006.

I

403

**1006. Andrea d'Agnolo del Sarto után.**

A mester sz. Firenzében 1487-ben. † ugyanott 1531-ben.

*Szent család az angyallal.*

A trónuson térdelő Mária jobb kezével a fejére is feltett kék palástot és baljával a mellette álló gyermek Jézust fogja. Előtte balról József ül a földön és fölfelé nézve szemléli a gyermeket. Jobbról könyvet tartó angyal térdel és tekintetét Jézusra irányozza, ki kezeit feléje nyujtja. A Madonna, József és az angyal fejét dicsfény veszi körül. Mária pártája sárgás-piros, szűk ujjú ruhája vörös. József halványrózsaszinű öltözetet visel. Az angyal köntöse zöld. A háttér hegyes vidék erőddel és balról egy sárga kendőbe burkolózott szent nő vezeti gyermekét a háttér felé.

Vászon, méretei 174 : 145 cm. — Mündler: XI. 81.

Ø Horn Géza

1931/32 - 1932/33

Ferkèpzomfoiskèvk

92 l.

tartott tárgyakkal

Horn Géza II. é

Ferk pzomfoiskèvk

1933-34. 44. l

M. D. K.

HORN Henrik szekcsmester

Szabó mester, Nagylévárd

Csányi 1954. 111. l. V. t.

IGNATZ HORN, hangszerkészitő

---

"MEISTERBUCH/1836/1867-ig/,179 lap,63-on német szöveg
3 irástipus.a/,Kalligrafált"gestorben ist..."sir,keresz
szomorúfüz.1836-1845.b/.Lent halálozási dátum tintával
1845-1870.c/.Lent adat,halálozás"vékony"tintával,1846-
1870.-1856 után ceruza bejegyzések. 6.jegyz
"46.lap.IGNATZ HORN/BLAS/INSTRUMENTENMACHER/9ten JaNER/
1854/Alatta ceruzával:/Gestorben den 5aJan:866.".198.old

GÁBRY GYÖRGY: A pesti hangszerkészitő céh Mesterkönyve 19[illegible].old

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy.Nemz.Múz.Évkönyve. XXI. 1970. Bpest

---

Horn Flora

Graphikából elismerő
oklevél

Eperjes 1915/16. 44. l.

72

iriai c. püspök, pápai prelátus
k "Adalékok a budavári főtemp-
t a Püspök Ur Méltóságának a-
tel megküldeni.
mber hó 30.-án.

elnökhelyettes.

Horn Ilona

Plakátkerovaja, repr.

Címnék 1915/16. 72. l.

Bécs.

Az előtért a bástyák fog
nak. A középtérben a Károly tem
háttérben pedig hegyek hullámza

WIEN
( von der Bastio

alól balra: W.H. Bartlett.
jobbra: R. Wallis.

Am., mér. a vk. 12.3:

140-95

Flórn Ilona

grafikus

V. évfs szakoklevél jó
eredm. és képesítő
oklevél jó eredm.

Kőnigsk 1916/17. 30. l.

58
59

T. 540.

ent korona lebeg, melyen a kereszt

ne uon Press-
er bracht Worden.

5 : 13.8 cm.

Horn Ilona

grafikai levél

Repr.

Élmúlt 1916/17

58, 59. l.

Horn Ilona

grafikus

1912 – 16

Élmunk 1930. 84. l.

Müemlékek Országos Bizottsága

tekintetes Elnöksége

Budapest

Aréna-ut

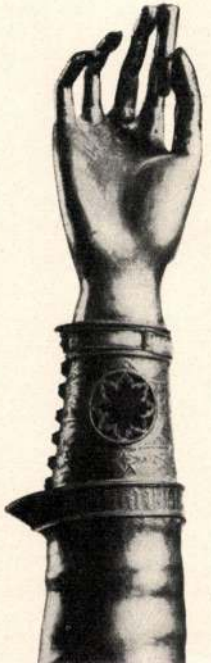
Szépmüvészeti Muz

Horner Henrik
harangöntő - 1857

l.

Bíró Nagyvárad

119. l.



Horner Henrik

Nagyváradon 1814-be vész. új
harangot öntött. debrecenn
1811-be lejött vom. Egy
templom számára. A legna-
gyobb 8 m. 18 font a Anna,
a 2dik 5 m. 52 font a József,
a 3ik 2 m. 61 font a Pál
s a 4ik 1 m. 30 font. N. n.
Zajó Istenfélelet, erős Esper-
vel.

Chilko László: A debrecenn
vk. ev. templom története.
Debrecen 1877. 40. l.

## Horner Henrik

nagyváradi harangöntő
készítette nagyrészt az 1811-ik
tűzvészben megolvadt ha-
rangok anyagából a de-
breceni Szent Anna templom
négy harangját 1814-ben.

## Cserhalmi József

A Kegyes-tanítórendiek
debreceni tanítóképző- és
gymnasiumának tanára.
1779-1896. [Debrecen
1896. 46, 47. l.

Miniszter Ur!

Az elmult évtizedek t
műemlékvédelem sokkal inkább es
tó rendelkezések utján. Ebből a
házadókedvezmények jelentősége,
ban lévő, tehát a leginkább ves
korszerű helyreállitását mozdit
tizedben a Vár műemlékjellegű h
vezmény esetében nagyon jó tapa
reállitás üteménak meggyorsulás
vekre való törekvés terén.

A háboru okozta műeml

# Horner Henrik

1814-ben Nagyváradon öntött harangja 1917-ben hadi célokra rekvirálttatott, honnan nincs említve.
MOB 518/1917 ir. akta
1823-ból való harangja ditto
u.o.
1827-ben öntötte a margitai rk. templom harangját. Hadi célokra rekvirálttatott.
u.o.
1831-ben öntötte a bogyoszlói ref. egyház harangját. Hadi célokra rekv. u.o.
1841-ben Latsák Ferenc nagyváradi püspök rendeletére öntött ismeretlen helyen volt harangja ditto.
u.o.
1821 a remetei gör. egyház harangját ditto
u.o

ok 64 szám. Budapest, 1932. december hó

L A U F F E R T I V A D A R

könyvkereskedés és antiquarium

311. IV., Váczi utca 11. Telefon 87-3-30

a l k a l m i á r u k ö n y v e k v á s á r a

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

E m i l L U D W I G's W e r k e

g i n a l Ausgaben - P r e i s e stark herabgesetzt

tionelle e i n m a l i g e Gelegenheit diese wertvollen Werke

iegenen O r i g i n a l Ausgaben billigst zu erwerben !

-.-.-.

Horner Henrik

magyarádi harang-
öntő

1836. öntötte a
kászádszaitori ref.
Loyola Ignác-templom
egyik harangját

Petri Mór dr

Szilády Károly
monographiája:
IV. k. 665. l.

1830. öntötte a kászád-
szaitori ref. templom
nagyobbik harangját

u. o 666. l

vegyes

a. 20

Römer
Flóris

1 köt. 8?

# A régi Pest.

Történeti tanulmány.

(Olvastatott a M. T. Akadémia 1871. április és június 12-ki ülésein).

1. — 240. ll.
2 térképe

Horner Henrik
evangelicus lutheranus
pastor
1836-ban ordult a
kamaldulensis rd.
kemlum legnagyobb
tanarumnyilt.

Petri Sándorhoz
IV. 665. l.
Ugyanitt kenti: ő lette
1830-ban a kamaldulen-
sek rend. kemlom nagyobb
tanarumnyilt. v. ö. 666. l.

tanuságait hozza majd összhangba. „A szegedi Városi Múzeum népvándorláskori germán emlékei" című közleménye a múzeum kiadványsorozatában jelenik meg.

**Visy József** (1911, Sátoraljaújhely, róm. kat.), szakvizsgás tanárjelölt, classica-filológiai kutatásokat folytatott (Förster Aurél professzor) teljes összegű belföldi tudományos kutató ösztöndíjjal: Plinius panegyricusa és a görög retorikai elméletek problémájának megoldására. Tanulmányozta a klasszikus ókori irodalomnak mindezideig feldolgozatlan kérdéseit, a görög panegyricus műfajnak a római irodalomban való továbbélésével. Feladatul tűzte ki annak kimutatását, mennyiben követte Plinius Traianushoz intézett panegyrusában a görög irodalom idevonatkozó utasításait. Összehasonlító forráskutatásainak eredményeként kimutatja, hogy a hellén géniusz a retorikai elmélet terén is félreismerhetetlen hatást gyakorolt Rómára, s Plinius is az „exemplaria Greca" hű követőjének bizonyul.

**A debreceni tudományegyetem bölcsészettudományi karáról:**

**Horváth Albert** (1909, Kisújszállás, Szolnok m., ref.), okl. középiskolai tanár, egyetemi ásvány-földtani intézeti díjtalan gyakornok

Horner Henrik

harangöntő Nagyvárad

1860-as évek-

Kórner Flórá hagy XXXVII. 5.

jobbrafordultan áll. Egymásra
t diszkardjára támaszkodik. Öl-
sinóros atilla és prémes mente
Felirata a kép alatt:

)LY
LGÁRMESTERE

MA.
NG L. BÉCS.
ILOS.

n,
alaknak 25 cm.

)

Flórnor Henrik
nagyváradi
harangöntő
-
cseh
Scherer Ferenc:
A Szent-háromság
kápolna. Gyulai
kalendárium. 1933
52-53. l.

15 December

Horner Henrik

nagyváradi

harangöntő

1818-ban készítette a

gyulai Szentháromság

kápolna 3 ik harangját.

Scherer

I. 388. l.

A gyulai pléb. templom

négy harangjai

[ugyanazon atyai] Horner

Zsarab nagyváradi ha-

rangöntő öntötte 1801-

1802 ben.

u. o




T.

# EUROPA

**film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.**

Szantalóczy

Budapest, V.,

**Rothermere-utca 12. III. 2.**

Henrik Horner, harangöntő MDK

Szentjobb. 1826. 2 harang. Az első: „Fundit me Henr. Horner M. Varadini 1821. – A 2.: Jobi Ihelv vellásu Tovr Sz. Ekkla öntette a maga költségén". 3 mázsa 1 font harang bél. 30 K ösz.

Patay Pál: Az Érmelléki Traktus harangjai 1825 körül.

Déri Múz. Évkönyve. IX. 1968. Debrecen. 1968
Alföldi Nyomda. Debrecen

Horner Jakobus

A váradi székesegyház másodiik legnagyobb, ujra öntött harangjának készitője. Harang énaki oldalán: Nagyboldogasszony, alatta jobbról Szent Pál, balról Szent Péter, Harangon látható Krisztus, Mária, Latinok, szentek, stb. (Nincs Teljes leirás.)
Készitő neve Harangon: „Jacobus Horner in Groswartein Anno MDCCXCV Goss Mich."

Bunyitay Vince: A nagyváradi latin szertartásu székesegyház. Nagyvárad 1880.
emlékk. 31. oldal.

HORNER Henrik harangöntő

VÁRADY József: Tiszántúl református templomai. I-II.köt. Debrecen [Sajószentpéter] : Borsodi Református Egyházmegye, 1991 55.

1820 Nagyvárad

Horner Zakab 2

melynek fejétől kezdve e
szavak állanak: „Durch Die-
sen Bund Geht Die Glocke
Nicht Zu Grund." Lábainál
a harang karimáján: „Va-
dur Und Cunzt Bracht
Mich Durch Das Feur An
Das Leben"

---

Bugát Gyula A nagyvá-
radi L. Kir. Akadémiai
Nagyvárad. 1860. 31. l.

- Horner Jakab

harangöntő.

1795 be ugy öntötte a Nagyvá-
radi vitézcsapat egyik harangját.
Kivirata a Korona alatt: „Jacobus
Horner In Grossvardein Anno
M DCCXCV. Goss Mich." Ez alatt
az éjszaki oldalon: „Napboldog asz-
szony", alatta jobbról Szent Pál, bal-
ról Szent Péter, a nyugati olda-
lon Krisztus a Keresztfával két
latorral közöl, a déli oldalon
puspök (Szent Miklós?) alatta
jobbról Szent Sebestyén, balról
Szent Rókus, a Keleti oldalon
a Napistennél fogantatott Mór
alatta jobbról Szent László, bal
ról Szent Imre. Ez alakok
alatt Ezóba: Anno 1795.
Mense Maio Sumptibus
V. Capituli M. Varadiniensi
sis (?). Erre még alantabb
Kötél övedzi körül a harangot

~~10.~~ Horner J

magyarázó harangozók

1798

l.

Érk. dési 1939-40

106. p.

Horner Jakab

1801-ben Nagyváradon öntött harangja 1917-ben hadi célokra rekvirálták, honnan, mikor elvitték.

MOB 518/1917. 7. akta.

LEVELEZŐLAP

1792-ben Nagyváradon öntött harangja elvitték 1917-ben.

Feladó:

Viktória-nyomda.


II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY

Horner Jakab

nagyváradi harangöntő
1802-ben öntötte a
debreceni ág. ev. egyház
egyik harangját, mely
1917-ben hadi célokra
rekviráltak.

MOB. 657/1917. n. kt.

Horner Jakab

nagyváradi harangöntő

1801-ben készítette a gyulai rk. templom 2 nagyobb és 1802 a kis kisebb harangját

Scherer

I. 388. l.

Horner Miklós
Istvánné Tamás

-Tolna megye,Simontornya.

-A vár mai alakját 1507-ben kapta.A reneszánsz stilusu váron már Geray László nádor is javittatott,hiszen innen intézte az országos ügyeket.A török 1553-ban foglalta el.Megerősitette,majd a községet is várfallal vette körül.Központi fekvésénél fogva,a kuruckorban jelentős szerepe volt.A vár helyreállitását 1955-ben kezdték és 1975-ben nyitották meg a látogatók előtt.Nagy idegenforgalmát többek között annak köszönheti,hogy a Balatonhoz vezető ut mentén fekszik.

-Itt a vár tövében szólitom meg,legyen kedves mutatkozzék be?

-Herczeg István vagyok.

-Mióta tetszik itt lakni?

-Én 30 éve.Sőt én itt is születtem ebben a faluban,csak a házam épült akkor és akkor költöztem ide,ez a vár a lumpencknak a tanyája volt egy nagyon elhanyagolt valami. Ugy hogy az ember szinte szégyelt itt lakni.S miután a Müemlék rendbehozatta,egészen megváltozott az ember érzete,közérzete,hogy ilyen helyen lakhat.

-Most csak annyit jelentett a változás,hogy szebb látvány fogadja,ha kinéz az ablakon,vagy pedig más is?

-Hát kérem szépen,nem mindegy hogy egy falu közepében valami müemlék áll,amit lát az ember,örül,hogy jönnek vidékiek,külföldiek,az ország különböző részeiből,itt állnak meg ugye a házam előtt,kocsival,beszélgetünk. Mindenki nagyon dicséri,és tényleg a tervezői,akik ezt megtervezték,csak elismerés illeti.

-Mondja,bány várat ismernek az országban?

-Óh hát nagyon sokat.Kerékpáros vagyok,és igy egyszer körbejártuk az országot,1300 kilométer közben nagyon

1984 VIII.1. Petőfi 18.35 /Sz.Gyné/.
Déldunántúli várak és vártornok.



sok várat megtudtunk tekinteni.

-Akkor valóban van áttekintése?

-Van,de sajnos még nagyon romosak a váraink,ez viszont nagyon jól kiven használva.Kulturális rendezvények itt tőlünk jobbra ebben az üveg falu helyiségben,irodalmi esteket szoktak rendezni,Nem nagyon tapasztaltam az országban,hogy ennyire szépen ki lenne használva.

-Karunk modern várurnőjét,Vinczellér Beszlónét kérem, hogy kalauzoljon el itt a földszinten.

-Egy késő gótikus kápolnának a maradványait láthatják, amit 1508-ban Gergelylaki Buzlai Mózes épittetett.A siklósi várkápolnával azonos stilusban,és azonos időben épült.A kápolnának csak a maradványait lehet látni, mert 1702-ben,a Rákóczi szabadságharc idején,az előkészületek évében,az északi szárnyat felrobbantották,ezért nincs meg a kápolnának a többi része.Csak a boltivek és egy nagyon szép kőtárcot alakitott ki az Országos Müemlék Felügyelőség Horner Miklós tervei alapján.

-Az akusztikája viszont hasonlóan csodálatos,a siklósi várkápolnához.Nem véletlen,hogy itt koncerteket is tartanak?

-Évente több alkalommal az Országos Filharmónián keresztül a filharmóniai sorozatokban hangverseny sorozatokat, és egyedi előadásokat is,tartunk,és nagyon szeretnek idejárni az emberek.

-Amikor a földszintről feljutunk az emeletre,egy pillanatra azt hittem,hogy a siklósi vár Zsigmond szobájában járok,?

-Épitészetileg a legértékesebb helyiségben vagyunk,a kandalló teszi ilyen értékessé,Toscanai-i eredetü reneszansz kandallót lehet itt látni,1508-ból,Gergelylaki Buzlai Mózes épittette.Értékét növeli,hogy ilyen stilusu kandalló Magyarországon nem maradt korunkra,ilyen volt a budai várban,királyi nyaralókban,várkastélyokban, a budai várban lebontották,a többi helyeken pedig átépitették,A kandallón lehet látni,Gergelylaki Buzlai Mózes címerét,ő a sárkányrend lovagja volt.Nagyon hasonlit a siklósi kandallóra,Az 1500-as években a simontornyai várat egy olasz mester épitette át.A budai várból jött Simontornyára,és innen a krakkói várba ment épiteni.

-És hogy-hogy ez igy megmaradt?Teljes pompájában?

-A későbbiek folyamán befejezték,és a restaurálásnál ez utolsó évben kerültl,elő,amikor a padlózási munkákat megkezdték,és akkor derült ki,hogy itt a/félben egy nagyon szép reneszánsz kandalló van.

-És tegyük még hozzá,hogy ma is használható,tehát működő.

-Igen,

-Kevés nagyközség dicsekedhet olyan közművelődési komplexummal,mint Simontornya.Itt a levegőterében például,könyvtár?

-Igen,hát a muzeumban,illetve a várban,nemcsak a muzeum,hanem a közművelődési intézmények is helyet kaptak.Itt kapott helyet a községi könyvtár,egy folyóirat olvasóval, szeszmentes presszóval,időszaki kiállítótermünk van és van egy TIT-klubunk.Ez a közművelődést szolgálja.A község ezenkivül még rendelkezik,egy munkaszervezeti fenntartású művelődési házzal,úgy hogy Magyarországon nagyon kevés olyan nagyközség van,olyan 5 ezer lakosu község, ahol ennyi kulturális intézmény van.

-Élnek is a lehetőséggel?Tudják,hogy mi van a birtokukban?

-Nagyon szeretnek az emberek idejárni,nemcsak mint muzeumot,mondom,ebből évi közel 100 ezer látogatónk van, és ez nem simontornyai emberekből tevődik össze,a könyvtárban is és a többi,közművelődési célt szolgáló helyiségeinket is nagyon sokan,naponta 100-200 ember látogatja.Ez főleg iskolai időszakban,olyan alkalmakkor,amikor szakköri foglalkozásokat,író-olvasó találkozókat,és hangversenyeket rendezünk.

HORNER Jakab harangöntő

Debrecen, 1789

VÁRADY József: Tiszántúl református templomai. I-II.köt. Debrecen [Sajószentpéter] : Borsodi Református Egyházmegye, 1991 197.

# Glatter Miklós

Az idei Jkl-díj második fokozatát vezette el, az Arra. Műemléki Felügyelőség antálépzettje. Sugárbeli munkája a szimmetriájai vár helyreállítási terve volt.

Esti Krónika I.

1992. III. 30. 19.00 Ka.

Homer Miklós építészmérnök

a Műemléki Felügyelőség Tervezési Osztályának vezetője. Dr. ICONOS Apollakrónia-nak a fő előadója volt, s foglalta össze a nemzetközi körvélemény-ben kialakult elveket.

Műemlékvédelem.

1942. VII. f. Tv. 22.20 Ka. (11)

Hornicsek Erika

dr. Kiss Tibor: Pécs Városi Tanács Rendelőintézete. Építész: Fodor László, statikus Zámbó Gyula, belsőépitész Hornicsek Erika. - Ismertetés; fotók: dr. Szász János, Sági Károly. -

20-22.l.

Magyar Építőművészet, 1972.1.sz.

Thomas Erlbeck

Zo-22.1.

Hornicsek Erika belsőépitész M.D.K.

Felsőfoku Mezőgazdasági Technikum, Nagykanizsa, belsőépitésze.
Épitész: Kiss Imre

Magyar Épitőművészet 1967/6. 5.1.

Hernicsek Erika

Az orosházi

Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum kollégium - konyha és étkezőcsarnok tervének belső építésze. 1964-65.

Magyar Építőművészet 1968. 6. sz. 34. l.

Hornicsek Erika

K/iss/ I/mre/: Felsőfoku Mezőgazdasági Technikum, Nagykanizsa. /Kiss Imre épitész, Hornicsek Erika belsőépitész./ - Magyar Epitőművészet, 1967. 16. évf. 6.sz. 5. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

74. l.

Hornicsek Erika, iparművész

Egyedi terveket készít.

Fleisch Flóra: Kórus a mélység tetején

ESTI HÍRLAP

Dr. 1964. szept. 24.

2

M. D. K.

HORNICSEK Erika belsőépítész

Konyha berendezés terve T. ais.

Társtervező: Hornicsek Sándor

H. Hornicsek Klára

Mechwarth Béla tervező

G.J.

A szövetkezeti butorpályázat eredménye

Magyar Nemzet 1962. február 9. 3.l.

MDK

Horniczek Géza
építész

A Fények Klub régi alakítását
~~terveste~~ terveste.

(galsai): A Fények
Vörös Csapja, 1965. dec. 4 – 25 cop

Harmincas Géza

a Fényes-Klub újjáépítését vezette.

Nők Lapja 1965. dec. 4.

MDK

M.Hornicsek Klára

M.Hornicsek Klára /bútor/ műveivel szerepelt a IV.Orszg.Képzőm.Kiáll.-on.

IV.Országos Iparművészeti Kiállítás.Műcsarnok. Budapest 1959.Dec. 18 - 1960.Jan.31.Kat.

Sz. D. K

M. HORNICSEK Klára

Konyha-berendezés terve T-alj

Társtervező: Hornicsek Lóránt

M. Hornicsek Erika

legolcsóbb kivitelben

G.J.

A szövetkezeti butorpályázat eredménye

Magyar Nemzet 1962. február 9. 3.1.

Hornisch Klára, iparművész

L.: Domanovszky E.

Torday Aliz: Iparművészet a Vigadóban 2.

Erti Kiraly, Bp. 1980. máj. 10.

Hornicsek Klára M.D.K.

Karosszák, repr.

Társtervező: Moess Tibor

Ipari művészet Bp. 1960.

MDK

M.Hornicsek Klára

butor

4. Orsz. Iparmüv. kiáll. Mücs. 1959. dec.

M.D.K.

M. Hornicsek Klára

A korszerü iskolabutor tervpályázaton fogasok kategóriában dijazva
III. dij 5oo Ft

Társtervezö: Moess Tibor

Magyar Épitömüvészet 1964/4. 12. 1.

Hornicsek Klára

Síkmetszettel tervezel

Beton- és kőszínművészeti kiállítás
Bp 1956

MDK

M. Hornicsek Klára, butor

4. Orsz. iparm. kiáll. Mücs. 1959.

M.D.K.

M. Hornicsek Klára belsöépitész

Résztvett a "Korszerü iskolabutork tervpályázaton
/ Folytonos ~~fa~~ irófelületü tábla/ repr.

Magyar Épitömüvészet 1964/4. lo- 11. l.

M.D.K.

H. Hornicsek Klára

(kézi)

Zalaváry Lajos a cégtal tervezett „Leány-kollégium, Pest" /1960./ belsőépítésze.

Kivitelezés: 1965-66.

Pesti Építőmunkások 1968. 5. sz. 48. l.

M. Hornicsek Klára

M.D.K.

A korszerü iskolabutorok tervpályázaton a táblák kategóriában dijazva

felemelt II. dij 2500 Ft

Magyar Épitömüvészet 1964/4. 12. 1.

M. Hornicsek Klára

Kulcsár Sándor: Szombathelyi Tanitóképző Kollégium /Nagy Elemér épitész, M.Hornicsek Klára belsőépitész/ - Müszaki Tervezés, 1967. 5.sz. 19-2o. l.

Az 1967. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 197o. 1.sz. 68-1o7. l./

74. l.

Hornicsek Klára

Az Ipari Művészeti Tanács és az Építésügyi Minisztérium által meghirdetett, a házgyári és egyéb kisméretű mobil bútorainak kialakítására kiírt országos nyilvános tervpályázaton Heczenbergfer László, Palócz Sándor pályaműve, valamint Hornicsek Klára és Moess Tibor közös pályamunkája 18.000 ft-os díjban részesült.

Ipari Művészet, 1966. 2-3. sz., 73. l.

M. Horniczek Klára

Csontos Csaba - Dobozi Miklós: Leánykollégium, 2000 adagos konyha és étterem, Budapest. - Építész: Zalaváry Lajos, belsőépítész: M. Horniczek Klára, /fotók: Holtay László/ /Ismertetés/

Magyar Építőművészet, 1968. 5.sz.

48-49. l.

M. Hornisek Klára

Z.L.: Eötvös Lóránd Geofizikai Intézet központi laboratóriuma és székháza, Budapest. Építész: Tallós Elemér, belsőépítész: M. Horniosek Klára, statikusok: Walthier Gábor, Vörös György, kerttervezés: Kiss E. Gusztáv, iparművészek: Majoros Hédi, Mester Sándor. - Ismertetés, képekkel.

Magyar Építőművészet, 1971.2.sz. 44-47. l.

M. Hornicsek Klára belsöépitész M.D.K.

Résztvett a " Korszerü iskolabutork" tervpályázaton

Asztal, repr.

Társtervezö: Moess Tibor

Magyar Épitömüvészet 1964/4. 10. 11. 1.

MDK

Hornicsek Klára, II.é.belsőépítész

Ifjusági képzőm és iparm. kiáll. N.Szal. 1950.jun.

le-D.K

M. HORNICSEK Klára

Hornicsek Lajos munkatársa

Kaesz Gyula: Szegedi Tanszervaró hajó belsőépítészeti kialakítása
Magyar Épitőművészet 1957 (VI.) 3-4. sz
81. l.

Hornicsek Klára

Diáklány szobája, tervr.

Ernst Muzeum. I. iparművészeti kiállitás. 1952.

4 l.

527

317

műemlékei

észkedése alatt 1778-ban épült fel. A
nélküli - templom ~~épült, amelyet~~ a ré-
lu belterületén. A mai, 187o-ben ~~befe-~~
:obi árvizek miatt jelölték ki a falu
)oo Frt.-ba került. ~~Két harangja uj-~~
~~tte 1927-ben Sopronban.~~

~~tkedésen neoromán stilusban épült 1868~~
~~ene tervei szerint~~. A homlokzatból elő-
kkal, félkörös nyilásokkal, a hajó sok-
lépcsős támpillérek között románstilu-
árkány alatt fürészfogas friz.
s hajó, falpilléreken nyugvó kereszt-

M. Horwicsk Klára formatervező

Az Iparművészeti Tanács által a Kohó- és Gépipari Minisztériummal és a Belkereskedelmi Minisztériummal együtt kiírt országos pályázaton konzervdobozok tervezésére többekkel együtt második díjat nyert.

Ipari Művészet, 1965. 4. sz., 97. l.

Hornicsek Lajos

vilapító tevékenysége

Doktori értekezés tézisei

Bp. 1956

H ornicsek Lajos /!/ belsőépitész M.D.K.

Tervei alapján készült butorokat áru itanak a belt-
ban

Uj iparmüvészeti lakásberendező bolt a Belvárosban

Magyar Nemzet 1963. november 5. 5.1.

Hornicsek Lajos, iparművész

MD

Modern vonalú irószerkellékeket,
kisplasztikákat.

Kép

V. É.: Modern kisiparművek

9. l

NÉPSZABADSÁG 1961. aug. 16

MDK

Hornicsek épitész

győri muzeum terve

Gebhardt Béla:Hozzászólás a Mesteriskola kiállitásához Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf.6.sz.190.l.

MDK

Hornicsek László épitész

Körner József:
~~Kidosz Zoltán:~~ Hozzászlások a Mestèriskola kiállitásához
Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf.6.sz. 188.l.

Hornicsek építész MDK

Bajnay László:Hozzászólások a Mesteriskola kiállitásához Magyar Építőművészet 1955.IV.évf.6.sz.189.l.

Hornicsek Erika

Orosházi Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum, kollégium, konyha és étteremépületei /Kiss Imre építész, Hornicsek Erika belsőépitész./- Ism: Szende László. Magyar Építőművészet, 1968.6.sz.14-15.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti ordalom bibliográfiája - Művtört Írt. 1971.2.sz. 149-182. l.

155. l.

M.Hornicsek Klára

A Műszaki Egyetem leánykollégiuma, 2000 adagos konyha és étterem, Budapest. /Zalavári Lajos építész, M.Hornicsek Klára belsőépitész./ - Lsm: Csontos Csaba - Dobozi Miklós, Magyar Epitőművészet, 1968.5.sz.48-49. l. - Kubinszky Mihály, uo.50-52. l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz. 149-182. l.

154. l.

Hornicsek Klára

Termálfürdő és fedett uszoda, Kaposvár. /Kiss István építész, Moess Tiborné, Hornicsek Klára belsőépitész, Kiss Nagy András , Metky Ödön, Nyirő Gyula szobrász, Majoros Hédi, Simó József, Simon János kerámikus, Németh Györgyné kertterv. - Ism: Győrfi Endre, Müszaki Tervezés, 1968.5.sz.26-29.l. - Mueller Éva P., Magyar Épitőművészet, 1968. 5.sz.53-57. l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt. 1971.2.sz.149-182.l.
155.l.

Thomas Nash

M. Hornicsek Klára

Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet, központi laboratórium és székház. - Építész Tallós Elemér, belsőépítész M.Hornicsek Klára, statikus Walthier Gábor, Vörös György. - Képes ismertetés. foto Heltay László.

Magy.Ép.ip. 1971.1.sz. 36-37.l.

Hornéczek Lajos

ólbőr, cipő

1927 dec 9. Zsló

képíró- és Cipő gyártó
Munkás Rajztanár képíró főisk
1950-54

Cipő kiáll-ok

HORNICSEK László

Péter D: A kiállítás rendező művésznő

Művész ház 1915 II. évf. 38. n. vezet. 18. 3.9.

Hornicsek Klára

Kulturális Központ, Bp, Vörösmarty tér. Építészek Tallós Elemér, Hübner Tibor, főkonstruktőr Boór Zoltán, belsőépitészek Moess Tibor, Moessné Hornicsek Klára, statikusok Kurucz József, Horváth Z.Kálmán. - Ism.

Magy.Ép.Ip. 1972.1.sz. 37-40.l.

MDK

# Hornicsek László (iparművész)

Az általa tervezett gyermekszoba szerepel az iparművészeti Múzeumban rendezett bútor- és lakásművészeti kiállításon. (repr.)

(–s: A korszerű otthon.)

Nők Lapja, Bp. 1956. augusztus 30. [20. l.]

Hornicsek László

tervező-

M.D.K.

Modern betonból készíthető terrier.

Pongrácz Zsuzsa: Polyésztler asztallap és laticelkárpitozású kávéasz
Magyar Nemzet, 1959. május -14

41.

Hornicsek Sándor építész M.O.K.

Terve falusi lakóház építésére

Falusi lakóházak. 1/p. 1941 40-41.

MDK

Hornicsek László épitész

Mezőgazdasági Kiállitás uj területének tervezése 1954.

Rácz György: "A régi lacikonyhás..." Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf.1-2.sz.54.l.

Hornicsek László

Zdrávics János: Salgótarjáni Művelődési Ház./Szrogh György épitész, Hornicsek László, Bősze György belsőépitész./ = Müszaki Tervezés, 1967. 5.sz. 12-13. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

75. l.

Harmincad kerület belsőépítészete

A alábbi épület belső berendezését készítette, és a magyar szárnyasok főépítésze volt

H.L.: A magyar műszaki könyv működésével épült moszkvai KGST székház

Magyar Építőművészet 1970/3

3 old

Hornicsek László

Farkaszdy Zoltán: Művelődési Ház és Megyei Könyvtár, Salgótarján. /Szrogh Gyula építész, Hornicsek László, Bősze György belsőépítészek./ - Magyar Építőművészet, 1967. 16.évf. 2.sz. 24-33. l.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970.1.sz. 68-107. l./

73. l.

Hornicsek László

Salgótarjáni Művelődési Otthon. /Szrogh György épitész, Hornicsek László, Bősze György belsőépitész./ - Magyar Épitőipar, 1967. 16.évf. 1.sz. 46-47. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 197o. 1.sz. 68-~~12x~~ 1o7. l./

75. l.

MDK

Hornicsek Lás ló épitész

1954.évi Mezőgazdasági Kiállitás tervezése repr.

Vass-Hornicsek: Az 1954.évi Mezőgazdasági Kiállitás
Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf.1-2.sz.50-53.l.

Hornicsek László

Kovácsy László: Fészek Müvészklub /Hornicsek László építész/. - Müszaki Tervezés, 1966. 5.sz. 24-25.l.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-283.l./ 248. l.

Hornicsek László

A székesfehérvári Vörösmarty színház reprezentációs helyiségeit tervezte.

P. Szabó Éva: Tetőtérbeépítések a két háború közötti Ipari Művészet, 1967. 2. sz., 60. l.

Hornicsek László épitész

MDK

Muzeum, városi könyvtár, Képző-és Iparmüvész Szövetség épülete a Káptalandomb tövében tervrajzai repr.

A Mesteriskola tervei. Magyar Építőmüvészet, 1955. IV.évf.1-2.sz. 26-27.l.

Hornicsek építész

MDK

Diósgyőri kórház terrajza repr.

Virágh Pál:A diósgyőri kórház területének rendezésére kiírt terpályázat Magyar Építőművészet 1954.4-6.sz.163.l.

Hornicsek László
Dolgozó nő lakószobája
Festőművész lakása, lakószoba /2 kép/
Mérnök garcon lakószobája

[illegible] I. Iparművészeti kiállítás. 1952.
5 l.

egjelent: Mocsáry A.: Nemes Nógrád
graphiai és Statistikai Esmertetése.
után. - Lányi Sámuel a kékkői ura-
jza, amelyet Lehnhardt Sámuel pesti
közvetlen szemlélet alapján készül-

ljesen elpusztulva.
esen elpusztultak. Terésszikián ál-
oltives kapuja állott. Könyöki Jó-
csekély falmaradványokat talált. A
ájt, ovális alaku udvart ir le,
ség nyilik egy alagutszerü nyilással.
l. /képe 24o l. után. - Nagy Iván:
a legrégibb időktől 185o-ig. Szá-
lap. - Könyöki J. jelentése a MOB.
József: Hazánk történelmi neveze-
üemlékei. Gyöngyös, 19o3, 82-83 l.

Hornicsek Lázsló
Üzemi kulturház, tanácsteremkiképzés, tervr.

Ernst Museum. I. iparművészeti kiállitás. 1952.
4 l.

626

— kéziratban

erint nevét II. Béla alatt élt Sámson
32-ben a trónkövetelő Boris hive volt.
határában Fehérkő, vagy Sámsonvára
k 1409 óta vannak adataink, 1472-ben
A helység a XV. század elején már ál-
rbálának adományozza, 1439-ben Tari
gy, 1472-ben Guthi Országh Mihály és
an a Losonczyak, 1598-ban Török István
1 adóköteles házzal a váci nahijéhez
r háztartását irták össze, 1720-ban
A XVIII. század első felében a Sze-
zázad első felében a Fáy-, Plahy-, Balás-

egyutcás település, többször tört ten-
n, figyelemreméltó népi épitészettel,
ei az eresztornác alá épült sütőkemencék
nyiló pajták és istállók. Végül egy
állás különösen népi építés

Hornicsek László, MDK

építész

Az 1954- évi Mezőgazdasági Kiállitáson
A gépesités csarnokának árkádsora.
(Vass Antallal)
repr.

MagyÉp 1945-55.

Hornicsek László, építész MDK

Bp. "Közért" áruda tervezőjének munkatársa.
(Tervező : Rákos Pál')
2 repr.

/MÉ/
MagyÉp 1945-55.

Hornicsek László,

Építész MDK

Az 1954. évi Mezőgazdasági Kiállitás egyik tervezője. (Vass Antallal)

2 repr.

MagyÉp 1945-55.

Hornicsek László

K.L.: Hotel Auróra, Balatonalmádi. Épitész: Kübthy László, konstruktőr: Adamecz ~~xxxxx~~ Iván, belsőépitész Hornicsek László, statikusok: Wéber György, Vörös György, gépészek: Kovács Györgyné. Szücs Károly, közmütervező Wágner István, kerttervező Schrenk Ágnes. - Ismertetés, Heltay László fotóival.

Magyar Épymüv. 1971.3.sz.25-29.l.

Hornicsek László

Auróra szálló, Balatonalmádi /Kürthy László építész, Hornicsek László belsőépitész, Schrenk Ágnes kertterv./ Magyar Epitőmüvészet, 1968.1.sz.12-13. l. - Magyar Epitőipar, 1968. 3.sz. 168-169. l.

Az 1968. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Müvtört.Ért. 1971.2.sz. 149-182. l.

153. l.

Hornicsek László

művészeti oz Igazságügyi Főiskolán

Hegedüsfer László.

Magyar Népköztársaság Kövezetlege belső.

építész pályázat kiállítása, Budapest, 1970

150

Sopronicsek Sándor

művészeti vezető az Sopron-művészeti Főiskolán

Horváth Jeno".

Magyar Építőművészek Szövetsége beso-

építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

181

Hornicsek Tünde

műv. polélne o. f. Iparművészeti Főiskolán
Fekete Gyögy.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-
építész szakosztályának kiállítása. Budapest,
1970.

80

Hegmicsek Zsolt

művezetőke az Ipargyűjtőszövetkezet Fűtéstechnikai Részlegének Gyárvezetője.

"Magyar Lépzőművészek Szövetségének belső" építészeti szakosztályának titkára, Budapest, 1970

41

Hopmicsek Zóltó

Tbl. dipl. ép. Zoltán született 1923-ban. 1946-ban végezte el az Iparművészeti Főiskolát, mestere Kaesz Gyula volt.

Magyar Népzenei művészek szövetsége belső építési szakosztályának közlönye, Budapest, 1970

Hornicsek Lajos

Legjelentősebb munkái: prágai VIT kiállítás, Mazoose luxushajó enteriőrei. Mezőgazdasági kiállítási pavilonjai és installációi.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső építészeti pavilonjának kiállítása, Budapest, 1970

161

## Hornicsek László

A közvilágítás rekonstrukciója, kiállítás-tervek (London, Brüsszel, Párizs stb.), ódry zsinhoz, nemzetközi étkezőkocsi formaterve, a pékcsehszlovák zsinhoz.

Magyar Képzőművészek Szövetsége kelso-épületében rendezett kiállítása, Budapest, 1970

16 l

Hornicsek Zoltó

A II és a III. Országos Építészeti Biennálék, a pécsi, a korpavári, a veszprémi Bánhó, a Madách Kamaraszínház, a Katona József Színház, a Vidám Színpad.

Magyar Építőművészek Szövetsége belső építészeti pályázatának kiállítása, Budapest, 1970.

16 l

Hornicsek Lóránt

A komora Variété, Kabolyi kert, a moszkvai KGST palota, bolondok múzeuma, a pálosok pálosa, a mélyrepülésben élők Regio, a regeoli Royal pálosok.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső építészeti pályázatának kiállítása, Nyolcadik, 1970

160

Hosmiczek László

A Képzőművészeti Kamara pékházo., Fényes Művész-Klub, stb. 1952-55 Építő-művész Szövetség mesteriskolájának, 1946-1958 az Ipar művészeti Főiskola tanára.

Magyar Képző művészek Szövetsége belső építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970.

16 l

Hofmicsek László

1958-62 között a Műszaki Egyetem előadója. „A Munka Épületeivel", a „Munka Épületeiben", „A Szocialista Építészet" címűek.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső építészeti pályázatának kiállítása, Budapest, 1970

Hornicsek László

művezetőke az Ipari Művészeti Főiskolán

Władyka Helga.

Magyar Képző- művészek Szövetsége belső építési pályázatának kiállítása, Budapest, 1970

451

Stornicsek Lóránt

növénytelelés az Iparművészeti Főiskolán

Vajda József

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1976

441

Hornicsek László

művészeti főiskolán Vezekényi Sándor.

Magyar Építő művészek Szövetsége belső építész pályázatának kiállítása, Budapest, 1970

430

Hornicsek Tamás

művészettörténet az Iparművészeti Főiskolán

Doktori disszertáció

Magyar Dézsműves ipar Szövetsége belső-

építészeti dekorációjának kialakítása, Budapest, 1970

36 l

Stopnicsek László

növénytelke o.z. Tyúkművelési Főiskolán
Mosonmagyaróvár.

Magyar Lépcsőművészek Szövetsége belső-
építési szakosztályának kiállítása, Buda-
pest, 1970

320

Hornicsek László

műegyetemi ny. Ipar művészeti Főiskolán Mező László volt.

Magyar Képző művészek Szövetsége belső építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

301

Stormicsek Lóránt

növendéke az Iparművészeti Főiskolán Mezei Győző.

Magyar Képzőművészek Szövetsége

belsőépítészeti szakosztályának kiállítása,

Budapest, 1970

270

Hornicsek László

nőcendelke az Igazmücépzési Főiskolán Lőrinczi Edit.

Magyar Képzőmücépek kőnyvészete bevezetéssel ellátva a Magyar Képzőmüvészek Egyesülete kiadványa, Budapest, 1920

261

Stornicsek László

művészeti vezető az Ipar művészeti Főiskolán Lisszaboni Marcell.

Magyar Képző művészek Szövetsége belső építési pályázatának kiállítása, Budapest, 1970

220

Kapnicsek László

művészeléhe az Iparművészeti Főiskolán

Légrády Ágnes.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-

építész munkaközösségének kiállítása. Budapest, 1970

20 l

Hornicsek László

Annabella szálló, Balatonfüred. /V. Pázmándy Margit építész, B.Szerdahelyi Laura, Garajszky József belsőépítészek, Buday Béláné kertterv./ - ~~Ismx~~
Ismerteti: Hornicsek László /Műszaki Tervezés, 1968. 11.sz. 10-13. l. - Mináry Olga, Magyar Építőművészet, 1 1968.4.sz. 38-44. l. - Dvorszky Hedvig, uo. 45. l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája - Művtört.Irt. 1971.2.sz. 149-182. l.

153. l.

Hornicsek László

Terve (egy művészházaspár lakása) Kaesz Gyula bécsies vonalához kapcsolódik.

Kovács Zsuzsa: Lakásbútor; Ipari Művészet, 1971. 2. sz. 10. l.

Flamiscsek László építőművész

1963-ban vállalta a Tézek klub leégő romvadászainak megtervezését.

Gábor Gitta: egy régi épület új élete a Tézek műveszklub

Budapest, 1991. sept. (2)

Hornicsek László

MD K

A Brüsszeli Világkiállitáson dijazták Hornicsek László, Király Jézsef és Peresztegi Jó zsef tervei alapján készült butoreket.

Ipari Müvészet 1958. 3 sz. 118.o.

Flornicsek László

épület

MÁV nemesgreti fürdő

épület terve

fél metszettel

Benkhard MÁV

Hornicsek László

építész a KÖZTI-ben.

Több nemzeti vállalat közös pavillonját tervezte az alábbi vásáron és az Erdészeti pavillont.

Bor Pál: Mezőgazdasági kiállítás és tenyészállatvásár 1950. Építés-Építészet.

1950. 336. l. 7 képpel

337

Hornicsek László

Vajda Zsuzsanna: Művelődési ház, Szarvas. /Zdravics János épitész, Hornicsek László, Czoczek László belsőépitész, Sipos László kerttervező/ - Müszaki Tervezés, 1966. 5.sz. 18-19. l./

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-283. l./ 25o. l.

Hornisch László

Részt vett az 1962. nov.-ben a Kossuth Klubban megrendezett Modern magyar üvegművészet c. kiállításon.

Ipari Művészet, 1963. 4. sz., 85. l.

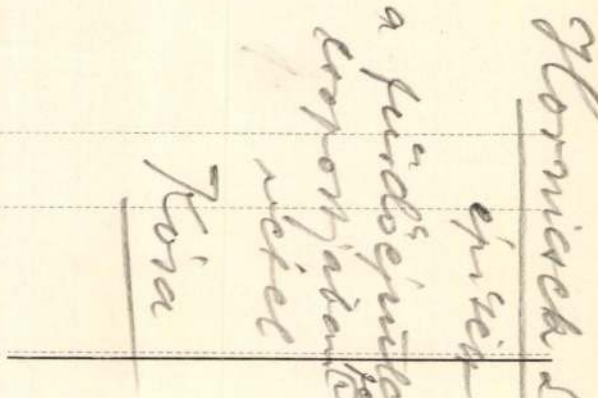
Hornicsek László belsőépítész

Ybl-díjat kapott.

Ipari Művészet, 1963. 4. sz., 104. l.

NYOMTATVÁNY.

*Nagyméltóságú*
*Méltóságos*
*Nagyságos*



# MEGHÍVÓ

A

## MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Hornisch Lajos

építőipari

l.

Magy. Ipar

1944. 61 l.

68. l.

Hornicek László

bútortervező

Laid

Szabad Művészet

1952. 10 sz. 483, 485. l.

(Képekkel)

ágos bizottsága Felsőmutelos
Részének

Budapest

épitkezésére vonatkozó és folyó évi
szám alatt kelt átiratával kiadott
ur szerencsém hivatalos kaszálat
Talni . —

én, 1903. évi április hó 24-én

Hernicsek László M.D.K.

Interieur 1956. repr.

párt művészet Bp. 1960.

Hamisch László, belső építész MDK

Sziute felfedezője volt Perez
János működésének.

László Miklós: Filmről szó sem volt 2.

Ny. Hétfő. júl. 31.

ESTI HIRLAP.

Hornicsek László M.D.K.

Szobarészlet 1956. repr.

Ipari müvészet Bp. 1960.

Horniek László, épitész

A Fének Művészklub Jelujátszónak
terveit készítette el.

(szalkai): Az újjáalakuló fének-klub 2

ESTI HIRLAP Bp. 1965. jul. 14.

MDK

Hornicsek László

Az üveg művészete kiáll. Iparm. Muz. 1961.

Horniczek László, [építész? belsőépítész?] MDk

a Moszkvai KGST-palotát egyik magyar tervezője.

—: Európa egyik legmodernebb épülete lesz 6.

ESTI HÍRLAP, Bp. 1966. ápr. 13.

Hornicsek László, ipari formaterv MDK

4. Orsz. iparm. kiáll. Műcs. 1959.

H ornicsek László belső épitész M.D.K.

/ÉM Középülttervező V. /
1963. évi Ybl Miklós dijjal kitüntetve.

II. fokozat.

a székesfehérvári szinház belső épitészeti kialakitásáért.

Magyar Épitőművészet 1963/4. 5.1.

Horniek László, építész MDK

A Fények klub restaurálását
tervezte. Most beteg, s az újra-
megnyitáson nem vehet részt
(szalkai): „festők, zenészek, komédiások...“
2.

EST! HIRLAP, hp. 1965. nov. 22.

Hornicsek László

M.D.K.

Művelődési Ház és Megyei Könyvtár, Salgótarján
1 62-66.

Belsőépitész Hornicsek László- Bősze György

Épitész Ozrogh György

repr.

Magyar Épitőművészet 1967/2. 23- 35.l.

M.D.K.

Hornicsek László belőépitész

KÖZTI

Kőbányai Pártbizottság székház belsőépitész Czoczek László val ,

Épitész: Kiss Albert·

Magyar Épitőművészet 1965/5. 3~~12~~xx 32-34.l.

Horniczek Lajos belső épületen

- Lajosnoba (4 l.) tervezte H. L. (foto)
- gyermeknoba bálnás fehér bútor, tervezte H. L. és Moess Tiborné S. I. (foto)

1-2-3-4. Tervező H. L. és Moess T.-né Lajos és gyermekszobái.

Autor és lakásművészeti Kiállítás 1956. Bp. 5. 4.

Hornissek László belsőépitész

M.D.K.

Balatonalmádi "Aurora" szálló belsőépitésze

Épitész: Kürthy László

Magyar Épitőművészet 1968/1. 12.1.

MDK

Hornicsek László

Hornicsek László / ipari formaterv/ szerepelt a IV.Orszg.Képzőm.Kiall.-on.

IV.Országos Iparművészeti Kiállitas.Műcsarnok Budapest 1959.Dec. 18 - 1960.Jan.31.Kat.

Hármas kiállító épület

Tervét megjutalmazták.

—: Kihirdették az új Nemzeti Színház elhelyezésére kiírt tervpályázat eredményét 8. l

NÉPSZABADSÁG Bp. 1964. aug. 28.

Hornikcsek László belsőépitész M.D.K.

Pályatervét 10 000 Ft-ért megvásárolták

Társtervező: Bősze György

Kihirdették az uj Nemzeti Szinház elhelyezésére kiirt tervpályázat eredményét

Magyar Nemzet 1964. augusztus 28. 3.1.

Hornicsek László

Szabó György: "Az ‚enteriőr' magyar müvészei" cimmel ir a Magyar Képzőművészek Szövetsége Belsőépitész Szakosztálya kiállitásáról az Ernst Muzeumban.
A müvészről megjegyzi, hogy tengeri luxushajó berendezését is tervezte többek között.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. január 2.
XV. évf. 1. sz. 12. lap

Hornicsek László belső épitész M.D.K.

Négytengelyes vasuti étkezőkocsi belső berndezésénél Kaesz Gyula munkatársa.1957-1958 repr.

Ipari művészet Bp. 1960

Hornicska László iparművész

Az Iparművészek Szabadszervezetében az éjjászi tagozat helyettes vezetője.

Kondor Zs.: 25 éve alakult a M. Iparművészek Sz. Szabadszervezete; Ipari Művészet, 1970. III. 18. l

Hírmondók Lóráló

A szegedi Royal Szálló bútorait
tervezte

N. N.: Megnyílt az új Royal
Szálloda Szegeden

Csongrád megyei Hírlap 1971 ív. 30

Hornyánszky Károly

A bútorokat tervezte
a Kispesti Royal Kávéház

N. N.: Megnyílt a Royal kávéház

Délmagyarország 1971. IV. 30.

Hornicsek Lajos

készítette az 1958-ban újjáalakult Téreh Klub belső kikérését.

Gábor István: Egy régi épület új élete: A Nézek művészklub. - Budapest, 1977. 9.sz. 18-20. l.

Hornicsek László

MDK

A Magyar Építőművészek Szövetség Elnöksége az 1963 évi jó munkájáért - uj emlékplakettjével tüntette ki.

--: MÉSZ-érem-emlékérem.
Magyar Építőművészet 1964. 1. szám.

Hornicsek László belsőépitész M.D.K.

Salgótarján, kulturház belsőépitésze

Társtervező: B ősze György

Magyar Épitőművészet 1962 /6. 6.1.

Hornicsek László belsőépitész M.D.K.

Szeged, Csongrád megyei Tanácsház belsőépitésze

Társtervező: Czeczek László

repr.

Magyar Épitőművészet 1962/5. 40.l.

MDK

Hornicsek László, ip.m.

17o.l.

Domanovszky Gy.: Textilművészetünk a III.Iparm.és Népművészeti kiállitáson. - Szabad Művészet. 1956.4.sz.

/~~III~~ Hornicsek László MDK

Vörösmarty szinház Székesfehérvár.

Épitész: Spránitz Tibor
Belső épitész: Hornicsek László
Társtervező: Klemens Antal
Statikus: Takács Lehel, Becsei Lajos, Murai Endre
Repr: Földszint, ~~I~~lagsor, ~~E~~melet, Keresztmetszet, Hosszmetszet. /Rajzok/
Nézőtér és a~~z~~/~~I~~/~~E~~/sor/ karzat részlete.
Alagsori társalgó , Lépcsőházi réslet

Magyar Épitőművészet. 1963 3. szám 64.o.

Hornicsek László belső építész M.D.K.

Székesfehérvár, Vörösmarty szinház. belsőépitésze

Építész: Sprámitz Tibor; Klemens Antal

Klemens repr.

Tervezés éve: 1958-61. kivitelezés: 1959-62.

Magyar Építőművészet 1963/3. 64-68.l.

Magyar Építőművészet 1963/3.

Hornicsek Lajos, építész

17 D 4

Kiváló tervezői alkotásaiért az Ybl Miklós-díj II. fokozatát kapta.

–: Az idei Ybl Miklós-díjasok · 6.1.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. ápr. 4.

HORNICSEK László belső építész M.É.K.

Résztvett a pályázaton repr.

Társtervező: Farkas Kiss Gyula

Borosnyay Pál: A Szabadonálló üzletházak Tervpályázat
Magyar Építőművészet 1962/2. 36-39.l.

MDK

Hornicsek Laszlo butortervező

Szabolcsi H. : Korszerűbb és olcsobb lakásberendezés.

Sz.N. 1956 aug.19.(1parmúv.muz.Kiállitók.)

Hornicsek László, [belső építész] 7 D4

Az új székesfehérvári színház belső építészeti terveit készítette. Hornicsek munkája a budapesti Bodor Színház, a veszprémi színház stb. belső kiképzése.

Buzási János: Tervek este nyitják meg kapuit az ország legújabb színháza Székesfehérváron
8. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. nov. 6.

MDk

Horniek László, [építész]
[belsőépítész]

Részt vett a színház tervezésében. Kitüntetést kapott.

—: Ünnepélyesen felavatták a székesfehérvári Vörösmarty Színházat

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. nov. 9. [Vidéki]

Horniczek László
építész

M.D.H.

A kiállítás berendezését rendezte.

Körner József: A III. építészeti kiállítás.
Művészet, 1961 július - 37 l.

Hornicsek Károly
építész

M.D.K

Az új Fészek építésze, ő tervezte
az átépítést, a belső berendezést
és bútorokat.

Frank János: Az átépített Fészek
Élet és Irodalom, 1965. dec. 11 – 8 lap

M.D.K

Horváth Károly
építész

A Fészek eszpresszópultját
tervezte.

Frank János: Az átépített Fészek
Élet és Irodalom, 1965. dec. 11-8 lap.

Hornicsek László M.D.K.

MÉSZ-emlékéremmel kitüntetve / 1963/

Magyar Építőművészet 1964/1. 60. l.

M.D.K.

Hornicsek László belsöépitész

A lonodoni " Modern Hungarian Ceramics" c. kiállitás belsöépitésze és kiállitás tervezöje

Domanovszky György: „agyar keramikusok Londonban
Magyar Épitömüvészet 1964/1. 48-49.l.

M.D.K.

# Stotpicsek László

(1923) – belső építész. A budapesti Iparművészeti Főiskolán tanult, majd kacsz Gyula műtermében dolgozik. 1952-55 a Magyar Épitőművészek Szöv. mesteriskolájának növendéke.

Ki kicsoda ? Életrajzi lexikon, / : Fono Györgyné, kis Tomás / Bp. 1969 230 l.

Hornicsek László

1946-58 a Bp.-i Sportmúzeum Fő-
iskola tanársegéde, docense. 1958-62
a Műszaki Egyetem előadója. 1950-
a Középülettervező Vállal. vez. tervezője.

Kikicsoda? Életrajzi lexikon. / Fotó
Györgyné, Kis Tamás / Budapest 1969
1-617 l 230 l

Hornicsek László

A vállalat műtéremvezető főépítésze is. Főleg színházak, hangversenytermek, szállodák és kiállítások, üzletek és más középületek belső kiképzését tervezi.

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon. / Fotó: Gyöngyné, Kis Tamás / Gy. 1969 230 l

Stopnicsek László

1965-68 a moszkvai KGST.-székház szakértő építész és tervező főépítésze. Ybl díjas (1963)

Ki kicsoda? Életrajzi lexikon / Fonó Győrgyné, Kis Tamás / Budapest, 1969

1-6171

230 k

Kormicsek László

épített

A Magyar Építőművészetben Kormicsek László és Haas Gyuláné tanulmányt 1968/3 számban.

P. Szabó Éva: Haas Gyula
Művészet, 1970 február – 23 lap

M.D.K.

Hornicsek László

Ybl-dijas épitőművész tervezte az ujjá épült Fészek Klubot.
"Az uj Fészekben" c. képriport bemutatja a klub egyes helyiségeit.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1965. dec. 3.
IX. évf. 49. sz. 15. lap

Hornicsek László belsőépitész M.~.K.

A belső berendezés tervezője

F.Á.: Hétfőn este ujra megnyilik az átalakitott Fészek Klub

Magyar Nemzet 1965. nov. 20. 7.1.

MDK

Hornicsek László

ipari format.

4. Orsz. Iparmüv. kiáll. Mücs. 1959. dec.

Hornicsek László belsöépitézs M.D.K.

KÖZTI

Utcai hármas ikerpavillon

repr.

Magyar Épitömüvészet 1964/3. 54-55.l.

B.~.K.

Hornicsek László

A Nemzeti Színház elhelyezésére és közvetlen környékének elrendezésére kiírt pályázaton díjazva.

10ooo Ft-os díjazás

Társtervező: Bősze György

Magyar Építőművészet 1964 /6. 4-8.l.

Hormigón Lasaló

10000 Pt-os ajánlás

Tárgytervező: Rózsa György

Hornicsek Károly
iparművész

MDf.

Lakószoba terve kétszemélyes ágy-
pamlaggal (repró)

M. Szépotthon.
Völ. Lapja, 1961. október 7.

MDK

Hornicsek László, építész

Gárdonyi J: Az Építőművészek Szöv. őszi munkaterve.
Magyar Nemzet, 1955. szept. 14. 5 l.

MDK

Hornicsek László

Juhász László: Tipusbutor-kiállitás a Nemzetközi Vásáron. Forum. 1948. 7 sz. 577, 578. l.

MDK

Hornicsek László

Juhász L.: Lakberendezés a III. M. Iparm. és Népmüv. Kiállításon. Szabad Művészet, 1956. 1-2. sz.
49,54. l. képpel

mdk

Hornicsek László iparművész

budor-tervei az Iparművészeti Múzeum
Kiállításán

Apgolák Lajos: A III. Magy. Iparművészeti és
Népművészeti Kiállítás.
Népművelés, 10 sz., Dinf 12. sz 785. l

MDK

Hornicsek László

több rokonjellegü, de önálló NV közös pavillonja

Bor Pál: Mezőgazd. kiákl. ...1950. Építés - Ép. Művészet, 1950. 5. sz. 332-337. lap. képekkel.

MDK

Hornicsek László

iparművésztől tervezett butorok

Uj Epiteszet 1943. 6. sz. 230 l.

le D. A.

HORNICSEK Lajos belső építész

Konyha berendezés terve (T-áj)

Társtervező: Horniczek Erika

ifj. Horniczek Lajos

asszisztensek közreműködésével

G.J.

A szövetkezeti butorpályázat eredménye

Magyar Nemzet 1962. február 9. 3.l.

Hornyicsek László és Vass Antal MDK

tervezték a Viscosa a Szikra és az Ásványolaj pavillonját.

Kovács Zsuzsa: A centenáris BNV... Uj Épitészet, 1948, 246. o.

le. D. U.

HORNICSEK László belső építész

Br. Ódry Árpád Komarasi ház
belsőépítészi tervezését
1958-ban átveszi az idő közben
elhunyt Erhardt Ernőtől
(Rép.)

Magyar Építőművészet 1960. 2. sz. 38-39.

M.D.K.

HORNICSEK Lászlóbelsőépítész

Tengerjáró hajó belső tervezése

(Rész.)

Tervezőtársai: Roess Tibor
H. Hornicsek Klára

Kaesz Gyula: Lengyel tengerjáró hajó belsőépítészeti kialakítása
Magyar Építőművészet 1957.(VI.) 3-4.

81.l

M. D. K.

HORNICSEK Lóizló beiső építész

A II. Orsz. Épitészeti Kiállitás

Cserba Dezső: A II. Orsz. Epitészeti Kiáll. Magyar Épitőművészet 1960. 4. sz. 59. l.

le. D. K.

HORNICSEK László belső építész

Gabonatermesztési tanácson, belsője

Kesz.

Kubó István: Az 1956. évi kiemelő fordalási kiállításhoz

Magyar Építőművészet 1957. (VI.) 1-2. sz.

47-50.

Rónay Mária

Hornicsek László: Lakószoba terve

SZABAD MÜVÉSZET

1952.okt.10.sz. 485.l.

/Kaesz Gy.: Butortervezés.lakásmüvészet, belsőépitészet

Rónay Mária

Hornicsek László: Kárpitozott ülőbutor terve

SZABAD MŰVÉSZET

1952.okt.10.sz. 483.l.

/Kaesz Gy.: Butortervezés, lakásmüvészet, belsőépitészet

Le. D. K

HORNICSEK László b. építész

A kiállítás tervezése, elrendezése

Balogh János: Megnyílt a III. Építészeti Kiállítás

Magyar Nemzet 1961. márc. 19. 8. l.

Homicsek Károly

Homicsek Károly neviher fűződik
a Magyar Kereskedelmi Kamara
helyreállítási megoldása.

Kovács Attila: Homicsek Károly,
Művészet, 1975. jún. - 6 old. ol.

Hornicsek László

Az algériai Olimpiai Stadion
végső kiképítési terét Hornicsek
László készítette.

Nevés Aurélia: Hornicsek László
Művészet, 1975. júli - 6 oldal.

Hornicsek Károly

az Ostrogháza mellett épült fel a Kereskedelmi Kamara új épülete, melynek belső építésére volt.

Képes Krónika,
1943. febr. 24. T.V. 18.24/11/Kopé

Horniczek László

Hozzászólása az „Ohio 73" kiállítás anyagán. Hangsúlyozza a tudományos vizsgálati fontosságát, különösen az információk szerepét, és az egyszerűbb, könnyedebb bátorságnak igényét.

Belsőépítészeti ünnep ucházy Kérdése; Ipari Művészet, 1973/3.sz. 6-7.l.

Hornicsek Károly

1957-ben megbízást kapott
Hornicsek Károly az Ódry
Színház üttenverésére.

Kovács Attila: Hornicsek Károly.
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Hornicsek László

1956-ában az Illői úti
Szimfónia expresszo és
autrászda tervezését Horni-
csek László végezte.

Kovács Attila: Hornicsek László.
Művészet, 1975 július - 6 oldal.

Horniczek László

1952-ben a szegedi kultúr-
palota pályázaton vett részt
Horniczek László.

Kovács Miklós: Horniczek László
Művészet, 1975. júli - 6 oldal.

Hornicsek László

1954-55-ben készítette a jugoszláv nemzetiségi óbéreckeresi lelső építészeti terveit Hornicsek László.

Kovács Lajos: Hornicsek László
Művészet, 1975. júli - 6 oldal.

Kornicsek Károly

1954-ben Kornicsek László Vass Antallal közösen kapták meg-bízást a Mezőgazdasági Kiállítás csarnokaira.

Kerekes Emília: Kornicsek Károly
Művészet, 1975. juli - 6 oldal.

Hornicsek Károly

1955-ben szerette Hornicsek
Keresztes György grafikusmű-
vész otthonát.

Kovács Dénes: Hornicsek Károly
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Hornicsek Károly

1955-ben a III. Iparművészeti Kiállításon az „Otthon" izléses színű szőttesterítős Hornicsek terei alapján készült kerámiatervei.

Kovács Attila: Hornicsek Károly
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Kornicsek László

1956 és 1963 között több reprezentatív külföldi kiállítást tervezett Kornicsek.

Kovács Attila: Kornicsek László
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Homicsek Lajos

Homicsek a KÖZTI-ben első feladatkörét a MÉMOSZ Szakmai tervezési és kivitelezési munkájába kapcsolódott be, mint munkatárs.

Kovács Attila: Homicsek Lajos
Műrészet, 1975. július - 6 oldal.

Horniczek László

A körút és Rákóczi út sarkán
lévő Éjjel-Nappal körért átépítési
és bővítésére tervét 1951-ben Hor-
niczek László, Rákos Pál bővítéssel
közösen oldották meg.

Kovács Attila: Horniczek László
Műnézet, 1975. július - 6 oldal.

Hornicsek Károly

1950 januárjától Hornicsek Károly a KÖZTI belsőépítészeti műtermének vezetője lett, Haász Ottó belsőépítészeti osztályán.

Kovács Attila: Hornicsek Károly.
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Hornicsek Károly

Hornicsek Károly neve Haan Gyula-
tól, mint Kozma Lajostól igen so-
kat tanult és sok időt töltött a
hét mester társaságában.

Kovács Lajos: Hornicsek Károly
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Hornisch Károly

Hornisch Károly diplomáját átvétele után Ybl Miklós magántervező irodájába került dolgozni. Később tanársegédje lett az Építőipari Szakközépiskolában.

Herczeg Ottilia: Hornisch Károly, Művészet, 1975 július - 6 oldal.

Hornyiczek László, belső tervező

a XII. ker. Tanács házasságkötő termének felújítása során társadalmi munkában vállalta a terem kialakítását tervének elkészítését.

Kettőtől hatig.

1973. II. 19. Petőfi, 14.00 | 11/K.

Hornicsek László

A butortervező iparművészek között Hornicsek László, Gaubek Julia és Bedécs Sándor nevét emliti meg Vadas József: "Áruház a Műcsarnokban" c. kritikájában, mely a Jubileumi Iparművészeti Kiállitásról számol be.
A résztvevő művészekre vonatkozó részletes ismertetést lásd: Kozma Lajos nevénél, cédulája mellett.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. juni. 28.
XIX. évf. 26. sz. 2. lap.

Hornicsek Lóránd



*Alba Regia Szálló Székesfehérvár, recepció 1969–73 (fotó Heltay)*

Kovács Amikó: Hornicsek Lóránd
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

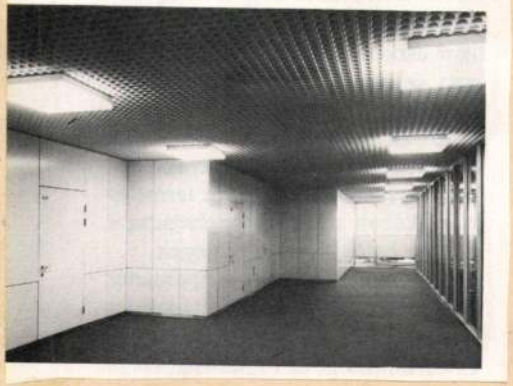
Hornicsek László



*Magyar Kereskedelmi Kamara, északi folyosó részlete, 1971 (fotó Heltay)*

Kovács Anikó: Hornicsek László
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Thormicsek László



*Magyar Kereskedelmi Kamara, nyugati folyosó részlete, 1971 (fotó Heltay)*

Kovács Antal: Thormicsek László

Művészet, 1975. július - 6 oldal

Konecsni László



Konecsni György lakása, 1955 (fotó Seidner

Kovács Gyula: Konecsni László

Művészet, 1975. július – 6 oldal

Hornicsek László

*Kitüntetései, díjai:*

1949. VIT díszoklevél
1951. Sztahanovista jelvény
1964. 1973. „Építőipar Kiváló Dolgozója" jelvény

1954. Szocialista Munkáért Érdemérem
1961., 1967. Kiváló Dolgozó jelvény
1962. „Székesfehérvárért I." aranyjelvény
1962. Munka Érdemérem ezüst fokozata
1963. Magyar Építőművészek Szövetsége különdíja
1963. Ybl díj II. fokozata
1965. „Szocialista Kultúráért" kitüntető jelvény
1969. Munka Érdemrend bronz fokozata
1971. KGST elnöki elismerő oklevél (szovjet kitüntetés)
1971., 1972. Nívódíjak
1974. A KGST 25 éves fennállásának emlékérme (szovjet kitüntetés)

Több miniszteri dicséret.

Kovács Aurélia: Hornicsek László.

Művészet 1975. július - 6 oldal.

Slomicsek László



Művelődési Ház, Salgótarján, nagyterem (fotó Heltay)

Horvás Árpád: Slomicsek László
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Hornicsek László

III. országos Építészeti Kiállítás

Horváth Orsolya: Hornicsek László. Művészet, 1975. július – 6 oldal.

...alkalmával a Belső-
tervezte meg az
Hornicsek László-
...n is jelentős sze-
...g jelentősebb do-
...ogy a tervei alap-
...első világos színű
...inek nagy sikere
Otthon" részében.
...gy grafikusművész
...akításánál a lakás
...ga és a kiváló mű-
...gushoz fűződő ba-
...gy inspirálta Hor-
...hogy az 1955-ben
...dezési terv ma is

...nicsek László meg-
...dry Színház gyors
tervezést Erhardt
...z kezdte el, majd
után Hornicsek

korszerű koncepciót valósíthattak meg Rákos és Hornicsek, úgy a Szimfónia eszpresszó tervei is a szolgáltatás, a szórakozás, a technológia és a miliő komplex megoldásával új, előremutató alapelveket tartalmaztak.

1957–58-ban készítette a jugoszláv nemzetközi étkezőkocsi belsőépítészeti terveit. A tervezés – a lengyel luxus tengerjáró hajóhoz hasonlóan – speciális igényeket kellett hogy kielégítsen. A nemzetközi forgalomban szükséges teljesértékű szolgáltatás, a teljes utaslétszám ellátása, az elektromos energia és a vízszükséglet, a maximális kényelem és a belső tér gyors átalakításához szükséges mobilitás, a klimatizálás és a világítás megoldása – mind olyan feladatot jelentett, ami a szokásos belsőépítészeti munkától el-

Horniczek László



KGST Palota, Moszkva, kongresszusi terem 1966–72 (fotó Mező)

Kovács Anikó
Horniczek László

Művészet, 1975. július – Boldog

Komlósek Gabriella



Vörösmarty Színház, Székesfehérvár, 1958–61 (fotó Heltay)

Kovács András: Komlósek Gabriella
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Kormicsek László



KGST Palota, Moszkva, falbarejthető önkiszolgáló ruhatár 1966–72 (fotó Mező)

Kovács Attila:
Kormicsek László
Művészet, 1971. július – 6 oldal



*Mezőgazdasági Kiállítás, a főbejárat és a két első pavilon Hornicsek László tervei szerint épült, 1954 (fotó Heltay)*

Művészet július – Golda



Kormicsek László



Szölch Alfréd lakása, 1948 (fotó Seidner)

Kormicsek Anikó: Kormicsek László
Műterem, 1975. július – 6 oldal

Hornicsek László

**HORNICSEK LÁSZLÓ** (Igló, 1923) az iglói Erdészeti-Faipari Szakközépiskolában, rövid ideig a prágai Műszaki Egyetemen, majd a budapesti Iparművészeti Iskola művészképző tagozatán végezte tanulmányait;
1952–1955 között az Építőművész Szövetség Mesteriskolájának hallgatója volt;
1946–1958 az Iparművészeti Főiskolán Kaesz Gyula tanszékén mint tanársegéd, majd docens tanított;
1958–1962 a budapesti Műszaki Egyetem Középülettervező Tanszékén meghívottként adott elő;
1946–1950 Kaesz Gyula műtermében munkatárs;
1950–1974 a Középülettervező Vállalat belsőépítész műteremvezetője, majd főépítésze. Közben 1959–1960 a Kereskedelmi Tervező Iroda osztályvezetője. Jelenleg az Út- és Vasúttervező Vállalat osztályvezetője.

Horváth András: Hornicsek László
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Konecsek László



Kádár György lakása, 1952 (fotó Seidner)

Horváth Dénes: Konecsek László

Művészet, 1975. július – 6 oldal

Hanwicsek Károly



*Alba Regia Szálló Székesfehérvár, étteremrészlet 1969–73 (fotó Heltay)*

Horváth Árpád: Hanwicsek Károly
Művészet, 1975. július – 6 oldal

Hornisek Károly, belső épülés

Az algíri stadion felépítésénél van
szerepe.

—: Megnyitás előtt az algíri olimpiai
stadion 16.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 13

Hollósi László építész 1)

a Magyar Képzőművészek Szövetsége Belsőépítész Szakosztályának kiállításán – melyet 1970. dec. – jan. az Ernst Múzeumban rendeztek, – munkái szerepeltek.

dr. Vámossy Ferenc: Belsőépítész kiállítás – belsőépítész kiváltás.

Magyar Építőművészet, Bpest, 1971. 4. 62 old.

— 1 —

1.

2 Bld.

Hornicsek László

nevét a mai magyar épitészet ismert és elismert alkotói, a mai mesterek között emliti

dr. Vámossy Ferenc: Belsőépitész kiállitás - belsőépitész hivatás. - Magyar Épitőművészet, 1971.4.sz. 58-63.l.

63.l.

Hornisch László

Új elvi elrendezésű kísérleti
lakóházak rendszerű drágított
ki Pintér Béla építész és Hor-
nisch László belsőépítész.

Művészet: Hornisch László
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Hornicsek László

Hornicsek kiállította 1972-ben a gyöngyösi Mátra Galléria, 1973-ban a budapesti Szabadság Galéria, az Okisz miskolci nyaralója lebontott ezeket.

Kovács Dániel: Hornicsek László, Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Hornicsek László

Hornicsek kiállította 1971-ben a szegedi Rozgonyi Szálló, 1973-ban a pécsi új Pannónia Szálló és a Mecsek-tapolcai Jama-Szálló terét.

Kovács Dániel: Hornicsek László. Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Homicsek László

Az Alba Regia Szálló új technológiai eljárással, az akkoriak 2-szeres építési idejével készült.

Kovácsdiákok: Homicsek László.
Mátrakörnyéket, 1975. július - 6 oldal.

Hornisch Károly

Hornisch lerontta a KÖZTI
igazgatói rolját, a MÉSZ
tárgyalótermét a Nemzeti Mú-
zeum igazgatói rolját.

Kossáthiánu: Hornisch Károly.
Művészet, 1975. juli - 6 oldal.

HORNICSEK LÁSZLÓ belsőépitész



Hornicsek László
belsőépitész

sz.24.o.

Új Tükör 1980./XVII/ sz. o.

Hornicsek László

Hornicsek László tervezte meg
a Minisztertanács bakalovácsi
üdülőjének apartmanjait.

Kovács Aurélia: Hornicsek László.
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Hornicsek László

Hornicsek keramikus megkülönböztető művészeti, művészettörténeti, párhuzamait kelejtsi gokat.

Lovas Ambro: Hornicsek László.
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Homicsek László

Homicsek László időbeli változásainak nagyszerűsége tartozik a fémplasztikai időburcok, amelyeket Gyula kiválasztásában több esztendő során gyártanak.

Kovács Ottó: Homicsek László
Művészet, 1975. juli – 6 oldal.

Homicsek László

Homicsek művészete fűződik a
Fáskerítési Kútfúrógépgyár buda-
pesti Bemutatótermeihez.

Kovács Attila: Homicsek László
Művészet 1975 juli - 6 oldal.

Homicskó László

Homicskó László illóbírálatterveit
hívé tartomak az általa kidol-
gozott dőadóterem-berendezés-
mi elektroakusztikai felszerelésére
szőljek.

Kozica Ottóné: Homicskó László
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Hornicsek Károly

Hornicsek Károly illóbúkortervei
közé tartoznak a beépített iró-
kappal 8-15 nyelvű tolmácskeren-
dessel, konferencia rendszerű mik-
rofonnal felszerelt asztalok.

Kozica Ottilia: Hornicsek Károly
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Hornicsek Károly

1959-ben a II. és 1961-ben a III.
Országos Építészeti Kiállítás rendezőiként tervezésében való részvétel helyes komplexitási feladatokat jelentett Hornicsek Károlynak.

Kocsis Anikó: Hornicsek Károly
Művészet, 1975. jul. — 6 oldal.

Hornicsek Lajos

Hornicsek 1956-ban a Kőbányai Pártszínház előadóestjét tervezte. 1961-ben képes kultúrházak kulturtermének tervét készítette.

Kocsis Csaba: Hornicsek Lajos
Művészet, 1975. jul. — 6 oldal.

Hornicsek Károly

Hornicsek tevékenységének egyik legjelentősebb területe, vadalmák, vadkörték és kultúrális fajtáinak nemesítése.

Kovács Attila: Hornicsek Károly.
Művészet, 1975. juli – 6 oldal.

Hornicsek Károly

Hornicsek kísérlete pszeudo mennyiségi áthatásokkal keresztmetszeti kézrenyújtásra és Borbay Dezső útmutató tablói és munkái a képekhez.

Kossáss László: Hornicsek Károly.
Művészet, 1975. júli - 6 oldal.

Hornicsek Károly

1966-72 között a moszkvai KGST palota belső építészeti terveit Hornicsek Károly készítette.

Kovács Ambró: Hornicsek Károly. Művészet, 1975. júli - 6 oldal.

Hornicsek László

1965-ben kiállítása a Kerdy
Pert rekonstrukcióját Hornicsek,
az elképzelés nem valósult meg.

Kovács Miklós: Hornicsek László
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Homicsek Károly

1964-66 között az új Vénusz Színház tervpályázatán részt vett Homicsek Károly. A díjnyertes Hofer Miklós még kiírta Homicsekhez a belsőépítészeti kivitelezést.

Kovács Ákos: Homicsek Károly
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Hornicsek László

A balatonalmádi Aero-ra
Szálló belsőépítésze Hornicsek
akit az exteriőrhöz illő dekoráció-
ban Péch László textiltervezővel
együtt komponált.

Kovács Attila: Hornicsek László
Művészet 1975. júli – 6 old cél.

Hornicsek László

Hornicsek László 1968-70 között tervezte a balatonalmádi Aurórás szállód. Az interiőr megoldásokhoz tartozik minden bútor, minden lámpa egyedi tervezésű.

Kovács Attila: Hornicsek László
Művészet, 1975. júli - 6 old. cel.

Horniczek László

1961-ben a szolnokajánai Művelődési Ház nagyelőadótermét, a kiállítási részt, a büfét, valamint a lampákat tervezte Horniczek László.

Kovács Anikó: Horniczek László.
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Hornicsek László

1958-61-ben a Nehézfelszerelési Vörösmarty Színház tervezési megbízását kapta Hornicsek László.

Kovács Attila: Hornicsek László. Művészet, 1975. július - 6. oldal.

Homicsek László

A Fészek Művésklub rekonstrukciója 1962-től 1965-ig részletekben történt. Az építészeti elképzelésektől a legapróbb részletig egységes formavilág érvényesült.

Kovács Ákos: Homicsek László. Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Horváth Rozália

Az 1952-ben kiírt csepeli Kulturházi pályázatot Vass Imre alkotása és Németh István rajzai nyerték meg.

Kovács Attila: Németh István
Művészet, 1975. július - 13 oldal.

Hornicsek Károly

1952-ben az Ezredi kultúrpalota
tervpályázatán kiírt pályázaton részt
vett és a II. díjat nyerte Hornicsek
Károly, Vass Antal és Németh István.

Kovács Attila: Hornicsek Károly
Művészet, 1975 július - 6 oldal.

Slomiczek László

1952-ben a metro-Kossuth Lajos téri állomására kiírt pályázaton vett részt Slomiczek László.

Kovács Miklós: Slomiczek László.
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Hornicsek László

Hornicsek tagja lett az Építész Mesteriskolának. A Mesteriskola 1954. évi tervezési feladatára a Győri Városi Múzeum, könyvtár épülete volt.

Vezér László: Hornicsek László
Művészet 1975. juli - 6 oldal

Hornicsek Károly

Az Iparművészeti Főiskolához
készített belső terein Eric Gunnar
Asplund pozitív hatása érezhető.

Kovács Ambró: Hornicsek Károly
Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Horniczek Károly

1951-53-ban készítette Horniczek Károly a „Mazurka" tengerjáró luxushajó belső részeit.

Kossás Amália: Horniczek Károly
Művészet, 1975 július - 6 oldal.

Horniczek László

A Metró Kossuth Lajos téri állomása tervezésére Gádoros Lajos kapott megbízást. Munkatársául Horniczek Lászlót kérte fel.

Vasárnapi Hírlap: Horniczek László
Művészet 1975. július - 6 oldal.

Hornicsek Károly

Hornicsek kezdte az 50-es években
a Mezőgazdasági kiállítások, majd
a reprezentatív külföldi kiállítások
és végül II. és III. Országos Építészeti
kiállítás az ő munkája.

Kovács Ovidió: Hornicsek Károly
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Horvácsek Károly

Horvácsek munkásságában önálló
területet képeznek a kiállítási tervezés.
A felszabadulás után a VIT kiállítá-
sok és munkája.

Kovács Anikó: Horvácsek Károly
Művészet, 1975 juli - 6 oldal.

Hornicsek László

Formaterverő, részt vesz a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
Kassa, 1875. jún–júl.

Hornicsek László
belsőépítész

A legegyesebb étkezőhelyiséget tervezték:
Bozzay Dezső, Kaesz Gyula és
Hornicsek László.

Ernyey Gyula: Bozzay Dezső alkotói utja.
Művészet, 1974.szeptember - 9.oldal.

Hornicsek kéziló
keramikusa

Kaesz Gyula, Bozzay Dezső és Hornicsek
László 1958-ban szervezte a MAU
részére a munkamódszerüket kifejlett
fejlődés ábrázolásait.

**Ernyey Gyula: Bozzay Dezső alkotói utja.**
**Művészet, 1974.szeptember - 9. oldal.**

Hornicsek Károly
belsőépítész

A Bútoripari Gyártmányfejlesztési
Bizottság ezüstjelvényes tagja volt.

Bohor József: Tervezés és társadalmi igény.
Művészet, 1975. május – 14 oldal.

Hornicsek Károly
bebörtönzése

Az kiállításon bemutatta
bútorait, amely a felszaba-
dulástól indult el Hornicsek
Károly.

Bakos József: Terror és társadalmi igazság
Művészet, 1975. május - 14 oldal

Horniczek László
bebörépítész

Kisiparnak, szövetkezeknek
gyártják a műveim leírá-
sait.

Bokor József: Tervezés és társadalmi igény
Művészet, 1975. május - 14 oldal.

Horváth Károly
kőműves

Mintatáska

Balogh János: Új házak a Kossuth téren.
Tükör, 1974. febr. 19. - 17 oldal.

Homicskó László építész 2.) Folytatás.

Épületterve is szerepelt a kiállításon, a KGST palota belső terei, a „Munkásharcaspár lakása" művei láthatók. „Munkásharcaspár lakása 1954" — „KGST-Brékház (Moszkva). Kiöki dolgozószoba területe, 1969" — (repr.)

dr. Vámossy Ferenc: Belsőépítészet kiállítás — belsőépítész kiváltás.

Magyar Építőművészet, Budapest, 1971. 4. 63. old.

Hornicsek László bélyegképén

az egercsaládi H. sz. Faipari Szakmunkásképző Intézet tordai avatóünnepén Kalán György bélyegképén nevét viselő fel. az ünnepélyes ígéretet tevő tanulók egyikei társaikkal.

Napló

Magyar Nemzet, 1975. ápr. 3.

Hornicsek Károly

Hornicsek Károly életműve arra
épült, hogy az építészet és belsőépí-
tészet egysége álljon fel. A belsőépítész
mellé partnere legyen az építésznek.

Koczogh Ákos: Belsőépítész a mérlegen.
MŰVÉSZET, 1976. január - 10.oldal.

Homicsek László

OTOKISZ új székházának elő-
adóterme. (terv)

Kocsogh Ákos: Belsőépítészet a mérlegen.
Művészet, 1976. január — 10. oldal.

Hornicsek László

A MÁV négytengelyes vasuti étkezőkocsiját Kaesz Gyula, Bozzay Dezső és Hornicsek László tervezték.

Ernyei: Az ipari forma története Magyarországon Akadémia K. 1974 52.o.

Horniosek László, iparmüvész

---

Müvészek, tervezők, akik az Orsz.M.Kir.Iparmüvészeti Iskola beirtakozott növendékei voltak 1920-1944 közt
Horniocsek László, bútortervezés szakon 54.old

Me-ő Ottó: Az orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/
oktatási rendszere és forrásai 37.old

müv.tört.Írt. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Horváth László

a balatonalmádi Hotel Aurora
belső építészetéért emlékérem

Magyar Építőmű 1945-70
129. old.

Hornicsek László

Hornicsek László diplomája átvétele után, 1946-ban Kaesz Gyula meghívására az ő magántervező irodájába került dolgozni. Később, az őszi évkezdéstől tanársegédje lett az Iparművészeti Iskola Építész tanszékén, ahol eddig Kaesz Gyula maga látta el a tanszék oktatási és adminisztratív munkáját.

Hornicsek László alapvető alkotói karakterét, elkötelezettségét és aktivitását jól jellemzi a körülmény, hogy nem szépítve, de szeretettel beszél az 50-es évek nehézségeiről. Átérezve a történelem összefüggéseit, tud szólni az eredményekről, a pozitívumokról és a jó irányú erőfeszítésekről is. Az ő tevékenységét sem hagyták érintetlenül a hamis ideálok, ennek ellenére e korszakban készült munkáiban is egyéni hangot ütött meg, jelentkezett sajátos igényessége.

Kocsis Anikó: Hornicsek László
Művészet, 1975. júli - 6 oldal

Slomicsek László

1969–1973 az Alba Regia Szálló (Székesfehérvár) belsőépítészeti tervezése (építész: Skoda Lajos, Vellay István);
1973. a Nemzeti Színház (Bp.) díszpáholya és elnöki fogadójának tervezése;
1973. az új Pannónia Szálló (Pécs) belsőépítészeti tervezése;
1973. a Junó Szálló (Miskolc-Tapolca) bútorainak tervezése;
1973. a Minisztertanács balatonöszödi üdülője miniszteri appartmanjainak belsőépítészeti tervezése;
1973. az OKISZ új székháza előadótermének és fogadóhelyiségének bútortervezése;
1973. az Országos Vízügyi Hivatal vendégfogadója berendezésének tervezése;
1974. a paksi Atomerőmű kultúrháza belsőépítészeti tervezése; – a KGST-palotában az új szovjet és kubai képviselet belsőépítészeti tervezése; – az Országház TÜK helyiségeinek berendezési tervei;
1974. a MERKUR gépkocsi átvevő és eladó közönségforgalmi területének belsőépítészeti tervezése, Debrecen;
1974. a visegrádi OKISZ üdülő belsőépítészeti tervezése.

Horváth Emília: Slomicsek László
Művészet 1975. júli – 6 oldal

Hornicsek László

Kovács Attila: Hornicsek László
Művészet, 1975. juli – 6 oldal.

nyezett.

Hornicsek tevékenységének egyik legjelentősebb területe irodaházak, székházak, kulturális létesítmények tervezése. Ezek sorában az első 1959-ben a kőbányai Pártszékház előadóterme. 1961-ben típus kultúrházak kultúrtermének terveit készítette. Az 1957 után bekövetkezett konszolidáció és szemléleti változás következményeként a tervek tisztább, őszintébb és nagyvonalúságra törekvő fogalmazásmódja jól érzékelhető.

1959-ben a II. és 1961-ben a III. Országos Építészeti Kiállítás rendezésében, tervezésében való részvétel kerek komplexitású feladatot jelentett Hornicsek Lászlónak. A kiállítás anyagának szerkesztése, a katalógus rendjének és szerkezetének kialakítása, a rendezés és az installáció tervezése – egy koncepció, ill. alapgondolat konzekvens végigvitelére adott lehetőséget.

Hornicsek Károly

1952-ben a csepeli kultúrpalota pályázatát mint az akkori idők nemzedékének nagy erőpróbáját említettem. Hasonló jelentőségű nemes verseny volt 1964–66 között az új Nemzeti Színház tervpályázata. A Városliget peremére telepítendő jelentős építészeti objektum tervpályázatán a városrendezési igények, a nemzetközi mezőny kiemelkedő teljesítményre ösztönözték a pályázókat.

Hornicsek terve megvételt nyert. A színház tervezésére készített pályamunkája nem került díjazásra, de a díjnyertes Hofer Miklós építész elképzeléseinek belsőépítészeti kiviteli terveire ő kapott megbízást.

Kovács Dániel: Hornicsek Károly
Művészet, 1975. július - 6 oldal

Hornicsek László



Magyar Iparművészeti
Főiskola díszterme

Kovács Attila: Hornicsek László
Művészet, 1975. július – 6 oldal.

Hornicsek László

Nem említettem eddig a különböző vezetői szobák, dolgozó egységek tervezését (a KÖZTI igazgatói szobáját; a MÉSZ tárgyalótermét; a Nemzeti Múzeum igazgatói szobáját; valamint a különböző miniszteri, minisztertanácsi, parlamenti helyiségeket). Ezeknek a munkáknak a sikere nyomán került arra sor, hogy a Minisztertanács balatonöszödi üdülőjének apartmanjait tervezze meg Hornicsek László.

Figyelmet érdemel a Jászberényi Hűtőgépgyár budapesti Bemutató-

Horváth Anikó: Hornicsek László
Művészet, 1975. juli - 6 oldal.

Hornicsek László



Kőbányai Pártbizottság
előadóterem

Rónai Dániel: Hornicsek László.
Művészet, 1975. juli. — 6 oldal.

Hornicsek László



Mezőgazdasági kiállítás
1954. Borpavilon, mi-
nisteri fogadó.

Kovács Amália: Hornicsek László.
Művészet, 1975. júli – 6 oldal.

Hornicsek László

Nemzetközi étkezőkocsi étterem.



Kovács Aladár: Hornicsek L.
Művészet, 1975. juli - 6 old.

Hornicsek László

Hornicsek László jelentősebb munkáinak felsorolása, rövid ismertetése azt az érzést kelti, hogy nagyon szerteágazó tevékenységű, sok mindennel foglalkozó tervező áll előttünk. Az üvegek, gépipari formák, egyedi bútorok sem fértek bele e cikk kereteibe.

Tévedés lenne azt hinni, hogy Hornicsek Lászlónál ez a sokoldalúság a polihisztor sajátossága. Tévedés lenne az is, ha a széles körű tervanyag mögött szertelen lelkesedést éreznénk. Minden munka mögött egy és ugyanazon tervezői, alkotói magatartást találjuk. A szék, az asztal, a lámpa, a fekhely – lakásban, szállodában, irodaházban, hajón és vasúti kocsiban az ember fiziológiai és szellemi funkcióit igyekszik minél jobban kielégíteni. S ha jól meggondoljuk, ez a belsőépítész igazi feladata.

Horváth Judit: Hornicsek László
Művészet, 1975 július ~ 6 oldal

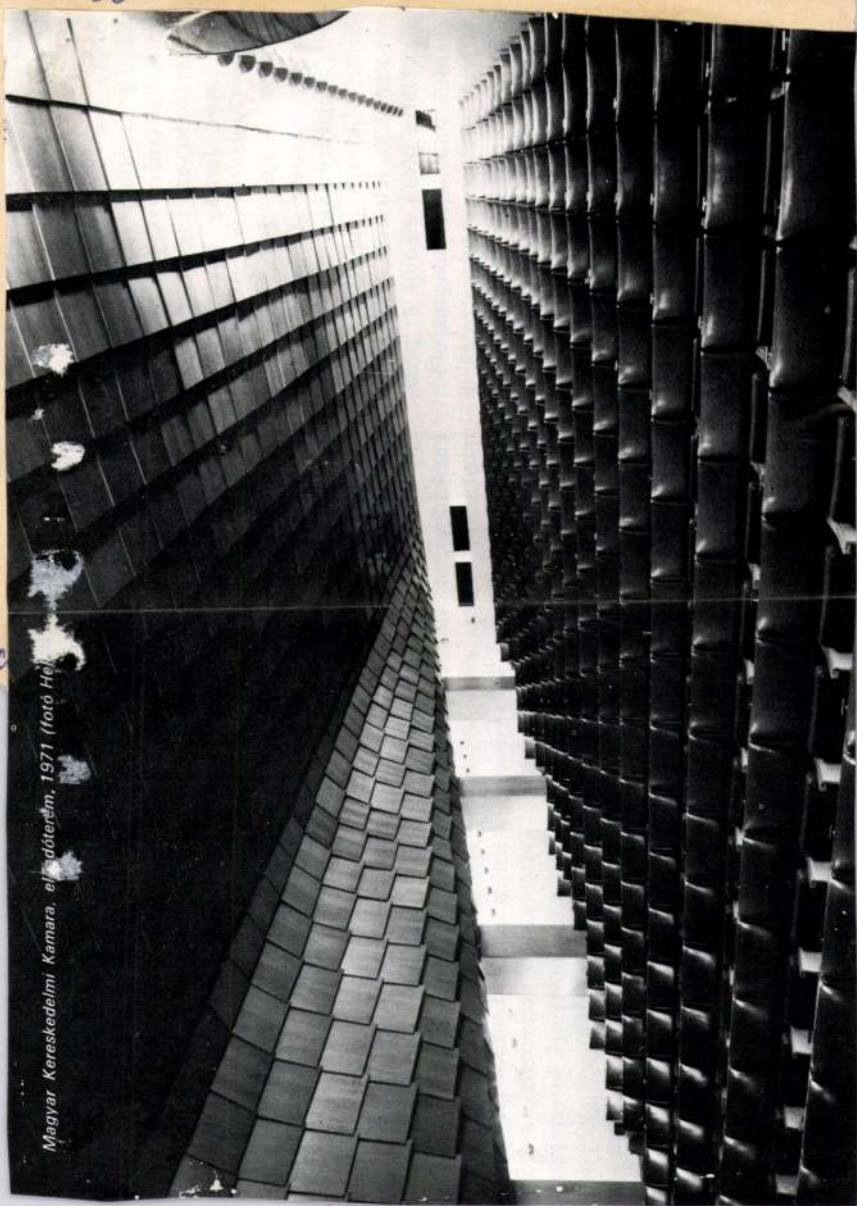
Hornicsek Károly



Feszek Művészklub, 1. gobelin terem.

Kovács Anikó: Hornicsek Károly. Művészet, 1975. július - 6 oldal.

Hermecz László



Magyar Kereskedelmi Kamara, előadóterem. 1971 (fotó He

Kovács Zsuzsa.
Hermecz László

Művészet 1975
július - [illegible]

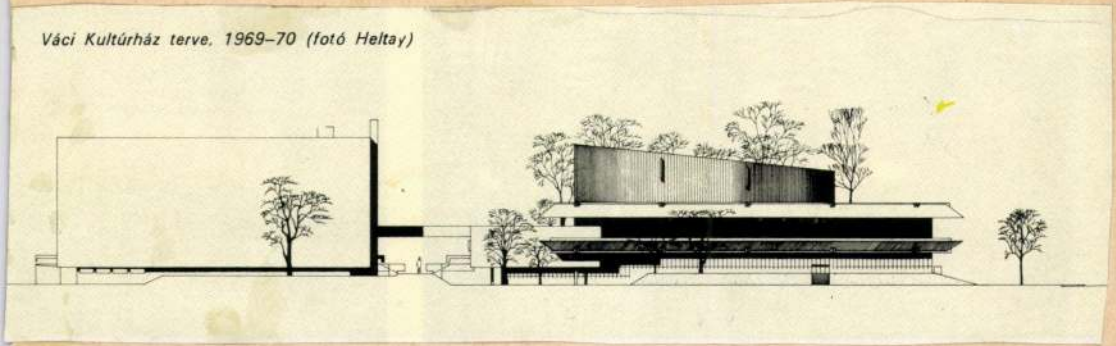
ta témájá-
génnyel és
sz, tervező
13 terv-
megoldva,
ászló, Né-
a II. díjat
dokumen-
nis az új
erőpróbája
zaton vett
ó Kossuth
a feladat.
os kapott
Hornicsek
közre a
lehetőséget
nyszerítette
közi, első-
lom tanul-

a „Ma-
járó luxus-
53-ban ké-

– mivel ka-
k kötötték
fordultak
ztályú ten-
éséért. Ha-

zés ilyen feladatra még annyira se
volt felkészült, mint a műszaki gá
da. Hornicsek László vállalta a bo
nyolult és kockázatos feladato
Meg kellett ismerkednie a Nemze
közi Hajóregiszter összes szabv
nyával, ismérveivel, az I. osztály
besorolás színvonalát biztosító fe
tételekkel. Speciális anyagismerete
műszaki rendszerek tanulmányoz
sát igénylő feladat volt ez. Nagyo
takarékosan kellett bánni a beép
tett szerkezetek súlyával és a terek
kel. Sok szerelvényt, kábelt, csato
nát és közműberendezést kellett
falakba beépíteni. Minden falna
könnyen és azonnal bonthatóna
kellett lennie. További speciális kö
vetelmények nehezítették a felada
tot: a hullámverések következtébe
a hajótesten jelentkező gyűrődésel
zajtényezőinek kiküszöbölése; a bú
torok, a tolóajtók, a tányérok, a po
harak és minden egyéb mozgó tárg
rugalmas rögzítése; a sós tenger
levegőt és vizet bíró, de reprezenta
tív anyagok megválasztása, fel
használása; az alacsony magasság
méretek, továbbá az a különlege
szituáció, hogy az egyes fedélze

Hornisch László



Váci Kultúrház terve, 1969–70 (fotó Heltay)

Kovács Ambró: Hornisch László,
Művészet 1975. július – 6 oldal.

Hornicsek László


Aurora Szálló, Balatonalmádi, 1968–70
(fotó Heltay)

Kovács Attila: Hornicsek László
Művészet, 1975. július – 6 oldal

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Horniczek László

ESTI HIRLAP

1965 JUL 1

1021

Irodák helyén könyvtár

# Az újjászülető Fészek-klub

Befejezéséhez közeledik a nagy múltú Fészek Művészklub felújítása. *Hornicsek László* Ybl-díjas építőművész tervei alapján a 45-ös Építőipari Vállalat munkásai készítik. Megkérdeztük *Szirtes Józseftől*, a Fészek Művészklub igazgatójától: milyen lesz az újjászülető Fészek Klub? Megtudtuk, hogy az épület stílusában nem változik, architektúrája a hagyományos marad, a helyiségek belső elosztása azonban változik.

A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége művészklubjának második emeletén nagy *előadótermet* alakítanak ki, melynek fala tetszetős és jó akusztikát teremtő körtefa burkolatot kap. A terem oszlopaira rézlemezborítás kerül, *Engels József* ötvösművész domborműveivel. A térelválasztó függönyt *Pécsi László* művészi textiltervei alapján készítik. A tervek szerint az előadóteremben *hangversenyeket, irodalmi, zenei és szavalóesteket* rendeznek, ugyanitt kerül sor a filmvetítésekre és egyéb rendezvényekre is. A szomszédos körszobát eredeti, hagyományos rendeltetésének megfelelően alakítják ki: alkalmas lesz kisebb művészcsoportok intimebb, baráti beszélgetéseire. Az itt elhelyezett kandallót *Gádor István* művészi kerámiái díszítik. Az új formában kiépített tanácsterem a *szakmai viták* színhelye lesz. Ide *Hincz Gyula* nagyméretű faliszőnyege kerül.

A művészek által olyannyira kedvelt bárhelyiség a második emeletre kerül. Kupola formájúra kiképzett mennyezetét *Berczeller Rezső* szobrászművész készíti. A Fészek Klub könyvtárát az első emeleten helyezik el, *a korábbi irodák helyén*, s a művészi alkotómunka segítésére nagyszámú szakkönyvet és folyóiratot szereznek be.

(szalkai)



bát
vél
Az a
nem
A
lemé
keres
végre
északra *Kontum* városától. Aknavetőkkel lőtték a kormánycsapatok *Dak Sut-i* állásait. Ezt a támadást katonai szakértők a kulcsfontosságú Kontum városa ellen indítandó *offenziva* nyitányának tekintik.

**Ma újabb háromezer amerikai katona szált partra Vung Tavunál,**

s azonnal útnak indult a *Bien Hoa*-i támaszpont felé. A katonák csatlakoztak a támaszpontot biztosító őralakulatokhoz.

*Nguyen Huu Co* dél-vietnami hadseregügyi miniszter, a vezérkar új főnöke, átvette hivatalát, s napiparancsot adott ki, amelyben teljes határozottsággal kizárta egy *polgári* kormány közeljövőben történő megalakulásának lehetőségét.

Az amerikaiak ma kora reggel

**ismét támadást hajtottak végre a Vietnami Demokratikus Köztársaság területe ellen.**

A *Corall Sea* repülőgép-

*(Folytatás az 5. oldalon.)*

## A HADÜGYMINISZT

# Bonyoló

## Papandreu új

**Athén,** július 14.

*Garufaliasz* görög hadügyminiszter, akit tegnap a Centrum Unió Párt parlamenti csoportja kizárt a pártból, és akit Papandreu miniszterelnök lemondásra szólított fel, tegnap este nyilatkozatot adott ki. Ebben

**megtagadja a lemondást.**

Garufaliasz a nyilatkozatban azzal vádolja Papandreu miniszterelnököt, hogy *a pár befolyása alá akarta rendel ni a görög hadsereget,* oly módon, hogy a katonai kine-

Hornicsek László

A felszabadulás utáni újjáépítés légkörében fogant és onnan nőtt ki Hornicsek László és Németh István tevékenysége. A felszabadulás után az újjáépítés nagyon sok jelentős, sürgető feladatot jelölt ki az építészek, belsőépítészek részére. Alakulóban volt egy új tervezői munkalégkör, s ezzel együtt jelentkeztek az új társadalmi rend igényei. Az új megoldások keresésében mindenkire nagy erőfeszítés várt.

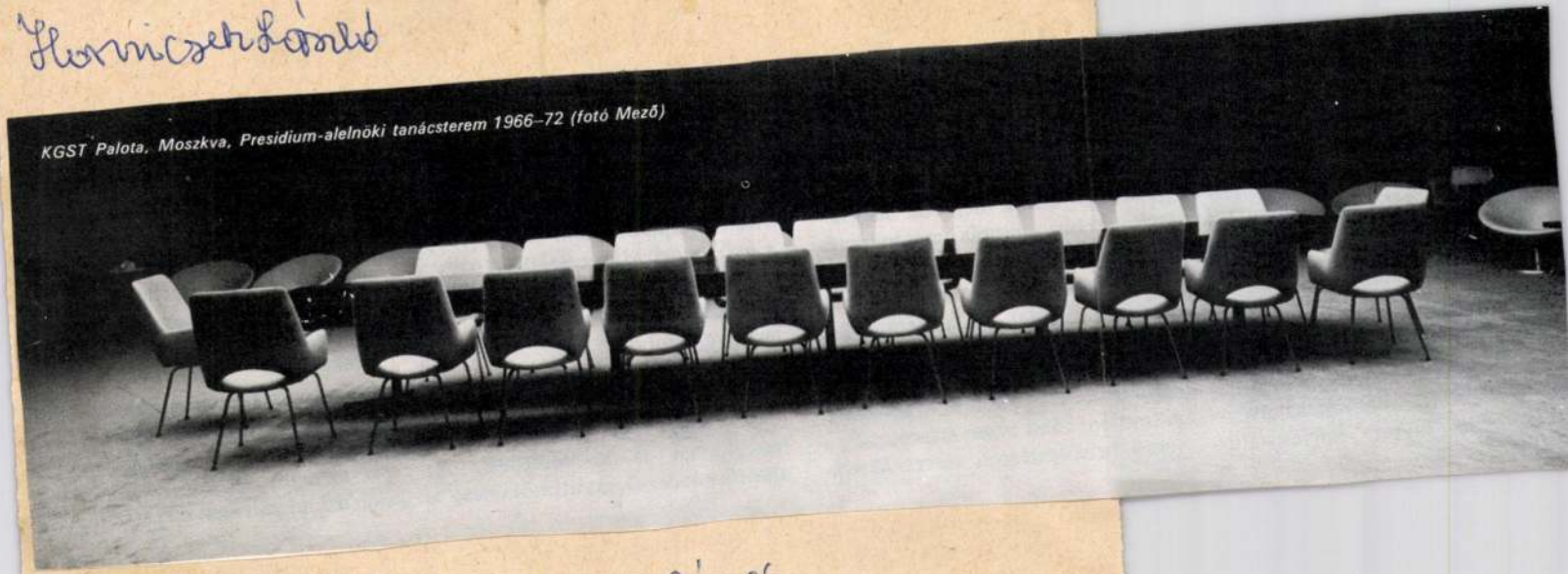
Ebben a történelmi jelentőségű időszakban Kaesz Gyula belsőépítész műterme, magántervezői irodája mind a növendékek, mind a friss diplomás szakemberek számára szakmai, erkölcsi, szellemi szempontból nagy jelentőségű volt. A műteremben már a Budapest felszabadítását követő napokban megkezdődött a munka és jelentős építészeti, belsőépítészeti tervek kerültek feldolgozásra, mint a Váci utcai Örkény patika; a Bécsi kapu tér 6. számú műemlékház; a Petőfi Múzeum; a Postavezérigazgatóság, majd a Károlyi palota összes termében megrendezett Közlekedési Kiállítás; a Népművelési Minisztérium; a Tudományegyetem és több lakás berendezésének terve.

Kaesz Gyula, aki iroda- és műteremvezetői tisztséget töltött be, alapítótagja volt az állami tervezőirodáknak, mélységesen elítélte a második periódusban jelentkező szemléleti hibákat. Elméleti következetessége miatt ő is, de tervezőkollektívája, az Iparművészeti Iskolán vezetett tanszéke is gyakran volt kitéve igazságtalan kritikának. Nehéz körülmények között kellett tehát dolgozni. Sok vita, elveszett energia jellemezte ezt az időszakot. Egyetlen jelentős műve született ebben az időszakban, a Bútorstílusok c. könyv, a vitathatóvá vált tervezői gyakorlat előli visszahúzódásának eredményeként.

om célkitűzéseinek. Hol



Hornicsek László


KGST Palota, Moszkva, Presidium-alelnöki tanácsterem 1966–72 (fotó Mező)

Vörös Imre: Hornicsek László
Művészet, 1975. július – 6 oldal

fa, fém, márvány, üveg, műanyag
s textil felületek váltakozása, ará-
ya a különböző terekben és külön-
öző funkcióra alkalmazott bútor-
araboknál. A belső terek, folyosók
indenütt fehérek, a főlépcsőház
ehér carrarai márvány burkolatot
apott. A szőnyegek, a bútorok
zínezése és a központi magban el-
elyezkedő nagy terek faburkolata,
extiljei minden szintnek jellegzetes
zínhangulatot kölcsönöznek.
A szobák fehér műanyagburkola-
falrendszerét, valamint az üveg-
laszfalakat finom, műves alu-

kai alk
jött lé
tényleg
Az
olimpi
retnék
legköz
jogát.
megrer
ször az
1971-b
tevéke
belül a
A stad
végső

HORNYÁK LAJOS

Vasárnap, 1979. február 4. Magyar Nemzet Magyar Nem

*Egy naiv festő környezete*

# Piros szőnyeg, talajvízzel

**AZ ÖNÉLETRAJZ**

„Szerelemgyerekként születtem. Születésem helye: Pestújhely, 1919. augusztus 15-én. Édesapám mezőgazdász volt. Édesanyám Hornyák Anna, 1885-ben született. Munkáscsalád származású. Mint tisztviselő dolgozott. Elhalt 1944-ben légitámadás alatt a nővéremmel együtt.

Kisgyermekkoromban tehetséggel állandóan rajzoltam. Diákkoromban folytattam és kiállításaim voltak. Iskolai végzettségem 4 elemi, 4 polgári. Még külön jártam esténként festőművészeti tanfolyamot.

Katona voltam hét és fél évig, mint karpaszományos honvéd. 1944 december hónapban mentünk át a szovjet hadseregbe az Ipolyságnál. Utána részt vettem a Vörös Hadsereg 1. ezred, 1. zászlóaljában mint gépkocsiző. Hazánk felszabadulását a díszzászlóaljjal megünnepeltük. Ugyanakkor részt vettem az ideiglenes 1. országgyűlésen. Népnevelő és agitátor voltam.

Tekintve én a mai napon is munkásérzelmű vagyok és védelmezem a szocializmus, a béke haladását. És a festőművészeti tudásomat a dolgozó nép szolgálatába állítom.

1946-ban leszereltem és a kispesti elektromos műszerész gyárban dolgoztam. Mint betanított munkás. Azóta több helyen is dolgoztam. 1965-ben leszázalékoltak a betegségem miatt, azóta mint nyugdíjas állandóan rajzolok és festegetek mindenféle dolgokat.

1969-ben összekerültünk. Özv. Csendes Jánosné született 1903-ban, nyugdíjas. Iskolai végzettsége 4 polgári, 2 kereskedelmi és mint gyors- és gépíró volt alkalmazásban. Rákoscsabán lakunk egy elavult üzlethelyiségben."

**A KÉPEK**

A Nemzeti Galéria tves ablakain beszűr a téli nap. A terem fehér falain a magyar naiv festők képei sorakoznak. Sajátos világ ez itt a Budavári Palotában. A levegő egyenletesen temperált, még a párologtatót is áthelyezték, nehogy a nedvesség megártson a képeknek. Az ablakon át kupolákra látni, kupolát ábrázol az a festmény is, amely előtt állunk. A festmény palotája előtt széles szabad térség, nagyranőtt fák és buja növényzet. Pompás a palota ezen a képen, akárcsak a budavári, pompás a növényzet és a palota előtt felsorakozott katonák egyenruhája is. A festő bőkezűen bánt emberrel és környezetével: felöltöztette őket képzeletének színeivel, nagyvonalúan bánt térrel és idővel. A palotát Indiába helyezte, az időben száz éveket lépett át egyszerre.

Teret és épületeket ábrázol a másik kép is. Kitágult a tér, nagyobbra nőttek a házak, mint a valóságban. Sopron ismerős épületeinek tornyai impozánsabbak. Utcái szélesebbek, megnövelte őket a festő képzelete. A látványt megtoldotta saját vágyaival, és időtlenné, álomszerűvé vált a kép.

Terem látható a harmadik festményen.

Ez a kép azonban már nem a Nemzeti Galéria állandó tárlatán van, hanem azon, amelyet az elmúlt napokban rendeztek *Hornyák* Lajos naiv festő képeiből a rákoskeresztúri művelődési házban. A festmény címe: *Királyi látogató egy XVIII. századi katonakórházban*. A szürke boltíves teremnek éppen olyan ablakai vannak, mint a Budavári Palotának. A terem közepén piros szőnyeg fut, a falak mentén ágyak sorakoznak, sebesült katonákkal. „Itt éppen egy tábornok fekszik — magyarázza a festményt Hornyák Lajos. — A császár meglátogatta a tábornokot és kezet nyújt neki." Díszes egyenruhák a tiszteken, a császár sárgában pompázik.

— Azelőtt ez így volt — bólogat Hornyák Lajos.

Sötét öltönyben, fehér ingben van, arca ünnepélyes, mintha fogadásról érkezett volna. Büszke is a megjelenésére. Ezt mondja: „Én kérem, mindenkor tudom, hogyan illik felöltözködni. Amikor Jugoszláviába vitték a festményemet, akkor is mondták a fogadáson: Hornyák bácsit akár le is filmezhetik, olyan elegáns. Ezt szokta mondani odahaza a nővérem is: neked egy fiatal, csinos asszonyt kellene keresned".

**A KÉPZELET**

— Ezen a képen — magyarázza a festő — egy híres szovjet biológusnő látható.

Nézem a képet és valamit nem értek. A képen fiatal nő piros báliruhában, amolyan képzeletszülte figura, vállára omló hajjal, kicsit elrajzolt, csábító bájakkal. Lehetne nimfa, lehetne egyszerű emlékképe egy reneszánsz festményen látott női alaknak. Bárki lehetne, miért akkor ez a túlságosan is konkrét megfogalmazás?

— Szovjet?

— Az.

— És miért éppen biológus?

— Mert itt tanulmányozza a könyvet, körülötte ilyen furcsa virágok vannak, és itt van előtte egy koponya, hogy az élet fejlődését és elmúlását figyelhesse.

Fiatal macska ugrik a mappára. A föltámasztott kép megcsúszik, leborul. Magával sodorja a többi kartont is: az *Ember tragédiáját*, *Szombathely felszabadulását*, és az *Ökrösfogatot*. A nagy halom karton maga alá temeti a macskát és a fölfordulásra fölébred a többi macska is. Egy pillanatig így állunk a parányi helyiségben, szétugráló macskák és röpködő kartonok között. Végül az öt macska megtelepszik az edényes polc bögréi között, a tenyérnyi ablak peremén, az ágy fejtámláján, a vizes vödör mellett, az asztal közepén. Lábunk mellett a kutya morogva megfordul és megmozdul az ajtónál ülő anyóka is.

— Mit kell annyit magyarázni — szól oda az anyóka. — A fiatal nő az életről álmodozik és eszébe jut, hogy mindannyian megőregszünk egyszer és meghalunk. Amazok meg bálozók, int a másik kép felé. — Emlékszem, éppen ilyen bálba jártam én is. Ilyen pompás volt akkor a Kéri-domb Szegeden, ahol laktunk. Mert apám, kedvesem, nemeskéri Kéri Imre, vasúttársasági főfelügyelő volt. Engem zárdában neveltettek és bálba jártam.

**A VALÓSÁG**

Ebben a pici szobában, a villogó szemű macskák és a homályosan látó anyóka, a pompás palotákat ábrázoló festmények és a festő, Hornyák Lajos otthonában, ahol a falakat elsárgult és légypiszkos festmények bélelik és a Nemzeti Galériának szánt képek ugyanazon az asztalon születnek, ahol ebédelnek, ahol az öt macska felváltva tanyázik — ebben az alig háromszor három méteres, „teremben" a képeket ágy alatt őrzik, itt mosnak, itt főznek, itt étkeznek és itt élnek ők valamennyien. És a legvalóságosabb, a leginkább hű képet a világról itt a hivatalos papírok festik. A nagy köteg irat dátuma 1972-re nyúlik vissza. Minden papír és minden hivatalos írás arról szól, hogy ez az egyetlen szobából álló otthon életveszélyessé, lakhatatlanná vált. A fal megrepedt, a tenyérnyi ablakot még a dúcolás is sötétíti. Alul a talajvíz, felül az eső, a hólé szivárog.

A hivatalos helyek, tanácsi osztályok emberei, akik Hornyák Lajos festményeit feltehetően nem életveszélyes otthonukban őrzik s akik a képeket az egészséges művelődési házban vagy a Budavári Palotában megnézik, eddig csupán leveleket küldözgettek. Egyik hivatalos helyről a másikra. Az egyik levélben ezt olvasni: „Lakásbesorolásuk az egyéb foglalkozású dolgozók, nem fiatal házas kate-3162 igényjogosultsági mutatóval. Az osztály négy kategóriát tart nyilván, az Önök kategóriájából 1977-ben egy család részesül lakásjuttatásban, a 11 836 mutatóval rendelkező... Nehéz helyzetüket megértjük, de a lakásügyük megoldására vonatkozóan a fentiekre való tekintettel választ adni nem tudunk."

Amíg pedig a lakáshelyzet meg nem oldódik, s amíg ez a hosszú levelezgetés véget nem ér, kérjük, hagyják a Budavári Palota párologtatóját ott ahol van, és engedjék meg, hogy a festő helyet cseréljen a festménnyel.

**Fekete Judit**

# Földmeleg

Múlt héten hír érkezett az Azori-szigetekről.

Tőlünk távoli földcsoport, az Atlanti-óceán északi felének majdnem a közepén, hozzávetőleg félúton Európa és Amerika között, babérnevelő, banánérlelő, kellemesen örökzöld éghajlattal. De, mint a hírből kiderül, még sokkal előnyösebb földhajlattal, ha szabad ezt a némiképp mesterkélt kifejezést használni.

Ugyanis a hír arról szólt, hogy e szigetvilág egyik szigetén, San Miguelen, földmeleggel főznek. Természetes, egyszerű, köznapi földmeleggel. Semmi távvezeték, semmi szerelvény, fúrótorony és elosztóállomás, semmi sparherd. Semmi technika, egy szál gyufa se, csak az egyenes, közvetlen, ősi és primitív, anyaszült földmeleg. Mindössze gödröt kell ásni, nem is nagyon mélyet, madzagon beleereszteni a fazekat, és a lyukban két-három óra alatt megfől az étel. Akárcsak egy fura kút, amelyből történetesen mindig lehet friss bablevest meríteni, azon melegében és babérlevéllel. Nem jöhet közbe üzemzavar, dugulás, szivárgás, csőrepedés vagy más efféle. Nincs korlátozás és energiagazdálkodás — a föld mindig egyenletesen és megbízhatóan meleg. Nem kozmáltat oda, oda se éget, nyersen se hagy. Bármikor, akár álmából felkeltve, éjszaka is, fölmelegíthető rajta — vagy benne? — a töltöttkáposzta, ha esetleg váratlanul betoppan a házba egy azori vendég San Miguelen.

Micsoda földi Paradicsom, földmélyi Paradicsom, mármár pokoli Paradicsom! — sóhajthat fel irigyen e földmeleg húsosfazekaktól egy kissé arrébb élő hidegföldi lakos, ki gyufához és egyéb ilyen komplikált műszaki eszközökhöz kénytelen folyamodni, ha rájön a főzhetnék. Micsoda Eldorádó! Csak ások egy kicsit, csak fúrok egy kicsit, csak beleeresztem, aztán süttetem két-három óra hosszat a hasam a nappal, fenekemet a földdel, és kész. Micsoda terülj-terülj asztalkám! Ti boldog azoriak, csak főzzetek...

Juthat eszébe persze ennél nemesebb gondolat is annak, akinek nemcsak folyvást a főzésben fő a feje. Egy észszerűbb ész gondolhat e hét szűk esztendőben a következő hetvenhétre is előrenézve, például az erőtakarékoskodásra. San Miguel takaréktűzhely-lyukainak példájára nem kellene-e az Azori-szigetek meleg földjénél hidegebb földekben is fölkutatni azt a meleget, talán az ottaninál mélységesebb fúrások árán is, amelyen nem holmi csip-csup levesek és káposzták melegíthetők, hanem fölforralható, mondjuk, sokszáz millió megawatt villamosság? Amellyel aztán begyújtható lesz a hideg és meleg földkerekség valamennyi villany-takaréktűzhelye s egyben kivilágítható e földkerekségnek mindahány sötét lyuka. És egyáltalán, nem kellene-e ezt az egész, racionálisan és olcsón hasznosítható földmeleget úgy-ahogy-van, mindenestül gyorsan eltüzelni a civilizáció további javára, a tudományos és technikai forradalom üdvére, hogy mihamarabb úrrá legyünk minden földi gondon, többek közt túllegyünk a takarékosság nyomasztó gondjain is? Ti boldog azoriak, csak gondolkozzatok, csak spóroljatok...

Aki pedig nem ily ésszerűen földi gondolkodású technokrata, az azori földmeleg hírének olvastán átszellemültebb, már-már földöntúlibb s nem evilági képzelődésekig juthat. Eltűnődhet ahol kés get por kuk cuk nar ren épp s b ass nek föld nyá Szív a h mel hív leke rül, lyuk vak fúrr fúrj egyr ládi radi évák és a dogo széd szeg boldo elvég csak más sparh vadál gyér boldo lyukb földm riak, csóko kodja melle a föl Jött ten a rabb ni az földr földü Halas Itt, tak s földb ártézi Az örökz

rá figyelni. Ne főzz semmit, suttogta magában, nem a te levesedre van szükségem. Aztán megint megérezte a lepedéket a nyelvén, belekapaszkodott rémülten a heverő szélébe, és görcsösen összeszorította a száját.

— Elnézést — suttogta később, de az asszony már megint a csomagjai között kotorászott. Most jön a tyúkhúsleves — gondolta gúnyos, eltúlzott indulattal, és megint az üveg felé nyúlt.

— Ne igyon többet — mondta olyasfajta határozottsággal az asszony, amilyet nemigen nezett volna ki belőle. — Kifőzöm az én tűmet, s egykettőre rendbe fog jönni. Remélem, össze tudja állítani az adagját?

— A néni is? — kérdezte bután Tamás, s homályosan az jutott eszébe, hogy Pista egyszer futólag említette már. — Cinkes kell és kristályos, majd megcsinálom a *koktélt*.

Amikor az asszony a konyhába indult, Tamás utána akart kiáltani: köszönöm, mégse, majd csak eljön a feleségem. De túl gyengének érezte magát: így szótlanul tovább üldögélt, s egy képes magazint lapozgatott. A fényképeken ragyogó nők és barnára sült, karcsú fiatalemberek álltak, kezükben metszett poharakkal és hosszú, kékes füstű cigarettákkal. Milyen hazugság — türemlett fel benne az előző napok önpusztító, utálatos emléke. Tiszta és könnyű szeretett volna lenni, elfelejteni ezt a szobát, a zajos és lázas vitákat, a hosszú és belülről maró kortyokat, s mind az ismerősöket, akiknek értelmetlen őszinteséggel adta ki önmagát. A betegség épp olyan erkölcstelen, mint a túlzott egészség — rémlett föl benne egy kellemetlenül éles női hang, s homályosan maga előtt látta a lány festett körmeit, bodorított fürtjeit és mohó, könyörtelen száját is.

— Nézze csak, milyen szép tokja van a *szurimnak* — nyitott be kedvesen az asszony, és Tamás elé tartotta az injekcióskészletet. — Ezüstből készült, az amerikai rokonaim küldték.

— Köszönöm — felelte, és remegő kézzel felszívta az adagját. — Megkérhetném, hogy... — folytatta, amikor feltűrte a pulóver ujját, s erőtlenül lóbálta kezében a tűt.

— Hogyne, szívesen — lépett mellé Pista anyja, s biztos mozdulattal beadta az inzulint. — Mire felszívódik, elkészül a leves is.

Tamás maga elé bámult, s megpróbált befelé figyelni. Most jár körbe szervezetében az adag, összekeveredik a cinkes és kristályos folyadék, megdobódik az enzimtermelés, aztán ennie kell egy kicsit, s akkor úgy-ahogy rendbe is jöhet már. Mindazt, amit a népszerűsítő könyvekben és cikkekben lopva oly sokszor elolvasott már, szerette volna egyszer végigkövetni önmagában: de egy idő után mindig elment a kedve az egésztől. Bár tudta, hogy nem szabad most megint a pálinkásüveg felé nyúlt: húzott belőle egyet, aztán az ablakhoz lépett, és kinézett a mellékutcára. Kódös, jellegtelen ősz volt odakint: szemerkélő eső mosta még szürkébbre a hengeres szemetestartókat, az autókat és a közeli nyomda előtt tornyosuló papírbálákat. Egy idő után Pista és barátnője tűnt fel a sarkon, nevetve és egymásba kapaszkodva.

— Anyuka... kezitcsókolom, Ági vagyok.. hoztam egy kis kóstolót — hallotta nemsokára a hangzavart a konyha felől, de továbbra is az ablak előtt maradt. Később Pista benyitott a szobába, és zavartan álldogált az asztalnál.

— Zsuzsa? — kérdezte Tamás, de már körülbelül tudta a választ.

— Nem vette fel senki a kagylót, pedig többször is újra hívtuk. Talán elaludt a tévé mellett — próbált könnyed maradni a barátja.

— Hetek óta rossz a televíziónk — mondta röviden Tamás, és szembefordult vele.

— Igaz is, hoztunk sütit — kezdte el kapkodva Pista, és zavartan a konyha felé bökött. — Régen jött?

— Alighogy elmentetek. Nagyon kedves volt velem: ideadta az ezüstszuriját is.

— Hiszen akkor minden *okay*! Csipegetünk valami *hazait*, hátra meg kikísérem anyát az állomásra. Dakotáék nyolcra ígérték, hogy visszajönnek: legalább tudnak enni is valamit a csomagból. Mondtam Áginak, hogy segítsen a konyhában: így illik, nem?

Tamás tűnődve hallgatta a szóáradatot, és megpróbált csak az inzulin útjára figyelni. Jóleső éhséget kezdett érezni, és két kezét a gyomrára szorította.

— Valami bajod van? — kérdezte rosszul leplezett türelmetlenséggel Pista.

— Nem, már minden rendben van — felelte.

## *Takáts Gyula*

### MELYBEN HA EL IS ALSZUNK

Az úton látszik még lábad nyoma.
A hold íve és a présház,
magasan egyik, távol a másik,
közömbös téli ködben méláz.

Egyedül jövök haza a hegyből,
ahol még nemrég Veled...
Nézem a feketén fénylő utat,
szólítgatva a süket köveket,

a fákat és a téli fénybe
— melyben ha ki is alszunk sorba —
dobog a tárgyak szívverése

tovább... És most is mintha szólna,
a horhó löszbe vágott mélye
élő szavaid visszhangozza.

## *Sárándi József*

### MAGDOLNÁK

Hasonlíttok ti mind
Évák Terkák Katicák
tizen- s huszonéves Magdolnái
kívánós életemnek
Fölhangoló fiatalságotokat szeretem
s a vakmerő játszmát
hol minden fogás
újabb bizonyosság
az örömhöz vezető úton
Ha számítók vagytok
az kíváncsi érzékeitek számítása
boldogan esem áldozatul
ahányszor csak lehet
Provokálom a Sorsot
hogy még sokáig verjen csodáitokkal
s a viszonzásra is jusson
bölcs erőm

## *Takács Zsuzsa*

### MONDJ BÚCSÚT!

Tudja: utoljára látja, ezért
elmosódott máris a vele szemben
tündöklő arc, foltos, hideg, a szeme lezárva
a vendéglő sötétkék asztalánál,
mivel: halott, mivel: utoljára látja.
Lötyögteti a maradék bort, mondhatná:
képzelgés, hiszen itt ül előttem,
de nem szól, mereven mosolyog,
kimegy a mosdóba. Útközben
a függönyön át a késői
járókelőket látja, menekül
haza mind, gondolja, csak innen el!
S valóban: utolsónak maradtak, oltják
a lámpákat, kezet nyújt.
Várja, hogy valaki fölemelje,
mellére vegye, tej kanyarogjon ínyén.
De hiszen felnőtt és vigasztalan!
Új nap köszönt rá.

## *Simor András*

### SZABÁLYTALAN SZONETT

Roque Dalton költő azon az estén
levest főzött, volt benne csont és lekvár,
aztán a furcsa ízű levest lassan
kanalaztuk, és nevettünk, nevettünk,

majd elbeszélte, hogyan szöktették ki
Salvadorban a börtönből, mert kínos
lett az épp akkor soros diktátornak
soká etetni Roque Dalton költőt.

Erről az estről többé nem beszélünk,
nem idézzük emlékét Budapesten,
és halálának körülményeit se

mondja már el, noha nevetne rajta,
és kiszínezné minden részletét, mert
örömét lelte az ilyen sztorikban.

## *Galambosi László*

### JÉGORSZÁG

Hold vonul letarolt lápon.
Kunyhókon didergő vászon.
Hasad a magasság tornya.
Tél csapkod benne sikoltva.

Néma a tarló. A vándor
ködfarkú csillaghoz pártol.
Madarak bukdosva bújnak.
Ösvények fagyottan futnak.

Krizántém térdepel gyolcsban.
Arkangyal suhog a hóban.
Jajong a gyászoló asszony.
Nincs, aki véle virrasszon.

Emlékek dérbe vont láncon.
Jég-ágyból kel ki az álom.
Üres a bizalom háza,
falait fájdalom rázza.

Védtelen ablak, merengve
bámul a szalmás ereszre.
Néma a tarló. A vándor
ködfarkú csillaghoz pártol.

Hornung János „a XIII. Ker. Tanács műszaki osztályának vezetője.
Oblay István: a Sziget. 1) Folytatás.

A Fővárosi Tanács Klubjában rendezett fórumon a Televízió riportere megkérdezte *Hornung Jánost*, a XIII. Kerületi Tanács műszaki osztályának vezetőjét, hogy miért nem szólt hozzá a Sziget-vitához, elvégre ő az egyik legérdekeltebb a dologban. Azt felelte, hogy a rendezési tervjavaslat alapvető célkitűzéseivel egyetért, megfogalmazásukban a kerületi tanácsnak is része volt.

— *Mit jelent önöknek a Margitsziget?*

— Borzasztó nagy előnyöket és jelentős hátrányokat egyaránt. A kettőt nem lehet szétválasztani. A Szigetnek, mi, angyalföldiek, vagyunk a leggyakoribb látogatói. Nálunk „belvárosiasan" szennyezett a levegő, nagyszerű tehát, hogy karnyújtásnyira van ez a hatalmas park. Előnynek tartom, hogy miénk a Sziget, mert ami rajta van, a kerületünket gazdagítja. Az egy lakosra jutó zöldterület tekintetében hatodik helyen állunk a budapesti statisztikában, holott a lipótvárosi és az angyalföldi népesség csak betonrengeteget lát közvetlen környezetében. Előnynek, s egyfajta rangnak tartom, hogy a Sziget gondozásának szép feladata miránk hárul.

Budapest folyóirat, 1968., 7., 23-old.

Harmincöt éves a XIII. Kér. Tanács művelődési osztályának vezetője. 2. folytatás.

Csáky István: A Sziget

Mindebből következnek a hátrányok is: közigazgatásilag hozzánk tartozik az a csaknem zsákutca-terület, tehát ide áramlik a sok panasz. A lakásvág rajtunk verte el a port. Feloldás a helyzet, ugyanis a Sziget nincs egy tanácstagi körzetnek, valamint egy országgyűlési választókerületnek is – csak éppen lakói nincsenek – amikor két éve tanúk bíztak a Sziget „zöldterületi kezelését", mai áron számolva 16 millió Ft-t kaptunk külön erre a célra. Rá is költjük az utolsó fillérig, elmegy parkfelmentésre és az utak javítására. Hogy még sem olyan a Margitsziget, mint amilyennek elképzeljük és sokan látni szeretnénk, annak az oka a kevés pénz, de annál nagyobb a vemtörődömség és a vandalizmus. A fáklámány nagyobbik fele elöregedett, a fiatal telepítés aránya mindössze 9 százalék.

Budapest folyóirat, 1988, 7., 23–old.

Hamburg János, a XIV. ker. Tanács műszaki osztályának vezetője. 3) Folytatás (vége)
Ozsvay Zoltán 3d Sziget.

Tapsre a Sziget gazdájának lemi nemcsak kiadással jár. Vannak bevételeink is, évente mintegy 3 millió forint használati díjat fizetnek albérlők és alkalmi bérlőink. Be kell illeszkednünk a mai évekhez viszonyítva alacsony élvezik a szép környezet előnyeit. Tanulmánytervet készíttettünk 1985-ben a Sziget helyreállítására. Ez a fővárosi feladatkör, amibe minket egyértelműen tartanak be. Valamennyien tisztában vagyunk, hogy ez a terv a huszonnegyedik órában kerül körvonalazódni. – Jelenleg, hogy bájok vannak a Szigeten. Egy nyugdíjas kertész a fővárosi főkertészet elmondta hogy húsz éve 160-170 őshonos növényt számoltak össze, ezeknek ma már csak a negyede él, a többi kipusztult. Ez önmagában is vészjelző. – Az már nyilvánvaló, hogy épen ideje volt 1978-ban kitiltani innen a gépjárműforgalmat – szükségesnek tartom további szigorításokat elrendelni, egyértelműen állást kell foglalnunk a kertészeti, parkfenntartási elveket is.

Budapest folyóirat, 1988, 4, 23-24-old.

HORNUNG Joseph, nyitrai festő

J. H. Mahler von Ulentra, 1780- ban Pozsonyba költözött és a Sanz-fogadóban vállt neg. (1780, 68. szám, 81)

Preßburger Zeitung
(Gutthon)

Hornung József

pesti harangöntő MDK

Az endrefalvai r.k. templom harangját öntötte 1842-ben.

197.o.

Genthon:Nógrád. 1954.

Hornung József

harangöntő

M.D.K.

Endrefalva r.k. templom harangját öntötte 1842

Patay P.: Nógrád megye harangjai. Művtört. Ért. 1958 (VII.) 2-3 sz. 152

Ke. D. K.

Kornung József

harangöntő

Pásztó, r. k. templom harangjai
1.—4.

Patay P. Nógrád megye harangjai.
Műv. Lört. Ért. 1958 (VII.) 2-3 sz. 158, 167

M. D. K.

HORNUNG József festő

Garas XVIII. 27 224. l.

M.D.K.

Homung József
harangöntő

1834-ben Homung pesti mester 315 forintért
egy harangot öntött.

Bacsó László: A gyöngyösi templomok története. 139 l.
A Kálvária-templom története.

Flórmung Mártus

Erassai őtvös

lásd

Arch. Ért.

1909. 15 l.

HORNUNG Meta

Legervarm zúletett fertő
1986 óta az NSZK-ban él.

M. Mineum 1991 1/4. 319.p.

szolíd faktúrájában, *Dufy* ízléses könnyedségében,
*Utrillo* komor utcájában, *Pascin* részletszépségekb
*ani* torzításában is hű portréjában és *Dufresne* moz
mintha túltengene az észfestészet, s a mondanival
nikai bűvészkedés felületi könnyedsége váltja fel.

Erre a kiállításra mégis nagy szükség volt. Évek
összevetni a mai magyar művészetet azzal a franci
kat szinte szolgai függőségbe szokás hozni. Tudjuk,
mai legjobbjaink sugallója, irányítója volt éveken
„École de Paris" művészeink izmos, önálló tehets
magvasult. A mai magyar festészetet már csak oly
iskolához, amelyek a kor szelleméből folyóan áll
mustól való felszabadulás. De új festészetünk öszt
gát óvni a korlátlan szabadosságtól – kötöttebb,
nál. További fejlődésének biztosítéka pedig a mozg
amelyben a vizuális élmény lelki tartalommá, kultú

M.D.K.

Thorning Lőrinc
keramikus

A kiállításon bemutatott falitálait és
vázaskísérletét.

Fényes Kálmán: Iparművészeti ~~Vallott~~ kiállítás Debrecenben
Művészet, 1963. július — 47 lap.

Hornung Zsuzsa MDK
falitálaival, vizeskészletével

szerepelt a kiállitáson.

Fényes Kálmán: Iparművészeti kiállitás Debrecenben.
Hajdú-Bihar megyei Napló, 1962. szept. 5.

Hornung Zsuzsa

Emlékre

A Magyar Képzőművészek
Szövetsége Iparművészeti
Titkárságának Tájékoztatója - 1970. IV. 28.-l.

Horning Zsuzsa

Emlékére

A Magyar Képzőművészek
Szövetsége Iparművész
Titkárságának Tájékoztatója

1970. IV. 27.

Horváth Erzsa

Részt vett az I. Országos Kerámia Biennálén Pécsett.

Ipari Művészet, 1968. 5-6. sz. 58. l.

MDK

Kormos Zsuzsa
keramikus

A Fegyveres Erők klubjában
mutatta be kerámiáit.

- Hírek -
Napló, 1964. aug. 26. 3. lap

Hornung Zsuzsa

MDK

szerepelt a bp-i Iparművészeti Vállalat és a győri ÜVÁRT Nagykereskedelmi Vállalat által rendezett kerámiakiállításon a győri műsza.nokban.

— Iparművészeti kerámiakiállítás. Kisalföld, 1963 jul. 3.

M.D.K.

Hornuss Gáspár, asztalos

Egerben 1787-95 között
a Somogyi Béla u. 7.sz. ház
tulajdonosa.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 342. old.

ALOIS H O R N Y, textilfestőmester

---

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyeh Stadt Pressburg.
Név:.- 505.- Herr ALOIS H O R N Y
Felvétel ideje: 1868. 27. Septebr.
Hová vették fel: Kestehly, /Keszthely/. 164.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, 16. A Xantus János Múz.Évkönyve, Győr. 1974.

Hornyai B. MDK

MÁV mérnök

A II. világháboruban lerombolt hidak ujjáépitésén Dolgozott.

78.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

Hornyai János

szerepelt a Mikes-ames Tavaszi Hárlatán.

Pódai Újság 1927. IV. 3.

MDK

Hornyai László,

1910-ben az iskolában dolgozott.

A szabadiskola ideje. /1902-1912./ 86.

Hornyai Ödön.

A "Céhbeliek" társaságának alapitó tagjai 1914.

Bende J: A Képzőművészeti egyesületek története,
kézirat.

Hornyai Ödön.

Emlékkiállitását rendezte a Nemzeti Szalon 19
1941-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

Hornyai Ödön MDK

Hejczei szérüskert, pasztell

Műcsarnok 1914. tavaszi kiállitás

MDK

Hornyai Ödön

Csendélet c. festménye. Repr. (A "Céhbeliek" a Műcsarnok tav.tárlatán.)

Képzőművészet, 1928. 10.sz. 140.lap

MDK

Hornyai Ödön

Csendélet, repr.

Képzőművészet 1928. máj. II. évf. 1o. sz.
14o.l.

Hornyai Ödön MDK

Hejce falu

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

Hornyay Ödön

AMBRÓZY Ágoston: Hornyay Ödön művészete.
= Napkelet, III. 1924 110-111.

-

pontja olvastán megkérdezi,
ő az intézet országos szintü
nagyon fontos dolog ugyan,
de kétséges, hogy jelenlegi
sek-e.
turával kapcsolatos aggodalma-
átszervezéssel nem fog semmi
delkezésükre több pénz és ku-
entációs Osztályon a helyzet
orábbinál, mert a megbizási
entős részét kénytelenek vol-
ek miatt bérre elosztani.
Gézával, hogy a Müvészettör-
tlenül naggyá válna. Az adat-
tgyüjteményt nem kéne ebbe
rráskiadványt is hozzácsatolva
e - amennyiben a topográfia,
ön részt kap.

HORNYÁK, kovács, lakatos, pékmester ?

---

A homonnai kovácsok, lakatosok és pékek céhbehivó táblája. Téglalap, fa, domború faragás. Évszám "1798". Patkó, kovácsszerszám, lakat, alúl egy perec. Felirat: "FABRI SERRARII Archi Magister Senior Petrus Toth. Joa: Hornyák. Ge: Labsanszky. (Joan) Okoliosani. La: Mirvald. Joan Kunder. And. Hlub. Pistor, Samuel Doby". Mag: 2[illegible] cm. Szél: 16 cm. 4.a-b. kép. Ltsz: 53.763.1. 177. old

BODÓ SÁNDOR: Céhbehivótáblák a Miskolci Herman Ottó Múzeumban 171. old

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve. VII. 1968. Miskolc

Hosnyák Attila, elpiktn

1. Forkas dy Z.

-. követség hírek

6

Magyar

Építő művészet 8n. 1983



83/3

M.D.K.

Hornyák Gyula nobrán

Leglédi lakos.

Leglédi kerk: Kolofont József. Bp. 1931. 418.

Hornyák István, újságíró

L: Kádai Anna

-: Kitüntetések és ... - 4.

Népszabadság, Bp. 1980. ápr. 2

HORNYÁK JÓZSEF, csizmadiasegéd pecsétje

---

A tályai csizmadiák céhének pecsétje a 18.sz-ból való /35.jegyz./Hornyák vándorkönyvének 11.és 15.lapján, 1873-ból.maradt meg.Felirat:"TALJAI CS...CZEH PECSET". A nyomat hibás.Fent magyarruhás csizmás alak.Lent csizma,musta,négykarélyos pajzs.Átm.2.8 cm. 197.old.

BODÓ SÁNDOR: Borsodi,abaúji és zempéni céhpecsétek
189.old

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM ÉVKÖNYVE,IX, 1970
Miskolc, 1971

D Hornyák Károly

robain

1892 – 94.

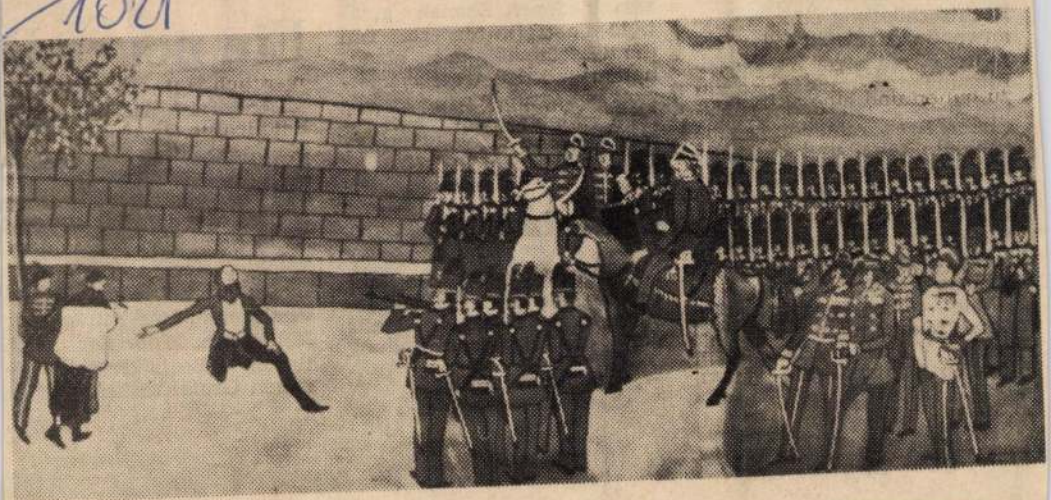
Címnek 1930. 84. I.

SAJTOFIGYELO
MAGYAR HIRDETO
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 349-726
1977 FEB 28

**BUDAPESTER RUNDSCHAU**

Lajos Hornyák

1021



Lajos Hornyák: Batthyánys Hinrichtung (Ausstellung naiver Künstler in der Nationalgalerie)

der Generalstaatsanwalt, daß im Rechtssystem auf dem Gebiet der Rechtspflege, der Rechtsschöpfung und Rechtsanwendung sowohl im Verfahrens- als auch im Durchführungsstadium die Regeln des materiellen und prozessualen Rechts unbedingt einzuhalten seien und daß die Geltendmachung der Rechte und Verpflichtungen sowie die Verantwortung für die Verletzung des Rechtes mit rechtlichen Mitteln gefördert werden müßten.

Wie jedes sozialistische Land, schafft auch die Ungarische Volksrepublik allen loyalen Staatsbürgern guten

Rechtsan
verschied
verschied
tigte Kon
die Gese
halten un
zungen v
tet die St
zusagen e
Tätigkeit.

## Die Rolle der Juristen

Zur Zeit beträgt die Zahl der aktiven Juristen schätzungsweise 20 000. Bereits vor der Rechtsanwendung

*(Fortsetzung S. 2)*

Hüttenwerke von Diósgyőr
den Bau eines neuen Stahl
werkes, das jährlich 920 000
Stahl herstellen soll und mi
kombinierter Technologi
funktioniert. Die geplante In
vestitionssumme beträgt 9,
Milliarden. Einer der wich
tigsten Bestandteile de
neuen Großinvestition ist ei

Lajos Hornyák

Nationalgalerie: Gemälde des naiven Malers Lajos Hornyák

Ausstellungen

Daily News, 1948. aug. 14.

HORNUSZ Gáspár asztalos, Egerben a Somogyi B.u. 7 ? vagy Verbőczy u.17. /hrsz.377./ ház tulajdonosa 1787-95 között.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

Hornung József

pesti harangöntő
1834. öntötte a gyön-
gyösi Kálvária –
templom harang-
jait

Bachó gyöngyösi templ.
139. l.

1384

# Gyüjte

| A hely neve | A tárgy megnevezése |
| --- | --- |
| Eperjes, | Id. Miklós öntöm. mesterség pillérei |

Hornung József
pesti karmagyártó

d.

Ezredéves kiáll.
VIII b. csop. 99. d.

gomi érsek 1107-ben szentelte fel, míg a dömsödi kolostor építését II. Béla és neje, Ilona, 1138-ban fejezte be (v. ö.: BARNA, id. m. 34. l.). A jogar nyelét hengeres fa alkotja, amelyet aranyozott ezüst palmetta-díszítés fon körül; alsó gombja is aranyozott ezüst. A nyél a gömb foglalatánál valamivel későbbi; a XII. század második felére, III. Béla idejére tehetjük, a szövegben említett pécsi analógiák alapján is. A szívidomba zárt palmettás díszítés a gömb foglalatán is előfordul, azonban képzése nem oly tiszta, mint a nyélen. — III. Béla sírjában is találtak halotti koronája, feszülete, zománcos encolpiuma, kardja, sarkantyúi, karperece aranygyűrűje mellett, egyszerű formájú ezüst jogárt, síma, hengeres, belül üres csőszerű hosszú nyéllel, lapos gombbal s fölötte hajlított lemezekből, virágszerűen képzett fejjel. Bizonyára nem harci fegyverként, hanem királyi jelvényül szolgált, bár lehet, hogy csak mint sírmelléklet készült. Az egész jogar hossza 50·6 cm., képe: *III. Béla magyar király emlékezete.* id. m. IX. tábla. — V. ö. még: BOCK, FRANZ: Das ungarische National-Museum in Pest, id. m. 87— l.

336 V. ö. 236. jegyz.

Horning József

† cca 1836 – 1844

– vőd

– Kovács Harang

bgl.

5724

L. an 58 91 - nil

Hornung József

harangöntő

az 1843-iki pesti ipar-
kiállításon dicséri oklevé-
let kapott.

Lásd

Regélő. 1843. II. 1075.

Flórián József

1836. Pesten öntötte a tó-
szóki ref. egyház harangját

Rómer Flóris hagy. XLVI. 9.
a mencsoli ref. egyház épí
harangját.

1840. a jarabfai r. k. templom
nagy harangja.

1839. jarabfai kath. templom
közép harangja
u. o.



Flormung József

Pesten öntötte 1847-ben
az evangéli ref. egyh.
harangját

Római Flóris hagy.
XLIX. Cs.

Flormung József

pesti harangöntő

-l.

Schoenledervárosi

7. l. 8. l.

Meissen porcellain VIII. 60

Hornung József

harangöntő

l.

Tanulmányok Bp.

múltjából. VII.

29. l.

Dr. Kentirányi Gyuláné

úrasszonynak

Budapest

XI. kerület Lajos-utca

16. szám alatt.

Hornung József

harangöntő:

1840-ben Eberhardt Henrik harangöntő mesterjogát átvette, ennek Pesten a fürfa utcai 347. számú házában levő harangöntő műhelyét átvette

Társalkodó 1840. 22. száma mellett levő hirdetések.

Flormung József

harangöntő Pest.

1843. iparműkiáll. Pest.
dicsérő oklevél.

Tájalkodó, 1843. 343

Hornung Zsuzsa
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1983 JUL 31
KISALFÖLD

# Iparművészeti kerámiakiállítás

A budapesti Iparművészeti Vállalat és a győri ÜVÉRT Nagykereskedelmi Vállalat közös rendezésében iparművészeti kerámiakiállítás nyílt a győri műcsarnokban.

Az ízléses összeállítású bemutató kettős célt szolgál: a nagyközönségnek bemutatja a lakásdíszítésre alkalmas és a mai követelményeknek megfelelő díszkerámiákat, a kereskedelem szakembereinek pedig átfogó képet nyújt a megrendelhető mintadarabokról.

Hasznos és szép a kiállítás: szükség van a korszerű lakásdíszítő tárgyak bemutatására, az ízlés fejlesztésére és a kispolgári giccs visszaszorítására.

A múlt év őszén a SZOT székházban bemutatott porcelán- és kerámiakiállításon is nagy sikere volt az új vonalú lakásdíszeknek. A közönség nagy többsége megkedvelte a bemutatott mintákat, és a kiállítás után kereste őket a boltokban — sajnos, sokszor hiába. Az érkezett néhány darab azonnal elkelt, a kereslet tehát nagy volt, a kirakatok mégis konzervatív dísztárgyakkal voltak tele, mert a kereskedelem szakemberei az állítólagos üzleti szempontokat véve figyelembe inkább a hagyományos formákat rendelték meg.

A most bemutatott kiállítás után szeretnénk a győri és a megyei szakboltokban találkozni az itt látott dísztárgyakkal, mert nem éri el a célját és felesleges ez a bemutató, ha nem használjuk fel a hatását.

A kiállítás jól rendezett: szép és kedves minden alkotás — akár egyszerű hamutál, akár nagyobb méretű váza. A kerámiatárgyak neves művészeink munkái, akik közül *Gorka Géza, Kiss-Rooz Ilona, Steindl Katalin, Garányi József, Hornung Zsuzsa* és sokan mások szerepelnek formában és színben egyaránt művészi alkotásokkal a tárlaton.

Kár, hogy ezt az érdekes kiállítást — mely a kánikulában felüdülést is nyújt a hűvös műcsarnokban — csak 5 napig láthatja a közönség.

eltételeit. Az emb
ossz emlékük volt
kaegység-elszámol
Ugyanis a múltban
lőfordult, hogy a
unkaegység helyet
ebbet kaptak ugya
unkáért, amint n
lefaragták" a munkaegysé-
et. „Valamit tennünk kel-
ett — mondja Bognár Já-
os tsz-elnök —, különben
gy lépést sem jutottunk
olna előre." A közgyűlésen
egállapodtak, hogy az el-
égzett munka után a ka-
ásokból munkaegység he-
ett terményt kapnak a ta-
ok, hogy ezzel is jobb mun-
ára ösztönözzék őket.

a határban. Összehordták. Raktáron állt a tavalyi műtrágya is. Tavasszal szórták el.

„Az új vezetőség nem alkudozik — mondják —, amit igér, beváltja." Visszatért az emberekbe az elveszett bizalom. Az előző években alig akadt bedolgozó a szövetkezetben. Pedig szükség lett volna rájuk. A 220 tag közül csak 120-an tudnak dolgozni, a többiek nyugdíjasok, betegek. Az idén a kapások mégsem maradtak ugazban. Azok is kijártak a határba, akik gyárban dolgoznak. A 60 hold cukorrépát tíz nap alatt egyelték meg. A tizenkét vagon lucernát sem érte renden az eső, mind kazlakban van.

**AMI LEGINKÁBB** megnyerte a tagság tetszését: a háztájival való törődés. Tavaly szó sem volt csalamádé etetéséről, a háztáji tehenek abrakolásáról. Az idén annak a tagnak az udvarán, aki becsülettel eljár dolgozni, nem hiányzik a pillangós, és egy-két hét múlva a csalamádé sem.

Hogy mit várnak év végén egy munkaegységre, nem találgatják. „Először talpra kell állnunk" — vélekednek. Mások ezt mondják: „Tavaly előre éltünk. Huszonegy vagon gabonát szerződtünk eladásra. Az előlegből emeltük a munkaegység értékét, terheltük az idei esztendőt. A gabonánk meg kifagyott a rosszul művelt földeken." Zab után vetettek tavaly búzát, a burgonya és a si[illegible] helye pedig üresen maradt.

**A TAGSÁG MÁR BIZIK**

# Pesther Tageblatt.

Fünfter Jahrgang.

**Pränumerations-Bedingnisse:**
für Pesth und Ofen: Halbjährig 4 fl. 30 kr., mit täglicher Zusendung 5 fl. Conv. Münze; für Auswärtige im Inlande mit täglicher Postversendung 6 fl. 24 kr., mit wöchentlicher zweimaliger Postversendung 5 fl. Conventions Münze; Pränumeration übernimmt Gustav Heckenast's Buchhandlung in Pesth und sämmtliche Postämter.

**Einrückungs-Gebühren:**
für den Raum der gespaltenen Petitzeile 3 kr., bei oftmaliger Insertion 2 kr. C. M. Beilag-Gebühr für ein Quartblatt 1 fl., für einen halben Bogen 1 fl. 30 kr., für einen ganzen Bogen 2 fl. Conventions Münze. Beilagen und Inserate sind in der Expedition dieses Blattes. Waiznergasse Nr. 15, dem Hotel Palatin gegenüber rückwärts im Hofe abzugeben.

№ 19. Sonntag, den 22. Januar. 1843.



**Inhalt**: Stadtpost. (Vieurtemps) Ueber die zunehmende Wichtigkeit des Tabakhandels. (Schluß.) Nachruf an einen Landschaftsmaler. (Aus dem Englischen.) Aufruf zur Theilnahme an der gymnastischen Musterschule zu Pesth. Notizen. Correspondenz. (Wien. Schluß.) Theater. (Ofen.) Neuigkeiten. (Weibliche Straßenräuber. Ein Türke in der christlichen Kirche. Ofner Redoute. Pesther Neuigkeiten.) Halt, noch Etwas! Berichtigung.


## Stadtpost.

Nationalbühne. Hr. Vieurtemps wird sein erstes Concert morgen, Montag den 23. Jänner, geben. Die Direction war zwar gezwungen, die Eintrittspreise zu erhöhen, indeß sind diese gegen die Preise, welche das verehrliche Publicum bei so großen Künstlern für Concerte in dem Saal zahlt, noch sehr billig zu nennen; besonders, wenn die Bequemlichkeit in Betracht gezogen wird, welche die Logen und Sperrsitze gegen die Sitze im Saale gewähren.

## Ueber die zunehmende Wichtigkeit des ungarischen Tabakhandels.

(Aus dem Pesti Hirlap.)

(Schluß.)

Wir bemerkten schon im vorigen Jahre, daß, wenn wir es mit unsrer Tabakproduction dahin bringen könnten, daß wir im verhältnißmäßigen Werthe mit dem amerikanischen concurriren könnten: so würden wir gewiß in ganz Europa einen Markt für unser Product finden; nähern wir uns nur einmal Fiume, damit die hohen Transportpreise jene, die man den Producenten zahlt, nicht zu sehr drücken, oder gar die Concurrenz unmöglich machen: aber wir fügen auch bei, daß es uns scheine, als ob die Zukunft des ungarischen Tabaks nicht so sehr auf Deutschland als vielmehr auf Italien, und vorzüglich auf Frankreich zu bauen sei. Die jetzt mitgetheilten Daten erheben diese Meinung bis zur Gewißheit, und da zu dieser erfreulichen Erfahrung auch die sich gesellt, daß hierin der ungarische Handel nicht einmal durch Zollverhältnisse gehindert wird, da man die auf einen Centner Tabak an Ausfuhrzoll entfallenden 20 kr. unmöglich drückend nennen kann; so hängt es augenscheinlich blos von uns selbst ab, unserm Vaterlande eine sehr ergiebige Einnahme zu sichern, wozu uns dringend der fortwährend passive Stand unserer Handelsbilanz mahnt, dessen genauer Minutenzeiger die täglich mehr fühlbare Geldnoth ist. — Wir werden gewiß bei der Erzeugung des Tabaks von der Samenwahl und Bodenvorbereitung angefangen, sehr Vieles zu verbessern haben; doch scheint uns, daß wir wie beim Weine, wo wir den größten Theil während der Lese, durch die Vermengung reifer und unreifer, guter und schlechter Trauben verderben, und dieses Verfahren dann durch eine sehr schlechte Kellermanipulation fortsetzen; eben so auch beim Brechen, Beitzen, Trocknen und Binden des Tabaks fehlen. — Dieser Gegenstand gehört indeß in das Bereich des ungarischen Landwirthschafts-Vereines, und des schätzbaren Magyar Gazda. Uns genügt den Gegenstand der Aufmerksamkeit unserer Producenten zu empfehlen, nachdem sie sich überzeugen konnten, daß sie nach Beschaffenheit ihres Tabaks bei Vermehrung der Concurrenz auf gute Preise rechnen dürfen. — Die Hebung des Handels in einem Lande ist der Barometer seines Wohlstandes. Die Herrn Wodjaner haben, indem sie (wie natürlich) ihr eigenes Handelsinteresse bei ihrem Unternehmen berücksichtigten, zugleich dem Lande einen wesentlichen Dienst geleistet und sie werden ihr diesfälliges Verdienst verdoppeln, wenn sie (wie sie es zum Theil auch schon voriges Jahr thaten) 36,000 Centner Tabak nach Fiume, und von Fiume aus auf ungarischen Fahrzeugen, und unter ungarischer Flagge nach Marseille senden werden.

## ruf an einen Landschafts-Maler.

Von Betty v. K.

Du lebst, Du lebst! O stille jetzt mit Klagen!
Sie seien einem andern Schmerz geweiht,
Du lebst! denn alle Deine Werke tragen
Das Siegel der Unsterblichkeit.

Du lebst ja fort, so lang manch' ferne Küste
Von dir gemalt, noch grünen wird und blühn,
Es welket nie Dein Ruhmeskranz, es müßte
Kein Herz nur mehr für Kunst und Liebe glühn.

So kannst Du dieser weiten Welt noch leben,
Und Deiner vielgeliebten Freunde Schaar,
Für jene Theuren, deren ganzes Streben,
Dein Dasein sonnig zu erheitern, war.

Unmöglich ist ein Ende Deines Lebens,
Ob denn so liebend wacht Erinnerung;
Die Tage fliehn, die Jahre fliehn vergebens,
Denn unsere Liebe trotzt der Jahre Schwung.

Du lebst, Du lebst! wie kann Dich Tod ereilen?
An jeder schönen Stelle rings im Land
Wird treu Dein Geist daran gebunden weilen
Durch manches zart geheimnißvolle Band.

Fehlt gleich des Freund's Gestalt im Lieblingskreise,
An seinen Lieblingsplätzchen! denket nur,
Als ob er jetzt auf fernen Ufern reise,
Die Bilder malend einer schönern Flur.

So ist es auch, durchflogen ist die Ferne,
Klar ist Dir nun die höchste Kunst enthüllt,
Am Quell der Liebe, unter Dir die Sterne,
Von Wunderglanz umflossen und erfüllt.

Im Wesen und im Urbild alles Schönen
Schwelgt nun Dein tiefgeheimnißvoller Geist,
Frei labt er nun an Bildern sich, an Tönen
Von denen Dich kein Erdenloos mehr reißt.

Du lebst, Du lebst! die kann der Tod nie rauben,
Die sehnend immer ringen nach dem Licht,
Es wäre Gotteslästerung dies zu glauben
Du lebst, Du lebst! in Gottes Angesicht.

Nach James aus dem Englischen.

## Aufruf zur Theilnahme an der Musterschule für Gymnastik zu Pesth.

Die Musterschule der Gymnastik ward zu Pesth im Jahre 1839 durch Actien, welche eine Verbindlichkeit auf sechs Jahre mit sich brachten, gegründet. Theilnehmer konnte Jeder werden, der sich verbindlich machte, entweder 12 fl. C. M. jährlich, oder das entsprechende Capital von 200 fl. ein für allemal zu erlegen. Hiefür wurde den pl. t. Actionären beider Classen das Recht ertheilt, einen Schüler unentgeldlich in die Anstalt zu schicken.

Der Zweck der Anstalt ist: sowohl die körperliche Ausbildung der Jugend beiderlei Geschlechts, als auch die Begründung einer Musterschule für alle diejenigen, welche an andern Orten als Lehrer inder Gymnastik aufzutreten gesonnen sind. In ersterer Hinsicht können wir nicht ohne innige Freude auf das Geleistete zurückblicken, wenn wir vom 1. Juli 1839 bis Ende October 1842 die Anzahl der Schüler unserer Anstalt zu 520, nämlich 397 männlichen Geschlechts, und 123 Mädchen aufzuzählen vermögen; in Hinsicht auf die Wirksamkeit der Anstalt als Musterschule aber dienen zur Kenntniß, daß aus ihr 2 junge Männer zu Lehrern der Gymnastik für Preßburg und Eperies gebildet wurden.

So hat sich die Anstalt seit den vier kurzen Jahren ihres Bestehens nach beiden Seiten hier thätig bewiesen und durch ihre öffentlichen Prüfungen sowohl ihren positiven Nutzen bewiesen, als auch die Vorurtheile jener furchtsamen Eltern zu beseitigen gewußt, welche die Gesundheit und gerade Glieder ihrer Kinder in der Anstalt gefährdet glaubten, ohne zu bedenken, daß Unfälle in einer wohlgeordneten und beaufsichtigten gymnastischen Schule unendlich seltener vorkommen, als dort, wo sich die Jugend ohne Ordnung und Maaß zu ihrem Zeitvertreib umhertummelt.

Von der andern Seite aber hat die Anstalt die Ueberzeugung von Tag zu Tag mehr begründet und befestigt, daß der Ausbildung und dem Wachsthume des Geistes auch eine zweckmäßige Ausbildung und Kräftigung des Körpers zur Seite gehen müsse: wollen wir nicht frühreife, kränkelnde, bleiche Stubengelehrte, sondern das kommende Geschlecht zu einem kräftigen, gesunden und lebensfähigen erziehen. Diese Ueberzeugung hat in neuester Zeit überall tiefe Wurzel gefaßt; man hat den Schulen in Deutschland gymnastische Anstalten beigefügt, und selbst die Regierungen haben es nicht unter ihrer Würde gefunden, für eine zweckmäßige Entwicklung des Körpers Sorge zu tragen. So sagt ein kön. preußisches Ministerial-Rescript: „daß es bei den großen Ansprüchen, welche an die geistige Ausbildung der Jugend nach dem Entwicklungsgange und von dem jetzigen Standpuncte der Bildung ausgemacht werden müssen, nothwendig ist: der Erhaltung und Kräftigung der körperlichen Gesundheit der Jugend eine besondere Sorgfalt zu widmen, und durch eine harmonische Ausbildung der geistigen und körperlichen Kräfte dem Vaterlande tüchtige Söhne zu erziehen: so haben des Königs Majestät mittelst allerhöchster Cabinets-Ordre vom 6. Juni 1842 zu bestimmen geruht, daß die Leibesübungen, als ein nothwendiger und unentbehrlicher Bestandtheil der Erziehung, förmlich anerkannt und in den Kreis der Volkserziehungsmittel aufgenommen worden; die Gymnastik soll demgemäß dem

Pesther Tageblatt 1843

Gange des Erziehungswesens angereiht, und es sollen zunächst mit den Gymnasien der höhern Stadtschulen und der Schullehrer-Seminarien Anstalten für gymnastische Uebungen verbunden werden."

Nehmen wir zu diesen Ansichten, auf welche sich die unerschütterliche Wahrheit gründet, daß die Gesundheit des Körpers und der Seele in der Anstalt gleichen Schritt halten, auch noch dazu: daß die gymnastischen Anstalten ein weiteres Mittel an die Hand geben, die Nationalität, die Vaterlandsliebe, das Gefühl der eigenen Kraft, Selbstständigkeit und Wehrhaftigkeit schon dem Kinde einzuflößen: so müssen wir diese Anstalten als einen der wirksamsten Hebel der Interessen des Vaterlandes betrachten; denn so wie einerseits die Kraft, der Muth, Biederkeit und die Vaterlandsliebe ein Volk bei seinen Nachbarn in Achtung setzt: so verliert es diesen unschätzbaren Vortheil durch Verweichlichung des Körpers, welcher immer Verweichlichung des Geistes im natürlichen Gefolge hat, und größtentheils die Hauptursache ist von der Ausartung und endlich von dem gänzlichen Ruin von Familien, Völker und Staaten; das lehrt die untrügliche Geschichte.

So werden denn hiemit sämmtliche löbl. Comitate, die hohen Magnaten, die pl. t. Herren Schulinspectoren und Directoren, Eltern, Vormünder, Professoren &c. und das verehrte gebildete Publicum bittlich aufgefordert, den Fortbestand einer in pädagogischer, diätetischer, medicinischer und nationaler Hinsicht so außerordentlich wichtigen Anstalt durch Zeichnung von Actien und Beiträge zu sichern und zur Blüthe des Instituts auch weiter hin beizutragen. Zu diesem Behufe wurden Subscriptionsbogen den löbl. Comitaten, als auch den nachbenannten Mitgliedern der Actiengesellschaft der gymnastischen Schule mit der Bitte ausgetheilt, sich sowohl zur Sammlung der Actionäre als auch der Beiträge zur Gründung eines Fonds für diese Musterschule gütigst angelegen sein zu lassen.

Pesth, am 15. Jänner 1843.

Der leitende Ausschuß der gymnastischen Musterschule in Pesth.

Sammlungsbogen sind bei nachbenannten Herren ausgetheilt, als:

Herrn Joseph v. Fabricius, Kaufmann in der Waitznergasse.
„ Gustav Heckenast, Buchhändler in der Waitznergasse.
„ Georg Kilian, Buchhändler in der Waitznergasse.
„ Paul Jurenak, Eisenhändler am Hatvaner-Thor.
„ Gustav Fuchs, Tabakhändler am Ecke des Theatergebäudes.
„ Gustav Emich, Buchhändler am Ecke der Herren- und Schlangengasse.
„ Johann Mitterdorfer, Spezereihändler am Ecke der Herren- und Krongasse.
„ Joseph Wagner, Kunsthändler am Serviten-Platz.
„ August Felbermayer, Leinwanhändler in der Stadthausgasse.
„ Ignaz Clair, Professor der gymnastischen Schule daselbst, Beleznay'schen Garten, auf der Kerepesser Straße.
„ Ignaz Prükler, Spezereihändler am Sebastiani-Platz.

Die löbl. Redaction der Ofner-Pesther Zeitung, zu Ofen in der Festung, Landhausgasse.

# Notizen.

**Correspondenz.** Wien, im Jänner. (Schluß.) Während wir nun geduldig abwarten, bis der Blitzstrahl der Aufklärung das düstere Gewölk am literarischen Himmel zertheile, sehen wir auch in Deutschland keinen heitern Himmel. In der Art, in welcher Herwegh's Brief an den König gelesen und aufgenommen wurde, liegt schon das Urtheil, und es bedurfte keines Verbotes, keiner Verbannung, um die Gesinnungen, welche in diesem exaltirten Brief ausgesprochen sind, zu mißbilligen. Jeder treue, rechtliche Unterthan, jeder brave Bürger, was immer für einem Staate er auch angehören mag, wird sich nie durch so leidenschaftliche Ideen, aus denen der Glühwein des jungen Deutschlands dampft, hinreißen lassen, er wird seinen Grundsätzen folgen, er wird bedenken, wie wenig diese poetischen Gefühle der Freiheit in dem prosaischen Staatsleben realisirt werden können! Herwegh's Brief hat weder Sensation gemacht, noch Gemüther für sich gewonnen, es war ein verfehlter Schuß, der allein ihn selbst getroffen! der Liedersänger hat dadurch eine klaffende Wunde erhalten, die erst in späten Jahren vernarben wird! — Man vermuthet, Brockhaus wird seine Zeitung unter einem andern Namen geben, und dadurch deren Eingang nach Preußen wieder erlangen. — Kann sich Herwegh auch einen andern Namen geben? — Ich konnte noch viele Bogen vollschreiben, und nicht müde werden zu bedauern, daß die Literatur eine so verderbte Richtung genommen, daß gerade die neue Literatur das Irrlicht ist, das uns vom Ziele immer mehr entfernt statt uns ihm näher zu bringen. So traurig die Aussichten beim Jahresbeginn im geistigen, eben so ernst und befürchtend sind sie im materiellen Leben! — die Welt war längst ein armer Teufel, nun aber hat sie auch den Credit verloren, und die Prophezeihung, daß die Welt im April dieses Jahres zu Grund geht, kann noch vor dieser Zeit eintreffen! Im Staatsleben herrscht bescheidene Ruhe, und der lange Frieden und das zähe Leben der Militärs gibt zu wenig Beförderungen Anlaß. Desto mehr Ordensverleihungen geschehen an Staatsbeamten. Zur Freude aller Wiener erhielt unlängst der hochgeschätzte Minister v. Kübeck das Großkreuz des St Leopoldordens und wurde von Se. Majestät zum Kanzler desselben Ordens ernannt. Die wichtigen und großen Verdienste dieses weisen Staatsmannes, der durch die Einführung der Tresorscheine (Cassaanweisungen) die jüdischen Wucherer von der Staatskasse wahrscheinlich für immer entfernt hat, und der berufen scheint unserem Finanzwesen eine glücklichere Wendung zu geben — finden allseitig die gerechteste Anerkennung, und der Staat, und seine Bürger dürfen sich Glück wünschen, einen so gerechten und einsichtsvollen Steuermann am goldenen Staatsruder zu wissen!

Am 10. d. starb der hochverehrte Domherr Schmid, ein Muster menschlicher Vollkommenheit im 79. Jahre. Sein Leichenzug war äußerst pompös und von vielen wahrhaft Trauernden gefolgt.

**Theater.** (Ofen.) Mittwoch den 18. Jänner zum ersten Male „Bob oder die Pulververschwörung," aus dem Französischen in 2 Akten von Theod. Hell. Dem kleinen Lustspiele liegt eine englische historische Idee aus dem Leben des König Jakob von England zum Grunde. Einige Parlamentsmitglieder, hegen die schändliche Absicht, den König in die Luft zu sprengen, unterminiren dahero schon die Keller, und während König Jakob im Parlamente eine wichtige Rede halten würde, sollte er in die Luft sammt seinen Kindern. Bob der Hufschmidt des Ortes bei dem der Flachs zum Netz gesponnen wurde, hat Alles gehört, faßt den Vorsatz, von Schottland nach England zu eilen, um den König davon in Kenntniß zu setzen. Der König will den schlichten Burschen nichts glauben bis endlich durch einen jungen Vasallen die Geschichte als wahr erklärt wird. Die Handlung des Stückes ist schleppend, matt und langweilig. Die Charaktere sind vernachläßiget, der Hell'sche Dialog ist schwulstig und hart; kurz, die Uebersetzung ist schlecht. Herr Pfeiffer „Bob" mußte das schwache Kindlein über dem Wasser erhalten. Er zeichnete den Landburschen mit so viel Wahrheit und psycholischen Takt, daß der einstimmige Beifall, den ihm das Auditorium zollte, ein gerechter war. Herr Kurt spielte den König gut; höchst überraschend war sein reiches Costüm. Dem Lustspiel folgte eine Reihe athletischer Kunstproduktionen von Hrn. Johannovitsch und den jungen Rappo. Der Art Kunstvorstellungen sind schon veraltet durch die Menge von Gymnastikern; daher auch Niemand mehr mit großer Lust ihnen Bewunderung schenkt. Reisinger

**Neuigkeiten.** (Weibliche Straßenräuber.) Einen beachtenswerthen Beitrag zur Sittengeschichte Londons liefert, wie der „Sun" erzählt, ein auf offener Straße von zwei wohlgekleideten Frauenzimmern verübter Raubanfall. Letztere fielen nämlich auf dem St. Pauls Kirchhofe einen kleinen, schmächtigen Gentleman an, und raubten ihm eine werthvolle, brillantene Busennadel. Vergebens bot er den wehrhaften Räuberinnen einen Sovereign als Lösegeld — er wurde laut verhöhnt. Ein Zufall führte indessen einen Polizeidiener herbei, und die beiden Diebinnen wurden arretirt, und vor den Lord-Mayor geführt. Der Schließer erkannte sie augenblicklich als zwei alte Kundschaften, welche schon zu wiederholten Malen wegen Räuberanfällen in Untersuchung gerathen und bestraft waren. Sie wurden beide auf einen Monat ins Zuchthaus geschickt.

— (Ländlich sittlich!) Vor einigen Tagen ward in der Kirche von St. Germain l'Aurerrois in Paris die Tochter eines dortigen Maire getraut, wobei auch der erste türkische Botschafts-Secretär zugegen war. Bei der Einsegnung verlangte der Küster daß der Türke den Fez abnehme, was dieser jedoch verweigerte. Da ihm der Küster mit Gewalt die Kopfbedeckung abreißen wollte, so zog sich der türkische Diplomat zurück, und erklärte, auf diplomatischem Wege Genugthuung für diese Beleidigung in ämtlicher Stellung zu fordern. Ein Beamter des Ministeriums des Auswärtigen ging darauf zu ihm, und sagte: „Wenn wir in Constantinopel sind, so zwingen sie uns barfuß in die Moschee zu treten. Wenn Sie unsere Kirche betreten wollen, so verlangen wir, daß Sie barhaupt darin erscheinen. Wir rechnen also mitinder ab!" — „Sie haben recht," erwiederte der Effendi mit dem Billigkeitsgefühl, welches den Türken eigen ist, und die Sache war erledigt.

— (Ofen.) Landhaus-Redoute. Die zweite Redoute in den glänzend decorirten Sälen, welche am 19. Jänner Statt gefunden, bot neue Schau- und Spectakelstücke von der Erfindung des talentvollen Herrn Niklas dar. Es gefiel eine Quadrille, getanzt von vier Hähnen und vier Hühnern, welche rauschenden Beifall erhielt. Das Damen-Carroussel hat allen Anstand verletzt und daher hätte es wohl wegbleiben können. — Das Orchester unter der Leitung des tüchtigen Directors, Herrn Novack, executirt sehr brav die modernen Zauberweisen; recht hübsch ist eine Walzerpartie von Doppler „Fixe Idee" genannt; sie erhielt einstimmigen Beifall und mußte wiederholt werden nebst der sehr hübsch zusammengestellten „Zauberschleier-Polka" — Herr Traiteur Lutz und Hr. Bell, boten mit Küche, Keller und Credenz das Beste, zur Zufriedenheit aller Gäste. — Der Ball war wieder recht zahlreich besucht. Masken gab es wenige.

Reisinger.

— (Pesth) Am 18. d., wurde das neue, aus fünf Glocken bestehende Geläute der Theresienstädter Pfarrkirche probiert, wobei es sich ergab, daß es den reinen des dur Akkord, nämlich: des, f, as, des und as gebe. Herr Joseph Hornung, Glockengießer in Pesth, der für die Richtigkeit der Stimmung bürgte, hat hierdurch seine Meisterschaft im hohen Grade bewiesen und die Kirche ist um eine neue Zierde reicher geworden. Jetzt fehlt derselben nichts, als daß der Thurm eine schönere, zierliche, kupferne Bedachung und die bei dieser Kirche angestellte Geistlichkeit eine bessere, ihrer Stellung und Würde entsprechende Behausung erhielte! Bei dem eifrigen Streben der großen und mitunter wohlhabenden Gemeinde nach Vervollkommnung, so wie bei dem Verschönerungssinn der betreffenden Behörde dürften wir auch der baldigen Realisirung dieses Wunsches mit Gewißheit entgegen sehen.

— Dem Benehmen nach soll, um dem vielseitigen Wunsche zu entsprechen, auch heuer am Faschings-Dienstage ein glänzender Gesellschaftsball von Seite des Musikvereins veranstaltet werden, der den Vorbereitungen gemäß noch günstiger als im vorigen Jahre ausfallen dürfte. Wie bekannt war der vorjährige einer der schönsten Gesellschafts-Bälle.

— Wie wir gestern in der Stadtpost angezeigt, wird nächsten Donnerstag mit den Schülern der unter der Leitung des „Pesth-Ofner Musikvereines" stehenden Gesangschule eine öffentliche Prüfung abgehalten, worauf wir alle Eltern, die zur Ausbildung im Gesange fähige Kinder besitzen, oder Wohlthäter, die arme talentvolle Kinder in dem so viele Vortheile gewährenden Musikvereine unterrichten lassen wollten, aufmerksam machen, denn wenn sie sich bei der Prüfung von dem wesentlichen Fortschritte der Schüler der Gesangschule überzeugen, worüber wir ihnen die Versicherung geben können; so werden sie gewiß den Saal mit dem ernstlichen Vorsatze verlassen, sich den Actionären der Gesangschule anzureihen. Kann man aber auch dieß auf eine billigere Art werden? Um Actionär der Gesangschule zu werden, hat man nur, sage nur 6 fl. C. M. zu entrichten, und erlangt hiedurch

MDK

Horniczky Ilona, festöm.

a lilát és zöldet szereti.

Siklóssy László: A M.Képzöm.-nök Egyes.-nek kiáll. -a P.H.1943.jun.5.

M.D.K.

Horning György, clömmurás

a Herendi gyárban. Az üzem leprépjibb munkása, aki a festő műhelyben, ahol a leprészyesebb munkáit mázza is ő rá bízzák, csaknem ötven éve dolgozik.

C.Bencz – K.Gink: Herender Porzellan.

Bp.1962. Pannónia, 62 old. 44 k. kösztük 30 sz. t.

21. old. és 10. á. a 35. oldalon

MDK

Horning György

a herendi porcelángyár müvésze. A kézi festésü vázák mestere.

mélt.

**Esti Hirlap** 242 sz. 1957. okt.16 2 old.

MDK

Hornun György

**A herendi porcelángyár művészházában dolgozik.**

Nemsokára hatvanadik életévébe lép.

**Radics Elemér: Herend.**
**KISALFÖLD, Győr, 1957. jun. 16.**

MDK

Hosmann György: iparművész

A Herendi Porcelángyárban dolgozó idős művész. Angyal Mariska mestere.

Békés Attila: Angyal Mariska 3. l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. szept. 23.

Hornung György, porcelánfestő

MTA

50 éve dolgozik a Herendi Porcelángyárban.

Havas Imre: Herend művészei 4-5.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. júl. 2.

MDK

Hornung György

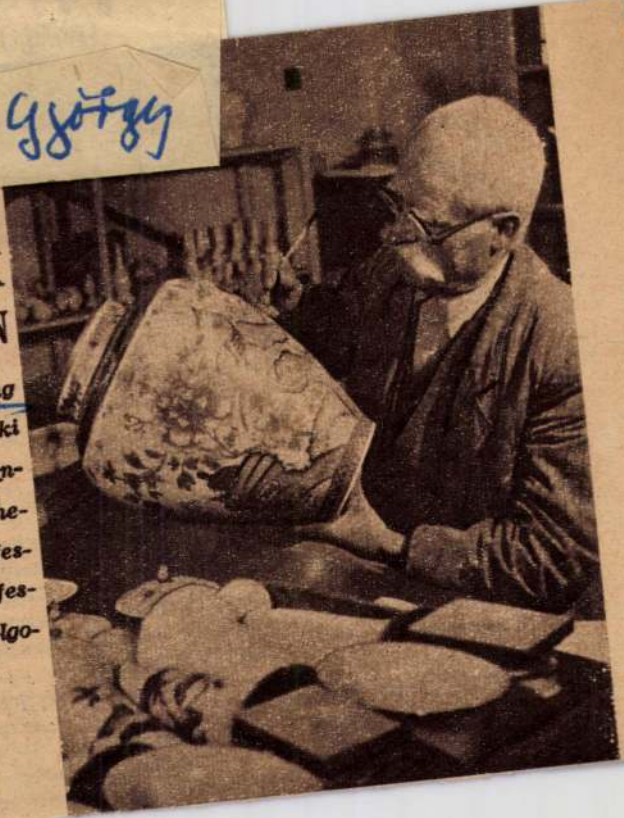
herendi festőműhelyben dolgozik

A magy. porcelániparr remekei. Szabad Nép 1954. jan. 11.

Horning György

# HÁROM NEMZEDÉK HERENDEN

**A múlt: Horning György bácsi, aki negyvenhét esztendeje mestere a herendi porcelánfestésnek, új, kézifestésű vázán dolgozik**



# Hal

IRTA: BARS SÁRI

Hal volt, hétköznapi, igénytelen és né-
ma, mielőtt medencéből árult egyszerű
csarnoki pontyból kívánatos rántott-szelet-
té, tanköltéménnyé és lelkiismeretfurdalás-
sá átlényegült.

Előéletét nem ismerem, érintkezésünk
első formájában mint puszta gondolat és
ebédjavaslat került felszínre reggeli meg-
beszélésünk során családunk ama idő-
sebb hölgytagjával, ki férjemnél szülő, Fer-
kó fiunknál nagymamai minőségben, álta-
lános szempontból pedig gazdasszonyi és
belső titkos tanácsosi rangban van jelen és
ama nevezetes reggelen ismét előállt a köz-
helyszerűen ismert kérdéssel:

— Mit főzzünk vasárnapra?

— O, akármit mama — mondtam szo-
kott nagyvonalúságommal, tömören és tá-
jékoztatóan. — Jó lesz akármi...

— Sétálni megyünk
Ferkó ez alkalommal
ban, érzéketlen mara
luftballonra és egyéb
tálási kellékekre tett
lentette, nem jön sét
történik a ponttyal.

— O, semmi kül
könnyed társalgási st
lelve. — Nagymama
zajövünk, aztán ham
esszük ebédre. Na gy
sétálni.

— De előbb megö
érdeklődött, követke
radva fiam.

— Szaladj csak be
szép képeslapot! —
elterelő hadműveletb

MDK

Horning György

negyvenhét esztendeje mestere a herendi porcelánfestésnek. (Fényképe repr.; más adat nincs.)

Három nemzedék Herendben.

Érdekes Ujság, Bp. 1952. október 19. 13. l.

MDK

Horning György porcelánfestő

50 éve festi a porcelánokat. A reprodukált fényképen Németh Ildikó másodéves tanuló munkáját figyeli.

A legfiatalabb és a legöregebb porcelánfestő Herenden. (képtelirat.)

Ország-Világ, Bp. 1958. november 26. 1. l.

M. D. K.

HORNING István festő

1793 Jászberény rk. t. Nep. Szt. János oltárkép

Garas XVIII. f.

# Horning Istvan

festő

1793. máj. 25. fenti jászberényi képíró a templom részére elvégzett munkák díját írja: Fenti Nep. Szt. Janos képeért 20 frtot, a kent keresztet oltárkáp aranyrámajáért 20 frtot kér.

Komaromy József: A jászberényi Nagyboldogasszony-templom építéstörténete 1805-ig. A Jászberényi Jászmúzeum Évkönyve 1937. 73. l.



YEARBOOK OF THE JÁSZMUZEUM, JÁSZBERÉNY, 1937

JAHRBUCH DES JÁSZMUZEUMS, JÁSZBERÉNY, VOM JAHRE 1937

ANNUAIRE DU JÁSZMUZEUM DE JÁSZBERÉNY, 1937

---

PESTI KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓVÁLLALAT NYOMÁSA,
JÁSZBERÉNY

MDK

Hermischer Ferenc

Hilft Pállal tervet dolgoz ki a győri külső és belső bástyák közötti terület beépítésére 1821-ben.

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 231. l.

M.D.K.

Horváth Gáspár, egri ácsmester

1775-90 között szerepel
a városi adóösszeírásokban.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VI. köt.
Szerk.: Mercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 342. old.

HORNIS Gáspár egri asztalos. 1775-90 közötti egri városi adóösszeirásokban találkozunk nevével.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

dr Hornok Antal, építész

L: Ungár Péter

–: Szovetségi hírek

Magyar Építőművészet, Bp. 1983 Borító 3 83/1

M. D. K.

HORNUNG Jóreef festő

1780-ban érkezik Pozsonyba

Gyarmati XVIII. sz. 224. l.

M.D.K.

Hornisvéger Pál diszitő festő

Kép az Iparm.Isk.Evk.-ben a 21.-ik oldalon.

Iparművészeti Iskola Evk. 1934-36.Bp.1936.

MDK

Hornisvéger Pál, disz.fest.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

Hornmüllet (dán)

az architektura -csoportban Kiutén győzött.

Marino Miltiades második lett a zellenii olimpián
motor. csop.-ban.

M. 932. VIII. 5.

HORNOK László

Meghívó

A MŰVELŐDÉSI KÖZPONT
TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

# HORNOK LÁSZLÓ

**kiállításának**
**ünnepélyes megnyitására**

1995. október 20-án, pénteken 18 órára

A kiállítást megnyitja:
HALÁSZ RÓBERT festőművész

Megtekinthető: október 29-ig

Hétfő-péntek: 10-18 óráig – Szombat: 10-13 óráig–Budapest, XI. Fehérvári út 47. – Tel.: 06/1-181-1360

Hornok László
*Csodabazár 1995.*

olaj, vászon
(98 x 87 cm)



Hornspitz Ármin

Pozsonyból, 1830-ban
16 éves.

**Hornspitz Ármin,** Pozsonyból, 16 éves korában, 1830-ban iratkozott be.

lásd Fleischer Béla 52. l.

# Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

A központi sziget egyik hosszanti oldalán 3 m széles járdát és 10 m széles pályaburkolatot terveztünk. Így összesen 4+4+3 autóbuszállás és 3 parkolóállás létesült.

A helyszínrajzi elrendezés kialakításánál nagy gondot fordítottunk arra, hogy a területen levő ősfák sértetlenül maradjanak.

Az épület tömegének megfogalmazásában a Dunántúl és a Balaton-vidék lágyvonalú domborzati hatása érződik. A háromhengeres épülettömeg és a kijelölt terület hosszirányú tengelye azonos.

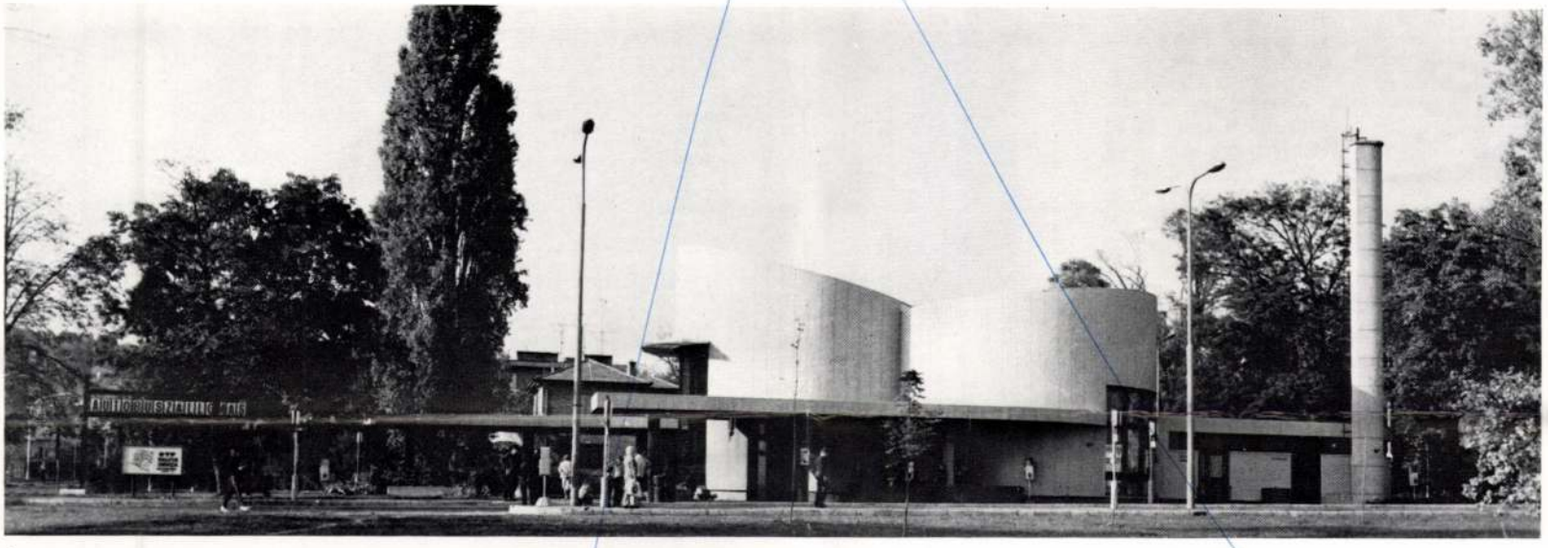
A központosan elhelyezett várótermet a közönség két oldalról, a perontetők alól közelítheti meg. A váróteremmel belső kapcsolatú a büféhelyiség. A harmadik kör alakú tömegben kapott helyet a Volántourist iroda, továbbá személyzeti szociális helyiségek, jegypénztár stb. Külső megközelítésűek az utazóközönség W. C.-blokkjai.

A felmenő szerkezet blokktégla, a vízszintes térhatárolás, ill. perontetők vb. lemezből készültek. Az épületre kívül-belül fehércement felhasználásával, sűrűn dilatált műkőburkolat került.

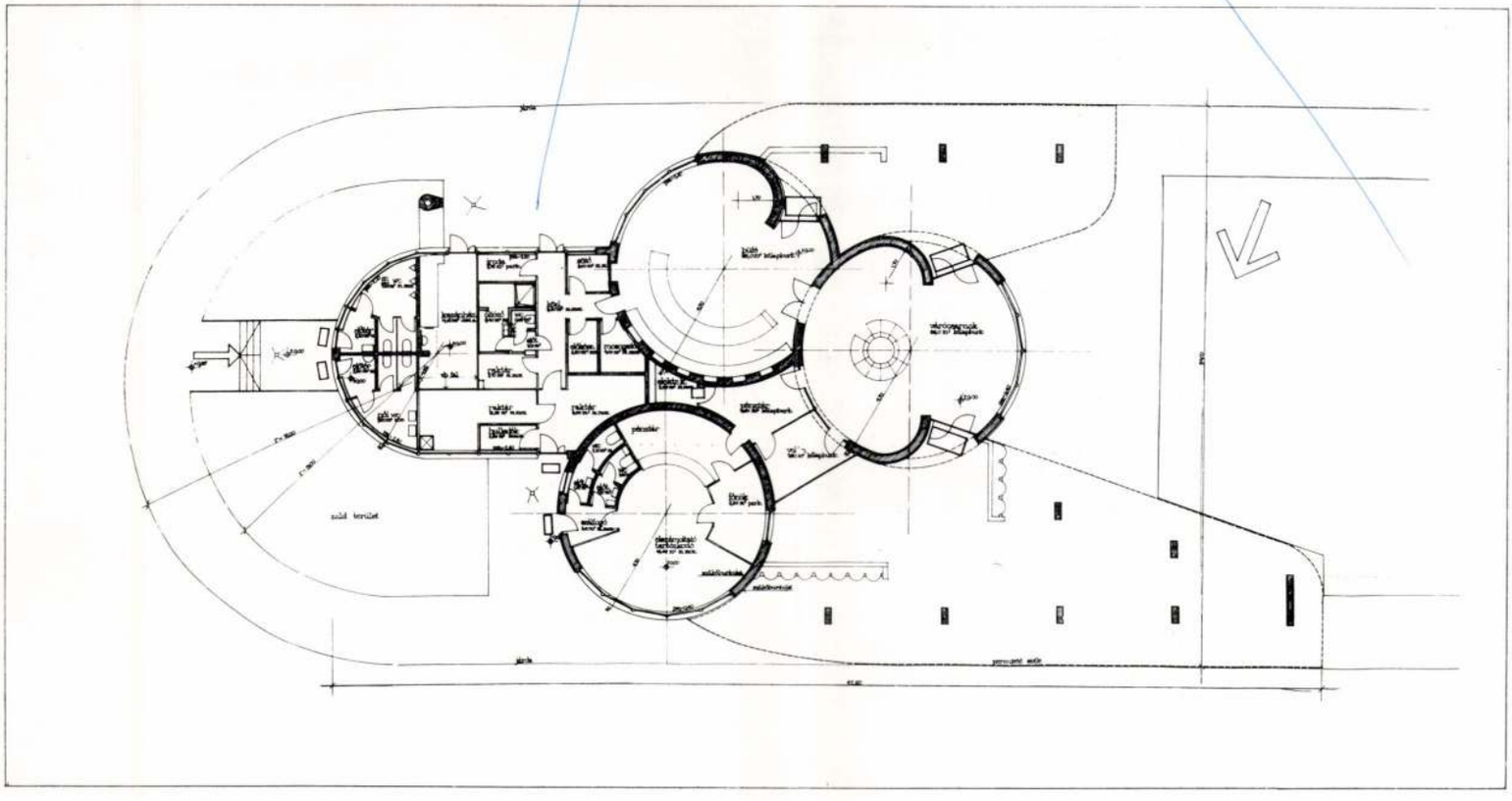
Az utasforgalmi helyiségek vörösmárvány padlóburkolatúak. Gipszkazettás álmennyezet felett történik a gépi szellőzés.

E jellegzetes megjelenésű épületben, a hely természeti gazdagságának átérzésével készített Rác András festőművész képzőművészeti alkotást. A váróteremben érzékenyen jeleníti meg a vidék hangulatát, a Balaton közelségét, újszerű műgyantamárvány plasztikájával.

*Ny. M.*



1



# Kárpátia Étterem rekonstrukciója, Budapest V.

Építész: Vellay István (UVATERV). Belsőépítész: Hornicsek László

Statikus: Klipper Tibor
Épületgépész: Lajkó Ferenc
Szellőzés: Tótpál Dénes (ÉVITERV)
Elektromos: Kaiser Lászlóné
Beruházó: Hungarhotels V.
Kivitelezés befejezése: 1979

1876—77-ben vendégfogadóvá alakították ki a Ferencesek temploma melletti kolostort és udvarházat, átjáró udvarterületét „Ferences bazárrá". Frey Lajos tervei szerint Kéler Napóleon építette át az egyemeletes barokk rendházat.

Csalányi Károly volt a rendház bérlője és egyben fogadósa is. A bérlők változtak az idők folyamán, s változott a vendégfogadó is.

1899-ben a „Caffé Restaurant Neusiedler" kezdte meg itt a működését. A müncheni Salvador sörért, melyet egyedül ő árusított Magyarországon, sokszor a templomig állt a sor.

1918-tól 1925-ig Vajda István vezette, majd a nagyvendéglős Spolarich György és Fiai Rt. bérelte ki az épület utcai helyiségeit, folyamatosan kiterjeszkedve az épület udvari szárnyára is. Nagyvonalú átalakításokba kezdett. Ekkor készült a lényegében ma is látható belső kiképzés. Az étterem és söröző alkotóművészeinek márványtáblán megörökített nevei: Épült Bodon Károly tanár tervei szerint, Reischl Károly festőművésztanár, Kollátor Henrik szobrásztanár, Pándi Lajos festőművész közreműködésével, 1926.

Különtermet tartottak fenn a papok a „Kolostor-terem"-ben, a vadászok a „Vadászterem"-ben, a színészek és a költők a „Zrínyi-terem"-ben, a bírák és ügyvédek a szigorúan zárt ajtók mögötti — börtöncellában.

1935-ben Spolarichék csődbe jutnak. A bérleti jog árverés során Károlyi Lászlóhoz és Tauszig Ferenchez kerül. A Kárpátia nevet — 1935-ben — Károlyi adja a vendéglőnek.

Az 1949. évi államosítás után az Élelmezési Nemzeti Vállalat, később az V. ker. Vendéglátóipari V., 1957 óta a Hungária Szálloda és Étterem V. egységeként működik.

Berendezésének egyes jellegzetes részeit a Művelődésügyi Minisztérium 1973-ban nyilvánította védetté.

A belváros rekonstrukciós munkálataival összefüggésben, a metróépítés befejeztével került sor a Kárpátia étterem átépítésére. A régi, patinás vendéglátóhely megkopott. Üzemi területe elviselhetetlenül szűknek bizonyult. Feladatunk volt a vendéglátó-helyiségek felújítása, megfiatalítása és kiegészítése, üzemi hátterének jelentős bővítése és korszerűsítése. Szakértő segítséggel és munkával meg kellett őrizni sok évtized során kialakult bensőséges hangulatával együtt minden régi értéket.

A diszkrét és művészi hagyományőrzés párosult a legkorszerűbb technikai eszközök és felszerelések alkalmazásával. A korszerűsítést komplikálta, hogy a 100 éves vegyes falazatú, többször átalakított épület a metróépítés következtében megsüllyedt és különböző helyeken, különböző nagyságrendű repedések keletkeztek. Emiatt az átalakítási igényeket, a Fővárosi Műemlék Felügyelőséggel és az Iparművészeti Múzeummal való egyeztetésen túlmenően, a metrókárok felmérésével és rendezésével megbízott BUVÁTI-val is egyeztetnünk kellett. Ez megoldást is eredményezett a pince—földszint vonatkozásában, a felsőbb szintek helyreállítása azonban, az IKV pénz- és kapacitáshiánya miatt nem valósult meg.

Mindezek figyelembevétele mellett, az általunk igényelt feltárások eredményeit is felhasználva — mely egy többszörösen átalakított, szakszerűtlen megoldásokkal tarkított,



2 1



1. Restaurant
2. Ancore du renovation
3. Brasserie
4—5. Café-bar et la détail du plafon

Hornicsek László

Magyar Építőművészet 1980/5

MDK

Hornicsek Lászlóné

Müv. mozaikokkal és gobelinképekkel díszítik a Népstadion helyiségeit. Magyar Nemzet, 1953. jul. 23. 5.l.

Hornicsek Lajosné Müller Ilona

1923 ápr 28 (építész főiskola) hallg

kép Tűrk 1947-52

M.D.K.

Hornicsek M. iparművés

nevét említi a könyv "Szépművészet" c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/, mint a modern magyar iparművészet egyik képviselőjéét.

Hongria 66. Bp. 1966. Szerk.: Cárdos, Miklós

Ed.: Pannónia, 201. old.

Homicskó Oktavián

Gróf Dessewffy Aurél

M. D. V.

Méltóságos.

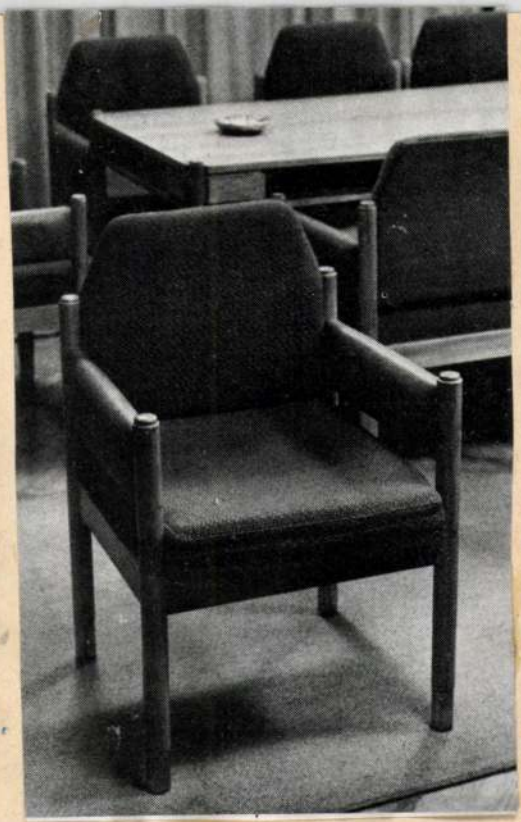
Gedeon Lajos Ferenc: Roxy

Művészet, 1968. július - 14 cap

Hornicsek László

„Szék a tanácsterem-
ből"

Kocogh Ákos: Belsőépítészet . . .
Művészet, 1976. jan. — 10 oldal.



Hornicsek László

a müvész Kossuth dijat kapott

a környezet és tárgykultúra tervezésében, fejlesztésében elért eredményeiért:

HORNICSEK LÁSZLÓ Ibl Miklós-díjas belsőépítésznek, az Út-, Vasút- Tervező Vállalat munkatársának;

Magyar hirlap 1980/4/3/5

Hornicsek László

Sebők Magda: A Magyar Kereskedelmi Kamar székháza. /Képes ismertetés/ Épitész: Pintér Béla, belsőépitész: Hornicsek László, iparművészeti diszités: Segesdi György, Somos Miklós, Boda Gábor.

Budapest, 1974. 5.sz. 13-15.l.

**Hornicsek László: Karosszék. 1948**
**A közösségi felelősségtudatú építészek Típusbútor című kiállításukon mutatták be a tömegek lakáskultúráját szolgálni hivatott munkáikat. A tárlatot azonban nem követte a gyakorlat; az akkori életkörülmények és a javaslatok között túl nagy volt a különbség.**



Hornicsek László

Vadas József: Magyar ipar 1945–
Kritika 1979/2 18–19. o.

HORNICSEK
LÁSZLÓ

Kossuth-díj, 1980.

# Hornicsek László

Ha generációk szerint akarná megírni egyszer valaki a magyar belsőépítészet történetét, az alapítókat — mindenekfölött: Kaesz Gyulát és Kozma Lajost — követő második nemzedék tevékenységének ismertetését *Hornicsek László oeuvre*-jének számbavételével kellene kezdenie. Tegyük hozzá, nagyon nehéz lenne a dolga. Hornicsek László harmincnégy esztendeje tartó

Magyar Nemzet
1980. IV. 4.

zője; ő tervezte meg a Ressek Klub újjáépítését és ő készítette el a moszkvai KGST-székház belsőépítészeti terveit is. S tervezett még ezeken kívül kiállításokat, eszp-

HORNICSEK LÁSZLÓ

KAESZ Gyula /1897-1967/

/nekrológ/
Hornicsek László,
Magyar Építőművészet,
1968. 3.sz. 62. Képpel

ARADI Nóra:

A Dózsa-téma,
Müvészet, 1972. 8.sz. 8-12. Képpel

Hornicsek László, belsőépítész

**HORNICSEK LÁSZLÓ** Ybl Miklós-díjas belsőépítésznek, az Út-Vasút Tervező Vállalat munkatársának a környezet és tárgykultúra tervezésében, fejlesztésében elért eredményeiért.

– Az 1980. évi Kossuth-díjasok

Népszabadság, Bp. 1980 ápr. 3.

5.

Hornicsek László, belsőépítész

**HORNICSEK LÁSZLÓ**

Ybl Miklós-díjas belsőépítésznek, az Út-, Vasúttervező Vállalat munkatársának; a környezet és tárgykultúra tervezésében, fejlesztésében elért eredményeiért.

– : 1980 évi Kossuth-díjasok

Esti Hírlap, Bp. 1980 ápr. 2.

3

Hornicsek László

Or. XII. kerületi Tanács Elnöksége
Kiló terme

Vargha Ákos: Belsőépítészet a mérlegen
Művészet, 1976. január – 10 oldal.





*Németh István:*
*A Rózsadomb étterem sörözője. 1973*



Klomicsek László

Tanács

a XII. kerületi Határőrsségkiső

terme

Kocsogh Ákos: Bebővítésnet a mélegen.

Műrészet, 1976. január - 10 oldal.

hanem pontosan a mi gazdasági-társadalmi adottságainkhoz mérten, de *igényeinkkel, koncepciónkkal szüntelenül elöljárva, kicsit mindig a jövőben.* Olyan eklektikusak lennénk vajon, mint ahogy belsőépítészetünk többjéből kiolvashatjuk? Úgy építkezünk hát, ahogy a múlt század megvetett eklektikája tette: kívülről befelé, ujjongva alkalmazva a már felfedezett eredményeket?

Megítélésem szerint ez a hozzáállás a

kor annyit Fülep Lajost, Kaesz Gyulát, Kozma Lajost, Le Corbusiert, vagy akár a rene szánsz Albertit is, ha egyszer aplikatív mo zaik-ragaszokkal, korunkat jellemző beto nunkat domborúvá kalapált rézlemezzel lep lezzük, borítjuk, tagadjuk meg? Jól kimond juk az egységet külső és belső között, de számon nem kérjük.

* Megkezdte a bírálatot tréfásan komoly oldaláról megköze




M
75|7

# Művészet

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGÉNEK FOLYÓIRATA

XVI. ÉVFOLYAM

7. SZÁM

1975. JÚLIUS

Bereczky Loránd: Köztulajdon – közös felelősség 1

**Két belsőépítész műhelyében**

Fekete György: Beszélgetés Hornicsek Lászlóval és Németh Istvánnal 2
Kovács Anikó: Hornicsek László 6
Németh István 13

**Műhely**

Bartha Attila: Rosszkedvű gondolatok – kötözködő szándék nélkül 19
Egy proletárművész öröksége (Dési Huber Istvánné: Egy Dési Huber-kép születésének története, – Bándi Gáborné: Dési Huber István emlékkiállítás Szombathely, Szavária Múzeum.) 22
Sz. Kürti Katalin: Holló László ajándéka Debrecen városának 24
Forgács Éva: Karátson Gábor újabb festményei 25
Bodri Ferenc: Jegyzetek Végvári I. János képeihez 28
Loska Lajos: Kaján Tibor karikatúrái 30

**Nézzünk meg együtt**

egy kisalföldi tükröst (Giczy János) 32

**Élő múlt**

Kiss Ákos: Az aquincumi helytartói palota művészeti emlékei a Hajógyár-szigeten 33
Menyhárt László: Tegyük közkinccsé! (Interjú dr. Kaba Melindával) 35
Dercsényi Balázs: A székesfehérvári szerb templom falképei 36

**Kitekintés**

Kovács Gyula: Töprengés Kós András műtermében a szobrászat sorskérdéseiről 38
Sinkovits Péter: Jan Dibbets perspektíva-parabolái 40

**Nemzetközi szemle** 42

**Könyvekről**

T. J. Spikalova: A népművészet a díszítőrajz-órákon (B. Pap Éva) 44

**Kiállítási naptár** 45

A borítón: Hornicsek László: Konferencia-terem, KGST-palota, Moszkva, 1966–72 (fotó Mező)
A borító hátoldalán: Németh István: Lámpa, MTA, Budapest. 1970 (fotó Heltay)

A szerkesztésért felelős RIDEG GÁBOR

Szerkesztőség:
1146 Budapest XIV., Zichy Géza utca 8.
Telefon: 225-035

Kiadja a Lapkiadó Vállalat
Budapest VII., Lenin körút 9–11.
Levélcím: 1906 Pf 223. Telefon 221-285
Felelős kiadó: Siklósi Norbert

75.2551/2. Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető:
Bolgár Imre vezérigazgató

Terjeszti a Magyar Posta.
Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-9616 pénzforgalmi jelzőszámra.
Lapunk példányonkénti eladási ára: 12,– Ft
Előfizetési ára fél évre 72,– Ft
Külföldön terjeszti a „Kultúra" Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat,
H–1389 Budapest, Postafiók 149.
INDEX 25602

*Kéziratokat, rajzokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!*

Hornyák Lajos

A miskolci Mini Galériában Nagy Sándor Zoltán festőművész augusztus 7.-től.
a salgótarjáni Művelődési Központban Vankóné Dudás Juli augusztus 7.-től,
a Magyar Nemzeti Galéria Műhely-sorozatában Hornyák Lajos naiv művész augusztus 8.-tól,
a balatonfüredi Balaton Galériában Tavaszy Noémi grafikus augusztus 17.-ig,
a Studió Galériában Kárpáti Tamás festőművés augusztus 19.-ig,
a pécsi Szinház téri Kiállitó Teremben Ficzek Ferenc augusztus 20.-ig,
A Fényes Adolf teremben Kunvári Lilla szobrász augusztus 27.-ig, mutatja be müveit,-közli a kulturális eseményeket tudósitó rovat. Élet és Irodalom, Bp. 1978. aug. 5. XXII. évf. 31. sz. 8. lap.

*HORNYÁK LAJOS ALKOTÁSAIBÓL rendeztek kiállítást Kecskeméten, a Magyar Naiv Művészek Múzeumában. A munkásszármazású budapesti festőnek több mint harminc munkája került közönség elé. A tárlat december 23-ig látható.*

Népszabadság, 1984. X. 14

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Lajos Hornyák

DAILY NEWS
1978 AUG 15

1021

# Wohin am Dienstag?

**Musizierender Hof (II. Bezirk, Úri u. 62):** Der Pianist András Schiff spielt Werke von Haydn (20.00).

**Hof des Zichy-Palais (Óbuda, Fő tér 1):** Konzert des Ferenc-Liszt-Kammerorchesters (20.00).

**Tihany, Abteikirche:** Orgelkonzert mit György Peskó (19.30).

**Ausstellungen:**

**Nationalmuseum:** Die ungarischen Krönungsinsignien (Prunksaal).

**Museum für Bildende Künste:** Kultur und Kunst Thrakiens.

**Nationalgalerie:** Gemälde von Lajos Hornyák. Der naive Maler Lajos Hornyák zeichnete schon in seiner Kindheit und Jugend mit Erfolg, aber zu malen begann er erst 1965, als er als Invalide vorzeitig pensioniert wurde. Er wuchs ohne Vater auf, im Krieg kamen auch seine Mutter und seine Schwester ums Leben.

Lajos Hornyák ließ sich von mehreren Quellen inspirieren. Da er über eine landwirtschaftliche Fachausbildung verfügte, hielt er sich als junger Mann oft auf dem Lande auf, wo er viele Einzelgehöfte (tanya), große Gutshöfe und Wälder kennenlernte. Auf seinen Bildern begegnen wir den Ereignissen und Festen der Kleinstädte und Dörfer wieder, da werden der 1. Mai, ein Winzerfest oder die geheimnisvollen Winkel des Waldes sowie der Abwechslungsreichtum der Bäume vor uns lebendig. Am liebsten beschäftigt sich der Maler jedoch mit Illustrationen, Kupferstichen und Reproduktionen in alten Büchern und illustrierten Zeitschriften, die er eingehend studiert und bewundert. In seiner eigenen Formensprache und mit der ihm eigenen Farbenphantasie stellt er dann solche Themen dar.

Hornyák unternimmt gern „Ausflüge" in ferne Zeiten und Räume. Es scheint, im 18. und 19. Jh. fühlt er sich am wohlsten. Mit unermüdlichem Fleiß zeichnet er die Gassen des alten Pest-Buda mit Kopfsteinpflaster und Petroleumlampen, aber es gibt auch Stadtszenen von Hornyák mit den Merkmalen des modernen Lebens.

**Ethnographisches Museum:** Töpferarbeiten aus Mezőtúr.

**Kunstgewerbemuseum:** Europäische Keramik.

**Helikon-Galerie:** Skulpturen von Zsuzsa Lóránt.

**Studio-Galerie:** Gemälde von Tamás Kárpáti.

Der amerikanische S
Fani Blumen an dem
von Terroristen geki

Iran:

# Schwere Unruhen

**Teheran, 14. Aug. (DPA)** — Bei den schwersten regierungsfeindlichen Unruhen im Iran seit mindestens 15 Jahren sind nach am Montag vorliegenden offiziellen Berichten bisher mindestens 13 Menschen getötet worden. Über vier Städte ist das Kriegsrecht verhängt.

Falls es die Situation erfordere, würden entsprechende notwendige Maßnahmen auch in anderen Städten des Landes ergriffen, erklärte ein Sprecher des iranischen Informationsministeriums auf Anfrage. Zeitungen der iranischen Hauptstadt berichteten unter Berufung auf informierte Kreise, die

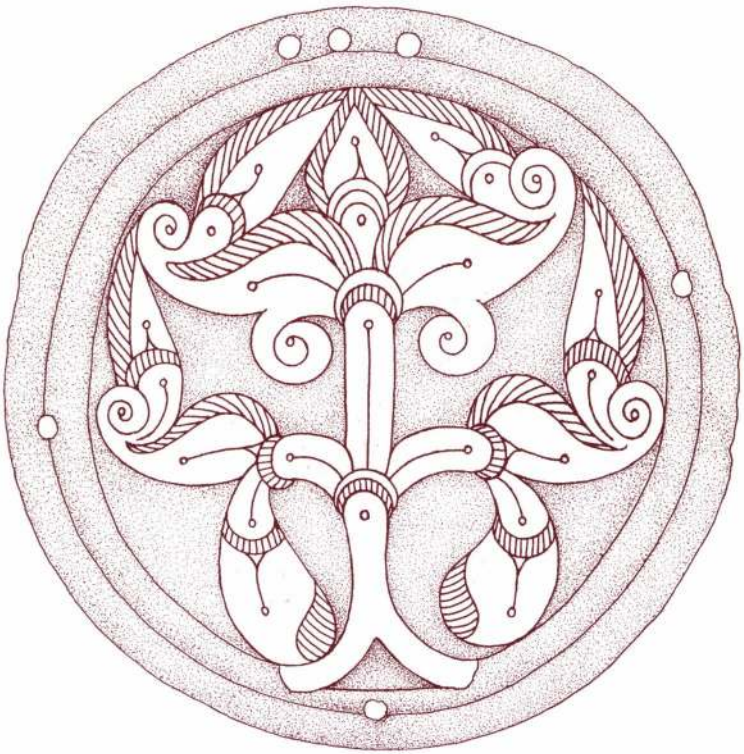
# Tote bei Gefe

**Windhuk, 14. Aug. (Reute**
— Bei einem Gefecht zwische
südafrikanischen Soldaten un
SWAPO-Mitgliedern sind a
Wochenende im zentrale
Owamboland von Namibia ac
Menschen getötet worden.

Das Militär-Hauptquartier
Windhuk teilte am Sonnta
mit, drei der Toten seien sü
afrikanische Soldaten, fünf g
hörten zu den schwarzen N
tionalisten. Zu dem Gefec
sei es gekommen, nachdem d
Patrouille der Sicherheitskrä
te eine Gruppe Guerillas ve
folgt und gestellt habe. D
für die Unabhängigkeit Nam
bias kämpfende Befreiungsb
wegung SWAPO führt gege
die südafrikanischen Truppe
in dem Gebiet seit Jahre




# HORNYÁK LÁSZLÓ





# Hornyák László kiállítása elé...

A régészet, vagy ahogy a múlt században gyakran nevezték a régiségtan kutatói kezdettől fogva kötelességüknek érezték, hogy az előkerült régészeti leleteket mind a tudományos élet képviselői, mind pedig az érdeklődő nagyközönség számára bemutassák. A magyar régészet szakmai folyóiratában az Archeológiai Értesítőben az 1880-as évektől kezdve aprólékos műgonddal elkészített rajzos táblákon tették közzé egy-egy korabeli kifejezéssel élve „régibb középkori temető", vagy „hun-avar sírmező" leleteit. A technika fejlődésével a fényképezés egyre inkább teret hódított a régészeti közleményekben. Túlságosan is. A 20-as évekre szinte kiszorította a tárgyrajzot. A '30-as években a magyar régészet megújulását jelentette az úgynevezett néprajzi módszer elterjedése a korábbi, elsősorban német tárgytipológiai iskolával szemben. Nagy Géza, Móra Ferenc és mások nyomán elsősorban László Gyula munkásságának köszönhető, hogy az egyes tárgyak használatának, a viseletnek a rekonstruálásához, a régészeti megfigyelések, a helyszíni tereprajzok mellett elengedhetetlenné váltak az elemző, rekonstrukciós rajzok. Máig mintaszerűek László Gyulának az avar pásztorkészségek viseletére vonatkozó megfigyelései és a néprajzi párhuzamok alapján készült rajzos rekonstrukciói.

Ma a régészetben a rajz és a fotó egymást kiegészítő, egymás nélkül létezni nem tudó dokumentálási és illusztrációs eszközök. Az elfogultság vádját vállalva, a magam részéről mégis a rajzi ábrázoláshoz kötődöm. Egy művészi tárgyfotó elkészítése a megfelelő fényviszonyok kiválasztása, avagy megteremtése mellett, az adott régészeti tárgy beállításán túl igényli a fényképész érzékenységét, beleérzőképességét is. A rajz, véleményem szerint, mégis több lehetőséget biztosít a műtárgy beható tanulmányozásához, megismeréséhez.

Mióta beszélhetünk régészetről? A római kortól, amikor a diadalmas hódítók a náluk fejlettebb görög kultúra megismerését műtárgyak gyűjtésével tették teljessé? Vagy a reneszánsz uralkodók által felhalmozott antik régiségek ismerete hozta létre e tudományágat? A XVIII. században már tudatos tudományos tevékenységről van szó, gondoljunk Winkelmann munkásságára, vagy Pompei feltárására.

A magyar régészet kezdetei is a XVIII. századra nyúlnak vissza, de a honfoglaló magyarság kutatását 1834-től tartjuk számon, amikor a Benepusztán előkerült X. századi lovas sírt Jankovich Miklós, a tudós polihisztor a Magyar Tudós Társaság Évkönyvei 1832-34 évi kötetében közzétette.

Ma magától értetődő módon beszélünk honfoglaló őseink művészetéről. A múlt századi külföldi és magyar történészek,régészek, a görög-római műveltség bűvöletében a népvándorláskori népek sajátos művészetének java emlékeit a klasszikus antik kultúrából eredeztették, mintegy annak „barbár stylű" változatát tárgyalva. Honi régészeinknek: Posta Bélának, Nagy Gézának, Fettich Nándornak, de különösen László Gyulának elévülhetetlen érdemei voltak abban, hogy elfogadtatták, megismertették a szakmai és a laikus közönséggel az őshazától a Kárpát medencéig térben és időben is hosszú úton számos hatás közben kialakult, mély hitvilágot tükröző, egységes műveltségre való gazdag művészetet. Nemcsak a pompás ötvöstárgyak bonyolult díszítése, a palmettacsokrok, életfák, jelentenek kihívást a ma művésze számára, hanem az elődök máig látható öröksége is. Bár a IX-X. századi tarsolylemeket, hajfonatkorongokat, övdiszeket „csak" mint régészeti tárgyat, lele-

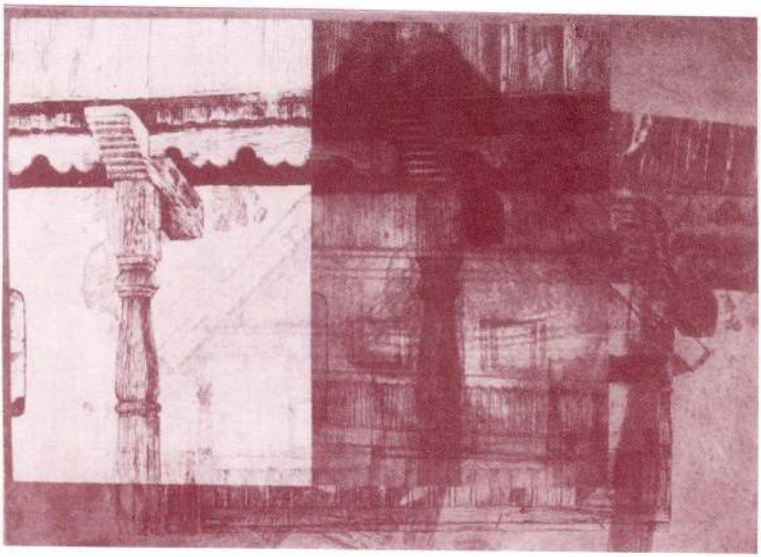
tet rajzolták le, olyan kiváló illusztrátorok végezték mindezt, mint az ötvösnek is kiváló Fettich Nándor vagy a képzőművész végzettségű László Gyula. Bátran ajánlom mindenkinek, hasonlítsa össze a nagy elődök és Hornyák László rajzait. Biztos vagyok benne, azt látja amit én is. Az őseink műveltségét magában hordozó tárgy tiszteletét, törekvést arra, hogy rajzával átörökítse számunkra az ezer évvel ezelőtti ötvösmester kezének művészi rezdülését. Mindehhez tehetségén, érzékenységén túl egy művész számára talán nem kötelező, hosszas kutatómunka, szakcikkek tanulmányozása, a korszak kiváló kutatóval – Kovalovszki Júliával, Mesterházy Károllyal és a néhai Dienes Istvánnal – folytatott baráti-szakmai eszmecserék is hozzásegítették.

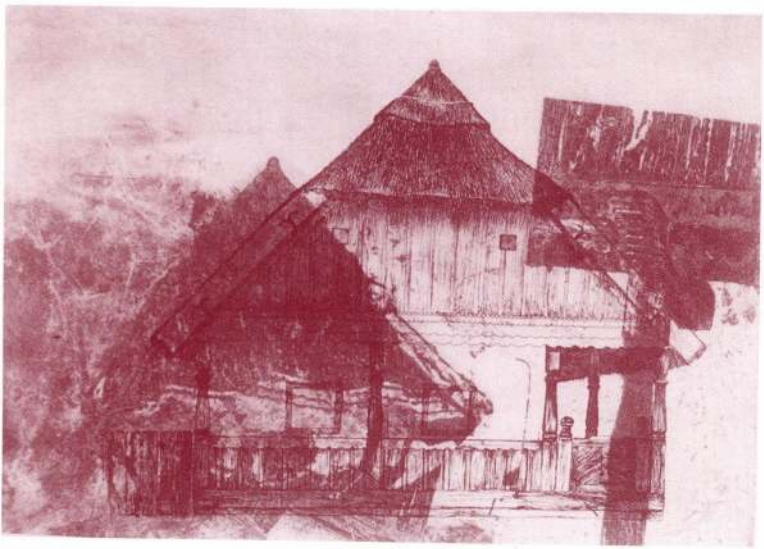
Mind emellett az itt látható művek létrejöttében véleményem szerint nagy szerepe volt annak a két évtizedes dokumentáló és művészi grafikai munkának, amit Hornyák László a magyar régészet, múzeumügy, valamint a tudományos és ismeretterjesztő könyvkiadás szolgálatában végzett. Rajzolt őskori edényeket, római viseleti díszeket, állatküzdelmi jelenetekkel borított avar övvereteket, míves középkori fegyvereket, illusztrálta neves régészek, történészek, művészettörténészek köteteit, tanulmányait. Tette mindezt önálló művészi tevékenysége mellett.

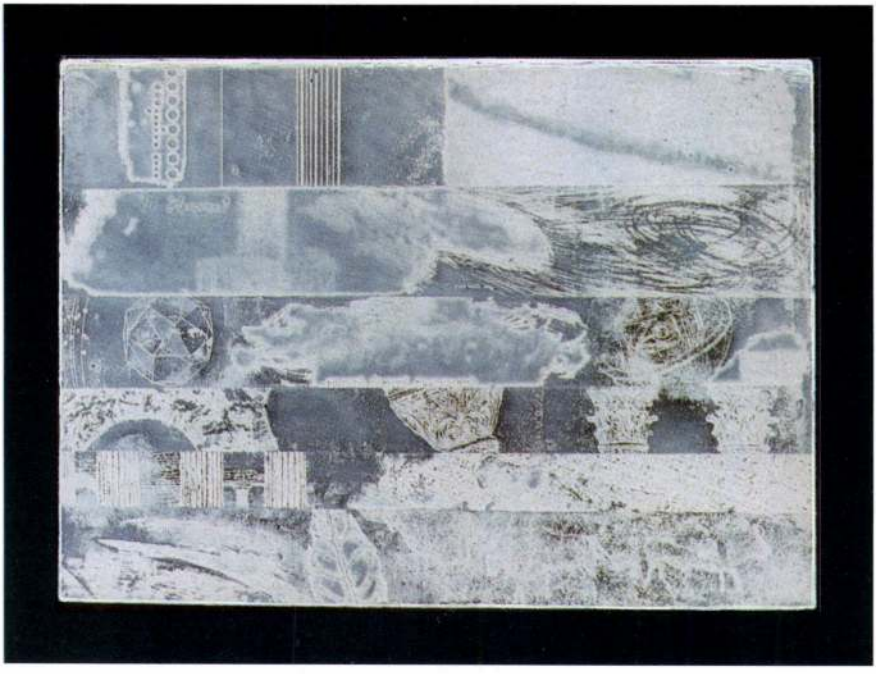
Hornyák László rajzait csodálva őseink díszítőművészete előtti tiszteletadással örülhetünk annak, hogy van egy művész, aki tehetségével a régmúlt valaha élő tárgyait nem múzeumi leletként, hanem egy magas kultúrával rendelkező nép alkotásaiként jeleníti meg a ma emberének.

*Gróf Péter*



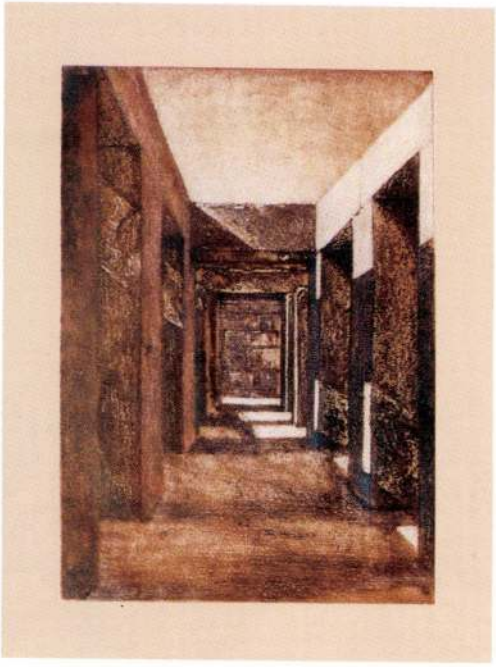






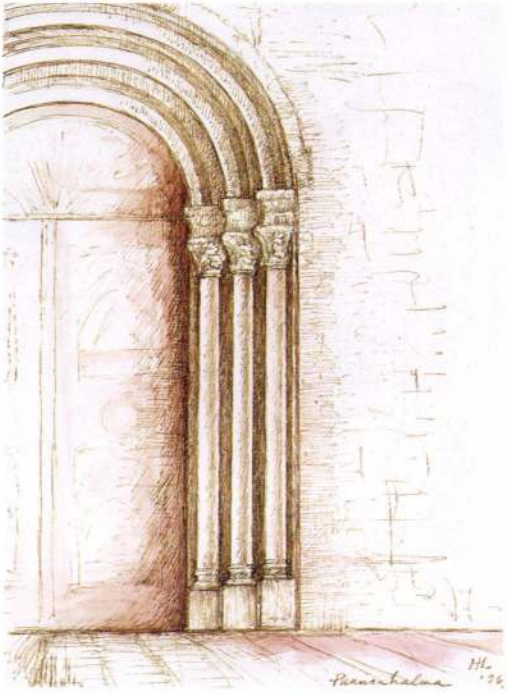




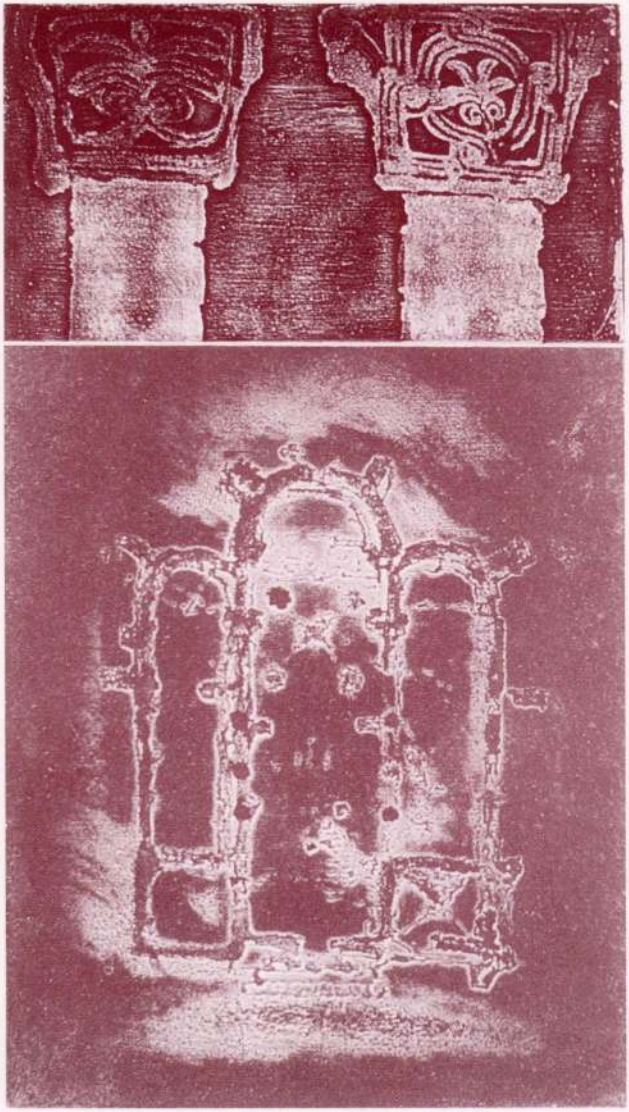


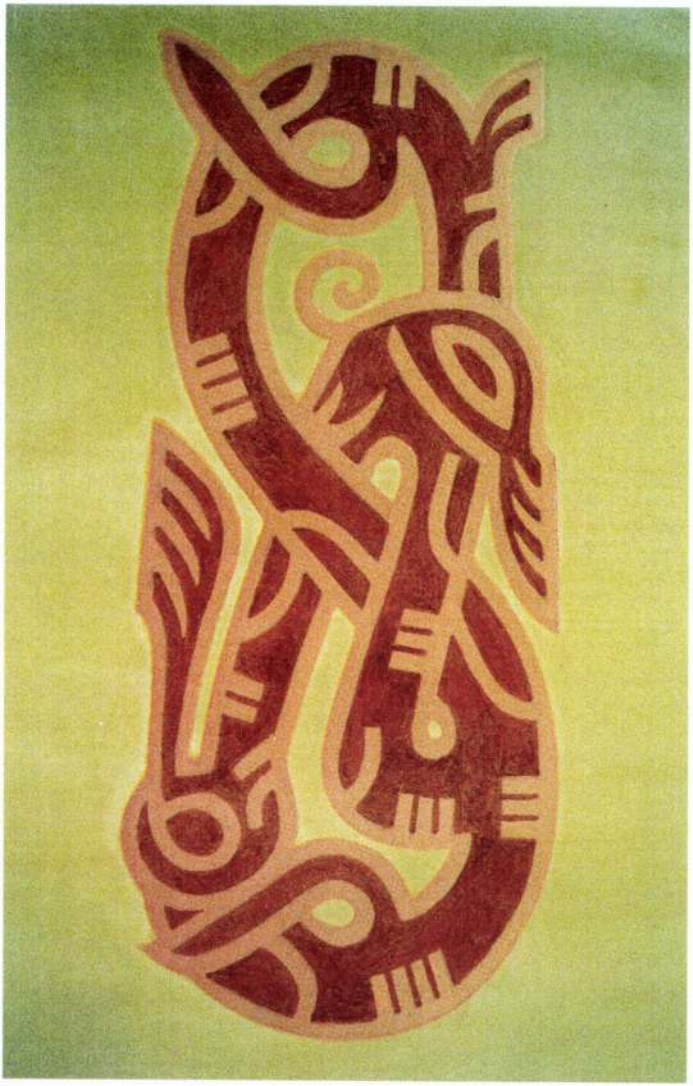


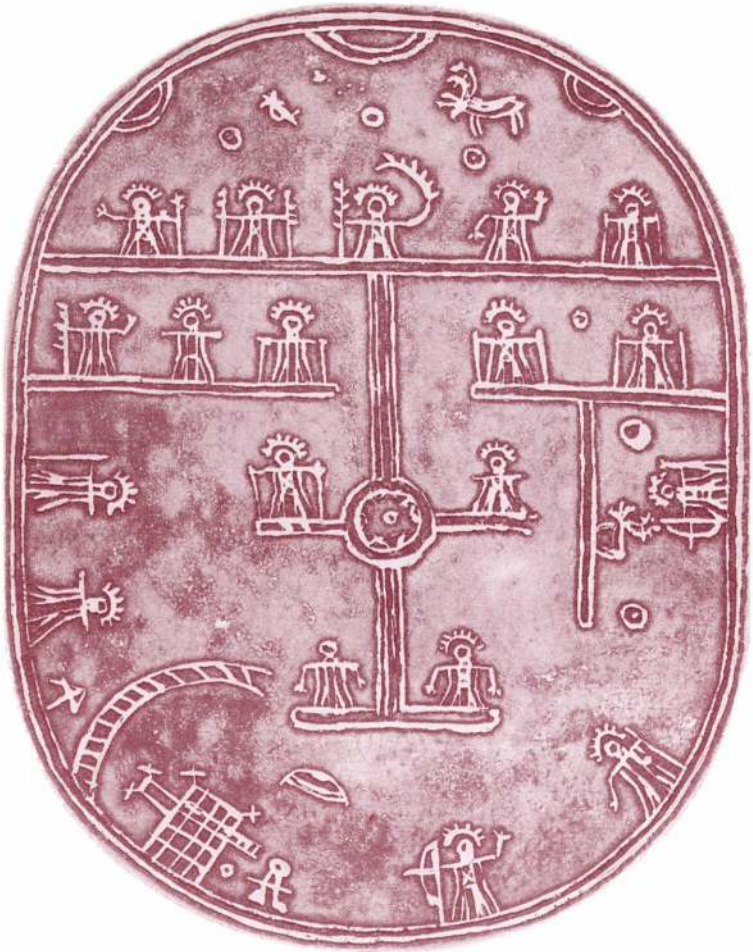


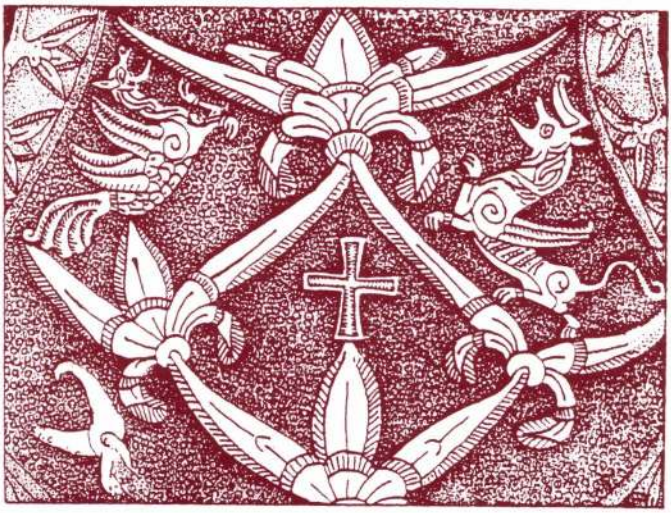


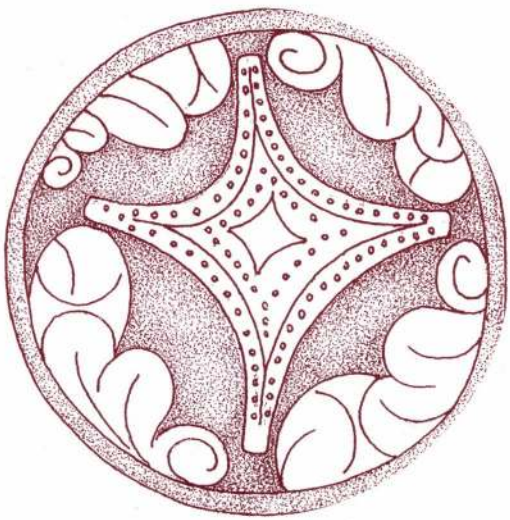












Hornyák László grafikusművész 1954-ben született Budapesten. Művészeti tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Főiskola képgrafika szakán végezte 1974-től. Diplomaszerzés után ugyanott a Főiskola Mesterképző tagozatát végezte el 1978 és 1981 között. 1981-ben művészeti ösztöndíjasként Finnországban dolgozott. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének. 1978 óta vesz részt rendszeresen hazai és külföldi kiállításokon. 1982-től a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola kollégiumának tanára, s 1996-tól egyben vezetője. A 80-as évek elejétől vett részt grafikusként régészeti feltárásokon. Számos könyv, történeti-régészeti tárgyú kiadvány és kiállítás tervezési és illusztrációs munkáit készítette. Művei közgyűjteményben a pécsi Modern Magyar Képtárban találhatók.

Önálló kiállításai:

1980. Rátkai Klub, *Budapest*
1982. Iskola Galéria, *Dunakeszi*
1983. Műszaki Egyetem, *Budapest*
1985. Jókai Klub, *Budapest*
1990. Matrica Múzeum, *Százhalombatta*
1995. Haáz Rezső Múzeum, *Székelyudvarhely*
1996. Mátyás Király Művelődési Ház, *Visegrád*,
Önkormányzat díszterme, *Pilismarót*
Községi Könyvtár, *Jászkarajenő*
1997. Helytörténeti Múzeum, *Marcali*
1998. Pannon Agrártudományi Egyetem, *Kaposvár*
1999. Faluház, *Biatorbágy*

Szakmai elismerések:

- Kondor Béla Díj 1980.
- Szakmai ösztöndíj Finnországban 1981.
- Derkovits Ösztöndíj 1983-1986.
- Batsányi-emléktárlat díja Tapolca 1991.
- A Nemzeti Kultúrális Alap Kiállítási támogatása 1996.
- Az Élő Művészetért Alapítvány díja 1996.

László Hornyák graphic artist was born in 1954. He finished his studies at the Graphic Department of the Hungarian Academy of Fine Arts in 1978. After the final exams he also completed the Master's Course at the Academy. He was working in Finland by a scholarship in 1981. He is a member of the National Organisation of Hungarian Creative Artists. His works were shown in exhibitions from 1978 both in Hungary and abroad. He is teacher and from 1996 he is the vice director at the Boarding School of Arts in Budapest. Beside his independent fine art activity he also works as an illustrator and book/graphic designer. His works also can be seen at the Modern Hungarian Gallery in Pécs.

Individual exhibitions

1980 Club Rátkai *Budapest*
1982 Gallery of the School in *Dunakeszi*
1983 University of Mechanics *Budapest*
1985 Club Jókai *Budapest*
1990 Museum 'Matrica' in *Százhalombatta*
1995 Museum Haáz Rezső in *Székelyudvarhely*
1996 Community Centre in Visegrád in *Pilismarót* and in *Jászkarajenő*
1997 County Museum in *Marcali*
1998 University of Agricultures in *Kaposvár*
1999 Community House in *Biatorbágy*

Awards

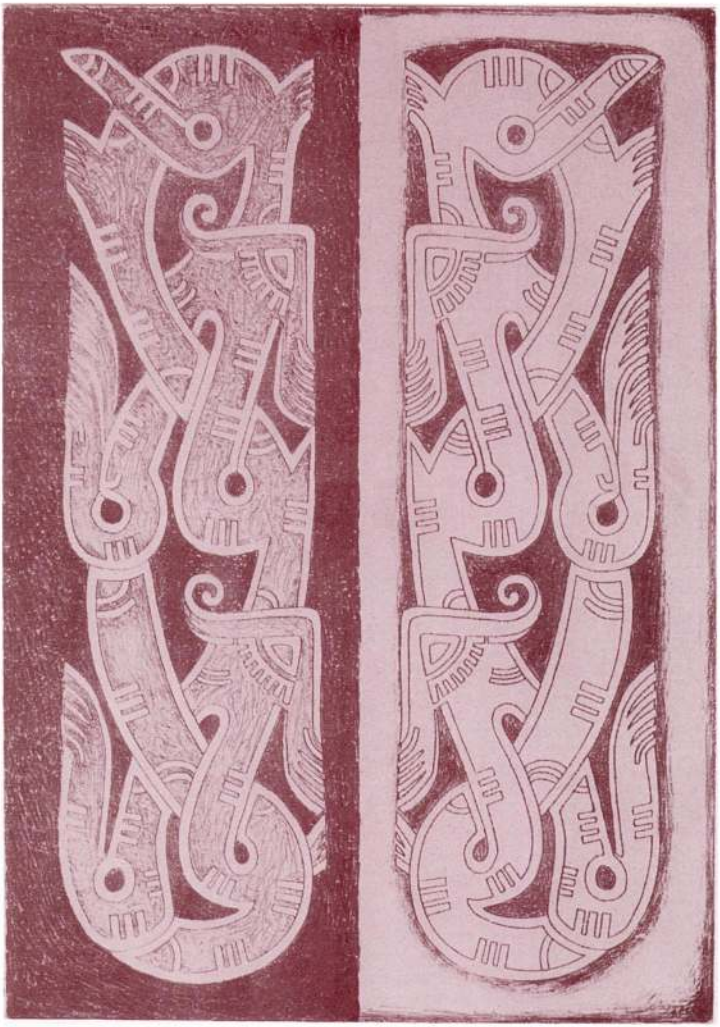
- Béla Kondor Prize 1980
- Scholarship in Finland 1981
- Scholarship Derkovits 1983-1986
- Prize of the memorial exhibition of János Batsányi in Tapolca 1991
- Exhibitional award of Hungarian Cultural Found 1996
- Prize of the Living Art Foundation 1996

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. | Szarvas-változat | *tusrajz* | 1991 |
| 2. | Életfa az anarcsi korongról | *tusrajz* | 1994 |
| 3. | Griff | *tusrajz* | 1995 |
| 5. | Kis palmetta | *tusrajz* | 1995 |
| 6. | Tűnt idő I-II | *rézkarc* | 1980 |
| 7. | Madách-illusztráció | *rézkarc* | 1981 |
| 8. | A jánosszállási hajfonatkorong rekonstrukciója | *tusrajz* | 1996 |
| 9. | A karosi korong | *rézkarc* | 1996 |
| 10. | Babits Mihály: Az örök folyosó című verséhez | *rézkarc* | 1982 |
| 11. | Útiképek | *aquarell* | 1996 |
| 12. | Palmettás nyomat | *rézkarc* | 1981 |
| 13. | Középkori templom és oszlopfők | *rézkarc* | 1979 |
| 14. | Avar motívum | *litográfia* | 1997 |
| 15. | Sámándob | *rézkarc* | 1978 |
| 16. | A bezdédi tarsolylemez és a törökkanizsai korong nyomán | *tusrajz* | 1995 |
| 19. | Kettős motívum | *litográfia* | 1997 |



*A kiadvány a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával készült*
*Budapest 1999.*

*cím/address: HORNYÁK László 2014 Csobánka Szelló utca 7.*



Hornyák László

kéménytelen Pacskalagi-Soós: Fiúk-

III. c. könyve illusztrációit.

Díjazott / a kép. művész könyv 68-as/

Magyar Grafika 1968 nov.

HORNYÁK László

Tiszatáj, 1983/9.

ILLUSZTRÁCIÓ

Hornyák László rajzai a 6., 8., 13., 18., 22., 39., 61., 91. és a 96. oldalon

# A BAROKK KORI SZENTTISZTELET RÉTEGEI

A szentek tiszteletének barokk kori szakaszáról a mostoha
pkori forrásadottságokkal szemben rendkivül sokrétü forrás-
g áll a magyar kutatás rendelkezésére. Ennek a forrásanyag-
a különböző szempontu vizsgálata kisebb-nagyobb rendszeres-
el évtizedek óta folyik. Ezek az elemzések azonban csak
án lépnek tul a kultusz formáinak rekonstrukcióján, s jó-
t hiányzik belőlük annak a társadalmi környezetnek a bemu-
sa, amelyben a szentkultusz lezajlott. A kevés kivétel kö-
ki kell emelnünk BÁLINT Sándor háromkötetes munkáját, amely
gyarországi szenttiszteletet európai kultusztörténeti folya-
kba ágyazva elsőnek tekinti át összefüggően /BÁLINT Sándor
, 1977/. S noha BÁLINT Sándor rendszerező elvül az egyes
.tek tiszteletére vonatkozó forrásanyag naptári csoportosi-
.t választotta, munkájából gyakran már a szentkultusz össze-
gő tér- és időbeli hullámai, történeti és társadalmi kapcso-
ai, funkcionális rétegei is kiolvashatók. A feltárt jelentős
tmennyiség, s elsősorban maga BÁLINT Sándor adta a közvetlen
tönzést az általa megkezdett munka folytatására.

Problémafelvetésünkben elsősorban arra törekszünk, hogy az
tt korszakban megközelitsük a különböző társadalmi rétegek
ntkultusszal kapcsolatos gondolkodásának és magatartásának
legzetességeit. A szentek tiszteletükkel együtt ebben a meg-
ágitásban mintegy forrásként szolgálnak ahhoz, hogy segitsé-
kel jobban megismerjük a kulturális kapcsolatok és hatások
téneti alakulását és az azt mozgató erőket. Látni fogjuk,
yen különböző körülményeknek kell összetalálkozniuk ahhoz,
y egy szent tisztelete kilépjen a kultuszterjesztő rétegek
k köréből és szélesebb tért hóditson magának. Megfigyelhet-
majd, hogy a kultuszok földrajzi elterjedése milyen módon
g össze az adott terület társadalmi feltételeinek és kulturá-
kapcsolatainak alakulásával, kulturföldrajzi helyzetével, s
lezek hogyan engednek következtetni bizonyos politikai és
turális események jelentőségére. Szólni fogunk arról is, mi-
n tényezők játszottak közre abban, hogy a szentkultusz terén

Kovács László, III. évfolyam

grafikusművész

(vizsgázó)

Oeuvre-ből díjak kiállítása, az Ernst Múzeumban látható, 1985. május 1–10-ig

Művész- és Vízumvatermek

1985 május

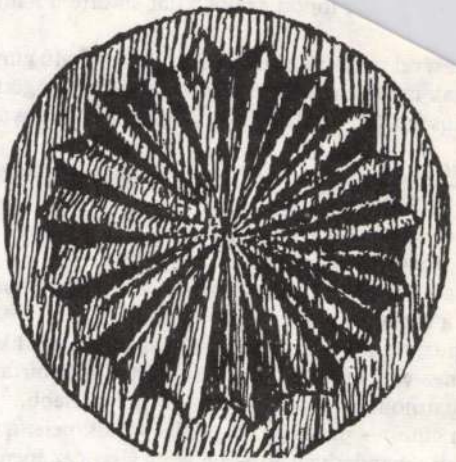


HORNYÁK LÁSZLÓ RAJZA

rült, természetes volt, hogy átitatódott a kor alapvető ellentmondásaival, amelyek éppen az őket felszínre dobó osztály szociális létét voltak hivatc Természetes volt, hogy a társaság érdeklődése a politika felé fordult, legv egyes tagjai, ilyen vagy olyan szakmák képviselői, ilyen vagy olyan term zódtak a reform, majd később a forradalmi politika irányába. Szükségsz belső természetéből fakadóan természetszerűen jött létre az, hogy az eg tak azok a formái, amik egyrészt az önnevelésnek, másrészt a társas nev eszközeit is kicsiszolták. Erre is a forradalmi légkör kényszerítette őket. ban, amikor ez az osztálytudatosság megfelelő tartalmat kapott, az együ renciáltabb közösségi normáival párosult, világossá vált, hogy a társasá tebbnek kell lennie, világossá vált, hogy ez a társaság meg is találja a legprogresszívebb politikai nézetekben, tehát a szocializmus és a kommu ban. Nem véletlen, hogy olyan korán és olyan nagy számban kapcsolódo lis kommunista párthoz, amely azután eldöntötte a kollégium további f Magyarország demokratikus átalakítása gondolatáig, és magához az ar amelyben kivétel nélkül egészében megállotta a helyét. Ez a jelenség ter politikai életnek nem önálló tényezője volt, hanem számos összetevőjéne maga a kollégium is számtalan más mozgalomhoz is kapcsolódott, de a r egy számban jelentékeny szervezett csoportját alkotta, amely nevet vívc az időben. Nem véletlen, hogy sok demokratikus, progresszív tevékenys

---

Az interjú harmadik, befejező részét következő számunkban adjuk. *(A sze*

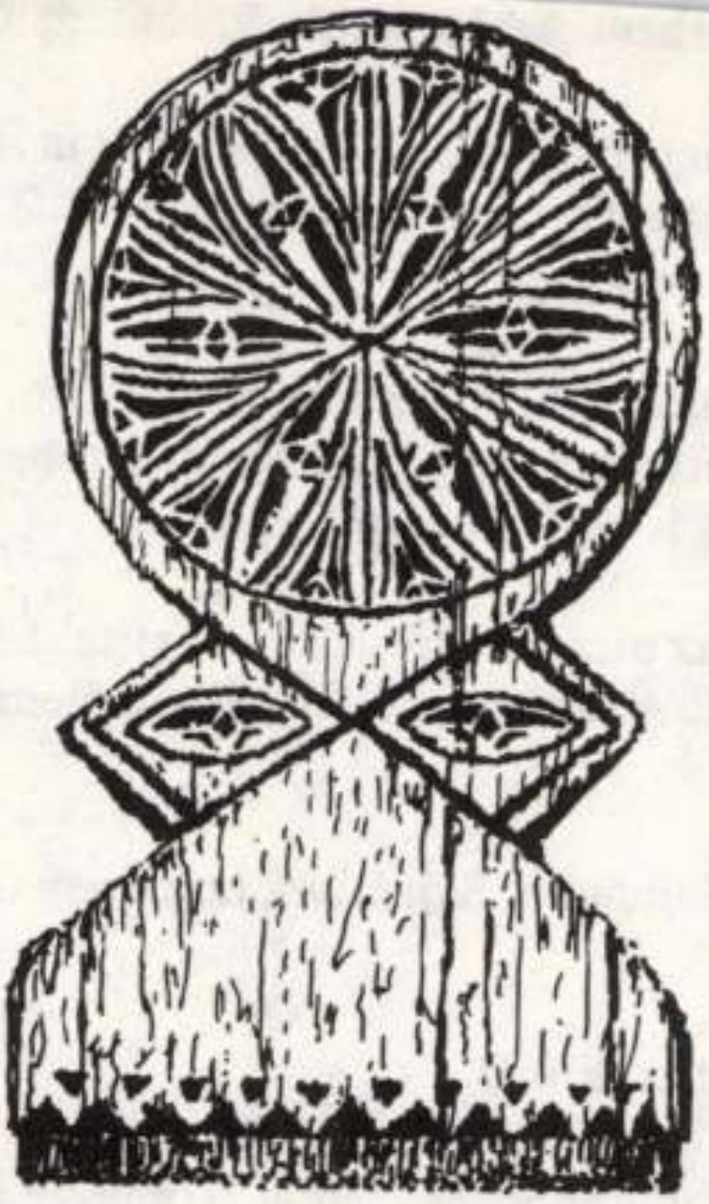


HORNYÁK LÁSZLÓ RAJZA

sopört a száraz kórók között, s
lopott szalonnáját sütötte a hangárból lopott fenyőlécek

kezével magasra emelte a „100%"-feliratú gumimotorost, bal kezével a
futásnak indult, minden lépésnél nagyokat nyögött. „Hajrá Sóvágó Béla!"
ia a legidősebb. „Győzelem!" — kiáltott nagyot Sóvágó Béla, s magasba lökte

Bélának feltétlen nyerni kell — nézett magasba a legidősebb fiú. — Győzel-
e a hajlított bútorgyárban.
peddel mi van? — kérdezte tele szájjal a legkisebb s gondosan szedegette a
a földre simított zsírpapírról.
ap Sóvágó Bélának segítettem. Énnekem kell patronálni, hogy valahogy nyer-
a sincs a modellezéshez.
san felhúztam a gumit — hozta vissza a nyolcadik modell roncsait Sóvágó
u lemez volt vékony, vagy a ragasztás nem bírta.
a harmonika — nézte a roncsot a legkisebb.
a gumi — próbálta kiszedni a gumikötelet a roncs közepéből Sóvágó.
umi expanderba való — helyezte vissza az épen maradt propellert az alsó
iú.



HORNYÁK LÁSZLÓ RAJZA

tam. Nem hagynatom cserben. Aztán majd rátérünk az új

Ő: De ha mondom —

Én: Csak az a baj, hogy én sem tudom, merre van az az új út. Pe
De, hogy a négy út közül melyik vezet rá? Nem tudom. Táb
el, és táblát, persze, még nem raktak ki.

Ő: Azt nem.

ÉN: Pedig csodálatos út. Csodálatos! A lehető legmodernebb. A
kilométere egymillió forintba került. Lehet, hogy kettőbe. É
tudok megjegyezni. Maga is így van ezzel?

Ő: Mivel?

ÉN: A számokkal. Pedig írta az újság. Többször is megírta. Elolv
olvastam, és elfelejtettem. A legfontosabbat. Hogy mennyib
lehet ráhajtani.

Ő: Azért állt itt?

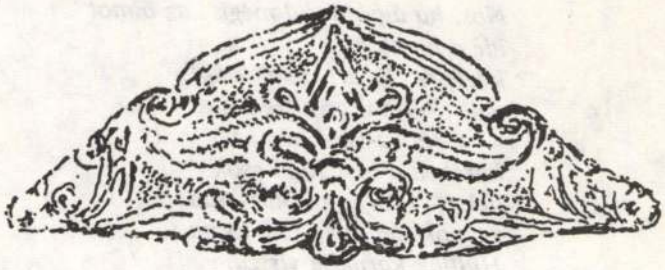
ÉN: Ez a négy út megzavart. Sajnálom. Sajnálom, hogy nem tudo
bízott bennem.

Ő: Hát —

ÉN: Egy autós, ugye, az mégiscsak más.

Ő: Mennyiben?

ÉN: Az autós általában tapasztaltabb. Mint én is. Többfelé járt r



HORNYÁK LÁSZLÓ RAJZA

# Szemközép

*Nos, ha úgy fordul mégis: az ólmot*
*ide a homlok-*
*középre. Ez a „szemközép"*
*volt (Pálfán) az adventista,*
*— a Jézust-váró nénikék-*
*körében a befogadó csók*
*helye, — olyanok hite-adta:*
*vagyok tán máig tőle tiszta —*
*Hulljak karukba vissza.*

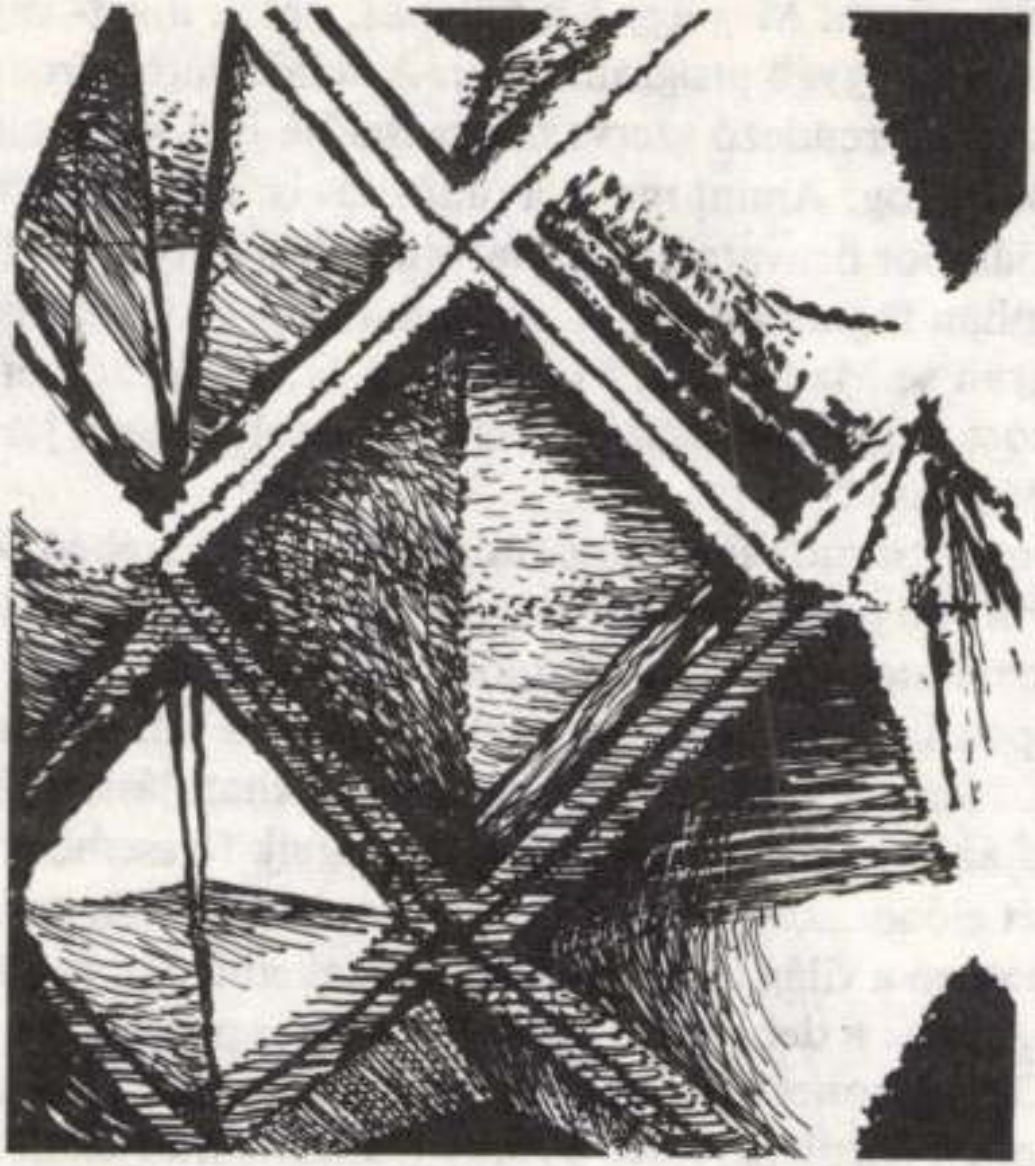


HORNYÁK LÁSZLÓ RAJZA

*csápolhasson szabadság látszatában*
*ez a sok átabota, kimarjult,*

*nézdeljük leletünket, régész*
*vizsgálja így a csontot, nem az orvos,*
*mi volnánk? inkább kövült liliomszál,*
*bujdosó kenyérmorzsa, szilva-aszalékból*
*kibökő mégfeketébb csonthéj,*

*néhány tapadó hasonlattal lezárom*
*a tűnődést, akár a borítékot,*
*ahogy a gipszkötés, a pólya*
*egyenlővé havazza jellegünket,*
*s valami képzelhető öröklét.*



HORNYÁK LÁSZLÓ RAJZA

pillanata: tűzhelynél szorgoskodik a szakács, majd feldíszített tálak, eleg
vendégek, a cigány pedig húzza. Még egy-két villanás, netán divat- vagy á
formáció a filmvetítésekről s egyéb programokról. A vendéglátó város polg
detten nyilatkozik, s a hazai rendező szervek képviselője is a kapcsolat fo
lyozza. És mindenki mosolyog. Amint maga a tudósítás is. Eltelt közérzet;
dezvénnyel egyként. S jámbor beavatottként már-már én is ernyedek. Lám
e sokszázados irodalomban fogant görcsös kisebbrendűségi tudat zaftban é
gyan oldódik, mert ugyan se Madách, se Petőfi, se Ady, s még József Att
mes figyelemmé, de most módszeres országlással, városról városra járván
gunkról: élünk és jól vagyunk.

A Le Havre-i állomás csarnokában eme tudósítások képzetében fel-fel
kép is kajánkodik: arról, hogy lám: Attila népének utódjai nem valamifél
csapat legényeivel, hanem megszervezett és átgondolt stratégia szerint győz
gati végeken. Most éppen Le Havre-ban, melyet utoljára az amerikaiak ve
világháború poklában. Nemes fegyverzettel ígérünk előrehatolást, ebben a
kel díszlő műsorfüzet ajánlata előzetesen is garancia. Egyik fő eseménynek
somlyói passiójának két előadása ígérkezik. Az a produkció, amely tavaly n
dött tudósításokban, hanem a világ tekintete előtt, a szakemberek és a közö
elismeréssel szerepelt. Aztán: a debreceni Délibáb együttes programja, a Bu
tes műsora, Lehotka Gábor koncertje, magyar filmbemutatók, Sára Sándo
Boldizsár Iván és F. Cohen jelenléte Aczél György franciául megjelent köny
ben, a Rippl-Rónai-kiállítás, kortárs művészek textilbemutatója, a heren

Hornyay László

Művészet 1910. 126, 132, 135

1927. május 8.

| | P | f | P | f |
|---|---|---|---|---|
| | | | 18.542 | 46 |
| | 82.717 | - | | |
| | 12.000 | - | | |
| | 3.276 | 20 | | |
| | 116 | 04 | 98109 | 24 |
| ly: aug 25 | 3570 | - | | |

Hornyák László

1904/5 – 1907/8

Ferkèpzomfoiskèvk

92. l.

Hornyai Sándor

1910. nagybányai
iskola

Nagybányai kiáll. kat. 1912

Tégla, római VI. 204.

Hornyai László

Nagybánya k. k. I
1912.

86

Tóth György, marospolcsi garda

VI. 257.

Hornyánszky Gyula

Meghatározhatatlan, mesebeli , szörnyállatot ábrázoló rajz.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. nov. 9.
XVIII. évf. 45. sz. 3. lap.

HORNYÁNSZKY GYULA, grafikus

---

Hornyánszky Gyula rajza. Fekete repr. 123.old

---

VALÓSÁG, A TIT, folyóirata, XV.évf. 1972. 6.szám.
Budapest

HORNYÁNSZKY GYULA, grafikus

Hornyánszky Gyula rajza. Fekete repr. 85.old

---

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, XV.évf. 1972. 9.szám
Budapest

HORNYANSZKY GYULA, grafikus

---

Hornyánszky Gyula rajza, fekete repr. 55.old

---

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 8.sz. Bp.

---

Horváthy Gyula

Rajta a 47. oldalon

Valóság 1977/5

HORNYÁNSZKY GYULA, grafikus

---

Hornyánszky Gyula rajza, Fekete repr. 15.old

---

VALÓSÁG, A MIT. folyóirata. 1973. 4.sz. Bp.

Hornyánszky Gyula

Valóság, 1975. 8.



Hornyánszky Gyula rajza

...ött és kifejeződő világlátási mód — amely a nyelvtől, valóságos ter-
...ása nélkül, soha nem választható el — egyszersmind *a* nyelv,
...szetes" világszemlélet, hogy tehát az őt alkotó mozzanatok
...özvetítik a valóságot, és jelentéseik érvényességét épp az
...tlenül megfelelnek bizonyos reális objektumoknak. E nyelvi
...ti beállítottság talajáról nézve Novalis mottóul idézett meg-
...a nihilisztikus magatartást jelez a nyelvvel szemben: hisz nem
...t hogy a nyelv nyelvre vonatkoztatott használata igazabb dol-
...ítja, mint a jelentésének megfelelő — tehát a valóságra vonat-
...lat. Novalis szavai mégis pontosan fejezik ki azt a — lám, már
megfogalmazott! — élményt, amely Bahtyin irodalomelméleti
...apintható — jóllehet Bahtyintól mi sem áll távolabb, mint a
...ikus, hedonista-esztetizáló nyelvelméleti koncepciók, a romantika
...ásában megalapozott „nyelvi kiábrándultság", az „ó"- és „új"-
...atainak nyelvellenes dühe, illetve a „nyelvi bűnbeesettség" (Susan
...étségbeesése.

...k elkerülése végett: Bahtyin nem nyelvfilozófus volt; irodalmi k...-
...ben például a pályáját szintén Oroszországban, nem sokkal őelőtte
...nal — nem a nyelvész irodalmi és poétikai kalandozásai voltak, sőt
...ott az orosz formalista iskola (Eichenbaum, Tinyanov, Jakubinszkij,
...zanszkij stb.) ama hitében sem, hogy az irodalomtudománynak a
...y legújabb eredményeiből kell megújulásához erőt merítenie. Elmélete,
...ul *A szó esztétikájához* című, 1924-es (épp a formalisták elmélete ellen
...nya is bizonyítja, közvetlenül filozófiai fogantatású volt.[1] A filozófiai
...pontjából téve föl kiinduló kérdését, őt az izgatta, milyen alapelvekre
...lehet megkonstruálni az irodalmi formák egységes elméletét, miután a
...lozófiai esztétika spekulatív metafizikai építményei összeroppantak a
...ársadalmi gondolkodás követelményének súlya alatt. S ez a kérdés ki-
...l is magába foglalja a formalisták, s általában minden „materiális
(Bahtyin így nevezi a különböző „analitikus" műelemzési irányzatok
...feltevését) elutasítását.[2] Ebből a szempontból föltéve; hogyan alapozható
...*műközpontú* irodalomtudomány, amelyben az „egzaktság", a „tudomá-
...a „specifikus irodalmiság" (a formalisták kedvenc jelszavai) igénye nem
...agát a művet, azaz nem tépi le róla a kényelmes és zavartalan boncolhatóság
mindazt, amiért egyáltalán létrejött és fönnmaradt: a hatást, a világnézeti,
...esztétikai stb. funkciót és jelentést. S Bahtyin a húszas évek első felében
...e kétoldali elhatárolódást és igényt fogalmazta meg, hanem alapvonalaiban
...tor kísérletet tett egy pozitív megoldás vázolására is. Ennek alappillérei rövi-

Hornyánszky Gyula

rajza a 25. oldalon és a 77. oldalon

Valóság 1976/8

Hornyák Pál

Észak-Magyarország 1996. X. 21

## Hornyák-grafikák



Hornyák Pál művésztanár grafikáiból nyílik kiállítás október 24-én, csütörtökön délután 3 órakor a felsőzsolcai Kazinczy Ferenc Általános és Zeneiskola iskolagalériájában. A tárlatot Seres János festőművész ajánlja az érdeklődők figyelmébe. A megnyitón közreműködnek a zeneiskola tanárai és diákjai. A kiállítás november 29-ig hétköznapokon reggel 7 és délután 4 óra között látogatható.

Mornyák László gr

→ Fekete Tamás sz

MŰVÉSZET 1985/10/63

**HORNYÁK Pál – KUKUCSKA János**
96. Magasabb betétkamat a takarékszövetkeze-teknél, 1989
Higher interest rates in the Savings Cooperatives
j.b.l. képgrafika: Hornyák Pál keretgrafika: Kukucska János – Révai Nyomda Eger
ltsz.: xy 90.33

A változás jelei : Plakátok, 1988-1990. : Magyar Nemzeti Galéria, 1990.nov.14.-dec.31. A kat. szerk. Bakos Katalin, Bp. : MNG, 1990 18.

Horváth László

Husz Mária: Derkovits ösztöndíjasok beszámoló kiállítása

Szentesen, 1983. július

Hornyák László, grafikus

A Műcsarnokban kilenc társával második közös évtizedének legjelentősebb alkotásaival körül határolt művek gyűjteményes bemutatkozására. — A hagyományos eljárásokkal ötvöző Hornyák László kultúrált, szinte gyengéd látásmódja „Hímzés Trisztnek" c. képét említve/.

-bányai-: Több évtized" munkáiból.

Magyar Tájékoztató, 1984. márc. 5. 6. old.

M.D.K.

Hornyák és Kéry

Szobrászmüvészek megmintázták Nagykőrös város hősi halottainak emléktábláját.

Nagykörös város emléktáblája.

Városok Lapja 1929. dec. 1. 309.oldal.

HORNYÁK László grafikus



Már a székely alig győzi,
Már veszélyben a nagy zászló,
De fölharsan a kiáltás:
"Uram Isten és *Szent László*!"

# MEGHÍVÓ

az Erdélyi Szövetség Budapesti Szervezete,
az Erdély Művészetéért Alapítvány,
a Lakatos Demeter Egyesület,
a Lánchíd Kör,
a Népművészeti Baráti Kör,
a Néprajzi Múzeum Baráti Köre

közreműködésével,
halálának 900. évfordulója alkalmából rendezett

## Szent László emlékműsorra.

*Megnyitja:* dr. Varga László, a KDNP alelnöke.

*Előadó:* dr. Fodor István, a Nemzeti Múzeum
c. főigazgatója.

## Szent László és kora

Mózer Zoltán Szent László freskóiról készült diaképeit
Hornyák László grafikus vetíti.

*Közreműködnek:* Lovász Irén népdalénekes,
dr. Szabó András előadóművész.

*

*Helye:* Budapest XII., Nagy Jenő u. 5. (KDNP székház)

*Ideje:* 1995. március 24., 18.00 óra

Hornyák László

Illusztráció

Alfred Polgar: Beszélgetés az öregségről.
Új Tükör, 1978. április 23 – 9. lap.

Hornyák László

Illusztráció

Alfred Polgar: Beszélgetés az öregségről.
Új Tükör, 1978. április 23 - 9. lap.

Hornyák László, grafikus

Bethlen Gábor
portréja: Rajz

Hornyák László: Rajz 53.

Tiszatáj, Szeged, 1980. okt. XXXIV/10

Hornyák László, grafikus

Címer: Rajz

Hornyák László: Rajz 80.

Tintatáj, kréjcd, 1980-ott. XXXIV/10

Hornyay Zoltán

Jametzi

1907 – 8.

Eimiok 1930. 84. l.

Feladó: A Borsod-Miskolci Muzeum, Miskolc.



Hornyai Zoltán

festő

1915

Címniak 1930. 84. l.

Ugyanazon nap estéjén a Sztrasztnij bulváron lévő lakásomban összegyűlt csaknem a teljes szerkesztő bizottság. Tvardovszkij mondta az első pohárköszöntőt. Kijelentette, hogy szerencsésnek tartja magát az életben. Hogy a folyóiratnál végzett munkája – a háborús évek és a *Tyorkin* után – életének második szerencsés szakasza, amikor bizonyosan tudta, hogy munkásságára szüksége van mindenkinek vagy legalábbis sok embernek. Azt mondta, hogy a folyóiratnál töltött években minden elvtársától, szerkesztőtársától, munkatársától tanult, és ezért mindenkinek köszönetet mondott. Válaszul én mondtam tósztot – Tvardovszkijra. Aztán felállt Gyementyjev, aki ezen az estén szintén velünk volt. Alig fogott a beszédbe, amúgy öregesen sírni kezdett. De legyűrte az izgatottságát, és mégiscsak igen jól beszélt arról, hogy a folyóirat a népért, annak jövőjéért harcolt, tehát, hogy kissé fellengzősen szóljunk, a lap eszméi diadalmaskodni fognak.

Még akkor elhatároztuk: ezen a napon, február 20-án minden évben találkozni fogunk, amíg csak egyetlen tagja is él *annak* a szerkesztő bizottságnak. Sokáig így is történt, de egymás után hunyt el Doros, Marjamov, Szac, Gyementyjev, Kondratovics, Geraszimov... Tvardovszkij pedig már az első évfordulóra sem tudott eljönni. Fél év sem telt el a *Novij mir* szétkergetése után, elesett a szobájában, a nyaralóban, és többé már nem is épült fel. Az orvosok gutaütést állapítottak meg nála, majd egy hónap múlva tüdőrákot. Alig egy év múlva Tvardovszkij már nem élt.

Ahogy ő mondta, máglyánkat üszkökre szedték szét, hogy a tűz ne lobogjon. Ám annak a máglyának a fényét és melegét nem feledték el két évtized múlva sem. Igaz, csak azok emlékeznek rá, akik tudnak és akarnak emlékezni.

Az írás eredeti címe – *Nye vpaszty v beszpamjatsztvo* – a hírhedt Pamjaty (Emlékezet) társaságra utal. (A fordító – *Bakcsi György* – megjegyzése.) A fordítás a *Znamja* 1988. 8. száma alapján készült.



*Hornyánszky Gyula:* Nemes Nagy Ágnes

ezt mondta: „Nemcsak hogy nem érezzük magunkat sértettnek, de csaknem büszkék vagyunk magunkra." Valóban úgy éreztük, hogy igazunk van, tiszta a lelkiismeretünk, és nyugodtan vártuk az események kikerülhetetlen fordulatát.

Emlékszem, hogy azokban a napokban üdvözölte a *Novij mir*t Bertrand Russell, hogy támogató leveleket kaptunk a Szovjetunió különböző vidékeiről, az olvasók olykor meghatóan fejezték ki együttérzésüket, Arhangelszkből puszedlit, a Távol-Keletről erdei mogyorót, Krasznodarból almát küldtek. Egy angol író, aki azokban a napokban látogatta meg szerkesztőségünket, ezt mondta: „Irigylem magukat, itt, Oroszországban olyan irodalmi csatározások folynak, aminők nálunk csupán a XVIII. században voltak lehetségesek!" Az ilyesmit azonban jobb később, egy képeskönyvben olvasgatni. Átélni jóval nehezebb. Az új, 1970. év előestéjén Tvardovszkij ezt mondta: „Mennyire megöregedtem egy év alatt, rettenetesen megöregedtem lelkileg. Egyre csak azon gondolkodom: hogyan értsem, ami történt és történik velünk. Egyre csak szeretném letaposni, akár egy szekér szénát, összekötni egy csomóba, hogy ne szóródjék szét."

Novembertől az a hír járta, hogy valahol a „dolgozószobákban" megérett a terv: el kell távolítani a szerkesztőségből A. Kondratovicsot, I. Vinogradovot, I. Szacot és engem – akkor Tvardovszkij magától elmegy. Erre gondolt Tvardovszkij, amikor ezt mondta Szokolov-Mikitovnak: „A hajónk szörnyű léket kap. Alighanem ki kell nyitni a Kingston-szelepeket." A lap decemberi számában kellett volna megjelennie tanulmánynomnak: *Osztrovszkij* Karrieristái *a történelemben és a színpadon*. Nagyon féltettem ezt az írásomat, hiszen az utolsó években egyetlen cikkem se jelent meg „sérülés" nélkül. De váratlanul minden megjegyzés nélkül továbbengedték egy fontos személyiség utasítására, aki mellesleg megjegyezte: „Ez a búcsúja. Úgyis el kell mennie."

1970 első napjaiban ott ültünk Tvardovszkij dolgozószobájában. Bejött Trojepolszkij, majd Granyin. Valahogy nem tudtunk beszélgetni, hosszasan hallgattunk. Tvardovszkij így szólt: „Nem gondolják, hogy úgy ülünk, mintha a házban halott volna? Ahogy illik, összegyűltünk, itt ülünk körülötte és csendesen suttogunk."

Az utolsó, még általunk készített szám, az 1970. januári, gyanúsan gyorsan és akadálytalanul jelent meg. Tvardovszkij, aki nem kapott választ két korábbi, Brezsnyevhez intézett levelére, most megírta neki harmadik, utolsó levelét is. Szeretett volna beszélni vele a folyóiratról és a poémájáról. „Felelek – írta – minden egyes sorért az Írószövetség titkársága, sőt ha lehetséges, a Politikai Bizottság előtt."

Február első napjaira kitűnt, hogy valamilyen határozatot hoztak. Tvardovszkij ide-oda telefonált, de a vezetők dolgozószobái mintha csak kihaltak volna. „Mint valami fal. Maffia" – tört ki belőle.

1970. február 9-én az Írószövetség titkársága határozatot hozott, amelynek alapján kinevezték főszerkesztő-helyettesnek D. Bolsovot, aki korábban a televíziót tette tönkre, a szerkesztő bizottság tagjául pedig O. Szmirnovot, V. Koszolapovot, A. Rekemcsukot, A. Ovcsarenkót. Tisztsége alól felmentették Kondratovicsot, Vinogradovot, Szacot és engem. Ebben nemcsak az volt kihívó, példa nélkül álló, hogy a főszerkesztő akarata ellenére erőszakosan leváltották régi munkatársait, hanem az is, hogy olyan embereket neveztek ki helyettük, akikkel Tvardovszkij semmiképp sem lett volna hajlandó dolgozni. Hiszen nem sokkal korábban Ovcsarenko például nyilvánosan „kulákpoémának" bélyegezte *Az emlékezet jogán*t. Tvardovszkij kijelentette, hogy elmegy, és február 24-én végleg elfogadták a lemondását.

Tiltakozó levele késve érkezett meg Brezsnyevhez. A magas állású címzett informálódott... és úgy döntött, hogy nem válaszol. A *Novij mir* szétverését Szuszlov hagyta jóvá.

Még február 20-án Tvardovszkij bejárta az egész szerkesztőséget, elment a korrektokhoz és műszaki szerkesztőkhöz is, mindenkivel kezet szorított, búcsúzott, megköszönte a jó együttműködést.

HORNYÁNSZKY Gyula

rajza

Valóság 1991. 8. 33.p.

Horváth Gyula

avatási kísérlete.

Portré, 1965 c. avatója a Valóságban.

Valóság
1982 júl.

HORNYÁNSZKY GYULA, grafikus

Hornyánszky Gyula rajza. Fekete repr. 31.old

---

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1974. 3.sz. Bp.

Hornyánszky Gyula



Valóság, 1945. 3.

*Hornyánszky Gyula rajza*

*ségei a különböző társadalmi rendszerű, eltérő gazdasági-politikai struktúrájú országokban. A más-más értékorientációjú, noha általában baloldali beállítottságú interjúalanyok nem adhattak — már a műfaji korlátok következtében sem — részletes helyzetelemzést se 1974. magyar filmjeiről, se hazájuk filmművészetéről. Ennek ellenére az ellentétes vélemények szembesítése, az egyes tények, megfigyelések, igazságok talán nagyobb összefüggéseket is felvillantanak.*

Lino Micciche, az *Avante* filmkritikusa, a Pesarói Filmfesztivál igazgatója, a FIPRESCI elnöke, Olaszország

*Miben látja az új magyar film jelentőségét, nemzetközi sikerének okát?*

Talán abban a képességben, amely jó ideig egyedülálló volt a kelet-európai filmgyártásban (ma már állíthatom, hogy nem kizárólag a kelet-európai filmgyártás területén jelentkezik): hogy politikai felelősséggel átitatott gondolkodásmódot képes kialakítani. Véleményem szerint a magyar filmgyártást az jellemzi, hogy mindig képes egy politikai problémakör középpontjába az embert állítani. Valószínű, ez az oka annak, hogy a magyar film alkotói nem a felületes sikernek hódolnak. Olyan gondolkodásmódot alakítanak ki, amelynek lényege nem a film politikai tematikája, hanem a filmalkotás politikai tudata.

*Mi az oka, hogy az utóbbi időben — különösen Olaszországban — tucatszám készülnek politikai filmek? Mi a véleménye a jelenségről és magukról a filmekről?*

Ez a kérdés szorosan kapcsolódik ahhoz, amit az előbb mondtam. Azt mondhatnám, hogy míg a magyar filmrendezők általában a filmalkotás mint eszköz politikai tudatával rendelkeznek, az olasz filmrendezők gyakran csak a politikai film tudatával rendelkeznek — a kettő alapvetően más.

Ha a politikát elkülönítjük a filmalkotás mint eszköz politikai tudatától, az a veszély fenyeget, sőt gyakran elő is fordul, hogy egyszerű alkotóelemmé, tartalommá, egy bizonyos anyaggá válik, mert mint ahogy van westernfilm, szerelmes film, úgy van politikai film. Az olasz filmrendezőknek gyakran — természetesen nem mindig — elkerüli figyelmét, hogy nem elegendő forradalmi üzenettel átitatott filmeket készí-

HORNYÁNSZKY GYULA, grafikus

---

Hornyánszky Gyula rajza. /Női fej /.
fekete repr. 61.old

---

VALÓSÁG, A TIT folyóirata, XV.évf, 1972. 3.szám
Budapest

Hornyánszky Gyula

"Figura" cimmel a lap bemutatja a müvész képét.
Repr.

---

Fenti képet lásd: Wahorn András rajzának hátlapján.

---

Élet és Irodalom, Bp. 1975. okt. 18.
XIX. évf. 42. sz. 10. lap.

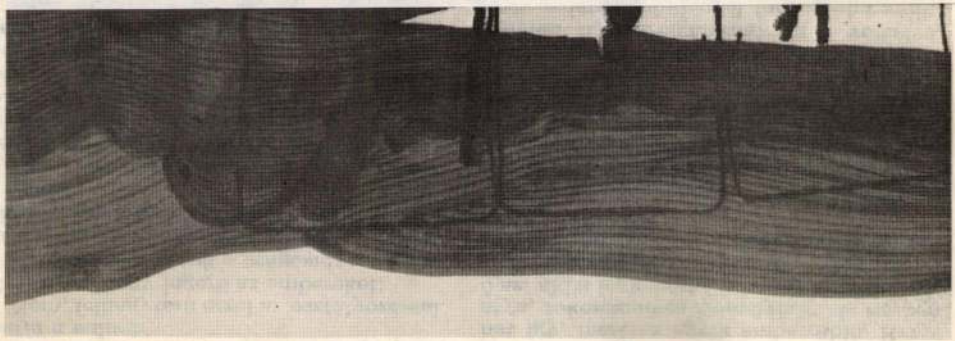
Hornyánszky Gyula, [ ] 2

megemlítve.

Bertha Bulcsu: Interjú Hernádi Gyulával. 400.
Jelenkor, Pécs, 1977. május XX/5.

az olvasónak kellene kiérezni, és nem a
zerzőnek megmagyarázni. A témának
ejtve kellett volna maradnia, nem pedig

emberünk, aki azonosítani tudná, hogy
Britanniával, hogy harcoljon érte. Az sem
lepett volna meg, ha minden összeomlik.



Horváth László

Hortobágyi Szlay Gyula

Női fej

Rajz, reprodukció.

Valóság, 1961. 6. sz. 102. l.

Hosszúnándy Gyula.

Kiállítása volt

Ungvár, 1965, 2 m., 119 cd.

Hornyánszky Gyula

Táj.

Rajz, reprodukció.

Valóság, 1963. 3. sz. 40. l.

Hornyánszky Gyula

Raj (repró)

Varsóban, 1965, 2 m., 7 Sold.

M.D.K.

Hornyánszky Gyula
festő

"Női fej"

Élet és Irodalom, 1963. augusztus 31 - 3 lap

Hornyánszky Gyula

Keit kdy (Szepsk

Vasárnap 1905, 3 m., 84-85 oldal.

M.D.K.

Komjanszky Gyula
festő

A II. kerületi Vöröskereszt helyiségében november végén rendezett tárlatot.

—: Sürch
Művészet, 19 Cl. január – 46 kép.

Hoonyánszky Gyula
festő

M.D.K.

Nagyjeleneti kiállítása zárult
nemrégiben

Gy. L.: Ki a festőműveben

Élet és Irodalom, 1963. december 28 - 9 lap

Hornyánszky Gyula

Női fej.

Cenzurahiány, reprodukció.

Valóság, 1961 5. sz. 79. l.

Hatvanáuszky Gyula.

„Mannheimeren ist so wunderschön?"

Rajz, reprodukció.

Valóság, 1961. 2. sz. 130. l.

Hausverordnung Dupuis.

1. Normalform ist so wunder-
schön?

Kap. 1 regnerisch.

Vorlesung 1 Teil 2 vom 15.10.

Hornyánszky Gyula, festő

F 104

Ehrenkiállítása Molnár Ágnessel
együttesen a Moszkva téri Művészeti
Iskolában nyílt meg.

A. T.: Tizenkéttom kép

2

ESTI HIRLAP

Bp. 1963. dec. 2.

Hornyánszky Gyula

Farkó Zoltán: Hornyánszky Gyula (Portrék). – Művészet, 1966. 7.köl. 4. sz. 17.l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Írt. 1969. 3.sz. 243-284. l./

258. l.

Hornyánszky Gyula

Fiúportré

Rajz, reprodukció!

Valóság, 1964. 2. ~~sz.~~ 60. l.

Hornyánszky Gyula

Andrási László arcképe.

Rajz, reprodukció

Valóság, 1964. 1. sz. 82. l.

Hornyánszky Gyula

A Stúdió helyiségei

A Budapesti pedagógusok képzőművészeti stúdiójának története
1957-1963. Ker. Vajtai Aurél Bp. 1963.
37. o.

Hornyánszky Gyula

kiállítása volt a Hazafias Népfront
VI. ker. helyiségében. Főleg grafikái.

P. Gy.: Hornyánszky Gyula kiállítása
Magyar Nemzet 1968. febr. 27. 4. o.

Szőnyi István

festőművén kiállítása febr. 9-én
nyílik a VI. ker. Népfront helyiségében.
Andrét febr. 16-án Gyurkó László
vezetésével

Magyar Nemzet 1968. febr. 7. 4. o.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Hornyánszky Gyula
VALÓSÁG

1965 2.

1021



*Hornyánszky Gyula* rajza

gyárigazgatóról, aki elvből elzárkózik minden m
az némi kockázattal jár; párttitkárról, aki a m
látja; városi tanácselnökről, aki tűzzel-vassal hada
általános iskola ellen.

Ki-ki folytathatja a fölsorolást: legalább enn
sokkal általánosabb, sokkal inkább befüstöli nálu
társadalmi vagy közigazgatási szervezetünkkel a
egyik fontos ipari városunkban jártam. Az ismer
azt kérdezi tőlem egy helyi könyvesbolt vezetője: „Olvasta Szimonov új könyvét, az *Élők és holtak*at?" „Olvastam" — mondom. „És mi a véleménye róla?" „Mi a véleményem? Nagyon örülök, hogy végre erről az ügyről is megírta valaki az igazat." Vidéki ismerősöm fölkapta a fejét: „Maga szerint nem túlzás, hogy a szovjet hadseregről így lehessen beszélni? Szerintem ez még nagyon korai volna." Most rajtam volt az elképedés sora. Egész este magyaráztam, milyen fontos, hogy kimondjuk a teljes igazságot. Vitapartnerem kételkedve ült mellettem.

Esetleges példát hoztam föl? Riportok, újságcikkek sora számol be róla évek óta, hogy magatartásbeli dolgokban, a társadalmi érintkezés és termelés százféle viszonylatában mennyire nem szereznek érvényt az emberek önmaguktól azoknak az erkölcsi, politikai elveknek, melyeket különben természetszerűleg helyeselnek. Nem az a fölháborító, hogy viszonylag szegény országban élünk; hogy elméleti, gazdasági, demokratikus eredményeink nem járhatnak előbbre, mint amennyire azt történelmünk évszázadai és legújabb időszaka megengedik. A tény, amivel szembe kell néznünk, az, hogy sokféle már most is megvalósítható egyéni és közös forradalmi föladat van, amit mégse valósíthatunk meg, mert folyton beleütközünk valamibe, ami munkások, megyei vezetők, szakszervezeti funkcionáriusok fejében ugyanúgy megvan, mint szakminiszterek, értelmiségiek, házastársak, pincérek és pusztai parasztok gondolkodásában. Előítéletekről, műveletlenségről, rosszindulatról van szó? Erről is; de legtöbbször a gondolkodás tehetetlenségéről.

Nemrégen beszélgettem egy munkásőrrel, aki hirtelen lírai erővel elmondta, hogy ha kell, bármikor meghal a munkáshatalomért, mert régi kommunista, de — ő valahogy másként tanulta meg annak idején, mi a proletárdiktatúra és mi a kapitalisták

Hornyánszky Gyula

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

**MAGYAR NEMZET**

**Budapest**

1970 MÁJ 1

— A csepeli galéria a következő hetekben, hónapokban színvonalas programokkal várja látogatóit. A kéthetenként cserélődő tárlaton elsősorban a helybeli művészek alkotásai kapnak helyet, de jó néhány fővárosi képző- és iparművész anyagát is bemutatják. Így a többi között kiállítják Hornyánszky Gyula, Koncz Béla és Reti Mátyás festőművész, Gábor István keramikus és Pipa Ildikó iparművész alkotásait. A galériában Tóth Árpád és Szabó Lőrinc emlékkiállítás is nyílik.

dessé fejlesztettek, s a bajok *nemcsak megnőttek, hanem meghatványozódtak.* A feilett

Hornyánszky Gyula

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1970 MÁR

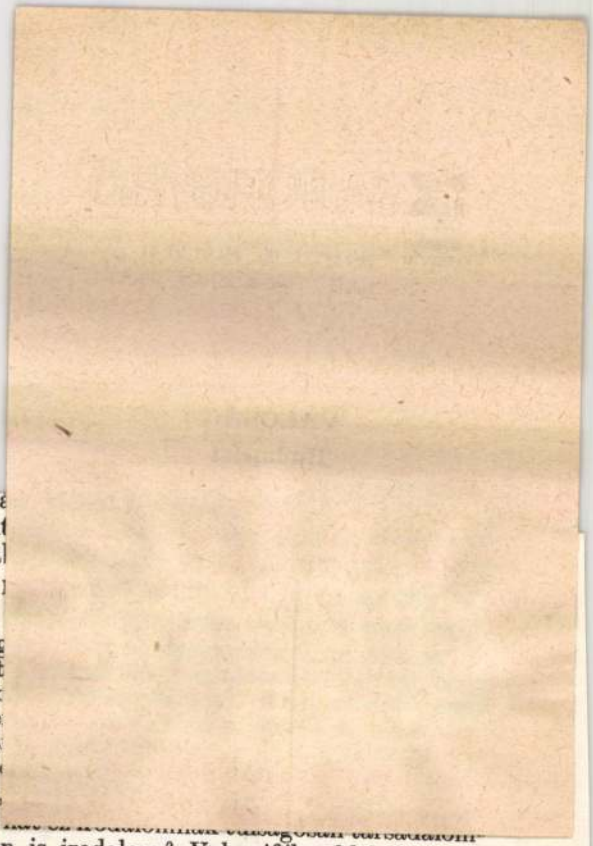
**VALÓSÁG**
**Budapest**

1021



*Hornyánszky Gyula* rajza

1



elemzés, a „száraz" statisztika, a higgadt
nisztikus riport, a személyes líra, a tágasa
publicisztika más-más arányokban — de
Ez is valami érdekes, különös sajátosság.
rá, hogy érdeklődő külföldi íróknak, újság
szociográfia, a föntebbi műfaji ismérveket
nem nagyon értik. „Non fiction?" „Dok
egy kicsit ez is, az is — de mégis egésze
valóság, a módszere a dokumentatív feltá
pontjában nem az emberi, hanem a társa
Az is persze, de... A valóság feltárásának,
az elsődleges, nem a tudományos... Akkor
tudomány, tudománynak meg túlságosan is irodalom? Valamiféle eklekticizmus. Nem. Az eklekticizmus különböző elemek, módszerek mesterséges, olykor spekulatív összerakása; — hiányzik belőle a fejlődés szervessége, a történeti érvény, az evidencia. Márpedig az irodalmi szociográfiáról sok mindent el lehet mondani — de éppen ezeket nem.

2. A társadalmi-történeti háttér fölrajzolása nélkül nehéz megérteni az irodalmi szociográfia kialakulását, sőt egyáltalán az irodalmi-társadalmi szerepét. De nemcsak ezért érdemes erről — még ha vázlatosan is — egyet-mást elmondani. Hozzájárulhat ez az irodalmi szociográfia körül ma zajló viták megoldásához is. Viták? Hol zajlanak ilyen viták? Nos, „néma viták" is léteznek. Aligha lehet elhinni, hogy azok a néhány év előtti kérdések, amelyek az irodalmi szociográfia új fellendülése idején hangzottak el, mára mind eltűntek vagy megoldódtak volna. És akik föltették ezeket, a kétségeiket mind egyszer s mindenkorra félretették.

Hogyan is hangzottak ezek a közlések? (Vagy kérdések formájában megfogalmazott állítások, „tézisek".)

Nagyjából így:

A megváltozott történelmi-társadalmi körülmények között folytatható-e egyáltalán az irodalmi szociográfia? „Válságtermék" s „ellenzéki műfaj" lévén, alkalmas-e a mi valóságunk írói felfedésére? S egyáltalán: van-e nálunk mit felfedezni, legalábbis azon a módon, ahogyan a két világháború közötti szociográfiák tették? Hiszen a társadalom antagonisztikus ellentmondásai megszűntek, a társadalom belső mozgásának a spontaneitása csökkent — tervezzük a mozgásokat, s száz meg egy eszközünk

/1021



*Hornyánszky Gyula* rajza

| | | |
|---|---|---|
| Theobald | Orestes | |
| Thomson | Agamemnon | |
| Voltaire | Oreste | |
| Bodmer | Elektra oder die gerächte Übeltat | |
| Gotter | Orest und Elektra | |
| Garcia de la Huerta Vicente | Agamenón vengado | |
| Rochefort | Electre | |
| Alfieri | Agamennone | |
| Alfieri | Oreste | |
| Dalberg | Elektra | |
| Lemercier | Agamemnon | 1797 |
| Häffner, J.-Chr. | Elektra | kb. 1800 |
| Sotheby | Orestes | 1802 |
| Beer, Michael | Klytämnestra | 1820 |
| Niccolini, G-B. | Agamennone | kb. 1810—1820 |
| Mely-Janin | Oreste | 1821 |
| Dumas-père | L'Orestie | 1856 |
| Tempeltey | Klytämnestra | 1857 |
| Allmers, H. | Elektra | 1872 |
| Siegert | Klytämnestra | 1879 |
| Ehlert | Klytämnestra | 1881 |
| Leconte de Lisle | Les Erinnyes | 1887 |
| Weingartner | Oresteia | 1902 |
| König, Eberhard | Klytämnestra | 1903 |
| Hofmannsthal | Elektra | 1904 |
| Suarès, André | La Tragédie d'Electre et d'Oreste | 1905 |
| Verhaaren, E. — Zweig, St. | Helenas Heimkehr | 1914 |
| O'Neill | Mourning becomes Electra | 1931 |
| Giraudoux | Electre | 1937 |
| Hauptmann, G. | Atreiden-Tetralogie | 1940—45 |
| Piñera, Virgilio | Electra Garrigó | 1941 |
| Sartre | Les Mouches | 1943 |
| Anouilh | Oreste (töredék) | 1947 |

VÁLOGATOTT MŰVEK
SZÍNHÁZTÖRTÉNETI KÖNYVTÁR
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1965

A listát korantsem tekinthetem teljesnek, már csak azért sem, mert mint észrevehető, a hozzáférhető források szinte kizárólag csak a nyugat-európai nagy irodalmakat veszik tekintetbe.

## FELHASZNÁLT IRODALOM

*Arisztotelész*, Az athéni állam, Akadémiai kiadó, 1954.

*Arisztotelész*, Poétika, Magyar Helikon, 1963.

*Dietrich, Margaret*, Das moderne Drama, Stuttgart, 1961.

*Engels*, A család, az állam és a magántulajdon eredete, in *Marx-Engels*, Válogatott művek, II. köt., Szikra, 1949.

*Falus Róbert*, Euripidész, in Euripidész válogatott drámái, Magyar Helikon, 1961.

Hornyánszky Gyula



*Hornyánszky Gyula* rajza

*éppen ilyen vezető tevékenység lehet valamelyik önművelés jellegű szabadidő-tevékeny-*
, például az olvasás vagy a tömegkommunikációs eszközök használata. Ezek a
lgatók a választott tantárgyat vagy szabadidő-elfoglaltságot intenzíven művelik.
*Nem kevés azoknak a hallgatóknak száma sem, akik a szituatív vagy szimmetrikus*
*ékenységstruktúra-típusba sorolhatók. Ezek elsősorban az első, esetleg a második év-*
*amról kerülnek ki.* Ha a középiskolában preferálták valamelyik tantárgyat vagy

Hornyánszky Gyula

Rajz (vázlat)

Vasárnap, 1965, 1 m., 2 oed.

Hornyánszky Gyula



*Hornyánszky Gyula* rajza

történelmi-társadalmi gondolkodás követelményének súlya alatt. S ez a kér
mondatlanul is magába foglalja a formalisták, s általában minden „mat
esztétika" (Bahtyin így nevezi a különböző „analitikus" műelemzési irán
elméleti előfeltevését) elutasítását.[2] Ebből a szempontból föltéve; hogyan alap
meg olyan *műközpontú* irodalomtudomány, amelyben az „egzaktság", a „tu
nyosság", a „specifikus irodalmiság" (a formalisták kedvenc jelszavai) igény
öli meg magát a művet, azaz nem tépi le róla a kényelmes és zavartalan boncolh
kedvéért mindazt, amiért egyáltalán létrejött és fönnmaradt: a hatást, a világ
erkölcsi, esztétikai stb. funkciót és jelentést. S Bahtyin a húszas évek első
nemcsak e kétoldali elhatárolódást és igényt fogalmazta meg, hanem alapvon
már ekkor kísérletet tett egy pozitív megoldás vázolására is. Ennek alappillér

# A második forradalom

Április 3-án, este tizenegy órakor érkezett meg Lenin Petrográdra. A Finnlandi pályaudvar nappali fényben úszott; a műszaki alakulatok fényszórói világították meg a várakozó tömeget, a vörös zászlóerdőt, a páncélautókat. A peronon a kronstadti tengerészek álltak díszőrséget, a katonazenekar a *Marseilles*-t játszotta, amikor a vonat begördült az állomásra. Lenin zavartan állt az éljenző tömegben; amikor a díszszázad parancsnoka vigyázzállásba merevedve jelentést tett, meglepetésében ő is a sapkájához emelte a jobbját. Bal kezében virágcsokrot szorongatott, melyet Kollontaj nyomott a kezébe; láthatólag nem tudott mit csinálni vele. Nem várt ilyen fogadtatást, a vonaton még azon töprengett, letartóztatják-e mint hazaárulót. Csak akkor kapta föl a fejét, amikor a tengerészalakulat parancsnoka üdvözölte, s kifejezte a reményét, hogy belép az Ideiglenes Kormányba. Néhány mondattal válaszolt, a végén fölemelte a hangját: „Éljen a szocialista forradalom!"

Éljen a szocialista forradalom! — ez a jelszó addig ismeretlen volt Oroszországban. Senki sem emlegette, senki sem merte meghirdetni. Még a bolsevikok sem; nekik is más elképzelésük volt az orosz forradalomról.

Mit tudott Lenin Svájcban arról, mi történik odahaza? Vajmi keveset. Arról meg éppenséggel semmit, mit csinálnak az elvtársai. A világlapok tudósítói nem ismerték ki magukat a zavaros helyzetben, az első hetekben nemigen törődtek a bolsevikokkal, ez a kis csoport nem érdekelte őket. Svédországban Lenin végre hozzájutott orosz újságokhoz. Mintha megérezte volna, hogy azonnal haza kell mennie! Nem hiába könyörgött Svájcból tőle szokatlan cikornyássággal svédországi összekötőjének: „Az istenre kérem, igyekezzék mindezt eljuttatni Pétervárra a »Pravdá«-nak és Muranovnak és Kamenyevnek és a többieknek. Az istenre kérem, tegyen meg mindent, hogy a lehető legmegbízhatóbb emberrel küldje." Hisz amit a párt központi lapjában olvasott, homlokegyenest ellenkezett az ő nézeteivel.

Amint átlépte a határt, már a vasúti kocsiban, útban Petrográd felé, rátámadt a fogadására érkezett Kamenyevre: „Miket firkálnak össze a Pravdában?" S a jelszó, melyet a pályaudvaron odakiáltott a tömegnek, nem frázis volt, hanem programjának tudatos meghirdetése. Ezt a programot írta hazafelé, a leplombált vagonban: az *Áprilisi Tézisek*et. De megfogalmazta már korábban is, néhány nappal azután, hogy hírt kapott a forradalomról. Csakhogy hiába könyörgött összekötőjének; a távolból írt levelekből csupán az első jelent meg a *Pravdá*ban, az is alaposan megcsonkítva, a többit a szerkesztőség elfektette.

Még aznap éjjel, amikor Petrográdra érkezett, rekedten, holtfáradtan elmondta programját a Kseszinszkaja-palotában. Arra sem volt ideje, hogy megvacsorázzék; mindenki hallani akarta. Furcsább díszletet elképzelni sem lehet: a cár egykori szeretőjének fehér márvánnyal burkolt dísztermében, pálmák s egy megvilágított barlang-szökőkút mellett hangzottak el először a tézisek, melyekből Október született. Másnap újra elmondta a szovjetkonferencia bolsevik résztvevőinek, majd a bolsevikok és mensevikek együttes ülésén. A hatás döbbenetes volt: saját pártjában is alig akadt híve. A *Pravda* ugyan közölte a téziseket, de a lap szerkesztője, Kame-

nyev válaszában hangsúlyozta, hogy „ezek Lenin elvtárs *személyes* véleményét tükrözik", s szöges ellentétben vannak a párt vezetőinek véleményével, akik álláspontjukat Leninnel szemben is meg fogják védeni. A Petrográdi Bizottságban Leninnek mindössze két támogatója akadt; ellene tizenhárman szavaztak.

Mit mondott hát, amivel így maga ellen ingerelt mindenkit? „Ami Lenin elvtárs általános sémáját illeti, elfogadhatatlannak tartjuk, mivel abból indul ki, hogy a burzsoá-demokratikus forradalmat *befejezettnek* tekinti és arra számít, hogy ez a forradalom azonnal átalakul szocialista forradalommá" — írta Kamenyev. Nem fejtette ki Marx, hogy a szocializmus csak fejlett ipari országban valósulhat meg? S nem harcoltak-e az orosz marxisták kezdettől fogva a narodnyikok ellen, akik abban bizakodtak, hogy Oroszország a feudalizmusból egyenest a szocializmusba léphet? És most az a Lenin, aki a legkövetkezetesebben harcolt a „népbarátok" ellen, aki mindig Marx tanítványának vallotta magát, egyszerre a feje tetejére állít mindent. Hogy lehet szocializmusra, proletárhatalomra, közösségi társadalomra gondolni, amikor a munkásság csak elenyésző töredéke a lakosságnak, a nép analfabéta és szervezetlen, ipar alig van, a föld a nagybirtokosoké, s még köztársaság sincs? „Emlékszem Bogdanovra, aki két lépésre ült az emelvénytől — írja a gyűlés egyik résztvevője. — »Ez lázálom — szakította félbe Lenint —, egy őrült lázálma! Szégyen ilyen zagyvaságról akárcsak vitatkozni is — kiáltotta a hallgatóság felé fordulva, sápadtan a dühtől és a megvetéstől. — Önmagukat szégyenítik meg! Marxisták!«"

Az igazság kedvéért meg kell jegyeznünk: valamennyi ellenfele félremagyarázta vagy félreértette Lenint. A szocialista forradalmat azonosították a megvalósult szocialista társadalommal. Holott Lenin, amikor a második forradalmat követelte, csak a *lehetőségét* akarta megteremteni az új társadalomnak: az utat jelölte meg a cél felé. „Nem az a kérdés, hogy milyen gyorsan haladunk, hanem az, hogy merre haladjunk. Nem az a kérdés, hogy felkészültek-e a munkások, hanem az, hogy *hogyan* és *mire* készítsük elő őket." Marx a tizenkilencedik század nagy ipari fellendüléséből arra következtetett, hogy a tőke és a hatalom egyre kevesebb ember kezében összpontosul, a proletariátus egyre növekszik, s végül elsöpri az elenyésző burzsoá kisebbséget. Oroszországban azonban a polgárság gyenge. Ki harcolt a forradalomban, és ki vívta ki a győzelmet? A munkások és a katonák. Előfordult már máskor is, hogy parasztfelkelés segítette uralomra a polgárságot, csakhogy akkor a burzsoázia erőszakkal vette el a hatalmat a felkelőktől, s nem önként adták át neki, mint februárban. Ahogy a polgárságnak nem volt ereje forradalmat csinálni, nem lesz ereje a forradalmat befejezni sem. 1905-ben is a legelső engedmények láttán letette a fegyvert s szembefordult a saját forradalmával. Most is megállt már a forradalom útján; a szabadságjogokat ugyan meghirdette, de a földkérdés megoldását, a köztársaság kikiáltását napról napra elodázza. Nincs más lehetőség: a proletariátusnak kell a helyére lépnie, neki kell befejeznie a polgári átalakulást is. Számszerűleg a munkásság is gyenge, helyzeténél fogva mégis a legnagyobb erő, ha megszerveződik, ha tudatára ébred saját erejének, ha maga mellé állítja a parasztságot. Ha a szovjetek átveszik a hatalmat, ha a proletariátus és a parasztság kerül uralomra, az még nem lesz szocializmus. De „ilyen intézkedések foganatosítása *után* Oroszországban teljes mértékben lehetségessé válnak a további *lépések* a szocializmus felé, és feltéve, hogy munkásaink a fejlettebb és jobban felkészült, a nyugat-európai Plehanovoktól elszakadt nyugat-európai munkásoktól segítséget kapnak, Oroszország *tényleges* áttérése a szocializmusra *elkerülhetetlen*, s a szocializmusra való áttérés sikere *biztosítva* lesz".

A gondolatmenet világos és következetes. Miért értették hát félre? S egyáltalán mért volt akkora jelentősége egy elméleti vitának a forradalom jellegének meghatározásáról? Mert minden ebből következett. Hisz ha a munkások belátható időn belül nem szerezhetik meg a hatalmat, a szocialistáknak kötelességük lojális ellenzékként bírálva-támogatni a burzsoáziát és a kormányt. S majd ha a feudalizmus minden maradványát fölszámolták, ha létrejött a demokratikus köztársaság, ha az

ipar és a munkásság megerősödött, akkor lehet szocialista forradalomra gondolni. Ha viszont, ahogy Lenin állította, a polgáruralom, alighogy hatalomra segítették, máris hanyatlóban van, a hatalom átvétele a közeljövő perspektívája, a kormányt nem erősíteni kell, hanem harcolni kell ellene.

Hatalom: újra meg újra ez a szó bukkan föl Lenin érveiben. Hát ez a legfontosabb, az egyetlen, mindent megoldó csodaszer? Azt képzelte, ha a szovjetek hatalomra kerülnek, magától megoldódik minden? Megszállottja volt a hatalomvágynak? S a hatalom megszerzéséért bármilyen árat hajlandó volt megfizetni? Igaza volt Goldenbergnek, a bolsevik Központi Bizottság egykori tagjának, aki Lenin megérkezésének másnapján rémülten mondta: „Lenin ma utódként jelentkezett arra a trónra, mely immár harminc éve üresen áll Európában: Bakunyin trónjára"?

Ettől féltek saját emberei is: Blanqui és Bakunyin szellemétől. Az anarchizmus vérgőzös rémképétől, mely a poklot is elszabadítja a hatalom érdekében. Mi lesz, ha Lenin a hatalomra tör? Ki fogja követni? Oroszország Európa legkispolgáribb országa, a nép még a polgári demokráciára sem érett, nemhogy a szocializmusra. Ha a párt meghirdeti a második forradalom jelszavát, elveszti minden befolyását, hisz legfeljebb egy maroknyi ember hallgat rá. S ha megpróbálják kirobbantani a forradalmat, néhány óra alatt vérbe fojtják a lázadást, legjobbjaikat megsemmisítik, az orosz munkásmozgalmat derékba törik.

Csakhogy Lenin nem tört hatalomra. Illetve nem úgy, ahogy ellenfelei képzelték. Ha egy új gondolat hirtelen zuhan rá az emberekre, annyira megdöbbennek, hogy meg sem próbálják fölfogni és megérteni. Innen a félreértés: riadalmukban saját rémképeiket vetítették bele Lenin programjába. Ha Lenin szocialista forradalomról beszél, holnapra összeesküvést szervez, s holnapután kirobbantja a forradalmat, mely vérbe és pusztulásba taszítja Oroszországot. Holott Leninnek esze ágában sem volt Blanqui nyomdokába lépni. Legalább annyira tudta, mint ellenfelei, hogy a nép még nem érett a hatalomátvételre, hogy csak egy elenyésző kisebbség támogatja őket. De ebből nem azt a következtetést vonta le, hogy a második forradalom Oroszországban lehetetlen. A forradalom lényege, hogy nem tűr megállást, s minél inkább előre halad, annál jobban előtűnnek a hatalom ellentmondásai. Kisebbségben vannak? Meg kell szerezni a többséget. Lehetséges ez? Az események feléjük taszítják a népet; ezt a kormány képtelen megakadályozni. Háborúban, forradalomban a szabadság az uralkodók gyengeségének a jele; alapvető érdekük, hogy elnyomják ellenfeleiket. Ha mégsem teszik, csak azért, mert nincs hozzá erejük. Ezt a szabadságot kell kihasználni, nem anarchista összeesküvésre, hanem hogy meggyőzzék és megszervezzék a népet. Nem a hatalom megszerzése volt Lenin közvetlen célja; szervezni, szervezni, szervezni: ez volt számára a jelen jelszava. „Amíg a kapitalisták és kormányuk nem tudnak és nem mernek erőszakot alkalmazni a tömegekkel szemben, amíg a katonák és munkások tömege szabadon juttatja kifejezésre akaratát, szabadon választ és mozdít el *minden* hatóságot — *ilyen helyzetben* gyerekesség, értelmetlenség, esztelenség még csak gondolni is a polgárháborúra, ilyen helyzetben arra van *szükség*, hogy mindenki *alávesse magát a lakosság többsége akaratának*, és hogy az elégedetlen kisebbség szabadon bírálhassa ezt az akaratot."

Ennyi az egész? Ez a rettegett forradalmár, az erőszak apostola, Blanqui és Bakunyin véres kezű utódjának programja? Hisz ezt egy angol liberális is vállalhatta volna: megszerezni a többséget, s aztán megbuktatni a kormányt. Miért hát a fölháborodás, az értetlenség, a szitok?

Elsősorban azért, mert nem hittek sem Leninnek, sem a saját fülüknek. Alighanem nem is értették, mit beszél. Mindenkinek, aki gyökeresen más törvények szerint akarja berendezni a világot, számolnia kell Galilei sorsával, hogy a szavát sem értik. A forradalmi gondolat teljes szakítás az addigi szokásrenddel; ha a régi koordináták közé illesztik, egyszerűen zagyvaságnak látszik. Ellenfelei agyában megrögződött az *a priori* kép: Lenin a hatalomra tör. Ez is hozzájárult a vesztükhöz;

állandó pánikban lesték, mikor robbant ki fegyveres felkelést, s azzal nem is törődtek, amire valóban készült.

De azért se értették, mert az ország, s főleg a vezetők, még mindig az egység bűvöletében éltek. Egyik oldalon a cár, néhány tucat politikus, néhány száz rendőr — a másikon az egész nemzet, a százmilliós Oroszország. A legcsodálatosabb álom vált valóra: a forradalomban kéz a kézben menetelt az egész ország, tábornokok és közlegények, cukorgyárosok és vasmunkások, földbirtokosok és zsellérek. A forradalom győzött, a cárt és lakájait eltávolították, az ellentétek megoldódtak. Csoda történt: a forradalom eggyé kovácsolta a nemzetet. Az egység szent, az egység Oroszország és a forradalom záloga. „Felejtsünk el minden különbséget, mely a különböző pártokat, osztályokat, rendeket és nemzetiségeket elválasztja egymástól — hirdette az Alkotmányos Demokrata Párt, a kadetok kiáltványa. — A legfőbb jelszó most »szervezettség és egység«, szervezettség és egység, hogy legyőzzük a külső ellenséget, szervezettség és egység a belső nehézségek ellen."

És akkor jön valaki, és durván a szemükbe vágja: az egység hazugság. Hazugság, hogy tábornok és katona, gyáros és munkás, birtokos és cseléd nem ellensége egymásnak. Hazugság, hogy az egységet óvni kell, mint a szemük fényét; ezt a hazug álmot kell megsemmisíteni. Hisz az egység csak azoknak jó, akik a hatalmukat féltik; a népnek megköti a kezét, hogy ne törhessen hatalomra. A forradalom, a győzelem: mámor. De ezt az elvakító mámort nem táplálni kell, hanem kijózanítani a népet, hogy ráébredjen az igazságra. S az igazság az, hogy nincs egység és nincs béke és nincs harmónia. Nincs győzelem sem, a harc folytatódik; az igazi forradalom, az igazi győzelem még hátra van.

Őrült ez az ember? Megkergült ámokfutó? Ha nem őrült, ostoba álmodozó. Vagy áruló, aki a forradalom ellen tör. Idegen hatalom ügynöke, aki Oroszország vesztét akarja. Mindezzel a váddal találkozunk még. Egyelőre kinevették. „Programját először nem annyira fölháborodottan, mint gúnyosan fogadták, annyira értelmetlennek és kiagyaltnak érezte mindenki" — írja a szociálforradalmár Zenzinov. S Sztankevics, Kerenszkij későbbi jobbkeze, elégedetten jegyezte meg: „Aki ilyen ostobaságokat beszél, az nem veszélyes. Nagyon jó, hogy hazajött, legalább leleplezte magát."

De a nevetés mögött riadalom is bujkált. Lenin valamit észrevett, amit addig senki sem mert megfogalmazni: hogy a hatalom, az egység nem is olyan szilárd. Ha akkor fölkelést hirdet, valóban néhány óra alatt leverik. De ő a nép többségét akarta meggyőzni és maga mellé állítani. S ebben a harcban nem parlamenti vetélkedésről volt szó. Nem arról, hogy a fölülkerekedő párt kormányra kerül, a kisebbségben maradó pedig ellenzékbe vonul a következő választásokig. A forradalom osztályok harca, s amelyik győz, kíméletlenül és végleg kiszorítja a másikat a hatalomból. A kísértet, melyet Marx megidézett, Oroszországban megjelent.

A nemzet a győztes forradalom mámorában úszik, a polgárság a népet élteti, a munkások vezetői a polgári hatalmat támogatják, sosem volt még ilyen dicső kor Oroszországban, szent az egyetértés és a béke — csak egy kötözködő ember hajtogatja konokul a maga véleményét: nekem ez a hatalom nem kell. És nem kell a munkásoknak, nem kell a népnek sem.

Az új hatalom, az Ideiglenes Kormány azokból verbuválódott, akiket évek óta „Őfelsége engedelmes ellenzékeként" tartottak számon az orosz birodalomban. Ezeknek a derék polgároknak, akik szinte kivétel nélkül tagjai voltak a cári államgépezetnek, eszük ágában sem volt forradalmat csinálniuk. Meg is riadtak, hogy ilyen áron kerültek hatalomra. Nagy részük az Alkotmányos Demokrata Párt s még annál is jobboldalibb szervezetek soraiból került ki. Tiszteletre méltó gyárosok, földbirtokosok, professzorok voltak, „egy 1906-os angol liberális kabinetnek erősségei és különleges díszei lehettek volna", ahogy egy angol diplomata írja. Lvov hercegről csak annyit tudunk, hogy jóindulatú, jámbor és határozatlan ember volt,

aki nagyon szerette az ilyen frázisokat: „Micsoda szerencse, hogy ilyen nagy idők tanúi lehetünk!", „A nagy orosz forradalom békés menete igazi csoda!" A gyakorlati politika nem nagyon érdekelte. Ő volt a kormány miniszterelnöke és belügyminisztere. Gucskov, az energikus hadügyminiszter, jellegzetes pályát futott be. 1905-ben a moszkvai polgárság nevében ő köszöntötte Dubaszov admirálist, aki a munkásfelkelést vérbe fojtotta. Később Sztolipin bizalmi embere lett, majd a háború alatt a Hadiipari Bizottság elnöke. Egyetlen célt ismert: hogy Oroszország megnyerje a háborút. Miljukov külügyminiszter, a kitűnő történész s az alkotmányos demokraták vezére, éles eszű és művelt, de ízig-vérig konzervatív politikus volt. Ő volt az, aki Mihály nagyherceget mindenáron rá akarta beszélni, vállalja el a koronát:„Ha Ön, Császári Felség, elutasítja, mindennek vége, mert Oroszország elveszti a tengelyét. Az uralkodó a tengely, az ország egyetlen tengelye, Ki köré gyülekezhetnek az orosz tömegek? Ha Ön elutasítja, anarchia, káosz, vérontás következik!"

Hogy az egység teljes legyen, a tizenkét tagú kormányba két baloldali politikust is be akartak venni. „Igazságügyminiszternek A. F. Kerenszkijt, munkaügyi miniszternek N. Sz. Csheidzét javasolták — olvassuk a Petrográdi Szovjet jegyzőkönyvében —, de a Végrehajtó Bizottság nem hagyta jóvá belépésüket a kormányba . . . A Végrehajtó Bizottság beszámolója után A. F. Kerenszkij szólalt fel, aki hatásos és tüzes beszédben szólította föl a szovjetet, hagyja jóvá, hogy igazságügyminiszterként belépjen az Ideiglenes Forradalmi Kormányba. Kerenszkij felszólalását viharos taps fogadta, mely hosszú ünneplésbe csapott át."

A további események egyik főszereplője rá jellemző módon lépett a porondra: addig szónokolt, amíg rávette a Végrehajtó Bizottságot határozata megváltoztatására. Megígérte, ha belép a kormányba, gondoskodik az amnesztiarendelet maradéktalan végrehajtásáról, s a szovjet általa ellenőrizheti a kormányt. Egyelőre azonban még nem volt döntő szerepe az eseményekben. Az 1906-os angol liberális kabinetnek megfelelő kormány pedig az 1917-es Oroszországban nem nagyon tudta, mit tegyen. Nem készültek a hatalomátvételre, s nagyon homályos elképzelésük volt a jövőről. Mindenesetre kötelességszerűen közzétették programjukat: amnesztia a politikai foglyoknak, sajtó-, szólás- és gyülekezési szabadság, a rendőrség helyett milícia, az Alkotmányozó Gyűlés előkészítése, politikai jogok a katonáknak, a forradalomban részt vett ezredeket nem fegyverzik le s nem távolítják el Petrográdról — ezek voltak a legfontosabb pontjai.

Az ellenzék gyakran hasonlít a hatalomhoz, melyet opponál; hozzáidomul céljaihoz és módszereihez. Az Ideiglenes Kormány tehetetlensége is hasonló volt a megdöntött rendszeréhez: sodródott az árral, képtelen volt az eseményeket irányítani. Amnesztia a politikai foglyoknak? Hisz azokat már úgyis kiszabadították. A rendőrség megszüntetése? A rendőrséget már megszüntette a forradalom. Szólás- és gyülekezési szabadság a népnek, mely meghódította az utcát? Politikai jogok a katonáknak, akik fegyverrel vívták ki a forradalmat? Azokat a jogokat hirdették csak meg, melyeket a nép már amúgy is megszerzett magának. Viszont egyetlen szó sem esett a programban a háborúról, a földkérdésről, a munkásság helyzetéről, az államformáról: a jövő tényleges problémáiról.

Alighanem azért, mert ezekről az újsütetű miniszteréknek sem volt pontos elképzelésük. Az önkényuralom még bukása után is ránehezedik az országra; ha az ellenzéknek semmi reménye, hogy hatalomra kerüljön, nem dolgozhatja ki, de még végig sem gondolhatja a programját. A politikában légüres tér keletkezik, a régi irányvonal megbukott, új nincs: az eredmény fejetlenség, bizonytalanság, kapkodás.

De ha némelyik miniszternek volt is elképzelése a megoldandó feladatokról, a kormányprogramba azért sem foglalhatták bele, mert ezekben a pontokban aligha jutottak volna megegyezésre a szovjettel. Márpedig a kormány az első pillanattól függött ettől a testülettől. A Petrográdi Munkás- és Katonaküldöttek Tanácsa előbb alakult, mint az Ideiglenes Kormány; már február 27-én, amikor még tombolt

a harc, összegyűltek a Hadiipari Bizottság munkáscsoportjának a börtönből kiszabadított tagjai, néhány munkásvezető s a mensevik dumaképviselők. Felhívásukra, hogy minden gyár és minden katonai alakulat válassza meg a képviselőit, estére kétszázötvenen gyűltek össze a Tauriai-palotában, s a küldöttek száma néhány nap múlva már meghaladta a kétezret.

Az 1905-ös szovjet a helyzet szülötte volt. Nem voltak legális pártok, nem voltak szakszervezetek, nem volt parlament; a proletariátus spontánul létrehozta a maga szervezetét, melynek sem alapszabálya, sem pontosan meghatározott célkitüzései vagy feladatai nem voltak. Bár ez első Petrográdi Szovjet mindössze két hónapig létezett, a nép számára a forradalom jelképe lett. Olyannyira, hogy egy évtized múlva, a forradalom első napján, mindenki magától értetődőnek érezte, hogy az első lépés: megalakítani a szovjetet. Más népek történelmében egy dal, egy név, egy jelszó őrzi a forradalom emlékét; Oroszországban egy szervezet: a szovjet.

A Tauriai-palotát elözönlötték a szürkeköpenyes katonaküldöttek, akik a puskájukat is magukkal hozták, a csizmás, kapadohányt szívó munkások; az elegáns dumaképviselők alig tudtak utat törni maguknak a tömegben. Velük különben is alig törődtek már; a duma, az álparlament abban a pillanatban értelmét vesztette, amikor megalakult a szovjet. Egy korabeli újságíró úgy jellemezte a két testületet, hogy az egyik az egész népet képviseli, a másik csupán egy osztályt, a munkásságot. Csakhogy alapvetően tévedett; a szovjet képviselte a népet, a duma csupán a polgárság és az arisztokrácia egy részét. A duma, ha elvben nem is, gyakorlatilag néhány nap alatt szép csendesen kimúlt; a szovjetek a forradalom szervei lettek.

Miféle testület az, melyet nem titkos szavazás, előre elkészített jelölőlisták alapján választanak, fanyalogtak a duma vezetői. Csakhogy a forradalom nem ismer ilyen formákat. A gyárudvaron összegyűltek a munkások, a laktanyákban a katonák, szónokok pattantak fel, az egyiket megéljenezték, a másikat kifütyülték, a résztvevők közbekiabáltak; aki jelen volt, szavazott, aki nem, nem. Hogy mindig a legmegfelelőbbet választották? Aligha. S csak azok vettek részt az üléseken, akiket valóban megválasztottak? Ki tudta azt ellenőrizni. A parlamentáris formák betartására sem igény, sem lehetőség nem volt; a szovjet ülései inkább tömeggyűlésre, mint tanácskozásra hasonlítottak.

Még a Központi Végrehajtó Bizottságban is teljes káosz uralkodott. A baloldali pártok igazi vezetői nem voltak Petrográdon; száműzetésben vagy emigrációban éltek. A Végrehajtó Bizottságba jobbára baloldali ügyvédek, újságírók, értelmiségiek kerültek. A szónak soha nincs akkora hatalma, mint a forradalom kaotikus napjaiban; egy közepes szónok, aki eltalálja a nép hangját, többet érhet el, mint a legkoncepciózusabb gondolkodó vagy a legbátrabb harcos. Elnökké a mensevik Csheidzét, egy grúz tanítót választották; kortársai szerint az elnöki emelvényen is olyan volt, mint a népiskola katedráján: pedáns, kicsinyes és szűk látókörű. A Végrehajtó Bizottság ülései rendszerint déli egy órakor kezdődtek, s belenyúltak az éjszakába. Holtfáradtan, álmosan és éhesen folytak a végtelen viták a legkülönbözőbb, sokszor teljesen esetleges problémákról. Elég egyetlen ülés — a március 25-i — jegyzőkönyvét megnézni, hogy képet alkothassunk magunknak a Végrehajtó Bizottság tevékenységéről. Először felolvasták a cári rendőrség egyik megtalált iratát, mely a szocialista pártok egyesülésének veszélyéről szólt. Aztán bizottságot küldtek a déli tartományokba a pogromok megakadályozására, majd határozatot hoztak, hogy a pékek megszakítás nélkül dolgozzanak. Hosszú vita folyt, hol találjanak megfelelő helyiséget a szovjetnek s a Végrehajtó Bizottság lapjának, az *Izvesztyijának*. Jóváhagyták az élelmezési bizottság döntését, hogy a fizikai munkásoknak napi 70 deka, a lakosság többi részének napi fél kiló kenyér jut. Szóba kerültek még az Ideiglenes Kormánnyal folytatott tárgyalások, egy katonaújság kiadása s a kenyérhiány miatti rossz hangulat. Végül tucatnyi küldöttséget fogadott a Végrehajtó Bizottság.

Az első napok zürzavarában azonban még nem a Végrehajtó Bizottság, hanem az ezerfejű szovjet intézkedett. A híres 1. számú parancsot, mely válasz volt a duma fölhívására, hogy a katonák térjenek vissza a laktanyákba s engedelmeskedjenek tisztjeiknek, az elnöki asztal körül tolongó katonaküldöttek diktálták tollba a meghökkent és tehetetlen Szokolovnak. Ez a parancs maga fölért egy forradalommal: megszüntette a tisztek hatalmát a hadseregben. A szolgálati szabályzat szerint a katonák csak a villamos peronján utazhattak, nem étkezhettek vendéglőben, nem lehettek tagjai politikai szervezetnek, nem járhattak színházba, nem olvashattak könyvet és újságot feljebbvalójuk engedélye nélkül. Az 1. számú parancs viszont nemcsak a szolgálaton kívüli tisztelgést, a kötelező alázatos megszólítást törölte el, nemcsak megtiltotta a tiszteknek, hogy tegezzék a legénységet, hanem az egységeket lényegében a szovjetnek rendelte alá. „Mindenfajta fegyvert — hangzik a parancs 5. pontja —, mint: puskákat, gépfegyvereket, páncélautókat és mást, a század- és zászlóalj-bizottságok rendelkezése és ellenőrzése alá kell helyezni, és semmilyen esetben sem szabad kiadni azokat a tiszteknek, még külön követelésükre sem." Ezután mondhatta már a kormány, mondhatták a hadsereg vezetői, hogy a parancs nem úgy értendő, ahogy a katonák értették! Mondhatta maga a megjuhászodott szovjet is, mely néhány nap múlva már igyekezett élét venni saját rendeletének. A katonák nem a paragrafusokra figyeltek, hanem a parancs szellemére, mely azt sugallta nekik: ti győztetek, ti vagytok az urak, vége a régi rendnek, vége a tisztek hatalmának. A fronton harcoló csapatokkal, melyek csak hírből tudtak petrográdi bajtársaik felkeléséről, ez a parancs érzékeltette a forradalmat. A fáradt parasztkatonák nem voltak forradalmárok, de a parancsnokaikat mind gyűlölték. Szocializmus, polgári jogok: mit mondtak ezek a fogalmak az analfabéta katonatömegnek? A forradalom nekik azt jelentette, hogy a tiszteknek többé nincs joguk basáskodni fölöttük. S ha a közvetlen felettesek elvesztik hatalmukat, az egész gépezet megrokkan. Nem hiába sóhajtott föl a monarchista Sulgin, amikor elolvasta a parancsot: „Ez a hadsereg végét jelenti."

A gomolygó, alaktalan, de lassan az egész országot behálózó szovjetek még maguk sem tudták, mi a céljuk, a feladatuk, a munkájuk. Lenin már Svájcban, az „átkozott távolban" olyan szerepet szánt nekik, ami fölért egy forradalommal. „Forradalmakat csináltak, a rendőrség pedig megmaradt, forradalmakat csináltak, és az összes hivatalnokok és hasonlóak a helyükön maradtak. Ez az oka a forradalmak vereségének" — mondta hazatérése másnapján. A forradalom feladata: szétzúzni a hatalmi szerveket, hogy a régi rend soha többé ne állhasson talpra.

De ki vegye át a szerepüket? A szovjetek! A polgárság megteremti a parlamentáris demokráciát, csakhogy ez a demokrácia még nem igazi népuralom. A szocialista forradalomhoz más forma kell, olyan, mint a Párizsi Kommün. „Ennek a típusnak fő ismertetőjelei: 1. a hatalom forrása nem a parlament által előzetesen megtárgyalt és elfogadott törvény, hanem a néptömegek alulról jövő, közvetlen és helyi kezdeményezése, a hatalom közvetlen »megragadása« — hogy a közhasználatú kifejezéssel éljünk; 2. a rendőrségnek és a hadseregnek, mint a néptől elkülönített és a néppel szembeállított intézményeknek felváltása az egész nép közvetlen felfegyverzésével; az állam rendjét ilyen hatalom esetén *maguk* a felfegyverzett munkások és parasztok, *maga* a felfegyverzett nép védi; 3. a hivatalnokokat, a bürokráciát vagy megint csak magának a népnek közvetlen hatalma váltja fel, vagy legalábbis külön ellenőrzés alá helyezik őket; a hivatalnokokat nemcsak választják, de a nép első követelésére *le is válthatják* őket, vagyis a hivatalnokok egyszerű megbízottakká válnak; kiváltságos rétegből, amely magas, burzsoá fizetéssel járó »jó állásokat« tölt be, különleges »fegyvernemhez« tartozó munkásokká válnak, akiknek fizetése *nem magasabb* a jó munkás szokásos bérénél."

Ismét egy tétel, melyen joggal rökönyödhettek volna meg a miniszterek s a baloldali pártvezérek egyaránt. Őszintén szólva, oda se figyeltek. Annyira lekötötték

a figyelmüket a napi teendők, hogy a holnappal sem tudtak törődni, nemhogy az efféle fantasztikus utópiákkal. Az 1. számú parancsot még a katonaküldöttek személyesen fogalmazták; a Petrográdi Szovjet két nappal később kelt kiáltványát, mely az Ideiglenes Kormány támogatására szólította fel a népet, már a Végrehajtó Bizottság. S a bizottság vezetői éppolyan tanácstalanok voltak, mint a kormány. A győzelmet a katonák és a munkások vívták ki, de a katonák és a munkások képviselőiben még csak fel sem merült a gondolat, hogy átvegyék a hatalmat. A forradalom polgári forradalom, a hatalom tehát csak a polgárságé lehet. És a szovjetek? A szovjet feladata, hogy a kormányt ellenőrizze s rászorítsa igéretei betartására. Hogy ezt biztosítsák, összekötő bizottságot neveztek ki; ennek a feladata volt az Ideiglenes Kormány befolyásolása. S bár a bizottság gyakorlatilag nem sokat ért, puszta léte is figyelmeztet, hogy Oroszországban a forradalom első pillanatától nem volt a polgári államokhoz hasonló parlamenti demokrácia. Ehhez ugyanis hiányzott — a parlament. Így jött létre az a furcsa helyzet, hogy a hatalmon levő Ideiglenes Kormánynak nem volt többsége, a többségben levő szovjet-pártok viszont makacsul ragaszkodtak, hogy ellenzékben maradjanak.

Ha a vezetők nem akarták megszerezni a hatalmat, a nép viszont nem törődött vele. Még nem ébredt föl a gyönyörű álomból, hogy győzött, hogy nincs többé cár, hogy szabadon elmondhatja a véleményét: ennyi csoda láttán ki gondol arra, hogy a hatalmat is megszerezhetik. Bibelődjék az állam irányításával a kormány, legyen övé a gond és a felelősség; a nép egyelőre örült a váratlan szabadságnak s megmámorosodott az örömtől.

A nép: a szovjetek; ezt Lenin már a távolból is látta. A hatalom sem lehet másé, mint a szovjeteké. Amíg a szovjet nem fordul szembe a kormánnyal, Miljukovékat nem lehet megbuktatni, hisz az új kormány csak szovjetkormány lehet. És ha a nép nem akarja a hatalmat? „Mi nem vagyunk kuruzslók. Nekünk csakis a tömegek öntudatára kell építenünk. Még ha kisebbségben maradunk is — ám legyen. Érdemes időlegesen lemondani a vezető szerepről, nem kell félnünk attól, hogy kisebbségben maradunk." Ezért hangsúlyozta újra meg újra: szervezni, fölvilágosítani, magyarázni fáradhatatlanul, ez most a legfontosabb.

Az elnyomás nemcsak lázadásra ösztökéli a népet, nemcsak a bátorságát s az elszántságát növeli, de el is butítja; csoda, hogy nem képes azonnal fölismerni saját érdekeit? De a vezetők, akiknek feladatuk volna a tömeget fölvilágosítani, s akik ehelyett frázisokkal táplálják s illúziókban ringatják? Lenin nem volt sima modorú vitatkozó, aki a véleményét udvariasságokba csomagolja; számára a vita is harc volt, s harcolni csak indulatosan tudott. Dühe elsősorban nem a kormányra irányult, hisz az jól-rosszul a saját osztálya érdekeit képviselte. Indulatait az korbácsolta föl igazán, hogy a nép vezetői vezetik félre a népet. Nem fukarkodott a jelzőkkel; Plehanovról azt írta, „nagyon gyenge lábon áll a logikája", opportunista s szakított a marxizmussal, Csheidzét, Ceretellit, Sztyeklovot mézes-mázos frázislovagnak, kispolgárnak nevezte, Kerenszkijről megjegyezte, hogy „különösen gyanús". Hányszor vetették a szemére, hogy igazságtalan, hány embert sértett meg örökre szókimondó gorombaságával! Angelica Balabanov, a Kommunista Internacionálé későbbi titkára egyszer meg is kérdezte tőle: „Miért nevez árulónak olyan szocialistákat, akik egész életüket a kizsákmányoltaknak áldozták?" Mire Lenin: „Ha így nevezem őket, ezzel nem azt akarom mondani, hogy személy szerint tisztességtelen emberekről van szó, hanem azt akarom kifejezni, hogy politikai tevékenységük a valóságban árulóvá avatja őket." Ahogy saját személyével nem sokat törődött, úgy másokéval sem; nem a személyt, az elvet támadta. Ellenfelei képességei, személyes indítékai, korábbi érdemei sosem befolyásolták; csak arra figyelt, ártanak vagy használnak az ügynek. Ifjúkora tanítómesterét s legjobb barátját, Plehanovot és Martovot a legkiméletlenebbül támadta, amikor szembe került velük; ugyanakkor a későbbi ellentétek miatt sosem tagadta meg korábbi szerepüket vagy kapcsolatukat.

A szovjetvezetők keserves igyekezetét, hogy valahogy egyensúlyban tartsák az ingatag helyzetet, semmire sem becsülte; ő a hatalmat nem fönntartani, hanem megdönteni akarta. A taktikázás, a huzavona, a diplomáciai manőverek, a döntésképtelenség pedig egyenest ingerelték. Már csak ezért is érdemes hosszabban idézni azt az írását, melyben kérdés-felelet formájában elemzi az orosz pártok tevékenységét. De azért is, mert a maró gúny, mely alapvető jellemvonása volt, egyik írásában sem nyilvánul meg ilyen élesen. Ezúttal is a mensevikek és a szociálforradalmárok húzták a rövidebbet.

„6. MI AZ ÁLLÁSPONTJUK A HATALOM MEGRAGADÁSA KÉRDÉSÉBEN? MIT NEVEZNEK RENDNEK, MIT ANARCHIÁNAK?

Ha a Munkás-, Katona- stb. küldöttek Szovjetjei egyedül vesznek kezükbe minden hatalmat, akkor ez anarchiával fenyeget. Egyelőre legyen a tőkéseknél a hatalom, a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinél pedig — az »összekötő bizottság«.

7. KELL-E TÁMOGATNI AZ IDEIGLENES KORMÁNYT?

Támogatni kell, de azzal a feltétellel, hogy a kormány tartsa be a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeivel kötött megegyezést és járjon el az »összekötő bizottság« üléseire.

8. AZ EGYEDURALOM MELLETT, VAGY A KETTŐSHATALOM MELLETT?

A kettőshatalom mellett: a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei »ellenőrizzék« az Ideiglenes Kormányt. — Azon gondolkozni, vajon az ellenőrzés hatalom nélkül hatékony-e, káros dolog.

9. ÖSSZE KELL-E HÍVNI AZ ALKOTMÁNYOZÓ GYŰLÉST?

Kell, mégpedig mielőbb. Határidőt kell kitűzni, mi már kétszázszor beszéltünk erről az összekötő bizottságban, és holnap kétszázegyedszer véglegesen megbeszéljük.

10. SZÜKSÉGE VAN-E AZ ÁLLAMNAK A SZOKÁSOS TÍPUSÚ RENDŐRSÉGRE ÉS ÁLLANDÓ HADSEREGRE?

Egyrészt talán nem szükséges. Másrészt nem idő előttiek-e a gyökeres változások? Különben is, majd megbeszéljük az összekötő bizottságban.

19. MEG KELL-E DÖNTENI ÁLTALÁBAN MINDEN URALKODÓT?

Meg kell állapítani a »sorrendet«, és feltétlenül Vilmos megdöntésével kell kezdeni; a szövetséges uralkodókkal talán várhatunk.

22. KEZÉBE KELL-E VENNI A NÉPNEK A TŐKÉSEK LEGNAGYOBB ÉS LEGHATALMASABB MONOPOLSZERVEIT, A BANKOKAT, A GYÁROSOK SZINDIKÁTUSAIT STB.?

Általánosan szólva, mi amellett vagyunk, hogy ezek a szervezetek átmenjenek az egész nép kezébe, de most még korai erre gondolni és ezt előkészíteni.

## 24. KELL-E BUZDÍTANI A HADVISELŐ ORSZÁGOK KATONÁIT A LÖVÉSZÁROK-BARÁTKOZÁSRA?

Igen. Ez hasznos. De mi nem vagyunk mindannyian szilárdan meggyőződve arról, hogy a lövészárok-barátkozásra való buzdításhoz haladéktalanul hozzá kell látni valamennyi hadviselő országban."

Ezt a pamfletet néhány nappal a hazaérkezése után írta. De már Svájcból, alighogy hírt kapott a forradalomról, újra meg újra igyekezett tudatni a véleményét elvtársaival: nem szabad egyesülni a többi baloldali csoporttal! Plehanov vádját, hogy „kitűzte a polgárháború zászlaját a forradalmi demokrácián belül", tudatosan vállalta. Forradalmi demokrácia: ez volt az egyik legveszedelmesebb frázis Lenin szemében. Mi az, hogy forradalmi demokrácia? Egy kalap alá lehet venni a kormány támogatóit és támadóit? A háború pártolóit és ellenfeleit? A szocialista és a polgári forradalom hiveit? Nem, a forradalmi demokrácia ugyanúgy álom, mint a nemzeti egység, s a hamis álmok terjesztőit Lenin árulónak nevezte.

„Azt, hogy pártunk önálló és külön párt legyen, *s egy lépéssel se közeledjék más pártokhoz*, ultimátum jellegű követelménynek tekintem — írta Zürichből a Genfben élő Lunacsarszkijnak, aki békíteni igyekezett a különböző csoportokat. — Enélkül nem segíthetjük a proletariátust abban, hogy a *demokratikus* forradalmon át eljusson a *kommünig*, más céloknak pedig nem lennék hajlandó a szolgálatába állni. Ha olyan emberekről és csoportokról volna szó, amelyek egyetértenek ezzel az alapvető dologgal, személy szerint *pártolnám* a tanácskozást."

Hogy az alapvető elvben megegyezhetnek: ebben nem bízott Lenin. Évtizedek óta dolgozott és harcolt a mensevikekkel; úgy ismerte őket, mint a tenyerét. Nem a véletlen, nem valami félreértés, személyes torzsalkodás vagy apróbb taktikai ellentét választotta el őket; mindkét frakció szociáldemokratának nevezte magát, mégis úgy különböztek, mint tűz a víztől. „Lágyak", mondogatta róluk Lenin, s ez az egy szó mindent kifejez: az alkatukat és az elveiket. Hisz a kettő nem választható el; szelid emberekből ritkán lesz barikádharcos, s a megegyezés, a megfontolt haladás, az óvatosság hívei ritkán kemény emberek. A mensevikek az értelemben bíztak, a bolsevikok az erőben; Martovék az okos emberekben, a leninisták a népben. Plehanov úgy olvasta Marxot, mint a szentírást, Leninnek Marx elmélete és szelleme harci fegyver volt. Ha a mensevikek a forradalom rajongói és álmodozói voltak, a bolsevikok a forradalom megszállottjai. De olyan megszállottak, akiket a józan számítás, az ésszerű megfontolás vezet, akik az aprólékos szervezés minden eszközét fölhasználják céljuk elérésére. Lenin alighanem úgy vélekedett a mensevikekről, mint a profi az amatőrökről: elismerte tehetségüket, de óvakodott, hogy társnak válassza őket a nagy küzdelemben.

Ezt a nézetét eleinte még saját pártjában se sokan osztották. Nemhiába félt, hogy a lelkesedés „járványos betegség" lesz; a bolsevik vezetők nagy részét is hatalmába kerítette. Forradalom van, most nem szabad a régi sebeket nyalogatni, kicsinyes eltéréseken torzsalkodni. Fogjon össze az egész proletariátus; a szociáldemokraták frakciói egyesülnek, sokkal erősebb lesz a munkásmozgalom. A nézeteltérések nem lényegesek, majd megoldják őket a párton belül, testvériesen.

A gondolatmenet logikus. Ha a nézeteltérések nem alapvetőek, miért ne egyesülnének? S amíg Lenin haza nem érkezett, nem is voltak alapvetőek. A két program csak olyanokban tért el, hogy a bolsevikok követelték a nyolcórás munkanap azonnali bevezetését, a magas rangú cári hivatalnokok letartóztatását, a munkásmilíciát, a mensevikek pedig ellenezték. Az alapkérdésben, hogy a forradalom polgári forradalom, tehát polgári kormány kell, egyetértettek.

Igaz, nem kezdettől fogva. A Központi Bizottság Orosz Irodáját a forradalom pillanatában három fiatalember, Sljapnyikov, Zaluckij és Molotov vezette. Egyedül Sljapnyikovnak volt némi tapasztalata és neve; a háború alatt szoros kapcsolatban

volt Leninnel, aki a nagy lebukások után hazaküldte, hogy szervezze újra a pártvezetést. A nagy zűrzavarban a tapasztalatlan vezetők elvesztették a fejüket. Nemcsak a forradalomba nem tudtak döntően beleavatkozni, de az utána következő napokban is tétováztak; a Végrehajtó Bizottság március 1-i ülésén senki sem szavazott a polgári kormány megalakítása ellen, holott a bizottság 39 tagja közül 11 bolsevik volt. Igaz, hamar fölocsudtak s a kormány ellen fordultak, de addigra már elvesztették hatalmukat.

Március közepén visszatértek Petrográdra a kiszabadított foglyok és száműzöttek. Sok száz kilométeres útjuk diadalmenet volt: a nép minden állomáson éltette a zsarnokság áldozatait, a forradalom vezéreit. Az elsőre mindenképp rászolgáltak; a másodikra nem mindegyikük. Mindenesetre szinte azonnal ők lettek a vezetők a szovjetben s a baloldali pártokban.

A mensevikeknél Ceretelli került előtérbe, aki grúz volt, akárcsak Cseidze. A hajlotthátú, tüdőbajos egykori dumaképviselő, aki beszéd közben nemegyszer összeesett, több mint tíz évet töltött száműzetésben. Nevét a mártíromság glóriája fonta körül. Határozott, betegsége ellenére rendkívül energikus politikus volt; fenntartás nélkül támogatta a kormányt s helyeselte a háború folytatását, melyet honvédő harcnak nevezett.

A hazatért bolsevikok közül Kamenyev és Sztálin volt a legismertebb. A harmincnégy éves Kamenyev tizenhét éves kora óta vett részt a forradalmi mozgalomban. Többször volt száműzetésben, az emigrációban Lenin mellett dolgozott, 1913-tól a letartóztatásáig ő vezette az oroszországi munkát s szerkesztette a *Pravdát*. Nyugodt, békés, kiegyensúlyozott embernek ismerték, akinek a legfőbb erénye, hogy kitűnő diplomata. Sztálin négy évvel volt idősebb nála; szinte egész életét illegalitásban töltötte. Hatszor küldték száműzetésbe, ötször megszökött. 1912 óta tagja volt a Központi Bizottságnak, de mivel szinte mindig vidéken dolgozott, Petrográdon kevésbé ismerték.

Miljukov írja a szovjetről, hogy amint Kamenyev átvette a bolsevik frakció vezetését, a helyzet azonnal megváltozott: „ő . . . nem ellenség volt, csak ellenzék". Sljapnyikov szerint „az a nap, amikor az átalakított »Pravda« első száma megjelent — március 15 —, a honvédők győzelmi napja volt. Az egész Tauriai-palota, az állami duma hivatalnokaitól a forradalmi demokrácia szívéig — a Végrehajtó Bizottságig —, mind csak a nagy újsággal foglalkozott: a mérsékelt, józan bolsevikok győzelmével a szélsőségesek felett."

Lehetséges, hogy Sljapnyikov túloz, hisz ő volt a „szélsőségesek" vezetője, akiket a nevesebb pártvezetők félreállítottak, de a lényegben nem tévedett. Kamenyevék a megegyezés hívei voltak; a március végén összeülő szovjetkonferencián tárgyalások kezdődtek a mensevikek és bolsevikok egyesüléséről.

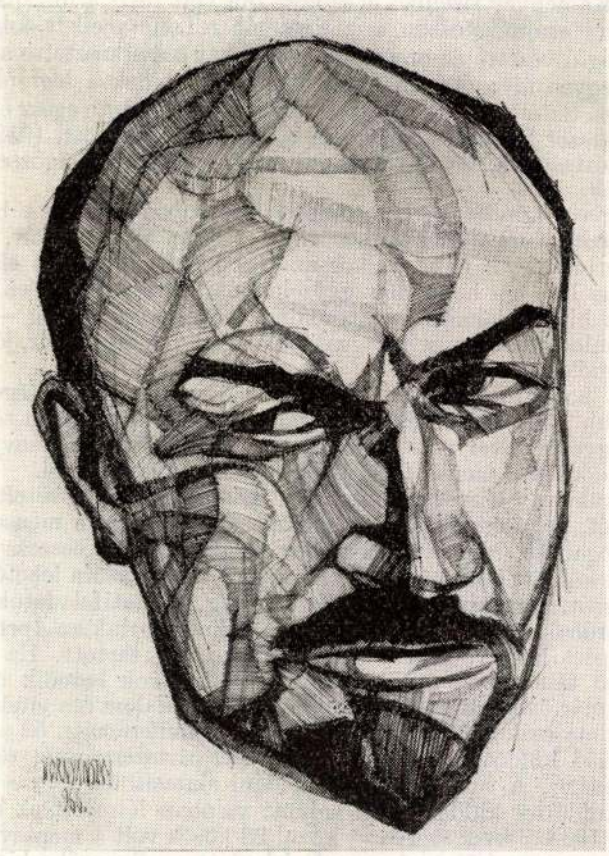
Ebbe a békülékeny légkörbe robbant be Lenin, aki azt követelte, változtassák meg a párt nevét, hogy ezzel is hangsúlyozzák szakításukat a mensevikekkel. Nem csoda, ha úgy fogadták, mint a rossz szellemet, aki mindent összezavar. Előző nap, amikor az egyik küldött csak megemlítette a proletárdiktatúra lehetőségét, az elnök megvonta tőle a szót, mondván, hogy a konferencia a gyakorlati feladatokkal foglalkozik, s a diktatúra kérdése nem vitatéma. És másnap elhangzottak az *Áprilisi Tézisek*.

A harc a párt irányvonaláért alig néhány hétig tartott. Ha Lenint eleinte szinte senki sem támogatta, április végén, a bolsevikok hetedik összoroszországi konferenciáján már övé volt a döntő többség. A forradalom óta eltelt két hónapban a bolsevikok száma csaknem megtízszereződött; a konferencián 58 szervezet 79 204 tagja nevében 151 küldött vett részt. Igaz, sok pártszervezetet csak laza szálak fűztek a központhoz. A tulai szervezet például elutasította Lenin téziseit, s nem volt hajlandó küldöttet küldeni. Sok helyütt valóban létrejött az egyesülés; még októberben is a 163 bolsevik szervezet közül 28 közös volt a mensevikekkel. Ennek ellenére a nyolcvanezer párttag olyan erőt jelentett, amilyenről a kishitűbb vezetők álmodni sem mertek.

A legmakacsabb vita a konferencián is a második forradalom körül tombolt. Amíg az olyan gyakorlati kérdésekben, mint a háború, a föld vagy a koalíció problémája, csupán néhány ellenszavazat akadt, ebben az elméleti kérdésben a konferencia egyharmada még mindig Lenin ellen foglalt állást. Az elvből következő gyakorlati következtetéseket elfogadták, de magát az elvet képtelenek voltak tudomásul venni.

Először fordult elő, hogy a párt vezető testülete az ország fővárosában ülésezett. S először, hogy a megválasztott Központi Bizottság tagjai közül senki sem volt emigrációban vagy száműzetésben. 109 küldött vett részt a választásban; Lenin 104 szavazatot kapott, Zinovjev 101-et, Sztálin 97-et, Kamenyev 95-öt. Az „értelmetlen és kiagyalt" program a bolsevikok irányelve lett. Az ország megindult a második forradalom útján.

*GYURKÓ LÁSZLÓ*



*Hornyánszky Gyula* rajza

# A gyakorlat filozófusa

*Kitárni az éjszaka kapuit annyi, mint arról álmodoz*
*hogy a tenger kapuit kitárjuk. Elsöpri a dagály, ki ezt merés*
*De az embernél a kapuk sarkig kitárulnak. Kínj*
*folyik a vére, az élniakarása minden nyomorúság ellen*
*ott szikrázik a kövezeten és csodákat terem.*

*Paul É*

Nemcsak a tenger mozgása vad és megfékezhetetlen. Számos tragik példázza: a történelem dagálya is elsöpörheti azt, aki képtelen társadalmi mozgás erővonalait. Elméletben persze minden egyszerűbb: a objektív törvények szerint fejlődik; ismerd meg a törvényt, s megzaboláz ténelem erőit. Saját tapasztalatainkból azonban tudjuk: esetlegesség sokasága rejti el a mozgás szükségszerű irányát. Az, ami a múltat ele nek viszonylag egyértelműen a fejlődés objektíve szükségszerű irá kozik, a jelen teoretikusa előtt lehetőségek álarcában jelentkezik. Íg lag békésebb korszakokban is, nem szólva a forradalmakról, am sarkig kitárják", s arra késztetik a gondolkodót, hogy felfede merészkedjék.

A történelemben alig akad példa, hogy forradalmár nagyobb t alapozottsággal készült volna az „erők próbájára", mint Lenin. évek elején tanulmányok egész sorában elemzi a kapitalizmus désének sajátosságait; később kijárja 1905 iskoláját, amelynek dálatos következetességgel vitt logikai végkifejletéig minden „minden felületes érv, elhibázott taktikai számvetés sívárságá emigrációban fáradhatatlan munkával végzi el a modern kapit elemzi a monopóliumok természetét, az imperialista hatalm a nyugat-európai munkásmozgalom hullámzásait. A világhábo gikus teljességgel igazolja e stúdiumok minden feltételezését. Kö előestéjén megírja az *Állam és forradalmat*; felvázolja a fejlődés új társadalom előlegezhető körvonalait, a cselekvés konkrét állíthatjuk tehát: tudatosabban politikus még nem készült for éppen ezért Lenin életműve s különösen a forradalmat követő példázza a legmeggyőzőbben: az elmélet nem ad, s a dolgok t kezően nem is adhat kész megoldásokat. A történelem bővelkec tokban. Az elméletileg kiszámítható optimum — még a lehet számbavétele esetén is — csak kerülőutakon, visszavonulások árá

Vannak, akik Lenin nagyságát tévedhetetlenségével vélik bi szikus" jelző a csalhatatlansággal azonosul: a forradalmár mélt merevül, a gondolkodó mitikus látnokká változik. Leninben az földöntúli. Nem volt próféta. Ma már nyilvánvaló: a történelem másképp alakult, mint azt feltételezte, s főként 1917 után gya

helyzet újraértékelésére, hiszen páratlanul nehéz körülmények között kezdett hozzá az új társadalom építéséhez. S ha van valami, ami Lenin zsenijét példázza, akkor éppen az, hogy képes volt a változó helyzetben szüntelenül új megoldásokat keresni, hogy minden fétissé merevedett elvvel szemben érvényt szerzett a valóság eleven dialektikájának.

Lenin már első jelentős írásaitól kezdve — gondoljunk a *Mi a teendő*re, a *Két taktikára* — *cselekvőként* közeledik a történelemhez. A társadalmi lét számára nem elvont objektivitás, hanem a cselekvés birodalma, osztályok küzdőtere. Korántsem véletlen ezért, hogy 1917 októberében, „az emberi képesség különös fellendülésének és megfeszítettségének pillanatában", amikor a társadalmi lét realitásait „a legélesebb osztályharc által felkorbácsolt tízmilliók képessége, öntudata, akarata, szenvélye, képzelőereje" módosította, s amikor a II. Internacionálé legtöbb teoretikusa nte értetlenül állt szemben az eseményekkel, éppen ekkor teljesedett ki Lenin dolkodói, vezetői tehetsége.

autsky, Bauer, Plehanov a fejlődés elméletileg felvázolható, tiszta vonalainak zálását várták a történelemtől. Október szabálytalan természete nem felelt meg írásoknak. Október zűrvara lehangolta őket.

volt egy másfajta doktrinérség is, amellyel Leninnek szembe kellett néznie. ársai közül is sokan úgy vélték, hogy a marxizmus a szocializmus *kész* tervendelkezik, legfeljebb a részleteket kell módosítani. A váratlan fordulatokkal, szabálytalan" kitérőivel szemben e rétegek is értetlenül álltak.

társadalomképéből, módszertanából másfajta szocializmus-kép követnára a szocializmus nem valami kész, eleve adott társadalmi modell. ogy a szocializmus fogalma Marx munkásságában nem több, mint a lényeges tendenciáiból kivetített zseniális absztrakció, amely bármenytív összefüggéseket tükröz, csak a valóságos történelmi mozgásban Lenin meggyőződéssel vallotta, hogy az új társadalom intézménymelési és igazgatási mechanizmusainak „gyakorlati kipróbálása és ása" elkerülhetetlen. Hogy e „*kísérletezés*" milliók tevékenységét ért a „kollektív tapasztalatot", „*milliók tapasztalatát*" semmilyen és sem helyettesítheti. „Mintha lehetne nagyobb forradalmat úgy y már jó előre tudjuk, hogyan kell azt véghezvinni! Mintha ezt a l szereznénk. Nem, a mi megoldásunk csak a tömegek tapasztalatai tt meg."[2]

om Oroszországban e tapasztalatokat embertelenül nehéz körülúdta világra. Lerombolt ipar, frontokról visszaáramló, munkát megek, vetőmaghiány, szabotázsakciók, kuláklázadások, interísérletezések" illúziótlan közege. Harc közben, munka közben us kapcsolatrendszereit kialakítani, finomítani, változtatni. nények között is vállalta az útkeresést, a tévedés kockázatát.

*S a teremtést újjáteremtve . . .*
*Goethe*

rsadalmasítsuk az egész ipart! Úgy tetszhet, nincs ennél ősebb követelése egy hatalomra jutott marxista pártnak. szán a proletariátus szinte egész Oroszországban megerősítette év leforgása alatt befejezték az orosz polgári demokratikus for- félbehagyott művét: minden megváltás nélkül megszüntették a nt, a rendeket, a rendi kiváltságokat; vagyoni helyzetre, származtekintet nélkül egyenjogúsítottak minden állampolgárt. Egyideocialista állam hatalmi szervei, a munkásellenőrzés orgánumai. közlekedést, a bankokat, az egykori kincstári vállalatokat. A ke — legalábbis akkor úgy látszott — pontot tett a háború

végére. Mi sem természetesebb tehát: be kell fejezni az államosítást, s akkor Oroszország megtette a döntő lépést a szocialista társadalom megvalósításának útján. Az épségben maradt termelési eszközök tervszerű felhasználása, írja például Osszinszkij, csak a legerélyesebb társadalmasítás mellett képzelhető el.[3]

1918 kora tavaszán Lenin is ezt az álláspontot képviselte. *A gazdaságpolitika és különösen a bankpolitika alaptételei* című írásában például első helyen említi az ipar államosításának végigvitelét, mint soronlevő sürgős feladatot. Menetközben azonban ismertté válnak az államosítás első tapasztalatai. Ezeket elemezve Lenin átmeneti szünetet javasol. „Több üzemet államosítottunk, mint amennyit irányítani és vezetni tudunk. Amikor egyre-másra jönnek hozzám a küldöttségek, panaszkodnak, hogy leáll a gyár, én azt mondom nekik: önök azt akarják, hogy a gyárat elkobozzuk. Rendben van, a rendeletminták készen vannak, egy perc alatt aláírjuk őket. De mondják meg nekem: önök kezükbe tudták-e venni a termelést, és nyilvántartásba vették-e, mennyit termelnek, ismerik-e termelésük kapcsolatát az orosz és a nemzetközi piaccal? És akkor kiderül, hogy ezt még nem tanulták meg."[4] Célszerűbb ezért, ha egyelőre helyén hagyjuk a vállalkozót, s államilag szabályozzuk a magánkereskedelmet és a magántőkét. Vagyis más szóval: időlegesen erősíteni kell az államkapitalizmust.

Javaslata a „baloldali" kommunisták — Buharin, Trockij, Osszinszkij — között éles ellenzésre talált. Úgy vélték: Lenin „megtorpant". Osszinszkij egyenesen ki is jelentette, hogy a forradalmat a „jobboldali bolsevik elhajlás következtében az államkapitalista evolúció veszélye fenyegeti". Az államkapitalista tendenciák erősödését azonban Lenin — figyelembe véve és elismerve a helyzet sajátosságait — nem veszélynek, hanem *előre* tett lépésnek tekintette.

A baloldali kommunisták csak elméleti számvetést csináltak: megelégedtek a „kapitalizmus" és a „szocializmus" elvont szembeállításával. Lenin a korabeli orosz gazdaság szerkezeti sajátosságaiból indult ki. Oroszországot 1918 tavaszán a patriarchális, kisárutermelő, magánkapitalista, államkapitalista és szocialista formák egyidejű létezése, összefonódottsága, a kisárutermelő gazdaságok óriási túlsúlya jellemezte. Elvontan persze a kisárutermelés, magánkapitalizmus, államkapitalizmus egyaránt *nem* szocialista jellegű. A termelés technikai-szervezeti sajátosságait tekintve mégsem egyformán ítélendők meg: nem egyenlő arányban hordozzák a „szocialista evolúció" számára nélkülözhetetlen nagyipari elemeket. Továbbá: az államkapitalizmus — a proletárhatalom feltételei között — megfelelő közvetítőkkel gyakorlatilag irányítható: a szocialista államnak minden *jogi lehetősége* megvan arra, hogy e vállalatok hasznának meghatározott százalékával rendelkezzen, s azt szocialista célokra fordítsa. A kistulajdonos és a magánkapitalista ezzel szemben számos úton-módon felrobbanthatja ezt a jogi helyzetet, akadályozhatja a szovjet rendeletek végrehajtását, teret nyithat a spekulációnak. S végül még egy körülmény: a kommunisták, az adott feltételek között csak az államkapitalizmus „műhelyeiben" sajátíthatták el a nagyipar vezetésének tudományát.

Lenin váratlan kérdésfeltevései nemcsak vitapartnereit hökkentették meg. Először a breszt-litovszki béke kérdésében elfoglalt rendkívül hajlékony álláspontját fogadták sokan értetlenül. Azt sem vették könnyen tudomásul, hogy a könyvelést, a gondos számvetést a forradalom legfontosabb soronlevő feladataként jellemezte. Nem kevésbé váratlanul hatott a polgári szakemberek dotációjával kapcsolatos állásfoglalása. S most még mindehhez az államkapitalizmus „apológiája"!

Maga Lenin bizonyos fokig természetesnek tartotta, hogy e váratlan fordulatok sokakat meghökkentettek. „Próbáljuk csak meg összehasonlítani a »forradalmár« szokásos, közkeletű fogalmával azokat a jelszavakat, amelyek a mostani időszak sajátosságaiból erednek: lavírozni, várni, lassan építeni, szigorúan fegyelmezni . . . Csoda-e, ha ennek hallatára egyes »forradalmárokat« nemes felháborodás fog el, és mennydörögni kezdenek ellenünk, hogy megfeledkezünk Október forradalmi hagyományairól, hogy megalkuszunk a polgári szakemberekkel, kompromisszu-

mot kötünk a burzsoáziával, hogy kispolgárok, reformisták vagyunk stb."[5] Bármennyire megértette azonban Lenin e megdöbbenés indítékait, nem tartotta megengedhetőnek, hogy a párt érzelmekre, óhajokra, indulatokra építse politikáját. A forradalom nem áltathatja önmagát, nem elégedhet meg gyors, de megalapozatlan győzelmekkel, látványos álmegoldásokkal. Az államkapitalizmus körüli viták már jelezték: milyen messzire megy Lenin a „kísérletezésben", s mennyire dinamikusan egyesíti elemzéseiben a kisárutermelő Oroszország valóságát a nagyiparon alapuló modern szocialista társadalom távlataival.

A „kísérletező" munkát azonban már 1918 késő tavaszán megzavarta a külső fegyveres beavatkozás és a polgárháború. A gazdaságot közvetlenül a front szolgálatába kellett állítani, a szovjetállam *kényszerintézkedések* bevezetésére kényszerült. Csak 1920 végén folytatódhatott az átmenet legmegfelelőbb formáinak további kutatása.

A feltételek azonban ez idő tájt még kedvezőtlenebbekké váltak. Most már nemcsak az első világháború jelentős pusztításaival, de a polgárháború és a külföldi intervenciósok kártevéseivel is számolni kellett. A nagyipar termelése az utolsó háború előtti békeév 10%-át sem érte el, s a mezőgazdasági termelés is csak 65%-a volt az 1913-as termelési szintnek. A bányák többségét betemették vagy elárasztották vízzel, általánossá lett a fűtőanyaghiány. Több mint 70 000 kilométer hosszúságú vasúti pálya semmisült meg, s a vagonok, mozdonyok több mint fele is megrongálódott. A vasúti közlekedés gyakorlatilag megbénult.

E szinte kiúttalannak látszó helyzetben drámai módon vetődött fel a kérdés: hogyan tovább. S nemcsak a gazdasági nehézségek sokasodtak. Megtört a forradalmi hullám Nyugat-Európában, a magyar proletárforradalom vereséget szenvedett, Oroszországban jelentősen megfogyatkozott a munkásosztály létszáma, a párton belül frakcióharcok dúltak: a gazdasági válság politikai válsággá tetőződött. A kronstadti felkelés mintegy összesűrítette a negatív jelenségeket. A villamosítási program, a távlati tervek — bármely jelentősek voltak is a későbbi konszolidálás szempontjából — e feszültséget önmagukban nem oldhatták fel.

A válságtünetek leküzdése érdekében némelyek keményebb kurzust javasoltak: a katonai módszerek szélesebb körű kiterjesztését, a spekulánsokkal való könyörtelen leszámolást. Lenin azonban a történelmi helyzet objektív meghatározóinak vizsgálatát választja, s a nehézségek mélyebben rejlő okait kutatva a párt egész gazdaságpolitikáját újraelemzi. Mindenekelőtt a hadikommunizmussal kapcsolatos illúziók szétfoszlatását tartotta feladatának. Mi volt e gazdaságpolitika lényege? A hadsereg és a munkások ellátása érdekében a parasztság *teljes* élelmiszerfeleslegének begyűjtése. A terményt a parasztoktól többnyire hitelbe vették, papírpénzért. Háborús viszonyok között egy tönkrement paraszti országban a gabona kötelező beszolgáltatása elkerülhetetlen kényszerintézkedés. A hadikommunizmus ennyiben a katonai győzelem fontos feltétele volt. A gyakorlatban azonban lassan elhomályosult az intézkedések kényszer-jellege, s polgárjogot nyert az a felfogás, hogy a kötelező beszolgáltatás rendszere megteremti a kommunizmusra való közvetlen áttérés lehetőségét. „Részben a ránk zúdult rengeteg katonai feladatnak, valamint annak a szinte kétségbeejtő helyzetnek a hatására, amelyben köztársaságunk akkor, az imperialista háború befejezésének pillanatában volt, e körülmények és több más körülmény hatására elkövettük azt a hibát, hogy közvetlenül akartunk áttérni a kommunista termelésre és elosztásra. Biztosra vettük, hogy a parasztoktól a kötelező beszolgáltatás keretében megkapjuk a szükséges gabonamennyiséget, azt elosztjuk a gyárak között — és már megvan nálunk a kommunista termelés és elosztás. Azt nem mondhatnám, hogy éppen ilyen határozottan és világosan képzeltünk el egy ilyen tervet, de körülbelül ebben a szellemben cselekedtünk. Ez sajnos tény."[6]

A fordulat tehát elkerülhetetlenné vált. Talán nem érdektelen közelebbről is nyomon követni e fordulat előkészítését. Gyakorlati megfigyelések és elméleti kérdésfeltevések kapcsolódtak össze e folyamatban. Mint utaltunk arra, 1920 decem-

berében ülésezik a Szovjetek VIII. Kongresszusa. Lenin felhasználja az alkalmat, és sorozatosan tanácskozik parasztküldöttségekkel. A kongresszus után bekéreti a *Bednota* című lap levelezési anyagát. A pártonkívüli parasztkanácskozásokon elhangzott hozzászólásokból összeállítást készít, s azokat saját megjegyzéseivel kiegészítve megfontolás céljából december 22-én megküldi a Központi Bizottság és a Népbiztosok Tanácsa tagjainak. Noteszébe ekkor a következőket írja: „Érdekeltté kell tenni a parasztot. Másképp ez nem megy. A fát fűrészelheted botfenyítés mellett. De a mezőgazdaságot így nem lendíted fel." Majd később másutt: „Fel kell szabadítanunk a mezőgazdaságot a »bot fenyítése« alól. A bot = a termény-rekvirálás."[7] 1921. február 8-án a Politikai Iroda megtárgyalja a Földművelési Népbiztosság jelentését „A vetési kampányról és a parasztság helyzetéről". Lenin ezen az ülésen már részletesen kifejti a terményadó bevezetésével kapcsolatos elképzeléseit. A Politikai Iroda határozattervezet megszövegezése céljából bizottságot küld ki, amelynek Lenin átadja *A parasztokra vonatkozó tézisek* előzetes, nyers vázlatát. Február 16-án a Politikai Iroda Lenin javaslatára határozatot hoz: nyilvános vitát kell indítani a *Pravdá*ban *A kötelező beszolgáltatás terményadóval való felváltásáról.* Február 19-én elkészül a tézistervezet, amelyet a Központi Bizottság február 24-i ülésén megvitat és vitaalapként elfogad. A tézistervezet végleges szövegét a március 7-i ülés hagyta jóvá. Ez a tervezet képezte a március 8-án összeülő X. Kongresszus vitaanyagát.

Figyelemre méltó, hogy e dokumentumokban Lenin részletintézkedésekkel — bár az ilyeneknek egyébként rendkívüli jelentőséget tulajdonított — nem foglalkozott. Mindenekelőtt a fordulat elvi összefüggéseit kívánta tisztázni. A X. Kongresszuson ki is jelenti: a részletkérdéseket illetően „törvényhozásunk adja meg a választ. A mi pártunk kormányzó párt . . . itt elvileg kell eldöntenünk a kérdést. Továbbá, *egész apparátusunkat, összes teoretikusainkat, egész gyakorlati tapasztalatunkat* mozgósítanunk kell, hogy lássuk, hogyan kell ezt csinálni."[8]

Lenin jól tudta, hogy az ipari termelés elégtelensége következtében egyelőre nincs realitása annak, hogy államilag biztosítsák mindazokat az iparcikkeket, amelyekre a parasztságnak szüksége van. Ezért áthidaló megoldást kellett találni. Ilyen megoldásként kínálkozott a kötelező beszolgáltatásnak terményadóval való felváltása. A terményadó biztosíthatja a városi lakosság és a hadsereg ellátásához szükséges gabonamennyiséget, s ugyanakkor a parasztság is érdekeltté válik a termelésben: feleslegét szabadon értékesítheti. Lenin tudatában volt annak, hogy ez az intézkedés a kistőke megerősödéséhez vezet, s felélénkíti a magánvállalkozást. Tekintettel azonban a krónikus áruhiányra, gyakorlatilag nem volt más megoldási lehetőség. Vagy megpróbálkozunk azzal, írta Lenin, hogy teljesen megtiltjuk a a magáncserét — ami jelen helyzetünkben egyszerűen bűnös és öngyilkos politika lenne —, vagy felélénkítjük a kisárutermelést, s megkísérelyük azt az államkapitalizmus, illetve ahol erre a feltételek megértek, a szocializmus medrébe terelni. S ily módon az ipari termelés is kimozdítható a holtpontról.

Lenin tehát újra előtérbe állította az államkapitalizmus céltudatos fejlesztésének gondolatát. Figyelembe véve azonban, hogy Oroszország ipari erői a háborúban lényegében elpusztultak, az államkapitalizmus fejlesztésében is új formákat javasolt. Például a koncessziót. Javaslata — talán még erőteljesebben, mint 1918-ban, amikor először szorgalmazta az államkapitalista formák fejlesztését — széles körű ellenállásba ütközött. Hogyan egyeztethető össze a szocializmus a koncesszióval? Nem elég, hogy szabadabb teret biztosítunk a hazai kistőkének, most még a külföldi tőkét is magunkra szabadítjuk? A kérdésekre Lenin kérdéssel válaszolt. Mindenki egyetért abban, hogy a szocializmus nem nélkülözheti a legmodernebb termelőerőket. Ez azonban nem elegendő. Arra is válaszolnunk kell: honnan és hogyan teremtsük elő ezeket az eszközöket. Ahhoz, hogy a tőkéseket bevonjuk, fizetni kell nekik. De mivel fizessünk? Arannyal? Az aranyat nem herdálhatjuk el. Nyersanyagot nem adhatunk, a gabonát nem nélkülözhetjük. De akkor mit adjunk? Limlomot?

Limlomuk nekik is van elegendő. Azért nem tudunk kellő célszerűséggel cselekedni, mert még mindig nem számolunk eléggé a realitásokkal, s elégségesnek véljük az általános igazságok szüntelen ismétlését. Váltig hajtogatjuk, hogy „mi" áttérünk a kapitalizmusról a szocializmusra, de nem alkotunk magunknak pontos képet arról, hogy ki is ez a „mi". Tekintsenek csak térképünkre. „Vologdától északra, a Don melletti Rosztovtól és Szaratovtól délkeletre, Orenburgtól és Omszktól délre, Tomszktól északra mérhetetlen kiterjedésű területek húzódnak, amelyeken néhány tucat óriási kultúrállam elférne. S ezeken a területeken patriarchális, félbarbár és egészen barbár viszonyok uralkodnak. És mit látunk Oroszország többi félreeső zugában? Mindenütt, ahol tíz- meg tíz versztnyi dűlőút, helyesebben tíz-húsz versztnyi úttalan terület választja el a falut a vasútvonaltól, azaz a kultúrával, a kapitalizmussal, a nagyiparral, a nagyvárossal való anyagi kapcsolattól? Vajon nem patriarchális viszonyok, nem oblomovizmus és félvadság uralkodnak-e mindezeken a helyeken?"[9] E mérhetetlen területeken jelenleg száz meg száz ipartelepünk, bányánk, erdőterületünk van, amelyet pénz, gép, élelem, szállítási eszköz hiányában nem tudnak kihasználni. Mindez kihat a környékbeli parasztságra, bénítja a termékcserét, teret nyit a spekulációnak. Ilyen körülmények között a koncesszió kiutat jelent. Lehetővé teszi, hogy a szocialista Oroszország hivatalos írásos szerződést kössön „a legmagasabb kulturális színvonalon álló, legelőrehaladottabb nyugat-európai kapitalizmussal".[10] A rendelkezésünkre bocsátott tőkéért sarcot kell fizetnünk, de jogilag körülhatárolt feltételek között: pontosan tudjuk, mit nyerünk és mit veszítünk, melyek a jogaink és melyek a kötelességeink, tudjuk, milyen határidőre adjuk a koncessziót, ismerjük a határidő előtti megváltás feltételeit. A koncesszió elősegíti a nagy üzemi potenciál fejlődését, növeli a rendelkezésre álló nagyipari termékek mennyiségét, erősíti az államilag szabályozott gazdasági viszonyokat. A koncesszió — siker esetén — „kisszámú, de a mienkhez képest mintaszerű, a modern, előrehaladott kapitalizmus színvonalán álló nagyüzemet fog létrehozni, s néhány évtized múlva ezek az üzemek teljes egészükben a mi birtokunkba mennek át".[11]

Ugyancsak szükségesnek tartotta Lenin a szövetkezeti kapitalizmus fejlesztését, amely annyiban rokon az államkapitalizmussal, hogy szintén megkönnyíti a nyilvántartást, ellenőrzést, felügyeletet; a szerződéses viszonyt a szovjet állam és a vállalkozók között. A szövetkezet pedig azért előnyös, mert elősegíti a lakosság millióinak egyesülését és megszervezését. Szorgalmazta Lenin a magánkereskedelemmel való manipulációt is. Ennek realizálási formája: az állam kihasználja a kapitalistát mint kereskedőt, és meghatározott bizományi jutalékot fizet neki.

Lenin jól tudta: a koncessziók bevezetése, az államkapitalizmus időleges kiterjesztése kockázattal jár. Igen óvatosan és körültekintően kell tehát mérlegelni az erőviszonyokat és feltételeket, s kialakítani azokat az arányokat, amelyek a szerződéseket a szocialista állam számára előnyössé teszik. Mert a koncesszió harc; „az osztályharc folytatása sajátos körülmények között". A szabályozás sikere nemcsak az államhatalomtól függ, hanem a proletariátus és általában a dolgozó tömegek érettségének fokától, ellenőrző tevékenységétől is. A munka és a tőke közötti ellentét azonban még e szabályozás teljes sikere esetén is megmarad az államkapitalista szektorban. Ezért a szakszervezetek egyik legfőbb feladata ezen üzemekben, hogy minden rendelkezésükre álló eszközzel védjék a vállalkozóval szemben a munkások osztályérdekeit.

Lenin e javaslatai a polgárháború után kialakult válságos helyzettel függtek össze. A kaukázusi köztársaságok kommunistáihoz írt — 1921 áprilisi keltezésű — levele azonban arról tanúskodik, hogy Lenin négy év tapasztalatait figyelembe véve a koncessziók alkalmazását a paraszti országokban kedvezőbb körülmények között is szükségszerűnek ítélte. Sőt azon a véleményen volt, hogy minél kedvezőbbek e feltételek, annál bátrabban, türelmesebben kell keresni a közvetítő utakat, a finomabb átmeneteket.

Milyen sajátosságok jellemezték Azerbajdzsán, Grúzia, Örményország, Dagesztán helyzetét? Oroszország sehonnan nem kapott katonai támogatást, a kaukázusi szovjet köztársaságokat politikailag és kismértékben katonailag is, az Orosz Szovjet Köztársaság támogatta; a kaukázusi köztársaságoknak az antant inváziójától kellett tartaniuk; még paraszti jellegű társadalmaknak számítottak. Oroszország gazdaságilag el volt vágva a fejlett kapitalista országoktól, „a Kaukázus — ezzel szemben — gyorsabban és könnyebben állíthatja vissza az »együttélést« és az árucserét a kapitalista Nyugattal".[12]

Nemcsak ez a különbség, írja Lenin. De a felsorolt különbségek is elegendők annak megértéséhez, hogy más taktikát kell alkalmazni. „Több türelmet, óvatosságot, engedékenységet a kispolgárság, az értelmiség, és különösen a parasztság irányában. Gazdaságilag mindenképpen fokozottan, sürgősen ki kell használni a kapitalista Nyugatot a koncessziós politika és az árucsere révén. Ásványolaj, mangánérc, szén (a tkvarcseli bányák), réz — ez még korántsem teljes felsorolása az óriási ásványi kincseknek. Minden lehetőség megvan a koncessziós politikának és a külfölddel való árucserének nagyarányú kifejlesztésére. Nagyvonalúan, határozottan, ügyesen, körültekintően kell ezt megvalósítani, s mindenképpen fel kell használni arra, hogy javítsunk a munkások és parasztok helyzetén, s hogy bevonjuk az értelmiséget a gazdaság építésébe. Az Olaszországgal, Amerikával és más országokkal való árucsere felhasználásával minden erőnkből fejleszteni kell e gazdag vidék termelőerőit, fokozni kell a fehér szén termelését, fejleszteni kell az öntözést. Az öntözés különösen fontos, hogy bármi áron is fellendítsük a földművelést és az állattenyésztést." S e nagyvonalú elemzés végén — amelyet maga „sebtében írt feljegyzésként" jellemzett — még egyszer megismétli: „Lassabb, óvatosabb, rendszeresebb átmenetet a szocializmusra — ez az, ami a kaukázusi köztársaságok számára, eltérően az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaságtól, lehetséges és szükséges."[13]

Az 1921 tavaszán életbe léptetett intézkedések kezdeti eredményekkel jártak: a korábban béna testrészekben megindult a vérkeringés. Lenin azonban nem azok közé a vezetők közé tartozott, akiket a „kezdeti eredmények" megnyugtatnak. Jól tudta, hogy az intézkedések alapjául szolgáló feltételezések, elvek realizálásuk folyamatában méretnek meg, hogy „menetközben" új összefüggések válnak érzékelhetővé, amelyek módosítják az eredeti hipotézist, felfakasztják a rejtett ellentmondásokat. S valóban: saját feltételezéseit az új gazdaságpolitika jellegéről és annak várható kihatásairól 1921 őszén az első félév tapasztalatai alapján lényegesen módosítja. „Tavasszal azt mondottuk, hogy nem fogunk félni az államkapitalizmushoz való visszatéréstől, hogy feladatunk igenis az árucsere kialakítása . . . Feltételeztük, hogy az egész államban többé-kevésbé szocialista módon cseréljük majd ki az ipar termékeit a földművelés termékeire, és ezzel az árucserével helyreállítjuk a nagyipart, mint a szocialista szervezet egyedüli alapját . . . Az árucseréből nem lett semmi, a magánpiac erősebbnek bizonyult nálunk, és árucsere helyett közönséges adásvétel kereskedés alakult ki."[14] Meg kell tehát oldanunk a „a kereskedelem és a pénzforgalom állami szabályozását" is. Csakis ilyen, még az eredetileg tervezettnél is hosszadalmasabb úton tudjuk helyreállítani a gazdasági életet, s kialakítani „a gazdasági viszonyok helyes rendszeré ".

Az újabb kitérőt mindenekelőtt a katasztrofális gazdasági helyzet indokolta. Az új folyamatok elemzéséből azonban Lenin néhány olyan következtetést is levont, amelyek érvénye túlmutat az adott helyzeten. Négy év tapasztalatai meggyőzték arról, hogy az átmeneti korszakban a piac törvényeit és lehetőségeit fel lehet és fel kell használni a szocialista gazdaság fejlesztésében. Mint láthattuk, Lenin már 1918-ban is számolt bizonyos kitérőkkel — gondoljunk az államkapitalizmussal kapcsolatos fejtegetéseire —, de tény, hogy sem akkor, sem 1921 tavaszán nem vetődött fel teljes egészében a kérdés: milyen viszonyban van a szocialista gazdaság a piaccal és a kereskedelemmel. Ellenkezőleg, akkor még „elégséges számvetés

nélkül" Lenin úgy vélte, hogy kisparaszti országban is megvalósítható a közvetlen termékcsere, az állami termékelosztás. 1921 őszén azonban már teljes egyértelműséggel vonja le a következtetést: számolni kell a piac törvényeivel. Nemcsak a belső tényezők indokolják ezt, de a külső adottságok is: a kapitalista környezet s a nemzetközi munkamegosztásnak e közegben ható törvényei.

Az iparvezetés szervezetét is ilyen értelemben kell módosítani: át kell térni az önálló elszámolásra, a kereskedelmi alapokra, jobban kell építeni a termelők érdekeltségére. Ami az ún. önálló gazdasági elszámolást illeti, Lenin úgy vélte, a közeli jövőben ez lesz a szocialista vállalatok „legelterjedtebb, ha ugyan nem egyedüli típusa."[15] Az önelszámoló vállalatoknál szigorúan érvényesíteni kell az egyszemélyi vezetés elvét. Az igazgatóságoknak a szakszervezettel kötött kollektív szerződések alapján s azok keretei között önállóan kell intézniök a munkabér nagyságának megállapítását. A vállalatoknak a lehető legteljesebb manőverezési szabadságot kell biztosítani, egyidejűleg a legszigorúbban ellenőrizve a veszteségmentesség és a jövedelmezőség terén elért tényleges eredményeiket. A tényleges előrehaladásnak ugyanis az egyik legfontosabb feltétele, hogy „emeljük a munka termelékenységét, s veszteségmentessé és jövedelmezővé tegyünk minden állami vállalatot".[16] Kulcskérdés továbbá, hogy a vállalatok élére gyakorlati és kereskedelmi érzékkel, közgazdasági műveltséggel rendelkező vezetők kerüljenek.

A rentabilitás érdekében az áru- és pénzgazdálkodás „játékszabályait" a gazdasági élet minden területén rendkívüli szigorral kell érvényesíteni. Az önálló elszámolás alapján álló trösztöket — írja egyik levelében Szokolnyikovnak, a Pénzügyi Népbiztosság vezetőjének — éppen azért alapítottuk, hogy maguk feleljenek, mégpedig teljes mértékben feleljenek vállalataik deficitmentes működéséért. Ne reméljék tehát, hogy az állam kisegíti őket. Ha vezetésük alatt tönkremegy a vállalat, hosszabb szabadságvesztéssel, teljes vagyonelkobzással kell sújtanunk őket. Majd hozzáteszi: „Ha az önálló elszámoláson alapuló trösztök és vállalatok létrehozásával nem lennénk képesek gyakorlatilag, kereskedők módján teljes mértékben biztosítani érdekeinket, akkor közönséges tőkefilkók lennénk."[17]

A rentabilitás érdekében nemcsak a vállalatokat, de az egyes ügyintézőket, munkásokat is érdekeltté kell tennünk a munkában. Igen tanulságos e szempontból 1922. február 15-i levele, amelyet ugyancsak a Pénzügyi Népbiztosnak címzett. Keresve a kereskedelem ellenőrzésének legmegfelelőbb formáit, javaslatot tesz: válasszanak ki a Bank kereskedelmi osztályának megbízottai közül húsz-harminc embert, és ezeknek a meghatalmazottaknak adjanak jutalékot a „rájuk bízott" vállalatok, illetve területi egységek kereskedelmi forgalmának növekedése arányában. „Úgy vélem, hogy ez reálisabb, mint külön bizottságok alakítása, amelyek hála a mi csapnivaló (s tetejébe az „igazi kommunizmus" elnevezésére igényt tartó) erkölcseinknek, múlhatatlanul bürokratikus bárgyúsággá fajulnak."[18] Ugyancsak elgondolkoztató Szvigyerszkijhez és munkatársaihoz írt levele, amelyben többek között megemlíti: „önöknek 8000 státushelyük van 9000 helyett. Nem lehetne ezt 2000-re csökkenteni 6000 fizetéssel (vagyis háromszorossal), és magasabb fokra emelni a képesítést?"[19]

Az erők „szabadabb játéka" felszínre hoz bizonyos ellentmondásokat. Az önelszámoló rendszerben a gazdasági mechanizmus tagoltabbá válik, s a társadalmi érdek különböző előjelű erők ütköztetésének eredőjeként érvényesül. Így például a jövedelmezőségre való törekvés törvényszerűen maga után vonja „a hivatali érdek túlzott előtérbe helyezését", a „hivatali túlbuzgóságot" s ez — írja Lenin — „feltétlenül érdekellentéteket szül a munkások, az állami vállalatok igazgatói, illetve e vállalatok fölöttes hatóságai között".[20] Az érdekkolíziók — ebben az értelemben, az alapvető érdekek azonossága ellenére is — elkerülhetetlenek. Lenin e helyzetelemzésből bontja ki a társadalmi szervezetek „kétirányú elkötelezettségével" kapcsolatos felfogását, amelyet 1920 végén, a szakszervezetek szerepével foglalkozó plénumon fogalmazott meg a legegyértelműbben.

Leninnek e plénumon egész tételrendszerekkel kellett szembefordulnia. „Miért és kivel szemben kell védelmezni a munkásosztályt, amikor az állam munkásállam?" „Hogyan kerülhet összeütközésbe a munkásság saját hatalmával?" Az értetlenség oka: egyes vezetők fetisizálták az állam munkásjellegét. Nem számoltak azzal a ténnyel, hogy az új állam minden forradalmi változás ellenére még hosszú időn keresztül hordozza a régi apparátus tehertételét. Egyes teoretikusok az „ideális" munkáshatalomról meditálnak — írja Lenin — „az absztrakció vagy olyan eszmények birodalmába visznek el bennünket,"[21] amitől még messze vagyunk. Nekünk az átmenet realitásaival kell számolnunk. S ezért kell kialakítanunk olyan hajlékony, finom érzékenységű és dinamikus szervezeti formákat, amelyek egyidejűleg biztosítják, „hogy megvédjük a munkásokat államunkkal szemben, és hogy a munkások megvédjék államunkat".[22] Az érdekkollíziók pozitív feloldása létfontosságúvá teszi a „kétirányú kötelezettség" helyes értelmezését s gyakorlati érvényesítését.

A szocialista állam politikai szervezete is csak hosszú útkeresés, próbálkozás útján kísérletezhető ki. S nem kevésbé bonyolult folyamat a gazdasági mozgást dinamikusan követő — kiszolgáló és korrigáló — igazgatási formák kialakítása, az „igazgatási jártasság" megszerzése. Mert e jártasság nyilvánvalóan „nem hull az égből, nem a szentlélek sugallja, és ha valamely osztály élenjáró osztály, attól még nem válik egyszerre alkalmassá az igazgatásra".[23] Az új gazdasági politika körülményei között az igazgatási mechanizmus finomítása — ha lehet — még égetőbb, időszerűbb feladattá vált. „Azon a megjegyzésen — írja Sejnmannak, az Állami Bank elnökének —, hogy az Állami Bank most »hatalmas apparátus«, nevetnem kellett. Megsúgom Önnek: ez a gyerekesség netovábbja, a kommunista hivatalnoki gyerekesség netovábbja. »Hatalmas apparátus!« A »hatalmas apparátus« = az egyik állami zsebből a másikba dugunk olyan figyelemreméltóan »reális értéket«, mint a szovjet rubel . . . Az Állami Bank = játszadozás különféle akták bürokratikus másolgatásával. . . Vagy keresi és *lassanként* megtalálja (százszor kipróbálva és ellenőrizve) azokat az *embereket*, akik képesek az Állami Bank nevében megszervezni a kereskedelmet, ellenőrizni a kereskedelmet, ösztönözni az agilis kereskedőket, *bezárni* az állítólag kereskedelmi, valójában azonban kommunista-bürokratikus kereskedelmi és gyári »Patyomkin falvakat«, — vagy pedig az egész Állami Bank és egész munkája = nulla és a nullánál is kevesebb . . . Kérem, ne haragudjon őszinteségemért."[24]

Milyen sajátos okokkal magyarázta Lenin a bürokrácia újratermelődését a szovjethatalom körülményei között? Az okok feltárása persze maga is folyamat volt. Lenin arról ír, hogy 1918 tavaszán — alig fél évvel a régi bürokratikus államapparátus szétzúzása után — „ezt a bajt" még nem is érzékelték, nem számoltak vele. Az OKP VIII. Kongresszusán „attól a kívánságtól vezettetve", hogy a „bajt kipellengérezze, s a gondolkodást, az akaratot, az energiát a baj elleni harcra mozgósítsa", nyiltan kimondja: „a szovjet rendben a bürokratizmus részben újjáéledt". Az okok összefüggő rendszere azonban még ekkor is nehezen megragadható. Csak a polgárháború befejezése után nyílik mód a „bürokratikus torzulások" átfogó jellemzésére. Lenin ekkor az ipar és a mezőgazdaság közötti forgalom kritikus elégtelenségében, a kistermelők szétforgácsoltságában, szétszórtságában, nyomorában, kulturálatlanságában, az utak hiányában jelölte meg a bürokrácia gazdasági okait. E jelenségek nagymértékben a polgárháború következményei voltak.[25]

Volt azonban a bürokratizmusnak egy másik oka, megnyilatkozási formája is, amelyre Lenin kérlelhetetlen őszinteséggel hívta fel a figyelmet. A világtörténelemben először várt kormányzó pártra az a feladat, hogy a gazdasági irányítás terheit magára vállalja. E feladat önmagában is rendkívül bonyolult. A kiélezett osztályharc körülményei között pedig végletesen nehézzé vált. Az „ostromlott várban" mindenekelőtt hűséges, az ügyért az életüket is kockáztatni kész harcosokra volt szükség, s így természetes, hogy az irányító apparátusba a párt — minden szinten — a leghűségesebb tagjait küldte. A békés időszak, s különösen az új gazdasági politika azonban új képességeket követelt: a politikai hűség önmagában nem helyet-

tesítette a közgazdasági műveltséget, a kereskedelmi érzéket, a műszaki felkészültséget. Nyilvánvaló, hogy aki ilyen helyzetben cselekvésképtelenné válik, önmagát is megtévesztve látszat-tevékenységi formákat alakít ki: általános alapelveket fogalmaz, ülésezik, „aktákat tologat". Az egyoldalú „politikai megbízhatóság" önálló életet kezd, leválik a valóságos társadalmi mozgásról — aminek jegyében született, s aminek szolgálata értelmet ad e szavaknak —, s öncélú képződménnyé merevül. „Hány kommunista dolgozik nálunk az állami intézményekben? Van rengeteg anyagunk, vannak vaskos munkáink, amelyek láttára a legpedánsabb német tudós is sírna örömében, egész papírhegyeket írtak tele, és az Isztpartnak ötven évig kellene dolgoznia a mainál ötvenszer nagyobb apparátussal, hogy eligazodjék bennük, de az állami trösztökben gyakorlatilag semmit sem lehet elérni, és nem lehet megtudni, ki miért felel . . . Nem félünk megmondani, hogy munkánk jellege megváltozott. Legveszedelmesebb belső ellenségünk: a bürokrata, az olyan kommunista, aki felelős (majd pedig nem is felelős) szovjet állást tölt be, s mint lelkiismeretes ember, köztiszteletnek örvend. Kissé ugyan tántorog, de sosem iszik alkoholt. Nem tanult meg harcolni az aktatologatás ellen, nem is tud harcolni ellene, inkább leplezi."[26]

Az OKP XI. Kongresszusán Lenin utalt a Külkereskedelmi Népbiztosság példájára, amely csak a Politikai Iroda határozata, két kivizsgálás, Kamenyev és Kraszin személyes beavatkozása után volt hajlandó az akkor húshiánnyal küszködő főváros számára konzerveket vásárolni. A francia cég hajón Libavába szállította a szükséges mennyiséget, szovjet valutáért hajlandó volt lebonyolítani az ügyletet, a Moszkvai Fogyasztási Szövetkezet elküldte a megrendelést — s az illetékesek mégsem vállalták a döntést: legyen a végső szó (a felelősség) a Politikai Irodáé. „Képzeljék el — írja szarkasztikusan Lenin —, hogyan is dönthette volna el 4700 felelős funkcionárius (s ez csak az összeírás adata) a KB Politikai Irodája nélkül a kérdést, hogy lehet-e külföldön élelmiszert vásárolni? Ez persze természetfeletti elképzelés."[27] Az akkor már betegeskedő Lenin utasítást adott: állapítsák meg, ki a felelős a huzavonáért. „Kiderült, hogy a bűnöst nem találták meg. És valóban, abból amit elmondtam, teljesen világos, hogy a bűnöst nem is lehet megtalálni."[28] Mert az ok nem egyszerűen a lelkiismeretlenség. „Ha azzal vádolnák a felelős kommunistákat, hogy lelkiismeretlenül dolgoznak, igazságtalanok volnánk. Óriási többségük — 99 százalékuk — nemcsak lelkiismeretes ember, de olyan, aki a legnehezebb viszonyok között bizonyította be odaadását a forradalom iránt, mind a cárizmus bukása előtti időben, mind a forradalom után, a szó szoros értelmében az életét tette kockára a forradalomért."[29] A lelkiismeret azonban önmagában nem elegendő. A gazdasági célszerűséget megölheti a rosszul értelmezett erényesség. A politika új tartalmat kapott. Milliók érdekének szolgálata most mindenekelőtt gazdasági tájékozottságot, kereskedelmi érzéket, műszaki kultúrát követel. S másutt újra megismétli a gondolatot: „Intézményeink élére mindenütt kommunistákat állítunk — vitathatatlanul lelkiismeretes, a kommunizmusért vívott harcban kipróbált, börtönviselt embert —, de nem ért a kereskedéshez, no és ezúttal egy állami tröszt élére állították. Mint kommunistának tehát vitathatatlan érdemei vannak, a kereskedő azonban mégis lóvá teszi — és jól teszi. Mert hiába állítjuk mi oda a legérdemdúsabb, legnagyszerűbb kommunistákat — akiknek hűségében legfeljebb egy őrült kételkedik —, ahová egy ügyes, munkáját lelkiismeretesen végző kereskedősegédet kell állítani, aki sokkal jobban megbirkózik munkájával, mint a legodaadóbb kommunista. Éppen itt mutatkozik meg a mi oblomovizmusunk."[30] S Lenin kérlelhetetlenül levonja a következtetést: „egyenként fel kell kutatnunk azokat, akik értenek a kereskedelemhez, és lépésről lépésre, az ő tapasztalataik, az ő munkájuk révén tisztogatnunk kell . . . Ki kell raknunk az igazgatóságokból az erényes kommunistákat, fel kell számolnunk az álmos (és szigorúan kommunista) vállalatokat."[31]

Betegsége megakadályozta abban, hogy teljes mélységében feltárja a gazdasági és politikai mechanizmus összehangoltsága és a bürokratikus tehetetlenség közötti

összefüggéseket. De a megoldás körvonalai kirajzolódnak írásaiban és beszédeiben. Mindenekelőtt szakértelem, kulturáltság és a politikai felelősség összhangját, a gazdasági mozgás törvényeire épülő munkamegosztást, az egyszemélyi felelősség és a legszélesebb körű népi ellenőrzés egyidejű érvényesítését követelte. Más szóval: jobban meg kell tanulnunk összehangolni az önállóságot, a mozgási szabadságot, az „alulról jövő lendület erejét és az önkéntes, sablonmentes centralizmust". Ki kell kísérletezni azokat a formákat, amelyek lehetővé teszik, hogy a gazdasági döntésekben maximálisan érvényt szerezzünk a szakértelemnek, s ugyanakkor „egytől egyig minden dolgozót bevonjunk a kormányzásba". S Lenin hozzáteszi: „Ez hihetetlenül nehéz feladat, de a szocializmust nem vezetheti be a kisebbség — a Párt. Tizmilliók vezethetik be, mikor megtanulják, hogyan kell azt maguknak megtenni."[32]

*Mert a menny és a pokol házasságának modern neve: politika, az a görög szó, amelyet Orpheusz még nem válaszolhatott a Menádoknak, a szitok, amely elhal a múlt költőinek ajkán, az egyén és a sokaság drámájának közös megoldása, a szintézis, amelyben feloldódik az ellentmondás, a harc nagy törvénye, az élet fő elve, a hérakleitoszi tűz.*

*Aragon*

Lenin még a berni könyvtár magányában Hegel *Logikáját* jegyzetelve vetette papírra: a gondolatnak (= az embernek) nem szabad az igazságot holt nyugalomnak, puszta képnek (képmásnak), halványnak (színtelennek), törekvés nélkül, mozgás nélkül képzelnie. Az ember nem képes az egész valóságot teljesen, „közvetlen totalitásában" átfogni = visszatükrözni = lemásolni, csak *örökké* közeledhet hozzá, absztrakciókat, fogalmakat, törvényeket, tudományos világképeket alkotva. S e jegyzeteiben azt is hangsúlyozza, hogy az emberi fogalom a megismerés objektív igazságát „végleg" csak akkor fogja fel, amikor a fogalom „magáért-való létté" lesz, vagyis a gyakorlatban.[33] Lenin számára nyilvánvaló volt, hogy az emberi megismerésnek e fontos sajátosságai a szocializmus fogalomrendszerére is vonatkoznak. Vagyis más szóval: a szocializmus fogalmát sem szabad eleve adottnak, mozdulatlannak, színtelennek, törekvés nélküli, mozgás nélküli absztrakciónak tekintenünk. A szocializmus önmegismerése is folyamat, s e folyamat „csomópontja" a történelmi gyakorlat: a szocializmus tartalmai, objektív viszonylatrendszerei csak a cselekvés fázisában, a megvalósulás folyamatában mutatják meg viszonylag teljességgel igazi természetüket.

Ahhoz azonban, hogy Lenin minden konzerváló tényezővel szemben érvényt szerezzen a „mozgásnak", hogy szüntelenül képes legyen önkorrekcióra, nemcsak lángelmére, dialektikus látásmódra volt szüksége.

A valóság szenvedélyes vallatása — a hatalom meghódítása előtt is — jellemerőt, személyes bátorságot követel. Sokkal nagyobb erkölcsi erő kell azonban az igazság egyértelmű kimondásához a hatalom meghódítása után: amikor minden ítélettel önmagam fölött is bíráskodom, amikor a tagadás önmagam negációját is jelenti. Csak a legnagyobbak képesek győztesként is továbbmenetelni, s egyesíteni a megőrző, az újat féltő és óvó körültekintést a jobbra törés nyugtalanságával.

A történelmi krónikák nem egy „őszinte" politikusról emlékeznek meg. De ezek rendszerint híján voltak a taktikai érzéknek, a manőverezési készségnek. A döntő pillanatban cselekvőképtelenné váltak, vagy széplélek módjára cselekedtek. S ismerünk olyan politikusokat is, akik számára a „szó csak arra való, hogy elfedje az igazi szándékokat". S ez a gyakoribb. Valljuk meg: két ezredév történetének tanulságaként a politika fogalmával sokszor szinte reflexszerűen asszociáljuk a Shakespeare-drámák légkörét: a gátlástalan hatalomvágyat, a testvért nem ismerő önzést, az álnokságot, szemforgatást, a minden aljasságra kész udvaroncokat. Lenin életműve e szempontból is lenyűgöző. Tevékenységében nemcsak az elmélet és a gyakorlat,

de a politikai cselekvésben testet öltött erkölcsiség és a manőverezési készség, a történelmi felelősségérzet és a taktikai hajlékonyság is egyedülállóan ötvöződött.

Persze Lenintől távol állt minden *elvont* moralizálás. Nem voltak illúziói. Tudta, hogy a korváltás törvényei kegyetlenek; megvetette a megalkuvókat, az elvteleneket, s ha a szükség úgy diktálta, nemegyszer falhoz állíttatta a forradalom ellenségeit. De a kérlelhetetlenség számára mindig csak a szolgálat formája volt: Lenin nem volt uralkodó. A forradalom érdekében hajlandó volt kompromisszumra, ha kellett csapdát állított ellenfeleinek, ütött és visszavonult, a győzelem érdekében minden lehetséges támadási felületet felhasznált, csak egyre nem volt soha hajlandó: megtéveszteni azokat a milliókat, akiknek szolgálata számára mindennek, ami jelentős — forradalomnak, pártnak, szocializmusnak — legbensőbb lényege és értelme volt.

Még 1917 áprilisában egy bolsevik gyűlésen mondja a következőket: „A katonák konkrét választ követelnek — hogyan lehet befejezni a háborút. De azt ígérni az embereknek, hogy mi befejezhetjük a háborút pusztán csak egyes személyek jámbor óhaja alapján — ez politikai szélhámosság. Figyelmeztetni kell a tömegeket. A forradalom nehéz dolog. Hibák nélkül nem megy."[34] A forradalom valóban addig ismeretlen nehézségekkel találta magát szemben. De nincs e korszaknak *egyetlen* olyan dokumentuma, amely ne Lenin politikai őszinteségéről tanúskodna. Pedig másfajta tendenciák is érvényesültek. „Mind vidéken, mind pedig fent igen erős irányzatok küzdenek a tapasztalatok őszinte feltárása ellen. Nem merik kiteregetni a szennyest, nem mernek szembenézni a meztelen igazsággal, »nagyvonalúan«, kézlegyintéssel akarják elintézni a dolgot."[35] Miközben büszkén védte a forradalom minden tényleges, világtörténelmi jelentőségű eredményét a rágalmazókkal szemben, Lenin „szent dühvel" támadta az apologetákat. Nem engedte, hogy a forradalmi erőkön s mindenekelőtt a párton, amelynek tisztánlátásától, harckészségétől függ a forradalom becsülete, további előrenyomulása, úrrá legyen az önelégültség, a győzelmi mámor. Elvvé tette: „a bajt bátran be kell ismernünk, hogy keményebben harcolhassunk ellene, hogy újra meg újra elölről kezdjük a munkát — építésünk minden területén még sokszor kell majd újból meg újból kezdenünk, kijavítva azt, amit félbehagytunk, különböző utakat választva a feladat megoldására."[36]

De Lenin nagysága nemcsak abban mutatkozott meg, hogy „megőrizte a forradalmat a forradalomban", hanem abban is, hogy az építés korszakában új, földközeli tartalmat tudott adni a forradalmiságnak. Mert míg egyesek szüntelenül csak a világforradalomról ábrándoztak, vagy valóban Oblomov módjára megelégedtek a „rendkívül merész" elméleti tervezgetésekkel, ami rendszerint különösen „a rangtisztelet, valamint az ügyvezetés formái és szertartásai terén" a legmegrögzöttebb maradisággal társult, Lenin tudott lépésről lépésre előrenyomulni. Volt türelme a tapasztalatok fáradságos összegyűjtésére és tanulmányozására. Felkarolt minden látszólag szürke, jelentéktelen, de előremutató kezdeményezést, kísérletezett, s bátran ellenőrizte a kísérletezések minden eredményét. S forradalmár tudott akkor is maradni, amikor a látszateredményekkel, hangzatos forradalmi frázisokkal kellett szembefordulni.

Kétségtelen, hogy e lenini magatartás egy szigorúan körvonalazott világnézetet, egy új közéleti erkölcsiséget példáz. Lenin gondolkodói portréjához szervesen hozzátartozik a forradalmár lelkiismerete, hűsége, érzelmi elkötelezettsége. E tulajdonságok jellemzésére hadd idézzek egy részletet Lenin naplójából. A Központi Bizottság egy incidens kivizsgálása céljából bizottságot küldött Grúziába. A Bizottság egyik tagja, Ordzsonikidze a vizsgálat során megütött egy grúz elvtársat. Lenin feljegyzései e kivizsgálás körülményeivel és tanulságaival foglalkoznak. Lenin ebben az időben már súlyos beteg. Feljegyzéseit 1922 decemberének utolsó napjaiban veti papírra:

„Úgy látom, nagyot vétettem Oroszország munkásai ellen, amikor nem avatkoztam be elég erélyesen és elég élesen az autonomizálás hírhedt kérdésébe, amelyet hivatalosan alighanem a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kérdésének neveznek.

Nyáron, amikor ez a kérdés felvetődött, beteg voltam, azután pedig, ősszel, túlzott reményeket fűztem felépülésemhez és ahhoz, hogy az októberi és a decemberi plénumon módom lesz majd rá, hogy beavatkozzam ebbe a kérdésbe. De sem az októberi plénumon (e kérdés tárgyalása során), sem a decemberin nem tudtam részt venni, s ily módon ez a kérdés csaknem teljesen elkerült engem... Mindaz, amit a Központi Bizottság által a grúz incidens »kivizsgálására« küldött bizottság vezetője, Dzerzsinszkij elvtárs elmondott, csak a legnagyobb aggodalomra adott okot. Ha már odáig fajult a dolog, hogy Ordzsonikidze fizikai erőszak alkalmazására vetemedhetett, amint azt velem Dzerzsinszkij elvtárs közölte, akkor elképzelhetjük, micsoda ingoványos talajra léptünk. Látnivaló, hogy az »autonomizálás« gondolata gyökerében helytelen és időszerűtlen volt.

Azt mondják, szükség volt az apparátus egységére. Honnan indultak ki ezek az állítások? Vajon nem éppen attól az orosz apparátustól-e, amelyet, mint arra már naplóm egyik előző számában rámutattam, a cárizmustól vettünk át, és amelyet csak éppen egy kicsit mázolt át a szovjet világ?...

Azt hiszem, itt végzetes szerepe volt Sztálinnál a türelmetlen siettetésnek és adminisztratív túlbuzgóságnak, valamint a hírhedt »szociálnacionalizmussal« szemben érzett dühnek. A politikában általában a düh rendszerint a legrosszabb tanácsadó.

Attól is tartok, hogy Dzerzsinszkij elvtárs, aki azért utazott a Kaukázusba, hogy kivizsgálja ezeknek a »szociálnacionalistáknak« a »bűncselekményeit«, ezúttal szintén csak tősgyökeresen orosz érzelmeivel tűnt ki (tudott dolog, hogy az eloroszosodott más nemzetiségűek mindig oroszabbak az oroszoknál), és hogy egész bizottságának a pártatlanságát eléggé jellemzi Ordzsonikidze »tettlegessége«...

Ordzsonikidze a hatalmat képviselte valamennyi többi kaukázusi állampolgárral szemben. Ordzsonikidzének nem volt joga arra az ingerlékenységre, amelyre ő meg Dzerzsinszkij hivatkozik. Ellenkezőleg, Ordzsonikidze köteles lett volna olyan mértéktartó viselkedést tanúsítani, amilyenre nem köteles a közönséges állampolgár, s még kevésbé az, akit »politikai« bűncselekménnyel vádolnak...

...A nacionalizmus kérdésének általánosságban való elvont feltevése fabatkát sem ér. Különbséget kell tennünk az elnyomó nemzet nacionalizmusa és az elnyomott nemzet nacionalizmusa között, a nagy nemzet nacionalizmusa és a kis nemzet nacionalizmusa között.

...Az elnyomó vagy úgynevezett »nagy« nemzet (még ha nagysága csak erőszakosságában rejlik is, ha úgy nagy, ahogy nagy a fogdmeg) internacionalizmusának nemcsak abban kell állnia, hogy tiszteletben tartja a nemzetek formai egyenlőségét, hanem olyan egyenlőtlenségben is, amely az elnyomó nemzet, a nagy nemzet részéről ellensúlyozná az életben ténylegesen kialakuló egyenlőtlenséget. Aki ezt nem értette meg, az nem jutott el a nemzeti kérdés igazi proletár felfogásához...

...Példásan meg kell büntetni Ordzsonikidze elvtársat (ezt annál jobban sajnálom, mivel barátai közé tartozom, és külföldön az emigrációban együtt dolgoztam vele), valamint folytatnunk kell, vagy újrakezdenünk a Dzerzsinszkij-bizottság egész anyagának megvizsgálását..."[37]

Ezek az érzelmi reflexek, emberi impulzusok is hozzá tartoznak a teoretikus és politikus Lenin portréjához. Nélkülük nem érthetjük meg teljességében a jobbra törésnek, a tökéletesebb megoldások keresésének azt a csillapíthatatlan szenvedélyét, amely Lenin egész életét és életművét jellemzi.

„Ólomsúlyú paraszti Oroszország." Sokszor a legjobbak sem hitték, hogy kimozdítható a tespedésből. 1917 nyarán még Gorkij is ostorozta Lenint, ő is úgy vélte, hogy a szocialista forradalom — legalábbis akkor — öngyilkossághoz vezet s azt eredményezi, hogy a politikailag képzett munkások s a forradalmi értelmiség, „Oroszországnak ez az egyetlen aktív ereje, mint egy maréknyi só fog beleszóródni a falu sótlan mocsarába, és nyomtalanul feloldódik, felszívódik benne, semmit sem változtatva az orosz nép lelkén, életformáján, történelmén".

Változtatott. S abban az országban, ahol „a legtehetségesebb evangéliumokat írták a szenvedés dicsőítésére", győzött a cselekvés filozófiája. S e győzelem Lenin győzelme is volt. A világtörténelem legmélyebb sodrású győztes forradalmát ihlette. Október leszámolt a Romanovokkal és Putyilovokkal, emberré tette a volgai vontatókat. Október létrehozta a világforradalom központját, távlatot adott a gyarmati népek felszabadító mozgalmainak. 1917 óta Október lett a jelszava mindazoknak, akik cselekedni akarnak, akik valóban hisznek az élet megjavíthatóságában. S mégis: mi sem idegenebb Lenintől, mint a himnuszok fortissimói. Majakovszkij megérezte, hogy miközben egyesek Lenin fejére dicsfénykoronát tűznek, „elfedik hatalmas homlokát, az emberit, az igazit, a bölcset". Elfedik a forradalmárt, aki bénító ellentmondások szorításában is szembenézett a válsággal, rendíthetetlenül vállalva elveit, a cselekvés kockázatát; elfedik a gondolkodót, akinél minden megoldás csak új törekvések kiindulópontja, s *minden* cselekedet értelme a szolgálat: a dolgozó emberiség szolgálata.

*HUSZÁR TIBOR*

JEGYZETEK

[1] Lenin Művei. 1953. 33. köt. 197. l.
[2] 27. köt. 415. l.
[3] 22. köt. 333. l.
[4] 27. köt. 294. l.
[5] 27. köt. 271–72. l.
[6] 33. köt. 45. l.
[7] Leninszkij szbornyik. XXXV. köt. 191–192 l.
[8] 32. köt. 227 .l.
[9] 32. köt. 368. l.
[10] 32. köt. 374. l.
[11] 32. köt. 370. l.
[12] 32. köt. 339. l.
[13] 32. köt. 339–340. l.
[14] 33. köt. 80–81. l.
[15] 33. köt. 174. l.
[16] 33. köt. 175. l.
[17] 35. köt. 532. l.
[18] 35. köt. 533. l.
[19] 36. köt. 589. l.
[20] 33. köt. 174. l.
[21] 32. köt. 7. l.
[22] 32. köt. 7. l.
[23] 30. köt. 462. l.
[24] 36. köt. 576. l.
[25] 32. köt. 376. l.
[26] 33. köt. 217. l.
[27] 33. köt. 288. l.
[28] 33. köt. 291. l.
[29] 33. köt. 292. l.
[30] 33. köt. 216. l.
[31] 35. köt. 535. l.
[32] 32. köt. 124. l.
[33] Lenin: Filozófiai füzetek. 1954. 171., 151., 180. l.
[34] 36. köt. 445. l.
[35] 36. köt. 587. l.
[36] 32. köt. 377. l.



*Perhács László* rajza

# A szovjet gazdaság helyreállítása a lenini új gazdasági politika alapján

A proletariátus már 1871-ben meghódította — ha egyelőre átmenetileg is — a politikai hatalmat a Párizsi Kommünben, de a szocializmus létrehozására még nem gondolhatott. Két okból nem: először, mert a kapitalizmus ekkor *még jelentékeny haladó tendenciát képviselt*, ami biztosította a további rohamos gazdasági fejlődést s a burzsoázia túlerejét a proletariátussal szemben; másrészt *a proletariátus még viszonylag fejletlen volt*, nemcsak erőit, hanem öntudatát tekintve is. Marx és Engels ez időszakban csupán általánosságban dolgozhatták ki a kapitalizmusról a szocialista fejlődésre történő átmenet módszerét, s a kialakulatlan helyzetnek megfelelően az elmélet nem tartalmazhatott még konkrét gazdasági politikát.

Az 1917-es oroszországi proletárforradalom — a demokratikus forradalom feladatát megoldó földreform révén — a parasztsággal szövetségben felülkerekedett az ellenforradalmi polgárháborún és intervenciókon. De — és ez egyik legfontosabb tanulsága Októbernek — *csupán úgy tarthatta fenn magát a győzelem után is, hogy megfelelő gazdaságpolitikával támasztotta alá a munkáshatalmat.* A hadikommunizmus során kialakult gazdasági-politikai válságból csak a lenini NEP vezethette ki a Szovjetuniót. Lenin, aki fiatal korában részletesen elemezte az oroszországi kapitalizmus fejlődését, felismerte, hogy az oroszországihoz hasonló kisparaszti-kisárutermelő országban a szocializmushoz vezető út a proletárállam által ellenőrzött és irányított, az árutermelés törvényszerűségeinek alkalmazását messzemenően felhasználó *nem kapitalista* fejlődés útja. Ez az új gazdasági politika tartalma, s végeredményben ez a gazdaságpolitika *tette véglegessé a proletárforradalom győzelmét Oroszországban.*

## *1. „Szükséges rossz" vagy hibás volt-e a hadikommunizmus politikája?*

Lenin a hadikommunizmus alkalmazását egyrészt indokolja (az intervenció és a polgárháború korszakának katonai szükségleteire hivatkozva), másrészt azonban hibának tartja, mégpedig a legsúlyosabb hibának, amelyet a bolsevikok addig egyáltalán elkövettek. Egyik erre vonatkozó cikkében „Hibánk" címszó alatt ezt írta: „Részben a ránk zúdult rengeteg katonai feladatnak, valamint annak a szinte kétségbeejtő helyzetnek a hatására, amelyben köztársaságunk akkor, az imperialista háború befejezésének pillanatában volt, e körülmények és több más körülmény hatására elkövettük azt a hibát, hogy közvetlenül akartunk áttérni a kommunista termelésre és elosztásra. Biztosra vettük, hogy a parasztoktól a terményfeleslegek kötelező beszolgáltatása keretében megkapjuk a szükséges gabonamennyiséget, ezt elosztjuk a gyárak között — és már meg is van nálunk a kommunista termelés és elosztás."[1]

„A gazdasági fronton — írta később[2] — a kommunizmusra való áttérés megkísérlésével 1921 tavaszára komolyabb vereséget szenvedtünk akármelyik olyan vere-

ségnél, amelyet Kolcsak, Gyenyikin, vagy Pilsudski mért ránk, sokkal komolyabb, sokkal lényegesebb és veszélyesebb vereséget. Ez a vereség abban fejeződött ki, hogy gazdasági politikánk felső régiója elszakadt az alsó régiótól, és nem hozta létre a termelőerőknek azt a fellendülését, amelyet pártunk programja alapvető és halaszthatatlan feladatnak ismer el." A hadikommunizmus ezért „legfőbb oka lett annak a súlyos gazdasági és politikai válságnak, amelybe 1921 tavaszán beleütköztünk".[3]

A fenti idézetekből is kitűnik, hogy a hadikommunizmust *nem egyedül* a katonai kényszerűség hozta létre, hanem egyéb gyökerei is voltak. Mindenekelőtt az a téves elképzelés, hogy alacsony termelékenység és termékmennyiség esetén is rá lehet térni a kommunizmusra, hogy a kommunizmust a paraszti kisárutermelés mellett is létre lehet hozni egyszerűen „a szükséges gabonamennyiség elosztásával a gyárak között", vagyis — s ez a kérdés gyökere — hogy a kommunizmust a termelés és a termelékenység színvonalától függetlenül, egyedül az elosztás szférájában is meg lehet teremteni. Pedig Marx már csaknem fél évszázaddal előbb figyelmeztette a német szociáldemokratákat arra, hogy a „vulgáris szocializmus (s az ő révén a demokrácia egy része) eltanulta a polgári közgazdászoktól, hogy az elosztást a termelés módjától függetlennek lássa és tárgyalja, és a szocializmust úgy tüntette fel, mintha annak az elosztás volna a lényege".[4] A szocialista fejlődés korszakában a termelt cikkek tömege korántsem teszi lehetővé a szükségletek szerinti elosztást, csupán azt, hogy a munkás „amennyi munkát adott a társadalomnak valamely formában, annyit kap vissza más formában"[5]. Az elosztásnak ez a módja *ösztönző* a termelésre, *növeli* a termelékenységet, és *előreviszi* a társadalmat a fokozódó árutermelésen keresztül a „bőség korszakába".

Lenin értékelése a hadikommunizmusról félreérthetetlen, amikor arról mint *hibáról*, s mint *gazdasági válságról* beszél, s amikor annak következtében a *termelőerők fellendülésének elmaradására* hívja fel a figyelmet. „... Meggyőződtünk arról — írta —, hogy ez az elgondolás hibás, ellentmond annak, amit azelőtt írtunk a kapitalizmusról a szocializmusba való átmenetről ..."[6] Kétségtelen, hogy a súlyos katonai helyzet *indokolta* a fiatal proletárállamban a szükségleti cikkek elosztásának megszervezését (jegyrendszer), sőt e cikkek megszevezésére a rekvirálások bevezetését, a termés nagy részének kényszerbeszolgáltatását is. Ez azonban — amelyet sok polgári országban is bevezettek a világháború alatt — *nem indokolja a hadikommunizmus egész rendszerének bevezetését is.*

A hadikommunizmus lenini értékelése teljesen eltűnik a későbbi évek alatt írt munkákból, s így elsikkad e „baloldali" lépés veszélyének elméleti kifejtése is. *A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története* pl. egészen más koncepciót vall. Itt szó sincs semmiféle ideológiai tévedésről, s a hadikommunizmus indoklása csupán a katonai nehézségekre való utalásra szorítkozik. „A rendszabályoknak ezt az egész ideiglenes jellegű rendszerét, melyet kizárólag az országok védelmének rendkívül nehéz körülményei tettek szükségessé, hadikommunizmusnak nevezték."[7] „Enélkül a beszolgáltatási kötelezettség nélkül, a hadikommunizmus politikája nélkül, a győzelem a polgárháborúban lehetetlen lett volna" — közli másutt.[8] E szemlélet azonosítja tehát a beszolgáltatási kötelezettséget a hadikommunizmussal (ami pedig két különböző dolog), és *elengedhetetlennek nyilvánítja azt, amit Lenin „hibának" nevezett.* A sztálini ideológiai örökségnek ez a tétele — amely erényt csinál a szükségből — annál kevésbé helytálló, mert a hadikommunizmus nem csupán beszolgáltatási kötelezettség, hanem a fiatal szovjet népgazdaság egész rendszere volt.

A hadikommunizmus gazdasági rendszere nagyrészt az *ipart* érintette. A szocializmus elsősorban az ipari termelőeszközök társadalmasítására törekszik; a polgárháborúban levő szocialista ország pedig különösen legfőbb ellensége, a nagytőkés osztály tulajdonának kisajátítását állítja előtérbe. A háborúban különben is minden ország a nagyipar ellenőrzésére törekszik a hadiszükségletek biztosítása érdekében. Mindez együttesen szükségszerűvé teszi a *népbiztosok tanácsának 1918. június 28-i*

*rendeletét az ipari nagyüzemek államosításáról.* A hadikommunizmus politikája azonban ennél sokkal tovább ment. 1918 nyara és 1919 ősze között a nagyüzemek mellett a közép- és kisüzemeket is államosították (ez utóbbiak sorában minden ötnél, vagy gépesítés nélkül minden tíznél több munkást foglalkoztató iparvállalatot). A kisipar és a kézműipar államosítása különösen nehézzé, áttekinthetetlenné tette az állami ellenőrzés és irányítás feladatát a polgárháborúban szétzilált országban. 1920 elején a Szovjetunióban nyilvántartott ipari üzemek statisztikája:[9]

| Iparág | Államosított vállalatok | | Nem államosított vállalatok | |
|---|---|---|---|---|
| | száma | munkások száma 1000-ben | száma | munkások száma 1000-ben |
| Kő- és föld | 437 | 106,1 | 561 | 1,2 |
| Bányászat | 81 | 39,9 | 6 | 0,5 |
| Fém és gép | 535 | 156,1 | 601 | 29,4 |
| Faipar | 158 | 6,0 | 84 | — |
| Vegyipar | 195 | 39,3 | 57 | 2,3 |
| Mezőgazdasági | 1799 | 151,7 | 838 | 3,5 |
| Állati termék feld. | 195 | 33,0 | 2226 | 10,7 |
| Textil | 615 | 377,3 | 232 | 36,7 |
| Papír, nyomda | 146 | 34,8 | — | — |
| Fűtőanyag | 32 | 35,6 | — | — |
| Egyéb ipar | 62 | 5,5 | 4 | 0,5 |
| Összesen: | 4273 | 985,4 | 4069 | 84,8 |

Amint látható, a hadigazdálkodás szempontjából mellékes iparágakban is (például a kő- és földiparban, az állati termékeket feldolgozó, sörte-, szőr- és tolliparban stb.) nagymértékű államosítás folyt. Tulajdonképpen csak a szovjetország területén még mindig jelentékeny parasztiparok („kusztáriparok") maradtak ki ez időben még az államosításból. (Ilyenek a fémipar, az állati termék feldolgozó ipar és a szövő-fonóipar területén működtek jelentősebb számmal.) Később ezek államosítása is nagyobb lendületet vett. Amikor 1923-ban, az új gazdasági politika időszakában összeírták a magánszektorhoz tartozó kisipari üzemek számát, ebbe a kategóriába 110 444 kézműves „vállalatot" soroltak 216 189 dolgozóval (vagyis egy-egy ilyen üzemre nem egészen 2 dolgozó jutott), évi 15,2 millió rubel értékű, alacsony termelési eredménnyel. Ez üzemek közül azonban a *valóságban állami tulajdonban volt* — és a NEP politikájának megfelelően magánbérletben működött — 4456 „nagyobb" kézműipari üzem, melyek az összes munkáslétszám több mint egynegyedét és az összes termelés több mint felét képviselték.[10]

A hadikommunizmus révén központosított iparüzemek tervszerű irányításáról — az intervenció és polgárháború utáni zűrzavar s a kisüzemek tömeges államosítása miatt — szó sem lehetett. Még kevésbé arról, hogy ez üzemeket megfelelő mennyiségű nyersanyaggal és fűtőanyaggal központilag elláthassák. Végül a szovjetállamnak mint tulajdonosnak gondoskodni kellett volna a munkabérek árukban megtestesülő reálértékéről, megfelelő tömegű élelmiszer és egyéb szükségleti cikk szolgáltatásával, amire ugyancsak képtelen volt. Mindennek következtében *az államosított iparnak — beleértve a nagyipart is — a termelése rendkívüli mértékben csökkent a hadikommunizmus időszakában*:[11]

| | 1919 | 1920/21 |
|---|---|---|
| | években, az 1913-as adatok %-ában | |
| Munkáslétszám | 78,4 | 57,0 |
| Termelési érték | 25,8 | 17,4 |

Az üzemek elégtelen nyersanyagellátása miatti gyakori állásidők s a rubel inflációjában, valamint az áruhiányban egyaránt súlyosbodó ellátási helyzet „deklasszálta a munkásosztályt" (Lenin), és a kisárutermelésbe, továbbá a feketepiacra űzte őket. A nagyüzemi termelés a munkáslétszámnál is gyorsabban esett. A termelési érték egy év alatt a háború előttinek negyedéről hatodára zuhant, a munkáslétszám pedig háromnegyedéről felére. Más adatok a termeléskiesésnek még nagyobb mértékét közlik.[12]

*Hátrányosan alakult a mezőgazdasági termelés fejlődése is a hadikommunizmus időszakában.* 1918 végén és 1919 elején jelentek meg erre vonatkozólag a népbiztosok tanácsának legfontosabb rendeletei, amelyek *bevezették az állami gabonamonopóliumot, megszüntették a magánkereskedelmet és kimondották a parasztok gabonafeleslegeinek elkobzását.* Az állami szükségletet szétosztották a termelő országrészek között, s azt katonai, munkás- és szegényparaszt-bizottsági segédlettel behajtották a parasztokon. A szorongató szükségletre való tekintettel — *nemcsak a felesleget* vitték el, hanem „egyetmást abból is, amire a parasztnak szüksége volt".[13] Az elkobzott terményt rögzített állami áron, papírpénzért vitték el a paraszttól, s emögött *a papírpénz mögött, amely egyébként is rohamosan értékét vesztette az infláció során, lényegében nem volt áru* (a csekély mennyiségű ipari termékek nagy részét a Vörös Hadsereg és a front szükségletei vonták el). Ilyen körülmények közt a *parasztság is elvesztette a többtermelés minden ösztönzőjét.* A szabadpiac megszűnt, s ezért csak a számára legszükségesebb termékmennyiség termelésére rendezkedett be. Csökkent a gabonával bevetett földek területe, s még nagyobb mértékben esett a termények mennyisége:[14]

| Év | Bevetett földterület | | Kenyérgabona össztermelés | |
|---|---|---|---|---|
| | millió deszj-ban | 1913 %-ában | milliárd pud | 1913 %-ában |
| 1913-ban | 98,2 | 100,0 | 3,85 | 100,0 |
| 1920-ban | 77,5 | 79,0 | 2,08 | 56,2 |
| 1921-ben | 76,0 | 77,4 | 1,69 | 44,0 |

A legfontosabb mezőgazdasági termék, a kenyérgabona termelése a hadikommunizmus időszakában egynegyedével csökkent területen, a háború előttinek alig több mint kétötödét tette ki. A termékmennyiség mellett tehát a termelés intenzivitása is csökkent. Az egyéb terményeknek csökkenése is jelentős. A cukorrépatermelés területe 1922-ben 26,7%-a volt az 1916. évinek; a dohányé 10,9%-a, a gyapoté 8,6%-a, a lené 61,6%-a; a kendertermelésé 82,3%-a, s csupán a napraforgó vetésterülete múlta felül az 1916. évit 57%-kal.[15] Az állatállomány 1916-hoz hasonlítva 1921-ben 66,5%-kal csökkent.[16]

A termelés mind az iparban, mind a mezőgazdaságban rendkívül visszaesett, s megszakadt a munkásosztály és a parasztság szövetségének anyagi alapja, az ipari és a mezőgazdasági termékek eseréje. E helyzet azonban magában hordta *saját felszámolásának szükségszerűségét,* mint általában minden olyan rendszer, amelyben az állami törvények s az ezek megvalósítását szolgáló adminisztratív eszközök *ellentmondásban vannak a gazdasági törvényszerűségekkel;* vagy mint különösen minden „kommunizmus", amelynek termelési (nagyüzemi, gépesítési, termelékenységi stb.) előfeltételei hiányzanak. A kisárutermelés tömegalapján álló Oroszországban — és nemcsak a szükségszerűen idetartozó kisárutermelő parasztokat soroljuk ide, hanem a proletariátus deklasszált részét is, amely „fusizással", öngyújtó és egyéb „kisipari" cikkek készítésével növelte a kisárutermelők számát —, *a társadalom felemelkedésének egyetlen útja az árutermelés növekedésének, a piac-kapcsolatok javulásának útja.* A Szovjethatalom a hadikommunizmussal elzárta ezeket az utakat. Ennek következtében az elégedetlenség a lakosság széles tömegeiben állandóan növekedett, s nem csupán törvénytelen *gazdasági* tevékenységben (kihágások, a köztulajdon eltulajdonítása, feketézés, batyuzás stb.) nyilvánult meg, hanem államellenes *politikai* tevékenységben is. 1920-ban és 1921-ben sorozatosan robbantak ki parasztfelkelések (s nem csupán a kulákoké), romlott a városi lakosság politikai hangulata (és nemcsak a polgárságé), s végül — figyelmeztető jelként — ekkor robbant ki a kronstadti ellenforradalmi felkelés. A hadikommunizmus rendszerét meg kellett szüntetni, ha fenn akarták tartani a proletárhatalmat. „Amíg nem zúztak végképp szét bennünket — írta Lenin[17] —, vonuljunk vissza és építsünk mindent újonnan, de szilárdabban."

Elérkezett egy új gazdaságpolitika bevezetésének legvégső időpontja. Ekkor állítja Lenin a szovjetállam gazdasági programjául a NEP-et, az „új gazdasági poli-

tikát". A NEP-nek *közvetve* kellett a kommunizmushoz vezetnie, az árutermelésnek a történelemben kialakult addig szokásos régi útjához *hasonló* fejlődésen keresztül. Csakhogy a történelemben kialakult árutermelési fejlődési út a kapitalizmushoz vezetett; s Lenin a kommunizmushoz akart jutni vele: *a kapitalista utat tehát nem kapitalistává kellett átalakítania.* S ez a NEP jelentősége, ezért *új* politika a *NEP.*

*2. A belső piac helyreállítása*

1921 márciusának elején a kommunista párt X. kongresszusán Lenin az előadói beszédben vetette fel a NEP alapgondolatát: a terményfelesleg állami elkobzása helyett a természetbeni adó rendszerének bevezetését. Beszédében ezt a kérdést „elsősorban és főképpen politikai kérdés"-nek nevezte, „mert a kérdés lényege a munkásosztály és a parasztság viszonyában rejlik, ... amelynek harca vagy megegyezése egész forradalmunk sorsát meghatározza".[18] De a politikai kérdésnek *gazdasági eszközökkel* — a terményfelesleg kötelező beszolgáltatását felváltó *természetbeni* adó bevezetésével, s a parasztoknál megmaradó terményfelesleg áruvá alakításával, az árunak az engedélyezett szabadpiacra bocsátásával, a mezőgazdasági árukkal szemben nyújtott ipari áruk cseréjével stb. — történő megoldása is bizonyítja, hogy magának a politikai kérdésnek is a fennálló (hadikommunizmusra jellemző) gazdasági hibák a gyökerei. S bár a X. pártkongresszus elfogadta Leninnek az új gazdasági politika bevezetésére vonatkozó előterjesztését, a küldöttek aggályai éppen úgy kifejezték ennek „a kapitalizmushoz való visszafelé vonulásnak" a népszerűtlenségét, mind az e kérdésben a párttagok között kiélesedő vita is. Lenin azonban mind a kommunista párt vezetőjeként, mind a népbiztosok tanácsa elnökeként az új gazdasági politikának sorsdöntő szerepét megillető nyomatékot biztosított, s ebben támogatást kapott a NEP jelentőségéről mindinkább meggyőződő párt- és állami szervektől. Az ez időszakban bekövetkező pártfelülvizsgálat egyik középponti kérdése a tagoknak az új gazdasági politikához való viszonya volt.

Az új gazdasági politika a körülményekhez képest tervszerű volt és a legtudatosabb irányvonalat képviselte. Lenin cikkeinek és beszédeinek egész sorozatával védte meg a NEP-et. Megmagyarázta annak kettős jellegét: egyrészt azt, hogy *a népgazdaság helyreállítását és fejlesztését* szolgálja, másrészt pedig, hogy ezzel egyidejűen a *szocializmus erősödését biztosítja* az időközben kétségtelenül előretörő tőkés elemek versenyével szemben. A szocialista és kapitalista erők közötti egyenlőtlen fejlődés biztosítéka a *proletárállam,* a maga szocialista politikájával.

Az állam első és legfontosabb feladata, hogy a hadikommunizmus révén összezilált *népgazdaságot helyreállítsa* mind a termelés, mind pedig a piac viszonylatában. *Az árutermelés ösztönzése csak a belső piac helyreállítása mellett sikerülhet, mivel a munkatermék csak a piacon — a cserefolyamat révén — válhat áruvá.* A természetbeni adó bevezetése következtében a parasztság részére áruként realizálható termékfelesleg számára az államnak kell biztosítania a szabad piacot. Lenin kitűzi a feladatot: „a kötelező beszolgáltatást a végsőkig csökkentjük, 240 millió pud gabonát gyűjtünk be 423 millió helyett ... A többi termék pedig biztosítsa (a parasztság) számára azt, amire szüksége van, tegye lehetővé a parasztgazdaság javítását ..."[19]

Látszólag ezzel minden a helyére került. Ám ez a rendeződés a legkevésbé sem teljes. Hiszen a parasztok a piacra vitt termények ellenében iparcikkeket, mégpedig a kisárutermelők igényeinek megfelelően ez időszakban mindenekelőtt textilcikkeket kíván csereáruként a munkásoktól. „Ezen az alapon építhető fel annak az országnak a gazdasága, amely áttért a szocializmusra."[20] Csakhogy 1921 elején — a X. kongresszus időszakában — a munkásság képtelen a megfelelő mennyiségű iparcikk szállítására, mert gyárai romokban fekszenek, vagy — egyszerűen csak a gazdaság dezorganizáltsága következtében — alig termelnek! "A IX. pártkongresszuson a textilprogramot több mint 600 millió arsinban állapítottuk meg, s most harmadrészét sem

teljesítettük, mert Ivanovo-Vozsnyeszenszk kormányzóság ugyan a legjobb volt, de az is csak 117 milliót termelt. Ez nyomor. Az ipar helyreállítása ... óriási fennakadást szenvedett ..."[21] Vagyis a belső piac akkor sem alakulhat ki, ha a parasztság terményfeleslegei szabad piacra kerülhetnek!

Leninnek erre a problémára is megvan a maga válasza. Ne felejtsük el, hogy Oroszországban vagyunk, *gazdaságilag még elmaradott országban*, ahol a mezőgazdasági kisárutermelő parasztok tízmilliói mellett a *parasztiparosok* — s köztük nem utolsósorban *a szövő-fonó parasztiparosok — milliói éltek* a cári kormányzat idején; s ezek száma nyilván nem sokat csökkent a háború, a forradalmak és a hadikommunizmus éveiben sem. *A NEP első szakaszának, a belső piac helyreállításának lenini terve az oroszországi kusztáriparosok tevékenységére épült.* A parasztoknak „textilárukkal, gépekkel és más nagyipari gyártmányokkal való ellátását nem tudtuk megoldani, de ezt a feladatot haladéktalanul meg kell oldanunk, mégpedig a kisipar segítségével".[22] A NEP ipari intézkedéseinek egyik legelső megnyilvánulása a falusi „kusztáripar" fejlődésének állami támogatása: „Az adó igen alacsony összegben van megállapítva, és ez vidéken máris a kisipar talpraállását fogja eredményezni."[23]

A parasztipar bekapcsolása átmeneti megoldás, de *a fejlődés magasabb fokát csak ezen az átmeneten keresztül lehet megközelíteni.* Lenin meggyőzően bizonyítja, hogy a falusi piac felöleli majd „a paraszti termények és a szomszédos kisiparosok árucikkei közötti gazdasági forgalmat, mert ezek a kisiparosok, ha nem is bőségesen, de bizonyos mértékig mégis ki tudják elégíteni a parasztok iparcikk-szükségletét ... Hadd fejlődjék bizonyos mértékig a kisipar, hadd fejlődjék az államkapitalizmus — ettől a Szovjethatalom nem fél: a Szovjethatalomnak szembe kell néznie a dolgokkal, nevükön kell nevezni a dolgokat, de ellenőriznie kell ezt, meg kell szabnia a mértéket."[24]

Foglaljuk össze röviden, amit a korabeli kusztáripar helyzetéről tudunk. Az 1920-as évek elején a Szovjetunióban körülbelül 3 millió kisiparos, kézműiparos („kusztáriparos" vagyis parasztipari kisárutermelő), továbbá a mezőgazdasági munka mellett mellékfoglalkozásként ipari termeléssel foglalkozó háziiparos működött a korabeli gazdasági szakirodalom szerint.[25] A három csoportból a legkisebb a városi kisipar, a legnagyobb pedig a paraszti „háziiparosok" csoportja, amelynek létszáma az egész kistermelői dolgozólétszám 57%-át képviselte.[26] Iparági vonatkozásban az ipari kistermelés megoszlása a következő volt:[27]

| Ipari kisárutermelés | %-os megoszlás |
|---|---|
| Fafeldolgozó ipar | 27 |
| Állati nyersanyag feldolgozó ipar | 15 |
| Szövő-fonóipar | 42 |
| Ásványi anyagokat feldolgozó ipar | 4 |
| Fémfeldolgozó ipar | 8 |
| Egyéb iparágak | 4 |
| Együtt | 100 |

A paraszti és egyéb kisiparok *legszélesebb dolgozólétszámot foglalkoztató csoportja a rostos anyagokat feldolgozó, a szövő-fonóipar,* s nyilván nem tévedünk abban, ha — a parasztipar korábbi tanulmányozásának tapasztalatait is felhasználva — *feltételezzük, hogy a szövő-fonóipar a falvakban sokkal magasabb arányt képvisel,* mint az országos viszonylatban mutatkozó 42%. S *ez* indokolja azt a lenini tervet, hogy a helyi kisárutermelő ipar hivatott biztosítani a parasztok ipari, s mindenekelőtt textilipari szükségleteit — ha szegényesen is —, mindaddig, amíg a nagyüzemű textilipar ezt a feladatot át nem veszi tőle.

A kusztáripari adatgyűjtésre vonatkozó utasítást (amely 1921. május 1-éről kelt) igen gyorsan követte a helyi ipar fellendítésének céljával a Legfelső Népgazdasági Tanács rendelete, 1921. július 7-én. *A dekrétum jogot ad minden 18. életévét betöltött szovjet állampolgárnak kusztáripari, illetve paraszti háziipari vállalat létrehozására.* A vállalkozás maximum 20 dolgozót alkalmazhat, beleértve a bedolgozó háziiparosokat is. E kisüzemeket mind az államosítástól, mind pedig a községesítéstől mentesítik.[28]

Felix Dzerzsinszkij, aki a NEP első időszakában a Legfelsőbb Népgazdasági Tanács elnöke volt, 1925 decemberében jelentést tett a XIV. pártkongresszusnak az ipar termeléséről. Eszerint *a szovjet ipar egyes kategóriái a következő százalékos megoszlásban részesednek az összprodukcióból*:[29]

| Év | Egész ipar % | Ebből százalékos arányban | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | állami ipar | szövetkezeti ipar | kis-, háziipar | magánipar |
| 1923/24 | 100 | 63,5 | 3,6 | 29,4 | 3,5 |
| 1924/25 | 100 | 67,8 | 4,9 | 24,2 | 3,1 |
| 1925/26[30] | 100 | 71,5 | 4,6 | 21,2 | 2,7 |

A kisipar és a paraszti ipari kisárutermelés tehát még 1923/24-ben is — amely már az új gazdasági politika harmadik éve volt — az összes ipari termelésnek csaknem három tizedét szolgáltatta, s a már szövetkezeti útra lépett kisiparral együtt pedig pontosan *egyharmadát*. Ha tehát a nagyiparból levonjuk a városi fogyasztást, s — ami még ennél is többet tett ki a csekély nagyipari termelés mellett — az állami (honvédelmi, közlekedési, üzemhelyreállítási) szükségleteket, nyilvánvalóvá válik, hogy a kisipari árutermelés a vidéki ipari fogyasztás nagyobb részét elégítette ki. Bizonyos, hogy a nagy részben a paraszti kézmű- és háziipar által ellátott falusi ipari szükséglet az új gazdasági politika során viszonylag csekély volt: népgazdasági szerepe azonban éppen az volt, hogy mint piaci csereáru, *lendületet adjon az elmaradt mezőgazdasági árutermelésnek, ösztönözve a parasztokat a szántóföldek kiterjesztésére és jobb megművelésére.*

A NEP kedvező hatása a mezőgazdaságra természetesen lassabban mutatkozott meg, mint a sokkal mozgékonyabb kisiparra. A Szovjetunióban a megművelt földek kiterjedése 1921-ben 77,3%-a volt az 1913-as évinek; 1922-ben 65,8%-a, 1923-ban 76,0%-a, 1924-ben 82,4%-a, 1925-ben pedig már 89,8%-a.[31] A belső piac kialakulásának ösztönző hatása tulajdonképpen csak az 1922/23. gazdasági évben jelentkezett, de *attól fogva évről évre nagyobb mértékben hatott a termőföldek növelésének irányába.* A terméseredményeket természetesen erőteljesen befolyásolták az időjárási viszonyok is, mindenekelőtt a főtermények, a kenyérmagvak termelésében. Az 1923-as évi 3,1 milliárd pudos termelést 1924-ben 2,8 milliárdos, 1925-ben pedig 3,8 milliárdos terméseredmények követték.[32] Nyilvánvaló azonban, hogy a belső piacnak az új gazdasági politikában alkalmazott eszközökkel s mindenekelőtt a kisipar felélesztésével való megteremtése indította el azt a folyamatot, amely 1926/27-ben a mezőgazdaság helyreállításához vezetett.

Az új gazdasági politika során kibontakozó árutermelés a parasztiparban is természetszerűleg felélesztí a tőkés tendenciákat. „A tőke egyesíti a kisüzemi termelést, a tőke a kisüzemi termelésből nő ki."[33] Csakhogy ez az egyesítés most nem kapitalista országban s ezért nem kapitalista formában következett be, az *államkapitalizmus* útján. „A szövetkezet is az államkapitalizmus egyik formája — írta Lenin ezekről a még lényegében tőkés (értékesítő-beszerző stb.) szövetkezetekről —, a kisárutermelők szövetkezete ... elkerülhetetlenül kispolgári, kapitalista viszonyokat hoz létre, elősegíti fejlődésüket, előtérbe tolja a kiskapitalistákat, nekik nyújtja a legtöbb előnyt."[34] Mégis, ez a szövetkezeti (állam-) kapitalizmus előrelépés lesz a jelenlegi helyzetből: „A szövetkezeti kapitalizmus annyiban hasonlít az államkapitalizmushoz, hogy megkönnyíti a nyilvántartást, az ellenőrzést, a felügyeletet, a szerződéses viszonyt az állam (ebben az esetben a szovjet állam — *T. Gy.*) és a kapitalista között."[35] Az államkapitalizmus azután a következő fejlődési fokra viszi a szövetkezetet: a szocializmus fokára. Ez már a kézműipari manufaktúráról a gépesített nagyüzem felé tett lépés is lesz egyben,[36] amely gazdasági előnyénél fogva vonzó a szövetkezeti tagságra, s amelynek gazdasági előnyei átnevelik a tagságot a szocializmus tulajdonviszonyaira. Éppen ezért a kisipari szövetkezetek szocialista fejlődésénél éppoly döntő szerepe van a gépnek, mint a mezőgazdasági szövetkezetek szocialista fejlődése során.[37]

Ezek az elméleti meggondolások összhangban állnak a parasztipar fejlődésének irányával. Már a cári Oroszország széles körű parasztipari kisárutermelése magával hozta a különböző fajtájú tőkés szövetkezetek — mindenekelőtt hitelszövetkezetek és értékesítési szövetkezetek — kialakulását. Ezeket a hadikommunizmus megsemmisítette. *Az új gazdasági politika már első szakaszában megkezdte a szövetkezeti rendszer feltámasztását.* 1922-ben már két összoroszországi és hét kerületi szövetkezeti központ működött 334 tagszövetkezettel és 1 006 335 taggal.[38] A hatóságok megfelelő adópolitikával igyekeztek háttérbe szorítani a magánfelvásárló kereskedőket. Központi állami szervként létrehozták a „Glavkusztprom"-ot, a parasztipar kereskedelmi igazgatóságát, amelynek a legfőbb háziipari körzetekben „Kusztpromtorg"-nevű fiókjai működtek. A Kusztpromtorg államkapitalista szerv volt, amely *szerződéses viszonyba lépve a parasztipari szövetkezetekkel, felvásárolta ipari termékeiket.* E trösztök egyedül Észak-Oroszországban 4500 parasztipari üzemet tartottak kezükben.[39]

Mindez persze messze van még attól, hogy valamiféle szocialista szövetkezeti mozgalom kiépülésére gondoljunk a NEP első korszakában. Mégis az államkapitalizmus formái között ezek a szövetkezek képviselték e területen a későbbi szocialista fejlődést.

### *3. A textilipar szerepe a helyreállításban*

Az új gazdasági politika a paraszti kisárutermelés újjáépítése és a piac ösztönző hatása révén növelte a fogyasztásra kerülő áruk mennyiségét. A természetbeni adó tömegének fokozatos növekedése ugyanakkor az állami felhalmozást segítette elő. Ez a fogyasztás lassú normalizálódásához, s a városi nagyipar helyreállításának meggyorsulásához vezetett.

Az oroszországi ipari termelés a háború utolsó éveiben, különösen a polgárháborúk és a hadikommunizmus idején erősen csökkent. Az 1913-ban 5,6 milliárd rubelnyi termelési érték 1916-ra 6,8 milliárdra nőtt, de 1918-ra 1,9, 1920/21-re pedig nem egészen 1 milliárdra csökkent, ami a háború előttinek 17,4%-át képviselte csupán. A NEP éveiben ez a folyamat is megfordult. 1921/22-ben már 1,5 milliárd, 1924/25-ben 2,95 milliárd, 1926-ban pedig 6,08 milliárd rubel volt az ipari termelés összértéke, amely már 8%-kal túlhaladta a háború előttit.[40] Ezzel a Szovjetunióban lezárult a helyreállítás periódusa.

„Hogyan kell alakulnia lényegében a munkásosztály és a parasztság gazdasági kapcsolatának, ha egy olyan országban, amelyben a paraszt lakosság van többségben, munkásforradalom megy végbe, s a gyárak és vasutak a munkásosztály kezébe mennek át? Nyilvánvalóan úgy, hogy a munkások, akik a gyárakban, amelyeknek most már ők a gazdái, az egész ország, tehát a parasztság mint a lakosság többsége számára is előállítják a szükséges termékeket, és vasutaikon, folyami hajóikon eljuttatják ezeket a termékeket a parasztoknak — cserébe megkapják tőlük egész mezőgazdasági terményfeleslegüket"[41] — írja Lenin a NEP célkitűzéseinek ismertetése során. *Az új gazdasági politika tehát az egész országot átfogó, s a dolgozók legszélesebb tömegeinek áruként előállított terményeit és termékeit magára vonzó belső piac helyreállítását tűzte célul a szovjet kormány elé,* miközben a paraszti kisárutermelés és a nagyipari termelés helyreállítását kívánta elérni. A nagyipar termékei és a parasztság kisüzemi terményei között országos méretekben kialakuló *csere* képezi a legfőbb anyagi alapját a munkásosztály és a parasztság gazdasági-politikai szövetségének. A NEP azáltal vált a reálpolitika iskolapéldájává, hogy pontosan meghatározta a sorrendiséget a kisárutermelés és a nagyüzemi-gyári termelés helyreállításában, megállapítva, hogy *először a mezőgazdasági* (s ennek eszközeként a *parasztipari*) *kisárutermelés helyreállítása a feladat.*

A sorrendiség kérdését természetesen befolyásolta, hogy a tőkéket, gépi termelőeszközöket, nagyobb távolságokból szállítandó nyersanyagokat, komplikáltabb

üzemi kapcsolatokat *nem* kívánó kisárutermelés helyreállítása egyszerűbb feladat, mint az ezeket igénylő (és mert a szovjetállam tulajdonában vannak, mindezeket a szovjet kormánytól igénylő) gyárüzemeké, még ha ezekben csupán a már meglevő kapacitások helyreállításáról is van szó. Ez az elsődleges, de nem az egyedüli ok. A sorrend alapvető gazdasági jelentőségét az adja meg, hogy *ezzel egyben kijelölték a tőkefelhalmozás helyét és a felhalmozott eszközök egyik gazdasági, illetve iparágból a másikba való áramlásának irányát is.* A kisárutermelő parasztság az ipartól mindenekelőtt textilárut igényel; termelőfogyasztása (tehát vasipari szerszámok és gépek iránti szükséglete) az árutermelés kezdeti fokán minimális. A helyreállítás időszakában ezért „a textilipar fejlődése a legérzékenyebb fokmérője a lakosság — s különösen a parasztság — vásárlóképességének, mert a textiláru a legfontosabb tömegszükségleti cikk, amelyet az ipar előállít".[42]

A helyreállítás kezdeti szakaszában a textilgyáripar termelése elégtelen volt a paraszti textilszükséglet biztosítására — ezért kellett bekapcsolni a parasztikisipari textilipart —, s mindaddig képtelen is maradt erre, amíg a szükséges nyersanyagmennyiséget és (a munkásoknak kifizetett munkabér ellenértékeként) élelmiszert a szovjet állam nem tudta biztosítani. A textilipar fejlődésének kulcspontja tehát a paraszti kisüzem helyreállítása volt, mely a gyári textiláruknak piacot, a textilgyártásnak nyersanyagot (gyapotot, gyapjút, lent, kendert), s a gyári munkásságnak élelmiszert nyújtott. Íme, az új gazdasági politika új oldala! „... Leggyengébb pontjuk a parasztgazdaság válsága — mondotta erről Lenin 1921 áprilisában —, ezen javítanunk kell, hogy ismét hozzáfoghassunk a nagyipar helyreállításához ... Akkor ez a textilnagyipar az egész lakosság textilszükségleteit fedezni fogja, s akkor a parasztlakosságtól nem adó formájában szerezzük majd be az élelmiszereket, hanem cserébe azokért az iparcikkekért, amelyeket a munkásosztály ad a parasztságnak."[43]

A kor iparstatisztikája is a textilipar elsőbbségét igazolja ezekben az években:[44]

| | 1913 | 1922/23 | 1923/24 | 1924/25 |
|---|---|---|---|---|
| | millió rubelben | | | |
| Az egész ipar | 5620,8 | 1949,3 | 2566,0 | 3950,0 |
| Ebből: | | | | |
| textilipar | 1449,9 | 296,0 | 394,2 | 939,0 |
| vas- és gépipar | 988,3 | 200,9 | 282,6 | 543,2 |

A fejlődés indexszámai a fenti adatok szerint 1922/23-hoz képest a következők voltak:

| | 1922/23 | 1923/24 | 1924/25 |
|---|---|---|---|
| | évek termelési indexei | | |
| Egész ipar | 100,0 | 132,0 | 203,0 |
| Ebből: | | | |
| textilipar | 100,0 | 132,5 | 316,0 |
| vas- és gépipar | 100,0 | 135,1 | 260,0 |

A két esztendő alatt a textilipar termelési értéke 216%-kal, a vas- és gépiparé 160%-kal, míg az egyéb iparágaké 103%-kal növekedett. Még jobban szembetűnik azonban a textilipari termelés növekedésének nagyobb tempója, ha a helyreállítást lezáró utolsó előtti év termelési értéknövekedését nézzük: 1924/25-ben — a korábbi évhez képest — *a textilipar termelése 139%-kal*, a vas- és gépiparé pedig csak 86%-kal növekedett, alig többel, mint az egész ipar átlaga (54%). A háború előtti, 1913-as év adataival összehasonlítva a textilipar termelési színvonala 64,9%-os volt, a vas-

és gépiparé 55,0%-os; *a textilipar helyreállítása tehát sokkal gyorsabban történt, mint a vas- és gépiparé.* Mindebből nyilvánvaló, hogy a *paraszti mezőgazdasági és ipari kisárutermelés helyreállítása után a második láncszem a textilipar fejlesztése* volt, hiszen ennek volt a feladata létrehozni a munkásosztály és a parasztság szövetségének gazdasági alapját, a mezőgazdaság és a nagyipar közti cserét. „. . . Rendkívül fontos, hogy kielégítsük a parasztság személyes textilszükségletét. Az új viszonyok között ezzel kezdtük kiépíteni a parasztsággal való kapcsolatot"[45] — mondotta az első ötéves terv küszöbén Sztálin is.

A helyreállítás időszakában a textilipari beruházások és a forgóeszköz-szükséglet biztosítása jelentékeny erőfeszítést követelt a szovjet kormánytól. Az elsősorban adókból történő állami felhalmozás tekintélyes hányada *a textiltermelés területére került,* amely a helyreállítás első éveiben még ráfizetéses volt. A szocialista textilnagyipar *belföldi* nyersanyagvásárlásai — a kisipari igényekkel együtt — hamarosan fellendítették a textilnyersanyagok paraszti termelését:[46]

| | Gyapot | Len | Kender | Juhok száma mill-ben |
|---|---|---|---|---|
| | vetésterület 1000 desz-ben | | | |
| 1916 | 774 | 1325 | 553 | 79,9 |
| 1922 | 64 | 816 | 455 | 52,5 |
| 1925 | 607 | 1371 | 786 | 66,6[47] |

S bár a gyapottermő területek már 80%-ra megközelítették az 1916-os évit, még elmaradtak a textilnagyipar számára a szükséges méretek mögött (az orosz textilipar a cári időszakban is importált gyapotot), s ezért a helyreállítás éveiben a Szovjetunió fokozott mértékben importált gyapotot.

*Az új gazdasági politika,* amelyet Lenin 1921-ben indított el, *1925 végén, 1926 elején elérte első nagy eredményét, a szovjet gazdaság helyreállítását.* Milyen *iparági összetételű* volt az az ipar, amely az 1920-as évek második felére a Szovjetunióban kialakult? Két legfőbb iparágát kiemelve, erről a következő számok adnak képet:[48]

Iparági összetétel %-os aránya

| | 1913 | 1922/23 | 1923/24 | 1924/25 |
|---|---|---|---|---|
| Egész ipar | 100,0 | 100,0 | 100,0 | 100,0 |
| Ebből: | | | | |
| textilipar | 25,8 | 15,2 | 15,4 | 23,8 |
| vas- és gépipar | 17,6 | 10,7 | 11,0 | 13,8 |

*A helyreállított szovjet ipar tehát a cári Oroszország iparági összetételét építette újjá: sőt a háború előtti aránya mögött a vas- és gépipar az 1924—25-ös évben még el is maradt.* (A cári orosz ipar legterjedelmesebb ága a mezőgazdasági ipar volt, s szerepét a helyreállítás után is megőrizte.) Ez időszakban — 1928-ban — az ipari termelés 82,4%-a a szocialista ipar produktuma volt: 69,4%-a az állami ipar, 13%-a a szövetkezeti ipar. A tőkés ipar és a magán kisipar termelése 17,6%-ot képviselt.[49] Az állami nagyipar az ipari árak leszorításával indította meg nagy offenzíváját a magánipar (a tőkés és magánkisipar) kiszorítására, amely a csökkenő árak mellett mind kevésbé tudott versenyképesen termelni.

Kétségtelen, hogy a Szovjetunió népgazdasága a helyreállítás időszakának befejezésével fejlődésének fontos szakaszát zárta le. Az az időszak volt ez, amelynek vezető iparága a textilipar volt, s nyilvánvaló, hogy ez a vezető ipari jelleg nemcsak a termelés méreteiben, hanem a felhalmozás méreteiben is kifejezésre jutott. Ez az irányzat mint minden önálló (akár tőkés, akár nem tőkés) fejlődésű országban, a Szovjetunióban is *szükségszerű,* hiszen a *piac fő ipari szükségletét a textiláruk képviselték ez időszakban, és ezért a termelés területén is a textiliparé kellett hogy legyen az első szó.* Csak ezután kerülhetett arra sor, hogy az itt már felhalmozott eszközök a nehéziparba áramolva megvessék a további ipari fejlődés alapjait.

*4. A nem tőkés árutermelés és a piaci kapcsolatok kialakítása*

Az új gazdasági politika jelentőségét aláhúzza, hogy a hadikommunizmus időszaka után valósult meg, egy olyan korszak után, amikor gazdasági, társadalmi és politikai szempontból súlyos válságba került a Szovjetunió. *A NEP tehát nemcsak általában képviselte a nem tőkés fejlődés előrevivő útját, hanem éppen e súlyos helyzetből való kilábalást biztosítva, fokozottan igazolta a lenini koncepció helyességét.*

A hadikommunizmusról bebizonyosodott, hogy ez a gazdasági rendszer — bár a kommunizmus nevet viseli — objektíve a kapitalizmus előtti gazdasági formák konzerválásának eszköze volt. Minden kommunizmus, amely primitív termelőerőkre épül (s a szovjetunióbeli parasztgazdaságok nagy része fa- és fagerendelyű ekével, sarlóval és cséphadaróval termelt még ez időszakban[50]), amelynek termelékenysége alacsony, s amely ily módon a kommunizmust a szegénység egyenlőségével biztosítja, lényegében az őskommunizmus válfaja, a naturális gazdálkodásnak megfelelő termelési forma, amely szükségszerűen újjászüli a természeti gazdálkodást. Ezért vált a hadikommunizmus is a naturális gazdálkodás újraszervezőjévé és elmélyítőjévé, s ezért kellett a belőle kivezető utat a belső piacnak a parasztipar közbeiktatásával történő helyreállításával kezdeni. Nyilvánvaló, hogy a NEP-nek ez a lépése forradalmi lépés volt az árutermelés magasabb termelékenységű formái létrehozásának biztosítására.

Lenin a NEP elméletét — s vele általában a nem kapitalista gazdaság elméletét — *élete egész művével* alakította ki. Hatalmas tudományos eredmény ez, amely hadat üzen minden nem tudományos utópiának, minden kispolgári türelmetlenségnek, amely — mint a hadikommunizmus sorsán történt — „egyszerre", „egy csapással" akar szocializmust vagy éppen kommunizmust teremteni. Lenin már fiatal korában tisztázta a dialektikus, folyamatos fejlődés elvét, amikor a századforduló gazdaságilag elmaradt cári Oroszországával kapcsolatban a narodnyikokkal folytatott elvi harca közepette megállapította, hogy a kapitalizmust nem lehet „elkerülni", nem lehet az obscsinából, a faluközösségből „átugrani a szocializmusba"; *végig kell haladni az árutermelés egész folyamatán, a kapitalizmuson is, hogy a szocializmust a siker reményében megközelíthessük.* A győzelmes proletárforradalom viszonyai között Lenin továbbfejleszti ezt a gondolatot a kapitalizmus fejlődése szükségszerűségének koncepciójától a nem tőkés fejlődés koncepciójáig. A hadikommunizmus erélyes felszámolása után ezt így fogalmazza meg: „nem fogunk megpróbálkozni azzal, hogy a kapitalizmus fejlődését megtiltsuk vagy elzárjuk, hanem igyekezni fogunk az államkapitalizmus medrébe terelni ..."[51] Íme az új gazdasági politika *alapgondolata!* „Oroszországban most éppen a kispolgári kapitalizmus van túlsúlyban — írta —, amelytől *mind* az állami nagykapitalizmushoz, *mind* a szocializmushoz *ugyanaz az út vezet*, mégpedig *ugyanazon* a közbenső állomáson keresztül, amelyet a »termelés és a termékelosztás egész népet felölelő nyilvántartásának és ellenőrzésének« nevezünk."[52] Lenin ezzel aláhúzta, hogy a forradalmi fejlődésben megnyilvánuló ugrás a mennyiségi növekedésből a minőségi változásba való nagyon is reális, anyagi alapon álló változás, és nem valami utópista, a megfelelő anyagi előzmények nélküli „ugrás a szocializmusba" vagy „a kommunizmusba". A NEP ezért reálpolitikai, s mert az, a *legforradalmibb politika*, a szocializmus megvalósításának elméletileg alátámasztott leggyakorlatibb útja.

A NEP-koncepció súlyát különösen az növeli, hogy az anyagi ösztönzést az árucsere formájában jeleníti meg. Ez az árucsere egyben meghatározza az árutermelésben részt vevő gazdasági és iparágak hozzávetőleges arányát is. Ez az elv biztosította a NEP kisárutermelést helyreállító kezdeti korszakában a *mezőgazdasági* termeléssel szemben partnerként jelentkező *paraszti* ipar — s mindenekelőtt a *szövő-fonó* parasztipar — felfutását; ez segítette elő a NEP második korszakában a munkás-paraszt szövetség anyagi alapját biztosító *textilnagyipar* létrehozását, hogy cserepartnere legyen a *mezőgazdaság* immár növekvő termelésének. E cikk keretében nincs lehető-

ségünk arra, hogy a NEP harmadik, *nehézipart* előtérbe állító korszakával, majd a *nehézipart rohamosan kifejlesztő* szocializmus korszakával foglalkozzunk; nyilvánvaló azonban, hogy a cserepartnerek közti helyes arány lenini elve ezekre is vonatkozik.

Mindebből nyilvánvaló, hogy *a NEP alapelvei nem csupán a nem tőkés fejlődés útjára lépő országok számára nyújtanak elvi útmutatást, de fontos tanulsággal szolgálnak a már a szocializmust építő országok számára is.* Mindenekelőtt a NEP-nek az a tendenciája, hogy az árutermelés növelése érdekében fokozottan kiaknázza a piac ösztönző hatását; továbbá hogy az áralakulás alapjául az értéktörvényt, a termelés önköltségét tekinti: hogy az egyes termelési ágak fejlesztésében egyidejűen veszi figyelembe a népgazdaság fejlődésének és az életszínvonal emelésének érdekeit; s végül, hogy súlyt helyez a vállalati termelés gazdaságosságára (a „takarékosságra") ugyancsak a népgazdasági felhalmozás és az életszínvonal növelése érdekében.

Ha egybevetjük az ötéves tervek korszakának szervezett — s a fejlődés során mind aprólékosabban szervezett — tervgazdálkodási módszereit a NEP első korszakában a Népgazdasági Tanács kétségtelenül kezdetlegesebb gazdasági irányításával —, nemcsak a szocialista szektor túlsúlyba jutásában, a tervelőírások mennyiségi eltéréseiben (s a fejlettebb helyzetre jellemzően nemcsak a textilipar helyébe lépő nehézipar vezető szerepében) látunk döntő különbséget közöttük, hanem a piac szerepének értékelésében is. Jellemző e téren az a különbség, amely egyrészt a NEP mindinkább pénzre átváltható terményadója s a paraszti fölös termékek szabad piaca, és másrészt az 1930-as évek természetbeni kolhozadója s ugyancsak természetbeni gépállomási használati díja között mutatkozik. Nyilván ez a magyarázata, miért értékelte másként a piacviszonyokat „betiltó" hadikommunizmust Lenin, mint ahogy azt a sztálini irányítást tükröző párttörténet tette. Arra is magyarázatot ad talán, miért maradt ránk tényleges jelentőségét és irányvonalát tekintve elégtelenül és pontatlanul a lenini új gazdasági politika gazdaságtörténete. Holott „az új gazdasági politikának nemzetközi jelentősége van . . . Mindenütt a világon, ahol proletárforradalom zajlik majd le, a munkásosztály a parasztsággal vállvetve fogja építeni a szocializmust, . . . a „nep"-re jellemző rendszabályok bevezetése mindenütt elkerülhetetlen lesz".[53] Ez aláhúzza napjainkban is az új gazdasági politika jelentőségét, mint nagy fontosságú lenini elméleti és gyakorlati örökséget.

*TOLNAI GYÖRGY*

JEGYZETEK

[1] Lenin: Az új gazdasági politika és a népművelési bizottságok feladatai. (V. I. Lenin Művei. 33. köt. Bp. Szikra, 1953. 45. l.)
[2] Uo. 46–47. l.
[3] Uo. 47. l.
[4] Karl Marx: A gothai program kritikája. Moszkva, Idegennyelvű Kiadó, 1947. 24. l.
[5] Uo. 21. l.
[6] Lenin: Az új gazdasági politika és a népművelési bizottságok feladatai. I. m. 45. l.
[7] A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. Bp. Szikra, 1949. 241. l.
[8] Uo. 262. l.
[9] W. P. Miljutin: Die Organisation der Volkswirtschaft in Sovjet–Russland, Hamburg, Verlag der Kommunistischen Internationale, 1921. 36–37. (Bibliothek Der Kommunistischen Internationale.)
[10] Nikolaus Basseches: Das Wirtschaftliche Gesicht der Sowjet-Union Wien–Leipzig, Carl Gerold's Sohn 1923. 219. l.
[11] Peter u. Irma Petroff: Die wirtschaftliche Entwickelung der Sowjet-Union. Berlin, Handelsvertretung der U.d. SSR in Deutschland, 1926. 68–69. l.
[12] A Szovjetunió gazdasági fejlődése (számokban) Bp. Kossuth, 1963. 12. l. szerint a bruttó nagyipari termelés az 1913. évinek „alig hetedére csökkent".
[13] Lenin: Előadói beszéd a terményadóról. (V. I. Lenin művei. 32. köt. Bp. Szikra, 1953. 307. l.)
[14] Peter u. Irma Petroff: Die wirtschaftliche Entwickelung der Sowjet-Union. Berlin. Handelsvertretung der U.d. SSR in Deutschland, 1926. 9. l.
[15] Uo. 10. l.
[16] Uo. 10. l.
[17] Lenin: Az új gazdasági politika és a népművelési bizottságok feladatai. I. m. 46. l.
[18] Lenin: Az OK(b)P X. Kongresszusa. (V. I. Lenin Művei. 32. köt. Bp. Szikra, 1953. 222. l.)
[19] Lenin: Előadói beszéd a terményadóról (V. I. Lenin Művei. 32. köt. Bp. Szikra, 1953. 309–310. l.)
[20] Lenin: Előadói beszéd a terményadóról. (V. I. Lenin Művei. 32. köt. Bp. Szikra, 1953. 305. l.)
[21] Uo. 309. l.
[22] Uo. 311. l.
[23] Uo. 310. l.
[24] Uo. 312. l.
[25] Nikolaus Basseches: Das wirtschaftliche Geschicht der Sowjet-Union. Wien u. Leipzig, Gerold's Sohn, 1925. 216. l.
[26] Basseches, I. m. 216. l.
[27] Uo.
[28] Jean Ordinaire: L'évolution industrielle russe depuis la fin du XIXe. siècle. Paris, M. Giard, 1924. 200–201. l.

Hornyánszky Gyula

Falőrsök (repr.)

Valóság X. (1967.) 1. sz. 23. l.

Hornyánszky Gyula

Szőlő (repr.)

Valóság IX. (1966.) 1. sz. 33. l.

Hornyánszky Gyula

rajza (repr.)

Valóság IX. (1966.) 4. sz. 12. l.

Hornyánszky Gyula

A vereb. (repr.)

Valóság IX. (1966.) 6.n. 74.l.

Hornyánszky Gyula

Rajza (typr.)

·Valóság IX. (1966) 9.sz. 79. l.

Hornyánszky Gyula festő M.D.K.

Kiállitása a II. ker. Nőtanács helyiségében

Napló

Magyar Nemzet 1963. november 26. 4.1.

Hornyánszky Gyula

Grafikái szerepelnek a Magvető Almanach
1966/1. kötetében.

Társadalmi Szemle 1966. aug.

H.D.K

Hanyagúrzhy Ignác
Grafikus

Női portré

Élet és Irodalom, 1966. jan. 29 - 8lap

Hornyánszky Gyula

Kéz.

Rajz, reprodukció.

Valóság, 1962. 1. sz. 102. l.

Szomjas-Schiffer Agnes
grafikus

M.D.K.

A művészasszonyok Szabó Lőrinc
emlékkiállítása.

L. M.: Molnár Ágnes és Szomjas-Schiffer Agnes kiállítása
Élet és Irodalom, 1963. dec. 14 – 6lap.

Hornyánszky Gyula

rajza (repr.)

Valóság X. (1967) 4. sz. 82. l.

Hollósy Simon

Kisbaráty.

Rajz, reprodukció.

Valóság, 1963. 5. sz. 32 l.

Hornyánszky Gyula.

Házteteők.

Kép. (repro.)

Alföld, 1965. 8. k. 90. old.

Hornyánszky Gyula.

Rajza. ceruza.

Valóság, 1965. 8. sz. 89. l.

M.D.K.

Hornyánszky Gyula
grafikus

Folyópart (repro)

Magyar Ifjúság, 1960. május 21.

H.D.K.

Hornyánszky Gyula
grafikus

Illusztráció

Gyula Károly: Kassegyházi utca 20–24

Élet és Irodalom, 1961. dec. 23. — 9. l.

M.D4

Kormányárkky Gyula
Grafikus

Portré "

"

Élet és Irodalom, 1965. május 20. 9 lap

M.D.K.

Hamzsabégi Gyula
Grafikus

„Kő fej"

Élet és Irodalom, 1967. május 15 – 9 lap

Hornyánszky Gyula

DuBose Heyward: Porgy és Bess

Kompét illusztrációi

Négrava 1965 aug. 14

M.D.K.

Hornyánszky Gyula

Gyurkó László iróról készitett rajzát hozza a lap, Lázár István: "Gyurkó Lászlónál" interjuja keretében.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. juli. 5.
XIII. évf. 27. sz. 12. lap

M.D.K.

Hornyánszky Gyula

Sükösd Mihály iróról készitett rajzát bemutatja a lap Hernádi Miklós: "Sükösd Mihálynál" c. interjuja keretében.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. juni. 28.
Xiii. évf. 26. sz. 12. lap

Hornyánszky Gyula festő
mest volt kiállítása

Karlsárs 1964 I.n: 164 old

MDK

Hornyánszky Gyula, festő

A Használati Népfront VI. ker.-i
helyiségében nyílik meg kiállítása.

—: A mai programjából 6

ESTI HIRLAP Bp. 1963. febr. 9.

Tevrnyánszki Gyula
festő

M.D.K

Portré (repro)

Élet és Irodalom, 1964. febr. 8. — 11 lap

M.D.K.

Hornyánszky Gyula
festő

Méltatás. — Órák (repr.)

Sík Csaba: Hornyánszky Gyula
Élet és Irodalom, 1961 nov. 18 — 20 l.

mdk

Hornyánszky Ferenc

felvétele: Kép a 8. sz. Lőtsöbörtönből
(Gyermekek)

B. P. Tekintetkutató folyóirat
Népművelés, 1959. 8. sz. 32. l.

Hornyánszky Gyula
festő.

M.D.K.

Női festő

Élet és Irodalom, 1966. jan. 29 - 9 lap.

M.D.K

Hornyánszky Gyula
grafikus festő -

Grafikai művei és festményei
a valóságot tükrözik, + Portrék
(repr)

Farkó Zoltán: Hornyánszky Gyula
Művészet, 1966. április - 17 lap

Homyakovsky Gyula, grafikus

Kis Erzsi: Vallomás és kísértések c. regényét illusztrálta.

— : Kis hírlap 2.

ESTI HIRLAP, 1965. márc. 22

Ob

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

Hornyánszky Gyula

1966 FEB 9.

Állami Bábszínház: A [illegible] kistigris (10) — Kamara Varieté: Helló, Dolcsi! (6 és fél 9).

1021

## KIÁLLÍTÁS

*Ma délután 6 órakor kiállítás nyílik a Hazafias Népfront VI. kerületi helyiségében. Hornyánszky Gyula festőművész mutatja be munkáit. A tárlatról egyébként február 16-án ankétot is rendeznek. A vitát Gyurkó László, író vezeti.*

és mun...

ÁKÁT

1. T: 189-033

3. T: 314-534

9. T: 184-420

...igieget folyósítunk.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188—296, 188—307.

MAGYAR NEMZET

1988 FEB 27.

1021

Magyar

# Hornyánszky Gyula kiállítása

*A Hazafias Népfront VI. kerületi* székházában (Népköztársaság út 94.) állította ki *Hornyánszky* Gyula főleg grafikai munkákból összeválogatott műveit. Hornyánszky a szerényen, visszavonultságban dolgozó művészek közül való. E szerénység talán méltánytalanul takarta eddig homályba művészetét; kamarakiállításán a látogató most meglepett örömmel fedezheti fel, hogy ezek a művek értékes és önálló hangú életművé állnak össze.

Hornyánszky hangvétele kubisztikus, azokat a hasított, élesen elváló formákat kedveli, amelyek Kmetty óta többször is felbukkantak a magyar művészetben. Ecsetjét vagy ceruzáját nem a mérlegelő értelem, hanem valami furcsa, görcsbe rándult ritmus, és a száraz formák ellenére is sodró erejű örvénylés irányítja. Hornyánszky nem ura, hanem csak szolgálója ezeknek a formáknak és vonalaknak. Elindulnak, mint valami bonyolult fagyökér, feszülten, egymást áthatva és áthasítva bomlanak újabb alakzatokra, míg valahol a papír szélén a semmibe foszlanak. Minden műve ezért küzdelmet takar.

Portrékat rajzol, melyeken ez az organikus vonalhullámzás kissé eklektikusan vegyül az ábrázolt fej egyéni vonásaival és naturalisztikus felfogású bemutatásával. Viszont önmaga lelki portréját adja találóan azokon a grafikákon, ahol csak növényi formarészeket, szabadon kezelt élő rostokat, lüktető hánc- és gyökérformákat ábrázol. Színes filctoll-művei ezek közül is a legsikerültebbeket jelentik.

P. G.

Nemzet

## Magyar államférfiak üdvözlő távirata kuwaiti államférfiakhoz

*Losonczi* Pál, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke és *Fock* Jenő, a Minisztertanács elnöke táviratban fejezte ki jókívánságait Szabah El-Szalem *El-Szabah*nak, Kuwait állam emírjének és Dzsabir Al-Ahmad *Al-Dzsabir* miniszterelnöknek. Péter János külügyminiszter Szabah Al-Ahmed *Dzsaber* külügyminiszternek küldött üdvözlő táviratot.

## A magyar pártküldöttség tárgyalásai Csehszlovákiában

A *Nyers* Rezsőnek, az MSZMP Politikai Bizottsága tagjának, a KB titkárának vezetésével Csehszlovákiában tartózkodó pártküldöttség hétfőn megbeszélést tartott Oldrich *Cernikkel*, a CSKP KB elnöksége tagjával, miniszterelnök-helyettessel. Jelen volt Lubomir *Strougal*, a CSKP KB titkára. Tárgyaltak a népgazdasági tervezés és a nemzetközi gazdasági együttműködés kérdéseiről: a beszélgetés folyamán egyöntetű álláspont alakult ki a gazdasági reform alapvető kérdései megoldására vonatkozóan, mindkét országban.

Hétfőn délután Bohumil *Sucharda* pénzügyminiszter folytatott beszélgetést a magyar küldöttséggel az új gazdaságirányítási rendszer pénzügyi és hitelpolitikai vonatkozásairól.

## Apró Antal Ecsmiadzinban

*Apró* Antalnak, a Minisztertanács elnökhelyettesének vezetésével a Szovjetunióban tar-

Hortyánszky Gyula

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1965 MÁR 10.

ESTI HÍRLAP

# Harlem — kulisszák nélkül

## Készül a Porgy and Bess regényváltozatának magyar kiadása

Az Európa Kiadó egyik idei újdonsága: du Bose Heyward *Porgy* című regénye. A cím nem véletlenül ismerős: ebből a könyvből készült az 1927-ben Pulitzer-díjjal kitüntetett dráma, amelyből Gershwin *Porgy and Bess* című világhírű operáját írta.

A regény magyar kiadását *Hornyánszky Gyula* illusztrálja. A tehetséges fiatal festő, akinek a Nőtanács Moszkva téri helyiségében rendezett tavalyi kiállítása feltűnést keltett, s idén májusban a párizsi Institut Hongrois-ban mutatja be harminc festményét, *ezzel a regénnyel debütál könyvillusztrátorként.*

— *Heyward „civil" volt, hivatalnok, nem hivatásos író, s ez meg is látszik a regényen* — mondja a műről. — Stílusa a kaliforniai aranyásók modorát idézi, nem csiszolt, irodalmi nyelv. Azért jelentős írás, mert természetesen tükröződik benne az első világháború utáni amerikai kisemberek életének nyerssége, izgalma. Olyan írás, akár egy távirat: — szűkszavú, célratörő. Helyzetei tiszták, figurái határozottan körvonalozottak. S noha a kritikusok úgy emlegetik, mint a néger folklór jellegzetes darabját, *nem lehet faji vagy földrajzi határok közé szorítani,* mert a történet, a konfliktus *egyetemes, nemzetközi.*

— Ezt igyekszem érzékeltetni az illusztrációkkal is. *Nem rajzoltam Harlemet, mert a regényben sincs semmi „díszlet";* a könyv emberek közötti drámai viszonyok története, cifra kulisszák nélkül. A rajzokon is csak a figurák láthatók, túlnyomórészt portrék. Úgy vélem ugyanis, hogy a festészetben és a grafikában *a karakter megtalálása és megjelenítése a legfontosabb;* az arcon tükröződő értelem, s az érzelmek és indulatok vallanak leginkább az ember legbensőbb jellemvonásairól. (zs)

emberek
rólag a
hozzátar
ből élr
megépíte
Danilo
sztrájkot
község
*százezer, nyomorúságos körülmények között élő ember.*

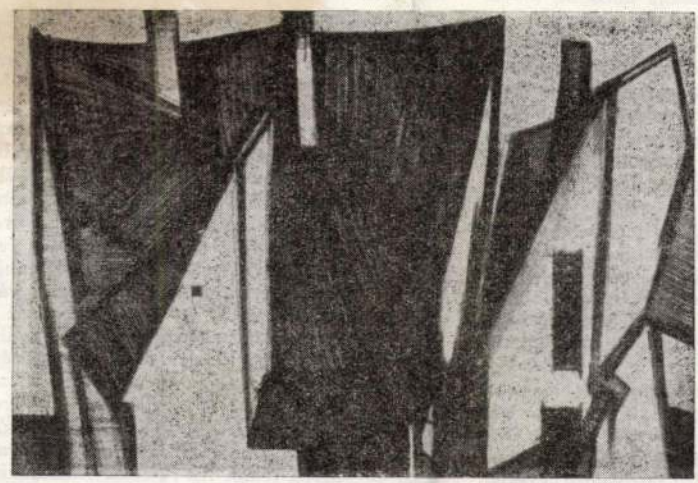


# si hálastaféta

## sportküldöttség utazik iai VIT-re

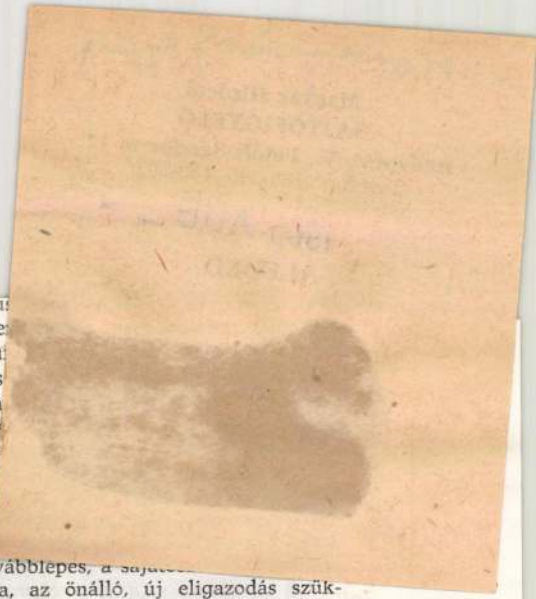
ismertette a július 28-tól augusztus 7-ig *Algériában* sorrakerülő IX. Világifjúsági Találkozó sportvonatkozású terveit is. Elmondotte hogy a VIT keretében nem annyira a versenyek, mint inkább *a barátság jegyében folyó bemutatók lesznek lé nyegesek.* Tizenkét sportág ban lesz bemutató, amelyek ken a 35 tagú magyar sport delegáció tagjaiként e *NB I.-es labdarúgó-csapa atléták, tornászok, ökölvi vók, teniszezők,* valamint *cselgáncsozók* utaznak Algériába.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
1965 AUG
ALFÖLD





*Hornyánszky Gyula: Háztetők*



István abban az értelemben igazi no-
hogy figyelemirányulása, szemlélődése,
visszafogott eszközei mögött az élet
távlata, az állandóság vagy a változás,
dialektikája, igazsága húzódik, többet
témáitól, eszközeitől, írásainak terje-
várni lehetne. Sokkal, de sokkal töb-
az életről, mint amit megír belőle, s
szerény, bravúrtalan írásainak különös
áló erejét. „Igénytelen" témáiból az
zdagságát, összefüggéseit legtöbbször
gy-egy áttételes mozzanatban mutatja
sorsok, igazságok, emberi fájdalmak
k föl, olyan érvénnyel, hűséggel,
az olvasó igenlő bólintása a válasz:
. A mai novellairodalomban gyakran
unk írásokkal, amelyek többet akarnak
sítani, mint amennyire íróik valójában
. A spekuláció s az írói eszközök vál-
aggá, s nem az életismeret, az általáno-
pasztalat.
nek nincs túlírt novellája. Csak kevésre
zik, annyira, amennyit erőszakoltság
biztosan, halkan meg tud oldani. Mű-
nincs disszonancia – az író és olvasó
dményre jut, az író megvalósítja célját.
ében művésszel találkozunk, akinek

moriczi tónus
nek kegyetle
pusztuló pa
szenvedélyes
teit. Németh
a gyermekk
múltjának v
iskola a ma
jával, határ
azonban gy
tekkel szür
az írót a továbblépés, a saját
problematika, az önálló, új eligazodás szük-
sége elé állítva. A *Hűtlen estében*, 64-es köte-
tében jól mérhető ennek felismerése az írói
rajzban is. Nemcsak a témakör, hanem a fel-
fogás is változott. A nyomor emlékéből, mind-
járt az első elbeszélésben – groteszk vált
*(A fehér ördög)*, a direkt tükrözés helyett a
hang megfinomodott, elemzővé, intellektuális-
sá alakult. Az életből már nem a kenyérért
való harc, hanem az új és régi viaskodása,
ennek is tudati, erkölcsi síkja került az írói
érdeklődés szemsugarába. Az ittmaradt múlt
paraszti törvényét már anakronizmusa miatt
veszi tollhegyre, tömör kis rajzban *(Élettársak)*.
Öntudatra ébredő, sorsot alakító, a szocializ-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Hornyánszky Gyula

ÉLET ÉS IRODALOM

1985 AUG 7

1021



*Hornyánszky Gyula: Női fej*

lyét kikapcsoljuk. A háború alatt — dokumentumok ezrei igazolják — nagy államférfira valló diplomáciai, hadvezéri és politikusi munkát végzett. Nem jelenti ez, hogy elfeledkezhetnénk 1937-ről, elfeledkezhetnénk önkényének áldozatairól, az egyes emberekről és az elvről.

— Nemrégiben Moszkvában kiadták az 1929-ig megtartott pártkongresszusok teljes jegyzőkönyveit. Rendkívül izgalmas és tanulságos olvasmány, egy kissé példa is. Példája annak, hogy adott esetekben a dokumentum mennyire aktuális lehet. Némileg hasonló szerepet tulajdonítok az én háborús naplómnak. Akkor is, azóta is sok emberrel találkozhattam, akik részt vettek a hadműveletek legfelsőbb irányításában. Szakadatlanul jártam a

Hornyánszky Gyula
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM

1966 JAN 29.

1021



*Hornyánszky Gyula: Női portré*

# RETMIL

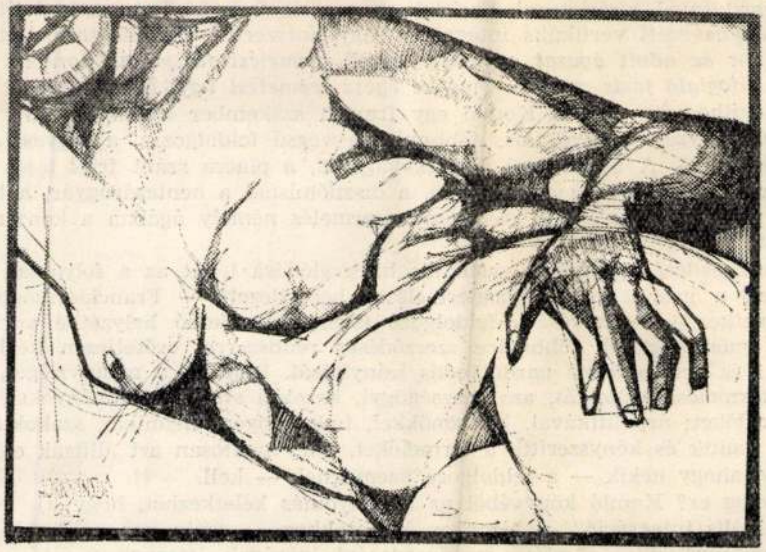
Teljes a létszám. Ásítozva néz ki a maszatos ablaküvegen a kiérdemesült szerkesztőségi hivatalsegéd, s szerényen elviseli, hogy a presszó személyzete főszerkesztő úrnak titulálja. A sajtó embereinek ez a kezdő címe a pesti vendéglátóiparban. Elaggott orgonakészítő szótlanul bűvöli a bal hármas asztalnál ülő hölgyet. Nem is hatástalanul. E dáma ugyanis bő harminc év óta megérzi, ha nézik... Harmadik volt akkor egy szépségkirálynő-választáson, s kedvenc szavajárása szerint „azóta kannibál férfitekintetek össztüzében" él. Az orgonakészítőt azonban kizárólag az foglalkoztatja, hogy mikor szabadul föl a bal hármas, lévén az hat esztendő óta az ő törzshelye. A Körút engedelmesen bonyolítja le délelőtti forgalmát, a sóhajtásnyira levő Margit-hídon csörömpölve futnak a fázós villamosok. A presszó belső harmadában fáradt öregaszszonyok kánonban olvassák föl egymásnak kék borítékú leveleiket. Edinburgh és Linz, Dijon és az indiai Coimbatore, a pálmafákkal ékes Rabat és a hihetetlenül távoli Adelaide meg a Korzika szigetén megbúvó Solenzara neve röpdös a levélszövegekben. A „fiam kocsija", a „lányom villája", a vőm „karrierje" — dicsekszenek a matrónák fejhangon, s egyszer-

se hál
karöltő
vatvitá
nem..
ban n
Ezen ő
micske
— V
dob.
... É

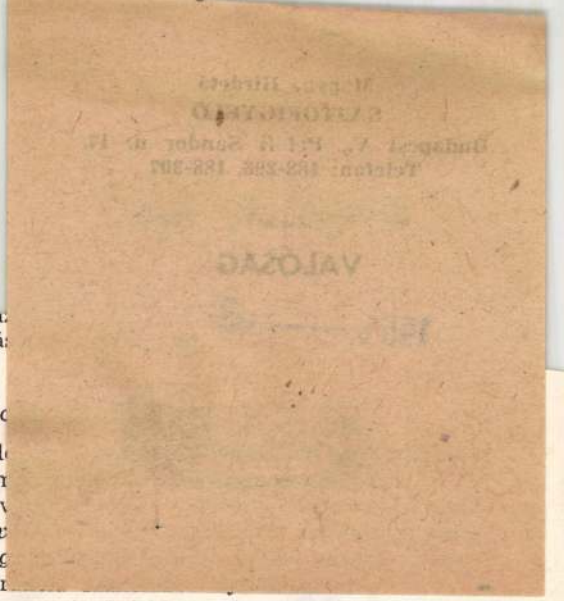
— T
az a n
nakod
hányz
tálszó
érzeler
ni mini
jellegte
iniciálé
Hall
rával
aki az
ban ülő
mán g
félre v
dástól
másáva
metes."
Megb

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Hornyánszky Gyula
VALÓSÁG
1965 — 8

1021



*Hornyánszky Gyula* rajza



Mit tanulmányozott? A francia mezőgaz
ját, közelebbről a mezőgazdaság iparosodá
integráció" formáit.

*Régi vagy új jelenség a vertikális integrác*

„Függőleges rendszerbeállás"? „Függől
szó magyarításával kísérletezni. Szokjuk m

„Az úgynevezett vertikális integráció v
szer, amikor *az adott ágazat egymást köv*
*helyzetet elfoglaló fázis szervezi meg az eg*
rűen kielégíthesse" — idézi Komló egy fr

A kulcshelyzetben levő fázis többnyire a végső feldolgozás, a fogyasztásra való előkészítés fázisa. A baromfinál a csirkevágóhíd, a piacra szánt friss tojás esetében a felvásárló-osztályozó-csomagoló üzem, a disznóhúsnál a hentesárugyár, a bortermelésben a pincészet, a zöldség- és gyümölcstermelés némely ágában a konzervgyár és így tovább.

A mezőgazdasági termelés vertikális integrálódása tehát az a folyamat, melynek során ezek a gyár jellegű, tömegtermelésre berendezett — Franciaországban tőkés vagy szövetkezeti — felvásárló-feldolgozó üzemek uralkodó helyzetbe kerülnek, és különféle módszerekkel, többnyire szerződéses rendszerrel erőteljesen kézbe veszik a paraszti és nem paraszti gazdálkodás irányítását. Előírják a mennyiséget, a minőséget, a termelési technikát, az egészségügyi, kezelési stb. követelményeket, a szállítási határidőket; árpolitikával, kölcsönökkel, tudományos, technikai, szakoktatási eszközökkel segítik és kényszerítik a termelőket, hogy pontosan azt állítsák elő és pontosan úgy, ahogy nekik — a feldolgozó üzemeknek — kell.

Új dolog ez? Komló könyvéből az a benyomás keletkezhet, hogy új. Pedig nem az. „Vertikális integráció" — bizonyos ágazatokban — azóta van, mióta a mezőgazdaság kapitalizálódik és mióta mezőgazdasági iparágak léteznek.

Érdemes emlékeztetni arra, hogy Lenin *A kapitalizmus fejlődése Oroszországban* c. könyvében, melyet 1899-ben tett közzé, az orosz mezőgazdaság reform utáni (1861 utáni) átalakulását elemezve nemcsak észrevette azt, amit most vertikális integrációnak nevezünk, de kimutatta törvényszerű voltát is, és felismerte jelentőségét a mezőgazdaság technikai fejlődése és a koncentráció szempontjából. Az 1870—90-es évek

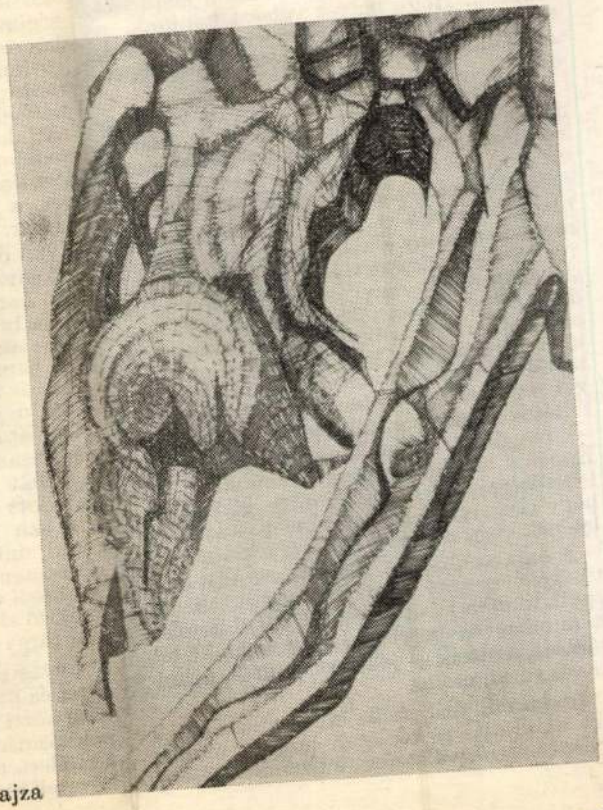
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

VALÓSÁG

1921 MÁR

1021

Hornyánszky Gyula



*Hornyánszky Gyula* rajza

kai tudománynak tekintik, melynek feladata konkrét, speciális problémák megoldása. Mások — ellenkezőleg — a szociológia fő feladatának a szociológiaelmélet kidolgozását, a társadalom fejlődése folyamán fellépő alapvető ellentmondások analízisét tekintik. Hogy helyes választ kapjunk, a legjobb lesz, ha megismerkedünk azzal, amivel szociológusaink valójában foglalkoznak.

A leningrádi egyetem filozófiai karának szociológiai laboratóriumában V. A. Jadrov vezetése alatt végzett, négyéves munka eredményét tartalmazza az *Ember és munkája. Szociológiai kutatások* c. mű. A könyv alapproblémája — a munkához való kommunista viszony kialakulása, a munka elsőrendű életszükségletté válásának módjai. A kérdés egyáltalán nem új; és a propagandakiadványokban főleg mint az anyagi és erkölcsi ösztönzők munkához való viszonyaként tárgyalják. De a kutatások megmutatták, hogy a munkásnál a munkája következtében fellépő konkrét elégedettség a feltételek egész sorától függ, így speciálisan — magának a munkának a tartalmától. Éppen a munka tartalma, a munka alkotó lehetőségei határozzák meg elsősorban, hogy viszonylik hozzá az ember — szükségletének vagy a létezés eszközének érzi.

A munka különböző fajtái alkotási lehetőségeik szerint nem egyenértékűek. Az egyik munka lehetőséget ad, sőt feltételezi a munkás személyiségének sokoldalú feltárását, a másik — jellege szerint — primitív és rutinmunka.

Irodalmunkban széles körben használják azt az általános képletet, hogy a munka jellegének megváltozása, a technikai felsze-

désével a
törekszik
jellegű, m
munkával
kerül népg
vel és lehe
nökökre, h
ségünk va
képzettség
rutinmunk
mutatják,
kát végző
majukkal,
sadalmi je
természete miatt alacsony termelékenysé-
get, a munkás legkisebb lelkesedését mu-
tatják. A kielégítetlenség az emberi lét
olyan döntő szférájában, mint a munkate-
vékenység, az élet más szféráira is negatí-
van hat; a tartalmatlan munka a munkás
személyisége fejlődésének egyik reális szo-
ciális akadálya lesz. Nem véletlen, hogy a
szakképzetlen munkások körében a tovább-
tanulók száma kisebb, mint más csoportok-
ban; ugyanakkor, akik folytatják a tanu-
lást, ezt azért teszik, hogy foglalkozást vál-
toztassanak.

Tehát a szociológusok megállapították az adott szociális ellentmondást. A továbbiakban természetes a kérdés: mit kell tenni, milyen módon lehet feloldani ezt az ellentmondást? És ekkor kezdődnek a tudósok közti viták, azért, mert a problémát különböző szociális és történelmi perspektívában tárgyalják.

Egyes szerzők, látva a termelés lehetőségei és az ifjúság képzettségének növekedése közti szakadékot, ennek a növekedésnek kismértékű fékezését javasolják. Mivel a modern termelés nem minden munkástól követeli meg a tízosztályos iskolának meg-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HÍRLAP
1965 MÁR 1. 0.

# Harlem — kulisszák nélkül

## Készül a Porgy and Bess regényváltozatának magyar kiadása

Az Európa Kiadó egyik idei újdonsága: du Bose Heyward *Porgy* című regénye. A cím nem véletlenül ismerős: ebből a könyvből készült az 1927-ben Pulitzer-díjjal kitüntetett dráma, amelyből Gershwin *Porgy and Bess* című világhírű operáját írta.

A regény magyar kiadását *Hornyánszky Gyula* illusztrálja. A tehetséges fiatal festő, akinek a Nőtanács Moszkva téri helyiségében rendezett tavalyi kiállítása feltűnést keltett, s idén májusban a párizsi Institut Hongrois-ban mutatja be harminc festményét, *ezzel a regénnyel debütál könyvillusztrátorként.*

— *Heyward „civil" volt, hivatalnok, nem hivatásos író, s ez meg is látszik a regényen* — mondja a műről. — Stílusa a kaliforniai aranyásók modorát idézi, nem csiszolt, irodalmi nyelv. Azért jelentős írás, mert természetesen tükröződik benne az első világháború utáni amerikai kisemberek életének nyersesége, izgalma. Olyan írás, akár egy távirat: — szűkszavú, célratörő. Helyzetei tiszták, figurái határozottan körvonalozottak. S noha a kritikusok úgy emlegetik, mint a néger folklór jellegzetes darabját, *nem lehet faji vagy földrajzi határok közé szorítani,* mert a történet, a konfliktus *egyetemes, nemzetközi.*

— Ezt igyekszem érzékeltetni az illusztrációkkal is. *Nem rajzoltam Harlemet, mert a regényben sincs semmi „díszlet";* a könyv emberek közötti drámai viszonyok története, cifra kulisszák nélkül. A rajzokon is csak a figurák láthatók, túlnyomórészt portrék. Úgy vélem ugyanis, hogy a festészetben és a grafikában *a karakter megtalálása és megjelenítése a legfontosabb;* az arcon tükröződő értelem, s az érzelmek és indulatok vallanak leginkább az ember legbensőbb jellemvonásairól. (zs)

emberek úgys
rólag a külfö
hozzátartozók
ből élnek. A
megépítésében,
Danilo Dolci
sztrájkot szervezett, *húsz község érdekelt, mintegy százezer, nyomorúságos körülmények között élő ember.*



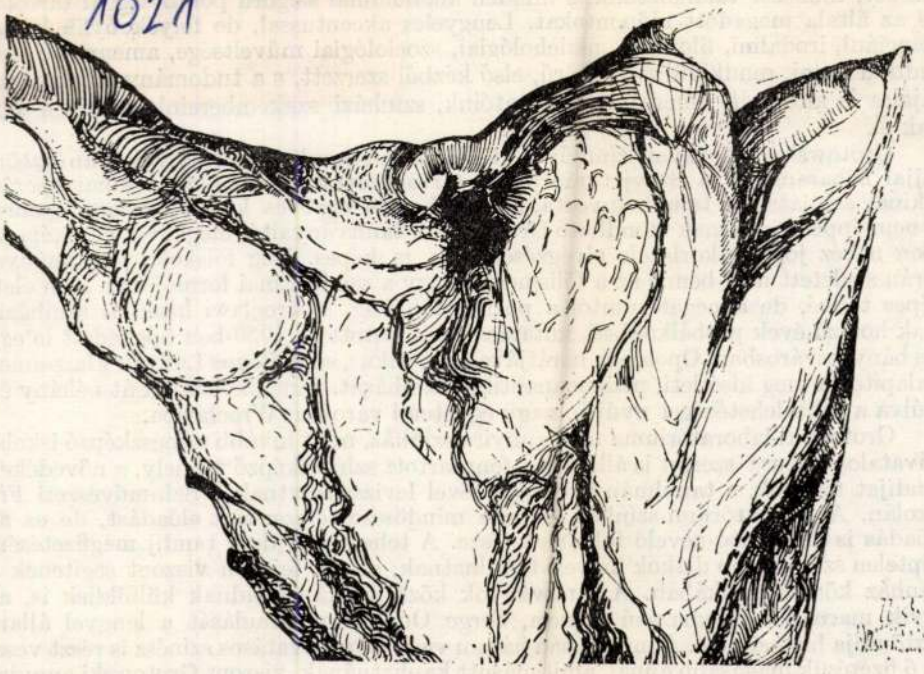
# i hálastaféta

## *sportküldöttség utazik ai VIT-re*

ismertette a július 28-tól augusztus 7-ig *Algériában* sorrakerülő IX. Világifjúsági Találkozó sportvonatkozású terveit is. Elmondott hogy a VIT keretében nem annyira a versenyek, mint inkább *a barátság jegyében folyó bemutatók lesznek lényegesek.* Tizenkét sportágban lesz bemutató, amelyeken a 35 tagú magyar sportdelegáció tagjaiként egy *NB I.-es labdarúgó-csapat atléták, tornászok, ökölvívók, teniszezők,* valamint *cselgáncsozók* utaznak Algériába.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1021



*Hornyánszky Gyula* rajza

lehessen napirendre térni e próbálkozás fölött.
nézzük meg, mit is tapasztaltam.

Jerzy Grotowski 35 éves fiatalember, sötét sz
megjelenésében egyébként semmi rendkívüli, s
ing, nyakkendő, gondosan ápolt külső. Mint l
értékét, többször találkoztunk, s minden alkal
be az általa megadott időpontokat. Lengyeles
franciául, irodalmi, filozófiai, pszichológiai, szo
tudtam ítélni, rendkívül széles körű, első kézből
tájaira is kiterjedt, amerre a mi kutatóink, színházi szakembereink nemigen jut-
nak el.

Grotowski a moszkvai Színművészeti Főiskolán tanult, tanulmányai során ösztöndíjjal bebarangolta a Szovjetunió ázsiai tartományait, Pekingben a kínai operát, a kínai színjátszást tanulmányozta, s beiratkozott egyéves kínai jógatanfolyamra. A nem éppen cingárnak mondható Grotowski a tanítványaitól megkövetelt elképesztően nehéz jógagyakorlatok elvégzésére ma is képes. Még főiskolai tanulmányai során született meg benne az a fölismerés, hogy a színház mai formájában nem életképes többé, de a negatívumtól a pozitív állításig, a wrocławi kísérleti színházig csak hosszú évek próbálkozásai, kutatásai után jutott el. 1959-ben telepedett le egy kis bányászvárosban, Opolében barátjával, a kritikus, szociológus Ludwik Flaszennel, s alapította meg kísérleti, pszichoanalitikus színházát. Innen költöztek át néhány év múlva a több lehetőséget nyújtó, nagy egyetemi városba, Wrocławba.

Grotowski laboratóriuma nem annyira színház, mint inkább színészképző iskola. Hivatalos státusa szerint is államilag fenntartott színészképző műhely, a növedékek tandíjat fizetnek, s tanulmányaik végeztével levizsgázhatnak a Színművészeti Főiskolán. A laboratórium-színház hetente mindössze kétszer tart előadást, de ez az előadás is az oktató-nevelő folyamat része. A tehetséges, de a tandíj megfizetésére képtelen szegényebb diákok ingyen tanulhatnak, ennek fejében viszont segítenek a színház körüli munkában. A tanítványok közt jócskán akadnak külföldiek is, az egyik marokkói származású francia, Serge Ouakanine tanulását a lengyel állam ösztöndíja biztosította. A munkában három vagy négy hivatásos színész is részt vesz, az ő fizetésük magasabb annál, amit másutt kaphatnának, viszont Grotowski annyira igénybe veszi őket, hogy emellett nincs mód semmiféle mellékkeresetre. Igaz — kár-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307.

Hornyánszky FEB 7.

MAGYAR NEMZET

Hornyánszky Gyula festőművész kiállítását a VI. kerületi népfrontbizottság és a tanács népművelési osztálya február 9-től kezdődően rendezi meg a Népköztársaság útja 94. alatti termében. Február 16-án este Gyurkó László vezetésével ankétot tartanak.

kezelését zökkenőmentesen biztositani. Azonban ma már tisztán láthatjuk, hogy e két

HORNYÁNSZKY GYULA

Új művészet

1996/szept.

44.0.

már - azonnal rendeljék vissza s

zzék be.[2] Ha már megjött a papiros

és költségét is vállalom a papiros-

snél is a Féja-könyv legyen irány-

még szét nem küldték az Előfiz. [etési]

egyaránt lo P. [engő] legyen. A bolti

nnyit, hogy ára lo P. [engő].

Szeretettel ölel: [Géza] →

t is küldtem.

ALMÁSI TIBOR

# A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézet Könyvtár Budapest
26 757

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

# HORNYÁNSZKY GYULA
1924 - 1995

Festő. Művészeti tanulmányait a Derkovits-kollégiumban kezdte 1946-ban. 1948-1950 között a budapesti Képzőművészeti Főiskolán Szőnyi István, Kmetty János és Koffán Károly tanítványa volt, ám onnan politikai okok miatt eltávolították. Keveset kiállító, méltatlanul mellőzött alkotó volt. Egyéni tárlatai 1955-ben a budafoki Művelődési Házban, 1963-ban és 1964-ben a II. ker. Nőtanács helyiségében, 1970-ben a Csepel Galériában voltak.

*TEVE,* 1963
papír, pasztell, ceruza, 855x600 mm.
j.b.l.: HORNYÁNSZKY 963.23.
Ltsz.: K. 85.55.1.

*ÜLŐ NŐI AKT,* 1961
papír, pasztell, 840x590 mm.
j.b.f.: HORNYÁNSZKY 961.1.
Ltsz.: K. 85.56.1.

"A geológus határokkal földrészt határol, a portré egy részt a gondolkodó világból. A világ bonyolultsága jelenik meg ívnyi papíron. Hornyánszky modelljében a tárgyi valóság szerves részét látja. Jellemábrázolás helyett inkább tárgyi jellegzetességeket keres, s a személyiség különválását emeli ki.

A valóság szót hangsúlyoznunk kell. Ritkán látni ilyen fegyelmezetten visszafogott műveket. Hornyánszky ragaszkodik a látványhoz s saját látásmódja szerint hűen tükrözi. Az irodalmiság távol áll tőle. Művein a látvány elsődlegessége megköti a néző ébredő gondolatait, kénytelen a képre hangolódni, mert alkotója kénysze-ríti, hogy világába hatoljon.

Hornyánszky szereti a geometrikus felépítést. Szinte a szobrász metódusával «faragja ki» a figurát. Formagazdagsága feltűnő, mindig újabb ötlettel tölti be papírját..."-

*Furkó Zoltán*

IRODALOM


Orbán Ottó: Hornyánszky Gyula. Valóság. 1965. VIII. évf., 3. sz., 93-95.o.
Furkó Zoltán: Hornyánszky Gyula. Művészet. 1966. VII. évf., 4. sz., 17.o.
Lázár István: Festőről beszélek. Új Tükör. 1988. XXV. évf., 5. sz., 24-25.o.
Szemadám György: Festő a süllyesztőben. Kortárs. 1992. XXXVI. évf., 10.sz., 122-125.o.
Sükösd Mihály: Hornyánszky Gyula és /avagy/ a szabadság birodalma. Élet és Irodalom. 1995. XXXIX. évf., 3. sz., 5.o.
Lázár István: Hornyánszky Gyula ébresztése. Magyar Hírlap. 1996. augusztus 24.




Ü

Hornyánszky Gyula

Munkás Ifjak, Regős I

Magyar Királyság 1969 IV. 30.

Kongaiszky Gyula
festő

Kiállítását a VI. kerületi
Hazafias Népfront klub-
jában rendezte

Tóleggesi János: Kiállítási krónika
Művészet, 1968. június – 42 lap.

Hornyánszky Gyula

Grafikái (repr.)

Magyar-almanach 1965/3.: 6(?), 7,—21. l.

Hornyánszky Gyula

Variációk (kézir.)

Magvető-almanach 1966/1. 52-5. l.

Hornyánszky Gyula

Rajz (repr.)

Valóság X. (1967) 9. sz. 47. l.

Hornyánszky Gyula

Rajz (repr.)

Valóság XI. (1968.) 3. sz. 111. l.

Hornyánszky Gyula

Rajz (repr.)

Valóság XI. (1968.) 4. sz. 93. l.

M.D.K

Hornyánszky Gyula
festő

Művészetének sajátos jellegét adja dekorativ szemlélete. "Oltárképe" jelzi korábbi élő művészét.

Tárgyi Jakos: Kiállítási krónika
Művészet, 1968. június - 42 kép.

MDK

Hornyánszky Gyula

Kiállitási hir

Müvészet 1968 márc.p.47.

Kokenjausky Gyula Sestö

Much non emitior

1966 feb. 1. Tokat

Major Otto. Asszonyok discrete

Hornyánszky Gyula
Grafikus

MDK

„Női fej."

Élet és tudomány, 1965. aug. 7 - 4 lap

M.D.

Horvay László Gyula

grafikus

Fatörzs tanulmány"

—·—

Élet és Irodalom, 1966. június 25. 9 lap

Hornyánszki Gyula

Fatörés-tanulmány (reprodukció)

Élet és irodalom 1966. jún. 25.

Horváthné Gyula

Rajz (riport).

Valóság, 1968. 12. sz. 77. l.

Horváthy Gyula

Rajz (repró)

Valóság, 1970. 3. sz. 55. l.

Hornyánszky Gyula

Rajz (repró)

Valóság, 1969. 5. sz. 38. l.

Hornyánszky Gyula

Vèt grafika (repró).

Valóság, 1970. (Okt.) 12. l.

Horváthné Gyula

Rajz (repró)

Valóság, 1970. 5. sz. 113. p.

Horváthy Gyula

Rajz (repró)

Valóság, 1969. 9. sz. 72. l.

Hornyánszky Gyula

Reprodukció

Valósóg, 1970. 10. 17. 70. l.

Hornyánszky Gyula

Reprodukció

Valóság, 1970. 10. sz. 42. l.

Hermányossy Gyula

Deprocholáció (hetű)

Valóság, 1970. 10. sz. 30. l.

Horváthy Gyula

Reprodukció

Valóság, 1970. (10 sz.) 100. l.

Horváthy Gyula

Két reprodukció

Volódy, 1970. 10-12. 91. l.

Horváthy Gyula

Reprodukció

Valóság, 1970. 10. sz. 81. l.

Hornyánszky Gyula

Rajz (repró)

Valóság, 1971. 8. l. 38. l.

Valóság 86/6

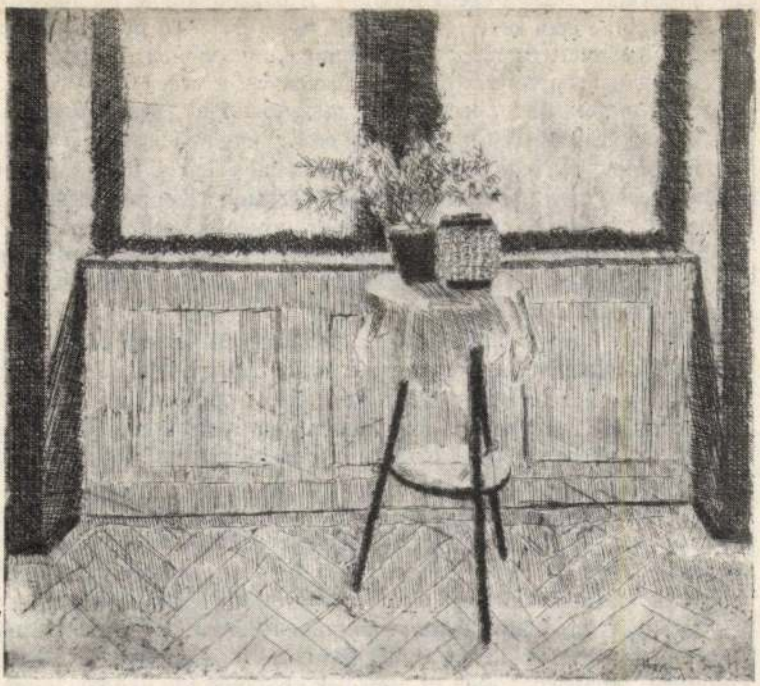


II. József hite ennek a művelődésnek az erejében, ha nem is számolt a tűzhányóval, melyen álmát szőtte (a tisztviselővé kezesített nemesek, polgárokká emelt jobbágyok bárány–farkas-barátsága), egy-két évtizeden át nem volt képtelenség. Ma egy sokkal általánosabb műveltségbeli összehangoltságnak nemcsak a feltételei vannak meg, de a szenvedély is hozzá. Mint művelődésügyi miniszter, ezt a művelődésbeli aranykort próbálnám a sok üldöztetésen, csalódáson át is öregkort ért „naivitásommal" a földre húzni, vagy inkább földünkből kihúzni. (1962. XII. 5.)

1956 után szoros kapcsolat alakult ki Németh László és a politikai vezetés, a kultúrpolitika irányítói között. A vitázó barátság egyre közvetlenebbé vált; az író többször is elmondta bíráló elképzeléseit a magyar művelődésről, ugyanúgy, ahogy ekkor már a különböző irányzatokhoz tartozó más írók, művészek is segítették bírálataikkal, javaslataikkal, tanácsaikkal a művelődéspolitika elképzeléseit. Aczél György, akkoriban művelődésügyi miniszterhelyettes, egy ízben megkérte Németh Lászlót: fejtené ki, mit tenne, ha az ő beosztásában lenne. A kérésre Németh László több mint 100 oldalas levélben válaszolt.

A szerkesztőség úgy véli, hogy ez a levél – akkoriban sokat vitatott részeivel együtt – nemcsak jelentős kortörténeti dokumentum; szerves része Németh László életművének is. Az írást teljes terjedelemben közöljük. Közleményünk alapjául az a gépirat szolgált, amelyet az író még 1962-ben, saját kezűleg javított. E szövegen néhány apróbb – jelzetlen – javítást csak ott tettünk, ahol egészen nyilvánvaló elírást, géphibát leltünk; egy-két, ezen túlmenő, de szintén apróbb javításunkat szögletes zárójelbe tettük. Egy évtized múlva, 1973 karácsonyán, Németh László a több füzetnyi terjedelmű kézírásos szöveget a következő dedikációval ajándékozta a címzettnek: „Aczél Györgynek, vitatkozva és egyetértve, régi barátomnak, szeretettel, Németh László." – *A szerk.*

Hornyánszky Gyula



*Hornyánszky Gyula* rajza

PATAKI FERENC

# Identitásviták nyomában

*1. Egy „divatfogalom" kockázatai*

Némiképp lehangoló, midőn az elemzésre kiszemelt téma – ti. az identitáselmélet néhány időszerű s vitatott kérdése – kiváló s általam is nagyra becsült szerző tollán vajmi kevéssé szívderítő „méltatásban" részesül, nevezetesen: az identitás – főképpen a szociálpszichológiába és pszichoanalitikába áttolódott vetületében – „már-már olyan bazárian divatossá [lett], melyhez szólni szinte tiltja a jó ízlés", írja Németh G. Béla.[15] De hát mit is tehet az, akit sorsa és mestersége már tetemes ideje azzal sújtott, hogy immáron a „jó ízlést" is sértő ügyekkel foglalatoskodjék?! Meglehet, éppenséggel az ilyen helyzetek lehetnek csábítóan kihívóak a tudományban. Ugyan, vegyük már alaposabban szemügyre, a jelszavak és a szószaporítás mögé is elhatolva, mi is lappang a divatok hátterében.

Egyébként pedig két körülmény végül is megvigasztalt, és túlemelt a lehangoltságon. Mindenekelőtt az, hogy az elsők között magam is szót emeltem egy termékenynek vélhető tudományos kategória elnyűvése, unos-untalan használata ellen. Még inkább megnyugvásomra szolgált, hogy az idézett kiváló szerző maga is áthágta a „jó ízlést", s a kevéssé kedvre gerjesztő szavak után alighanem az egyik legkiválóbb hazai tanulmányt vetette papírra a nemzeti identitásról *Mozgó stabilitás vagy múltba meredt statikusság* címmel.

A tény kétségtelen: szellemi életünk széles övezeteiben az identitás fogalma már-már egyetemes magyarázó elvként működik. E divathullám két nyomasztó kockázattal fenyeget. Először is, nem kevesen úgy vélik, hogy elegendő pusztán ráilleszteni e kategóriát valamely összetett és részleteiben elemző módon még fel nem tárt társadalmi vagy pszichológiai jelenségre, s ezzel a „megnevezési" vagy „besorolási" művelettel máris értelmező módon birtokba vettük, átvilágítottuk a vizsgált tárgyat.

A kockázat másik forrása abból ered, hogy az identitás ilyenformán túlságosan is kézzelfogható, jól meghatározott, operacionális-elemző fogalomnak tűnik fel. Már-már az evidencia, a további értelmezésre nem szoruló kézenfekvőség alakját ölti. Untalan és alkalmi használata mintegy elkendőzi és homályba burkolja magának az identitás-kategóriának sok tekintetben bizonytalan állapotát. A társadalomtudományi eszmélkedésben ma még nem áll rendelkezésünkre egy elegendő tapasztalati anyagra épülő és *rendezett identitáselmélet*.

Jobbára feltevés erejű elméleti elgondolások versengő egymás mellett éléséről és vizsgálati eredmények egyre növekvő, rendezetlen halmazáról beszélhetünk. Mintha az identitás fogalma korábban futott volna szét a társadalomtudományok széles övezeteiben, sőt a publicisztikában és a mindennapi nyelvhasználatban, mintsem hogy az alá rendelhető jelenségek az alapkutatásokban módszeres vizsgálódás és kielégítő elméletképzés tárgyává válhattak volna.

Az identitás kategóriája – az emberi szubjektivitás, az én- és az énrendszer-kutatáshoz kapcsolódó tekintélyes előtörténete ellenére – viszonylag új keletű tudományos fogalom.[17] Széles körű meghonosítása Erikson nevéhez és munkásságához köthető, időpontja pedig az ötvenes és hatvanas évekre tehető. A fogalom tehát mindössze két-három évtized alatt futotta be látványos „karrierjét". Ez a tudománytörténeti körülmény, itt-ott átszíneződvén az ilyenkor szokásos neofita buzgalommal, megnövelte a különféle „áthallások" esélyeit. Egyebek közt még a logika felé is, amely – mint tudjuk –

Hamzsabégy Gyula

Rajz

Varsóban 1985 7

Hornyánszky Gyula

Rajz

Valóság 1985/6

Hornyánszky Gyula

Rajt

Valóság 1985/2

Hosszúvölgy Gyula

Rajz

Valóság 1985/7

Horváthszky Gyula

Rajz (repró)

Valóság, 1968.7.sz. 113.l.

Hornyánszky Gyula

Rajz (reprè)

Valóság, 1971. 8.sz. 94.l.

Hornyánszky Gyula

festményei. Bp,VI,ker,Népfront Klub. - Ism: Miklós Pál,Élet és Irodalom,1968.7.sz.8.l.

**Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.**

**168.l.**

Horváthy Gyula

Műve szerepel Horváth Gyula gyűjteményében.

Vázlatok, régiségek; Műgyűjtő, 1970. 4. sz. 22. l.

Honyhuzley Gyula

művéből kiállítás nyílik

május 25.-én a Csepel Galériában

Hegyen Vemzel 1970 május 20

4 old.

Hornyánszky Gyula

Füves (repr.)

a XXII. ker. kiállításáról

Fővárosi Lapok 1937 VI. évf. 28. sz. júl. 9. 8 l.

Hortnyánszky Gyula

festő" művei a Szovjet Népművészet VI. ker. helyiségében megtekinthető 1968. febr. 9- febr. 29-ig /: Fekete László ajánlása :/

"Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. márc-

ápr. 3.p. 47 l.

HORNYÁNSZKY Gyula grafikus.

Illusztráció Boldizsár I.: Szerelem
(c. novellához, (rézk.)

Irodalmi Újság 1955 11 szt. 18. n. ápr. 30. 2 l.

HORNYÁNSZKY Gyula

91 7.31

Új Művészet

HORNYÁNSZKY Gyula

SZEMADÁM György: Festő a villyontóben : Hornyánszky Gyula életműve. = Kortárs, 36, 1992, 10 122-125. ill

HORNYÁNSZKY Gyula festő

† 1995 jan. 10.

mai felügyeletét jelenleg
látja el, aki 1978-tól a
munkatársa.

2. Numizmatika

A numizmatikai gyűjtemén
hagyatékból származó anya
sági ajándékok és az 197
zat révén bővült. 1978-b
területi és tematikus fe
a Pest Megyei Múzeumok Ig

e két apróságot megemlíteni, mert mindkettő a gondolatmenet lényegétől függetlenül volt odabigygyesztve; elnézést kérek értük.
Köszönettel, kézcsókkal és üdvözlettel maradok tisztelő hived

Bibó István

U.i. Mellékelten én is küldök *visszakérőleg* egy elmemívet Szekfü Gyuláról és Németh Lászlóról, mely esetleg a rádióban elő fog adatni.[5] Ha érdekel, olvasd el!

1 A Gondolatok az alaklélektan bölcseleti vonatkozásairól, a Theológia Szemle 1975. 9–10. számában megjelent tanulmányról, valamint a Csécsy Imre (1893–1961) című, a Budapest 1977. 8. számában megjelent írás kéziratáról van szó.
2 Keszthelyi Nándor (1908–1976) ügyvéd. A Nemzeti Radikális Párt tagja, részt vett a Nemzeti Parasztpárt megalakitásában (1939); 1945 után minisztériumi tanácsos a Belügyminisztériumban, majd a Külügyminisztérium sajtóosztályának vezetője. Ezután vállalati jogtanácsos, majd ügyvéd.
3 Talpassy Tibor: Betöltötte hivatását. Magvető, Tények és Tanúk, Budapest, 1975.
4 Rupert Rezső (1880–1961) jogász, újságíró, az ellenzéki Kossuth-párt elnöke.
5 Bibó István: Németh László kelet-európai koncepciója és Szekfü Gyulával folytatott vitája. Bibó halála után jelent meg, a Valóság 1979. 8. számában; a Rádióban nem hangzott el.

(Kézirat – Szalai Pál tulajdonában)



Szabó Lőrinc

sen átadta Marótnak az Akadémia rendes tagsági oklevelét. (Vö.: Magyar Tudomány, a Magyar Tudományos Akadémia Értesítője, 1957. 1–4. sz. 135. l.)
4 Bibó lánya, Boriska.

(Ms 5209/191. – gépirat)

*Bibó István – Réz Pálhoz*

Budapest, 1973. dec. 31.

Igen tisztelt Barátom!
Hálásan köszönöm könyvének[1] megküldését és jóleső ajánlását: most, elolvasás után köszönöm meg, innen a késedelem. Esszéit élvezettel olvastam: volt közöttük, amelyből ujat tanultam vagy nem tudott, érdekes dolgokról értesültem, de mindenképpen élveztem műveinek erényeit: azt, hogy behatóan elemző vesézés nélkül, világos értelemtől áthatott pedantéria nélkül és ösztönösen jó ítéletű fölényesség nélkül. Különösen a francia irodalmi tárgyuakat olvastam tanulsággal, meg a Pap Károlyról szólót. Ez utóbbiban köszönettel olvastam a megtisztelő hivatkozást:[2] elszoktam attól, hogy ilyen megemlitésben előforduljak.

Kivánom, hogy mielőbb sor kerüljön egy következő kötetre is.

Sok szives üdvözletet küld tisztelő hive és boldog ujesztendőt kivánva.

Bibó István

1 Réz Pál: Kulcsok és kérdőjelek. Szépirodalmi, Budapest, 1973.
2 „Bibó István, évekkel később, már a világháború fájdalmasan gazdag tapasztalataira támaszkodó nagyszerű elemzésében joggal vitatkozik Pap Károly nézeteivel, így a zsidóságnak mint »öngyilkos nemzet«-nek kategóriájával; közelebb jut a tények, sőt talán a lehetőségek felmérésében is az igazsághoz, mint a Zsidó sebek és bűnök írója." I. m. 198. l., a Pap Károly, a regényíró című esszében.

(Kézirat – Réz Pál tulajdonában)

*Bibó István – Szalai Pálhoz*

Budapest, 1976. nov. 6.

Kedves Barátom!
Elnézésedet kérem, hogy ilyen késedelemmel köszönöm meg két küldeményedet,[1] melyek egyaránt érdekeltek. A lélektan ugyan nem szakmám, inkább kissé szétfolyóan és közvetetten ható inspirálóm, melyet nem tanultam tudományosan végig: ezért is olvastam szivesen ezt az igen világos és jó összefoglalást az alaklélektanról. A Csécsy-megemlékezést pedig azért olvastam szivesen és tanulsággal, mert egyrészt személyesen ismertem, szerettem és becsültem Csécsy Imrét, másrészt ennek ellenére megtudtam cikkedből néhány számomra uj dolgot.

Ezzel kapcsolatban két apró megjegyzésem volna. Nem tudok róla, s csodálkoznék, ha valódi konkrét adat volna arra, hogy Bajcsy-Zsilinszkynek 1935-ben az októbristákkal kötött választási szövetségében valamiféle fajvédelmi személyi kiválasztás érvényesült volna. Az egész paktum egyik sőt fő értelmi szerzője a nemrég meghalt Keszthelyi Nándor barátom[2] volt, akinél ez a szempont aligha játszott szerepet, s Talpassy Tibor „Betöltötte hivatását" c. megemlékezéséből[3] is kiderül, mennyire tisztában voltak a paktum szerzői, hogy Rupert Rezső[4] választói zömmel az erzsébetvárosi kispolgárságból tevődnek össze. Csodálnám, hogy ha kiderülne, hogy bárkit, aki ezt az adott körülmények között joggal igényelte volna, fajvédelmi alapon hagytak volna ki ebből a paktumból. Nem célszerű ilyen odavetett, de nehezen bizonyitható s az ügy lényegéhez nem tartozó megjegyzéssel támadási felületet adni egy gondolatmenet ellen. A másik ugyanilyen jellegü megjegyzés az, mely Féja Géza eltévelyedéseit a „szélsőjobboldal" szóval jellemzi. Ezt a szót indokoltabb az 1944. márc – 1945 közötti rémuralom számára fenntartani. Féját inkább azzal a komplex képződménnyel lehet jellemezni, mely Szabódezsői kiindulásokból valamiféle részben kormánypárti, részben imrédyánus, részben lapulóan németellenes torz nacionalizmussal vállalt némi perifériku közösséget: hozzá kell tennem, hogy F. G. alkatilag kevésbé volt zsidóellenes, mint sokan mások. Csak azért voltam bátor

5. A drámaian megváltozott keretfeltételek nem teszik lehetővé, hogy a szociáldemokrácia akár pragmatikus lavírozással, akár verbális radikalizmussal (ami rendszerint immobilitást leplez) szembeszálljon a kor kihívásaival. Illúziómentes valóságelemzésre és új típusú mobilizációs programokra – egyszóval megújulásra van szüksége.

JEGYZETEK

1 R. Dahrendorf: Die Chancen der Krise. München, 1984. 16. l.
2 A terminus eredete: Ch. Buci-Glucksmann–G. Therborn: Der sozialdemokratische Staat. Hamburg, 1982.
3 A. Przeworski–M. Wallerstein: The Structure of Class Conflict in Democratic Capitalist Societies. APSR, 76. 2. 1982. 215–238. l.
4 Ira Katznelson: Considerations on Social Democracy in the United States. Comparative Politics, Vol. 11. No. 1. Oct. 1978. 77–99. l.
5 M. G. Schmidt a Wohlfahrtsstaatliche Politik unter bürgerlichen und sozialdemokratischen Regierungen (Frankfurt/New York, 1982) című könyvében a gazdaság átpolizálásának formális és részlegesen tartalmi (materiális) módozatairól ebben az értelemben szól. I. m. 214. l.
6 A francia, ún. „regulációs iskola" munkássága nyomán terjedt el a fordizmus ezen értelmezése: M. Aglietta: Régulation et crises du capitalisme. Paris, 1976.; A. Lipietz: La mondialisation de la crise générale du fordisme 1967–1984. Gemder, 5. füzet, Paris, 1985. november, 87–144. l.
7 M. Harrington: Krise des Fordismus und Perspektiven des Sozialismus in den USA. In: Argument Sonderband, AS 136/2. 52. l.
8 Lipietz: i. m. 90. l.
9 F. Hirsch: Social Limits to Growth. Cambridge, 1976.
10 H. Kern–M. Schumann: Das Ende der Arbeitsteilung? München, 1985. Magyarul tárgyalja Szpirulisz Ildikó (Közgazdasági Szemle, 1987. január.).
11 Adatok: F. W. Scharpf: Strukturen der postindustriellen Gesellschaft. Soziale Welt, 1986. 1. sz. 5. l. és Sozialismus, 1987. 1. 42. l.
12 Scharpf: i. m. 5. 21–22. l.
13 P. Katzenstein: Small States in World Markets. New York, 1985. Talán magyar szempontból sincs tanulság nélkül az, amit Katzenstein a szociáldemokrata típusú korporatizmust megvalósító országokról (Skandinávia, a Benelux-országok, Ausztria, Svájc) ír: „Ami az európai kisállamokat megkülönbözteti ... az az a mód, ahogy összekapcsolják az országot a világgazdasági erőkkel szemben nyitottá tevő liberális külgazdasági politikát egy olyan belső kompenzációs politikával, amelynek révén bizonyos mértékig az ország gazdaságát védik a liberális nyitottság következményeitől." A belső kompenzáció mechanizmusainak elemei: a szociális partnerség ideológiája; a gazdasági érdekképviseletek központosított és koncentrált rendszere; a fő politikai szereplők közötti folyamatos alkudozás.
14 F. W. Scharpf az SPD Programbizottságának 1984 novemberében küldte meg téziseit, amelyeket a sajtó részleteiben nyilvánosságra hozott.

Valóság 87/8



Pilinszky János

a szociáldemokrácia baloldalán értelmezik? Úgy véljük, nem más, mint a világgazdasági realitások józan tudomásulvétele, azzal együtt, hogy ilyen feltételek között sem szabad lemondani a szociáldemokrácia túlélési problémáját jelentő *munkásszolidaritás* megőrzéséről, illetve helyreállításáról, az érdekkonfliktusok áthidalásáról a munkásságon belül, elsősorban a foglalkoztatottak és nem foglalkoztatottak között, másodsorban a bérből élők különböző rétegei között.

*Következtetéseink*

1. Az 1975 előtti kb. két évtizedes időszakra általában a tőkés gazdaság és társadalom előrehaladó „szociáldemokratizálása" volt jellemző. Ez az átpolitizálási folyamat azzal járt, hogy az európai tőkés centrum országaiban a szociáldemokraták – részben parlamenti, kormányzati, de talán még inkább a korporatista irányításban elfoglalt pozícióik révén – nemcsak befolyást gyakoroltak, hanem a prioritásokat, sőt azok sorrendiségét is meghatározták. A termelőerők és a gazdaság strukturális átrendeződésének jelenlegi ciklusában a szociáldemokraták befolyásának mértékét az dönti el, mennyire tudnak alkalmazkodni a tőkés gazdaság immanens tendenciáiból következő prioritásokhoz. Ez defenzívát fejez ki, de nem fegyverletételt. A hosszú hullámok (Kondratyev-ciklusok) következő felszálló ágában kedvező feltételek alakulhatnak ki a gazdaság radikálisabb átpolitizálásához.

2. A szociáldemokrácia helyzetét megnehezíti, hogy nemcsak a tőkés világgazdaság imperativusaihoz, hanem a gazdasági változásokkal szervesen összefüggő (társadalmi-) struktúra-váltáshoz és az ezzel kapcsolatos új értékmintákhoz is igazodnia kell. Míg a tőkéhez való alkalmazkodás a szociáldemokrácia politikai identitását, addig az új társadalmi rétegekhez való viszonyulás egyrészt a hagyományos értelemben vett munkás- (munkavállalói) *bázis* (és szélesebb értelemben vett „tábor") szerinti *azonosságát*, valamint a munka és a haladás fogalmaihoz kötődő *értékrendszerét* kérdőjelezi meg.

3. A világpiachoz való alkalmazkodás és a strukturális, illetve értékorientációs folyamatokhoz való felzárkózás azonban egyelőre egymásnak ellentmondó következményeket támaszt, más-más irányba húz. A szociáldemokrácia mint a tőkés centrum progresszív erőinek gravitációs központja a maga dilemmáival az egész baloldal útkeresési nehézségeit mutatja fel. Úgy értékeljük az ellentmondásos tendenciákat és a társadalmi haladás hordozóinak sokszínűségét, hogy az előttünk álló időszakban a szocialista, illetve baloldali erők csakis plurális, többközpontú együttműködési formákra törekedhetnek. A baloldalon belül természetesen harc folyik az identitások megőrzéséért, illetve megváltoztatásáért, de drámai következményekkel járna, ha ez a harc alárendelné magának a koordinált fellépésre való törekvést.

4. A szociáldemokrácia kiszorulása a hatalmi pozíciókból még a vázolt keretfeltételek mellett sem mindenütt szükségszerű. A centrum északi peremén a szociáldemokratizáltság hagyománya, a hosszú időszakot felölelő, majdnem töretlen szociáldemokrata politizálás napjainkra már olyan mértékben átformálta magát a társadalmat és a társadalom tudatát, hogy alapjában véve fenntartható a gazdaság szociáldemokrata átpolitizáltsága. Nehezebb választ adni a centrum déli peremének szociáldemokrata sikereire, egyáltalán arra, mennyire stabilak ezek. Annyit talán megkockáztathatunk, hogy a fasiszta (autoriter) rendszerek történelmi öröksége és bukása következtében a szociáldemokrácia (vagy a hozzá hasonló más baloldali populista erő) biztosíthatja csupán a modernizáció demokratikusan legitimált útját.

xismus und Philosophie". Zugleich eine Antikritik. (1930) In: uo.
25 Justus Pálné Wagner Edith közlése.
26 Vö.: Pintér István: A Szociáldemokrata Párt története 1933–1944. Budapest, 1980.
27 A Terézváros munkásmozgalma. Bp. 1970. 125. l.
28 Pintér István: A Szociáldemokrata Párt története 1933–1944. Budapest, 1980. 324–325. l.
29 Justus Pál: A szocializmus útja. Budapest, 1945. 6. l.
30–31–32–33–34–35–36–37–38–39 Uo. 7. l.; uo.; uo. 22–23. l.; 55. l.; 24. l.; 28. l.; 26. l.; 28. l.; 120. l.; 123. l.
40 Rosa Luxemburg: Stillstand und Fortschritt im Marxismus. Rosa Luxemburg Gesammelte Werke 1/2. k. 367. l
41 Uő.: Társadalmi reform vagy forradalom? Rosa Luxemburg: Marxizmus, szocializmus, demokrácia. Budapest, 1983. 163. l.
42 Justus Pál: A szocializmus útja. Budapest, 1945. 153. l.
43–44–45–46–47–48–49–50 Uo. 127. l.; 142–148. l.; 152. l.; 153. l.; 154. l.; 154–155. l.; 163. l.; 167–168. l.
51 Tamássi György: A totális állam. Budapest, 1937. 39. l.
52 Karl Korsch: Der gegenwärtige Stand des Problems „Marxismus und Philosophie". Zugleich eine Antikritik. (1930) In: Karl Korsch: Marxismus und Philosophie. Frankfurt am Main, 1975.
53 Arthur Rosenberg: Geschichte des Bolschevismus. Berlin, 1932.
54 Uő.: Demokratie und Sozialismus. Amsterdam, 1938.
55 Justus Pál: A szocializmus útja. Budapest, 1945. 30. l.
56 Uo. 125–126. l.
57 Uő.: Művészet–valóság–világnézet. Kortárs, 1947. október és uő.: Szocialista irodalom. Szocializmus, 1947. 2–4. sz.
58 Uő.: Szocialista politika. Szocializmus, 1946. 10–11. sz. 418–419. l.
59 Uő.: „Valóság". (Folyóiratszemle.) Uo. 1946. 1–2. sz. 79. l.
60 Uő.: Vita a szocializmus elvi kérdéseiről. Uo. 1947. 7–11. sz. 315–316. l.
61 Uő.: Demokrácia és szocializmus. Uo. 1946. 3–4. sz. 105. l.
62 Uő.: „Társadalmi Szemle". Uo. 1946. 7–9. sz., uő.: Marxizmus és népiesség. Uo. 1946. 5–6. sz.
63 Uő.: Szocialisták vagyunk. Népszava, 1946. január 1.
64 Uő.: Vita a szocializmus elvi kérdéseiről. Szocializmus, 1947. 7–11. sz., uő.: A monopolkapitalizmus gazdasági szerkezete, Budapest, 1947.
65 Uő.: A Szociáldemokrata Párt ideológiája. A Szociáldemokrata Párt központi oktatási titkárságának anyag- és adatszolgáltatása, 1948. február. 7.
66 Uő.: Vita a szocializmus elvi kérdéseiről. Szocializmus, 1947. 7–11. sz. 316. l.
67 Uo. 305. és 308. l.
68 Uő.: Elmélet és gyakorlat a marxizmusban. Uo. 1945. 3–5. sz.
69 Uo. 155. l.
70 Uő.: Bevezetés Plechanov: A marxizmus alapvető kérdései c. könyvéhez. Plechanov: A marxizmus alapvető kérdései Budapest, 1947. 11. l.
71 Uő.: Elmélet és gyakorlat a marxizmusban. Szocializmus, 1945. 3–5. sz.
72 Uő.: Bevezetés Engels „A család, az állam és a magántulajdon keletkezése" c. könyvéhez. Engels: A család, az állam és a magántulajdon keletkezése. Budapest, 1948. 22. l
73 Uő.: Előszó Marx és Engels válogatott tanulmányainak I–II. kötetéhez. Marx és Engels válogatott tanulmányok. I. k. Budapest, 1947. 38. l.
74 Például uő.: Vita a szocializmus elvi kérdéseiről. Szocializmus, 1947. 7–11. sz.
75 Uő.: Elmélet és gyakorlat a marxizmusban. Uo. 1945. 3–5. sz.
76 Lásd a 65. jegyzetet.
77 Uő.: A munkásegység ideológiai kérdései. Népszava, 1948. április. 11., uő.: Minden dolgozó pártja. Uo.: 1948. május 1., uő.: Megjegyzések a Magyar Dolgozók Pártja programnyilatkozatának elméleti részéhez. A Szociáldemokrata Párt központi oktatási titkárságának anyag- és adatszolgáltatása, 1948. május., uő.: Mit jelent a népi demokrácia? Népszava, 1948. június 27.



Radnóti Miklós

GEREBEN ÁGNES

# Milyen legyen az új irodalom?

## TANÁCSKOZÁS A BOLSEVIK PÁRT SAJTÓOSZTÁLYÁN 1924-BEN

A hatalomra került bolsevik párt az októberi forradalmat követő években nem volt hajlandó eleve elkötelezni magát egyetlen irodalmi irányzat mellett sem. Sőt: mind testületileg, mind felelős vezetőinek személyében elhatárolta magát attól, hogy preskriptív irányelvekkel alakítsa a művészeti életet vagy ilyen alapelveket egyáltalán meghirdessen.

Ezt az állítást, amely kétségtelenül ellentmond a kérdésről közkézen forgó sztereotípiáinknak, korabeli dokumentumok támasztják alá. Közülük kronológiailag az első az OK(b)P Központi Bizottságának sajtóosztályán 1924. május 9-én rendezett irodalmi tanácskozás ma már könyvészeti ritkaságnak számító jegyzőkönyve.[1] A szovjethatalom éveiben ez – és nem az általában korszakosnak is, korszakhatárnak is számon tartott 1925-ös párthatározat az irodalomról – volt a kulturális közvélemény figyelmétől kísért első, *elvi jelentőségű* alkalom, amikor a bolsevik pártot már nem az 1922-től leszálló ágban lévő Proletkult vagy az emigráció, esetleg a belső ellenzék, hanem a forradalom létrehozta új erők késztették irodalompolitikai koncepciójának megfogalmazására. A tanácskozásnak, főleg pedig az azon elfogadott határozatnak a jelentőségét növeli, hogy pontosan két héttel utána kezdődött az OK(b)P XIII. (Lenin halála után az első) kongresszusa, amelyen több, az 1925-ös „irodalmi határozatot" is megelőlegező állásfoglalás született; ezekbe jó néhány helyen *szó szerint* belekerült a május 9-i vita számos következtetése, majd – ugyancsak szó szerint – az 1925. július elsejei dokumentumba vándorolt tovább.

A tanácskozás végső soron egy három évvel korábbi eseményre nyúlt vissza. 1921 hidegrekordokat döntögető januárjának végén Lenin lakásán, a Kremlben, Gorkij, Nagyezsda Krupszkaja és a politikai tanácskozások szüneteiben be-benéző házigazda jelenlétében Alekszandr Voronszkijt, egy vidékről felrendelt pártmunkást megbíztak, hogy alapítsa meg az első szovjet-orosz irodalmi folyóiratot. Az alacsony, szőke, szemüveges férfi régi ismerőse volt a jelenlévőknek. A századfordulón, még mint egykori papnövendéket, Lenin húga vitte be a forradalmi mozgalomba; a börtön és a száműzetés évei után ott volt a bolsevizmus zászlóbontásánál, az 1912-es prágai párttanácskozáson, ahol a jegyzőkönyvet vezette, és egy szavazat híján az akkori központi bizottságba is bekerült. Az „Író", ahogyan a papi szemináriumban csúfolták, 1917 után fontos diplomáciai és ideológiai megbízatásokat teljesített, de álma továbbra is az maradt, hogy az irodalom közelébe kerüljön. Most, az emberélet útjának felén (bár neki még a negyede sem volt hátra) megkapta „a" feladatot. Mert az orosz irodalomban óriási hagyományokkal rendelkező „vaskos" folyóirat létrehozása, s ezzel a kontinuitás bizonyítása 1921-ben *egyszerűen lehetetlennek* látszott Szovjet-Oroszország súlyos külső-belső körülményei, a polgárháború, az éhínség, a katasztrofális papírhiány és nem utolsósorban a régi kulturális élet számos képviselőjének ellenséges hallgatása[2] közepette.

Voronszkij azonban, aki a *pártmegbízatás* mellé pénzt és lényegében szabad kezet is kapott,[3] alig néhány hónap alatt megnyerte a *Krasznaja nov* címen megindított lapnak – és vele az új irodalomnak – a társadalom legkülönbözőbb rétegeit, eszmeiségét képviselő írókat. Rendíthetetlen értékorientáltságával maga mellé állította az irodalomtól visszahúzódott Szemjon Podjacsev parasztírót, akinek írásaiért fehérneműt, cipőt küldött

13 A már nagybeteg Lenin ezt a folyamatot a kultúrában is megpróbálta megállapítani. Instrukciói és lapszéli jegyzetei alapján Jakov Jakovlev, az OK(b)P KB sajtóosztályának főnöke írta meg véleményét a Pravdába: „Vajon nem éppen a »burzsoá kultúra« elterjedését kellene-e elérnünk ebben a mi mélységesen vad országunkban?... A munkásosztály Oroszországban családostól is alig 15%-át adja az ország lakosságának, a kommunista párt pedig a proletariátusnak kevesebb, mint 10%-a. Egy hatalmas többségében paraszti országban, ahol a szovjethatalomnak a puszta léte is kétséges, az a lényeg, hogy megtanuljunk a kapitalizmustól ránk örökített professzorok, mérnökök, néptanítók kezével hadakozni a sötétség ellen, és növelni a dolgozó tömegek kultúráját." (Jakov Jakovlev: O proletarszkoj kulture i Proletkultye. Pravda, 1922. október 22.) Lenin olyan fontosnak tartotta ezeknek az elveknek a meghirdetését, hogy a Szovjetunió létrehozása körüli éles viták közepette is megbeszélte betegágyában Jakovlevvel a cikk alapelveit (1922. október 11-én), egy héttel később átnézte a fogalmazványt; a szöveg margójára írt jegyzeteit fotokópia formájában közölte is a Voproszi kulturi idézet melléklete. Lenin ebben az ügyben fogadta Sztálint pártfőtitkárt és Buharint, a Pravda szerkesztőjét is. (Biograficseszkaja hronyika, 12. kötet, Moszkva 1982. 389–390., 410–411., 421., 430. l.)

14 Na posztu, 1924. 5. sz. A vezércikk a május 9-i tanácskozást megelőzően jelent meg.

15 1921-ben a szovjet kormány engedélyezte magánkiadók létesítését. Egy év múlva egyedül Moszkvában 220 ilyen vállalkozás működött, ezek tevékenységét nemhogy kontrollálni, de figyelemmel kísérni is képtelenség volt.

16 A. Voronszkij: Iz perepiszki, i. m. 531. l.

17 Averbah még azt is megengedte – megengedhette magának, hogy a Kreml körül egészségügyi sétáját végző Leninhez odamenjen, és kifejtse neki az irodalomról alkotott nézeteit. Egyéb haszna nemigen volt a családi háttérből. Egy ízben, amikor Voronszkij a sajtóban szemére hányta, hogy még rendes iskolai végzettsége sincs, Averbah a nagybátyjához szaladt panaszkodni. Jaroszlavszkij azonban kinevette, és nem volt hajlandó „közbelépni", mint hogy Voronszkijnak igaza volt.

18 Iszkussztvo kak poznanyije zsiznyi. Moszkva, Krug, 1924. Pletnyov nézetei: Na igyeologicseszkom frontye. Pravda, 1922. szeptember 27.

19 Lityeraturnije portreti. Moszkva, Federacija, 1929. I. 525. l.

20 Mescserjakov arra utal, hogy az Oktyabr erőszakosan elragadta a már számottevő hagyományokat kiépítő Kuznyica (1920–1931) vezető szerepét, így a szervezet 1923-ban kettészakadt, és elveszített korábbi befolyását.

21 Pedig ez még idilli volt a Voronszkij–Na posztu ellentét későbbi fázisaihoz képest, amelynek legobjektívabb összefoglalását l. Robert A. Maguire: Red Virgin Soil. Soviet Literature in the 1920's. Princeton, 1968. 171–187. l., illetve Sztyepan Sesukov: Nyeisztovije revnyityeli. Moszkva, 1970. 164–181., 206–216., 268–273. l.



Juhász Ferenc

őit, irányítóit, hogy támogassák hathatósabban a munkás- és parasztfiatalok irodalmi anfolyamait. Ugyanakkor azonban elkötelezi magát a párt korábbi, toleráns kultúrpoliikájának folytatására a nem kommunista írókkal szemben; állást foglal amellett, hogy ıiztosítani kell számukra a türelem és a bizalom légkörét. Elutasítja a *Na posztu* hangvéelét, mert az tehetséges alkotó művészeket elriaszthat a szovjethatalomtól. Kimondja ızonban azt is, hogy az „útitársak" műveinek kritikáját, de általában a kritikát is, ejleszteni kell. Ami a különböző csoportosulások között kialakult puskaporos hangulaot illeti, a határozat ezt „szélsőségesen abnormálisnak" nevezi.[21] Mint kifejezetten ‚dekadens vonást", elítéli a klikkszellemet, amely a burzsoá kultúrának a tömegkultúráól való elszakítottságából fakad. És a *Na posztu*-csoportnak az irodalom közvetlen ıártirányítására vonatkozó követelését élesen elutasítván újólag kimondja: „egyetlen rodalmi irányzat, iskola vagy csoport sem léphet fel, és nem is kell hogy fellépjen a párt ıevében". (139. l.)

JEGYZETEK

1 Voproszi kulturi pri gyiktature proletariata. Moszkva–Leningrád, 1925. 56–139. l. A továbbiakban az oldalszám megjelölésével a szövegben hivatkozom a jegyzőkönyvre.

2 Borisz Ejhenbaum a Tizenkettek „kompromisszuma" következtében megroppant alkotóerőről, Blok művészetének éppen emiatt törvényszerű hanyatlásáról szólt az 1921 augusztusában meghalt költő sírjánál mondott beszédben. (Borisz Ejhenbaum: Lityeratura. Leningrád, 1926. 276. l.) A Krasznaja nov létrehozásának napjaiban már úgy vetődött fel a kérdés, hogy lesz-e egyáltalán orosz irodalom. (P. Guber: Jeszty-li buduscseje russzkoj lityeraturi. Vesztnyik lityeraturi, 1921. 1. sz. 2–4. l.) A keserű tagadás szinte minden megnyilvánulásának ősmintája Jevgenyij Zamjatyin 1920-ban közölt, híres Félek című cikke volt, amelynek sorait újabban egyetértőleg idézte a moszkvai Lityeraturnaja gazeta: „Igazi irodalom csak ott lehet, ahol nem megbízható és szolgálatkész hivatalnokok hozzák létre, hanem őrültek, emberkerülő remeték, eretnekek, álmodozók, szkeptikusok alkotják. Ha az írónak aggályoskodnia kell, ha arra kényszerül, hogy ortodoxálisan hithű legyen... akkor nem lesz »ércbe öntött« irodalom"... (Lityeraturnaja gazeta, 1987. április 15. N. 46. 3. l.)

3 Az Állami Kiadó egy másik folyóiratával, a Pecsaty i revoljucijával együtt a Krasznaja novot is mentesítették az előzetes cenzúra alól. Lenin ugyan többször – utólag – szemrehányást tett egy-egy cikk közlése miatt, de az előzetes bemutatás kötelezettségét csak 1926-ban vezették be, Borisz Pilnyak kulcsregénye, a Mihail Frunze váratlan haláláról írt Történet a ki nem húnyó holdról publikálása után.

4 A. Voronszkij: Iz perepiszki sz szovjetszkimi piszatyeljami. Iz isztori szovjetszkoj lityeraturi 1920–1930 gg. Lityeraturnoje naszledsztvo, 93. Moszkva, 1983. 547. l.

5 Voronszkij a sajtóban kifejezetten durván támadta például Zamjatyint, éppen fent idézett cikke kapcsán. A magánszférában viszont szívhez szóló levelekkel rávette, hogy ha el is utazik – akkor még átmenetileg – külföldre, ne publikáljon a szovjethatalommal szemben ellenséges lapokban, és bármilyen segítségre van szüksége, forduljon hozzá. I. m. 571–572. és 581. l.

6 L. Averbah (Po etu sztoronu lityeraturnih transej. Na posztu, 1923. 1. sz. 79. l.) szerint a következő pártkongresszusnak meg *kell* határoznia az irodalompolitika konkrét módjait. Ugyanebben a szellemben közölt cikket a lap idézett számában G. Lelevics (Nam nuzsna partyijnaja linyija) és Sz. Levman (U nasz nyet hudozsesztvennoj orientacii).

7 Na posztu, 1923. 1. sz. 99. l.

8 Uo. 7. l.

9 Amikor azonban a futuristák maguk próbálkoztak az „igazi", „új" programirodalommal, amelynek fel kellett volna váltani a klasszikus művészetet, csúfos kudarcot vallottak; elsőnek a Na posztu támadta meg őket.

10 Voronszkij tudott vad és igazságtalan is lenni, mint például a Pilnyak ellen egy oldalvágással élő Pjotr Kogan esetében. Őt olyan embernek nevezte, „aki soha nem volt és nem is lehetett kommunista, de kész bizonyos pillanatokban – győzelem esetén – azt állítani: én is ott voltam!" (Krasznaja nov, 1923. 7. sz. 291. l.)

Ez azonban kivételes eset volt, amely ellen Lunacsarszkij a Pravdához írt levélben tiltakozott (a lap nem közölte a levelet).

11 A Na posztu vezetői szabályos puccsal hatalomra kerültek, és ezzel komoly szervezeti hátteret biztosítottak maguknak, amikor a proletárírók összoroszországi szervezete új vezetőségének deklarálták magukat (anélkül hogy erről a régi vezetőséget egyáltalán értesítették volna), és 1924 májusára már ők hívták össze a többi tagszervezetet.

12 Waclaw Solski: Soviet Literature and the Communist Party in the Twenties. Memoires of the former member of the Board of Soviet Writers Union. Hoover Institution Archives, Waclaw Solski Collection, I. 27. l.

IRODALOM

Rövidítések: „": folyóiratban megjelent munka; in: ugyanazon szerző kötetében megjelent munka; In: többszerzős kötetben megjelent munka.)

Arisztotelész 1974: Poétika. h. n.
Barthes, Roland 1960: Történelem vagy irodalom? in: Válogatott írások. Bp.
Barthes, Roland 1967: Entretiens avec Roland Barthes. „Les Lettres françaises", 1172. sz.
Capra, Fritjof 1982: The turning point. Toronto–New York–London–Sidney–Auckland.
Derrida, Jacques 1970: Structure, Sign and Play in the Discourse of the Human Scienses. In: The Structural Controversy: The Language of Criticism and the Sciences of Man. Ed. R. Macksey and E. Donåto. Baltimore.
Devecseri Gábor 1970: Nyári versnapló. in: Lágymányosi istenek. Bp.
Dobrovits Aladár 1979: Az egyiptomi elbeszélő irodalom fejlődése. in: Irodalom és vallás az ókori Egyiptomban. Bp. II.
Fry, Northop 1969: Contexts of Literary Evaluation. „Yearbook of Comparative Criticism", 2.
Genette, Gérard 1972: Strukturalismus und Literaturwissenschaft. In: Strukturalismus in der Literaturwissenschaft. Ed. H. Blumensath. Köln.
Holub, Robert C. 1984: Reception Theory. London–New York.
Horn, András 1978: Literatur und Freiheit. (Habilitationsvorlesung an der Universität Basel) Kézirat.
Horn, András 1981: On the anthropological foundation of aesthetic enjoyment. „Man and World", 14.
Hrushovski, Benjamin 1982: An outline of Integrational Semantics. „Poetics Today", vol. 3:4.
Hrushovski (Harshav), Benjamin 1984: Fictionality and Fields of Reference. „Poetics Today", vol. 5:2.
Ingarden, Roman 1965: Das literarische Kunstwerk. Tübingen.
Ingarden, Roman 1967: Betrachtungen zum Problem der Objektivität. „Zeitschrift für Philosophische Forschung", 21.
Jedlakowski, Leszek: Wiedergeburt des Abendlandes? In: Aufbruch nach Mitteleuropa. ed. E. Busek und G. Wilflinger. Wien.
Kraft, Victor: Geschichtsforschung als strenge Wissenschaft. In: Logik der Sozialwissenschaften. ed.: E. Topitsch. Köln–Berlin.
Kuhn, Thomas S. 1962: The Structure of Scientific Revolutions. Chicago.
László Ervin 1986: Zene–rendszerelmélet–világrend. Bp.
Lentricchia, Frank 1980: After the New Criticism. Chicago.
Lotman, Jurij M. 1973: Jel és jelrendszer; a XI–XIX. századi orosz kultúra tipológiája. in: Szöveg, modell, típus. Bp.
Örkény István 1984: Egyperces novellák. Bp.
Perry, R. B. 1926: A general Theory of Value. New York.
Ricoeur, Paul 1976: Struktúra és hermeneutika. „Helikon", 4. sz.
Roberts, Thomas J.: The Network of Literary Identification: A Sociological Preface. „New Literary History", 5. (Autumn)
Schmidt, Siegfried J.: Fiktionalität als texttheoretische Kategorie. In: Positionen der Negativität. ed. H. Weinrich. München.
Sławiński, Janusz: Analiza, interpretacja i wartościowanie dzieła literackiego. (Az irodalmi műalkotás elemzése, értelmezése és értékelése.) In: Problemy metodologiczne współczesnego literaturoznawstwa. ed. H. Markiewicz és J. Sławiński. Kraków.
Smith, Barbara H. 1978: On the margins of discourse. Chicago–London.
Staiger, Emil 1976: Einige Gedanken zur Fragwürdigkeit des Wertproblems. In: Literarische Wertung und Wertungsdidaktik ed. G. Piltzs és E. Kaiser, Kronenberg.
Stankiewicz, Edward 1978: Poetyka i sztuka slowa. (Poétika és szóművészet.) „Teksty", 5. sz.
Steiner, Peter 1982: The semiotics of literary reception. In: The structure of the literary process. ed. P. Steiner, M. Červenka, R. Vroon. Amsterdam–Philadelphia.
Tóth Imre 1986: Matematika és szabadság. Valóság, 11. sz.

Valóság 87/8



Weöres Sándor

LAKNER JUDIT

# Gyászpompa Budapesten a századfordulón

A keresztelő, az esküvő, a temetés az élet rituális tagolása. Szertartásaira sok embe gyűlik össze. A legtöbb talán a temetésre. A sokaság ilyenkor rendeltetésszerűen gyászoló közösség: a másik ember elvesztése feletti fájdalom átérzése és a halál feletti meditáció lenne feladata, amely magasztos állapothoz több-kevesebb sikerrel hozzásegítik a külön böző vallások gyászszertartásai: a mulandóságról, az élet esendőségéről, túlvilágról szól gyászbeszédek, egyházi zenék, énekek, zsoltárok.

A kivételes összejövetel azonban mindig valamiféle ünnep volt, gyászünnep, az igaz de óhatatlanul előtolakodtak az élet hol játékos, hol kisszerű és éppen vidámságot ser nélkülöző elemei. A gyászoló közönségben, sőt még a beszédekben is ott lappang fölényes túlélők alig leplezett öröme, amely természetesen mindig önkéntes szellen vaksággal párosul.

Az empátia alacsony fokán, mikor a másik halála még beleillett a „termész rendjébe", a vigasság nyíltan folyt, sőt beépült a gyász szertartásrendjébe. A halotti toro ettek-ittak, táncoltak, a végén még az özvegyet is táncba vitték.

Az otthon felravatalozott halott mellett virrasztók bor mellett, játékokkal szórako tak, a sarokban lányok és fiúk kacarásztak. Budán fiatalemberek vállalták a virrasztá egy jó vacsoráért, reggeliért, szeszért. Unalmukat kártyával űzték el. A temetésre össz szövetkezett kegyes papi testvériségek sokszor botrányos dáridóikról voltak híresel A temetők mellett mindig ott voltak a kocsmák. Együtt volt a könny és a vigasság, a áhítat és a földhözragadtság.

A keresztény egyházak gyászliturgiája csak az utolsó kenet vagy az úrvacsora valamint a templomban, a ravatalnál és a sírnál tartott gyászbeszéd és az énekek rendjé szabályozza. A gyász egyéb vonatkozásaiban szabad teret hagy a közösségi szokásokna és az egyéni megoldásoknak. A zsidó vallás, amely az élet minden szféráját szabályoz illetékessége alá vonja, éberen őrködik a gyász rendje felett is. A Schulchan Aruch, zsidó törvények kódexe tilalmaival számol azzal a tehetetlenségi erővel, amely az embe összejöveteleket az átszellemültségből a léhaság felé hajtja. A temetés alatt még a köszö nést is megtiltja, hogy eleve elejét vegye az interakcióknak. Tilos a halottal egy szobába enni és bort inni. A gyászoló a gyászhét alatt nem hagyhatja el a házat, és tilos számá minden öröm, tilos a fürdés, a test kenése, a házasélet, a tóraolvasás, nem szabad széke ülnie, ágyban hálnia, ruháját megszaggatva kell viselnie.

A XIX. századi városi polgárság szokásai külön vallási parancsok nélkül is előírják hogy a gyász ideje alatt minden mulatságot mellőzni kell. Az élet felértékelődik, a másik elvesztése pótolhatatlan hiányt jelent. A drámaibb és individuálisabb halálfelfogás amely már nem tudja a halált beletörődő nyugalommal fogadni, ridegnek találja siratóasszonyok alkalmazását, illetlennek a dőzsölést, botrányosnak a játékokat. Az ú városi gyászkultúra sem képes azonban a gyászszertartás összejöveteleiből a hívságo elemeket kiszűrni. Éppen ellenkezőleg, a mondenitás a beszenteléstől a gyászbeszédig mindent áthat, csakhogy a társasági játékokat már nem falusias nyíltsággal, hanem a gyászpompa feketeségétől leplezve űzték. Kialakult egy új, nagyvárosi, kissé álszent és frivol gyászfolklór. Az egyénien átélt fájdalom még nem hiteltelenítette a rítust min olyat, legfeljebb a régiek mellé vagy helyette új, polgári gyászszokások alakultak ki. Csak a világháborúk tömeghalálát követően válnak „gyanúsakká" a gyászszertartások, a gyászolók a semmitmondó formaságoknál, kliséknél, sztereotípiáknál valami igazabb

akcióiban ... akkor ezt az egyén elidegenedésként, félelemként, szorongásként éli át, és/vagy a társadalom pedig »betegnek« vagy deviánsnak tartja". Szimbólumhasználat persze már az állatoknál is van – említi Brody –, csakhogy esetükben a szimbolikus magatartás genetikailag átörökített, míg az embernél az evolúció során nyitott genetikai programra épülhet minden, amire kulturálisan tesz szert. Brody úgy találja: primitív társadalmakban azokat, akik a közös szimbolikus tevékenységben nem vesznek részt, betegnek, megszállottnak mondják, míg ugyanezeket komplexebb társadalmakban újítóknak, lázadóknak, alkotóknak vélik. S a paradigmatikus értékű kérdés ezek után következik: „Szükségszerű-e, hogy az egyént, aki nem osztja csoportja alapvető értékrendszerét és társadalomfelfogását, rosszul szocializált vagy nem teljes értékű kultúrahordozónak tekintsük?"

Pethő Bertalan gyűjteménye korrekt munka. Az általa írt bevezetőn, epilóguson és glosszáriumon túl is segíti olvasóit rövid, előzetes bemutatásokkal, továbbvezető irodalommal.

Válogatásából is úgy tűnik: a fenomenológia a pszichiátriai elméletek számára különösen sok lehetőséget nyújthat. S e lehetőségek számbavétele nem lenne jó, ha elmaradna a pszichiátria hazai művelőinél. *(Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1987.)*

Mormánszky Gyula
lino

Veljich 87/8



Nagy László

## Szocialista demokrácia

Miroslav Pecujlic

Egyetlen gondolatból indulok ki: abból, hogy a szocialista demokrácia társadalmi szempontból elsőrendű fontosságú. Demokrácia és több szabadság, tehát nagyobb alkotói szabadság nélkül kenyérben is szűkölködni fogunk. A szocialista demokrácia és az alkotói szabadság a szocializmus számára általánosan szemlélve is a lenni vagy nem lenni kérdése: vagy elérjük az új civilizációs és technológiai színvonalat, vagy marad a válság és a hatalom puszta védelmezése.

Súlyos, válságos időkben számolni kell egy optikai csalódással: fontosabbnak tűnik a rendteremtés, mert állítólag a rendet követi a demokrácia, erre pedig csak akkor kerülhet sor, ha kilábaltunk a válságból. Tudni kell azonban, hogy a demokrácia és a rend nem zárja ki egymást, ellenkezőleg. A bürokratikus rend roszszabb lehet a rendszertelenségnél, gazdasági és szociális zűrzavarhoz vezethet, amely azután ismét teret nyit a bürokrácia számára, hogy interveniáljon, rendet teremtsen.

A jugoszláv társadalom számára a szocialista demokrácia a fennmaradás egyetlen civilizált módszere.

Sok ízben megtárgyaltuk és nyilvánosságra hoztuk már társadalmi állapotaink bíráló felmérésének eredményét. Az a szándékom, hogy átfésülve néhány területet, rámutassak, milyen árat fizetünk a fejlett szocialista demokrácia hiányáért. Ez lehetőséget nyújt az intervenció szempontjából fontos következtetések levonására. Ha például a gazdasági életről beszélünk, mindannyian azt bizonygatjuk, hogy a politikának a gazdaság feletti hatalma a gazdasági élet feletti egyfajta erőszakká válik, és ezért nagyobb árat fizetünk. Ha a szakmai elemzést a politikai hatalom alá rendeljük, ha a tudomány mellékes, ha a termelők kimaradnak a határozathozatal eljárásából, akkor szinte elkerülhetetlenek a súlyos melléfogások.

Kétségtelen, az irányítói pozíció konstituálódását illetően fontosabb az engedelmesség, mint a kezdeményezőkészség. Ez megbénítja a körünkben kétségkívül jelentős kezdeményezőkészséget. Valóban figyelemre méltó emberi erőforrásokkal, tehetséggel rendelkezünk, mindez azonban gúzsba van kötve. A munkásoknak és a szakembereknek meg van kötve a kezük, szembeötlő a munkások érdektelensége, az ifjúság munkanélkülisége és a szabad alkotómunka hiánya. E tömeges alkotói energia megfékezése a fejlettség alacsonyabb szintjén nem túlságosan jelentős, de nagyon fontos ebben mi korunkban, a tudományos-technikai forradalom időszakában.

Meg kell szabadulnunk egy, még mindig autoritárius szocialista állam örökölt elvétől. Ez az elv különböző rétegek feletti atyáskodás révén jut kifejezésre. Az állam és apparátusai szavatolják a létszükségletek egy bizonyos körének kielégítését, mint például a foglalkoztatás, az oktatás, a szociális védelem stb., ami nagyon fontos, de az ár az, hogy ezeknek a rétegeknek le kell mondaniuk önállóságukról és kezdeményező szerepükről, esetleg önálló tevékenységükről is.

A munkásokra és a szakemberekre ólomsúllyal nehezedik a társadalmi szektorban az egyenlősdi és a munka biztosításának problémája, egyidejűleg azonban robbanásszerűen felduzzadt az élősködők, gazdagok rétege, a munka nélkül szerzett gazdagság.

Ellentéteket szül az értelmiséggel kapcsolatos vita is. Még mindig nem döbbentünk rá egy jelentős történelmi újdonságra, nevezetesen arra, hogy az intelligencia nagy része a modern társadalmak új termelői osztályát képviseli. Az értelmiség nem tekinthető kisebbségnek, másodosztályú útitársnak. Erőteljesen igényli a szólásszabadságot és az információk szabadságát, mert ez nemcsak hivatásának kifejezője, hanem társadalmi lényének része is. A modern társadalmakban az intelligencia egyszersmind az ismeretek letéteményese, s a társadalom az értelmiség széles körű aktivizálása által válik képessé arra, hogy mozgósítsa tulajdon alkotóerőit. Ha ezt nem vagyunk képesek megérteni, akkor nemcsak az extremisták csoportocskáival, hanem a munkásosztály létérdekeivel találjuk szembe magunkat.

Ami az ifjúságot illeti, képzett, képzettebb a mi nemzedékünknél. Új ismeretek és képességek letéteményese, de a saját identitására, saját tevékenységre törekszik, ahelyett, hogy afféle spon-

olvasat: előttünk a lángelme, akinek a görög aranykortól Keatsig, VII. Gergely pápától a korszerű matematikaoktatásig és a magyar sorsproblémákig mindenre van kérdése és válasza. A másik, brutális olvasat: neurotikus alkat, megalomániás küldetéstudat, metaforákba göngyölt ötletsziporkázás, műkedvelő filozófia, másodlagos-harmadlagos mesterek, Spengler, Ortega, Hendrik de Man nyomán.

A *Tanú* óta Németh László esszéinek minden olvasója ezzel a kétfelé kiélezett, végleteiben elfogadhatatlan ítélettel kellett hogy szembesüljön. Végeredményben azzal a köznapi ténnyel, hogy Németh László magyarnak született Magyarországon, a XX. század első felében. Kérdés, hogy ez a pőre tény miként alakította esszéírói életművét. Mit teljesített ki és mit torzított el?

Az esszéírói életmű ugyanis alkalmasint másként alakul, ha Németh Lászlót nem Magyarországra veti a sorsa. Ha tehát a magyar nyelv helyett angol vagy francia vagy orosz nyelven fogalmaz esszét.

Apró, de ide kívánkozó adalék. A nagyon más intellektuális térségből érkező, egészen fiatal, pályakezdő Örkény Istvánt elbűvöli a *Tanú*, miként az magnóra mondott, töredékes önéletrajzi beszámolójában olvasható. Jóval később, az ötvenes évek derekán nemzedékem legjobbjai – marxisták és nem marxisták – olvasták és jegyzetelték az akkor tiltott terméknek számító *Tanú* fennmaradt számait, az Országgyűlési Könyvtár némely főtisztviselőinek szívességéből. Azóta újabb és újabb korosztályok szembesülnek Németh László esszéírásának kihívásával.

Ennek a folyamatos szembesülésnek fontos és tanulságos dokumentuma – értékeivel, hiányaival, egyenetlenségeivel, eklekticizmusával – ez a mostani tanulmánykötet. És a dolognak – a közös munkának – még korántsincs vége. Hevenyészve jelzem: részletes taglalásra vár például Németh László egyik legfontosabb, legjellemzőbb tanulmánya, *A „vallásos" világnézetről* című. Átfogó értelmezésre vár, könyvnyi tanulmányt érdemel továbbá Németh László pedagógusi és oktatásügyi látomása. A két háború közti elképzelésektől az 1945-ben kelt, *A tanügy rendezése* című röpiraton át a most közreadott *Ha én miniszter lennék* érvkészletéig és elképzelésrendszeréig.

Németh László tizenegy éve halott. Életműve elevenebb, mint valaha volt. Az utókornak természetesen nem az a dolga, hogy szentképet fessen az életmű szerzőjéről. Olvasnunk, újraolvasnunk, értelmeznünk, vitatnunk, hasznosítanunk illik.

Valósy 8/6

Hornyánszky Gyula



*Hornyánszky Gyula* rajza

Szép kis állapotok,
mondják az emberek
Otto Schulmeister

Nem lehet puszta véletlen, hogy a botrányok és a személyes mulasztások lánca Ausztriában nem szakad meg. De mi történik akkor? Elpusztítja önmagát a Második Köztársaság? Sok minden, ami eddig ragyogott, elveszíti fényét, ócskának, rothadónak hat. Igaz, a nagyvilág átállási válsága elérkezett a Dunához, de az, hogy egyszerre olyan sok fedő repül fel a fazekakról, a hazai tűzhelyen lévő túlnyomásra mutat. Az előtérben lévő hatalmi harc mögött egy elfajult párt- és szövetségrendszer mozdíthatatlansága bizonyul a közös jövőbe vezető utat elzáró akadálynak. Mi lesz Ausztriával? Mivel végződik mindez? Van kiút, amelyen elkerülhetjük a lejtő egyirányú útját? Már évek óta „semmi sem megy" ebben az országban; az, amit a fellendülés idején elmulasztottunk, most megbosszulja magát. A közélet, amelyet fojtogatnak az ipar súlyos strukturális fogyatékosságai és a mezőgazdaság értelmetlen túltermelése, akut hiánnyal küzd a vezető erő, a jellem, a bizalom, a felelősség tekintetében is. Ausztria a „boldogok szigetéből" a Nyugat peremén lévő „botrányköztársaságá" süllyedt.

De az állapotoknak ez a leírása magában véve kevéssé használ. Az osztrák állampolgár csak mélyebbre süllyed a rezignáció vagy a közömbösség mocsarába. S az, ami az osztrákokkal ma történik, valóban nem csupán a tegnap vagy a tegnapelőtt műve. Évtizedek vetése érik be.

A politikai felelősök, a kormányban és az ellenzékben egyaránt, másként látják a helyzetet: hatalmi kérdésnek tekintik, amelyben az ő győzelmük szerintük biztosítja a nép számára a szabadba vezető utat. Az azonban, aki kissé elszakad a jelen pillanat gyűlölködő, ostoba konfrontációjától, más tényezőket is talál a helyzetmeghatározáshoz. És a tágabb perspektíva a gyógyításhoz más módokat és orvosságokat kínál, mint amilyeneket az elnyűtt vezető réteg.

Az 1986-os Ausztria a jelenre fordítja a figyelmét, mindenki várja heti csőd- vagy korrupcióadagját, a tájékoztatási eszközök is élni akarnak valamiből, láthatatlanul növekszik az elkeseredettség és a düh, szavahihető útmutatás hiányában. A politikai lelki terápiának így az lenne az első feladata, hogy a köztársaság állampolgárait ismét a jövőben bízóvá tegye. Mert a rezignáció a gonosz szövetségese.

Mi az, ami a kétszeri pusztulást követő, látszólagos újrafelemelkedés mellett helytelenül történt? Mivel csaptuk be magunkat? 1945 után senki hallani sem akart arról, ami porrá és hamuvá vált. A halottak temessék el a halottakat, mi megúsztuk; önmagát pedig ki-ki az ellenálláshoz számította. A totalitárius járvány valódi története azonban nem ismert ilyen megkülönböztetéseket, és a következmény a hazugság volt, amely az állami hivatalos beszédmódba is behatolt.

Az ördögöt nem lehet Belzebubbal kiűzni, ezt már a *Bibliá*ból tudjuk. És így a belpolitikailag megoszlott vádaskodásnak az volt az eredménye, hogy – öntisztítás helyett az indoktrináció túláradása ellenére – csak az opportunizmust segítette elő.

Ilyen légkörben nem él meg az őszinteség, s az ebből eredő erkölcsi torzulás most napvilágra kerül. Az államszerződések megkötése után általánossá vált a meggyőződés, hogy most Ausztria visszatalált a demokráciához, a belső béke biztosítva van, a jólét gondoskodik majd arról, hogy az embereknek ne jussanak az eszükbe helytelen eszmék. A pártokon és szövetségeken alapuló állam sűrű funkcionárius-hálózata, az állam vezetésétől a tartományokig és a falvakig, a hatalmi mandátumért folytatott verseny ellenére, egyetértett a belső használatra szolgáló játékszabályokban.

Az önelégültség tehát, amellyel az osztrákok meg vannak elégedve a demokráciával, ahogyan az 1945 óta kialakult, csalóka. Gyakorlatilag megakadályozza, hogy öngyógyító erők megújítsák a vezető gárdát és az eszmék nagyobb versenyét teremtsék meg. Mozdulatlanságuk súlyosbítja az országnak a nagyvilág fejlődéséhez viszonyított elmaradását. Mi hozhat új lendületet? Önkritika, józan ész? Vagy külső kényszer, nagyobb áron? Kedvelt önámításunk abból áll, hogy az államiság kétségkívül megteremtett anyagi alapjait összecserélték az eszmei alapokkal, az értékekben való élő konszenzussal. Ha azonban nincs az értékekre vonatkozó közös

Hornyanszky Gyula

Veliký 86/11



*Hornyánszky Gyula* rajza

ját Hernádi Gyula többműfajúsága is eltéríthetne, éppen a legfontosabb, a prózairól énjétől, hiszen a nagyközönség számára a par excellence irodalomnál jóval látványosabban megmutatkozó mímes eszközökhöz tapadó műfajokban is élvonalbeli személyiségnek számít. Az, hogy a nagykorúsított neoszürrealista, parabolista filmművészet legrangosabb hazai teljesítményének ötvenszázalékos tettestársa, azaz Jancsó Miklós forgatókönyvírója, még mindig nem eléggé exponált tény, bár Szekfű András Jancsó-monográfiája sokat törlesztett a filmipar, a kritika hosszú távú adósságából Hernádi Gyula iránt.[1] A Hernádi-drámabemutatók valódi sikereiről, a látszólagos bukásokról, a közvéleményborzoló előadások erőteljes jelenlétéről is tudósított bennünket számos fölháborodott vagy elragadtatott recenzió és esszé;[2] az irodalomtörténetírás, a kritika igazi adóssága a prózaköltő Hernádi Gyula iránt növekedett tetemessé.

S végül úgy érzem, tévútra vezetett volna az is, ha az író bármely szellemes önmeghatározását tekintem leitmotívnak. A művész empirikus énje különösen a kortársak számára lehet félrevezető, így félve írom le a monográfiám alanyának és tárgyának legszükségesebb életrajzi adatait is: Oroszvárt született 1926. augusztus 23-án, azaz szinte a napokban ünnepelte hatvanadik születésnapját. Gyermekkori, alkotóvá érlelő kamaszélményei az akkor Győrszentmártonnak nevezett Pannonhalmához kötik, apja itt volt főjegyző, illetve a győri bencés gimnáziumhoz, ahol sajátos, abszurd írói talentuma először villant föl egy dolgozatban, melyben az öregedő, megcsúnyult Szép Ilonka sirámait szólaltatta meg, s tanára nagyon megdicsérte. Érettségi, rövid orvosi egyetemi vendégszereplés után 45-ben, szinte a háború végső pillanataiban besorozzák leventének, megszökik. Elfogják, két és fél évet tölt le egy krími hadifogolytáborban. Amikor visszatér, sokáig nem találja helyét. Tizenegy évig jár különböző egyetemekre, innen is eredeztethető a természettudományokra is kiterjedő, széles körű műveltsége. Időközben „millió helyen dolgozik" vezetői és alkalmazott beosztásokban. A VÁTI-ból megy nyugdíjba, 1974-ben, azóta „szabadúszó". Az ötvenes években lát napvilágot néhány írása, két vers, novellák a *Csillag*ban, azután hosszú szünet. 1959 prosperózus esztendejé-

Hornyánszky Gyula
Valóság 86/11


listán még nem számok szerepeltek, hanem például az, hogy Jogi Szakvizsgabizottság, vizsgadíj, 318 Ft. Akkor ugyanis a kedves ügyfél személyes megjelenés és sorban állás nélkül, otthon a lakásán, minden külső segítség nélkül ellenőrizni tudta a lista helyességét.

Mi mindebből a tanulság? Verjük szét a számítógépet és térjünk vissza a hagyományos ügyintézéshez? A világért sem! Mindössze teremtsük meg a törvényi garanciát ahhoz – s ennek vaskövetkezetességgel szerezzünk is érvényt –, hogy a számítógép alkalmazása ne csupán a közigazgatás számára jelentsen előnyöket, hanem az ügyfelet ne hozza a korábbinál hátrányosabb vagy kiszolgáltatott helyzetbe. Mert lehet ám a számítógépet az említett módon is használni, csak törődni kell vele. De miért törődne vele a közigazgatás, ha a törvény nem szorítja rá? Sajnálatos tény, de igaz, hogy e tekintetben a szolgáltató szektor összehasonlíthatatlanul kulturáltabb a közigazgatásnál. A közüzemi számlákat már évek óta számítógép állítja össze, mégsem kell az ügyfélnek személyesen elmenni a Közüzemi Díjbeszedő Vállalathoz, mivel a számla hátoldalán megtalálja a kódszámok megfejtését. Érdekes: pedig a Közüzemi Díjbeszedő Vállalatot sem kötelezi erre törvény. De rájött egy viszonylag egyszerű igazságra: jó dolog a számítógép, csak élni kell vele, nem visszaélni.

Elképzelhető, hogy egyszer még a magyar közigazgatás is rájön erre? Bízzunk benne, mi több, tegyünk is érte valamit!

JEGYZETEK

Készült a Központi Statisztikai Hivatal információszabályozással kapcsolatos vizsgálatai keretében.

1 Gömbös Ervin: Informatika és hatalom. Statisztikai Kiadó Vállalat, Budapest, 1984. 158. l.
2 A külföldi törvény összegyűjtése és kötetbe foglalása folyamatban van.



*Hornyánszky Gyula* rajza

TANKA ENDRE

# Ázsiai termelési mód vagy feudalizmus?

A JAPÁN FÖLDVISZONYOK TÖRTÉNELMI ATAVIZMUSAI

Nippon, a „Felkelő Nap Országa" – halmozott hátrányait leküzdve – napjainkig példátlan ívű gazdasági növekedési pályát futott be. A japán „csoda" világszerte méltán vált ki elismerést, amelyet azonban csak lassan követ a mélyebbre hatoló megismerés: amennyire divatossá vált a japán sikerek kulisszatitkainak „faggatása", az érdeklődés jórészt egyoldalúan az ipargazdaság, a technikai innováció, a szociológiai hagyomány és értékrend mozgatórugóira irányul. A *termőföld* termelőeszközkénti elsajátítása bármely társadalmi formációnál – történetileg és ma egyaránt – oly szorosan kötődik az alapvető termelési viszonyokhoz, hogy mint rész-elem több-kevesebb fényt vet a társadalom tulajdoni rendszerének és tulajdonlási folyamatainak egészére. Így van ez a japán mezőgazdaság földtulajdoni és földhasználati viszonyainál is. A látszólag egysíkú tulajdonelméleti közelítés – nemegyszer a kutatás „melléktermékeként" – olyan leleteket is feltár, amelyek jóval túlmutatnak az agrárstruktúra működési és modernizációs kérdéskörén. Mint a történetiség eleven reflexei, megkönnyítik a mai Japán hiteles leképezését.

## *A rizsmonokultúra gyökerei*

377 728 km²-nyi sziget kétharmada erdőborította hegyvidék, egyharmada pedig az emberi élettér és a mezőgazdaság közt úgy oszlik meg, hogy az utóbbi részére termőföldként az összterületből 14,5% jut. Leegyszerűsítve, a geomorfológia számára ez Japán. Az ország több évszázada a túlnépesedés szorító gondjaival küzd: ma már az élelmiszertermelésnek több mint 120 millió embert kell eltartania úgy, hogy az egy főre jutó termőföld csak 0,019 hektár. (Összehasonlításként: ezt az arányt még Bangladesh, az „éhség földje" is kétszeresen meghaladja.) Kérdés, hogy a tartósan kiélezett *relatív földszűkösség* és a *túlnépesedés* valóban *történelmi okai-e* annak, hogy a japán agrárszektor az ország önellátását szinte kizárólag a rizsre alapozza, továbbá a rizsmonokultúra összefügg-e az ázsiai termelési mód stagnálásával, majd annak korszakos meghaladásával? A japán rizstermesztés eredete a legendák ködébe vész. Máig vitatott, hogy a kínai civilizáció koreai közvetítéssel adaptálásának egyik eredménye-e, avagy a délkelet-ázsiai monszun önállóan kifejlődött, „természetadta" termesztési kultúrájaként jelent meg. Az árasztásos rizstermesztés 3–4 hónap tenyészidőt igényel, minimum 20 °C átlaghőmérséklet és legalább 1800 mm csapadék mellett. Japán legtöbb része rendelkezik e feltételekkel. A rizsveteményezés az országban az i. e. 3–1. század óta virágzik. A rizskultúra korai uralmát jelzik – többek közt – a japán *súly- és területmértékek*, amelyeket az ősidőktől egészen 1955-ig (a méterrendszer bevezetéséig) a rizs diktált. A súlymérce közvetlenül a rizs eltartóképességét fejezte ki, míg területmérceként nemcsak termelékenységi mutatóul, hanem a népességszám becslésére is szolgált.[1]

A rizs őshonos jellege, vetésterületének fokozatos kiterjesztése és alapvető táplálékká válása a *japán mezőgazdaság földhasznosítási vonásait* eredendően, sajátosan meghatározza. A sajátságok lényege: a különös természeti-környezeti adottságokra épült technikai-gazdasági relációk a termelés társadalmi-gazdasági vonatkozásait is történetileg rögzítették és napjainkig uralják. (Például a csaknem „atomizált" birtokszerkezet és az intenzifikálást gátló, részfoglalkozású földtulajdonosok túlsúlya.) A japán modell – a monszun-övezeti rizstermesztés – specifikumai legjobban az európai gazdálkodási séma-

Hornyánszky Gyula

H. Gy. fotó. Hornyánszky Gyula emlékkönyv.

Szemadám György: Antik torzók és vélogatók vermisszázok.
Tomáz, 1999, Kráter Mihály Egyesület, 26–33.

Hornyánszky Gyula

A MŰGYŰJTŐK GALÉRIÁJA – AUKCIÓS HÁZ
szeretettel meghívja

## HORNYÁNSZKY GYULA
(1924–1995)

festőművész gyűjteményes kiállítására

A kiállítást megnyitja: SÜKÖSD MIHÁLY

VERNISSAGE 1996. augusztus 15-én, 17.00 órakor
A kiállítás megtekinthető:1996. augusztus 15-től, szeptember 07-ig
hétköznapokon 10.00–18.00 óráig.
A kiállítás helye: 1053 Budapest V., Kossuth L. u. 10. 1/2 em.

A MŰGYŰJTŐK GALÉRIÁJA – AUKCIÓS HÁZ
szeretettel meghívja

## YENGIBARIAN MAMIKON
(1963)

szobrászművész kiállítására

A kiállítást megnyitja: SÜKÖSD MIHÁLY

VERNISSAGE 1996. augusztus 15-én, 17.00 órakor
A kiállítás megtekinthető:1996. augusztus 15-től, szeptember 07-ig
hétköznapokon 10.00–18.00 óráig.
A kiállítás helye: 1053 Budapest V., Kossuth L. u. 10. 1/2 em.

# MEGHÍVÓ



MŰGYŰJTŐK GALÉRIÁJA
AUKCIÓSHÁZ

SÜKÖSD MIHÁLY:

# Hornyánszky Gyula és (avagy) a szabadság birodalma

1.

Ezeket ki festette?

Vendégeim kérdezik, akik először látogatnak hozzám, és szemügyre veszik az olajfestményeket, szénrajzokat. Azt felelem: Hornyánszky Gyula.

Az meg kicsoda?

Ezt a második kérdést az elmúlt évtizedek során olyannyira megszoktam amúgy művelt vendégeim csodálkozó szájából, hogy többféle választ alakítottam ki. Az első: nagy magyar festő, a honi értetlenség áldozata, a jövő évszázad (évezred) majd felfedezi. A második: költő, regényíró és filozófus, álnéven festeget. A harmadik: Picasso elismert tanítványainak egyike, a fejünk fölötti festményt ő maga a mester is megdícsérte, a kifacsart fejű, egyszerre dús és aszott keblű hölgyalakot az Avignoni kisasszonyokhoz hasonlította. A negyedik: egy bolond és szabad ember, a barátom.

2.

Hornyánszky piktor mély álmában, hajnal felé horkantott egy nagyot a párnán, és befejezte evilági önmagát. Tegnap este még élt, ma reggel már nem él, ennyi történt.

1924. november 24-én született, tehát hetven évet és két hónapot élt. Csoda, hogy ily sokáig tartott az életfolyamat, Gyula ugyanis minden tőle telhetőt elkövetett a sikeres önpusztítás érdekében. Orbán Ottó már harminc évvel ezelőtt szép versben jövendölte meg a mindjárt bekövetkező halált. A költői prófécia rövidzárlatát tapasztalva a prózai eszemmel úgy képzeltem, Hornyánszky most már mindenkit túlél, örökké élni fog.

Éveken át így látszott lenni. Hornyánszky Gyula havonta körülbelül kétszer megjelent a Valóság szerkesztőségében, kevés baráti közegeinek egyikében. Nesztelenül áthatolt a csukott ajtón, átlépett a falakon, egyszercsak ott volt: nyitott nyakú fehér ingben, gondosan borotváltan. Az idő múlását csupán a haja jelezte: nem kopaszodott, ellenben előbb megőszült, aztán hófehér lett, miként Burns híres versében és magyar giccsdalokban egyaránt olvasható. Ám kék csecsemőszeme változatlanul világított, nem hálózták be vérerek, az orvostudomány vonatkozó állításaival ellentétben.

Megállt az ajtókeretben, udvariasan köszönt. Ha aznap még alig ivott, akkor halkan beszélt és többnyire okosakat mondott. Ha már megnyomta tudatát az alkohol: kiabált, hadonászott, szamárságokat ordítozott. Ám az első baráti figyelmeztetésre menten becsukta a száját, s nem ricsajozott a továbbiakban.

Harminc éve, amikor megismertem, még volt néhány foga. A közönyös idő múlásával e maradékot is elhullajtotta, miként az öreg hímoroszlánok teszik Afrikában. Ez a hiány a kommunikációban nemigen zavarta, mivel csukott szájjal, de érthetően beszélt, és vékony ajkával mosolygott, már amikor. Egyszer megkérdeztem: miként táplálkozik? Elmagyarázta, az ő fogínye már úgy megvastagodott, hogy a legkeményebb kolbászt is elrágja. Enni egyébként harminc év során talán kétszer láttam, a létezéséhez szükséges kalóriamennyiséget feltehetően az alkohol biztosította.

3.

Vissza a tényekhez, illetve a tények hiányához. Az egyébként kiváló Művészeti Lexikon ismeri Hornyánszky Miklós festőművész és grafikus nevét (Kanadában él, a torontói főiskola grafikai tanszékének tanára), Hornyánszky Gyuláét azonban nem. A szűkebb használatra készült képzőművészeti bibliográfiákban sem szerepel.

Ezen a negatív tényen nincs mit csodálkoznunk. Hornyánszky a főiskolán Barcsay és Szőnyi tanítványa volt, de nem fejezhette be tanulmányait, menet közben eltávolították, feltehetően politikai okból. Később felvételét kérte a Művészeti Alap tagjai sorába, kérelmét elutasították. Hornyánszky olyannyira megsértődött, hogy évekbe telt, amíg barátainak segítségét elfogadni méltóztatott, s végül az alap tagja lehetett.

A képzőművészeti szakma nagyobbik fele Hornyánszky nevét ugyanúgy nem ismerte, mint lakásom kíváncsi látogatói. A kisebbik fele ismerte ugyan, de dilettánsnak tartotta. „Ilyen tarkabarka laphoz, mint a Valóság, amatőr illusztrátorok illenek", mondta volt, körülbelül a hajdan neves X., vacak festő, több állami kitűntetés birtokosa Hornyánszky mellett másik festőbarátunkra, Papp Oszkárra is gonoszul nyilazva. „Fekete Tamás az írók szobrásza, Hornyánszky az írók festője, minden korszakban vannak ilyenek", nyilatkozta megértően Y. műkritikus.

Gyula áldozat volt, védtelen volt, s nemigen lehetett rajta segíteni. Szabad és öntörvényű emberi lényként barátaira is ráförmedt, ha azok intézményes támogatást emlegettek. Rövid itthoni fénykorában Lengyel József megkedvelte, ezért megvásárolta és szobafalaira függesztette Hornyászky néhány képét. Józsi bácsi furcsa bölénynek számított a korszak kultúrpolitikájában, egyszerre volt védett és védtelen. Utolsó regényének nyilvános kiadását nem sikerült elérnie, annyi hatalma azonban volt, hogy néhány telefonnal elintézhesse Hornyánszky festő első és utolsó nyilvános kiállításának megrendezését. Valahol a Széna téren történt az eset, a kerületi Hazafias Népfront égisze alatt, ha jól emlékszem. A megnyitón elég sokan voltunk jelen, többnyire magánbarátok, írók, szerkesztők, műfordítók, szabad értelmiségiek, aztán piaci pénzgazdák, fiatal és éltes kurvák, más ilyenek. Az ünnepelt festőművész nem látszott különösebben boldognak.

A Valóság utolsó békés éveiben többször törtük a fejünket: miként lehetne Hornyánszky szétszórt életművét tartósítani, vagy legalábbis a nyilvánosság elé tárni? Házigazdát, helyiséget talán tudtunk volna szerezni. Ám aggódtunk, az ünnepélyes megnyitás előtt vagy közben nem történik-e a festőművész részéről szörnyűséges cselekedet? Ha netán belerikácsol a megnyitó szövegbe, és trágár szavakat ejt? Vagy a még nagyobb malőr: elunva a látványt és önmagát, hosszában kinyújtózik a padlón és horkolni kezd.

4.

Ilyesmit tudniillik sűrűn megvalósított, a legkülönfélébb testhelyzetekben is tudott aludni. Egyszer viszonylag korai esti órában a Majakovszkij utcában (ma Király utca) akadt dolgom. Útban hazafelé megpillantottam Hornyánszkyt, aki szálegyenes tartásban aludt egy lezárt üzlethelyiség rácshálózatához támaszkodva. Odadőlt vagy odadöntötték, ki tudná megmondani. Máskor az árokban aludt el, gyönyörű nyáridőben, valahol Tihany környékén, a barátnője tanyája felé gyalogolva. Később azt állította, négy gyönyörű festményét lopták el, a hóna alatt szorongatta a mappát, mielőtt a képtolvajok megtámadták volna.

Hogy Gyula mikor mit állított: már a mindenkori jelenidőben is nehezen lehetett ellenőrizni. Megjelent például a szerkesztőségben és újjongva közölte, Amerikából, New Yorkból kapott meghívólevelet: kiállítást kívánnak rendezni életművéből egy nagy bank termeiben, repülőjegyét megküldik, neki csak a képeinek technikai átszállítását kell megoldania. Ennek részleteit azonban nemigen tudja kiböngészni az angol nyelvű levélből. Rögvest felajánlottuk, hozza be a levelet, lefordítjuk, aztán intézheti a kiállítását. Az amerikai meghívólevéllel Gyula holtáig nem jelentkezett.

Máskor (korábban? később? mikor?) azzal robban be: az Operaházból érkezik, ahol is felkérték, vezényelje el Rossini A sevillai borbély című vígoperáját. Mondatait a rizlingszilvánival felhői szegélyezték, ezért néma csöndben hallgattuk. Később kiderült, valóban járt az Operában, s valóban vezénylést imitált egy tévéfilm felvételénél. Hornyánszky — tudniillik amatőr filmszínész is volt —, több játékfilmben szerepelt, Bódy Gábor Psychéjében például Kazinczy egyik költőbarátját domborította sikerrel.

Nem hazudott, hanem álmodozott. Abban az alkohollal tartósított euforisztikus állapotban, amelyben évtizedeken át létezett: Hornyánszky sosem kívánta megkülönböztetni a valódi tényeket és a megálmodott tényeket.

Egyedül az álmairól beszélt szívesen, részletező szóbőséggel. Származásáról, gyermekkoráról, ifjúságáról alig tudok valamit, s félek, mások sem sokkal többet. Úgynevezett úri dzsentri család elszegényedett ágából származott, szerény anyagi körülmények között nevelkedett. Alkalmasint, feltehetően. Azonos nevű nagybátyja, Hornyánszky Gyula a maga korában neves klasszika-filológus, A görög felvilágosodás című monográfia szerzője, a fiatal Németh László egyik támogatója. Kóbor-kalandor unokaöccse, az ifjabb Gyula de jure háromszor nősült, de lehet, hogy négyszer. De facto kiváló barátnőket birtokolt, képzőművész hölgyeket, magánvállalkozókat, bolti eladókat, egyazon és váltakozó időben.

5.

Milyen értékű festő volt végül is Hornyánszky Gyula? Ez itt a legfőbb kérdés, ám tárgyilagos választ adni nem tudok. Nem vagyok képzőművészeti szakíró, csupán egy magyar értelmiségi, aki a halott kortársa történetén mereng.

Elfogult magánvéleményem szerint életműve javában jelentékeny festő volt. Máris megakadok azonban: mi az ő életműve? Mekkora? Merre található? Másfél tucat magánlakásról tudok, többnyire írók lakják, néhány orvos, fizikus: ott csodálhatók Hornyánszky képei. Hogy életműve hány darabból áll, s merre található: halála pillanatában feltehetően Gyula sem tudta.

Úgynevezett életműve egyik felében arcképeket rajzolt vagy festett. Egyszerre valósághű és absztraháló modorban. Olyannyira kiemelve valamely egyedi arc jellegzetességeit, hogy az önmaga lényegévé alakult át. Megdicsőült vagy lezüllött. Történt például, hogy többszöri felkérésre Hornyánszky megrajzolta egy filozófus-akadémikus arcképét. Az illetőnek tetszett, hazavitte, de otthon a finnyás feleség elszörnyedt, s a padlásra száműzte a műremeket. Férje vonásaiban ugyanis Jasszer Arafat borostás mosolyú ábrázatát vélte felfedezni.

Képei másik felében Hornyánszky tárgyakat, tárgyrészleteket örökít meg. Szentendre háztetőit és kéményeit, aztán fatörzseket, magányos kapukat, kerítéseket. Fehér-feketeszürke színekkel, biztos vonalvezetéssel, ahogy annakidején Barcsay mestertől megtanulta. Később valódi aszbtrakciókat készített, ezeknek csak hangulati közlésük van, szavakra lefordítható jelentéstartalmuk nincs. Amit szavakkal is elmondhatunk, azt fölösleges megrajzolni vagy megfesteni, mondta volt Picasso.

Ha volt elég pénze, Hornyánszky vászonra festett olajjal. Amikor nem volt elég pénze, kartonra vagy rajzlapra rajzolt szénnel, ceruzával, színes filctollakkal. Általában nemigen volt pénze, de ez a tény csupán technikai értelemben zavarta. Botrányosan olcsó áron adta el műveit, de a ráadást barátai kezéből sem szívesen fogadta el. Sűrűn kért kölcsön, kezdetben száz, később ötszáz, még később ezer forintot, ebből is látszik pénznemünk leértékelődése. Tartozásait vagy megadta, vagy képeivel viszonozta. Magyar úriember volt, Krúdy örült volna, ha ismerheti, meghívta volna velőscsontra és borra, bizalmas beszélgetésre és sűrű hallgatásra.

6.

A szabadság a felismert szükségszerűség és az ember ezzel összhangban álló tevékenysége, mondja Marx Károly. Szabad ember az, aki szabaddá választja önmagát, állapítja meg időben később Jean-Paul Sartre.

Hornyánszky sokat olvasott, bár eléggé vegyes szövegeket. Nem biztos, de valószínű, hogy ismerte a fenti két definíciót. Ha így történt, bizonyára egyetértett a lényegükkel.

Szabad ember volt, minden kortársam közül a leginkább szabad. Önmaga életét élte, s ebben semmi megtervezettség, mesterkéltség nem akadt. Nem kötötte magát szabályokhoz, minden szabályszerűséget megvetett és figyelmen kívül hagyott. Kivéve persze a leginkább alapvetőket: például nem járkált nadrág nélkül a körúton. Akkor kelt és feküdt, amikor akart, akkor dolgozott, amikor idejét érezte, azzal találkozott, akivel találkozni kívánt. Kevés pénzzel beérte, ezt a csekélyke összeget többnyire megszerezte: a képei árából, alkalmi munkákból, a feleségeitől és barátnőitől, a baráti kölcsönökből.

Cserében a szabadságért nem kívánt semmit a körötte lévő világtól. A magyar kisvilág átmeneti hatalmaitól végképp semmit. Művészetét nem ideológiai okokból mellőzték évtizedeken át. Hornyánszky semmilyen kártékony veszélyt nem jelentett, eleven porcsomónak számított. Nemcsak a kultúrpolitika mindenkori vezérkarának, de a Művészeti Alap másodrangú hivatalnok hölgyének is. Soha semmilyen csoporthoz vagy irányzathoz nem tartozott, gőgösen szerény kívülálló maradt. Nem érdekelte, hogy a befutott realista festők absztraktnak mondják, az absztraktok viszont realistának. Jó festőnek tartotta magát, s előkelő biccentéssel nyugtázta, ha némely barátjától ugyanezt hallotta. Minden egyebet — kitüntetéseket, ösztöndíjakat, más világi cafrangokat — fölöslegesnek ítélt.

7.

1965-ben rajzolta meg a portrémat. Akkor a Ráday utcában lakott, imádott nagymamájával, második (talán harmadik?) feleségével és két pulikutyával. Tágas és eléggé szutykos lakásra emlékszem, a két aranyos eb fegyelmezetlenül csahorászott, nyaldosott, sűrűn odapisilt a szőnyegtelen padlóra.

Két liter kocsisborral érkeztem. A művész megköszönte, az egyiket mindjárt kinyitotta, aztán több órán át dolgozott az akkori fejemen. Ruganyosan mozgott jobbra-balra, hátrált, közeledett, kék szemével bűvölt, szájával cuppogott, dörmögött, időnként jajongott is. Kortyonként fogyasztotta el a két liter bort, sajnálkozott, hogy nincs több ital a háznál. Adtam némi előleget a portrémra, Hornyánszky festő leszaladt a sarki kocsmába, újabb két üveget szállított a műterembe, benyalta a harmadik litert is. Nyoma sem látszott a műalkotáson, mire a művész elkészült vele.

Hőse és áldozata volt korának. Ha létezik a szabadság örökös birodalma: ott együtt kívánnék élni Hornyánszky Gyulával.

## Vezér Erzsébet titka

Mi a titka? Mi a titka kortalan ifjúságának, csodálatos derűjének, állandó aktivitásának?

Talán az a hit és tudás, amely egynek tételezi az életet és az irodalmat, művet és alkotóját? Vezér Erzsébet századunk irodalmát mindig emberi viszonylatokban, attitűdökben látja és láttatja. Mert nemcsak Adyról és az őt körülvevő emberekről tud ő mindent, de az Adyt követő baloldali nemzedék, a polgári radikalizmus eltiport, emigrációba szorított nagyjairól, Jásziról, a Polányiakról, Lesznai Annáról és társaikról is. Vezér Erzsébet az oral history köztünk élő nagyasszonya, aki századunk irodalmi viszonyairól, a művekről és a műveket motiváló sorsokról, életekről, barátságokról és viszályokról, rokon- és ellenszenvekről, emberi nagyságról és gyengékről szinte mindent ismer és töretlen energiával dokumentál is. Talán ettől oly fiatal Vezér Erzsébet, hogy arcát egy gazdag, izgalmas élet során mindig mások sorsában és életében, alkotók és alkotások világában moshatta és moshatja meg ma is.

Vagy talán ifjúságának, vitalitásának titka az elpusztíthatatlan, örök baloldal ereje, legyőzhetetlen hite? Világnézete, melynek meghatározója volt egy hosszú, munkás életen át — és az ma is — az Adytól és a második magyar reformnemzedéktől tanult humánum és szolidaritás az elnyomottak iránt? Mert ez a törékeny kis asszony nemcsak most, de az elmúlt évtizedekben mindig is a legerősebb, legbátrabb ellenzéki volt, a hétköznapokban élő civil kurázsi szimbóluma. Politikai, közéleti harcokban gazdag élete is bizonyítja, hogy Ady óta szegény hazánkban a kritikai gondolkodás csak baloldalon állhat. Talán ez elveiben, hitében is konzekvens élet derűje és ereje Vezér Erzsébet ifjúságának titka?

Kedves Erzsike, engedd meg, hogy barátaid, tisztelőid és olvasóid nevében nyolcvanadik születésnapod alkalmából kis irigységgel és nagy-nagy szeretettel sok boldogságot és további harcokban és alkotásokban gazdag, derűs fiatalságot kívánjunk.

**Nagy Sz. Péter**



HORNYÁNSZKY Gyula festő

MIKLÓS PÁL:

# A császár meztelen!

**Quidquid latet, apparebit,**
**Nil inultum remanebit...**

Pekingben a Mennyei Béke Kapuja (Tien An Men) homlokzatán ma is ott mosolyog a Nagy Kormányos, Mao Ce-tung képmása. És egymilliárd kínai ma is áhítattal tekint föl reá. Szemükben ma is a kínai nép istene — tudnivaló: az övéké ateista kultúra volt mindig, úgy látszik, egy istenpótlék nélkülözhetetlen. Az isten képmása akkor is jóakaratúan mosolygott, amikor néhány éve tankok fojtották vérbe a kínai fiatalok békés tüntetését. De akkor is — harmincöt esztendeje —, amikor hagymázas terveinek köszönhetően kegyetlen éhínség sújtotta éveken át a sok száz milliós népet. Akkor még csak császár volt Mao: a több ezer éves hagyomány jegyében teljhatalmat, korlátlan egyeduralmat gyakorló és az egykori császári palotában regnáló elnök. Minden egyes szava isteni szózat és parancs: sok száz millió kínai a szó szoros értelmében ész nélkül rohant, buzgólkodott, akár ölt is, hogy végrehajtsa parancsait.

Az össznemzeti istenimádat a határokon túl is megtette a magáét: a Nyugat is tele volt pötyögtetve maoista hívekkel, még nálunk is akadt belőlük. És amikor félszázada rangos kiadók jelentették meg Mao válogatott műveit európai nyelveken, jócskán akadtak nyugati filozófusok, akik ájult tisztelettel elemezték és méltatták mélyenszántó gondolatait — egy műveletlen kínai paraszt vulgármarxizmusba mártott aranyköpéseit.

Most azonban a császár meztelen áll előttünk — és azok előtt is, akik még ma is hisznek benne: az Amerikába menekült *Li Zhisui* doktor, aki huszonkét éven át volt Mao háziorvosa (és megnyomorított, megalázott szolgája), megírta szolgálati éveiről visszaemlékezéseit Mao elnök magánélete címen *(The Private Life of Chairman Mao.* Random House, New York, 1994). A vaskos (közel 700 oldalas) kötetet Amerikában nagy sajtóvisszhang övezi: a hihetetlenül prűd és efféle botrányokra most éppen nagyon fogékony sajtó szenzációs részleteket közölve emeli ki a doktor által feltárt titkok közül a Mao erotomániájára, gruppensex-partijaira vonatkozó közléseket. Pedig ez a visszaemlékezés sokkal több, mint zaftos botránykrónika: voltaképp a kínai párt epikrízise (ahogy a kórtörténetet mifelénk hívják), s mint ilyen, igen fontos történelmi forrásanyag. A doktor elég közel él a pekingi vezetőkhöz — orvosuk és sokszor bizalmasuk is —, hogy élményei és tapasztalatai hiteles tanúságként valljanak a császár és környezete rejtett életéről. Hitelét egyébként szakmai csőlátása biztosítja: kevés olyan embert ismertem, aki ennyire apolitikus lény lett volna, mint Li doktor. Visszaemlékezései köré a történelmi és politikai események értelmező hálóját minden bizonnyal a fordító és a szerkesztő gárda szőtte — megannyi szakember amerikai egyetemekről. A doktor számára a világ a páciensén keresztül létezik; persze, nem tudja magát kivonni az elnököt körülvevő légkör hatása alól, de ez a légkör, aljas cselszövések, személyes intrikák, bosszúk bűze bizony őt személyében is sokszor érinti. Akár úgy, hogy neki vallanak bizalmasan, akár úgy, hogy ő is az áldozatok közé kerül: leküldik falura, átnevelésre, mint ez időben minden rohadt értelmiségit (s ott nem orvosként dolgozik, bár nagy szükség lenne rá, hanem trágyát hord), s csak az a szerencséje, hogy Mao hamar megbetegszik, s olyankor senki más nem gyógyíthatja, csak Li doktor.

Mao ugyanis utálja az orvosokat. Csoda, hogy Li doktort egyáltalán magához engedte: a 35 éves fiatal orvos Ausztráliából tért haza — patriotizmusból. Képzettsége igen jó, az egyik kínai egyetemen (amerikai professzoroknál) végzett, a háború miatt vállalt külföldön állást. Rokonok hívják haza, de hamarosan ráébred, hogy csapdába esett. Persze, szükség van az orvosokra, állást kap, s az elnök testőrsége őt jelöli a bizalmas feladatra. Maónak megtetszik a nyílt, rokonszenves fiatalember, s elfogadja. Li doktor 1954-től 1976-ig, Mao haláláig hű őre elnöke egészségének, akár aljas vádak ellenére is. Mert minden kommunista pártvezér és vezetés paranoiás: Li doktort is többször éri vád, hogy gyógyszereivel ártani akar — ilyen vádaskodásban a legbuzgóbb az elnök felesége, Jiang Qing asszony, s bizony ilyenkor az elnök is csak tessék-lássék védi meg orvosát.

Mao ugyanis — a közhittel ellentétben — nem népe szerető és gondviselő atyja, hanem félelmetesen önös zsarnok. Nincs se barátja, se szerelme — feleségétől külön él, előző feleségeit és gyermekeit könyörtelenül eltaszította magától. Régi harcostársait, ha helyzete úgy kívánja, kegyetlenül feláldozza, akár halálba is kergeti (mint Liu Shaoqi alelnököt, akire féltékeny lett). Li doktor korrigálja azt a cinikus önjellemzését, amelyet Edgar Snow-nak adott egy interjúban, s amely (a tolmács hibájából) csonka fordításban lett közismert; Mao egy régi barátcsúfoló mondókát idézett: Kopasz barát ernyővel, nincsen haja, sem ege!, a második fele azonban így is érthető: se törvénye, sem ege!, azaz: sem földi, sem égi törvénye! Nemcsak magányosságára utalt tehát, hanem törvények felett álló mivoltára is. S hogy valóban erre célzott, azt tanúsítja néhány nyilatkozata: egész népe tekintetében sem volt emberségesebb. 1954-ben Nehrunak, 1957-ben Hruscsovnak jelentette ki, hogy Kína nem fél az atombombától, mert ha százmilliók pusztulnak is bele, kínaiból van elég! (Meg is döbbent mindkét államférfi ekkora cinizmustól.)

Az önös zsarnok egy civilizálatlan hunani paraszt, azaz származása életmódjához ragaszkodik: zsíros, fűszeres ételeket eszik és guggolva szarik. (Moszkvában látogatása idején nem tudja használni az angolvécét, testőrsége kerít neki egy ágytálat, hogy arra guggolhasson.) Úszni imád, még a Jangce folyamban is, kísérői ijedelmére, de sosem fürdik, ápolónői (cselédei!) mosák le forró vizes törülközővel. Nem mos fogat—, a paraszt is csak teával öblít szájat—; amikor Li doktor beszerzi a fogkefét neki, két hét múlva abbahagyja, s elméletet gyárt hozzá: „A tigris sem mos fogat, mégis milyen erős foga van!" (Ugye, milyen ismerős? Ilyen álbölcsességekkel vannak tele filozófiai művei is.) Higiéniai műveltsége is a paraszt szintjén van. Az orvosoktól fél, s ezt utálatba burkolja. Minden kezeléstől irtózik, Li doktornak minden alkalommal körülményes, ravasz rábeszéléshez kell folyamodnia, hogy orvosi hivatását teljesíthesse. Amikor buzgó promiszkuitása eredményeként a közelébe került kislányok sorban megfertőződnek, s orvosához kerülnek, az megpróbálja óvatosságra inteni, kezelésre rábeszélni, de Mao csak legyint, s vígan fertőzi tovább a kis vörösgárdista lánykákat, akik boldogan veszik betegségüket, hiszen a nép nagy tanítójától kapták!

Li doktor működése idején Mao gyakorlatilag már impotens volt. De megtalálta a módját, hogy kárpótláshoz jusson: a császári rezidencián is, vidéki útjain is (különleges pártszállodákban) hetente rendeztetett hétvégi táncesteket, ahol testőrségén és személyzetén kívül megbízható (például a hadsereg művészegyütteséből válogatott), csinos fiatal lánykák voltak, s Mao ezekből vitt szobára (a szó szoros értelmében: a szomszédban lévő pihenőszobájába) néhányat. Mert nem érte be egyszerre eggyel. A Kínában igen népszerű taoista szerelmi tankönyvek szerint a férfi hosszú életét a nőkkel való egyesüléssel biztosíthatja, s Mao ebben is a legvulgárisabb közhitet vallotta: „Én a nők testében mosakszom" — mondotta Li doktornak, amikor az tisztálkodását kevesellette. Tegyük hozzá: mindehhez Mao testőrsége és vezetőkből álló környezete cinikus buzgósággal asszisztált.

És ez a környezet mindenben méltó császárához. Elsősorban Jiang Qing asszony: a sanghaji filmszínésznő kommunista lett, Yananba ment, s ott lett 1938-ban Mao felesége. A párt vezetősége úgy egyezett bele a házasságba, hogy Jiang Qing nem vállalhat közéleti szerepet — akkor még a testület dönthetett. Az ambiciózus asszony azonban a hatvanas évektől fellép a politikában, vezető lesz Mao jóváhagyásával, s a vezetőség ekkor már nem mer tiltakozni: ő lesz a Négyek Bandájának vezetője, akit Mao halála után társaival együtt letartóztatnak (1991-ben a börtönben lesz öngyilkos). Li doktornak kezdettől fő ellensége az udvarban: gyűlöli az értelmiségit, különösen az orvost — megérzi ösztönösen, hogy keresztüllát rajta. Az első időkben, kényszervisszavonultságában, képzelt betegségekkel és őrült intrikákkal szórakozik ez a frusztrált hisztérika (Li által adott gyógyszereit megvizsgáltatja a központi patikában, mert — így Jiang Qing — meg akarja mérgezni). Li doktornak nem erőssége a pszichiátria; igen jóindulatúan, tárgyilagosságra törekedve neuraszténiásnak diagnosztizálja könyvében, holott a vak is látja a közölt tényekből, hogy Jiang asszony a hisztéria klinikai esete, párosulva közveszélyes agresszivitással. Li doktor visszafogott előadásából is kitűnik: a Kulturális Forradalom lelke és motorja, Jiang Qing asszony egy szörnyeteg volt. Kettejük munkája volt ez a második nemzeti katasztrófa: Mao indította el 1966-os beszédével, és a végletekig fejlesztette az asszony. Mao elnök szerepét ma ezekben a bűnökben kisebbítik. De Li doktornak mondott szavai: „Én élvezem, ha az égalattiban teljes a felfordulás!" — a gátlástalan kalandor önvallomása, s nekem perdöntő.

A kínai történelemben 24 dinasztiát tartanak számon. A 24 dinasztia több ezer éve során jó néhány kegyetlen, országvesztő zsarnok volt — egyébként ezek Mao bevallott példaképei —, de a hírhedt uralkodók környezetében mindig akadt néhány józan államférfi, egy-két másként gondolkodó költő vagy tudós, aki felemelte szavát az esztelenségek ellen, sokszor életét vagy száműzetést kockáztatva is. Ebben a Mao alapította 25. dinasztiában — senki! Mao udvarában csak kicsinyes, életüket és karrierjüket féltő, s többnyire öreg udvaroncok vannak — egykor forradalmárok, mostanra talpnyalók. Erkölcsi és fizikai roncsok többnyire. Mint Lin Biao hadügyminiszter, kijelölt Mao-utód: fóbiáktól szenved, súlyos idegbeteg, aki azonban 1971-ben puccsot készít elő és elnöke meggyilkolását tervezi — az utolsó pillanatban, leleplezéstől félve, családostól menekülni próbál, de gépe Mongólia felett lezuhan. Vagy Zhou Enlai miniszterelnök, a közhittel ellentétben Mao engedelmes szolgája, akinek gyógykezelését Mao akadályozza meg, a rák úgyis gyógyíthatatlan jelszóval. Vagy olyan szenilis aggastyánok, amilyen Zhu De marsall, s még néhányan.

Az egész testületről félelmetes csoportképet ad Li doktor, amikor elmondja a Mao halála után történteket. Az a Politbüro-ülés, amelyen az orvoscsoportnak be kell számolnia Mao évek óta tartó betegségéről és haláláról — félanalfabéta tábornokoknak —, még inkább csak komikus. Viszont teljesen morbid az a szituáció, amelybe az orvoscsoport kerül, amikor közlik velük: Mao holttestét konzerválni kell, hogy kiállítható legyen. S egyben félelmetes is: a kétségbeesett orvosok tanácstalanok, de nincs apelláta, a PB így döntött. (Holott Mao életében úgy rendelte: el kell hamvasztani majd.) Az ijedt próbálkozások húsz liter formalint a tetembe, mire deformálódik, kozmetika, újra formalin stb.), tanulmányutak (Vietnamba, Ho Shi-min holttestéhez, Londonba Mme Tussaud panoptikumába, Moszkvába nem, mert rossz a viszony), végül a pótmegoldás: a pekingi főiskola szobrászai készítenek egy sikerült viaszszobrot. Mind a kettő, a felfújt tetem s viaszmásolata ott van a mauzóleumban — azt már nem tudni, hogy melyiket mutogatják.

Li doktor krónikája páratlan munka. Századunknak volt néhány országrontó, genocídiumokat produkáló zsarnoka, a becslések szerint Mao mindegyiken túltett. És az egyetlen, akinek magánéletéről, személyiségéről részletes és pontosan dokumentált kórjelentés került napvilágra. S ezzel nagyon fontos adalékokat szolgáltat annak a rejtélynek a megoldásához, amit a három és fél évtizedes kínai tragédia jelent még ma is: miképpen tudja Mao és apparátusa romlásba dönteni ezt a hatalmas, roppant kultúrájú népet? Karizmatikus személyiség, kétségtelen. De honnan táplálkozik ez a tudjuk, forradalmi múltjából eredő nimbusz akkor is, amikor iszonyú kegyetlenségeket követnek el, s mindig rá hivatkozva? Amikor éhínséget hoz birodalmára egy ostoba ötletével? Amikor megbénítja az egész hatalmas ország életét, s mindent felforgat benne egy másik ötletével? Bizonyos, hogy ez a félművelt, faragatlan paraszt zseniális volt az aljas intrikák mozgatásában. De egy hatalmas nép megőrjítéséhez elég ez? Olyan kérdések sokasodnak itt, amelyekre Li doktor tanulságos könyve olvastán sem tudjuk a válaszokat.

RAJNAI ATTILA:

## *Ötvenkettedik fejezet*

***Ama névnapi tusakodásról, amelyben Sancho Mesterét marasztalná***

**A 100 felé húzó Petri Györgynek**

*Mester!*

*Köszön-t-ve. (már ami belefér)*
*No meg papi napránként. **
*S a többi? Csalibog, marasztalás*
*kámforló minut fátyló hattyúdalán.*

*Az ám, Hazám! A GDP agyhozamán...*
*Sancho! Na, ez a ragozhatatlan netovább!*
*Pedig élnek itt költők is vételen.*
*— Szikkadt datolyatestén átüt a kor*

*(nyűg, protokoll-asztma, allergiák)*
*s az irkapálca már csak támaszt morog*
*a felejtés-hosszú esti sétán, zárul a perc*

*Quijote Don de köteles kínosságán.*
*De, hogy állít majd a Harag a malmán?*
*:kamasz-ívű felismert szerelmének.*

** A fa alatt is legyen valami.*

Ø Hlavinyánszky Tódor

epitész

l.

Forum

1935. 270 l.

Szőnyi Ottó dr. jogakadémiai
tanár, IX. 86.
múzeumigazgató

HORNYÁNSZKY István (épitész)

A pozsonyi Sarló kongresszuson ő fejtette ki a fiatal épitészek csoportjának programját.

Levél interju Balogh Edgárral. Készitette Albertini Béla. = Fotóművészet, 1985. 1.sz. 5.p.

M. D. K.

HORNYÁNSZKY Zoltán

1918-ban Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti : Nagybánya.....Bp. 1954. 333. l.

Hornyánszky Johan

1916/17, 1917/18, 1918/19 II., 1920/21.

Ferképzomfoiskèvk

92, b.

reszi prédikáció) és a nirvánát. Szokásosak azonban más jelenetek ábrázolásai is, valamint az ú. n dzsatakák, jelenetek Buddha korábbi földi életeiből. A mahayana buddhizmus hindú hatás alatt kifejlesztett pantheonjában két fő Buddha-csoportot különböztetünk meg: a Manusi-buddhákat, azaz emberi buddhákat és a szemlélődő vagy Dhyani-buddhákat. A mahayana egyik hagyománya szerint 24 emberi buddha előzte meg Sakyamunit, a Mestert. Ezek közül a 6 utolsót, Sakyamunival és Maitreyával együtt, gyakran egyesítik nyolcas csoporttá. Nepalban és Tibetben azonban, valamint Kínában és Japánban is, népszerűbb a fenti csoport utolsó 5 tagjának együttes ábrázolása, melynek azután az öt Dhayanibuddha [Vairocsána, Aksobhya, Ratnaszambhava, Amitabha és Amoghasziddha] és az öt Dhyanibodhiszattva felel meg. Mindezek az egyik mahayana-iskola szerint az egyetlen ős Adibuddha megnyilatkozásai. A bodhiszatvák [böles lények] vagyis városnyos Buddhák közül a Dhyanibuddhák szellemi leszármozottai, vagyis Dhynanibodhiszattvák: Szamantabhadra, Vadzsrapani vagy Vadzsratesvara, Ratnapani és Vispavani. Az előbbi 3 és Akasagarbha, Ksitigarbha, Szarvanivaraviskhambin, Maitreya és Mandzsusri együtt a 8 nagy Bodhiszattva. Padmapani vagy Avaloki-Dhyanibuddha szellemi fia és ennélfogva Buddha Sakyamuni, a Mester munkájának a folytatója. A tibeti buddhisták hite szerint e nagyon tisztelt bodhiszattva megtestesülései a lhaszai Dalai Lámák. A bodhiszattvákhoz tartoznak a velük egyenrangú megváltóistennők, a Tarák is, kiket a 6. sz.-ban kezdtek tisztelni. *Tara* = csillag, t. i. vezérlő csillag. Tarának

Hornyánszky Iván

Stud. Budapesten 1899 jún. 16. kj. ev. 6 felső leányok. 1916/17 I. elsőéves növendék. Glatz O.

1916/17 II. elsőéves n. o.

1917/18 I. másodéves n. o. ↓ Boszniay I.

1917/18 II. másodéves n. o.

1918/19. II. harmadéves Réti I.

1920/21. I. II. harmadéves Vazsony Jánosné

Hevedercsatt, honfoglaláskori

VIII. 206.

Hornyánszky József
Grafikus

M.D.K

Hainal (repro)

Élet és Irodalom, 1962. szept 1—5 lap

Hornyánszky Kálmán
festő

M.D.K.

Portré (rézm.)

A keretező hátlapján
kiállítást, 1962. november

# Nem uborka

**MŰGYŰJTÉS**

**Szerkeszti: Bátki Mihály**

Mármint a szezon, hisz nyáron is voltak aukciók: minden hétfőn ötkor a *Belvárosi Aukciósházban* (Váci utca 36.), ettől nem messzire minden pénteken ötkor a *Műgyűjtők Galériájában* (Kossuth Lajos utca 10.). Ezeken mindenfélét lehet kapni: gyengécske képeket s néha tetszetős grafikákat, szép kerámiákat, használható üvegeket, dísztárgyakat, érméket és a többi. Mindig telt ház van, mint ahogy Pless & Fox ékszer-aukcióin, minden hó utolsó hétfőjén háromkor a Vígszínház rokokó termében.

És nyáron is majd minden elkelt: 5 ezer forinttól csaknem egy millióig vásároltak. Az utóbbi egy, a szó legszorosabb értelmében káprázatos (mert négy karát briliánssal ékes) fülbevaló pár volt, de tündököltek a gyűrűk is: kikiáltási áron másfél karátos brillel 230 ezerért, egy karáttal 220 ezerért, 1,6 karáttal ugyanannyiért (190 ezerről), 0,7 karáttal 150-ről 160 ezerért, de szép gyűrűk voltak 30-cal indítva 42 és 60 ezerért, sőt tízezer alatt is!

Hanem különös figyelmet érdemel (és ez volt a nyári aukciós élet szenzációja) az aukciós házak *fölfedező tevékenysége!* Amit a művészettörténet és a gyűjtés eleddig elhanyagolt, azt sorozatosan pótolták-pótolják. A Belvárosi a szegedi *Vadász Endré*nek rendezett emlékkiállítást. Ezt az igazán elegáns festőt éppúgy nem fedeztük fel eddig, mint a fasizmus másik 1944-es áldozatát, Cserepest. „Elegáns" — mondom Vadászra, ami azt jelenti, hogy semmi „szögedies", vagy akár alföldi nincs művészetében (akárcsak korábban Károlyiéban, később Vinkler Lászlóéban), — mondhatni: hál'Istennek, mert a vásárhelyiekkel a szegediek sose versenyezhettek, a Nyilasy-féle édeskés népiességnél viszont kevés ellenszenvesebb produktum akad. Pedig Vadász Glatznál (is) tanul — alkalma lett volna ezt a tetszetős stílust elsajátítania. Nem, ő inkább Aba-Novákra emlékeztet, sokszor szinte azonos színvonalon — mindenesetre azonos stílusban. Tán ez a baj: nem volt igazán saját hangja. No de kinek van?

Fiatal korában, századunk elején szólalt meg a két *Tichy* testvér: a magyar szecesszió tisztes mestereivé lettek; sajnos, épp a tehetségesebb: Gyula már 1920-ban, negyvenévesen meghalt. Öccse, Kálmán majd félévszázaddal élte túl és hű maradt művészi eszményeihez — egészen élete utolsó néhány évéig, amikor is szinte kertitörpe-festészetet folytatott. Máig röstellem, hogy több mint harminc évi ismeretség után ezt bizony illetlenül meg is kritizáltam akkoriban. No de a most bemutatott alkotások mindkettejük részéről figyelemre méltóak voltak, jó áron el is keltek: Tichy Gyula *Bajuszos önarcképe* 15 ezerről indítva 44 ezerért, *Zách Klárája* 25-ről 70-ért, *Idillje* 18-ról duplájáért (mind olaj-karton), és szintén kétszereséért (24) *KÉVE* plakátja.

Ám az igazi felfedezés, ugyancsak a Műgyűjtők részéről *Hornyánszky Gyula* bemutatása. (Még látható!) Ez a remek festő annyira ismeretlen volt eddig, hogy vezető galériáink egyikének *idei* aukcióján is rossz névvel, egy rokon nevű festővel összetévesztve szerepeltették (pedig jómagam is szóltam, hogy ez nem stimmel, H. Gy. minden képe jellegzetes!). Most itt az egész életművét érzékeltető (bár korántsem felölelő) anyag, ráadásul szép katalógussal, amelynek bevezetőit író és festő barátai írták, akik közül azonban csak Szemadám György utalt érdemben művészi stílusának sajátosságaira, pedig ha van valaki, akinek volt *saját* stílusa, Hornyánszky az! Mindig realista, ámde mindig átfogalmaz, rendet keres és teremt, szikár és szuggesztív, aki sose alkuszik meg semmiféle tetszetősség „javára". Büszke vagyok rá, hogy kis számú kiállításai egyikét (évtizedekkel ezelőtt) a Népfrontban kiharcolhattam és megnyithattam, sőt külföldi vevőt is szereztem neki (ami az életmű számbavételénél még fontos lehet, megélhetése szempontjából biztosan az volt. De mért kell a legkülönbeknek meghalniok ahhoz, hogy észrevegyék: kicsodák? Hornyánszkyt is többre becsülték az irodalmi (meg filmes) életben, mint a műkritika köreiben. Vajon megvárjuk, míg a vele vetekedő többi „ismeretlen" barátja (például épp Szemadám vagy Perhács László — akinek neve ugyan előfordul a katalógusban, de persze rosszul írva) szintén elpatkol?

Nem ez a kategória a szintén a Műgyűjtőknél május végén szerepeltetett *Dr. Kozma Pál.* A doktori cím feltüntetése eleve utal arra, hogy „vasárnapi festő" volt — e nemben nem is rossz. „Sajátkezű festményei" (majd kettőszáz) à 3000-rel igencsak elkeltek, majd ennyi rajzára is akadt vevő, és a hagyatékának többi tárgya is gazdára talált, magam is tettem egy szőnyeget kétezerért, de volt ott pianino, varrógép, ócska tévé, íróasztal, lámpa, hamutartó, számtalan váza és így tovább — mint a szokásos heti árveréseken. De a jogtanácsos saját művei is megérdemelték az érdeklődést. Amit csinált, művészi tekintetben igencsak középszerű volt ugyan, de annak, hogy ilyen ízlésesen festegető személyiségek is szép számmal akadnak honunkban, nem tehetek róla, örülök.

**Kristó Nagy István**





Biztos eladás!
Ha műtárgyait, ékszereit vagy bármely régiségét értékesíteni akarja forduljon a BÁV Rt. szakértőihez. A *legmagasabb piaci áron* megvásároljuk vagy *magas előleget* fizetünk!
Az aukciós tárgyfelvétel folyamatos!

Szakfelvevőhelyeink:
Ékszer: V. Párisi u. 2. 118-6217
VI. Andrássy u. 43. 342-9143
VII. Thököly út 14. 322-5014
és valamennyi fővárosi és vidéki ékszerboltban.
Festmény, műtárgy:
V. Bécsi u. 1-3. 117-2548
V. Bécsi u. 3. 118-4403
V. Kossuth L. u. 103. 118-0433
V. Falk Miksa u. 21. 131-0513
V. Semmelweis u. 19. 117-6327
VI. Andrássy út 27. 342-5525
I. Hess A. tér 3. 175-0392
Szőnyeg: V. Ferenciek tere 10. 118-7898

Bútor: Címbejelentés: 217-6307; 218-7898
A beszállítás díjmentes!

BÁV Rt. — az értékek birodalma!

Nem indult valami jól a napom. Hörghurutra ébredtem, a NapTvben Gyárfás Tamás beszélt, az eső közömbösen szitált a rothadó gesztenyefákra. Erről pedig Baja Ferenc jutott eszembe, így végső kétségeesésemben eldöntöttem: elbódítom agyam Leslie Nielsen-nel. (Ugye, mindenki emlékszik az Airplain című vadbaromságra? Vagy a nagyon különleges ügyosztály detektívjére? Esetleg a Csupasz pisztoly trilógiából valamelyikre? Mindegyikben ez a Ronald Reagen után ráncosodó Nielsen bűvölte el az abszurd humor alattvalóit.)

Leslie Nielsen karrierje nem indult valami biztatóan. Műfaji értelemben képtelen volt önmagára találni. Kritikusai szerint már első filmjein érződik a későbbi, tökéletesen debil-szenilis Drebin hadnagy játék-stílusa, de miután leginkább reklám-spotokban s golfoktató kazettákon kísérletezhetett a sztanyiszlavszkiji módszerrel, ez akár lehet belemagyarázás is. Az biztos, hogy Nielsen megmaradt volna azon a televíziós szinten, ami Endrei Judittól indul ki s Harle Tamáson keresztül aztán nem is vezet sehová, ha. Ha a zseniális

## Zucker fivérek

ki nem emelik a hasizomerősítő gépek s a szélcsatornában tervezett golfütők közül. Jerry és David másik két alkotótársával (Jim Abrahams, Rick Friedberg) már régóta egy kávéház asztala felett próbálták megbontani a normális gondolkodás kereteit. Tulajdonképpen igazi gagmen voltak ők, akikből több tucatot lehet találni a Hollywood feliratú szemétládában. Ám szenvedélyes értelem kifordító képességük fölemelte őket arra a szintre, amit ma inkább hívunk filozófiai világértelmezésnek, mint szórakoztatóipari bérmunkának. Zuckerék így akarva-akaratlan besodródtak a posztmodern filmesek (furcsa, de valójában szűk) táborába. *Mel Brooks, Terry Gilliam* közelebb áll hozzájuk, mint *Ace Ventura* vagy *Eddy Murphy*, hogy két idiótát mondjak a filmbiznisz világából.

A módszer, amit kidolgoztak, szó szerint nem eredeti: forgatókönyveiket más sikerfilmek legjellemzőbb és legfantasztikusabb jeleneteiből fércelik össze. A dramaturgiai próbabábu egyfajta voltaire-i irónia, amire különösebb értelmi kapcsolódás nélkül illesztik fel a mozikliséket. Az effajta mozicsinálás megköveteli tőlük a tömegművészet iránti érzékenységet s a klasszikus kritikai berzenkedést. A MOZI iránti emocionális szeretetük s intellektuális megvetésük teszi őket igazán euró-

[illegible]gkataszrófa kísér, de a Don Quijote módjára csak az imádott nő farát nézi. Helyes esetünkben a far szó, mert Nielsen quiotizmusából pont a költészet hiányzik. Egyenesen közönséges és alpárian sikamlós a humora, de miután saját poénjait sem érti, így humanizmusa semmit sem sérül. A balfasz szó talán a legpontosabb, amivel személyiségét meghatározni lehet, de. De mi van akkor, ha a Stallone típusú túlélőkéssel kifaragott akciósztárok jelentik ma a követési mintát? Tehát nem *Bogart* vagy *Carry Grant*, hanem a robotzsaruk. Ebben az esetben egy balfasz közelebb áll a Gandhi-féle erőszakmentes gondolkodáshoz, mint egy titkosügynök, aki rendes évi szabadsága alatt megmenti a nukleáris katasztrofától a világot. Akármilyen furcsa, de Leslie Nielsen színészi játékában valóban ott van a baloldali demokrata specifikussága, vagyis a világ politikai történéseiből nem kívánja kihagyni a kisember attitűdjét. Számára a politika irracionalizmusa adja a lehetséges keretjátékot, amin belül aztán saját ízlés-

ző. De röhögni csak akkor tud, ha felismeri benne a Ponyvaregény elhízott Travoltáját, a Két tűz között pirosra sült Arnold Schwarzeneggerét, az Apácashow Harlemből kimosdatott Szent Johannáját.

Tudom, mennyire idegesítő, hogy már a tömegművészet is a saját utalásrendszerében működik megfelelően, mint minden kulturális rendszer és nyelv. S miután az eredetinek és az idézetnek a jelentősége tisztán szemantikai szempontból különíthető csak el, a posztmodern tovább nehezíti az életidegenségében műveltségre kárhoztatott műkedvelő helyzetét. Mit csináljunk? Mégiscsak jobb elhülyülni Leslie Nielsen mosolyától, mint kikukkantani lakásunk ablakán s látni a pusztuló gesztenyefákat. (Amiről, ugye, megint eszünkbe jut egy jóval nagyobb abszurditás, de nem ismétlem magam.)

*(Rick Friedberg: Drágám, add az életed)*


INTERNET HUNGARY

1023 Budapest,
Csalogány u. 23-25.
Tel./Fax: 213-20-23
E-mail:
info@hungary.net

A Média
amely
megjelenik

- a világ minden országában
- a választott nyelven
- akár naponta új kiadással
- pontosan regisztrált olvasótáborral
- kétirányú kommunikációval.



Nézzen rád a világ!

Áraink: 3.000 Ft/hó (3oldal) Minden további oldal 1.000 Ft/hó

Hornyánszky Viktor

festő és grafikus

Irod

Nemzeti Ujság:

1927 márc. 29. (Newton lord arcképének leleplezése a Külügyi Társaságban.)



Horvay János

részt vett az akadémiai kiállításon Észak Amerika és Canadai csoportjában Los Angeles [1936?]

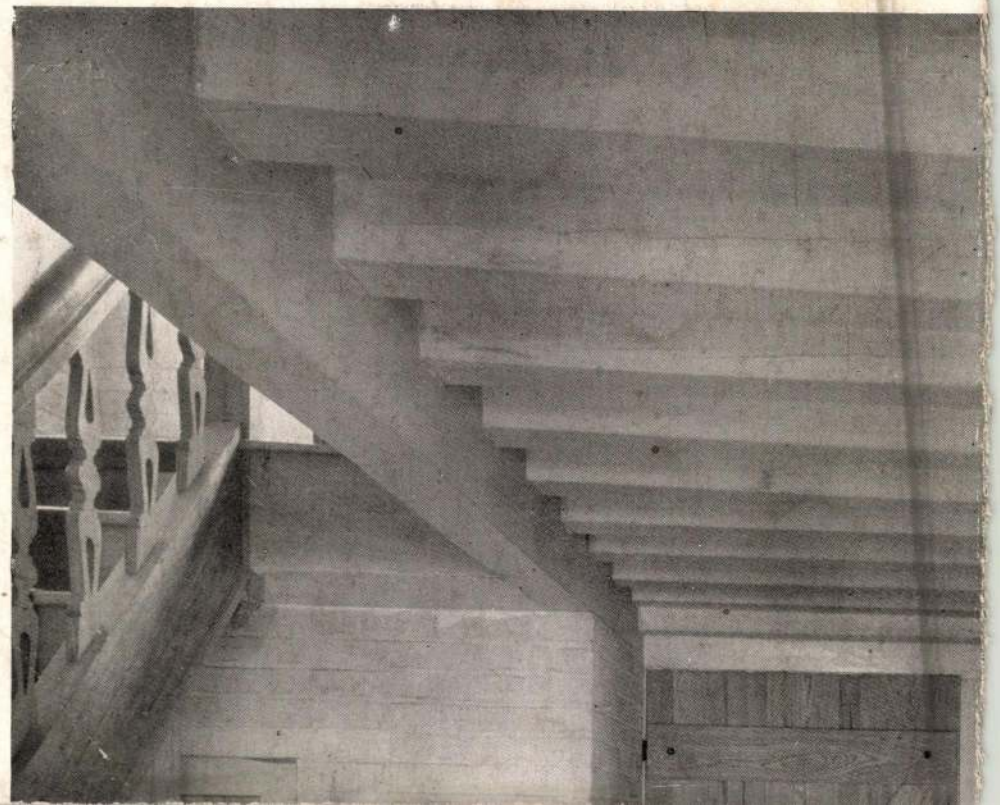
Hornyánszky Miklós

Pest

Buil. 1896. ápr. 11. Ayed.

Lárd

Baum Verbőczy 19. l.



Belgium

Courtrai, Hornyánszky Miklós
fiúk. kiállítása

Magyar Művészet, 1926

1770.
kiállításole.

Hornyánszky Miklós gyűjteménye Kiállítása – 1926. Courtrai, Belgium.

Magyar Művészet, 1926

177.0.
kiállítások.

Táblabíró. Filepp Kálmán arcképe,
Honvédelmi M.

Pesti Hírlap. 1920. Sept. 19. 5

Filepp Kálmán arcképével ellátva.

Godeme, E M;

Un peintre hongrois. Miklós Hornyánszky

Hornyánszky Miklós

Kny. Kie Artistique
40, 5k, 12L, Antwerpen, év nélkül (1925)

HORNYANSZKY *Miklós*, festő és grafikus, * 1896 ápr. 11. Budapesten. A bpesti képzőműv. főiskolán végezte tanulmányait. A Nemzeti Szalónban 1914., a Műcsarnokban 1922. állított ki először. 1924. Antwerpenben, 1926. a belgiumi Courtvai-ban rendezett nagysikerű kollektív kiállítást. Naturalista-impresszionista. A M. Külügyi Társaság részére megfestette Lord Newton arcképét (1927). Utóbb Kanadába vándorolt s jelenleg Torontóban él. Az American Federation of Art 1932. és „Az év 50 legjobb színes rézkarca" c. gyűjteménybe válogatta H. műveit, melyek e szövetség vándorkiállításain számos amerikai városban voltak kiállítva. Esti látogatás és A falu legifjabbja c. olajfestményeivel 1934. Ottawában és Torontóban volt szép sikere.

K. G. I 475 l.

Zalavári ásatás VIII. 139.

Hornyánszky Miklós

1914/15, 1917/18, 1918/19 II., 1919/20
1920/21, 1922/23,

Ferkèpzomfoiskèvk

92. C.

ábrázolják. Az ábrázolt istenségek mivolta nem cselekvésben, hanem bizonyos elhelyezkedésben és jelképes kézmozdulatokban *[mudra]* jut kifejezésre. Ezek közül legfontosabbak: a *dhyana* vagy *joga mudra*, a meditációt kifejező mozdulat a jogi módon ülő alaknál. A két kéz egymásra fektetve ölben fekszik. A szeretet kifejező *varada mudra*, az előrenyújtott kéz felfelé nyujtott tenyérrel. A bizonyító *abhaya mudra*, a kifelé fordított kéz, felfelé tartott ujjakkal. A magyarázó *vitarka mudra*, mely az előbbitől abban különbözik, hogy a hüvelyk- és mutatóujj egymást érinti. A *dharmacsakra mudra*, a törvény kerekének (dharma = törvény, csakra = kerék) jelképes kifejezése a két kéz vitarka mudrában a mell előtt egymáshoz illesztve. A jobb tenyér kifelé, a bal befelé fordul. A *bhúmisz-parsza mudra*, az ülő alaknál a térdről lecsüngő kéz, mely jelképesen érinti a talajt, hogy bizonyító tanúként hívja fel. Az *anydzsali haszta* a két összetett imádkozó kéz. A *kataka-haszta*, a félig csukott kéz, összefogott hüvelyk-, mutató- és középső ujjakkal, mintha egy szál lótuszt tartana. A *kartarimukha*, a vállmagasságig emelt kifelé fordított kéz. Mutató- és középső ujja mint az olló fogja közre a jelképes tárgyat. Hasonló a *szucsi haszta*, felemelt magyarázó vagy fenyegető mutató újjal. A *lola haszta*, a szabadon lecsüngő kéz. A táncoló alaknál előforduló *danda* vagy *gaja haszta*, a mell előtt az ellenkező oldalra átnyúló kar, lecsüngő kézfejjel. Buddha palástja teljesen dísztelen. A Mester különös ismertető jelei az *usnisa*, a koponya tetejéből kiemelkedő domborulat és a két szemöldök között fénylő drágakő, az „*urna*". A hinayana-buddhizmus ikonográfiájából csak Gautoma-Buddhát, a Mester életének eseményeit és Miatreya-Buddhát, az eljövendő Buddhát ismerjük. Buddha életében négy fontos eseményt különböztetünk meg:

Hornyánszky Miklós

MAGYAR MŰVESZET

1926. 177. l.

Hornyánszky Miklós kiállítása Courtraiban.

Az ülés tárgyai:

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

# Meghivó

a

## Műemlékek Országos Bizottságának

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

hivatali helyiségében (VI., Állatkerti-út 1.) dél $\frac{\text{előtt}}{\text{után}}$ ..... órakor

megtartandó végrehajtó bizottsági / rendes / albizottsági ülésére

Elnök megbizásából:

.....

'8350/1922. Rigler r.-t. Budapest

E. M. GODENNE: MIKLÓS HORNYÁNSZKY, UN PEINTRE HONGROIS. Anvers. Vie Artistique-kiad. 1925. Egy antwerpeni művészeti ujság, a Vie Artistique külön lenyomatban adta ki szerkesztőjének Hornyánszky Miklósról irott — öt képpel illusztrált — cikkét, melyhez mellékelve van a belga lapoknak, a Le Théâtre, Neptune, Metropole, Matin, Gazette de Charleroi s a Vie Artistique 1924. évfolyamában megjelent kritikái. A fiatal művész felfogását élénken jellemzi Godenne tanulmánya. Megtudjuk, hogy Hornyánszky szerint a képnek gondolatébresztőnek kell lenni, komolynak, mélynek. Legjobban közelíti ezt meg „Köszörűs" című képe, melynek alakjai az élet nyomorát tükrözik. „A sirató asszonyok" című művén a sírnál éjjel-nappal síró asszonyok tört zokogása az emberiség fájdalmát szimbolizálja. Ilyenfajta műveit gondolatkeltő erejükért dícséri. Hasonlóképp elismeréssel szól emberi jellemet ábrázoló arcképfestészetéről is. Nagy elismeréssel szól Hornyánszky művészetéről a többi belga lap is.

A művész jelenleg Angliában tartózkodik, ahol Mrs. Facchiri (Arányi Adél hegedűművésznő), Miss Miriam Rothschild képmását és nemzetünk nemes barátjának, Lord Newtonnak portraitját készítette és ahol Ashtonban, a Rothschildok birtokán a család leendő fejét, a fiatal Victor Rothschildot fogja lefesteni.

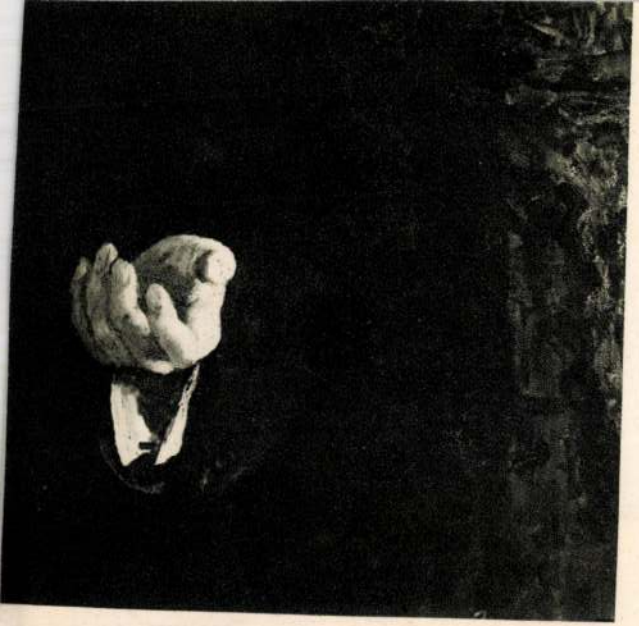
ményei: Herkules a válaszúton. Jellemző alkotása ennek a végletek között hányódó művészegyéniségnek, mely olasz iskolázottságából oly mohón itta fel a Délnek meleg érzékiségét, lényegében azonban megtartotta az északi, nyersebb természetet.

Fontos eredményt hoz *Walter Hugelshofer* cikke. Megállapítása szerint a számos munkájáról ismert „Messkirchi mester" Marx Weiss württembergi festővel azonos. A megállapítás kiindulópontjául a mester egyik Louvre-beli festményének és Zürichben lévő üvegfestménytervének szignatúrája szolgált. Marx Weiss 1500 körül született, valószínűleg Württemberg nyugati részében. Nördlingenben Schäufeleinnél tanult, majd szűkebb hazájában, a Boden-tó körül működött. Nagy és kiterjedt tevékenység után halt meg 1580-ban.

A Jahrbuch der preussischen Kunstsammlungen ez évi első füzetében *Jean Louis Sponsel* folytatja Flötner-tanulmányait, melyek rövid időn belül könyvalakban is megjelennek. A második füzetben *Paul Kirn* cikke a német renaissance képét teszi teljesebbé, midőn közli a Dürerrel is szorosabb kapcsolatban állott olasz festőnek, Jacopo de' Barbarinak Bölcs Frigyes szász választófejedelemhez intézett emlékiratát. A humanista szellem és a művészi öntudat megnövekedésének tünete, hogy ez az emlékirat a művészet tudományos jellege mellett érvel és kívánja a festészet felvételét az „artes liberales" közé.

# Hornyánszky Viktor

Hornyánszky Viktor
Torontoban (Canada) az
Ontarioi Művészeti Kollegium
számára ~~[illegible]~~ a tagjelöltek
közé felvették. Kapcsolatok keresése magyar művészekkel.
Zádor István
1948. ~~[illegible]~~ febr. 15.



: LORD NEWTON. Olajfestmény.

Jan Mucsek
1926. 4. 22.

Horvay-Szikszky Miklós szül-

1896. ápr. 11-én Budapesten.

1918-1922. a Képzőmű-

vészeti Főiskolán végezte tanul-

mányait Balló Ede vezetése

alatt. 1914-ben a Nemzeti

Szalonban 1922-ben a Műcsar-

nokban állított ki. Utcakép-

és festő.

75 11

Lajos Kossuth

Hornyánszky Miklós

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. 238. l.

Godenne, E. M.: Miklós Hornyánszky.

Pl.

de leányok csak vállig és lecsukott
a ki kivágott elválaptot, de vissza
ytyban viselt. Jellemző a fiúk vállmet-

5, a talapzat méretei pedig
- Értéke 1200 K.-- Gróf Andrássy
us 9-én /621-913/.-- A Magyar
1-913/. -- ~~Átvételtett 1913 ápri-~~
entetett 1914 márczius 30-án

18

Hornyánszky Miklós

! — licitált az igazgató.
et.
zret!
ezt a dolgot. Ismétlem,
változtatok.
kétségbe volt esve.
? Ön visszautasítja ajánla-
önnek az Ambigu legalább
kot adott.
azgató úr, az Ambigu ál-
összeg sokkal kisebb an-
ön ajánlott fel.
kkor miért tart ki oly csö-
tározása mellett?
Ambigu igazgatója levette
ikor abban a megtisztelte-
lt, hogy velem beszélhe-

gyont utasított vissza büsz-
rt, hogy valakit meglec-
ig hát a büszkeség is sze-
. Vagy talán könnyelmű-
nötezer frank az akkori
masnak is, akit a honorá-
színházi tanitièmekkel iga-
ttek, — számottevő nagy

milyen könnyelmű is volt,
a lelkülete. Melegen tu-
egényeinek hősei, — kik-
irányította, — sok örömet
de néha bánatot is okoz-

a fia belépve dolgozószo-
tyját levertnek találta.
le:
van? Beteg vagy?

r mi történt?
vagyok.



Lord Newton, Magyarország barátjának arcképe, Hornyánszky Miklós festménye, amelyet vasárnap lepleztek le a Magyar Külügyi Társaságban

gyelték, különösen azok az írók, akik csak igen kis sikereket tudtak elérni. Ezek azután, ahol tehették, kritizálgatták Dumas regényeit, sőt magának Dumasnak is megmondták azon hibákat, melyek regényeiben előfordultak. Dumas ilyenkor az illető kritikust valami szellemes megjegyzéssel tette nevetségessé.

Egy este a kávéházban feketéjét szürcsölgetve hallgatta barátainak bókjait és dicséreteit egyik legujabb regényének megjelenése alkalmából. A dicshimnuszok kórusába belevegyült egy-két ha-

1922. XII. 14.

feleségül. Azt nem tudná megérteni. Ő még a régi iskolához tartozik és nem tudná megérteni, hogy miért kívánta látni őket, ha máshoz megy feleségül? Nem tudná elhinni azt sem, hogy maga szeretett engem és ha elhinné, akkor is azt tartaná helyesnek, hogy ne lássuk többé egymást, ha úgy sem lehet az enyém. Most már én is azt tartom helyesnek. Nem. Éppen elég bajom lesz vele, amíg meg tudom majd nyugtatni. Ne jöjjön el hozzá holnap. Ha egyszer megtudja az igazságot, úgyis meg fog szakadni a szíve. De legalább ne most mindjárt szakadjon meg.

— Hát akkor én soha többé nem láthatom őket viszont? — suttogta Jill csaknem hangtalanul.

John a fejét rázta.

— Ma utoljára látott mindnyájunkat.

Jill a fiú vállára tette két kezét. Egy pillanatra hozzásimult és egészen közelről nézett az arcába, mintha kitörülhetetlenül bele akarná vésni a vonásai képét John szívébe.

John lehúnyta a szemét.

Nem merte megcsókolni.

Ha az ajkak összeérnek, lerombolják a korlátot és az áradatot nem lehet többé feltartóztatni.

John lehúnyta a szemét és hátraszegezte a fejét, nehogy a leány hajának érintése és meleg lélekzete megingassák elhatározásában.

— Hát mit csináljak? — suttogta Jill. — Most úgy érzem, hogy maradnom kell. Úgy érzem, mintha sohasem akartam volna hazamenni.

John nem felelt.

Ha megszólalt volna, már a puszta hangja is rábeszélés lett volna.

HORNYÁNSZKY MIKLÓS fametsző

91. 10 33,78

Kanada

Új Művészet

Hornyánszky Miklós

1930. Torontóban (Canada) él. 14 rézkarcot vett az Ontario művészi Társaság nemzetközi kiállításán. Jegyzetek képeiről a kritika elismerő írt. Festi Budapesten, Münchenben, Amsterdamban és Párizsban tanult

Daily Mail (Toronto, Canada). 1930, marc.

Pesti Hirlap. 1930. ápr. 2. (Magyar festőművész sikere Amerikában.)

U. 3232.

ECE

Jért-szálló márványtermében. A kitűnően sikerült estélyt a *nagy-* és *kisasszonyok* rendezték. A műsoron *Ferenczy* Károly, *Murgács* Kálmán, *Lukáts* József dr. és *Lokey* Béla dr. öregurak és *Matits* Lajos szenior szerepeltek.

— **(Ifjabb Szemző Gyulát párbajvétség miatt elítélték.)** Ifjabb *Szemző* Gyula magántisztviselő a mult év áprilisában a Fodor-féle vívóteremben kardpárbajt vivott *Dajkovich* Sándor ügyvédjelölttel. Mindkettőjük ellen eljárás indult meg párviadal vétsége címén. Ügyüket ma tárgyalta a büntetőtörvényszéken *Bubics* Jenő dr. táblabiró tanácsa. A bíróság ifjabb Szemző Gyulát *kétnapi*, Dajkovichot pedig *négynapi* államfogházra ítélte. Az ítélet jogerős.





Könnyen szabadul e bajoktól, ha az idegrendszert erősítő, a szervezetet üdítő és a munkaképességet fokozó Ovomaltinet rendszeresen használja.

***Egy csésze teában 3 kávéskanál Ovomaltine táplálja az idegszöveteket, felfrissíti a szellemi és testi energiákat, mentesít az izgalmaktól.***

Ara dobozonként 37.400 és 64 600 korona forgalmi adóval együtt. — Mintát és ismertetést ingyen küld a Dr. Wander gyógyszer- és tápszergyár Rt., Budapest 100 postahivatal


Szóváltás tár
rendőr *arculát*
biciklis járőr
ságra kísérte
tében. A rendő
telte, hogy tel
után, de kérés
reggel bocsátot
járására. Szer
tésének vétség
meg Németh F
nek ügyét ma
vényszék *Bubic*
az ügyész bejel
rendőrtiszthely
személyes szab
testi sértés és
visszaélés címé
céljából kérte
A bíróság az
és a tárgyalást

— **(Adomány hallgatók részé** főosztálya álta hallgatók részé estre ujabban folytak be. Pén gya Fogyasztás *Kozma* Miklós igazgatója 100 gyes, az M. T. Magyar Serfőz *Gerbeaud* Emil 50.000 K. Te *Dietzl* József 1 10 liter bor. Sz ma és 2 kg. te kedelmi Rt. 85 liszt. A rendez 30-án tartják kat a MOVE ré (Podmaniczk


**CASSANDRA**
LIKŐR, COCKTAIL, BOWLE

**Hajszálal**

*Relle* Gabi és *Goda* Gizi, az Operaház művészei Mascagni ismert és ismeretlen müveiből adtak elő részleteket zajos tetszés kiséretében.

* (Az Akadémia ülése.) A Magyar Tudományos Akadémia I. osztálya január 5-én, hétfőn délután 5 órakor ülést tart, melynek tárgyai: 1. *Badics* Ferenc r. t.: »Adalékok Bánk bán történelmi forrásaihoz és magyarázatához. 2. *Németh* Géza r. t.: A kert bölcse. (Verses életfilozófia.) Az ezt követő zárt ülésen folyó ügyeket tárgyalnak. — Január 3-án, szombaton délután 5 órakor az Országos M. Kir. Iparmüvészeti Muzeum helyiségében (IX., Üllői-út 33—35.) ünnepi ülést tart. Az ülés tárgyai: *Berzeviczy* Albert akadémiai elnök megnyitó beszéde. *Stein* Aurél külső tag előadása »Legbelsőbb Ázsia földrajzának hatása a történetben«. (Vetített képekkel.)

* (Magyar festő sikere Antwerpenben.) A belga lapok beszámolnak *Hornyánszky* Miklós fiatal magyar festő antwerpeni kiállításának rendkivüli sikeréről. Hornyánszky, aki tanulmányait Hollandiában és Belgiumban fejezte be, Antwerpenben müveinek gyüjteményes kiállításával elsőizben lépett a nyilvánosság elé.


a legolcsóbb és leggazdaságosabb
**Szárt, hajt, vontatpetroleummal**
**VILMOS**
: Budapest, VI. ker., *Budapest.* Tel. 66-15.


| Operett- (3, 1/8) | Renaiss.Színház (1/4, 1/8, 1/11) | Belvár. Színház (1/5, 1/6) | Blaha Lujza-Szính. (3, 7/8) | Tanácskörúti Színpad (1/9) |
|---|---|---|---|---|
| ás kapit. | Waterlooi csata | Olasz asszony | Postás Katica | Uj müsor |
| ás kapit. | Waterlooi csata | Ki babája vagy. | Postás Katica | Uj müsor |
| — | — | — | — | — |
| — | Csókoljon meg | Nagyh. s a pinc. | Postás Katica | — |
| ás kapit. | Waterlooi csata | Olasz asszony | Postás Katica | Uj müsor |
| ás kapit. | Szeretni... | Ki babája vagy. | Postás Katica | Uj müsor |
| ás kapit. | Waterlooi csata | Olasz asszony | Postás Katica | Uj müsor |
| — | — | — | — | — |
| tostót | Kisértetek | Mihályiné 21. | Függelalevél | — |
| ás kapit. | Waterlooi csata | Ki babája vagy. | Postás Katica | Uj müsor |

Magyarság

1924 dec. 30.

Horvay János festő

1896. ápr. 11-én Budapesten.
1918-1922. a Képzőművészeti főiskolán végezte tanulmányait Rudnay Gyula vezetése alatt. 1914-ben a Nemzeti Szalonban állított ki. Művészi festő.

Lajos Endre

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 25 | " | | | |
| 42 | 17 dkr. | Vaj cal | | 10 000 |
| 43 | Papp E. | Izsaer. | 50/60 | ~~5 000~~ |
| 44 | " | " | " | 2 500 |
| 45 | " | " | " | ~~2 500~~ 2 000 |
| 46 | " | " | " | 2 500 |
| 47 | " | " | " | 2 500 |
| 48 | " | " | 30/40 | 2 500 |
| 49 | " | " | " | ~~2 500~~ 3 500 |
| 50 | " | " | " | 2 500 |

Florodniceni templom

1.

Balogh Erdélyiren

I 112/17. l.




KIADJA AZ ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT

Horog

Az "Irodalom" c. rovat felsorolja azokat a müvészeket, akik a Borsszem Jankó EX-LEX naptárát illusztrálták vidám képekkel. Közöttük szerepel a müvész is

Képes Családi Lapok, Bp. 1903. dec. 6.
XXV. évf. 49. sz. 883. lap

Horogovits F. MDK

korongos a Zsolnay -gyárban

**Született:** ?

**A gyárban dolgozott:** 1885-1920

76.o. 36. jegy.

NIKELSZKY GÉZA : A Zsolnay gyár művészete.
Pécs. 1959.

MDK

Horogcvits Ferenc, korongos

1885-ben lépett a Zsolnay Gyárba és 35 évet töltött ott.

Nikelszky Géza: A Zsolnay gyár müvészei és kivitelezöi. Pécs. 1949.ápr.12.

MDK

Horogovits Ferenc

korongos

a Zsolnay-gyár művészetében közreműködött 1885-1920.

68.o.

NIKELSZKY GÉZA : ZSOLNAY - GYÁR MŰVÉSZETE;.
Pécs. 1959.

Florom vára

Anonymus nemt már a magyarok bejöveteleor állott.

Baicray. Stol

Közoktatásügyi miniszter, francia

III. 44, 45.

Három király

Szentkirályszabadja

163.

BUDAPEST
11 XII 23 h
1923

Horomi ferences

Zárda

1443

Dömsöd 5. l.

Útpás

22

Hornyánszky Miklós

1920. jan.-febr.

kiáll. Nemzeti Szalonban

fürdőruhás reszkel, olajf. 4000.-

Napszentület (??) a

gyümölcsben olajf. 900.-

Kereszt ölből, olajf.

900.-

1920. május

kiáll. Nemzeti Szalonban

Önarckép, olajf.

Tavaszi folyamrészlet, olajf

4000.-

1920. szept.

kiáll. Nemzeti Szalonban

Öreg-Kallós, olajf. 1900.-

Kéneskörnyéki, olajf 2100.-

1920. dec. u. o.

Partrészlet, olajf. 10000.-

állandó kiállító ✝

Visscher, Nicolaus, reizmeter" V. 25.

Hornyánszky Miklós

1916. ajv. kiáll. N. Galon
Elmulás, pastell.
Levélhullás, pastell.
Kavicskotró a Dunán, olaj.
300.–

1917.

1918. maj. Kiáll. u.o.
Salzburg am Stein, tűzes
csarnok 250.–
Lipa menti federések, graf.
250.–
Füzes Kupovolec mellett,
graf. 300.–

1918. dec. Kiáll. u.o.
Szentháromság szobor, grafitrajz
400.–

1919. okt. Kiáll. u.o.
Bora a Balaton felett, olaj. 700.–
Szőlőtőke estalkonyatkor,
olaj. 2000.–

Tunisi könyvek III. 224.

**Hornyánszky Miklós**

| | | |
|---|---|---|
| 133 | Orosz alkony pastell | 150.— |
| 134 | Jégruhásfák „ | 200.— |



Nemzeti Szalon
1917. máj.
tav. tárl.

Marosán László, VIII., Szerdahelyi-út 16.
Mikus Sándor, VI., Lehel-u. 14.
Szabados Jenő, *Pannonhalma*.
Szabó Vladimir, V., Erzsébet-tér 7.
Szalay Lajos, VI., Izabella-u. 65.
Ungvári Lajos, I., Váralja-u. 3.

Hornyánszky Miklós

Un peintre hongrois,
Miklós Hornyánszky.
Kny. 2ie Artistique.
4. r., 5 Kép., 12 l.
Antwerpen, é. n.

Gent (2257)

# LEGO PÁL

GYŰJTEMÉNYE,

## ETÁZSIAI TÁRGYAK

PP MÚZEUM TULAJDONÁBÓL,

ÜLÖNFÉLE HAGYATÉKOKBÓL ÉS MAGÁN-
ZÁRMAZÓ KÉPEK, MŰTÁRGYAK, SZŐNYE-
GEK ÉS BUTOROK

BUDAPEST, 1937
UM KIADÁSA, VI., NAGYMEZŐ-UTCA 8.

Konyaműves Kiállítás

van

Pencil: Neptune

1924. dec. 23.

Livno elfoglalása.

Az előtérben szemlélhe
erődöt, melyet az osztrák t
azt megadásra kényszeritik.

Besetzung von Bosni

a kép alatt: Eroberung von I
Der Kommandant des 13.
meldet vom 28 September: „Di
Müller, die Brigade Usikos
ten zumeist nach sehr besch
Gebirgspfade die Gegend vor
dig gelang. Unsere Hauptkol
feuer empfangen; an demselb
ner schon aus der Festung z
Cernirungskreis noch enger
Beschiessung, die von gross
werke erlitten grossen Scha
des durch das mörderische W
gewaltige, so dass am nächs
Capitulations-Anerbietungen
auf dem Thurme der Festung

Hornyánszky Miklós

1919-ben az Akadémiától díjat kapott egy korai kiadványáért, Hornyánszky Miklós és Kada István 7-7 rézmetszetével. A díjat követő levonás után állítólag összetörte a levonatokat, szemléltető illusztrációnak szánva.

Bodri F.: Kódy illusztrációi a Petőfi Irodalmi Múzeumban
Jelenkor XII. évf. 4. sz. 1969. ápr., 372. l.

Hornyánszky Miklós

7 illusztráció (Prométeusz) Kundy: Asztronyológok díja c. tőkehéber (cm.)

N.N: Kundy illusztrátorai a Polgári Irodalmi Múzeumban

Jelenkor 1969 5sz. 371old.

HORNYÁNSZKY MIKLÓS, festő

---

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyűjteményének jegyzéke.
Festmények, grafikák.
174./.-HORNYÁNSZKY MIKLÓS,- Kunvári Bella, /1965/,-
szén, papír,-86+61 cm.-Ltsz.68.554.-308.old.

KOMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története,
Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve., XIII. 1968.
Pécs, 1971.

MDK

Hornyánszky Miklós festőm.

Magyarság 1925. jun. 11. 14. o. - Magy.festő külföldi sikerei.

MDK

Hornyánszky Miklós

Napsütéses udvar, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp. 1952.

Villeglé, Jacques de
tő. Építészeti tanulmá
1963 óta állit ki, Pári
fajának egyik megterem
utcai falakról leszagga
tásokat keltő plakátré
Général Galieni 1963/.

Villon, Jacques, tkp.
M. Duchar
31. -- Párizs, 1963. ju
pályára készült, de má
ben Párizsba költözött
mint müvésznevet felvé

Hornyansky Miklós M.D.K.

Budapesten született 1898-ban. Fiatalon Belgiumba került; Kanadába 1929-ben vándorol, ahol 1943-ban beválasztják tagnak a Royal Canadian Academy of Art-ba.

Magyar album. Szerk.Incze Sándor. Elmhurst 1956, American Hungarian Studies Foundation. 62.p.

Hornyánszky Miklós

— **Magyar festőművész sikere Amerikában.** Torontóból írják: Torontóban most nyílt meg az 58-ik művészeti kiállítás, amelyet az Ontario művészeti társaság rendezett. Nem kevesebb, mint hétszáz festményt állítottak ki, köztük kétszáz külföldit. A külföldiek közül, mint a torontói *Daily Mail* című igen tekintélyes kanadai ujság műkritikusa irja, a legnagyobb elismerést *Hornyánszky Miklós* magyar festőművész aratta. A kiváló magyar fiatal festőművész Budapesten, Münchenben, Amsterdamban és Párizsban végezte tanulmányait és jelenleg Torontóban tartózkodik. A most megnyílt művészeti kiállításon a Jégember (The Iceman) című képéről a műkritikusok szinte magasztalólag emlékeznek meg. A kritikusok kiemelik ragyogó kompozicióját és meleg hangulatu szineit.

P.H. 930. IV. 2.

P.H. 930. IV. 2.

P.R. 750. IV. 2.

Hornyánszky Miklós festő

Pesti Hírlap. 1920. szept. 19.

Fülepp Kálmán arcképének kiállítása

Hornyánszky Miklós

Magyar Művészet, 1926.

177.o.
kiállítások.

Hornyánszky Miklós festőművész.

8 Órai Ujság.
1927. III. 29., 5. old.
(: Kiss :)

Courtrai

Horvayanszky Miklós gyüjt. kiállítása

Magyar Művészet 1926

177.o.
kiállítások.

# Hornyánszky Miklós

Született Budapesten 1896-ban. Jelentős arcképfestő és metsző. Tanulmányai: Képzőművészeti Főiskolán és Egyetem Budapesten; Festő főiskola, Pécs, München, Amsterdam, Paris és Brüsszelben.

Fehete Mórton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l. 128 l.

Hornyánszky Miklós

Több Kanadában telepedett le.

Fekete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l 128 f

Horányánszky Miklós

~~Lyceum történet~~

88. 7.

~~Lyceum főosz~~

1–4. 117.

~~Hoffbauer Ottó~~

93, 118, 143, 145, 147

Horányánszky Miklós

27, 149

Lásd

Képzőműv. főiskola
éjjeli kiáll.
1921. márc.

Könyvárusban

# ménytár

| A mű neme | A mappa jelzése | Megjegyzések |
|---|---|---|
| Fénykép | | |

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

M.D.K.

Hornyánszky Miklós. /1896-

314. Napsütéses udvar. Olajf. 36x25.7 /26.7/ fa.
/A méret nem látható tisztán, számok átütve, igy mindkét méret kiirva/

Háborus műtárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet. MUMOK. Bp. 1952. 22.l.

Hornyánszky Miklós

„dr. Lukács György kéjmámora"
regénye a Műcsarnok ősi
társalgóján (emlékirat)

Pesti Hírlap 1927 okt 29

Hornyánszky Miklós (1896- )

Napsütéses udvar.
Olj f. 36x26.7 fa. Ltsz:511. Sign. 921.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

MDK

Hornyánszky Miklós, festö

Öreg udvar Köszegen. Olf.
Napsütéses udvar. "

Budai Vigadó.- Képzöm.kiáll. 1921.okt. Kat. 3.1.

MDK

Mednyánszky Miklós, festőm.

379. Dr. Lukács György arcképe. Mgt. Olf.

KMTára. 1927. őszi kiáll. Kat. 17.1.

MDK

Hornyánszky Miklós

Önarckép olajf. Mgt.
Tavaszi folyampart "

A Nemzeti Szalon tavaszi tarlatanak Katalogusa. 1920. Majus. 9.1.

MNK

Hornyánszky Miklós, festőm.

Boru a Balaton felett. Of.

Gyümölcsfák estalkonyatkor. Of.

Nemz. Szal 1919. okt.kiáll. Kat. 6.1.

XCIII

MDK

Hornyánszky Miklós

Téli külváros, of.

Töltés hordás, of.

N.Szal. tav.tárl. 1922. máj.

MDK

Hornyánszky Miklós, festö

Takácsháza a Gyöngyösnél. Olf.

Budai Vigadó.- Képzöm.kiáll. 1921 okt. Kat. 6.l.

Hornyánszky Miklós MDK

Téli külváros, olf.
Töltés hordás, olf.

Nemzeti Szalon 1922. május. Tavaszi tárlat

Hornyánszky Miklós

MDK

Arcképtanulmány, olf.

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállítás

**Hornyánszky Miklós**

| | | | |
|---|---|---|---|
| 86 | Salzburg am Stein szin. c. r. | | 250.— |
| 87 | Lipa menti fedezékek | graf. rajz | 250.— |
| 88 | Füzes Kupovolec mellett | „ | 300.— |

Nemzeti Szalon

1918 május

fav. kiáll

Arad:

A vár belseje 1853/4-ben

Balra a kapunál, a
látjuk a barakkok
lönféle csoportokban a foglyo
József (1), Tazvicz Ferenc (
nos (4), Ziegler Móricz (5)
per Ágoston (8), Apor Jó
Csutak Kálmán (12),
(Erényi) Lipót (15), Csip
Sándor (18), Tarnay Ant
ni) Ferenc (21) és Alli

Olajfestés, vász
Az 1848-diki

MDK

Hornyánszky Miklós

Parkrészlet, of.

N. Szal. Téli Tárl. 1920. dec.

9.1.

MDK

Hornyánszky Miklós

Elmulás, paszt.

Levélhullás, paszt.

Kavicskotró a Dunán, of.

B.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 12. l.

Hornyánszky Miklós MDK

Dr. Lukács György arcképe , olf.

Mücsarnok 1927 őszi kiállitás

MDK

Hornyánszky Miklós

Öreg Kalló, of.

Kénes vizü tó,"

N. Szal. őszi tárl. 1920. szept. 15. 1.

Hornyánszky Pál
grafikus

M.D.K

A VI. ker. Népfront klubban
rendezett találatok

Mihlós Pál: Kiséletek
Élet és Irodalom, 1968. febr. 17. – 8 lap

Hornyay Ödön

Cehbeliek 1918
Erik

~~Brada IV. 85~~

Hornyay Ödön dr

Pest

Műcs. kiáll. 1914 tól
Pipics 114. l.

Hornyay Ödön

emlékkönyve

Voronyezi halon

1941. dec - 1942 jan.

Fővégpl

Hornyay Ödön

önéletrajz

~~Bronx Kardvég, ösEon V. 191~~

Hornyay Ödön

MDK

Lovrana, pasztell

Cendéle t.Régi beszt**e**rcebányai kancsó muskátlik között, olf.

Műcsarnok 1926 Angol-magyar kiállitás

Hornyay Ödön MDK

Almák kosárban, pasztell

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Hornyay Ödön festő

Művészet 1918. 22. l.

MDK

Hornyay Ödön

Kassa környéke, paszt.

Rozgonyi táj, kemény paszt.

Női tanulmányfej, paszt.

Magy. Studio 1. graf. kiáll. 1921. márc.

9 l.

MDK

Hernyay Ödön

Vörös rózsák zöld pohárban, paszt.

Önarckép, paszt.

N.Szal. 95. csop. kiáll.1941.dec.-1942.jan.

MDK

Hornyay Ödön

Kalocsa környéki táj, paszt.

Eper tálon, paszt.

N.Szal.csop.kiáll.1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hernyay Ödön

Völgyben, paszt.

Utmentén, paszt.

Kislány fehérben, paszt.

N.Szal.csop.kiáll.1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hornyay Ödön

Helyczei házak, paszt.

Lila virágok, paszt.

Nyári táj, paszt.

N.Szal.csop.kiáll.1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hornyay Ödön

Beglyák, paszt.

Kassai mezi, paszt.

Hagymák tálon, paszt.

N.Szal. csop.kiáll. 1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hernyay Ödön

A helyczei templom, paszt.

Női fej, paszt.

Alföldi táj boglyákkal, paszt.

N.Szal.csop.kiáll. 1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hornyay Ödön

Vörös rózsák vázában, olajpaszt.

A hernád, paszt.

Ut, olajf.

N.Szal.csop.kiáll. 1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hornyay Ödön

Női fej japán háttérrel, paszt.

Abauji táj, paszt.

A müvész anyja, olajpaszt.

N.Szal.csop.kiáll. 1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hornyay Ödön

Hejcze, paszt.

Vázák, paszt.

Faluvége, paszt.

N.Szal.csop.kiáll. 1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hornyay Ödön

A viz partján, paszt.

Őszi fák, paszt.

Kalocsa környékéről, paszt.

N.Szal.csop.kiáll. 1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hornyay Ödön

Paradicsom, olajpaszt.

Falurészlet, olajpaszt.

Kalapos női mellkép, paszt.

N.Szal. csop.kiáll. 1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hornyay Ödön

A Thököly-utról, paszt.

Falu a tóparton, paszt.

Emlékezés Gauguin-re, paszt.

N.Szal. csop.kiáll. 1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hornyay Ödön

Thököly-uti villák, paszt.

Facsopert, paszt.

Női mellkép, paszt.

N.Szal. csop.kiáll. 1941 dec.-1942 jan.

MDK

Hornyay Ödön

Kazlak a pusztán, paszt.

Napszállat a pusztán, paszt.

Pusztai kertrészlet, paszt.

**Céhbeliek VII. kiáll. kat. 1932.**

MDK

Hornyay Ödön

Kat Nagykörös kiáll. vett részt. 1926.

MOB Kvt. 2465.sz.

Hornyay Ödön MDK

"Itt van az ősz, itt van ujra", pasztell
Alföldi táj Kiskörös mellett pasztell I-II.
Alföldi táj

A céhbeliek IV. kiállitása
Nemzeti Szalon 1923.

Hornyay Ödön MDK

Fehér peóniák, pasztell

Hegyaljai szőlő, olf.

Mücsarnok 1928 tavaszi kiállitás

MDK

Hornyay Ödön

Csendélet, Régi besztercebányai kancsó muskátlik között, Of.

Angol-magyar kiáll. Mücs. 1926. máj. 20.1.

MDK

Hornyay Ödön dr.

Ebédlő részéet, paszt.

Csendélet, "

Hejczei táj, "

" " gyümölcsös kert, paszt.

MAPE 5. kiáll. N.Szal. 1916. nov. 15. 1.

H o r n y a y  Ödön festő

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
141-142.
"Céhbeliek"

H o r n y a y Ödön festő
1856 -
/Céhbeliek kiáll. és
cikk a katalógusban/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
234-236.
"A Céhbeliek."
Illsuzrtáció: 228.

Festészet, 1900-1919. - Önálló tábla-
kép - Arckép

Hornyay Ödön: A müvész
anyja.
/Céhbeliek kiáll, 1914./

- illusztráció-
M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
228.
Szöveg: 234-236.
"A Céhbeliek"

Hornyay Ödön MDK

Őszi rózsák, pasztell

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Hornyai Ödön MDK

Kreuzen környéke, pasztell

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

MDK

Hornyai Ödön

sendélet, festm. repr.

Képzőművészet, 1928. 1o.sz 14o. 1. képx

Hornyai Odön, festöm. MDK

Látkép a Gellérthegy oldaláról. Pasztell.
Thököly-uti részlet. "
Kilátás a gellérthegyről. "
Paradicsom barna háttérrel. "
Paradicsom világos háttérrel. "

Nemz. Szal. - A MAPE VI. kiáll. - Kat. 1919.febr. 12.l.

MDK

Hornyai Ödön

**Amsterdami és hágai magy. kiáll. kat. 1921.**

MDK

Hornyai Ödön festőm.

Tárlatbeszámoló. Magy.Kulturszemle, 1942.jan.15.

19-2o l.

Hornyai Ödön MDK

Kreuzen környéke, pastel
Hejce falu

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Hornyai Ödön MDK

Résztvett a Céhbeliek VI.kiállitásán

A Céhbeliek (Elek Artur cikke)

Nyugat,1926 márc.16. 57o l.

Hornyai Ödön

Egészen friss dolgokkal jelentkezik gr. Batthyány Gyula kollektiv tárlata után is. Kétféle mesterségben mutatkozik ezuttal szintén komoly tehetséggel: mint illusztrátor és mint piktor. Grafikával érintkező üde tájai, nagy távlatu tájképeivel Raáb Ervin sok örömet szerez majd a finomságokat kedvelőknek.

Igen előnyösen szerepel Déry Béla: erdei háza, levegős warnemündei tengerpartja és különösen tavaszi muzeum-kertje meglepetés szerüen kellemes hatást keltenek.

Említésre méltó, izléses lila csendéletet mutatott be Hornyai Ödön.
Fentiek a "Céhbeliek" tárlatán szerepeltek a Nemzeti Szalonban. A "Céhbeliek" megalakulásának indokát lásd: Körösfői Kriesch A. nevénél.

ÉLet, Bp. 1914. ápr.19. VI.évf.16.sz. 506-507. lap.

Hornyai Ödön

Téli tájképeiről -irja Kázmér Ernő: "A "Céhbeliek" a Nemzeti Szalonban" cimmel, hogy azok "erősen naturalisztikus, utánérzésü" müvek. Más müvészek munkái mellett, mégis kiemeli őket.

A HÉT, Bp. 1918. március lo.
XXIX. évf. lo. sz. 154-155. lap.

Hornyay Ödön

László Fülöp, Moiret Ödön, Telcs Ede, Szentgyörgyi István, Kriesch Aladár, Zemplényi Tivadar, Nagy Sándor Raáb Ervin művészek a legujabb alakulás tagjaiként a Czéhbeliek nevet választották.
Jean Preux kritikájában ugyancsak "Czéhbeliek" cimmel ir az első alkalommal bemutatott művészi alkotásokról.

A HÉT, Bp. 1914. ápr. 19. XXV. évf.
16. sz. 263. lap.

HORNYÁNSZKY Tamás

# A csempészek ismerik az átjárható határokat

## *Műtárgyak szükségszállása lett a Szépművészeti Múzeum*

Az ügy, amely 1996. május 5-én éjjel kezdődött a battonyai határátkelőhelyen, viszonylag szerencsésen végződött. Történt ugyanis, hogy a szolgálatot teljesítő vámtisztnek feltűnt: az egyik utas még rövid időre sem akar megválni három jókora kézitáskájától. Nem törődve az éjszakával, a vélhető pluszmunkával, kirakatta a táskák tartalmát. Újságpapírba csomagolt tárgyak kerülnek elő, köztük csorba, még földes üvegek, de tatni: védeni, megóvni, őrizni – másnak is akár – a leleteket. Feladata a tudományos feldolgozás és az állagmegóvás. Így kívánják a nemzetközi egyezmények.

Később az antik gyűjtemény riasztóval ellátott raktárában, ahová a battonyai anyag került, azon töprengünk, ki jelentkezhet jogos tulajdonosként. Sokszínű tárgyegyüttesről van szó, amelyet vélhetően több helyről szedhettek össze. (A tárgyak pontos azonosítása a szakembe-



rek szerint legalább egy év.) *Mojzer* Miklós főigazgató szerint nekünk, magyaroknak minden okunk megvan arra, hogy példamutatóan járjunk el műkincsügyben, mert hasonló jóindulatot remélünk a világtól.

Nem véletlenül írtuk alá előbb a párizsi *UNESCO*-egyezményt, amely első ízben sürgetett nemzetközi összefogást a kulturális javak megőrzése, az illegális műkincs-kereskedelem visszaszorítása érdekében. Aláírtuk 1995-ben Rómában az *UNIDROIT*-egyezményt is, amely a párizsinál jóval szigorúbban szabályozza a műkincs-kereskedelmet. Az aláírás sok mindenre kötelez bennünket. Központi nyilvántartás létrehozására, pénzalapok létesítésére. Az út elején járunk, de a battonyai ügy azt tanúsítja, jó felé haladunk. Itt merült fel először, hogy szorosabbra kell fűzni a múzeumi szakembe-



**A múzeum raktárában a három kézitáska anyaga**

*Weber Lajos felvételei*



rek és a vám- és pénzügyőrség kapcsolatát. De mit kellene tenni a gyakorlatban annak érdekében, hogy határainkat ne hagyhassák el értékes műtárgyak, régészeti leletek? A Szépművészeti Múzeum munkatársai megkérdezték a nagylakiakat és battonyaiakat, hogyan segíthetnének. A legjobb megoldásnak az tűnt, hogy a kétes tárgyakról polaroidfelvétel készül, és azt továbbítják az illetékes múzeumba. Amikor Nagylakon érdeklődkik fény-

minden határátkelőhely elérhető, a muzeológusok szívesen mennek, ha menniük kell. A közvetlen kapcsolat Battonya óta működik, a vámosok kétszer kértek tanácsot a múzeumtól, s mindkét ügy szerencsésen végződött. Sőt a muzeológusok felajánlották, hogy Makón kiállítják a battonyai vámosok által lefoglalt tárgyakat. (Olaszországban vagy Franciaországban olyan központi adatbázis működik, amely minden határátkelőhelyről lekérdezhető. Amíg ná- ilvesfajta rendszer

# Útközben

*A tanár úr a Margit körúton bandukol. A szigetre szeretne menni, kimenekülni ebből a füstös világból, és egy kis levegőt szívni.*

### Találkozás

*Egyszer csak megszólítja egy ősz hajú úr: „Jó napot, tanár úr. Hogy tetszik lenni?" Valamikori diákja lehet. A tanár úr fürkészi az arcot, de sehogy sem tudja fölidézni azt a gyerektekintetet, amely valaha a padsorból ránézett. „Mi újság van, tanár úr?" A tanár nem felel. Arra gondol, hogy elpanaszolja, milyen kicsi a nyugdíja, milyen nehezen él, az is eszébe jut, hogy talán érdemes volna szólni az életéről, meglehet, egykori diákja valami fejes, és talán segíteni tud rajta. Aztán elhessenti a gondolatot, nem szól egy szót sem. „És uraságod mit csinál?" – kérdi a tanár úr. „Olyan íróféleség vagyok" – így a felelet. Az öregdiáknak is eszébe jut, hogy az életéről mond valamit. Arról, hogy mennyi sikertelenség érte, és egész élete egyetlen kudarc. De aztán ő sem szól egy szót sem. Miután sikerült eltitkolni legbensőbb gondolataikat, megnyugodnak. Karonfogva sétálnak tovább a Margit körúton. Beszélgetnek, politikáról és más nyavalyákról. Aztán a hídhoz érve elbúcsúznak. Útjaik elválnak. A tanár úr megy a szigetre, az öregdiák is siet dolgai után.*

### Vágyak

*Később apa minden tantárgyat feldolgozott, mindez a hengerre került. Az iskolákban bemutatta a készüléket, felvette a rendelést, aztán otthon megindult a gyártás. Tíz esztendeig élt ebből a család. Aztán egyszerre vége lett. Nem is tudni már, hogyan. Egyetlen fénykép emlékeztet a múltra. A négy gyerek ünneplőruhában, kezükben egy-egy oktatókészülék. Valami reklámnak készült ez a fénykép. De apa, anya már nem él, a gyerekek közül is csak a legidősebb testvér. A vasalódeszka is eltűnt, a kis motor is. Elmosta őket az idő.*

### Egyébként

*Zuhog az eső. A kutya az előbb még a kukák körül szaglászott. Most behúzódik a kapualjba, rázza magáról a vizet, szárítkozik. Egy fiatalember érkezik a házba, meglátja a kutyát, szitkozódik: „Lódulj innen, te ronda dög!" Egy házbéli asszony nézi a jelenetet. Megszólal: „Nem értem, pedig egyébként olyan rendes ember." Egyébként.*

### Bók

*Tele van keserűséggel, gonddal. Felszáll a buszra, zsúfolva, ülőhely sem akad. Ellenőr érkezik. Kéri a jegyeket. Tőle is. Mutatja az igazolványát. Az ellenőr szabadkozik: „Asszonyom, elnézést kérek, maga olyan fiatal, azért tévedtem." A keserűsé[illegible]*

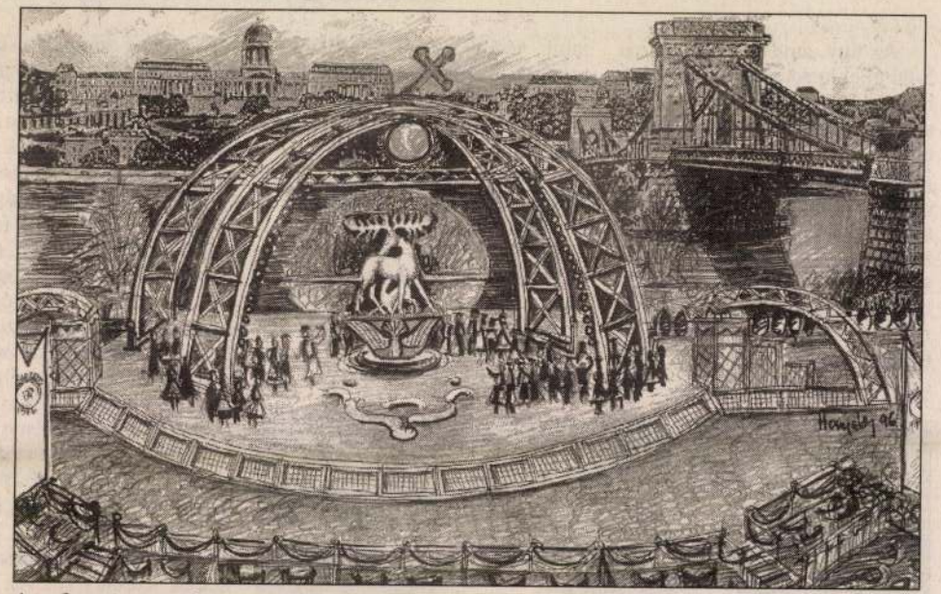
*Lézershow, tűzijáték, sztárok a főváros millecentenáriumi fesztiválján*

# Szentkorona-pódium a Dunán

Három dunai uszály hátán ezerötszáz négyzetméteres színpad, ezen tizenhét méter magas, a szent koronát ábrázoló állvány – a tervek szerint így fest majd az a pódium, amelyen *a főváros millecentenáriumi fesztiváljának* legrangosabb programjait rendezik meg augusztus 17. és 20. között. Az előadások előtt és után, valamint a produkciók szünetében vizi és lézershow, valamint tűzijáték szórakoztatja a közönséget. A nyitó tűzijáték *Bartók Concertójának* részleteire készült.

A honfoglalás 1100. évfordulója tiszteletére életre hívott fővárosi fesztivált a szervezők az idei év legkiemelkedőbb kulturális eseményének és legnagyobb látványosságának tartják. A rendezvények ingyenesek, a szentkorona-színpadot a szervezők szerint húsz–harmincezer ember láthatja a hidakról. A pódium közelében azoknak, akik nagyobb kényelemre vágynak, és ezt meg is tudják fizetni, VIP-páholyt építenek, a négynapos bérlet ára százharmincezer forint. A fesztivál programjairól pénteken tartott tájékoztatót *Budapest Székesfőváros Könyvesházában Tisza* Zoltán, a budapesti önkormányzat pr-irodájának vezetője és *Boros* Gábor producer, a főváros megbízásából a fesztivált szervező *TMA Film Kft.* képviselője.

A szervezők elmondták, hogy *a főváros ötvenegymillió forinttal járul hozzá a rendezvénysorozathoz*, ezt az összeget az önkormányzat a fesztiválhoz pályázati úton az államkasszából nyerte. A tervezett rendezvénysorozat „ideális" költségvetése mintegy négyszázötvenmillió forint lenne, a hiányzó pénzt a TMA Film Kft. a szponzoroktól és a VIP-jegyek bevételéből várja. A *Magyar Televízió* eredetileg százhúszmillióval támogatta volna a fesztivált a műsorokért cserébe, az üzlet azonban egyelőre nem jött össze. A szervezők már csak az új



**A dunai szentkorona-pódium Hornyánszky Tamás tervei alapján épül. A legnagyobb várakozás Novák Ferenc Csodaszarvas ének című produkcióját övezi**

tévéelnökben reménykedhetnek. A négynapos fesztivál művészeti vezetője *Jancsó* Miklós, a látványért *Hornyánszky* Tamás felel. A szentkorona-színpad mellett további négy pódiumot állítanak fel, ahol mind a négy napon reggeltől estig ingyenprogramok szórakoztatják a közönséget. Két színpad lesz a Belgrád rakparton, az egyik a gyerekeké, melynek a *Kolibri Színház* lesz a gazdája, a másik a pop-rock műfajé. A dzsesszprogramok otthona a Gróza Péter rakparti dobogó. A Hősök terén kapnak helyet a kisebbségi, nemzetiségi műsorok. A szentkorona-színpadon augusztus 17-én *Öt világrész bemutatkozik* címmel rendeznek előadást, 18-án magyar rockegyüttesek lépnek fel. 19-ére, a honfoglalás emléknapjára Novák Ferenc irányításával készül a folklórprogram. Ekkor mutatják be a *Csodaszarvas ének* című szertartásjátékot, amelynek verseit Novák Ferenc irodalmi novellája alapján *Bella* István írta, zenéjét *Rossa* László szerezte. A koreográfus *Foltin* Jolán és *Román* Sándor. Augusztus 20-án a fesztivál többek között *Marton* Éva, Peter *Dvorsky* és *Pitti* Katalin közreműködésével operagálával, majd a sok „kicsi" után a megszokott, nagy tűzijátékkal fejeződik be. A programokat a város öt forgalmas helyén felállított óriási vetítőtáblákon is végignézhetik a járókelők.

**(devich)**

Új főiskolai

MOL

Hornyánszky Viktor

nyomdász nyomdatulajdonos

Zsebnaptára 1909 re „praktikus
irási fóliatban zsinórban – bélyegtől
tanulólapnak bélve. Eredeti a könyv
belső zsinegje. A szövet olívbarna, minden
lik szinűek a vonalak vörösbarnák. Szimbó-
ez karmonizál egymással"
÷ Hornyánszky Viktorék 1909. iki zsebnaptárról
Arafikai Szemle 1909 évf 1z. 11l.

D Hornyánszky Viktor

l.

Kéziratmutatók

264. l.

1878., 519. l. — Darkó 93—96. l. (Képe XXXIV. tábla.) — Irodalom. Egyházművészeti Lap, I., 1880., 370. l. — Gerevich: A koronázási kincsek. Vasárnapi Újság, 1917., 30. l. (Képe 28. l.) — Lepold—Homor 70. l. — Gerevich PA, 194. l. — Lepold—Lippay 37. l. — (Képe VI. táblán.) — Lepold Katalógus 115. sz.

SZENT LÁSZLÓ FOGÁNAK EREKLYETARTÓJA,

aranyozott sárgaréz, gótikus Úrmutató forma, hengeres üvegrésszel. Az ereklye mellett Simor János hitelesítő irata.
Mag. 48·5 cm.
Bécsi munka, 1868.
Az ereklyét Simor prímás szerezte Szent László győri fejereklyéjéből, 1868-ban. Ugyanő készíttette a tartót.
Lepold—Homor 71. l. — Lepold Katalógus 234. sz.

KEHELY,

aranyozott ezüst, drágakövekkel és liliomos díszszel.
Mag. 000 cm.
Bécsi munka, Anders, 1870 körül.

ÚTI SZERTARTÁSI KÉSZLET,

aranyozott ezüst: Kehely, körmeneti kereszt, pásztorbot, kenettartó, szenteltvíztartó, hintő, tál kannával, tálca két ampolnával, két tányér, mutató pálca. Simor prímás vésett címerével. Lippert terve nyomán Anders bécsi ötvöstől, 1870.
Simor prímás készíttette, 1870.

Hornyánszky Viktor

és

Kereszényomtatók

283.b

Maszlaghy II., 254. szám.

SIFGIRIKOW (cresz festő, XX. sz. eleje.)
*A cárevics arcképe*
Vászon, olaj, 42×27 cm.

# TÁR

*lota egyes lakosztályaiban és a folyosókon függenek*

## R KÉPEK

Jelezve jobbra lent, vászon, olaj, 26×16 cm. (42. szoba.)
Maszlaghy II., 384. szám. — Gerevich PA, 254. l.

MAGYAR FESTŐ, XV. század
*Szűz Mária*

*Szent János ev.*

Nagyobb Kálvária töredékei, fa, tempera, egyenként 57×39 cm. (39. szoba.)
Császka György szepesi püspöktől.
Maszlaghy II., 336—337. szám.

MDK

Hornyánszky Viktor
nyomdája

nyomdájának fénykori a millenniumi
kiállításon, bírálat.

Tichy Ákos: A sokszorosító iparágak kiállítási
pavillonja
Grafikai Szemle 1896 évf 6 f. 85 l.

MDK

Hornyánszky Viktor
nyomdász.

nemzetközi nyomtatóanyagcsere rejtett
szedett részletről bírálat.

(!) A német nyomdászegyesület nemzetközi mintacseréje.
Grafikai Szemle 1894 évf 3 f. 34 l.

MDK

Hornyánszky Viktor
nyomda

1894 évi naptárának bírálata

B. A. Az 1894 évi naptárakról

Grafikai Szemle 1894 évf 47. szl.

MDK

Hornyánszky Viktor
nyomdatulajdonos

napilapának bírálata, a jövő olvasóló
is egy perüvéggel akár kalau" stb

Tóth Ákos: Az idei napilapokról
Grafikai Szemle 1895 évf 27 20l.

MDK

Hornyánszky Viktor
Könyvnyomda fulaj.

Naptárának bírálata. Lelkiismeretes művészi munka. Tartalom és kötés.

Scheicher Géza: Naptárismertetés.
Grafikai Szemle 1893 évf. 4. füz. 44 l.

MDK

Hornyánszky Viktor
nyomdája.

A Journal für Buchdruckerkunst 3.
kötetében (Vezetközi nyomtatóanyagcsere)
Gyönyörű munkáival vesz részt H. V.
nyomdájának gépmestere, egy Corvin-
kodex facsimilével. Kalvária barna
színű misterieg nyomott gótikus motívumokkal.

– Vezetközi nyomtatóanyagcsere
Grafikai Szemle 1892. 37. 36 old.

MDK

Hornyánszky Viktor
nyomda, könyvkereskedés

nyomdájában kijött cégjegye mint
Melléklet.
A munka egyszerű, de sajátossága-
ival fogva – mellőzi fel fogja költeni
a szakkörök figyelmét. A nyomás
nagy szinű.

—: Vegyesek: Mai mellékletünk.
Grafikai Szemle 1892, 8f. 132. l.

HORNYÁNSZKY Viktor nyomdász

LÉVAY Botondné: A Kner-nyomda szellemi kapcsolatai. = Uj Auróra, 1983/1.

106.p.

Kner-írásaik évkönyvek.

A nyomda és a szerzők kapcsolatáról.

MOL

Hornyánszky Viktor
nyomda tulaj.

melléklete: sikerült három szín nyomási
ágyarak festésénél után kijött klisérő"

— Mellékletünk
Grafikai Szemle 1898 évf 12 sz. 1926

MDK.

Hornyánszky Viktor
könyvnyomda Tulaj

modern izlésü müveszi kivitelü
akcidens nyomdatványai" a párisi
világkiállitáson. (Ezüst érem)

ifj. Aigner Aulal: Vázlatok mainzi és
párisi utamról.

Grafikai Szemle 1900 évf 9, 125-l.

MVK

Hornyánszky Viktor
nyomda

Műmelléklet III Béla király és felesége koronája, „plasztikus ábrázolás" ábra a Gr. Sz 12 z ben.

÷ Műmellékletünk

Grafikai Szemle, 1900 évf 12 sz 174 l.

Hornyánszky Viktor nyomdája.

Reklám
Könyvnyomdájáról. Szép színes melléklet a
Grafikai Szemle 1891-ki 1. számához

Melléklet
Grafikai Szemle 1891 17.

MOL

Hornyánszky Viktor
nyomdatulajdonos

nyomdájából sajtó kivülről könyv c. a
Karuckau és a Károlyi család. Szedés
nyomás papir és festékek.

— : Hornyánszky Viktor
Grafikai Szemle 1895/96 sz. 87 l

MNK

Hornyánszky Viktor
' nyomdatulajd.

Millenium' nagyérmes kapott.

— az országos kiállítás kitüntetését
Grafikai Szemle 1896 évf. 11. 184.

Hornyay Edmund von MDK

Dorf Hejcse
Mutter des Künstlers
Mädchenporträt

Wien, Kunstlerhaus 1924. Mai-Juni

Hornyay László

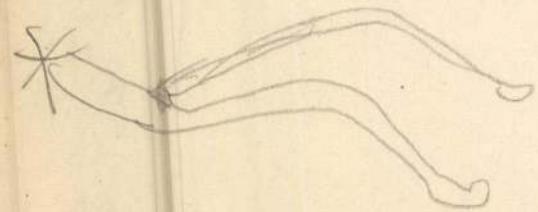
Művészet 1910

126, 132, 135

III.

27/20.

Sarkantyú csattal XVIII sz.



MDK

Hornyay László

Fejlécek, rajz, repr.

**Művészet 1910. évf.** 126,132,135.l.

Hornyay Ödön MDK

Almák kosárban, pasztel

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Hornyay Ödön MDK

Olgus vagy "a rózsabimbó", pasztell
Arckép /L.E.rokonunk képmása/ pasztell
Csuzika v."a tekin et varázsa" pasztel
Hild puszta. Dunavidék. pasztell

A Céhbeliek harmadik kiállitása
Nemzeti Szalon 1921.

Hornyay Ödön MDK

Ebédlő részlet, pastell
Csendélet, pastell
Hejczei táj I-II, pasztell

Magyar Aquvarellisták és Pasztellfestők
Egyesületének V. kiállitása.
Nemzeti Szalon 1916. nov.

Hornyay Ödön MDK

Dunavidéki táj, olf.

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállitás

MDK

Hornyay Ödön, festöm.

a kiállitók között nivósan szerepel.

Tárlatok. A Cöbelek kiállitása.
Képzömüvészet.1932. 105-106.old.

Hornyay Ödön MDK

Kalocsai laguna, pasztell

Műcsarnok 1927 tavaszi kiállitás

Hornyay Ödön, festöm.
Más hivatás után élemedett korban lett müvész.
A p[illegible]tell lényének kitünö kifejezö eszköze.
Céhbeliek: huszan voltak az alapitók: K.Kriesch A.
általában a gödöllöiek.
Ez a kiáll. összeesik a Mücs.téli tárlatával. Az eg
bevetés a Céhb-k javára szolgál.

Elek Artur: A Céhbeliek. VI. Kiállitás.

Nyugat.-Képzömüvészeti Figyelö. 1926.márc.16. 57o.l.

Hornyay Ödön, graf. MDK

Tanulmány. /Leány/. Rajz. Repr. 376.1.

Művészet. 1905. 376.l.

Horvay Ödön

Művészet 1905

376

S. Béc.

Hornyay Cdön, festő, marad, l. 342. old.

Horovitz Lipót, festő, marad, l. 342. [nem felsőrg.?]

Horthy Béla, festő, marad, l. 342. o. [szerintem 1869. VI. 4. után]

Folytatólap, kiegészítés: Több rajzát a
Szépművészeti Múz. szerezte meg. Tagja a
Céhbeliek művésztársaságának.

Hornyay Ödön (irodalom)

Ambrózy Ágoston: Hornyay Ödön művészete. Napkelet. 1924.) 110-111. l. —
(1.42.

és önéletr. adatok.

# Hornyay Ödön

| | | |
|---|---|---|
| 62 | Mária unokám, paszt. | Mgtul. |
| *63 | Thököly-uti részlet, paszt. | 6000 |
| 64 | Kalocsai tájrészlet, paszt. | 6000 |

Czóbel Béla VI. kiáll

Nemzeti Szalon

1926



79. Kató Ká

# Hornyay Ödön

80 Tájkép. Pasztell.
81 Női arckép. (Füzesséry Edith). Pastell.
82 Női arckép. (Hunyor Béláné) Pastell.

Czóbelieck V. kiáll.
Nemzeti Szalon 1924

91 Az erőpróba
92 Találkozás a fanyüvővel
93 Találkozás a vasgyurával
94 Találkozás a tömörzsolóval
95 A hét szünyü koponyángimongok
96 A griffmadár fészke
97 *Sárkányharc
98 Vissza a félvilágba

**Hornyay Ödön**

79 „Itt van az ősz, itt van ujra“ Pasztell
80 Alföldi táj Kiskőrös mellett "

81. Alföldi tanya Kiskőrös mellett, pasztell
82. Alföldi Táj

Céhbeliek IV. kiáll

Nemzeti Szalon 1923

ır képzőművészek köre) tagjai.

t céhtagok:

*Sámuel Kornél (1913—1917.)*
*0) Zemplényi Tivadar (1913—1917.)*

)13) résztvett céhtagok:

| | |
|---|---|
| *Lajos* | *Paczka Ferencz* |
| *Fülöp Elek* | *Raáb Ervin* |
| *Oszkár* | *Szentgyörgyi István* |
| *)dön* | *Telcs Ede* |
| *ándor* | *Tóth István* |
| *Róbert* | |

1916:

*és Aladár*

1918:

| | |
|---|---|
| *zkár* | *Szlányi Lajos* |
| *Rezső* | |

1921:

| | |
|---|---|
| *i Stróbl Zs.* | *Stettka Gyula* |
| *l Cézár* | *Stróbentz Frigyes* |
| *Jenö* | *Tornyai János* |
| *Gyula* | *Udvary Géza* |
| *tván* | *Ungváry Sándor* |
| *János* | *Várady Gyula* |
| *Gyu a* | *Zádor István* |
| *rencz* | |

# Hornyay Ödön

78 Olgus vagy «a rózsabimbó». Pasztel
79 Arckép (L. E. rokonunk képmása) „

80 Csuzika v. «a tekintet varázsa». Pasztel
81 Hild puszta. Dunavidék »

Čehbelick III. kiáll

Nemzeti Szalon

1921

188. Na

Hornyay Ödön

1920. ~~reprezentatív~~ M. Kir. Nemzeti Szalonban

Magyar alföld, pastell

Magyar alföld sarjú
bolygóval, pastell

Lauschmann Gyula dr., kórh. főorvos

felolvasása VI. 70.

Glovnyay Ödön

1919. febr. MAFE kiáll. N. Galéria

Látkép a Gellérthegy oldalairól, pasztell. 1000.–

Thököly uti részlet, pasztell 600.–

Kilátás a Gellérthegyről, pasztell 1600.–

Paradicsom barna háttérrel, pasztell 1000.–

Paradicsom világos háttérrel, pasztell 1000.–

~~A Magyarországi bronzkorról, római IV. 21~~

Hornyay Ödön

festő

cikkei

lásd

Művészek. 1900.-évf.-ban

Hornyay Ödön dr., festő; szül. 1856 február 23-án Sátoraljaújhelyen (Zemplén vármegye). A bírói pályán nyugdíjazott s. 1913 áprilisában (Kassán) mint kir. ítélőtáblai bíró (vonult nyugdíjba, mely alkalommal a Király a III. (kuriai bírói címmel) oszt. vaskoronarenddel (és kir. Tanácsosi) tüntette ki. Mint festő autodidakta. † Szabadidejében a festészettel (rajzolással) foglalkozott s nyugdíjaztatása után (Kassáról Budapestre költözött s) 1914 tavaszán a Mucsarnokban (alkalommal (dolgozatokkal vonulásáig) nem szerepelt.) állított ki először. Ugyancsak ez időben tagja lett a Czóbel Béla és 1918. évi) csoportnak s ennek 1914 áprilisi (kiállításán egy-egy kisebb kollekcióval vett részt.

† Gyermekkorában Zsarnóczay Alajostól (l. o.) tanulta meg a silhouette-képek készítési módját (nagybátyjától). 1898-ban, az akkor Kassán élő Guido Besel vezetése alatt kezdett rendszeresen foglalkozni a grafikával. 1902-ben Hlaváz-Hradil Elemértől tanult rajzolni. Ezután egészen önállóan kezdett foglalkozni

dr. Hornyay Ödön
Ebédlő részlet, paszt.
Csendélet, " .
Hejczei táj, "
" " gyümölcsös kert, paszt.

MAPE V. kiáll. N.Szal. 1916. nov. 15 1.

Hornyai Ödön
Női arckép, paszt.
Hejcei táj buzakereszttel, paszt.

Magyar Studio avató kiállitás. 192o. 3 9 1.

tar
gat
épü
Vis
Pét
ték
rin
tor
épi

Forgalmi út mentén, útelágazásnál levő kalmaros település.

R.k

Történelte: Egy
zat
bar
18c

Folytatás a 2. lapról (2)

Jellege: Szabad
kirá
az
let
tis

Hornyay Ödön
Egy rózsa és két baba, paszt.

Népgondozó akció javára rendezett kiáll. N.Szal.
1920. ápr. 5 1.

Hornyay Ödön festőművész

Kék szőlő pantall. dej.
Tájkép
Szőlő kosárral

Felsőmagyarországi festők képkiállitása. Kassa. 1918. febru´r 17.

tésében találunk elsősorban egészen meglepő egyezéseket. Az Antiphonarium díszítésére oly jellemző csomósan elhelyezett, majdnem fillérnagyságú arany tallérokkal díszített, egyenes, zöld indaszár kevesebb s kisebb aranytallérral éppúgy előfordul a budapesti Pálóczy Missaleban, miként a nyugodtlevelű indák s indakörök, valamint a rózsaszín, zöld és kék tallérok is. A színes kis tallérok azonban nem zöld szakállal övezettek, mint az Antiphonariumban, hanem rózsaszín hullámvonalkás díszítés veszi körül azokat. De az Antiphonariumban a lapszéldíszítések dúsabbak, díszesebbek, virágokkal, állatokkal (mókus, bagoly, majom) gazdagabbak, ami a kódex későbbi keletkezési idejére enged kötvetkeztetni.

Eltérés mutatkozik továbbá az Antiphonarium egyetlen figurális iniciáléja és a Missale számos kisebb méretű (átlag 48×45 mm) iniciáléja között. A Missale sok alakos, gazdag kompozíciójú iniciáléival szemben az Antiphonarium miniátora csupán a nyugodt, méltóságteljes, előkelő tartású Máriát ábrázolja a gyermek Jézussal. És bár Mária ruhájának egyszerű, harmonikus redővetése, és arctípusa is megegyező sajátosságokat mutat a Missale díszítésével, halvány, szürkéssárga arca még sápadtabbá válik a Missale figuráinak friss, pirospozsgás arcszínéhez viszonyítva. Lényegesebb különbség általában a két kódex díszítéseinek eltérő színezésében mutatkozik. Az Antiphonarium miniátora a tompa színeket kedveli. Fakó sárgás-rózsaszín, szürkéskék, halványzöld színeket használ

Hornyay Ödön festőművész
Látkép a Gellérthegy oldaláról pastell
Thököly uti részlet "
Kilátás a Gellérthegyről "
Paradicsom barna háttérrel "
Paradicsom világos háttérrel "
Magyar Aquarell és Pastellfestők Egyesülete
VI. kiállitása, 1919 február



M.D.K.

HORNYAI Ödön festő

1910-ben Nagybányán a Szabadiskolában dolgozott.

Rétí: Nagybánya. bp. 1954. 329.l.

Hornyay Ödön festőművész
Magyar Alföld, pastell
Magyar Alföld sarju bolygókkal, pastell
Magyar Reprezentativ kiállitás
Nemzeti Szalon, 192o nov.

tol

ber hó 29. n.

KIR. MAGYAR EGYETEMI NYOMDA
BUDAPEST, VIII, MÚZEUM-KÖRÚT 6

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
KIFIZETENDŐ.
elnök

Hornyay Béla

1921. május

Mag. Studio

pipere váltja föl; a formák fonnyadnak, az ihlet helyébe a tetszeni vágyás lép — de legalább él még a művészet, némi vitalitását megőrzi folyton s két század multán is találkoznak majd még attikai képfaragók, kik képesek lesznek megcselekedni a görög művészetek éledését Rómában, midőn a tiberisparti amatőrök belészeretnek a néhai görög mesterekbe.

Gerome Magdolnája előtt jutnak eszünkbe e mult többi tanulságai: a flórenci palazzo degli Uffiziben őrzött szkytha rabszolga, az »Arrotino«, a fára akasztott Marszyaszok, a sziriai vagy ciliciai Nióbék s Nióbidák, az anekdotázó képfaragók, az apró zsáner szüzsék, szóval azon alkotásai a hellenisztikus iránynak, melyek nyilván tanusítják, hogy a pittoreszk törekvések kész szinpadiasságra vezettek. Viszont az e korból való domborművek, például a kapitóliumi, Andromédát szabadító Perzeus, a Spada palotában lévő Bellerefontész, a müncheni Glyptothéka vásárra ballagó parasztja s mindama reliefben készült »képek«, gyakran »tájképek«, melyekkel oltáraikat s lakásukat diszítették az alexandriaiak, arra vallanak, hogy a szó szobrászati értelmében vett dekorativ érzék satnyul a képfaragókban s e művészetnek rovására válik csak, ha a festők effektusaihoz nyul, hogy azokat mint szobrász alkalmazza. (Közbevetőleg jegyezzük meg, hogy Gerome fest is. Ugyancsak e kiállításon is van egy közepes, száraz képe: »Az üvöltő dervisek«.) Ne feledkezzünk meg e korszak naturalisztikus törekvéseiről se. Az oltár, melyet II. Eüménesz emeltetett Pergamonban Athéna Niképhorosznak s melynek frizén Dionüziadész, Ménékratész, Mélanipposz stb. dolgoztak, a II. század naturalizmusának egyik legtipikusabb példánya és éppen itt, a pergamoni oltár frizén éri el teljességét a hellénisztikus evolució; a berlini múzeumban őrzött töredékein láthatjuk, hogy az apróságok túllelkiismeretes érvényesítésében mily virtuózitásig jutottak a kor képfaragói. Végtelen ügyelettel, cserépmíveshez (persze a tanagrai, myrinai, rhódusi cserépmívesekre méltóztassanak gondolni) illő, aprólékoskodó gonddal vésték, simították, pepecselték a redőzeteket, rojtokat, a járulékos becsü diszítményeket, a pikkelyeket, az ábrázolt állatok szőrét és tollazatát; alakjaik életteljesek, annyi bizonyos, a csoportozatok elrendezésében, a beállításban, bár viharos lendületre törekszenek, nincs bántó rendetlenség; — hanem amihez nem értenek többé e dekadens korszak képfaragói, az az a művészet, mely *egyszerü eszközökkel adott életet s harmóniát a márványba.*

Mindezt pedig azért mondottam el ilyen szinte professzori pedanteriával, mert ezekben megtalálható Gerome kis Magdolnájának méltatása és kritikája is. És ha lehet következtető okoskodást építeni a művészethistóriai adatokra, tessék kérem visszagondolni arra, milyen étapokon keresztül alakul ki a nagy görög művészetből az alexandriai iskola s hova vezetett a hanyatlás Alexandriából, abból az Alexandriából és azokból a kisázsiai pompás metropolisokból, melyek fényben, pompában, feslettségben is nagyon veszedelmesen hasonlítottak e bűbájos városhoz, honnan e sorokat irom.

Gerome szobra Mária Magdolnát, de még az ékszerekkel megrakott kurtizánt ábrázolja. Két gyürü, elefántcsontból faragott, szép, gondosan ápolt parázna kezein; a lábujjára is jut gyürü; nyolc karperec a csuklóin; kössöntyűk, ékszerek rajta, ahova csak elfér; hasára széles dísz-öv ötvözött korongja lapul; fültakarói rop pant dekorativek, három év előtt leltek Hispaniában egy föniciai cserépszobrot, melynek nagy korongos fültakarói föltünést keltettek, ezt mintázta Gerome; szóval az egész szobor járulékos diszítményei nagyon érdekesek, arkheológiai lelkiismeretességgel; tudással, ékszerészi ízléssel készültek, csinosak is . . . Dicsekedhetik vele bizvást, akinek a szalónjába kerül majd.

Az arc, színezett elefántcsontból, extatikus túlfinomult, nyugtalanító kéjben fáradt szemei alatt ott látszanak még a tivornyák violakékes ráncai, kifestett ajkairól most rebben el az első sóhajtás, még talán csak vére viszi a fehérpalástos szelíd galileai férfiu után, de már sóhajtott és szerelme megváltja őt, midőn bűneit siratva, illatos olajjal keni Krisztus urunk lábait s aranyhajával törülgeti majd . . .

*Malonyay Dezsö.*

## A műízlés fejlesztése. *

Hogy a műizlés hazánkban való fejlesztésének a módozatairól célirányosan gondoskodhassunk, nézetem szerint első dolog, hogy a történeti fejlődés és pszichológiai okok nyomán ismerkedjünk meg a jelenlegi helyzettel, mert

* Ezt az érdekes cikkelyt *Hornyay* Ödön dr. *kassai* törvényszéki biró irta, aki a cikkelyhez mellekelt kisérő levelében megjegyzi, hogy közvetlenül a közoktatásügyi miniszternek a műizlés fejlesztése érdekében kiadott rendeletei után hosszabb cikkelyt irt volt, amelyben mindazokkal a kérdésekkel umulative foglalkozott, amelyek azóta *más oldalról* tényleg fölmerültek és az ő akkori felfogását igazolták. A cikkely, határozott igéret dacára, nem jelent meg abban a lapban, ahova szerzője beküldött s igy most, az azóta már megoldott kérdésekre vonatkozó megjegyzések kihagyásával, a »Műcsarnok«-ban lát napvilágot. (A szerkesztő.)

Műcsarnok 1899. 10 r

csak így találhatjuk meg a bajok biztos orvoslását.

Az elvitázhatatlan tény, hogy nálunk az örökös háboruk és belvillongások miatt a művészet — *mely csak békében és nyugalomban fejlődhetik* — otthont nem talált; és hogy az a művészet, melynek egyes jelenségeivel évszázadok előtt találkozunk, jobbára idegen eredetü. — Természetszerüleg így az elmult idők honi műizléséről sincs sok följegyezni való.

Nem állíthatjuk ugyan, hogy egyáltalában nem volt műizlésünk, de nem volt általános és nem domborodott ki annyira, hogy *a nemzet zömének jellegzetes sajátságaként* fölismerhető lett volna.

A régmult időkben ugyanis a műtárgyak kedvelését és megszerzését csak a nagyon vagyonos mágnás, vagy nemesi családok engedhették meg maguknak s így a fönmaradt gyűjteményekből a műizlésnek csak ilyen sporadikus, elszigetelt jelenségeire akadunk.

A vándor művészek, akik a mecenások házaiban teljesítették a megbizásokat, legnagyobb részt idegenek és jobbára portrait festők vagy másolók voltak.

Csak pár évtized óta — vagyis azóta, hogy a nemzet aspirációi minden irányban szárnyra kaptak — vannak igazán számot tévő művészeink, mert a nemzet ebben az irányban is helyre akarta hozni a mult századok mulasztásait.

De egyszersmind fölismerhető az is, hogy azóta a termelés tekintetében nagyon rohamosan haladtunk, hogy nem lassu történeti fejlés, de ugrások vezettek a jelen állapothoz, amely abban csúcsosodik ki, *hogy művészeink száma és vágyai nincsenek arányban a közönség műizlésének fejlettségével.*

Nagy sietséggel rendezhettük imperative a jogállapotokat, előirhattuk a tankötelezettséget emelhettünk iskolákat, elháríthattuk a közlekedés gátjait, bevonhattuk az országot vasúti hálózattal, megteremthettük a kereskedelem imporumait, épithettünk nagyszabásu középületeket, *de előző fejlődési alap nélkül műizlést teremteni nem állhatott módunkban.*

Az átalakulások ezen idejében a vagyonos dzsentri, amelynek kastélyaiban azelőtt legalább itt-ott rábukkantunk a műizlés kultiválására, alapjaiban megrendült s a kor niveláló hatása alatt azokat a tekintélyes vagyoni eszközöket, melyek a művészet pártolásához szükségesek, elvesztette vagy elvesztegette.

Az új elvek a társadalmi élet további fejleményeiben mint valami chemiai savak a vegyész lombikjában, mozgalmat, átalakulást idéztek föl, aminek eredménye a mai középosztály, mely a teljes kristályosodáson még most sem ment át. Ez a középosztály, mely a nemzet műveltségének központját képezendi, első sorban vagyoni bázisának megteremtésére, kiépítésére s biztositására fekteti a súlyt s bár a nyugoti műveltség nivójára törekszik s így izlését is fejleszti, ez az izlés mindazonáltal még nem áll a *műizlés* magaslatán s egészben véve csak alarendeltebb szerepet játszik.

Hogy ez így van arról meggyőződést szerezhet magának mindenki, aki a vidéket kissé figyelmesebb szemmel vizsgálja s kinek módjában van, a vidéki háztartást, a középosztály lakásberendezéseit kissé tágasabb körben megfigyelni.

Újabb műtárgyakkal — de különösen eredeti festményekkel és szobrokkal — alig találkozunk, inkább akadnak azonban antik műtárgyak, melyek a nemesi s egykor nagy vagyonu családoknál őseik szerzeménye révén maradtak fönn, a középosztály egyéb alkotó elemeihez pedig amonnan árverés útján vagy egyéb módon olcsó áron jutottak.

Mindazonáltal el nem fogadhatom konklucióként azt, hogy a festmények keresletének hiányából a nemzet — különösen a középosztály — műizlésének stagnálására, sőt hanyatlására lehetne következtetést vonni.

Nagyban és egészben műizlésünk sokkal fejlettebb ma, mint volt azelőtt, de hogy erről meggyőződjünk, szükséges, hogy a festmények és szobrok vásárlásán kivül minden más idevonatkozó jelenséget is fontolóra vegyünk.

Átalánosságban a mai középosztály otthona nagyobb fényüzéssel van berendezve mint bármikor eddig. Az épületek külseje — belseje sokkal izlésesebb mint évtizedekkel ezelőtt. A berendezésre, butorra és díszítő tárgyakra ma már sokkal nagyobb gondot fordítanak, mint annakelőtte.

Igaz ugyan, hogy ezek jobbára olcsó gyári munkák — s az anyagi viszonyoknak megfelelők — de ujabban pár év óta műtárgyak és értékesebb berendezési cikkek vételére is nagyobb hajlandóság mutatkozik.

Hiszen ma a kissé tehetősebbek már előnyt adnak a régi, nemesebb formáju, stilszerü s értékes fából készült butoroknak, képkereteknek, az előkelőbb alaku s anyagu meisseni vagy utánzott régi bécsi porcellánnak, a tökéletesebb kivitelü francia bronz dísztárgyaknak. S báran elmondhatjuk, hogy soha az országban annyi értékes és remek keleti szőnyeg nem kelt el, mint a legujabb időkben.

Ezek az izlés javulásának föltünő jelei, sőt talán éppen az idők jele a műizlés fejlesztése körül támadt újabb mozgalom is, szóval, népiesen kifejezve: *azért kukorékol a kakas, mert hogy virrad.*

Ha azonban — bár az izlés fejlettebb is, mint azelőtt — a festmények és szobrok még sem örvendenek valami nagy kelendőségnek: ezt egyebeken kivül főleg az átlagos *gyarló anyagi viszonyoknak kell betudnunk.*

Butorokat és használati céllal is biró dísztárgyakat, bár ha értékesebbek is, mint szükséges kellékeket vagy a divat követelményeit még csak beszerzik, annál is inkább, mert ez elől kitérni nem igen lehet; festményre, szoborra azonban már nem igen telik, legföljebb dekorativ jellegü és jobbára bizony értéktelen képekre.

És ezt a hiányt az egymást látogató és hasonló anyagi helyzetben lévő emberek szinte észre sem veszik. Műtárgyai senkinek sem lévén, senki sem is kivánja, hogy másnál műtárgyakat találjon; *szóval az eredeti festmény még nem válhatott divattá s igy a hiuság sem támadt föl bennünk, hogy ilyenekkel kérkedjünk.*

Egy mélyebben fekvő társadalmi ok is gátolja tehát a képek kelendőségét, amelyekhez azonkivül a közönség nem is juthat hozzá úgy, mint otthona berendezési tárgyaihoz, tudniillik évekre szóló hitelbe, apró részletfizetés mellett és a nyomába járó kinálat után.

Ismervén ezek után a mostani helyzetet s annak történeti előzményeit, a diagnózis megállapítása után a megfelelő orvoslást is könnyebben találhatjuk meg.

Elsőrangu és nyomós kérdésként tünik föl, — már a képvásárlás előmozdításának, vagyis annak a szempontjából, mi ennek az egész mozgalomnak az utolsó lökést megadta — vajjon a művészet pártolására fogékonnyá tehető-e a közönség aránylag rövid idő alatt is?

Nézetem szerint azt, hogy ennek a fogékonyságnak maradandó értéke legyen s hogy ez alapjává váljék egy kiemelkedő nemzeti sajátságnak, azt csak tervszerüen kiszámított, lassubb fejlesztéssel érhetjük el. Gyorsan csak divatszerü felbuzdulást kelthetünk, melynek esetleg csupán átmeneti jellege van, de még ezen a téren is igen sok leküzdendő akadályra fogunk találni.

Persze, az ilyen divattá válható fogékonyság felkeltésétől is sokat lehet már várni s ha azt megrögzíteni sikerül, a kedvező eredmény el nem maradhat.

Mindenekelőtt a szunnyadó ambiciót kell felkölteni alkalmas módon a közönségben, vagyis azt, *hogy egy eredeti műtárgy, festmény megszerzésére büszke és hiu legyen, hogy ezt a kor igényének, követelményének tartsa;* s hogy a megszerzésre irányuló törekvés vagy érzék hiányát tényleg kellő müveltség hiányának tekintse.

Meg kell értetni vele, hogy a művészet kedvelése és szeretete nem valami fölösleges sajátság, amely nélkül igen jól el lehetünk; hanem hogy a műizlés, a műveltség természetszerü folyománya, bennünk derengő olyan isteni adomány, mely csak a műveltség magasabb fokán kiván kielégitést és nyujt az emberi léleknek addig ismeretlen élvezeteket.

Meg kell értetni vele, hogy a műizlés ugyanabból a forrásból fakad a honnan az erkölcsi jó, a melynek kultiválása pedig a legnemesebb gyümölcsöket termi; s hogy a művészet kedvelése nem csupán kiválasztott lelkek sajátsága, de oly tulajdon, mely kisebb-nagyobb mérvben mindnyájunkkal közös s igy okszerüleg és lélektanilag szükséges is, vagyis azért oltatott belénk, hogy éljünk vele és fejleszszük.

Amint leküzdtük a közönség kicsinyes fölfogását s közönyét, már félig nyertesek leszünk.

Hogy mi modon lehet ezt elérni, erre szinte alig szükséges felelnem, mert hiszen a közoktatásügyi miniszter fején találta a szöget, főleg azáltal, hogy ő ragadta kezébe az iniciativát s állásával sulyt kölcsönözött a cél elérésére irányuló mozgalomnak.

Igy a homályos, a tévelygő felfogás, az előítélet gyorsabban tisztul, mert ha ily magas polcról jő az eszme és irányítás, attól a komoly és fontos jelleget senki sem fogja elvitathatni.

Kövesse is őt nemes törekvésében mindenki, a kit ő most közelít, távolít, alkalomszerüleg vagy anélkül, de folyton és következetesen felkér és buzdít, az ügy felkarolására.

Kövessék s értsék meg különösen azok, kik mint a kormány képviselői, a megyei élet mozgalmait irányítják és vezetik s kik úgy szólván a mai megyei életben — a vidéken — a hangot adják, szokásokat teremthetnek, divatot alkothatnak.

Tekintsék ezek a fontos állásu egyének egyik legnemesebb hivatásuknak a vidéki szalón-élet átalakítását, mely még ma is sok helyen az ősi hiúság családi, rang és állásbeli — gyakran fájó megkülönböztetések — e speciális magyar gyöngeségek ápolója.

Hassanak tapintatosan s jó példával oda, hogy ez a szalón-élet gócpontjává, melegágyává váljék a nemes törekvések istápolásának, az

emberi legszebb tulajdonok — s köztük a műízlés — fejlesztésének.

Van erre elég alkalmas mód a fölolvasásokban, szemléltetésben, megbeszélésekben s vélemények kicserélésében, így aztán elérhetik, hogy a szalón-élet lassankint szellemi tápot is nyer majd.

További mód az érdeklődés fölkeltésére *a vidéki kiállítások gyakoribb rendezése.*

Anyagi sikert e kiállításoktól ugyan nem remélek és pedig a mostoha vagyoni viszonyok miatt, de hazafias és ideális szempontokból mégis programmba kell ezeket venni, mert ily módon az érintkezés a művész és a közönség között gyakoriabbá és szorosabbá válik s a műizlés fölébred s fejlődik.

Igen alkalmas módként kinálkozik a műízlés fejlesztésének az előmozdítására egy-egy a művészetek történetét kritikailag felölelő rendszeres munka kiadása.

Ma amúgy is a gonddal és izléssel kiállított értékes műveknek van kelendőségük s így remélhető, hogy egy komoly vállalkozás, melynek föladata lenne ily részletes, terjedelmes és tökéletes, az illusztrációkban kifogástalan s valóban művészi kivitelü s metszetekben reprodukáló mű kiadása anyagilag sem vallana kudarcot.

Német nyelven egész sereg ilyen mű van forgalomban, de eltekintve attól, hogy jobbára igen nehezen emészthető modorban vannak megirva, reprodukcióik dolgában is sok kivánni valót hagynak hátra.

Ha e kinálkozó s minden kitelhető egyéb módodon felköltöttük a közönség általános érdeklődését, úgy, ha éleintén nemis valami nagy mérvben, de okvetlenül sikert fogunk érni.

Egy nagy gát azonban még mindig fönnmarad s ez a vagyontalanságban rejlik.

Sokkal sanyarubb anyagi viszonyok közt tengődünk ám mi, — mint sem sokan hiszik. — Aki a vidéki életet megfigyeli s ezt módjában van tenni, elég alkalma nyilik meggyőződni arról, hogy átlag csak a legszükségesebbre telik s hogy ezeknek is és annál inkább a kényelmi és fényüzési cikkeknek a beszerzése újból és újból meghosszabbított hitel igénybevételével történik.

A műizlés föllendülése tehát magában mégsem vezet célra s általa az a cél, amelyre az első kultuszminiszteri rendelet vonatkozott, tudniillik a képek vásárlásának előmozdítása, sem érhető el teljesen.

Igaz, hogy ez az első és legfontosabb lépés, mely azonban csakhamar beleütközik a szomoru pénzviszonyokba.

Ha el is érjük azt, hogy a nagyközönség véleményt változtasson s ne vélekedjék aként, hogy a művészetek pártolására csak a kincses mecenások vannak hivatva, de ha aztán akarva sem bír a várakozásnak megfelelni, úgy saját tapasztalatai fogják őt előbbi álláspontjához visszavezetni.

Ebben van tehát a kérdés gyakorlati megoldásának a sulypontja s így ezen a ponton kell a legtöbb kisérletezést megindítani, hogy valami eredményt mégis elérjünk.

Már előbb tett megjegyzésem szerint a közönség majdnem minden szükséglete beszerzésénél a hitelhez vagy apró részletfizetéshez fordul, a képvásárlásnál is ezt kell tehát meghonosítani.

Meg vagyok róla győződve, hogy nagy tőkével rendelkező vállalkozók pénzének igen alkalmas befektetéséül kinálkoznék a művészek festményeinek, vagy egyéb alkotásainak vidéki bizományi üzletekben kis részletfizetés mellett való tovább adása.

A vállalkozó készpénzfizetés mellett venné a művész képeit, míg a vidéki bizományi üzletekben apró havi részletfizetés mellett bocsátatnának azok áruba.

Így föltétlenül több vevő akadna s lassankint kiszorulnának a hitvány, értéktelen és izléstrontó színnyomatok, amelyekre a mi közönségünk tömérdek pénzt költ el évenkint.

Azonkivül az ily bizományi üzletek a vidéki kritika s műizlés fejlesztőivé válnának s a legrövidebb idő alatt állandó érdeklődést keltenének föl s meghonosíthatnák országszerte a művészetet.

Hogy az érdeklődés folyton ébren tartassék, az országszerte elhelyezett bizományi-üzletek időszakonként egymás közt kicserélnék a képeket.

Ez az egyetlen alkalmas mód nézetem szerint a képvásárlás előmozditására s hiszem is, hogy a vállalkozási szellemnek némi serkentése, buzdításá után szép sikert érhetünk el. Hiszen ha milliókat igénylő befektetések mellett ma sikerrel adhatók ki nagyszabásu irodalmi művek s ezeknek 1 frt 50 kros havi részletek mellett való eladása jövedelmező vállalkozást képez: mért ne volnának megfelelő reklámok után a festmények is ilymódon sikerrel értékesíthetők!?

Megjegyzendő azonban, hogy 25 frttól 300 forintig terjedő értékhatár között szabadna csak mozogni, mert a vidéki középosztály nagyobb összegeket semmi körülmények között sem áldozhat.

Megengedem, hogy efajta vállalkozás nagyobb

sikerre vezetne, ha az nem nyerészkedési alapokon nyugodnék, de ily szervezet ma még nincs s ha később alakulna is, az általam említett irányu vállalkozással párhuzamosan prosperálhatna.

Ezekben foglaltam össze röviden azokat az emeltyűket, amelyek a helyzet javítására szolgálhatnának. De a dolog természeténél fogva mint mindenha, úgy ma is, nem a középosztályban, de a gazdag aristokratiában, a főurakban, a főpapokban a nagy jövedelmü stallumokban, kanonokokban — mint a művészet pártolására leghivatottabb faktorokban kell keresni a legbiztosabb támpontot. A müizlésnek s a hazafias cél iránt való érdeklődésnek felköltése végett tehát különösen ebben az irányban kellene megfelelő lépéseket tenni.

Most ha a kormány, mely legelső sorban hivatott a művészet ügyét a legmesszebb menő áldozatok révén is fölkarolni, ma azt a kijelentést teszi, hogy a kincstár erejét fölülhaladják a vásárlások, vagyis, hogy ily címen a közteher viselés már nem emelhető: úgy kétségtelen, hogy a középosztály képvásárlási kedvére valami nagy jövőt nem lehet építeni, ha az már nagyobb adóval nem terhelhető.

A nagy értékü s így a legnagyobb műbecscsel biró s a művész lelkének összes erejét magában hordó műalkotások vétele tehát ezentúl is csak a dúsgazdag arisztokráciának, a nagy tőkék urainak s a kincstárnak képezendi a legszebb föladatát, míg a középosztályban csak a csekély áru műtárgyak fognak — a megfelelő érdeklődés felköltése után is — kelendőséggel birni.

A közös együttműködésbe helyezem tehát a jövő reményét s hiszem, hogy így ha nem is érjük el azonnal azt a polcot, melyet az athéni művészet Perikles korában elért, rövid idő alatt mégis magasra emelkedhetünk. Ez kétségtelen.

Az ifjuság müizlésének fejlesztésére vonatkozó észrevételeket elhagytam e cikk keretéből, mert nézetem szerint az egészen más lapra tartozik. Itt már lassubb, kiszámított és tervszerü intézkedésekre van szükség. Ez az egyedüli alapos mód a müizlés maradandó jellegü fejlesztésére, melyről egész cikksorozatokat lehetne összeirni s éppen azért nem tartottam tanácsosnak ezt a kérdést itt, egy cikkely szük keretében akár csak érinteni is.

*Hornyai Ödön dr.*

## A művészi nevelés a középiskolában.

— *Lázár* Béla dr brosürája. —

*Lázár* Béla dr. tanar, a budapesti sajtó érdemes munkása, aki szépirodalmi dolgozatain kivül évek hosszu sora óta nagy lelkesedéssel és alapos készültséggel szolgálja a sajtóban a magyar művészet ügyét, nemrég a *Nemzet* tárcarovatában a fönebbi cim alatt két cikkelyt irt, melyek most kibővítve külön füzetben is megjelentek az *Athenaeum* részvénytársaság kiadásában.

A 32 oldalra terjedő kis füzetben *Lázár* Béla a művészet nemesítő hatását szépen fejtegető bevezetés után abból indul ki, hogy a művészi nevelésnek a rajzon kell alapulnia, mert a rajztudás az alapja minden művészi élvezésnek s különösen fontosnak tartja, hogy a rajzoktatás már a népiskolában megkezdődjék.

Ezután röviden vázolja a rajzoktatás történetét Franciaországban, Angliában, Amerikában és Németországban és kimutatja a rajzoktatás nálunk követett rendszerének — mely ahelyett hogy fejlesztené, inkább kiöli a gyerek látóérzékét — tarthatatlanságát.

A rajzon kivül azonban — szintén más nagy nemzetek példájára hivatkozva — szükségesnek tartja azt is, hogy az ifjuság a műtörténelem tanulságába is bevezettessék Ennek a célnak az elérésére segédeszközül ajánlja az iskolai múzeumoknak művészettörténeti apparátusokkal való fölszerelését, gondosan előkészített módszer szerint szervezett múzeumi sétákat és a felsőbb osztályok számára műtárlatok látogatását, persze csak tervszerü és szakavatott vezetés mellett.

A kis füzet bevezető részét, mely oly meggyőző közvetlenséggel tárgyalja a művészet szeretetének üdvös hatásait, a művészi nevelés szükségességét és határozottan kimondja, hogy *a művészet alapja a szeretet,* az alábbiakban közöljük:

A művészi nevelés kérdésének fölvetése, melyet tudvalevőleg közoktatásügyi miniszterünk lelkes hangon megirt rendelete tett aktuálissá, mint a modern ember egyéniségének harmónikus kifejlesztésére célzó egyik jelentős eszköz, őszinte örömmel tölt el. Ez a gondolat, mely maga egy programm a modern élet ezer ellentéte, széthuzó érdekei, tétova célzatai közepett, mintegy magától, az igazság benső erejével alakult ki s vált döntő tényezővé. Helyes fölfogása, céltudatos keresztülvitele, egész mélységében való elmerülés által, a nevelés sarkalatos tényezőjévé való alakításával nagy missziót fog betölteni.

A művészetnek értelemfejlesztő, nemesítő, erkölcserősítő, lelkesítő hatása és főképp az együvé tartozás

tudatának, a *sociabilité* érzésének fölkeltésére való nagy hivatottsága valóban méltóvá és alkalmatossá teszi őt arra a misszióra, melyet tőle oly sokan elvárnak. Átalakuló korunkban, a nagy szellemi ellentétek, a megrendült hit, az ingadozó erkölcsi érzés, sőt a nemzetiségi eszmét is érintő támadások korában, keresni kellett egy ujabb, mély és mindeneket összeforrasztó eszmét, mely harmóniát különböző korszakban más és más szülte; most a hit, majd a nemzetiségi eszme, most az emberszeretet, máskor a patriotizmus; egyszer az egyik, máskor mind a többi egyszerre s az emberi érzés megnyugodott. A hazaszeretet lelkesítő hatását azonban gyöngíteni kezdték a szociálisztikus tévtanok, a morális érzést a hit ingadozása, a nemzetiségi eszmét a világpolgárság álma, az ember a maga kielégítésre vágyó érzésével, a szociálisztikus együvé tartozással sokáig tanácstalanul állott a süllyedő, szétszakadozott világban. A művészet, mely már nem egyszer megmutatta, hogy van harmonizáló ereje, föllendülésének e kedvező környezetében maga jelentkezett és elvállalta ezt a missziót. És ime, a mélyebben érző, a dolgok lényegébe behatolni képes szellemek a világ minden zugából egyszerre és egyhangulag a művészetet jelölték meg a XX-ik század nagy szellemi ellentétjei számára a megbékítő, a nemesítő feladatra egyedül alkalmas tényezőnek. Ha pedig a művészetre ily óriási feladat várakozik: természetes, hogy az iskolának a művészet megértetése, azaz a jövő előkészítése elsőrangu feladata.

Ámde szabad-e a művészetnek az ember szellemére már a közel jövőben ilyen nagy, uralkodó befolyást tulajdonítani? A művészetnek az emberi lélekre tényleg nagy a hatása. Az a művészi hatás, mely izléssel s fogékonysággal biró ember lelkében a műremek szemléleténél felébred, oly szuggesztiv, gyors, lelket átjáró, érzéseket felkeltő és megtartó, erősen akaratbefolyásolásra termett, hogy az érzések fölkeltésére a szkeptikus, modern ember lelkében egyedül alkalmatos, sőt mindegyre alkalmatosabbá fog válni. Az esztétikai érzés kiválóan szociális természetü. Benne egybeolvadunk embertársainkkal, sőt minél többen érzik ugyanazon gyönyörködtető érzést, az egyéni érzés csak növekszik. Tele van az emberszeretet elemeivel. Szeretjük az emlékképeket, melyeket fölkelt, a művészt, aki alkotta, az alakokat, melyeket ábrázol. *Valóban, a művészet alapja a szeretet!*

Amikor az értelem elnyomja az emberi érzések fejlődését, amikor a régi emberek egyre azt követelik: fejleszszétek csak az értelmi erőt, a szeretet érzésének okvetlenül jövője van. A művészet pedig teljese ez érzésen alapszik. A természet iránti rajongás szülte, a müvészet iránti rajongás magyarázza meg. Mert csak a lelkesedés elemezheti a lelkesedést. Mert csak a rajongás érteti meg a rajongás elemeit!

Az emberiség jövőjével foglalkozó gondolkodók mindnyájan megegyeznek abban, hogy érzéseink ápolására kell immár gondolnunk, mert az értelmi erő nevelése túltengő lőn, innen a szkepticizmus, a sivárság ez életfelfogásban, az utilitárisztikus hajlandóság a legrútabb formákban, amint az élet tomboló hullámai felszínre vetik példáit! Sőt megegyeznek abban is, hogy a művészet az, ami ezt első sorban ellensulyozni hivatott. *Spencer* Herbert az emberi lélek vizsgálatából indult ki, s így írt: »A helyett, hogy az ízlés nemesitését s kielégítését fölösleges dolognak tartanánk, inkább azt hiszszük, hogy jövendőben sokkal nagyobb részét veszi ez igénybe az emberi életnek, mint a mennyit napjainkban.« A haladás már 1870, e sorok kelte óta is szemmel látható; azóta a szociálisztikus világnézet nagy ellentétei között egyre jobban feléje fordult a figyelem, ebben az ő nagy hatóerejében keresve lelki ellentétek harmonizálására a bűvös írt. Nemcsak elméletileg, hanem igyekeztek e hatást gyakorlatilag ki is próbálni, annál is inkább, mert a művészetnek a szellem hatása mellett nagy az anyagi értékképző ereje is. A művészet még merőben utilitárisztikus szempontból igen fontos tényező. *Guyautól* elkezdve *Tolstoj*, *Pilo*, *Konrad*, *Lange*, *Hirth*, *Nietsche*, de főkép *Ruskin* a művészetben keresik a szociális ellentétek, mindennapi élet keserveire a gyógyító balzsamot, a művészet megértése és élvezése a szeretet erejével kapcsolja össze a szíveket, mert »minden nagy művészet adoráczió.« A művészet adorációja pedig egybekapcsol, mert azt az altruisztikus érzést fejleszti ki az emberben, amely nélkül nincs hazaszeretet, nincs önzetlenség, nincs szociális együttérzés, csak önzés, bírvágy, hiuság és gyorsan, akármilyen eszközzel való érvényesülési hajlam. »Az értelem önzésre vezet, az érzés önzetlenségre, a művészet pedig szeretetre. Ez a boldogság titka.« Embernek művészet nélkül boldogság nem adatik.

A művészet hatását kicsinyelnünk tehát semmiképsem szabad, bár a nevelésben neki mindezideig igen kevés szerepet juttattunk. Az állam, mely a nevelés hivatásos őre, valóban helyesen teszi, ha e mellőztetésnek elvégre útját állja, mert az említett ideális célok mellett fontos anyagi érdekeit is kockáztatja a művészi nevelés olyatén teljes elhanyagolása, a mint ez eddig történt.

Hiszen a mindennapi élet oly ritkán ad alkalmat arra, hogy magasabb foku, nemesebb, ideálisabb érzéseinket, melyekre pedig az egész ember szempontjából, az egyéniség harmónikus kifejlődése érdekében szükségünk van, ujra meg ujra átélhessük. A mindennapi élet kicsinyes gondokat szül, kicsinyes érzéseket, útszéli hangulatokat ébreszt s így mindegyre jobban fenyegeti az emberiséget a veszély, hogy teljesen belesülyed a köznapi célok hajszolásába, esak köznapi érzéseket gyakorolva, elveszti az ideál iránti érdeklődését. A művészet a maga nagy, szuggesztiv erejével ideális érzéseket kelt fel. Az a francia, aki végigmegy a versaillesi képtár termein, a francia hazafiság megkapó ábrázolásaitól fellelkesedve, megerősödik hazafiérzésében, ujra és ujra gyakorolja a legszebb, a legnemesebb érzéseit. A művészet ilyképp a faj harmónikus kifejlődését is szolgálja, már pedig csak az erős, harmónikusan kifejlődött fajoké a jövő!

A művészet virágzása a műipar fejlődését segíti

Hornyay Ödön

1874-ben jelesen érett az alsóbbi gymnasiumban.

Halász László

A lőcsei kir. kath. főgymnasium története. Lőcse 1896. 238. l.

< Hornyay Ödön dr >

Könyve

< > A műpártolás
eszméjében.
Kassa, 1900.

Felsőmagyarországi Rákóczi Múzeum

VIII. 228, 229

Hornyay Ödön

Czikke

Henriett, a Cse-
lekich Clos
könyve.
Bp. 1914.

öltségvetés:

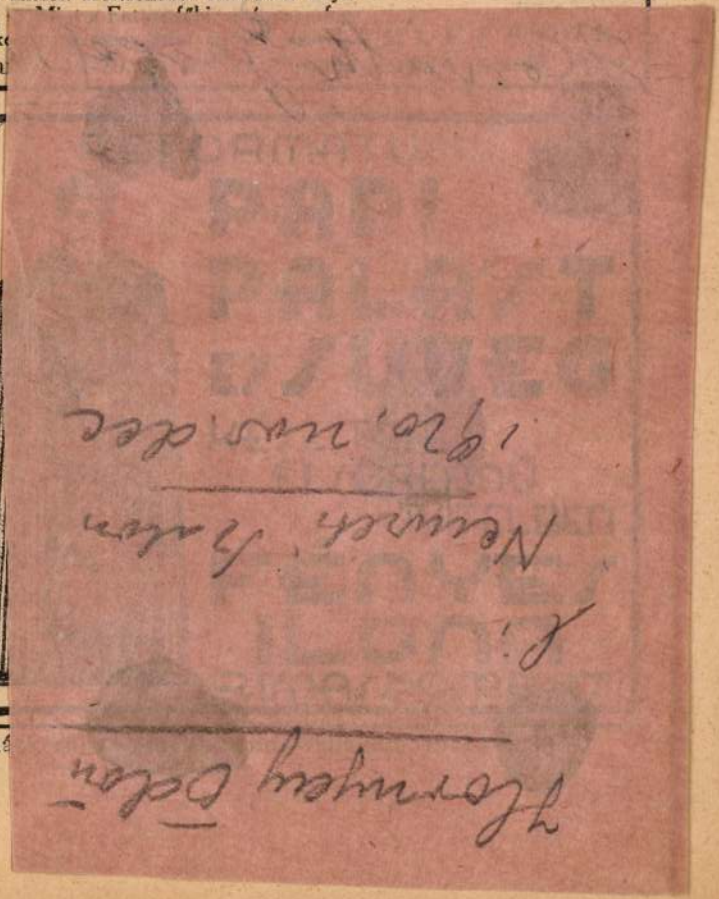
ATTHYÁNY-UTCA 17. SZ.
Telefon: 28-58. sz.

DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS
VILÁGÍTÁSI VÁLLALATA.

## Alföldi Takarékpénztár Debrecenben

Ferenc József-út 16.

betéteket előnyösen gyümölcsöztet és azonnal kifizet. Kölcsönöket állandóan folyó-



huszonhat pengő negyven filler havi részletekben. b) Se
Kötelessége: Orgonista-kántori teendők végzése, ének
vezetése, tanítása, az elébe utalt osztály vagy osztál
vezetése és református tanterv szerinti tanítása, minden
egyházi belmissziói munkákban lelkipásztor támogatása
Az állás azonnal elfoglalandó. Pályázati kérvények kell
felszerelve és válaszbélyeggel ellátva 21 nap határidő a
Református Lelkészi Hivatal, Szamosszeg, küldendők.
Előzetes bemutatkozás és próbaéneklés megkívántatik
a megjelenés költsége csak a megválasztottnak fog n
téríttetni.

**Szamosszeg** református egyházközsége elemi népisk
jában betegszabadságolás következtében megüresedett e
*tanítói* állására egyévi időtartamra helyettesítő tanítót v
tanítónőt keres. Javadalma törvényszerű. Kötelessége
reábízott osztály vagy osztályok vezetése, tanítása. Kel
felszerelt pályázatok válaszbélyeggel ellátva 21 nap a
a Református Lelkészi Hivatal, Szamosszeg címre
dendők.

**A szamostatárfalvai** református egyházközség prezsl
riuma pályázatot hirdet lemondás folytán megüresed
*kántortanítói* állásra. Fizetés: 10% az egyháztól, 9
államsegély. Lakás jó. Kötelesség törvény szerint. Fér
és nők pályázhatnak. Pályázatok beadásának határi
szeptember 20. Pályázatok Református Lelkészi Hiva
Szamostatárfalva, u. p. Csenger címre küldendők.

**A tiszasasi** református egyházközség prezsbitéri
a Debreceni Protestáns Lap ezévi 12. számában megje
pályázati hirdetményét lemondás folytán megújítja. Ha
idő 21 nap.

**Vitka** református egyházközség iskolaszéke pályáz
hirdet megüresedett *kántortanítói* állásra. Fizetés: 27
orgonázási díj, 20 magyar hold szántóföld, 16 q búza,
rozs, 4 öl kemény tűzifa, természetbeni lakás kerttel, s
államsegély. Értékegység: 66. Kötelesség törvénysz
Iskola kéttanerős. Állás választás után azonnal elfo
landó. Határidő 21 nap. Kántorpróba önköltségen, ha
időn belüli vasárnapokon. Kérvények Református Lelk
Hivatal, Vitka (Szatmár vm.) küldendők.

Hornyay Ödön festő * 1856 Sátoraljaújhelyen.
A bírói pályán működött 1913. Kassán mint ítélő-
táblai bíró vonult nyugdíjba. 1898. Guido Beseltől, 1902.
Hlalász Hradil Elemértől tanult rajzolni, egyébként auto-
didakta. Nyugdíjaztatása után Budapestre költözött 1914.
a Műcsarnokban állított ki először. Tagja lett a Cékbeliek
művészcsoportnak s ennek 1914. és 1918. ~~in~~ kiállításain egy-
egy kollekcióval vett részt.

~~Krompecher Emö IX. 7.~~

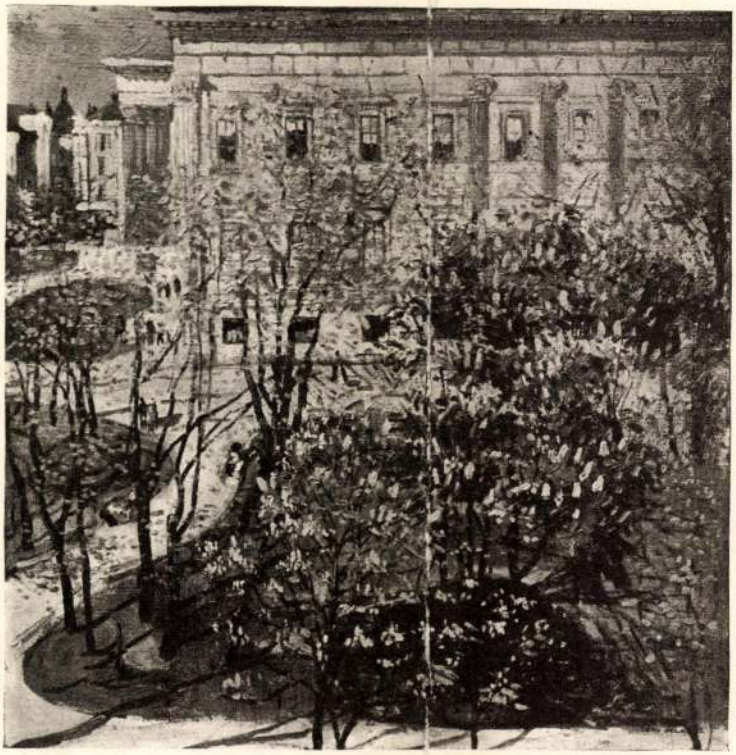


A CÉHBELIEK
KIÁLLÍTÁSÁBÓL

A MŰVÉSZ ANYJA
HORNYAY ÖDÖN
PASZTELLJE

228 l.

Művészet 1914. 228



A CÉHBELIEK
KIÁLLÍTÁSÁBÓL

TAVASZ A MÚZEUMKERTBEN
DÉRY BÉLA FESTMÉNYE

# A PRÓ CIKKEK

Ambrózy Á.

HORNYAY ÖDÖN MŰVÉSZETE. „Művészi hitvallásom nem egyéb, mint a nagy Isten alkotásának csodálata s az ő nagysága előtt a legalázatosabb meghajlás és imádat."

Így körvonalazza Hornyay a maga művészi hitvallását, amely talán világnézetnek is beillik. Legalább is kétségtelen, hogy az alázat igen alkalmas légköre az önismeretnek, minden bölcseség, minden világnézeti elhelyezkedés kiinduló pontjának. Valóban Hornyay képei — ennek az égbenéző hitvallásnak szemszögéből — egy-egy kis imádságként hatnak. Lángoló pünkösdi rózsák, mélytüzű rododendronok, légies mályvák, a Tátrák borongó hócsúcsai, pirostetős, békés falusi házikók. Több mint természetimádat; — imádság árad belőlük.

Tudok a festés primér és szekundér elemeiről. Azt is elfogadom — és e tekintetben talán nem is vagyok Hornyayval egy úton —, hogy a téma nem épp az elsődleges elemek közé tartozik. Hát még az „eszmei tartalom"! A szó maga is elavultnak hangzik. Mégis jobban szeretem a képet, amely színproblémák és mastix-illatok mellett érzést, áhitatot is ent magából: Van Lotz, Barabás, Amerling, Rippl, Vaszary képeit, és még egy párét. Az egyik Falconi Juliannát ábrázolja, a másik búcsúsokat, harmadik egy templom belsejét... De az áhitat erejével mégis Hornyay egy tájképe fog meg. Lehet, hogy azért, mert ismerem világnézeti felfogását a művészetről, de bizonyára azért is, mert megérzik a képen, hogy ecsetjét nemcsak olajba, hanem a lelkébe is mártogatja. Úgy fejezi ezt ki Lyka Károly a „Művészet" 1914 ápr. 20-i számában, hogy „Hornyay képei mély pietással vannak megfestve".

Hornyay Ödön feltűnése festészetünk történetében, mondhatnám, meteorszerű. Már első képei a kiforrottság minden jegyét magukon viselik. Talán érdekesebb az a festői egyéniség, amelynek fejlődéstörténete van, érdekesebb az a festő, akinek útja sziklákon, örvényeken át visz az ígéret földjére, aki Nagybányán természetrajongó — és most a példa kedvéért Iványi-Grünwaldra gondolok —, azután légies finomságú interiőröket fest, majd Gauginnal Tahitibe téved, hogy végre is archaizáló modorban ihletett ábrázolója legyen figurális témáknak. Vagy hivatkozhatok itt Vaszaryra, akiről nemrégiben állapította meg Farkas Zoltán, hogy állandó lázas fejlődésben van, hogy naturalizmusból impresszionizmusba megy át; ma pedig vizionárius témák komponistája. Mondom, becses és érdekes tehetségek az ilyenek. De ritkább és az én szememben lenyügözőbb az *a* festői egyéniség, amelyben a művészi bevégzettség minden attributuma pillanatok alatt a bibliai jelenések sejtelmes pompájával pattan ki. Hiszen ünnep egy igazán nagy gondolat megszületése is. Hát még mikor az alkotóerő műhelyében máról holnapra egy új lombik támad.

Hornyayban az Istenadta művészi értékek évről-évre gyűltek, csiszolódtak, a gyermekszobától az igazságszolgáltatás csarnokáig, munkás élete minden étapeján. Az élet, a magyar élet sokáig elzárta előlük az érvényesülés útját. Az 5—6 éves kisfiú szótalan bámulattal csügg órákon, napokon át nagybátyja, Zsarnóczy Alajos, a filozófusfestő, lehelletfinom silhouette-képein. Zsarnóczyt Pulszky Ferenc még az „iparművészek" közé sorolta; ma már képei megtalálták méltó helyüket a Szépművészeti Múzeumban. Az ollóval kivágott virágindák sejtelmes álomképekkel bogozzák be a gyermek fogékony képzeletét, és azt mondhatnám, hogy ő arrivé már akkor, amikor még ecset nem is volt a kezében, csak olló. Művészi egyéniségének és művészi hitvallásának kialakulásában kétségtelenül hatással lehetett rá finomlelkű anyja is, a virágok és versek rajongója.

Bíró lett. Noha a lelke el volt jegyezve a művészetnek. Ha néha a paragrafusok — a relativ igazságok — erdejébe beszüremlett az örök igazság egy-egy eltévedt sugára, megborzongott az ő művészlelke. Napsütésre vágyott. Egyre jobban. De csak 1913-ban szabadul a bilincsektől. Hallását elveszti, de ugyanakkor új látások tüze gyúl szemében és hívő szerelemmel öleli keblére a természetet.

Amily lelkiismeretes volt Hornyay a táblabírói székben, művésznek is éppoly alapos. Egyike azon kevés festőknek, akik szigorú önkritika mérlegén megbecsülik tehetségüket és megbecsülik a közönséget is. A közönség ízlésének semmi koncessziót nem tesz; a közönséget vezeti és félre nem vezeti. A gyermekszoba árnyképein ismerte meg először a vonal fontosságát. Már akkor megérezte, hogy a kép gerince a rajz. Minden képe becsületesen meg van rajzolva. A pózoló elrajzolásokat sohasem engedi meg magának. Szeszélyes vonalakat nyír ki;

Napkelet 1924. 1. szám

mának részletesebb méltatását más alkalomra tartjuk fenn.

*Hartmann János.*

**Két kiállítás.** (Rippl-Rónai. Szigethy István.) Rónai muvészete mély hitvallás az örök szépről. Egy csodálatos világszemlélet: életbol, örömökből, fájdalmakból csak a Szép átremegése marad vissza lelkében. Ezt önti talán öntudatlanul dadogó szavakba egy levelében:: „Istenem, hogy kell sietni ezek megörökítésével. Mily gyors iramban lesz valaki szép — csudaszép és míly rettenetes gyorsan tűnnek el a bájos, hamvas színek.“ Üde, napsugaras tavaszi képeit ujjongva, lázas sietéssel veti vászonra. A fiatalság aranyos felkacagásai ezek, vágyódások, visszaemlékezések és ezeket túlzengő himnusz a harmatos zöld színek, a halványfehér és rózsaszín lehelletű szirmok teremtő lelkéhez. Őszi képein a rozsdás, barna tájak, az ólomsúlyú felhők s a közibük meredő, talán szimbolikus Balzac-szobor nemcsak pillanatnyi bús hangulatok kifejezői: a szomorú és oly meleg ragyogású könnyceseppekben örök fények lobognak. A természet e különös viziójában a figurális alakok nem nyerhetnek jelentőséget: csak futó színhangulatok vagy messzeségbe tűnő pontok, akár egy fa, vagy a tovasuhanó madár.

Új világot, új lehetőségeket tár fel e művész számára a portréfestés, de hitvallása ott is ugyanez marad. Mély lelkével magába szív mindent. Portréi egy sereg kidobott élet: komoly asszonyok, szűzi leányok, kurtizánok sorakoznak fel egymás mellett, arcukon egy élet titkával. De a művész nem is akarta megfejteni őket; csak az emberi lények bámulatos panorámája kábította el. Egyes képei a Szép iránti elragadtatás perceiben fogantak: ragyogó színek, fény és árnyék vibráló játékai ezek. Két portréjáról külön kell megemlékeznünk. Lélekben való elmélyedés és csudálatos ösztön vezeti kezét, mikor magát adja a művészt és a magyar föld egy másik érdekes kibuggyanását, Móricz Zsigmondot, kinek nagy bús fején, minden vonásával beszélő arcán monumentális egyszerűséggel iparkodik megörökíteni fajtánk tragikumát.

*Szigethy István* kiállítása magyar ígéret. A fiatal művész teljesen új nyomokat tördel, elszántsággal és hittel. Oeuvreje a magyar lélek vallomása az életről, a nyugati kultúra magaslatára elérkezett ember problémáiról. Lelkében sokszor felvillanik a Három királyok képe; mondanivalója mindig ugyanaz, de küzd az anyaggal, hogy a kép lelke minél mélyebben vésődjék belénk. A germán nép lelki, „kifinomodott“ kereszténységének semmi nyoma, de még halvány visszhangja sincs benne. Amint a királyok, az élettől nyomott három öregember, a bölcső fölé hajolnak, az maga a természetes egyszerűség; a föld küzdő emberének őszinte meghajlása a Nagy ismeretlen előtt, kit hitünk most jászolba helyezett s akit oly jó magunkba szállva siratnunk a kereszten, mikor egyedül vagyunk és senki sem lát.

Az „Asszonyok“ és „Anyaság“ talán legmélyebb emberi szemléletei Mosolyoknak, csókoknak, áradozó szeretetnek nincs itt helye. Asszonyok állnak előttünk, kik az élet terhét hordják: szenvednek, szülnek és szomorúak, mert egyedül maradnak... Üres, céltalan élet, lehullt, fáradt falevelek.

A nőiség e motivuma felcsendül még egyszer a „Család“ képen és itt megjelenik a férfi is, ki vállaival felhőket gördít el azokról, kik — neje és a gyermek — nélküle összeroppannának. S e küzdő ember szemében és homlokán a haladás fénye, jövő századok kultúrája csillog.

Hasonló örök problémák az „Öregember“ és a „Vak“ is. Fáradtan, összetörten ül az öregember a patakmenti gyepen, mellette a vizes vödör. Ő maga az elmúlás. Lelke már rég begombolózott, csak a vén, zörgő csontok nyögik még a verejtékes munka átkát és kényszerűségét. Úgy érezzük, hogy a „Vak“ végleges megoldásához még nem érkezett el. Sok finom megérzése van és új, mélyebb lelki kitárulások után tőle várjuk az emberileg tökéletes megoldást.

*Tamás József.*

prédára leső tigris, versenyfutó lovak, ostorral pattogtató kondás; később ezeket akvarellben megfesti. Nagybátyja, Zsarnóczy már akkor figyelmeztette a családot, hogy „Ödönnek figyelemreméltó festői tehetsége van".

A vérében levő alaposság vezette még fiatalabb éveiben a gondolatra, hogy egyes iparművészeti technikákat (könyvkötés, aranyozás, lakkozás) elsajátított. Ezzel is szinte öntudatlanul készült a későbbi művészi pályájára. Majd mikor a mult század végén képzőművészeti megoldatlan problémáink új erjedésnek indultak és mikor a művészetpolitika berkeiben a kritikátlanságot látta, elhatározta, hogy alapos műbírálóvá képezi ki magát. 1901-ben „Műpártolás" címen egy füzetet bocsátott közre — elmélkedések a művészetről —, amelyet legtekintélyesebb esztétáink nagy elismeréssel fogadtak. Ha majd a viszonyok megengedik, ezeket az elmélkedéseket még kötetbe bővülten fogjuk olvasni.

Látnivaló, hogy az az idő, amely a bírói székben a művészetre nézve látszólag meddőn múlt el, valójában a felkészülés, az érlelődés korszaka volt.

1898-ban kezdett Hornyay rendszeresen foglalkozni a grafikával. Guido Besel, akkoriban Kassán élő ügyes akvarellista volt Zsarnóczy után a második mestere. 1902-ben megismerkedett Halász-Hradil Elemérrel, a nagybányai Hollósy-iskola egy tehetséges tagjával, aki bevezette a rajzolás titkaiba. Azután már elég erősnek érezte magát arra, hogy ecsetet vegyen a kezébe. Elve lett, hogy a festésben nem kér mástól tanácsot. Szerinte festeni „eltanulni" nem lehet, de sőt az káros is. Önálló utakon jár. Korábbi képein a térkutatás problémája ütközik ki; később a színek keresője, akkor már a tér is belefúl a színhatásokba. A technikai fejlődés ezt az irányát csak a nemrégiben felfedezett Nagy Balogh János virágképein látta; a házmester fiánál, a szobafestőnél, akit temérdek értékes képe közt nyomorogni hagytunk; most pedig, a Helikon termeiben rendezett hagyatéki kiállításán, gipsz-síremlékét naponkint telehordják friss virággal. Magyar sors.

1905-ben meglátogatta Hornyayt Lyka. Meglepetéssel vegyes gyönyörűséggel nézte végig a képeit; azután kérve-kérte, hogy hagyjon fel hivatalával, mert hisz vásznain máris kiforrott alkotóerő nyomai vannak. Megjegyzem itt, hogy művészi ízlés szempontjából Lyka nagy hatással volt Hornyayra. Lassankint sorban felkeresték a kassai táblabírót legkiválóbb festőink és kritikusaink: Malonyai Dezső, Rippl-Rónai, Körösfői Krisch Aladár, Nagy Sándor; meleg barátságukba fogadták és hívták őt magukkal — a napsütésbe. Már égett a kezében a toll, de a biztos fészket nem merte elhagyni. Gyönyörű képeit szinte önmaga elől dugdosni kezdte, hogy bírói munkájától el ne vonják.

Sokszor volt e sorok írója is a kassai kis múzeumban. Ilyenkor a szép antik szekrényekből előkerült temérdek finom rajz és festmény. 1912-ben is voltam ott, emlékszem. Kitette egy új képét. Ragyogott a szeme. Azután hosszú hallócsővel egész közel jött hozzám. A képen kék és sárga virágok lángoltak. Már megnyílt a lelkében az új világ: a néma, a színes. Már a tollat letette. Vaskoronarendet, meg kúriai bírói címet kapott hosszú, hűséges, vagy talán inkább hősies hivatali szolgálatáért. Nyugdíjba ment. És akkor kezdte meg pályáját. Deresedő fejjel visszatért első igazi szerelméhez. Fellélegzett. Szabad volt. Az igazságszolgáltatás csarnokából végkép átment kis műtermébe. Nem hallotta már a világ zaját, az érdekek tülekedő csatáját. Tavasz volt, — és tele volt a lelke zengő diadallal.

Felment családjával Budapestre, telve szép tervekkel és reményekkel. Nagy műtermet akart berendezni, azután Párizsba készült. Nem tudhatta, hogy a külföldi gyárak már fokozott erővel kovácsolják a fegyvereket. A művészek legjava tárt karokkal fogadta a vérbeli tehetséget. Meghívták a „Céhbeliek" Krisch Aladár elnöklete alatt megalakult egyesületébe és azok 1914. évi húsvéti kiállításán 7—8 képpel lépett a nyilvánosság elé. A kritika osztatlan elismeréssel fogadta és, bár Lykán kívül egy kritikust se ismert — és ma sem ismer —, sok dícséretben volt része minden oldalról. 1918-ban megismételték a kiállítást és akkor még lelkesebb méltatásban részesült. A művészek, az igaziak, valósággal ünnepelték. Mednyánszky báró úgy nyilatkozott, hogy „oly előkelő és annyi egyéni meghivatottságot tanusít Hornyay művészete, hogy halálos bűnt követ el önmagával és a magyar képzőművészettel szemben, ha minden energiával nem veszi kezébe az ecsetet". Szinyey-Merse Pál is felkereste Hornyayt és Petrovics Elekkel együtt kapacitálták egy csoportkiállítás megrendezésére; Szinyey a segítségét is megígérte hozzá. Gárdonyi pedig azt írta egyik képéről, hogy századokra megörökítette vele a nevét.

Hány magyar piktor tarsolyában vannak ilyen nagyszerű dokumentumai a nagyrahivatottságnak?

Szinyey meghalt, a csoportkiállítás elmaradt. Kitört a háború és Hornyay nem mehetett Párizsba, hogy ott a Louvreban friss művészi benyomásokat gyüjtsön. De az ő hívő művészlelke törhetetlen bizalommal dolgozik tovább a magyar ugaron.

*Ambrózy Ágoston.*

# NAPKELET-KÖNYVTÁR

*címen a Magyar Irodalmi Társaság kiadványsorozatot indított meg. Régibb és újabb magyar szépirodalmi műveket, essaiket és tanulmányokat ad olcsó és csinos kiállítású füzetekben a magyar olvasóközönség elé. Üzleti haszonra ennél a vállalkozásánál sem törekszik s csupán az a célja, hogy irodalmi multunk legbecsesebb hagyatékát s az élő irodalom érdemesebb alkotásait mennél hozzáférhetőbbé tegye a magyar olvasóközönségnek. A kiadványsorozat első száma*

# AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

*épen most jelent meg.*

*TOLNAI VILMOS,*

*folyóiratunk munkatársa rendezte sajtó alá. E kiadványnak irodalmi érdekessége az, hogy Madách remekművének valamennyi szövegváltozatát (az eredeti kéziratot, Arany javításait s a kiadásokat) felöleli. Bolti alapára 2 korona, mely a mindenkori könyvkereskedői szorzószámmal szorzandó. Vidékre portóköltség. A NAPKELET olvasói 25 százalék engedményben részesülnek.*

# LEGSZEBB ÉS LEGOLCSÓBB ÚJÉVI AJÁNDÉK

*Megrendeléseket elfogad a*

**NAPKELET**

*kiadóhivatala.*

*Kapható főbizományosunknál, Pfeifer Ferdinánd (Zeidler Testvérek) nemzeti könyvkereskedésében (Kossuth Lajos-utca 7) és minden könyvesboltban.*


A KIADÁSÉRT FELELŐS HEGEDÜS ISTVÁN.

M. TUD. TÁRS. SAJTÓVÁLLALATA RT. BUDAPEST, VIII., MÚZEUM-KÖRÚT 6. — SZABÓ T. ISTVÁN